НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
(м. Донецьк)

Кафедра педагогіки та психології професійної освіти

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА: ПОШУКИ ШЛЯХІВ ОНОВЛЕННЯ

МАТЕРІАЛИ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ,
присвяченій 20-річчю Національної академії педагогічних наук України

26–30 березня 2012 року

Донецьк – 2012

ББК 74.56

Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення : матеріали ІІІ-ої Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (26 – 30 березня 2012 р.) / Інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти (м. Донецьк). – Донецьк : ІПО ІПП УМО (м. Донецьк), 2012. – 340 с.

Редакційна колегія:

Ситніков О.П., канд. істор. наук; Максименко О.Г., канд. психол. наук, доцент; Верченко Н.В., канд. біол. наук; Савустьяненко Т.Л., канд. біол. наук, доцент; Пашкова Н.В., канд. пед. наук, доцент; Самотаєва Е.О., канд. психол. наук; Ситнікова Н.Є., канд. психол. наук; Балабанова К.Є., канд.пед.наук., Волченська Т.В., Єрмакова З.І.; Коваль Л.Є.; Торба Н.Г.; Харагірло В.Є.

У збірнику розглядаються найрізноманітніші проблеми якості професійної освіти, що є актуальними на сучасному етапі розвитку професійно-технічних навчальних закладів в Україні і які відображають широкий спектр науково-практичних інтересів педагогічних працівників ПТНЗ.

Широко представлено проблематику підвищення вимог до рівня професійної психолого-педагогічної компетентності та особистісних якостей сучасного робітника освіти; висвітлено методологічні й методичні орієнтири професійної освіти. Показано реалізацію новітніх підходів до проблеми підготовки, розвитку й виховання учнів ПТНЗ.

Збірник адресовано викладачам системи професійно-технічної освіти, вищих навчальних закладів І – ІV рівня акредитації, аспірантам, студентам, педагогам, вихователям та всім тим, хто цікавиться сучасним станом розвитку різноманітних психолого-педагогічних проблем.

Друкується за рішенням методичної ради ІПО ІПП УМО (м. Донецьк)
(протокол № 3 від 29 травня 2012 р.)

Адреса: вул. Куйбишева, 31а, м. Донецьк, 83101
Тел./факс: (062) 206-86-51;
E-mail: dipodist@mail.ru.
Сайт: www.ipo.dn.ua

© ІПО ІПП УМО (м. Донецьк), 2012

ЗМІСТ

Александрова Діана Стефанівна
ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ МІЖ УЧАСНИКАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ 8
Артеменко Світлана Миколаївна
ВІДЕОЛЕКТОРІЙ – ПРЕВЕНТИВНА ФОРМА ВИХОВАННЯ УЧНІВ 17
Бабаскіна Алла Василівна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС 20
Бабич Тетяна Леонідівна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС 24
Балабанова Катерина Євгенівна
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАГІСТРАНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 28
Безценна Тетяна Михайлівна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС 30
Безценна Тетяна Михайлівна
ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ І МЕТОДІВПРИ НАВЧАННІДОРОСЛИХ 32
Бендас Наталія Михайлівна
ТЕСТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І УМІНЬ УЧНІВ З ФІЗИКИ 33
Бондаренко Нінель Олександрівна
ІННОВАЦІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ 37
Васильчук Валентина Василівна
ФОРМИРОВАНИЕ У УЧАЩИХСЯ УСТОЙЧИВОГО ИНТЕРЕСА К ИЗБРАННОЙ ПРОФЕССИИ 39
Верченко Надія Вікторівна
ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В ІПО ІПП (М. ДОНЕЦЬК) НА ПРИНЦИПАХ АНДРАГОГІКИ 43
Висоцька Людмила Євгенівна
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ 47
Волик Олександр Миколайович, Вікулова Юлія Василівна, Петренко Світлана Григорівна
ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ 50
Волченська Тетяна Василіївна
ФОРМИРОВАНИЕ ДУХОВНОСТИ УЧИТЕЛЯ 54
Герінович Наталія Володимирівна
ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОНФЛІКТІВ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ ПРАЦІВНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ 57
Герук Галина Василівна
МОДЕЛЮВАННЯ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ З ЦІЛОГО НЕКРОЄНОГО ШМАТКА ТКАНИНИ ЯК ВАРІАНТ ІНТЕРАКТИВНОГО УРОКУ МЕТОДОМ «МОЗКОВОГО ШТУРМУ» 61
Горбатюк Михайло Миколайович
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ 65
Горбенко Євген Дмитрович
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПАРАДОКСИ ОХОРОНИ ПРАЦІ 68

Гребенькова Галина Володимирівна
КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 72
Деркач Ірина Геннадіївна
ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ГРИ «КУЛІНАР» ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ З ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ 75
Долгова Алла Олександрівна
КОМПЛЕКСНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УРОКА, ЕГО ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ 80
Дунець Лілія Михайлівна
ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ МІЖ УЧНЯМИ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 84
Євсеєва Людмила Григорівна, Глушко Юлія Юріївна, Лукашина Поліна Кузьмівна, Московець Наталія Олексіївна, Чепіга Наталія Григорівна
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ 88
Єрмакова Зоя Іванівна
РОЗУМІННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ – ЗАПОРУКА УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА 91
Жукова Надія Костянтинівна
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЦІ З ПОЗИЦІЙ ГУМАНІЗМУ 94
Задорожна Оксана Олександрівна
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 98
Захарова Оксана Миколаївна
СОЗНАНИЕ И ПОВЕДЕНИЕ ВАЖНЕЙШИЕ ЧЕРТЫ И СВОЙСТВА ХАРАКТЕРА 101
Зінченко Валентина Володимирівна
ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ БІОЛОГІЇ 105
Іванов Олександр Олександрович
МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДИН ІЗ ПРОДУКТИВНИХ НАПРЯМКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ 112
Каткова Тетяна Григорівна
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В УЧБОВОМУ ПРОЦЕСІ О ПРОФЕСІЇ «КУХАР, КОНДИТЕР» 114
Киба Надія Василівна
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ОСНОВІ ГУМАНІЗАЦІЇ І ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ВІДНОСИН 118
Коваль Лариса Євгенівна
ОСОБЕННОСТИ РАЗРАБОТКИ ЭЛЕКТРОННОЙ КНИГИ И ЕЕ ПРИМЕНЕНИЕ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ (ОБЗОР ИНОСТРАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ) 122
Колесниченко Тетяна Тимофіївна
ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ В ОБУЧЕНИИ ХИМИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ЛИЦЕЕ 127
Кочаток Наталія Дмитрівна
СПІВПРАЦЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РОБОТОДАВЦЯМИ: ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРНЕРСТВА 130
Кошлякова Олена Михайлівна
МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ 134

Курмаз Тетяна Вікторівна
ЦИФРОВІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 137
Кушнірова Світлана Петрівна
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОЕКТ «ВЧИТИ ВЧИТИСЯ!» 140
Легенька Юлія Юріївна
КВАЛІМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОГО СУПРОВОДУ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ 144
Леонова Ольга Анатоліївна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ 148
Ліпатова Валентина Ахмедівна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС 152
Лісун Ольга Іванівна
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я В УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 156
Лучинець Олена Павлівна
МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ РОБІТ З ПРЕДМЕТА «ТЕХНОЛОГІЯ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ З ОСНОВАМИ ТОВАРОЗНАВСТВА» 161
Максименко Олена Георгіївна
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ВОСПИТАНИЮДЕВИАНТНЫХПОДРОСТКОВ 165
Малютіна Наталія Леонідівна
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО УЧИЛИЩА 172
Назарець Зінаїда Олексіївна
ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВЩИНИ 175
Паламар Ірина Іванівна,Парфенчик Марцеліна Казимирівна
РОБОТА ТОРЕЗЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ З ПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС 180
Панченко Дар'я Володимирівна
ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ХІМІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ДО ПРЕДМЕТУ 184
Панченко Олена Володимирівна
ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ 187
Пашкова Наталія Володимирівна
ЯВЛЕНИЕ «СОПРОТИВЛЕНИЕ ВОСПИТАНИЮ»: СУЩНОСТЬ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ 191
Піковець Лариса Григорівна
КОНФЛІКТУ ПЕДАГОГІЦІ 195
Попович Тетяна Анатоліївна
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 201
Прилуцька Світлана Олексіївна
ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ 204
Присяжнюк Валентина Юріївна
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПТНЗ 208
Птиця Оксана Михайлівна
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ 213

Рафальська Олена Олександрівна
ПЕРЕВАГИ РОЗГАЛУЖЕНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ 218
Рафальська Раїса Іванівна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДНЗ «РЕШЕТИЛІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ АГРАРНИЙ ЛІЦЕЙ ІМЕНІІ.Г.БОРОВЕНСЬКОГО» 222
Рингач Олена Володимирівна
ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ УЧНІВ,ЯК СПОСІБ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 225
Рой Наталія Вікторівна
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ 229
Савустьяненко Тетяна Лук'янівна
ІНТЕГРОВАНА ДІЛОВА ГРА З АГРОНОМІЇ «ФЕРМЕРИ» 233
Самотаєва Елла Олександрівна
АУТОПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК ФАКТОРПРОФЕССИОНАЛИЗМА ПЕДАГОГА 237
Семенюк Олена Володимирівна
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ, ЯК СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПТНЗ 241
Січкар Галина Іванівна
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ 244
Синиця Олена Володимирівна, Швидка Світлана Василівна
РОБОЧИЙ ЗОШИТ ЯК МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ОРГАНІЗАЦІЇ І ТЕХНОЛОГІЇ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ 248
Ситнікова Наталія Євгенівна
МЕТОДОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В РАННЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ 250
Скрипник Світлана Федорівна
ЯК МИ НАВЧАЄМО ВОДІЇВ 254
Соколова Олена Миколаївна
РОЗКРИТТЯ АКТУАЛЬНОСТІ, СУТНОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МОВИ 258
Стойчик Тетяна Іванівна
ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ГІРНИЧОГО ПРОФІЛЮ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ 262
Страцинська Віра Григорівна
МОНІТОРИНГ І САМОМОНІТОРИНГ УПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 264
Страцинська Ірина Анатоліївна
ГРУПА ЯК ЗАСІБ І ФОРМА ЗДІЙСНЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 268
Строга Світлана Вікторівна
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ 271

Сук Любов Василівна
СИТУАЦІЙНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ 274
Тітаренко Олена Петрівна
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ 278
Торба Наталія Григорівна
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМНОЇ ЗМІНИ У ПСИХІЦІ ОСОБИСТОСТІ 282
Тютюнник Микола Борисович
МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ У ГАДЯЦЬКОМУ ЛІЦЕЇ 285
Федоренко Елеонора Михайлівна
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 289
Харагірло Віра Єгорівна
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПТНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ 292
Чебищева Ірина Вікторівна
МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ САПР У ПІДГОТОВЦІ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ 297
Черкай Ганна Олексіївна
ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМНОГОПІДХОДУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ПРОБЛЕМИ 301
Чечельницька Ольга Володимирівна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯНА УРОКАХ СПЕЦТЕХНОЛОГІЇ 305
Чумак Ольга Степанівна
ПРОБЛЕМЫ, СВЯЗАННЫЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВРЕМЕНИ 308
Шарай Юлія Олександрівна
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ЄНАКІЇВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ТОРГОВО-КУЛІНАРНОГО ЛІЦЕЮ 311
Шубчинський Василь Дмитрович,Мєнафова Юлія Валентинівна
ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ – ПРІОРІТЕТНИЙ НАПРЯМОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ 314
Шубчинський Василь Дмитрович, Мєнафова Юлія Валентинівна
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПРИ АПРОБАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННІ КУРСУ «ОСНОВИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ» У ПТНЗ 316
Шулак Вадим Леонідович
СТВОРЕННЯСТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИХ СХЕМЗ ПОЄДНАННЯМ «КАРТ РОЗУМА» (MINDMAP) НА УРОКАХ ІСТОРІЇ 318
Шульга Роман Сергійович
ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ. КАК ЕЕ ПРАВИЛЬНО РАЗРЕШИТЬ? 322
Юденкова Олена Петрівна
ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ПТНЗ 324
Ярмольчук Олена Георгіївна
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОГРЕСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ 328

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ МІЖ УЧАСНИКАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Александрова Діана Стефанівна,
ДПТНЗ «Краматорський центр
професійно-технічної освіти»

У сучасному суспільстві людина знаходиться в центрі різноманітних взаємозв'язків. Взаємодія з іншими людьми відбувається ще з народження у сім'ї, навчальному закладі, колективі виробництва, місті, країні, світі.

Динаміка соціально-економічних перетворень у суспільстві нерідко характеризується неминучим зіткненням інтересів, потреб, думок, позицій в суспільстві – конфліктів, які часто призводять до деструктивних наслідків для особистості на емоційному, пізнавальному та поведінковому рівнях. Причому, характер конфлікту залежить не тільки від об'єктивних умов, а й від суб'єктивності його сприйняття. Конфліктні ситуації досить часто порушують гармонійне та комфортне існування людини в соціумі, призводячи до погіршення психічного здоров'я, фізичного стану, негативних міжособистісних стосунків між учасниками взаємодії.

Актуальним завданням сьогодення, необхідним для якісної підготовки робітничих кадрів є створення позитивного соціально-психологічного клімату під час навчання в професійно-технічному навчальному закладі, враховуючи інтереси всіх учасників навчально-виховного процесу.

Складні громадські обставини, що склалися на даний час у суспільстві, обумовлюють зростання різних, особливо загострених, відносин у розвитку і поведінці підростаючого покоління. Серед них особливу тривогу викликають не тільки агресивність, а й конфліктність. Найбільш гостро цей процес виявляється на межі переходу з дитинства до дорослості – у підлітковому віці. Проблема поведінки підлітків, що торкається суспільства в цілому, викликає глибоке хвилювання батьків і педагогів.

Тому виникла потреба в підготовці майбутніх робітників, які крім професійної компетентності характеризуються асертивною, толерантною, поведінкою, що проявляється у стриманості, впевненості, гідності, ціннісному ставленні, власній позиції, повазі прав і думок інших. Для ефективного вирішення проблемних ситуацій важливі такі складові як повага до інших, впевненість у собі, відповідальність за свою поведінку. Адже завдяки ціннісному ставленню до інших людей, вмінню вести конструктивний діалог, вислухати співбесідника передконфліктна ситуація може не перерости в конфлікт [1, 39].

Актуальністьданої проблематики обумовлена постійним інтересом психологів та педагогів (Л.С. Виготський, А.А. Леонтьєв, А.С. Макаренко та інші) до вивчення причин виникнення конфліктів в педагогічній взаємодії педагогів і учнів, до пошуку ефективних шляхів їх подолання.

Предметомцієї роботи є виявлення типових конфліктно-стресових ситуацій, їх типологія й способи вирішення.

Динамічні перетворення суспільного життя торкнулися не тільки структури та змісту освіти, але й особистості педагога як суб'єкта педагогічної діяльності, висунувши особливі вимоги до його професійної компетентності, особистісної соціально-психологічної здібності.

Особливість педагогічної праці полягає в тому, що індивідуальні знання, зусилля й досвід дають ефективний результат лише за умови їх узгодження з діями всього педагогічного колективу, підтримки адміністрації, спрямування на досягнення нової мети. Колектив із високим рівнем моральної та педагогічної культури (особистої та колективної) працює злагоджено, досягаючи високих результатів. Саме тому необхідною умовою для досягнення поставленої мети є впровадження методів корекції соціальних стосунків, розвиток соціально-перцептивного інтелекту педагогічних працівників, навиків рефлексії та

самоаналізу, загальної комунікативної культури, вміння саморегулювати емоційний стан, що забезпечує подолання конфліктів серед педагогів і учнів ПТНЗ.

Ефективне навчальне середовище починається з особливостей управління ПТНЗ, тому проблеми керівництва є обов'язковою ланкою в системі психолого-педагогічного вдосконалення. Важливим моментом на сьогодні є проблема емоційного вигорання педагогічних працівників, яку ще слід досліджувати і шукати шляхи психологічного самозахисту педагога.

В соціальній психології *конфлікт* (лат. conflictus – зіткнення) визначено як «зіткнення значущих, несумісних чи протилежних поглядів, потреб, інтересів і дій індивідів чи груп» [9, 437].

Конфліктологія пояснює *конфлікт*як «активну протидію протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок чи поглядів опонентів або суб'єктів взаємодії» [10, 124].

Тобто, конфліктна ситуація виникає під час суперечностей, зумовлених протилежними позиціями сторін або різними цілями чи засобами їх досягнення, а також відмінностями в інтересах, бажаннях, прагненнях індивідів, коли одна із сторін починає діяти, ігноруючи інтереси іншої. Перетворення конфлікту на
актуальний відбувається за умови відповіді протилежної сторони тим же.

Серед основних причин конфлікту:

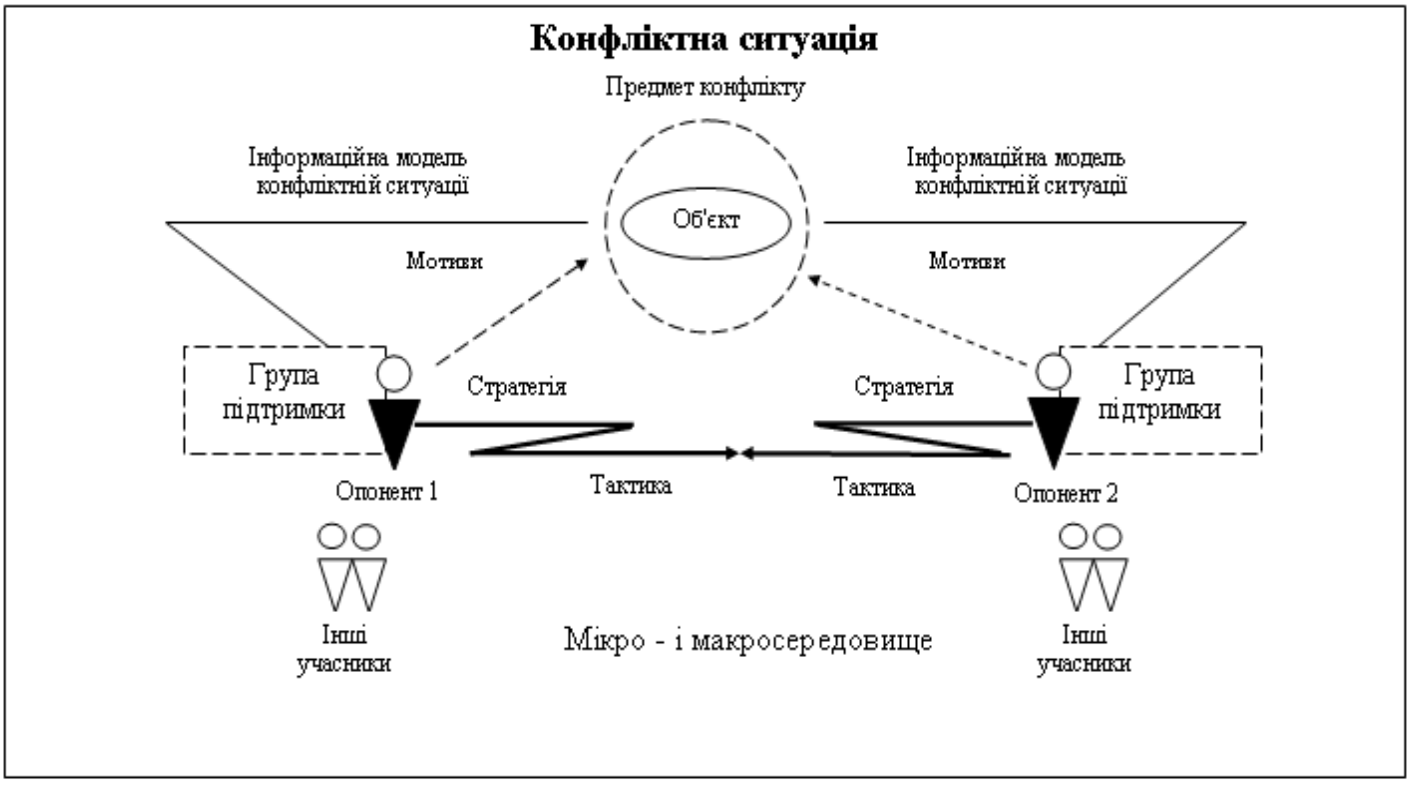
- соціальні (духовні, економічні, політичні суперечності);
- психологічні (пов'язані з особливостями людської психіки).

Типи конфліктів.*Внутрішньоособистісний конфлікт*– цей тип конфлікту не повністю відповідає визначенню. Тут учасниками конфлікту є не люди, а різні психологічні фактори внутрішнього світу особистості, які часто здаються або є несумісними: потреби, мотиви, цінності, почуття.

Міжособистісний конфлікт– це найпоширеніший тип конфлікту. В організаціях він проявляється по-різному. Найчастіше – це боротьба за обмежені ресурси: матеріальні кошти, виробничі площі, час використання обладнання, робочу силу тощо. Кожен вважає, що ресурсів потребує саме він, а не хтось інший.

Конфлікт між особистістю і групою – неформальні групи встановлюють свої норми

Структура конфлікту

поведінки, спілкування. Кожен член такої групи повинен дотримуватися їх. Відступ від прийнятих норм група розглядає як негативне явище, виникає конфлікт між особистістю і групою. Інший поширений конфлікт цього типу – конфлікт між групою і керівником.

Міжгруповий конфлікт – організація складається з безлічі формальних і неформальних груп, між якими можуть виникати конфлікти. Наприклад, між керівництвом і виконавцями, між працівниками різних підрозділів, між неформальними групами всередині підрозділів, між адміністрацією і профспілкою.

Соціальний конфлікт – це «ситуація, коли сторони (суб'єкти) взаємодії переслідують якісь свої цілі, які суперечать або взаємно виключають друг друга».

Незважаючи на різницю підходів, наявних у визначеннях конфлікту можна виділити принаймні два ключові моменти: по-перше, те, що це граничний випадок загострення соціальних суперечностей, явний або прихований стан протиборства, а також ситуація взаємодії; по-друге, це те, що протидіючі сторони переслідують свої різні, протилежні цілі, інтереси і тенденції розвитку, які, як правило, суперечать або взаємозаперечують один одного. Соціальний конфлікт – це складне явище, що включає кілька аспектів. Але саме наявність протидіючих сторін зі своїми потребами, інтересами і цілями є основою конфлікту, його осьовою лінією [5, 31].

Внутріособистісні, міжособистісні, міжгрупові типи конфліктів за різними ознаками можуть бути:

- соціально-психологічними;
- педагогічними;
- економічними;
- сімейними;
- управлінськими;
- емоційними;
- змістовими;
- довготривалими та ін.

Педагогічний колектив, як і будь-який інший, має свою специфіку. Основна специфіка колективу навчального закладу полягає в тому, що основний контингент – жінки. Цей факт робить додатковий вплив на кількість і якість конфліктів.

Педагогічне спілкування являє собою колективну систему соціально-психологічної взаємодії. У зв'язку з цим можна виділити наступні лінії спілкування:

1) спілкування педагога з окремими учнями;
2) спілкування педагога через окремих учнів з колективом в цілому;
3) спілкування з колективом в цілому;
4) спілкування педагога через колектив з окремими учнями.

Причому ці лінії спілкування знаходяться в постійній взаємодії, перетинаються, взаємопроникають тощо.

У педагогічній діяльності колективність спілкування – це не просто комунікативний фон діяльності, а найважливіша закономірність педагогічного спілкування.

Проблема виникнення конфліктних ситуацій під час навчання є неминучою та потребує пошуку ефективних способів їх попередження та конструктивного вирішення в сучасному освітньому просторі [16, 27].

У педагогічному процесі основними видами конфліктів є такі:

- «педагогічний колектив – учень»;
- «учень – учень»;
- «педагог – педагог», «керівник – педагог».

Конфлікти в системі «педагогічний працівник – учень» можуть виникати через занижені оцінки рівня знань, претензії на лідерство в навчальній групі, зневагу до суспільних норм моралі учнів тощо. Група учнів являє собою не тільки навчальне об'єднання людей, які зібралися для отримання знань, це також і сукупність людей, в якій об'єднані індивіди, між якими встановлюються певні зв'язки і відносини. Крім цього, учні мають свої конфліктні

проблеми, що виникають поза межами навчання. Будучи важливим осередком суспільства, навчальний заклад поєднує і координує поведінку підлітків, включає їх у єдиний трудовий та навчальний процес, створює умови для розвитку. У цьому середовищі формуються у підлітків, які вже вважають себе дорослими, поняття, думки, закріплюються звички, схильності, стверджується репутація. Підлітки трансформуються в певну особистість.

Конфлікти в підліткових колективах є результатом напруженості, і вони здатні порушувати систему комунікацій, послаблювати колективну єдність, знижувати і групову єдність, і функціонування групи в цілому. Хоча визначений мінімум підтримує в групі тонус активності, відсутність спірних конфліктних моментів засвідчує негативну атмосферу.

Конфлікти в учнівських організаціях діляться на дві великі групи – внутрішні конфлікти і конфлікти із зовнішнім середовищем. Саме групі внутрішніх конфліктів приділяється найголовніша увага педагогічним колективом Краматорського центру професійно-технічної освіти [13, 46].

Під *внутрішніми конфліктами* слід розуміти конфлікти, що виникають в межах групи. Для дітей підліткового віку мотивами для загострення відносин є приниження, острах за втрату статусу серед однолітків, намагання самоствердитись, звуження права приймати рішення.

Дослідження із проблеми спілкування показують, що в процесі педагогічного спілкування відбувається комунікативне взаємоураження педагога та учнів, і це суттєвим чином впливає на творче самопочуття педагога і групи. Це взаємоураження виникає на основі емоційної спільності переживань педагога і учнів, зміцнює її, виступаючи одночасно як результат емоційної спільності. Цей ефект суттєвим чином впливає на змістовний бік педагогічного спілкування, на рівень пізнавальної діяльності учнів тощо. Виникає відоме педагогічне співпереживання. Педагог виступає як активатор співпереживання і заражає учнів проблемою, спільним пошуком, причому співпереживання, викликане ним в учнів, у свою чергу, впливає на самого педагога.

Важливо вміти сприймати і оцінювати емоційну реакцію групи в цілому і кожного учня окремо як показник рівня і глибини сприйняття інформації. На цьому педагогічному умінні свого часу наполягав А.С. Макаренко, кажучи, що «можна і потрібно розвивати зір, просто фізичний зір. Це необхідно для вихователя. Потрібно вміти читати на людському обличчі, на обличчі дитини, – і це читання може бути навіть описано в спеціальному курсі. Нічого хитрого, нічого містичного немає в тому, щоб по обличчю дізнаватися про деякі ознаки душевних рухів».

Ця здатність педагога певною мірою наближає його діяльність до художньої творчості, яке передбачає уміння бачити те, що не бачать інші, «розпредмечувати» естетичний зміст явища.

Типологія конфліктів при навчанні підлітків.Підлітковий період розвитку іменується перехідним від дитячого до дорослого станом. Автори підручників з педагогіки вдаються до таких словосполучень, як «кризовий», «важкий», «переломний», «конфліктний», «хворобливий», «пубертатний» тощо. Для підлітка властива втрата інтересу до навчальної роботи. Він схильний до романтики. У нього пробуджується інтерес до сексуальних знань і досвіду. Він схильний переоцінювати свої сили і здібності. Тяга до дорослості та сліпе наслідування звичок старших [6, 31; 7,43]. На думку А.С. Макаренка, підлітки – це справжні лицарі. Вони підуть за педагогом у вогонь, і у воду , якщо це справжній наставник без страху і докору.

Психологи, у свою чергу, пишуть про появу різкості, грубості, недисциплінованості у того, хто в початковій школі був цілком нормальним. У підлітка з'являється власна думка, перебільшене уявлення про свою людську гідність. Він не все приймає на віру. Колись покірливо прийняті судження педагога тепер можуть викликати протест, опір. Активне самоствердження супроводжується ломкою відносин з дорослими. У цьому лежить природа конфліктних ситуацій при взаємодії педагогів і учнів.

У підліткових групах різко збільшується число учнів, що вступають у конфлікт, оскільки замість одного-двох вчителів початкової школи підліток набуває співробітництво з десятком і більше вчителів, тренерів, гуртківців тощо. Перед ним демонструються неповторні персональні моделі керівництва пізнавальною діяльністю молодими, літніми, майстрами, фахівцями середньої руки, нервовими та врівноваженими, красивими і некрасивими, чепурно вдягненими і байдужими до свого зовнішнього вигляду і т. д. педагогами. Тому і розширюється поле виникнення зіткнень, конфліктів, непорозумінь.

Конфліктогенні фактори в педагогіці підлітків:

1. Конфлікти дисципліни.Серед фактів негативної поведінки виділяються такі, як нічим не спровоковані, так і викликані діями викладачів. Обидві конфліктуючі сторони часом доводяться до нервових зривів і в стані афекту можуть не усвідомлювати своїх вчинків. Плачуть ображені підлітки, плачуть ображені викладачі.

Чи можна уникнути неврогенних зіткнень в результаті антагонізму підлітків та їх наставників? Зрозуміло, так. У цьому – частина професіоналізму педагогів, їх натренованості зустріти конфліктні події озброєними для їх безболісного погашення.

Педагогіка благополуччя у співпраці педагогів з підлітками багато в чому визначається доцільністю реакції на те, що логічно віднести до витівок, що дезорганізує навчання, перешкоджає формуванню досвіду нормального людського життя в умовах скупчення учнів.

2. Конфлікти в сфері дидактичного взаємодії.Крім порівняно нешкідливих подій в роботі педагогів з підлітками є такі, які призводять до хворобливих переживань тієї та іншої сторін. На другому місті за частотою виникнення стоять конфлікти, пов'язані з дидактичними помилками і, головним чином, в методиці оцінювання знань і умінь підлітків.

Слід підкреслити встановлені педагогами-дослідниками закономірності так званого наївного або, по-іншому, інтуїтивного педагогічного професіоналізму в учнів. Доведено, що в результаті педагогіки співпраці у підлітків виробляються критерії оцінки педагогічної праці за його результативністю по мірі просування учнів до успіхів в освоєнні навчальних предметів. Спостерігаючи за своєрідністю стилю і специфіки професійно-педагогічної праці і особливо беручи участь в когнітивних операціях під управлінням різних педагогів, підлітки безпомилково, за рідкісним винятком, виділяють вчителів-майстрів, слабких викладачів, осіб, позбавлених здібностей навчити свого предмету.

Які ж промахи і методично недосконалі, на думку підлітків, методи і прийоми зустрічаються у педагогів? У виставленні оцінок. Найчастіше претензії підлітків викликані фактами, як вони вважають, несправедливих оцінок за письмові та усні відповіді. Невдоволення і роздратування, навіть злість відчувають ті підлітки, яким систематично занижують оцінку. І це легко простежується в групі, де кожен може порівняти, що і як говорить учень або учениця, що після цього фіксується в журналі. У відповідь на демонстративне переслідування учня той майже ніколи не йде на примирення. Гострота взаємної ворожнечі залежить від рішучості підлітка, вміння постояти за себе і підтримки одногрупників. Протест викликають факти зниження оцінки за брудні записи, погану каліграфію. Біля несправедливо поставленої двійки учні малюють каракулі або пишуть образливі слова на адресу педагога. Особливо обурюють підлітків різні оцінки за однакові помилки в письмових роботах.

А між тим стандартною дидактичною вимогою було і залишається коментування оцінки і доказовість її обґрунтованості. Конфлікт у зв'язку з цим багато в чому залежить від реакції педагога і від майстерності, надійності, відкритості критеріїв, якими він керувався, оцінюючи знання та вміння підлітків.

Традиційною причиною непорозуміння і невдоволення підлітків діями педагога залишається підміна функцій оцінок. Замість засобу, за допомогою якого фіксуються факти просування учнів до оволодіння знаннями, оцінка стає знаряддям покарань, помсти, залякування.

До причин роздратування і ворожнечі до педагогів відносяться факти дискримінації при виставленні оцінок певним категоріям учнів. До методичних помилок і перекручувань у виставлення оцінок можна віднести невпевненість викладача у поведінці, оцінка за інерцією за попередньою або слідом за оцінкою іншого предмету. Але особливу шкоду приносить прояв мстивості вчителів, які допускають переслідування підлітка за ту чи іншу провину, що не має стосунку до знань. Саме такі аномалії доводять підлітка до крайнощів: мовчазного відчаю або емоційного вибуху.

3. Конфлікти у методиці навчання. Найчастіше причиною невдоволення підлітків є такі методичні вади в роботі педагога на уроці, як незрозуміле пояснення, безсистемний виклад, ускладнена мова, відсутність повторення, сухість подання матеріалу, невміння зв'язати тему з життям, розкриття теми наспіх. Підлітки констатують такі факти методичної недосконалості педагога, як невміння зацікавити предметом і нездатність «змусити» підлітків вчитися. Учні підліткового віку бачать, коли вчитель прийшов на урок непідготовленим.

До числа усвідомлюваних учнями промахів педагога на уроках належать різноманітні відступи від вимог до організації контролю знань учнів. Їх прямі зауваження зводяться до наступного: незгода з нетерпимістю педагогів до позапрограмових знань у відповідях при опитуванні на уроках, до відступів учнів від стандартних моделей відповідей на запитання викладача; заперечення підлітків проти того, що на уроках деяких вчителів оцінку «2» ставлять за непідготовленість до занять без урахування причин цього; протест проти того, що їх соромлять або читають їм довгі нотації за слабкі відповіді. Обурення підлітків викликають контрольні роботи, проведені раптово, без попередження; крикливі реакції на відповіді учнів невлад, неприйнятність елементів жартів учнів при опитуванні на уроках, нервові крики педагогів у відповідь на відмову підлітка відповідати на їх питання; перевірка того, що не було задано та ін.

Методика роботи педагога на уроці рясніє моментами виникнення нервових імпульсів викладача і підлітків. Вони можуть мати широкий спектр наслідків важкопрогнозованої сили і болючості.

4. Конфлікти в тактиці взаємодій педагогів з підлітками. Було б невірним спрощувати проблему диференційованого відношення до учнів, які мають різні навчальні успіхи і рівень правосвідомості і особливо поведінки. Світ дорослих норм дає досить чіткі установки. Талановитих, заповзятливих, гуманістичних, культурних, працездатних, вольових людей, які вміють вести за собою, морально, і юридично, матеріально, психологічно-підготовлених суспільство виділяє в особливий контингент людських натур. Це з одного боку. З іншого – позначити ярликом підлітка, долю і майбутнє якого неможливо передбачити, значить допустити педагогічний гріх.

Гостріше сприймаються учнями підліткового віку зіткнення з вчителями, які допускають грубе відкрите або замасковане порушення педагогічної етики.

Викликає у підлітків пострах прискіпливість педагогів до зовнішнього вигляду: зачісок, підфарбованих вій, спідниць за їх довжиною.

Які способи спілкування педагогів з підлітками виявляються ненависними, дратівливими, провідними до розриву нормальних відносин? Тут домінують насамперед зарозумілість викладачів, демонстрація своєї інтелектуальної переваги, відсутність індивідуального підходу, крик, приниження особистості, окрики.

У подобного роду сценах беруть участь три сторони: переслідуваний, переслідувач і глядачі, тобто підлітки. Виникає питання, які нервові стани тих, інших, третіх? Страх? Цікавість? Зловтіха? Напад сміху або ненависті? На жаль, педагогіка і психологія не мають інструментів психометрії, здатних відслідити щохвилинні психічні стани, їх динаміку, перепади, вибухи у педагога і учнів.

В поведінці підлітків, які вступили в конфлікт з педагогом на уроці, переважає пасивне реагування на стресор. Важко собі уявити епізод, коли підліток активно усуває стресор, тобто конфліктні вчинки свого педагога. І по-іншому виглядає співвідношення

активності і пасивності впливу на стресор з боку викладача. Вирішальне значення, вочевидь, буде мати спроможність викладача зробити для себе і учасників конфлікту зрозумілим сутність стресора.

Викладання вимагає величезної емоційної напруги, але втома від важкої роботи і роздратування – зовсім не одне і те ж. Якщо проблема належить вам, то й відповідальність за свої почуття – теж ваша. Це покарання за те, що ви не вирішуєте проблему, або вирішуєте неефективно.

Наведемо кілька прикладів ситуацій, коли проблема належить педагогу:

* учень дряпає парту;
* деякі учні переривають ваші пояснення на уроці;
* підросток смітить в аудиторії;
* учень постійно спізнюється на урок і дезорганізує роботу групи;
* учні псують навчальні посібники;
* учні курять у вашій лаборантській кімнаті;
* учень відриває у вас занадто багато часу, брешучи про своїх одногрупників;
* учні беруть папери з вашого столу без дозволу;
* учні голосно сваряться на уроці і заважають вам.

Можна навести ще тисячі подібних видів поведінки, які заважають вчителю щасливо викладати свій предмет. Вони мають відчутну і конкретну дію на педагога, викликаючи у нього негативні емоції. Викладач, хоч про це й іноді забувають, теж людина. Йому також хочеться, щоб ніхто не заважав здійсненню його законного права – вчити із задоволенням. Така поведінка учнів явно за лінією прийнятного і є проблемою педагога.

Подібна неприйнятна поведінка не може бути залишена без уваги – не можна вдавати, що ви перебуваєте в безпроблемної зоні, і продовжувати урок. Педагогу необхідно щось зробити для свого блага.

Здатність керувати конфліктами вимагає напруги, відповідальності, розуміння, маневреності тощо і не тільки створює основу для зростання продуктивності навчально-виховного процесу, але й дозволяє педагогу отримати додаткові ресурси (тимчасові, психоемоційні, фізичні) для подальшого підвищення особистісного і професійного потенціалу [4, 75].

Конфліктологічна компетентність у роботі педагога в сучасних умовах є необхідною умовою ефективності навчання й виховання сучасної молоді. Підвищення компетентності в рішенні та запобіганні конфліктів у стосунках педагогів і учнів є важливим чинником професійного зростання сучасного педагога.

Для того, аби мінімізувати негативний вплив конфліктів на навчальний процес та функціонування груп, творчою групою педагогів Центру на основі досягнень як вітчизняної, так і закордонної психології, були розроблені тести – критерії.

На початку роботи (вересень-жовтень) з групою керівник групи використовує дослідження з методики Дж. Морено «Соціометрія», мета якої – діагностика емоційних зв'язків. Дослідження направлене на вирішення наступних завдань:

1. Вимір ступеня згуртованості-відокремленості в групі;
2. Виявлення співвідносного авторитету членів груп за ознаками симпатії-антипатії (лідери, зірки, знехтувані);
3. Виявлення внутрішньогрупових згуртованих утворень на чолі з неформальними лідерами.

Результат дослідження: отримання зрізу динаміки внутрішньогрупових стосунків для подальшого переструктурування груп, підвищення їх згуртованості і ефективності діяльності.

Матеріали: бланк соціометричного опитування, список членів групи, соціоматриця.

На підставі відповідей учнів укладається соціоматриця. На підставі підрахунків визначаються статусні групи:

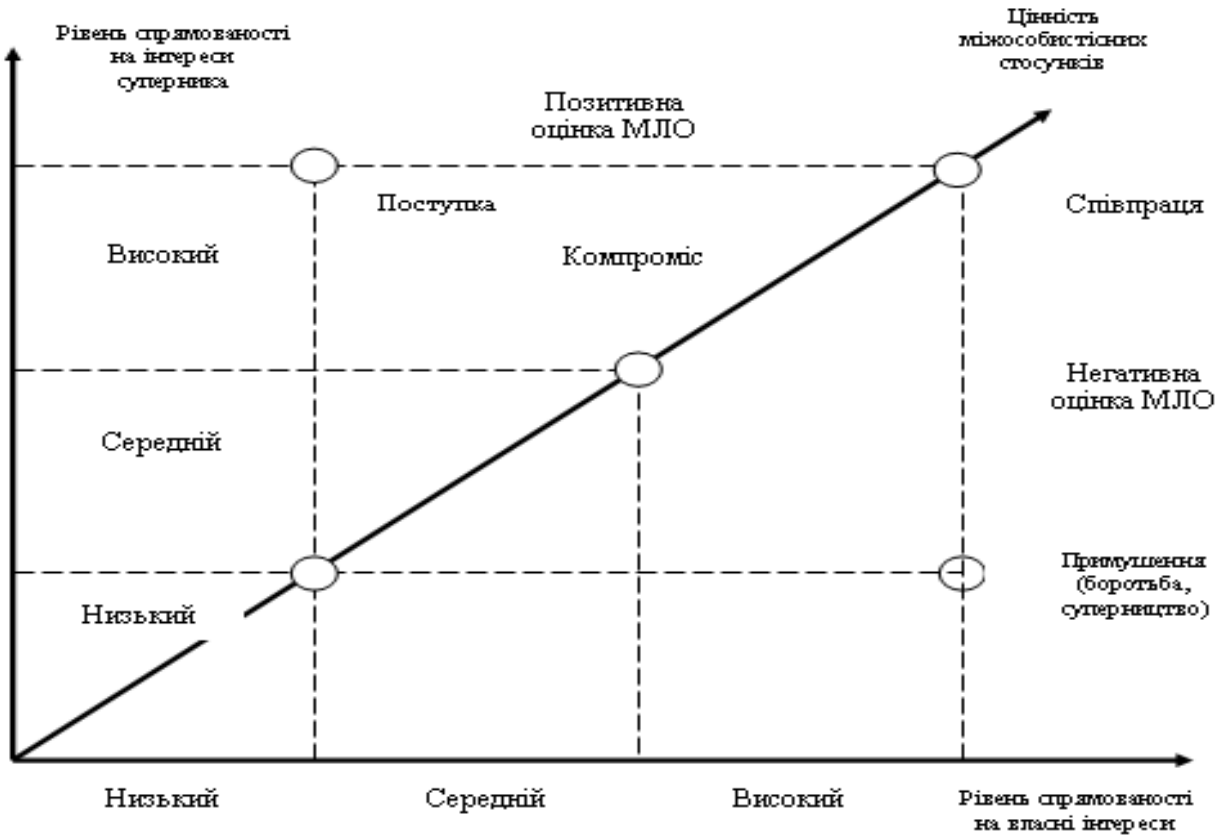
- «зірки»;

- високий відсоток симпатії;
- низький відсоток симпатії;
- «знехтувані при спілкуванні».

Це дає змогу правильно обрати актив групи – адже саме ці учні мають авторитет у однолітків.

Тривимірна модель стратегій поведінки в конфлікті

Психологічна інтерпретація конфлікту

Пізніше, (грудень-січень) відбувається дослідження психологічного клімату в колективі – використовується методика Е.І. Рогова «Оцінка соціально-психологічного клімату в колективі», мета якої – визначення рівня розвитку і загальна оцінка психологічного клімату, виявлення чинників його формування. Психологічна підготовка починається у навчальному закладі через такі інноваційні педагогічні технології , як тренінги.

На рівні «педагог – педагог», «керівник – педагог», «учень – учень» конфліктні ситуації виникають через різну точку зору на певну проблему, своєрідність характеру, темпераменту, ціннісних орієнтацій, рівень вихованості та ін.

Залежно від сфери прояву психологічних особливості працівників, які впливають на їх конфліктність, можна розділити на функціональні і морально-комунікативні. Перші з них відображають вимоги до професійної діяльності, другі – у міжособистісному спілкуванні.

Для попередження внутрішньогрупового міжособистісного конфлікту серед викладачів професійно-технічних училищ необхідно:

1. Вміння враховувати інтереси один одного.
2. Сприймати критику своїх колег.
3. Виявляти ввічливість, тактовність, пошану по відношенню один до одного.
4. Дисциплінованість в роботі.

Кажучи про прогнозування конфліктів у навчальному закладі, слід враховувати особистісні особливості педагогів (майстрів), розбіжності з приводу професійної діяльності, наявність стресових факторів у викладацького складу(майстрів).

Під час конфліктної ситуації особистість може обрати як пасивну так і агресивну поведінку, але одним із ефективних шляхів попередження та вирішення конфліктів є вибір асертивної моделі поведінки [18, 67].

Асертивність в психології розуміють як «уміння, здібність людини впевнено і з гідністю відстоювати свої права чи точку зору, не зневажаючи прав інших» [11, 31].

Аналізуючи принципи побудови суспільства дослідники Альберті, Емонс, Л. Майкл, Е. Роберт підкреслюють, що асертивна поведінка пригнічується середовищем, починаючи з сім'ї, освітніх, ділових, громадських організацій, де забороняється вільне вираження своїх почуттів при міжособистісних контактах. Однак, дуже важливо цінувати і заохочувати право кожного на особисту думку, вираження своїх почуттів, враховувати унікальний вклад кожної людини в спільну діяльність.

Профілактика та вирішення конфліктів у навчально-виховному процесі професійно-технічного навчального закладу за допомогою вибору учнями асертивної моделі поведінки потребує врахування цілісного комплексу передумов:

- психологічних особливостей учнів юнацького віку;
- впровадження у навчальний процес технології особистісно орієнтованого навчання, колективного творчого і превентивного виховання, педагогіки співробітництва;
- демократичного стилю педагогічної діяльності;
- рівня загальнотеоретичних знань про суть конфлікту, його причини, наслідки та конструктивні способи вирішення;
- розвитку психологічної культури учнівської молоді, самооцінки та самоаналізу власної поведінки;
- визнання цінності кожної людини та формування ціннісного ставлення до інших;
- поваги до гідності учнів, визнання права кожного на власну думку.

Висновок: існування суспільства без конфліктів неможливе. Не можна категорично назвати конфлікт проявом дисфункції організацій, відхиленою поведінкою осіб і груп, феноменом суспільного життя, найімовірніше конфлікт – необхідна форма соціальної взаємодії між людьми. Найчастіше причиною конфліктів стаємо ми самі, які-то недомовки і непорозуміння, суперечки та розбіжності. І кожен раз замість того, щоб намагатися вирішити створений конфлікт, кожен з нас всього-навсього прагне довести свою правоту, особливо не вникаючи в ситуацію. А треба всього лише навчитися прислухатися один до одного, і не виставляти вперед своє «Я».

У більшості випадків створюється тільки видимість вирішення проблеми, і ми стаємо заручниками конфліктів, постійно працюючи на них. Якщо ж нам вдасться знайти «джерело», причину виникнення наших проблем, наша поведінка буде значно відрізнятися від конфліктної. Ми більш об'ємно і цілісно будемо бачити проблеми і приймемо необхідні заходи, щоб вирішити завдання «раз і назавжди». А поки ми боремося з наслідками невирішених конфліктів і не розуміємо, чому ці нещастя сиплються нам на голову, важко побачити зв'язок гармонії з конфліктом.

Список використаних джерел

1. Алексеева Л.Ф. Ассертивность как основное свойство субъекта в психологии / Л. Ф. Алексеева, И. В. Лебедева // Вестник практической психологии образования. – 2009. – № 1 (18).

2. Анастазі А. Психологічне тестування: кн.2 / За ред. К.М. Гуревича, В.І. Лубовским – М: Наука, 1982.

3. Закон України «Про освіту» від 04.06.1991 р. № 1144-XII / Законодавство про освіту. – Х. : ПП «ІГВІНІ», 2005. – 240 с.

4. Козлова А.А. Конфликт: участвовать или создавать…/ А.А.Козлова , В.В.Козлов. – М.: Эксмо. – 2009. – 304 с.

5. Козырев Г.И. Основы конфликтологии: учебник – 2-е издание, переработанное и дополненное / Г.И. Козырев. – М.: Инфра, 2010. – 240 с.
6. Кон І.С. Психологія старшокласника / І.С. Кон.– М. : Освіта, 1980.
7. Кон І.С. Психологія ранньої юності / І.С. Кон.– М. : Освіта, 1989.
8. Минделл А. Разрешение конфликтов / А. Минделл. – М.: Просвещение. – 1993. – 358с.
9. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2005. – 448с.
10. Конфліктологія : [навч. посіб]/ П.С. Прибутько та ін.. – К. : КНТ, 2010. – 136с.
11. Психологія: Підручник / [Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін..] / за ред. Ю.Л. Трофімова. – К. : Либідь, 1999. – 558 с.
12. Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О.М. Степанов]. – К. : Видавництво «Академвидав», 2006. − 424 с.
13. Рогов Є.І. Настільна книга практичного психолога в 2 кн. / Є.І. Рогов.– М. : ВЛАДОС-ПРЕС, 2003. Кн.1: Система роботи психолога з дітьми різного віку.
14. Рогов Є.І. Настільна книга практичного психолога в 2 кн. – М. : ВЛАДОС-ПРЕС, 2001. Кн.2: Робота психолога з дорослими. Корекційні прийоми і вправи.
15. Роберт Э. Алберти, Майкл Л., Эммонс. Самоутверждающее поведение. Распрямись! Выскажись! Возрази! / Пер. с англ. М.В. Горшкова. СПб. : «Академический проект», 1998. – 190с.
16. Рыбакова М.М. Конфликты и взаимодействие в педагогическом процес се / М.М. Рыбакова. – М.: Просвещение. – 2004. – 128 с.
17. Современный психологический словарь / [сост. и общ. ред. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко]. – М. : АСТ; СПб. : ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2007. – 490 с.
18. Шварц Г. Управление конфликтными ситуациями: диагностика, анализ и разрешение конфликтов / Г. Шварц. – СПБ.: Изд. Вернера Регена. – 2007. – 296 с.

ВІДОЕЛЕКТОРІЙ – ПРЕВЕНТИВНА ФОРМА ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Артеменко Світлана Миколаївна,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
Бердичівський професійний аграрний ліцей

У сучасних умовах суспільного розвитку зростає роль особистості як творця соціального світу і архітектора свого життєвого проекту. Причиною цього є стрімкий розвиток інформаційних технологій, різноманітні модифікації суспільних процесів, нестабільність нашого життя. Це потребує від особистості комплексу навичок соціальної компетентності, які допоможуть у самореалізації та самоствердженні.

В умовах професійно-технічного навчального закладу проходить набуття учнями соціальної зрілості, професійне становлення особистості. Одним з напрямків виховної роботи є превентивне виховання. Превентивне виховання – комплексний трансформований вплив на особистість, спрямований на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості, вироблення в неї імунітету до негативних впливів соціального оточення, профілактику і корекцію асоціальних проявів у поведінці молоді, на їх захист та допомогу [4, 8].

У Бердичівському професійному аграрному ліцеї широко використовується така форма роботи з превентивного виховання як відеолекторій. Відеолекторій дозволяє побудувати інтерактивну взаємодію, сприяє збагаченню знань, формуванню практичних умінь, розвитку активності учнів. Відеолекторій потребує серйозної підготовки і має певну логіку проведення. Перегляд відеофільму проводиться не для розваги, а з метою передачі учням нових знань, практичних умінь та навичок, відеолекторій – це частина профілактичної роботи.

Підготовка до проведення відеолекторію основується на схемі педагогічної взаємодії, запропонованої директором Міждисциплінарного центру дидактики вищої школи

Білефельдського університету В.Д. Веблером, яка базується в межах шести основних, тісно пов'язаних між собою компонентів:

1. Учасники – визначається цільова група, з якою проводиться відеолекторій.
2. Мета.
3. Зміст – визначається відповідно до поставленої мети;
4. Рамкові умови – при проведенні відеолекторію мають значення різні деталі: стан приміщення, забезпеченість усіма необхідними матеріалами та обладнанням, час початку роботи, тривалість.
5. Методи – спосіб реалізації мети відеолекторію: рольова гра; метод кейсів;
6. мозковий штурм (брейнстормінг); дискусія; виготовлення колажів; написання листів (комусь) та інші.
7. Педагог, який проводить відеолекторій, його майстерність.

Після перегляду відеофільму учні повинні відповісти на попередньо підготовлені запитання. Можна задати такі запитання: Що побачили? Що відчували на початку і наприкінці перегляду? Які думки викликає цей фільм (уривок з фільму)? Як ці знання використаєте в подальшому житті? Під час обговорення необхідно задіяти всіх учнів.

По закінченню обговорення фільму рекомендується почати роботу в групах: зробити плакати; підготувати сценки з представленням інших варіантів розвитку поданої ситуації; проробити ситуацію за допомогою мета плану.

Тривалість відеолекторію повинна бути 5-7 хвилин, максимум – до 12 хвилин. Обговорення повинне тривати 40-60 хвилин. Для перегляду використовуються відеоматеріали, в яких демонструється ризикована поведінка або її наслідки (наприклад – сюжет може бути про людину, яка вживає наркотичні речовини і розповідає про своє життя, а не технології виготовлення та вживання наркотичних речовин).

Відеосюжет можна переглянути повністю або поділити його на міні сюжети, які повинні бути завершені і викликати зацікавленість щодо подальшого перегляду.

Користі від проведення відеолекторію не буде, якщо:

- переглянути фільм, а обговорення перенести на інший раз;
- взагалі не обговорювати відеосюжет;
- використовувати триваліший час для перегляду, ніж рекомендовано;
- обговорювати мало часу.

Важливо пам'ятати, що кіно- та відеофільми використовуються не для того, щоб заповнити час. Головна особистість цього методу – реалізм, який ґрунтується на фактах. Використання цього методу дозволяє розглядати без зайвого ризику найбільш складні і тонкі запитання.

До уваги пропонується заняття з використанням відеолекторію по запобіганню торгівлі людьми.

Тема:Відеолекторій «Не стань живим товаром»

Мета: підготувати учнів до сприйняття явища торгівлі людьми як комплексної проблеми. Ознайомити з основними шляхами потрапляння українських громадян до тенет торгівців людьми. Розвивати вміння аналізу та спостереження. Виховувати почуття власної гідності.

Хід заняття

1. Вступне слово педагога.

Проблема торгівлі людьми має глибокі історичні і етнонаціональні корені. На різних етапах свого розвитку людство по-різному ставилося до неї. В давні часи ставлення до торгівлі людьми було досить ліберальним, купівля-продаж людини розглядалася як засіб законного збагачення. Згодом людство усвідомило неможливість існування такої форми використання людини, яка дискримінувала та принижувала гідність. Почалася багатовікова боротьба із цим ганебним явищем, яка не вщухає і сьогодні. Торгівля людьми розглядається як порушення прав людини, за яке повинна нести відповідальність держава. Важливим етапом у ствердженні такої концепції стала Всесвітня конференція з прав людини, яка

відбулась у Відні у 1993 році, коли вперше насильство над жінками було визнано порушенням прав людини.

2.Мозковий штурм «Що означає торгівля людьми?»

Учні по черзі висловлюють свої асоціації стосовно поняття «торгівля людьми», після запису асоціацій на фліпчарті, педагог дає визначення поняття «торгівля людьми».

Торгівля людьми – здійснення з метою експлуатації: вербування, перевезення, передачі, переховування або отримання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примушування, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю становища.

322 випадки продажу людей у рабство виявили минулого року українські правоохоронці. Таку офіційну статистику наводить Міністерство внутрішніх справ України. А за останні 18 років жертвами торгівлі людьми стали 100 тисяч українців. Причому йдеться не лише про жінок, з яких роблять повій, а й про чоловіків, котрих використовують для трудової експлуатації. Яким є механізм такого бізнесу в Україні? Хто потрапляє у тенета работоргівців?

3. Перегляд відеофільму.

Запитання для обговорення:

- Ваші враження від перегляду сюжету?
- Які поширені шляхи виїзду громадян за кордон?
- Яких помилок допустився герой сюжету?
- Ваші поради чоловіку, який потрапив у рабство?
- Як ви використаєте отримані знання з перегляду відеофільму?

4. Робота в групах: вправа «Аналіз оголошень».

Педагог об'єднує учнів в малі групи. Кожній групі роздається набір газетних оголошень. Потягом 2-3 хвилин учні переглядають їх та готують відповіді на запитання:

- На що ви звертали увагу під час читання оголошення?
- Які рекламні оголошення викликали у вас найбільшу підозру? Чому?
- За якими рекламними оголошеннями ви б поїхали за кордон? Чому?
- Що порадите знайомим, які виявлять бажання поїхати на роботу за цим оголошенням?

5. Гра «Дерево побажань».

Кожен учень на листочках пише побажання людині, яка їде працювати за кордон. Потім по черзі учні зачитують побажання і прикріпляють їх на дереві.

6. Заключна вправа «Піраміда».

Учні стають у коло. Педагог пропонує їм побудувати піраміду із набутих знань та позитивних почуттів. Усі присутні говорять, покладаючи свою руку на руку інших, які знання та враження вони винесли для себе сьогодні.

Список використаних джерел

1. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей: Навч.-метод. посібник. / К.Б.Левченко, О.А.Удалова, І.М.Трубавіна та ін.; Заг. ред. К.Б.Левченко та О.А.Удалової. – К.: Міленіум, 2005. – 210 с.

2. Культура життєвого самовизначення. Методичний посібник. / наукове керівництво та редакція І.Д.Звєрєвої. – К., 2004. – 316 с.

3. Методика освіти «рівний-рівному». / Лещук Н., Зимівець Н., Авельцева Т., Ковганич Г., Мирошниченко Т., Руда О. – К.: Міленіум, 2002. – 132 с.

4. Оржеховська В.М. Про концепцію превентивного виховання дітей та молоді / В.М. Оржеховська //Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – №2. – С.8.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Бабаскіна Алла Василівна,
Краматорське вище професійне училище

Перехід України до ринкової економіки привів до того, що у значній частині молоді недостатній рівень сформованості ділової і соціальної активності, відсутні ряд якостей, що не дозволяє успішно працювати в колективі в нових економічних умовах. Зростання конкуренції на ринку праці пред'являють до всіх працівників незалежно від сфери їх діяльності специфічні вимоги: свободи дій, заповзятливості, самостійності, напруги його творчих здібностей, ділової активності.

Особливого значення сьогодні набувають такі якості робітників, як професіоналізм, компетентність, творча активність, здатність навчатися протягом всього життя.

У зв'язку з цим в освіті впроваджуються і дедалі розвиваються нові інноваційні педагогічні технології, які створюють умови формування всебічно розвинутої людини. Навчальний процес посилюється використанням активних і інтерактивних методів навчання, направлених на розвиток творчого мислення, формування відчуття самостійності, рішучості, відповідальності, вміння гнучко адаптуватися у змінних життєвих ситуаціях, самостійно критично мислити, бути комунікабельним, вміння працювати в колективі і максимально наближений до умов виробництва.

Працюючи викладачем предметів «Економіка», «Основи ринкової економіки та підприємництва», а також економічних дисциплін з підготовки молодших спеціалістів в своїй педагогічній діяльності при проведені уроків широко використовую нові сучасні педагогічні технології, особистісно-орієнтоване навчання, нетрадиційні форми і методи навчання, індивідуальний диференційний підхід у навчанні, активні методи навчання, метод ділової активності, дослідницько-пошуковий метод, метод проектів, інформаційно-комп’ютерні технології.

Збираю і систематизую методичні наробки по втіленню ділової активності в навчальний процес, по використанню активних та інтерактивних методів навчання, по роботі в малих групах.

Працюю над втіленням в навчальний процес тих форм і методів, які сприяють формуванню у учнів навичок самостійної діяльності.

При проведенні уроків використовую різні види нетрадиційних форм та методів навчання, з метою формування пізнавальних інтересів учнів застосовую інтерактивні методи навчання: ділові ігри, мозкові атаки, штурми, конференції, проведення брейн-рингів, КВК, «економічні експедиції», тестові завдання, «доміно», складання та розв’язування кросвордів з предметів, складання та розв’язання економічних задач. Використання цих методів сприяє підвищенню успішності по предметам та підвищенню якості знань учнів, а також вони роблять урок більш цікавими. Інтерактивні технології дають мені можливість підняти інтерес учнів до предмету, розвивають творчу самостійність, учні вчаться користуватися різними джерелами знань.

Великий інтерес викликають у учнів уроки-конференції. Вони передбачають спілкування учнів, які працюють над розв’язанням будь-якої проблеми. Головним при проведенні конференції є діалог, диспут між учнями. Учні вчаться прислухатися до думок інших, не бояться висловлювати свою думку. Вчаться бути більш впевненими, рішучими, самостійними.

Одним з ефективних інтерактивних методів навчання при викладанні економічних дисциплін є метод розв’язання проблем (проблемне навчання). Замість того щоб «транслювати» учням факти та їх взаємозв’язок, можна запропонувати їм проаналізувати ситуацію (проблему) і здійснити пошук шляхів змінення даної ситуації до кращого.

Як викладач, намагаюсь показати логіку, методику, продемонструвати прийоми розумової діяльності учнів. Під час підготовки до заняття роблю аналіз і відбір основного ключового матеріалу, підбір основних проблем і трансформація їх в проблемні ситуації.

Вміння розв'язувати проблеми необхідні людині в будь-якій сфері його діяльності та повсякденному житті. Якщо учні володіють вмінням вирішувати проблеми, їх цінність для організацій, де вони будуть працювати, багаторазово зросте, крім того, вони отримають навички, які знадобляться їм протягом всього життя.

Більшість сучасних підприємств зацікавлені в кадрах, які спроможні приймати на себе відповідальність і працювати самостійно. Щоб зробити це, учням необхідно вміти виявляти проблеми та пропонувати рішення, тобто те саме, що є основою ключового вміння вирішувати проблеми.

Під час розв'язання проблеми учні поглибшують свої знання по конкретному питанню; розвивають вміння вирішувати проблеми; розвивають соціальні і комунікативні навики.

Проблемна ситуація відрізняється від звичайної тим, що традиційна має відоме учням рішення (або варіанти рішень). При вирішенні проблемної ситуації необхідно висунути ряд гіпотез її вирішення і шляхом аналізу кожної обрати оптимальний варіант вирішення стосовно конкретної ситуації.

В процесі реалізації технології проблемного навчання найчастіше використовуються наступні проблемно-розвиваючі методи: частково-пошукові методи, методи навчального дослідження, евристичні методи, проблемна дискусія.

Проблемне навчання дуже добре використовувати при вивченні курсу «Основи менеджменту». Можна запропонувати учням завдання на прийняття управлінського рішення по конкретній проблемній ситуації. В процесі управління менеджеру постійно необхідно приймати рішення – це результат його діяльності. Первинні навички в прийняті управлінського рішення можна здобути при виконанні проблемного завдання. Його можна запропонувати при роботі в малих групах по 3-4 чоловіка або індивідуально для окремого учня.

Проблемні ситуації можна запропонувати при вивчені всіх тем предмету «Економіка», «Економіка підприємства», «Основи маркетингу», «Основи менеджменту».

При проведенні уроку можна використовувати ігрові ситуації, які дозволяють підвищити інтерес учнів до предмету; зробити уроки пізнавальними, більш цікавими; внести різноманітність в навчально-виховний процес та підвищити активність, навіть пасивних, учнів на уроках. На уроках можна запропонувати наступні ігри: «Відкриття підприємства», «Відкритий мікрофон», «Оратори», «Алгоритм розв'язання управлінських проблем», «Утворення орендного колективу», «Економічна естафета», «Маркетингова стратегія підприємства», «Ринок праці», «Економічна експедиція», «Економічний хокей», «Відкриваємо фірму» та інші.

Використання завдань творчого характеру, дають можливість учням розкрити їх творчі та розумові здібності. Наприклад, завдання зробити рекламу підприємства, придумати товарний знак фірми, створити умовне підприємство, створити власну перукарню або салон краси для професії «Перукар, манікюрниця», де вони описують свій салон, вартість послуг (прайс-лист), для професії «Повар, кондитер» власне кафе, ресторан. Можна запропонувати учням розробити бізнес-план майбутнього підприємства і зробити його презентацію. Розроблені такі бізнес-плани кафе «Вікторія», кафе «Блинна», дитяче кафе «Вітамінчик», салон краси «Мрія» та інші. Також при вивчені теми предмету можна запропонувати учням зробити малюнки до теми уроку. Учнями виконані творчі роботи по темі «Безробіття», «Я та податки», «Економіка», «Маркетинг» та інші. При вивчені теми «Державний бюджет» учням подобається вирішувати проблему: що потрібно зробити, щоб Україна розрахувалася з боргами, враховуючи дефіцит державного бюджету. Учні шукають шляхи виходу з ситуації, у якій опинилася наша країна. Можна використовувати на уроках завдання «Якби я був …,

щоб я зробив?», «Вилучить зайве слово», «Закінчить речення», «Запропонуйте власний вихід із ситуації».

При проведенні уроків є ефективним використання завдань дослідницько-пошукового характеру. При виконанні таких завдань учням необхідно вміти знаходити інформацію з різних джерел, вміти користуватися додатковою літературою, Інтернетом, засобами масової інформації, економічними журналами, газетами, статистичними даними. Окрім того отримані результати треба систематизувати, проаналізувати, зробити висновки. В ході самостійної пошукової діяльності у учнів формуються нові знання та розвиваються здібності такі як активність, зацікавленість, ерудиція, творче мислення та інші значущі якості. Це можна використовувати при вивченні тем «Підприємництво», «Організаційні форми підприємств», «Безробіття», «Інфляція», «Макроекономічні показники», «Державний бюджет» та інші.

При проведенні уроків можна використовувати технічні засоби навчання, інформаційно-комп'ютерні технології. Широке використання мультимедійного проектору, дає можливість продемонструвати учням розроблені комп'ютерні презентації з предмету «Економіка», «Економіка підприємства» та інших. Створено ряд комп'ютерних презентацій, за допомогою яких урок можна зробити більш цікавим, інформованим, різноплановим. Застосування презентацій допомагає змінити вид навчальної діяльності. Коли викладач багато говорить, це притомляє учнів, вони не можуть зосередитися, увага розпливається, їм становиться не цікаво. При перегляді презентації працюють інші органи сприйняття інформації. Наявність малюнків, схем, графіків, діаграм дають можливість краще запам'ятати матеріали уроку. Розроблені презентації по темам «Безробіття», «Економіка», «Гроші», «Економічна система», «Попит. Закон попиту» та інші. При проведені уроків можна запропонувати учням переглянути уривки з документальних фільмів, а потім обов'язково обговорити побачене.

Розроблені тестові завдання для проведення підсумкового контролю знань з предмету «Економіка» в комп'ютерному класі за темами «Мікроекономіка», «Макроекономіка», а також по предмету «Економіка підприємства».

Втілюю в практику своєї роботи проектні технології, яка є однією з інноваційних принципово нових педагогічних технологій. Технологія проектування передбачає розв'язання учнем, або групою учнів якої-небудь проблеми, при цьому використовуються різноманітні методи, засоби навчання, а з іншого боку відбувається інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Найбільш плідною робота по розробці проектів є для учнів. Тому що, робота над проектом включає усвідомлення учнем мети, оформлення задуму, розробку організаційного плану, роботу за планом, підбиття підсумків у вигляді звітів. Проблема мусить бути знайома і значуща, для її розв'язання необхідно застосовувати здобуті знання або ті, що їх належить здобути. При роботі над проектом у учнів формуються навички роботи в групі, уміння прислухатися до думки інших. Такі якості знадобляться учням у дорослому житті.

В педагогічній діяльності необхідно використовувати навчання за програмою «Intel@ Навчання для майбутнього». Ця програма забезпечує:

– ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі для формування у учнів навичок XXI століття;

– використання інформаційно-комунікаційних технологій для покращення результатів навчання за допомогою проведення досліджень, комунікації, взаємодії, застосування ефективних стратегій та інших засобів;

– розробку та наповнення навчальних планів та завдань, що відповідають державним освітнім стандартам;

– керування навчальним процесом, зосередженим на навчальних потребах учнів, що заохочує самостійне визначення напряму навчання та спонукає до розвитку навичок мислення вищих рівнів;

– співпрацю з колегами для спільного вирішення проблем у навчанні учнів та оцінюванні навчальних планів один одного;

– інформатизацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах;

– створення інформаційного ресурсу в системі професійно-технічної освіти;

– ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничому процесі;

– виступає каталізатором реформування світової освіти; сприяє підготовці учнів до сучасних умов праці;

– сприяє економічному зростанню країн, в яких програма впроваджується.

Програма покликана допомогти викладачам навчальних закладів опанувати ефективні педагогічні та інформаційні технології, розширити їх використання під час організації самостійної проектно-дослідницької діяльності учнів. Вона відповідає вимогам часу і допомагає вирішувати питання підвищення загальної інформаційної грамотності українського суспільства та масово впроваджувати інноваційні педагогічні та інформаційно-коммунікаційні технології в навчальний процес. По суті, Програма виступає каталізатором реформування освіти; сприяє широкому включенню освітніх закладів України у світовий інформаційний простір, навчає не тільки користуватися комп'ютером, а й ефективно використовувати його потенціал у навчальному процесі. Розроблені проекти: «Безробіття: проблема сучасності», «Shoping» та інші.

Інноваційні технології – це нові методи спілкування з учнями, позиція ділового співробітництва з ними і долучення їх до нинішніх проблем. Інноваційні методи – це методи, що дозволяють учням самоствердитися, а самоствердження – це шлях до правильного вибору своєї життєвої позиції.

У сучасному процесі навчання використовуються, як традиційні, так і інноваційні методи навчання. Потрібно не тільки просувати вперед інноваційні методи, але й не забувати про традиційні методи, які не менш дієві, а в інших випадках без них просто не обійтися.

А. Адамський стверджував, що: «Тільки наївна людина може вважати, що інноваційна педагогіка є універсальною заміною традиційних методів навчання» [1].

Потрібно, щоб традиційні та інноваційні методи навчання були у постійному взаємозв'язку і доповнювали один одного. Ці два поняття мають існувати на одному рівні.

Список використаних джерел

1. Адамский А.И. Становление образовательной деятельности / А.И. Адамский // Доклад на VIII Всеукраинской конференции «Педагогика развития» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.school.edu.ru; http://www.cjc.ru

2. Бычков А. В. Метод проектов в современной школе / А.В. Бычков. – М., 2000. – 126с.

3. Лаврентьев Г.В. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов / Г.В. Лаврентьев, Н.Б. Лаврентьева. Ч.1.– Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2002. – 156с.

4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

5. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика : научное издание / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 284 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Бабич Тетяна Леонідівна,
майстер виробничого навчання І категорії,
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»

Статистичні дані останніх років підтверджують той факт, що промислові підприємства відчувають серйозний дефіцит кваліфікованих робітників і техніків, підготовлених в системі початкової і середньої професійної освіти. У зв'язку з цим, загострюється актуальність ефективної взаємодії системи професійної освіти й роботодавців, пошуку нових форм інтеграції і взаємної зацікавленості між системою професійної освіти, науковими і виробничими комплексами країни, бізнесом, громадськими інститутами та державною владою, що є найважливішою умовою успішної реалізації пріоритетного національного проекту «Освіта». В нашому професійному житті міцно затвердилось поняття «інновації». Російський аналог цього слова –нововведення. Сьогодні інноваційні явища виявляються у всіх елементах педагогічного процесу. Так, інноваційний урок розглядають з позиції нового вступу в організацію навчального процесу на певний період часу.Існує поширена думка, що інноваційний урок сформувався на основі нових освітніх технологій в навчально виховному процесі. Частково це вірно, але головну роль у розвитку уроку нового типу зіграли зміни в системі освіти останніх років.

По-перше, збільшився обсяг нової інформації з різних галузей науки: філософії, історії, географії, літератури, психології, соціології, технології виробництва, економіки, іноземних мов. Яку частину від цього обсягу пропонувати дітям; де і як їм вибирати необхідну інформацію, яка змінюється за змістом і значенням практично кожен день? Ці питання сформували завдання – навчити учнів вмінню шукати потрібну інформацію, визначати, з якою метою вона застосовується і поширюється, відрізняти різновид інформації.

По-друге, змінилися умови організації навчання: статус навчального закладу; освітні програми, плани і підручники; форми навчання (денна, заочна, вечірня, екстернат, домашня, родинна); оснащення кабінетів технічними засобами. У зв'язку з новими вимогами соціально-економічного характеру, що впливають на процес розвитку групової та індивідуальної діяльності учнів, змінилася і структура організації навчально-виховного процесу.

По-третє, змінилися вимоги до професійної компетенції вчителя, підходи до навчання. В даний час актуальними питаннями в процесі навчання стали: здоров'я дитини; його психолого-педагогічні та вікові особливості; адаптація в колективі, вимоги вчителя та інше.

Інноваційний урок – це динамічна, варіативна модель організації навчання учнів на певний період часу. В його основі можуть бути: елементи позакласної роботи, лабораторних і практичних робіт, екскурсій, форм факультативних занять; навчання учнів через художні образи; розкриття здатностей учнів через активні методи творчої діяльності (за допомогою елементів театру, музики, кіно, образотворчого мистецтва); науково-дослідна діяльність, що передбачає активне застосування методологічних знань в процесі навчання, що розкриває особливості розумової роботи учнів; застосування психологічних знань, які відображають специфіку особистості учнів, характер відносин в колективі, та інше. Вчитель прагне до прогресу, хоче змінити свою діяльність на краще – саме цей процес є інновацією. Винахідлива діяльність вчителя на інноваційному уроці розкривається в різноманітних, незвичайних завданнях, неординарних діях, конструктивних пропозицій, цікавих вправах, конструюванні ходу уроку, створення навчальних ситуацій, дидактичному матеріалі, підборі наукових фактів, організації творчої роботи учнів.

Виділяють наступні види інноваційних уроків: уроки самостійної діяльності; дослідницькі; на основі груповій технології; проблемні; диференційованого навчання; на основі проектної діяльності; уроки-тренінги та ін. При проведенні уроків самостійної

діяльності варто демонструвати довіру;не заважати при виконанні завдання, поки учень сам не попросить допомоги; не критикувати за помилки; співбесіду вести у вигляді уточнення деталей; визначати конкретний обсяг роботи для того, щоб учень міг розрахувати свої сили; встановити тимчасові рамки для виконання роботи;створити умови для здійснення самооцінки учням , результату власної діяльності; визначати критерії виконання самостійної роботи; розробити форми контролю самостійної діяльності, критерії оцінки результату діяльності вчителем.Нововведення, або інновації характерні для будь-якої професійної діяльності людини і тому, природно, стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих вчителів і цілих колективів. Цей процес не може бути стихійним, він потребує управління.

Новація – це саме засіб (новий метод, методика, технологія, програма і т.п.), а інновація – це процес освоєння цього засобу. Інновація – це цілеспрямоване зміна, яка вносить в середовище нові стабільні елементи, що викликають перехід з одного стану в інший. Нововведення при такому розгляді розуміється як результат інновації, а інноваційний процес розглядається як розвиток трьох основних етапів: генерування ідеї (в певному випадку – наукове відкриття), розробка ідеї в практичному аспекті і реалізація нововведення в практиці. У зв'язку з цим, інноваційний процес можна розглядати як процес доведення наукової ідеї до стадії практичного використання і реалізації пов'язаних з цим змін у соціально – педагогічному середовищі. Діяльність, що забезпечує перетворення ідей в нововведення і формуюча систему управління цим процесом, є інноваційною діяльністю. Існує й інша характеристика етапів розвитку інноваційного процесу. У ній виділяють наступні дії:

- визначення потреби в змінах;
- збір інформації і аналіз ситуації;
- попередній вибір або самостійна розробка нововведення;
- прийняття рішення про впровадження (освоєння);
- власне саме впровадження, включаючи пробне використання нововведення;
- тривале використання нововведення, в процесі якого воно стає елементом повсякденної практики.

Сукупність всіх цих етапів утворює одиничний інноваційний цикл.

Інновації у сфері освіти спрямовані на формування особистості, її здатності до науково-технічної та інноваційної діяльності, на оновлення змісту освітнього процесу. Кожна педагогічна епоха породила своє покоління технологій.

Перше покоління освітніх технологій являло собою традиційні методики; технологіями другого і третього поколінь були модульно-блокові і цілісно-блокові системи навчання; до четвертого покоління освітніх технологій відноситься інтегральна технологія. Для всіх технологій характерні певні загальні ознаки: усвідомленість діяльності вчителя і учнів, ефективність, мобільність, цілісність, відкритість, проектируемость; самостійна діяльність учнів у навчальному процесі, яка становить 60-90 % навчального часу; індивідуалізація.

Комп'ютерні технології не тільки допомагають організувати навчальний процес з використанням ігрових методів, але й отримати більш сильний зворотний зв'язок. Засоби мультимедіа дозволяють забезпечити найкращу, порівняно з іншими технічними засобами навчання, реалізацію принципу наочності, більшою мірою сприяють зміцненню знань і на практичних заняттях – умінь. Крім того, засобам мультимедіа відводиться завдання забезпечення ефективної підтримки ігрових форм уроку, активного діалогу «учень-комп'ютер».

Аналіз наявного досвіду показує, що умовно систему використання комп'ютера на уроці технології можна розділити на три стадії (етапи). Перший – комп'ютерна підтримка уроків. Тут комп'ютер використовує тільки вчитель як засоби візуалізації матеріалів уроку. Другий – комп'ютерний супровід уроків технології. На цьому етапі крім використання

вчителем комп'ютера в якості ефективного засобу надання або ілюстрації матеріалів уроку, комп'ютер може бути використаний учнями в якості засобу повторення раніше вивченого матеріалу (наприклад, пристрій верстата або швейної машинки, властивостей матеріалів, вибору способів теплової обробки продуктів, допомога в підборі об'єкта праці для тематичної творчої роботи та інше). Також комп'ютеру може бути довірений поточний контроль знань учнів, наприклад – з метою допуску учня до роботи на тому чи іншому устаткуванні і пр. Так як до роботи з комп'ютером допускаються учні, то вчитель повинен знати і дотримуватися правил організації безпечної роботи учнів з комп'ютерною технікою, і робоче місце, обладнане комп'ютером, повинно бути відповідним чином організоване. Третій етап – використання сучасних комп'ютерних програм в навчанні. Особливістю цього етапу є проведення уроків технології з роботою всіх учнів на комп'ютерах під керівництвом вчителя. Високароль застосування на уроках технології різних електронних довідників, енциклопедій, програм.

Використання ресурсів і послуг Інтернету значно розширює можливості і вчителя та учня у всіх видах діяльності. Проектна діяльність також є методом активізації навчально-пізнавальної активності. Цьому сприяє висока самостійність учнів у процесі підготовки проекту. Вчитель, який виступає координатором, лише спрямовує діяльність учня, який досліджує вибрану тему, збирає найбільш повну інформацію про неї, систематизує отримані дані і представляє їх, використовуючи різні технічні засоби, в тому числі, і сучасні комп'ютерні технології.

Метод інтеграції, який сприяє формуванню міжпредметних понять, визначає характер міжпредметних зв'язків з фактору часу (попередні зв'язку, перспективні, синхронні), дозволяє здійснювати межпредметную координацію змісту навчального матеріалу з метою її оптимізації (усунення дублювання, різночитання, хронологічній неузгодженості). Даний метод дозволяє адаптувати зміст навчальних програм до можливостей конкретних учнів, створює сприятливі умови для розвитку особистості кожного учня, формування позитивної мотивації навчання, адекватності самооцінки, максимально можливої успішності навчання. В системі нашій педагогічній діяльності інтегровані уроки займають особливе місце. Вони допомагають розвивати пізнавальну та творчу активність учнів, підсилюють мотивацію навчання. Проведення таких уроків – один із шляхів підвищення ефективності освітнього процесу на основі реалізації принципів деятельностного підходу в навчанні. Включення учнів в активну наукову роботу, використовуючи при цьому різноманітних форм, методів пізнавальної діяльності значно розширює навчально-виховні можливості уроку, виступаючого провідною формою організації навчальної діяльності.

Інноваційні методи викладання – це нові методи спілкування з учнями, позиція ділового співробітництва з ними і залучення їх до нинішніх проблем. Інноваційні методи – це методи, що дозволяють учням самоствердитися. А самоствердження – це шлях до правильного вибору своєї професії.У сучасному процесі навчання використовуються як традиційні, так і інноваційні методи навчання. Потрібно не тільки просувати вперед інноваційні методи, але й не забувати про традиційні методи, які не менш дієві, а в інших випадках без них просто не обійтися.

А. Адамський стверджував, що: «Тільки наївний або людина, яка помиляється може думати, що інноваційна педагогіка є універсальною заміною традиційних методів навчання». Потрібно, щоб традиційні та інноваційні методи навчання були в постійному взаємозв'язку і доповнювали один одного. Ці два поняття повинні існувати на одному рівні. Аналіз педагогічної діяльності вчителів показує, що вчителі при організації навчального процесу дотримуються двох основних напрямків розвитку підходів до навчання учнів:

1. Модернизация традиційного навчання в ефективній організації засвоєння заданих зразків, досягнення чітко виділених еталонів.

2. Інновационний підхід до навчального процесу, в якому метою навчання є розвиток в учнів можливостей освоювати новий досвід на основі цілеспрямованого формування

творчого і критичного мислення, досвіду та інструментарію навчально-дослідницької діяльності, рольового та імітаційного моделювання.

Виробниче навчання передбачає практичну діяльність учнів на уроці, в ході якого 80 % навчального часу приділяється практичній роботі з оволодіння учнями общетрудовими і технологічними вміннями та навичками. Саме в навчальних майстернях закладаються основи роботи з ручними інструментами і на обладнанні, прищеплюється інтерес і любов до самостійного виконання технологічних прийомів і операцій, учні привчаються до дисципліни, організованості, виховується потреба в якісному виконанні дорученої роботи. На основі отриманих теоретичних знань студенти освоюють рух, прийоми і способи виконання технологічних операцій. В результаті навчання учні на уроках виробничого навчання виробляють матеріальний продукт – виготовлений виріб (з деревини, металу, тканини, харчових продуктів та інших матеріалів). Його виготовлення, як правило, пред'являє до учнів абсолютно нові вимоги. Учням недостатньо просто запам'ятати або завчити зміст теоретичного матеріалу, вони повинні його зрозуміти, переробити і відтворити на виконанні практичного завдання.

Отже, основа уроків виробничого навчання – не сліпе запам'ятовування інформації, а вміння переробити її і застосувати на практиці. Методика проведення уроку виробничого навчання відрізняється від уроків гуманітарного і природно – наукового циклів тим, що в ньому передбачається взаємодія теоретичної і практичної діяльності учнів у навчальних майстерень. Основними характерними підходами до уроку є:

- об'єднання теоретичного та практичного навчання;
- наявність подвійний мети;
- засвоєння знань та їх практичнеезастосування, формування технологічних прийомів і операцій;
- тісний взаємозв'язок з'єднання теоретичної та практичної частини уроку;
- злиття процесу засвоєння знань і процесів формування первинних умінь і навичок, їхня взаємодія;
- матеріально-технічна та методична забезпеченість одночасного засвоєння знань та вмінь.

При розгляді структури уроку слід зазначити не відокремлені,окремі його частини, а структурні елементи, які групуються з характерної діяльності вчителя технології та учнів. Для ефективності цього процесу слід виконувати ряд вимог:

поєднувати різні форми і методи навчання з урахуванням дидактичних принципів і психологічних вимог до організації навчальної діяльності; використовувати модульність побудови системи і її адаптивність до конкретних умов навчання і контингенту учнів; обов'язково реалізовувати різні типи зв'язків між формами навчання (по суті дана вимога виступає як механізм реалізації модульної побудови навчання); забезпечувати наростаючу складність змісту навчання і від початку до кінця цілісного навчального процесу. Реалізація цих вимозі дає можливість проектувати цілісний учбовий процес, в якому враховуються такі чинники, як специфіка навчальних дисциплін, особливості та можливості кожного учасника навчального процесу викладача, студентів, а також триваліть і матеріально-технічні умови навчання. Крім того, застосування цієї технології дає можливість здійснювати науково обґрунтований пошук форм і методів навчання, конструювати їх системи, коректувати як зміст, так і цілі навчання (вимоги кваліфікаційної характеристики).

Список використаних джерел

1. Сластьонін В.А. Педагогіка/ В.А. Сластьонін. – М.: Школа-Прес, 2000.

2. Опіків С.І. Словник російської мови / С.І. Опіків. – М.: 1978.

3. РапацевичЄ.С. Педагогіка. Велика современная энциклопедия/ Е.С. Рапацевич. – Мінськ: Сучасне слово. – 2005.

4. Тюнников Ю.С. Аналіз інноваційної діяльності загальноосвітнього закладу: сценарій, підхід / Ю.С. Тюнников // Стандарти і моніторинг в освіті. – 2004.

5. Орлова А.І. Відродження освіти або його реформа?/ А.І. Орлова// Викладання історії в школі. – 2006 –№ 1.

6. Єрофеєва Н.І. Управління проектами в освіті / М.І. Єрофєєва // Народне утворення. – 2002. – №5.

7. Загвязинский В.І. Інноваційні процеси в освіті і педагогічна наука / В.І. Загвязинский // Інноваційні процеси в освіті: Збірник наукових праць. – Тюмень,1990.

8. КаменськийА.К. Нормативно-правова база суспільно-державного управління школою/ А. К. Каменський // Директор школи. – 2006. – № 3.

9. Руднєв Е.Н. Місія, стратегія і практичні дії / Е.Н. Руднєв // Директор школи. – 2006. – № 8.

10. ЛазарєвВ.С. Керування нововведеннями – шлях до розвитку школи/ В.С. Лазарєв// Сільська школа. – 2003. – № 1.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАГІСТРАНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Балабанова Катерина Євгенівна,
старший викладач кафедри педагогіки і психології
професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО»,
кандидат педагогічних наук

В умовах зростання професійної мобільності та конкурентоспроможності,незважаючи на широке впровадження гуманітарних дисциплін у вищі технічні навчальні заклади України, професійна комунікативна підготовка магістрантів технічних спеціальностей на різних рівнях і етапах професійної діяльності потребує вдосконалення.

Ґрунтуючись на системному аналізі наукових праць А. Алексюк, І. Беха, Р. Гришкової, О. Гури, Г. Козлакової, Е. Лузік, В. Манько, О. Овчарук, Г. Онкович, О. Пометун, В. Петрук можна зазначити, що забезпечення якісної професійної підготовки магістрантів є актуальною, суперечливою темою.

Професійно-комунікативну компетенцію нами визначено якздатністьособистості мобілізувати професійно-комунікативні знання, вміння та навички, набуті в процесі вивчення фахових, гуманітарних наук, рідної та іноземних мов для пошуку, обробляння, використання й творення інформації, вирішення професійних, наукових, комунікативних, проблем у конкретній професійній ситуації [1].

На підставі ґрунтовного аналізу психолого-педагогічних досліджень нами виділено провідні (загальні) групи педагогічних умов (організаційні, методичні, технологічні, психологічні) та спеціальніпедагогічні умови ефективного формування професійно-комунікативної компетенції магістрантів технічних спеціальностей.

Формування професійно-комунікативної компетенції у магістрантів технічних спеціальностей є ефективним, якщо забезпечити низку таких спеціальних педагогічних умов:

- застосування інноваційних технологій навчання – формування професійно-комунікативної компетенції за допомогою використання активних методів навчання;
- утвердження гуманістичних принципів освіти, взаємозв’язок гуманітарних і фахових дисциплін;
- поглиблення вмотивованості навчально-пізнавальної діяльності магістрантів;
- стимулювання самоосвітньої і науково-дослідної діяльності магістрантів.

Активні методи навчання цікаві саме в процесі професійної освіти, оскільки їх застосування спрямоване на підвищення інтелектуального потенціалу особистості, її соціальної активності, а такі критерії є основними відповідно до проблеми розвитку професійної комунікативної комунікації. Суть такого навчання полягає в пошуковій діяльності, яка починається з постановки питань, розв'язання проблеми і вирішення

проблемних завдань, закладених у навчальних програмах і підручниках, проблемному викладі та поясненні знань викладачем, різноманітній самостійній роботі. Вирішення проблемних завдань спонукає студентів не тільки згадувати, про що йдеться у висловлюванні чи певному тексті, наприклад, наукового стилю, активізувати засвоєний раніше мовний матеріал, а й висловлювати власні розмірковування щодо сприйнятого матеріалу, аналізу здобутої інформації, її оцінки, вирішення інтелектуально-логічних завдань засобами мови.

Щодо другої педагогічної умови – «утвердження гуманістичних принципів освіти, взаємозв'язок гуманітарних і фахових дисциплін»: забезпечення взаємозв'язку гуманітарної і фахової підготовки вимагає істотної перебудови методів і засобів навчання, організації освітнього процесу з урахуванням сучасних освітніх технологій; розробки системи практичних робіт, комплексних міждисциплінарних завдань, створення підручників, задачників і навчально-методичної допомоги; методики викладання загальноосвітніх, гуманітарних дисциплін на основі їх взаємозв'язку із спеціально-технічними дисциплінами, методики та організації самостійної роботи[3].

Наступна педагогічна умова – вмотивованість навчально-пізнавальної діяльності, що дозволяє ефективно формувати перспективну мотивацію, яка пов'язана з усвідомленням віддаленої мети навчання, його важливості для майбутньої роботи. Для розвитку її слід роз'яснювати студентам, яку суттєву допомогу може надати їм формування професійно-комунікативної компетенції в науково-виробничій діяльності. Процесуальна мотивація, тобто мотиви, які обумовлюються зацікавленням студентів у виконанні навчальних дій. Цей вид виглядає особливо важливим, тому що забезпечує високий рівень пізнавальної активності [2].

Четверта педагогічна умова – стимулювання самоосвітньої і науково-дослідної діяльності магістрантів. Для магістранта самоосвітня робота, науково-пошукова діяльність повинна бути усвідомлена як вільна за вибором, внутрішньо мотивована діяльність. Вона припускає виконання ним цілого ряду дій: усвідомлення мети своєї діяльності, ухвалення навчального завдання, додання їй особистого звучання, підпорядкування виконанню цього завдання інших інтересів і форм своєї зайнятості, самоорганізації в розподілі навчальних дій в часі, самоконтролю в їх виконанні [4, 76].

Науково-дослідна робота магістрантів повинна бути представлена сукупністю заходів, які спрямовані на набуття магістрантами навичок дослідної роботи, розвиток здібностей творчого наукового пошуку, написання наукових робіт різного рівня. У процесі вивчення магістрантами фахових дисциплін повинні переважати творчі завдання наукового спрямування, які поглиблюють знання, стимулювати пізнавальний інтерес та вдосконалюють навички науково-пошукової, а тому – і дослідної роботи.

Застосування інноваційних технологій у навчанні, впровадження гуманістичних принципів освіти, поєднання гуманітарних і фахових дисциплін у магістратурі, стимулювання мотивації навчально-пізнавальної діяльності, супровід самоосвітньої і науково-дослідної діяльності магістрантів – необхідні педагогічні умови для ефективного формування професійно-комунікативної компетенції у магістрів технічних спеціальностей. У якості однієї із форм реалізації цих умов рекомендуємо впровадження у навчально-виховний процес інтегрованих гуманітарних спецкурсів із застосуванням активних методів навчання [1].

Список використаних джерел

1. Балабанова К.Є. Формування професійно-комунікативної компетенції магістрантів технічних спеціальностей у вищих навчальних закладах: Автореферат дис. … канд. пед. наук: 13.00.04 / Катерина Євгенівна Балабанова; Інститут вищої освіти НАПН України. – Київ, 2011.– 20 с.

2. Козубай В.І. Вплив чинників стихійності та мотивації на процес навчання іноземній мові / В.І. Козубай. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studentam.net.ua/content/view/8623/97/

3. Моторна Л.В. Педагогічні умови застосування освітніх технологій в процесі викладання природничонаукових дисциплін у технічних коледжах / Л.В. Моторна. – [Електронне видання]. – Міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм і освіта». – Вінниця : ВНТІ, 2008. – Режим доступу : http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/Motorna.php

4. Тупота А.Д. Самостійна робота студента – вища форма навчальної діяльності у навчальному закладі / А.Д. Тупота // Нові технології навчання : [наук.-метод. зб.]. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2007. – Вип. 47. – 145 с.

5. Щербань П.М. Активні методи підготовки майбутніх учителів / П.М. Щербань. – К. : Знання, 1988. – 48 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ ПРИ НАВЧАННІДОРОСЛИХ

Безценна Тетяна Михайлівна,
навчально-методичний центр
професійно-технічної освіти у
Дніпропетровськійобласті

Формування трудових ресурсів, наближення професійно-кваліфікаційної структури робочої сили до потреб ринку праці є пріоритетним напрямом професійного навчання дорослого населення.

Навчання дорослого населення має свої особливості та проблеми. Часто помилково вважається, що навчання дорослих та підлітків – це одна й та ж справа, тому й виникають невдоволення, як з боку слухачів, так і з боку організацій, що їх направили на навчання.

Об'єктивною необхідністю і головним завданням професійного навчання дорослого населення є максимальне наближення навчального процесу до потреб споживача цієї соціальної послуги – регіонального ринку праці. Виконати це важливе завдання можна тільки спільними зусиллями освітян, фахівців обласної служби зайнятості та роботодавців.

Широке запровадження сучасних педагогічних технологій та активних методів у процесі професійного навчання дорослих громадян, сприятиме підвищенню його ефективності, а, відповідно, і рівню кваліфікації та професіоналізму робітничих кадрів. Проте, слід враховувати, що форми й методи навчання, які обираються, повинні бути здатні забезпечити високу його ефективність і результативність.

Організація навчання дорослих в кожному навчальному закладі системи ПТО повинна розроблятися і розвиватися з урахуванням стану і тенденцій ринку зайнятості, а також можливостей забезпечення слухачів навчанням високої якості.

Вибір форм і методів навчання залежить від специфіки професії, потреб ринку праці і багатьох інших чинників.Особливу увагу необхідно звертати на вивчення перспективних видів економічної діяльності в регіоні та визначати перспективні професії, види підготовки.

Вибір обумовлюється аналізом переваг та недоліків кожного варіанта. Вибір конкретних методів навчання обумовлюється визначеними цілями, ресурсами навчального закладу, характеристиками слухачів, критеріями, які вони визначають.

Час, коли слухачам по інерції надають можливість навчатися за тими критеріями, за якими вигідно та інтересно закладам профтехосвіти, спливає. Зараз на ринку освітніх послуг замовник підприємство, центр зайнятості, слухач) виставляє свої вимоги, свої критерії.

Навчання на кінцевий результат – саме таким принципом необхідно будувати навчання. В центрі уваги повинен бути слухач (замовник освітніх послуг), його вимоги.

Традиційні форми не відповідають вимогам навчання дорослих. Заслуговують на увагу сучасні педагогічні технології навчання, що враховують особливості цієї категорії осіб і спрямовані на їх активну участь у навчальному процесі. Застосування цих технологій сприяє поліпшенню якості навчання.

Впроваджуються інструктивно-методичні та навчальні заняття, консультації, проведення занять переважно настановного характеру. Однією з систем, що сприяють професійній мобільності робочої сили на ринку праці, є система сертифікаційного навчання, яка базується на впровадженні в навчальний процес виробничого досвіду нашої країни та зарубіжного.

Система сертифікаційного навчання обумовлює інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи слухачів, інформування слухачів про перспективні напрями й інновації в організації роботи виробництва.Встановлення відповідності між професійними знаннями, вміннями, навичками, які повинен мати працівник, та вимогами роботодавців щодо забезпечення виконання поточних та перспективних завдань на конкретному робочому місці можливе за умови впровадження нових технологій професійного навчання дорослого населення, однією з яких є курси цільового призначення. За допомогою таких курсів розширюється профіль компетентності дорослого населення, підвищується їх кваліфікація з окремих видів робіт.

Під час проведення курсів цільового призначення використовуються такі форми та методи як модульне навчання, віртуальне навчання, метод проектів та інші.

Модульне навчання –це«пошагове» навчання. На кожний окремий вид робіт розробляється професійно-орієнтований модуль. Модуль складається з теоретичної та практичної частини. На кожний модуль розробляється навчально-тематичний план і навчальна програма. Тематика модулів визначається цілями щодо фахової компетенції слухачів. Переважна кількість навчального часу віддається на виконання практичних завдань.

*Самостійне навчання (самоосвіта)*надає можливість кожному слухачеві оволодіти необхідними знаннями самостійно, забезпечує йому самостійність у визначенні змісту, форм, методів і режиму навчання. Самоосвіта можлива при умові надання слухачеві ефективних допоміжних засобів – аудіо та відеокасет, посібників, навчальних програм. Можливість оволодіти необхідними знаннями в результаті самоосвіти задовольняє вимоги різних категорій працівників щодо навчання в стислі терміни на основі самоосвіти, саморегуляції та самоконтролю. За допомогою інформаційно-комунікативних систем слухач при необхідності має можливість спілкуванняз педагогом-консультантом.

Віртуальне навчання – це дидактичний процес, основу якого складають сукупність засобів і методів відтворення й реалізації віртуальних образів, комунікативна взаємодія з якими створює умови осмислення можливого і відчуття реального в динаміці їх трансформаційного перетворення. Застосовується при неможливості наглядного (прямого) відтворення професійних дій.

Метод проектів –це навчання, максимально наближене до виробничих умов. Використовується власний досвід учасників з використання сучасних виробничих технологій.Учасникив малих групах (фокус-група) розподіляють між собою роботу, спільно планують представлення результатів – усе як на виробництві. Порівняно з іншими цей метод має низку очевидних переваг, оскільки учасники сприймають навчання як реальний процес – можуть мобілізувати свої ресурси, запропонувати нестандартне вирішення проблеми, обмінятися досвідом, навчатись одне в одного.

Сертифікаційне навчання, сучасні форми та методи, які застосовуються в навчанні дорослих, вирішують питання конкурентоспроможності і професійної мобільності на ринку працівипускників закладів профтехосвіти з числа дорослого населення. Завдяки цьому значною мірою вирішуються проблеми забезпечення підприємств робітничими кадрами необхідної фахової компетенції.

Список використаних джерел

1. Крикунов С. Формы и методы обучения персонала. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: / http://www.hr-portal.ru/node/1638

2. Тащиян А.П. Эффективность профессионального обучения как ключевого элемента системы развития человеческих ресурсов организации [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.ref.by/refs/62/13526/1.html
3. Обзор современных методов обучения сотрудников. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.rb.ru/community/articles/articles/2007/10/31/153006.html
4. Сущность системы непрерывного обучения персонала. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.sevencrafts.ru/57-sushhnost-sistemy-nepreryvnogo-obucheniya-personala/

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Безценна Тетяна Михайлівна,
навчально-методичний центр
професійно-технічної освіти у
Дніпропетровській області

Професійно-технічна освіта є базовою у поповнені робітничих ресурсів країни.Процеси адаптації системи професійної освіти до нових умов розвитку виробництва висвітлюють ряд проблем, зокрема:

- невідповідність якості професійної освіти сучасним технологіям виробництва;
- диспропорції у підготовці робітників та попиту на них на ринку праці;
- епізодичність у співпраці з роботодавцями;
- застаріла матеріально-технічна база.

Важливим для сьогодення профтехосвіти Дніпропетровської області є не перелік проблем, а пошук конструктивних шляхів їх вирішення.

Одним з таких шляхів є активне залучення соціальних партнерів до усіх складових діяльності професійно-технічних навчальних закладів – від управління до розробки навчальних програм та практичного навчання, це безсумнівно є одним з пріоритетівроботи профтехосвіти щодо впровадження сучасних технологій виробництва в навчально-виробничий процес. Саме налагодження конструктивного, взаємовигідного партнерства між навчальними закладами, компаніями-виробниками дозволить зробити навчально-виробничий процесс більш відкритим, ефективним та адекватно реагуючим на вимоги сьогодення.

Впровадження нової моделі взаємовідносин між професійно-технічними навчальними закладами і роботодавцями надає можливість формування якісного робітничого потенціалу. Одним з прикладів таких взаємовідносин є створення регіональних навчально-практичних будівельних центрів. В Дніпропетровській області такі центри створені на базі Дніпропетровського вищого професійного училища будівництва, професійно-технічного училища №6, Дніпродзержинського центру підготовки та перепідготовки робітників будівництва та автотранспорту, Криворізького центру підготовки та перепідготовки робітників будівельної галузі. Навчально-практичні будівельні центри здійснюють свою діяльність в співпраці з компаніями «Хенкель Баутехнік (Україна)», Кнауф-Маркетинг (Україна)», «TRIORA».

Діапазон партнерських відносин з цими компаніями та підприємствами охоплює як спільну розробку програм навчання, впровадження у навчальний процес сучасних технологій роботи з новітніми матеріалами, створення мережі інноваційних навчальних центрів. На сьогодні їх налічується в Україні – 72, у Дніпропетровській області – 15. Крім регіональних практичних центрів будівельного напрямку, створено навчально-практичні центри за технологіями банківської справи, поліграфічної справи,зв’язку та інформаційно-комунікаційних технологій, навчально-тренувальні центри сфери обслуговування.

Робота навчально-практичних центрів надає можливість проводити семінари-тренінги для педпрацівників та учнів, надавати педпослуги населенню, проводити демонстрації

прийомів роботи з оздоблювальними матеріалами (майстер-класи), брати участь в виставках, конкурсах фахової майстерності, проводити пробні кваліфікаційні роботи.
Крім того,вносяться інвестиції в розвиток діяльності професійно-технічних навчальних закладів. Від діяльності навчально-практичних центрів за сучасними виробничими технологіями навчальними закладами поповнюється спеціальний фонд**.** Кошти, отримані від діяльності навчально-практичних центрів, використовуються для розвитку навчально-матеріальної бази: ремонт приміщень; придбання інструментів; придбання навчальної літератури (підручники, посібники тощо).

Здійснення навчання на базі центрів інноваційних технологій формує спеціальний фаховий інтерес, який є по суті обранням сфери творчості.

Впровадження нових технологій в навчальний процес – це великій простір для втілення творчих ідей. Тому вимоги роботодавців до майбутніх фахівців – це не тільки професіоналізм молодого робітника, а його творчий потенціал.

Застосування нових виробничих технологій в навчальному процесі забезпечує формування у випускників компетенцій, зорієнтованих на сучасне виробництво.

Спостерігається слабке закріплення на першому робочому місці в результаті невідповідності знань, умінь та навичок випускників вимогам роботодавців. Молоді робітники, які не обізнані нових виробничих технологій, в 30–40 відсотках залишають робочі місця протягом року. Вони не мають можливості отримати достойну роботу.Така ситуація виникає коли недостатньо уваги приділяється навчальними закладами кінцевому результату освітньої діяльності, рівень фахової компетентності педагогічних працівниківнедостатній, відсутні механізми управління системою якості.

Впровадження нових технологій професійного навчання в навчальний процес, навчання за сучасними виробничими технологіями забезпечує удосконалення механізмів формування трудових ресурсів. Випускники обізнані з сучасних виробничих технологій, пристосовані до нових умов розвитку виробництва – це той потенціал, який необхідний ринку праці.

ТЕСТУВАННЯ З ФІЗИКИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І УМІНЬ УЧНІВ

Бендас Наталія Михайлівна,
Зіньківський професійний
аграрний ліцей

Світ змінюється з надзвичайною швидкістю. Будь-яке сучасне виробництво вимагає високої мобільності трудових функцій робітників, готовності досить швидко опановувати нову техніку і виробничі технології, успішно адаптуватися до змін в умовах ринкових відносин.

Характер праці сучасного робітника постійно змінюється і дедалі більше набуває інтелектуального змісту. Тому важливо не тільки те, як учні опановують наукові основи сучасного виробництва, а й як вони застосовують здобуті знання в освоєнні нової техніки й технології. Важливу роль у виконанні цього завдання належить професійно-технічним навчальним закладам, в яких є найбільш сприятливі умови для поєднання навчання з продуктивною працею. ПТНЗ сприяють формуванню в учнів наукового світогляду, допомагають систематизації знань, підвищують інтерес до навчання і професії, а це робить працю змістовнішою, цікавою, творчою.

Життя ставить перед сучасною професійно-технічною освітою завдання: виховувати в учнів вміння критичного мислення, вчитися самостійно, здатності ставити перед собою цілі та досягати їх.

За вимогами державних стандартів якість підготовки робітників забезпечується шляхом використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Сучасний етап розвитку педагогічної науки й практики характеризується стрімким зростанням обсягу інформації за обмеженої кількості навчальних годин і високих вимог до якості навчання. Тому особливо актуальними є такі взаємопов'язані питання, як удосконалення організації навчального процесу, забезпечення спрямованості курсу фізики на використання знань, умінь та навичок у сучасному житті, методологічна переорієнтація процесу навчання на розвиток особистості учня, формування його основних компетенцій.

Фізика дала нам надзвичайно багато: науково-технічний прогрес, від електронагрівальних приладів до різного типу електростанцій, до сучасного ауді- , відео-, телевізійної, комп'ютерної техніки та телекомунікаційних технологій.

Для того, щоб засвоїти основні положення фізики, втілювати їх в практику, відчувати радість від спілкування з природою та сучасною технікою, необхідно думати та діяти. Кому, як не електрикам, водіям такухарям знання з фізики допоможуть оволодіти своєю професією. Весь навколишній світ наповнений фізичними явищами, які пояснюються законами природи. Учні повинні вміти розпізнавати ці явища, розуміти їх, а також використовувати з користю для себе.

Треба вміти спостерігати навколо: в місті – селі, на городі – в полі, в лабораторії – на кухні, слюсарній майстерні – в навчальному кабінеті. Можуть завжди виникнути безліч цікавих питань, пов'язаних з Великою Наукою – Фізикою.

Все цікаве треба бачити і запам'ятовувати. Відповіді на питання, поставлені природою, технікою, наукою допоможуть знайти уроки фізики.

Основною формою навчально – виховного процесу є урок, Верзіліна Н.М. «Урок – це Сонце, навколо якого, як планети, обертаються всі форми навчальних занять». Процес навчання спрямований на вирішення навчально – виховних завдань, кожна з яких характеризується дидактичною завершеністю. Обов'язковим компонентом цього процесу є оцінювання знань, умінь та навичок, тобто перевірка його результативності.

«Оцінка – це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури» В.Сухомлинський[1]. Оцінна діяльність викладача та учнів є важливим необхідним компонентом навчально-виховного процесу.

Впровадження державних стандартів в професійно-технічній освіті потребує вдосконалення і якісного методичного забезпечення оцінювальної діяльності. Існують різні види оцінювання, але зараз часто використовується тестовий контроль. Розширення меж використання технології масового тестування в різних сферах людської діяльності є стійкою тенденцією в усьому світі на початку XXI століття.

Учні ліцею під час державної підсумкової атестації та при зовнішньому незалежному оцінюванні розв'язують тести. Першочергове завдання сформувати в учнів навички роботи з тестовим матеріалом.

Використання тестових завдань дає змогу навчити учнів демонструвати свої знання, подолати психологічний стрес перед більш відповідальними іспитами, навчити учнів працювати в умовах обмеженого періоду часу.

Тестовий контроль відіграє провідну роль, оскільки впливає на характер засвоєння знань, на розумовий розвиток учнів, забезпечує здійснення діагностики рівнів навченості учнів і на цій основі індивідуалізує процес навчання. Він позитивно впливає на ефективність навчальної діяльності, сприяє вихованню учнів, тобто виконує всі три функції (навчальну, розвиваючу, виховну), властиві процесу навчання в цілому.

Результат оціннювальної діяльності, як компонента навчально-виховного процесу професійно-технічних закладів досягається спільними діями викладача та учня. Головне в навчальному процесі – не оцінка, як кінцевий результат, а оцінна діяльність у навчанні, яка впливає на глибину, міцність, повноту, рівень засвоєння знань, формування вмінь та навичок учнів. Оцінна діяльність посилює стимулювальну функцію контролю, розвиває пізнавальний інтерес до навчання.

Впровадження тестових технологій у практику навчання дозволяє викладачу забезпечити дотримання вимог, що висуваються до оцінювання знань, умінь та навичок учнів– об'єктивність, надійність, вимірюваність, цілеспрямованість, системність тощо, – і дозволяє зробити навчання ефективним та наблизити його до світових стандартів.

Тестові форми перевірки учнівських знань цінуються насамперед за:

1. Об'єктивність оцінки результатів.
2. Можливе використання тестів на всіх етапах навчання від первинного закріплення та систематизації до підсумкового контролю і оцінки знань.
3. Можливе використання тестів у всіх формах учнівської роботи: фронтальної, групової, індивідуальної – залежно від індивідуальних особливостей учнів.
4. Швидкість перевірки результатів,особливо при використанні комп'ютера.

Правильно складений тест корисний для учнів і зручний для викладача, тому що він:

- стимулює інтерес пізнання;
- сприяє розвитку вмінь учня сконцентруватися;
- здійснити правильний вибір, усунути неточності;
- забезпечує рівні для всіх умов під час контролю результатів навчання;
- виключає суб'єктивізм в оцінці;
- дає можливість і викладачу і учню побачити недоліки в роботі й накреслити шляхи їх усунення;
- заощаджує час викладача.

Призначення тестів полягає в тому, щоб виявити розуміння учнями основних понять, законів і принципів.

Фізика – дуже цікавий, але серйозний предмет і потребує розумових зусиль для його опанування. Не секрет, що більшість учнів, які приходять до професійно-технічних навчальних закладів, мають досить поверхневі знання з такого важливого для майбутніх робітників предмета, як фізика.

Багато учнів кажуть, що цей предмет для них складний, тому вони не здатні опанувати його. Перед викладачем стоять складні завдання. За час навчання в ліцеї необхідно змінити ставлення учнів до предмета, розвивати інтерес до пізнання фізики, сформувати нові знання і виробити практичні навички, створити умови, щоб учень мав право і можливість обирати обсяг та глибину засвоєння навчального матеріалу, враховуючи свої здібності, можливості, інтереси, нахили і потреби. За цих умов навчання кожного учня стає посильним, умотивованим, цілеспрямованим, активним [6].

Під час контролю знань на різних етапах уроку використовую традиційні і нетрадиційні методи контролю. Останнім часом набувають ваги нетрадиційні способи контролю – тестування– метод вимірювання певних властивостей особи за допомогою тесту.Тести – підбірка питань і коротких задач, об'єднаних спільною темою або метою. Програмований контроль — машинний і безмашинний. Тестування як спосіб контролю знань учнів використовую не перший рік. За цей порівняно невеликий час напрацьовано певний досвід зі створення та використання тестів.

Постійно працюю над створенням власних тестів за допомогою програм «Аспект» та «MSTEST», які використовую на різних етапах уроку.Тести різні. Одні з них грають роль маленьких перевірочних робіт на 10 хвилин, які використовую на різних етапах уроку: перевірка домашнього завдання, закріплення та систематизація знань. Другі – це контрольні роботи, які розраховані на 35-45 хвилин.

На уроках фізики необхідно розвивати розумову діяльність учнів: мислення, пам'ять, уявлення. Для активізації навчальної діяльності учнів використовую тестові завдання в картинках. Під час проведення уроків користуюся навчальними педагогічними програмними засобами з фізики для 10, 11 класів, бібліотекою електронних наочностей, віртуальною фізичною лабораторією. Комп'ютер використовується для моделювання різних фізичних процесів, демонстрації будови та принципу дії фізичних приладів. Фізика – це предмет, де наглядність грає важливу роль в становленні наукового світогляду учнів, формуванні в їх

свідомості єдиної картини світу. Використання електронних наочностей дає можливість, щоб учні засвоїли фізичні явища, закони. Націлюю учнів на запам'ятовування, щоб вони змогли застосувати набуті знання і вміння в подальшому житті. Розробляю тести в картинках до кожного розділу фізики.

В.О. Сухомлинський визначив, що центром кожного уроку повинна бути особистість учня. Він акцентував увагу на тому, що треба «правильно визначити, на що здатен кожний учень у даний момент, як розвивати його розумові здібності в майбутньому» і радив створювати на уроках ситуації успіху, всиляючи в учнів віру у свої потенціальні сили.

Особистісно-орієнтована модель навчання, сутнісними ознаками якої є здійснення навчального процесу на засадах індивідуалізації, створення умов для саморозвитку і самонавчання учнів, осмислене визначення ними своїх потенційних можливостей і життєвих цілей вимагає глибокого осмислення і розуміння викладачами необхідності побудови нової педагогічної системи на основі принципів індивідуального та диференційованого підходів у навчанні.

Індивідуалізація процесу навчання передбачає вибір такої стратегії, яка максимально сприяла б розвитку особистості. Викладач повинен шукати ті специфічні, для кожного не схожі, неповторні умови, які вплинули б на формування визначальної риси характеру, на розвиток якостей особистості, життєвої активності.

Індивідуального підходу вимагає і контроль засвоєних знань, вмінь і навичок учнів. Індивідуальний різнорівневий добір різнорівневих контрольних завдань сприяє усуненню формалізму оцінці знань і вмінь учнів, дає змогу оптимально організувати їх самостійну роботу. Різнорівневі завдання є одним найефективнішим найпоширенішим методом здійснення диференційованого підходу до навчання.

При складанні різнорівневих завдань для контрольного оцінювання з фізики орієнтуюся на рівень завдань, які наведено у відповідних збірниках для проведення державної підсумкової атестації: Збірник різнорівневих завдань для проведення державної підсумкової атестації з фізики (За ред. І.М. Гельфгата. – Харків: Гімназія, 2007) та завдань зовнішнього незалежного оцінювання з фізики. Формою контролю є завдання чотирьох рівнів: початкового, середнього, достатнього та високого. Завдання, відібрані для контрольної роботи, мають бути посильними та доступними.

До переваг тестування зазвичай зараховують таке [2 – 5]:

- більша об'єктивність порівняно з іншими формами контролю;
- більша справедливість;
- більш повне охоплення всього навчального матеріалу;
- більша точність оцінювання;
- економічна ефективність;
- порівняно малі витрати часу на контроль.

Втім, слід зазначити, що ці переваги існують лише при дотриманні технології розробки тестів.

Використання тестових завдань дає змогу навчити учнів демонструвати свої знання, подолати психологічний стрес перед більш відповідальними іспитами, навчити учнів працювати в умовах обмеженого періоду часу.

Використовую тести, які є в НППЗ-Ф-10 і постійно працюю над створенням власних тестових завдань, пристосовуючи їх до себе, до кожного учня, діючи за принципом «…хорошу справу чужими руками не роблять» (П. Капіца). Справджуються слова С.С. Моложавого, які були сказані, ще в 1930 році, що тестування загрожує стати звичним явищем у нашому шкільному житті.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В.О. Сухомлинський. – К., 2009 –520 с.
2. Ким В.С. Тестирование учебных достижений / В.С. Ким. – Уссурийск: Издательство УГПИ, 2007. – 214 с.

3. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий / В.С. Аванесов– М.: Центр тестирования, 2002. – 240 с.
4. Ащепкова Л.Я. Конструирование тестовых заданий и обработка результатов тестирования / Л.Я. Ащепкова. – Владивосток: ДГУ, 2003. – 50 с.
5. Челышкова М.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: Учебное пособие / М.Б. Челышкова. – М.: Логос, 2002. – 432 с.
6. Журнал «Фізика». –№1(29) 01. – 2005. – С. 5.

ІННОВАЦІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ

Бондаренко Нінель Олександрівна,
майстер виробничого навчання,
ДПТНЗ «Краматорський центр
професійно-технічної освіти»

В умовах глобалізації світової економіки, постіндустріального, інформаційного етапу розвитку цивілізації, впровадження інформаційних технологій в усіх країнах Європи проводяться різні за змістом реформи національних систем освіти. Освіта і наука сьогодні стають пріоритетними факторами розвитку соціально-економічного, духовного та політичного життя будь-якої країни. Сьогодні визначальним фактором багатства країни є знання. В цих умовах особливого значення набуває проблема інновацій у сфері знань.

Система навчання має бути гнучкою, інноваційною, продуктивною, здатною формувати потрібні вміння та відповідати потребам ринку праці.

Технологічна складність виробництва зростає швидше, ніж рівень кваліфікації задіяних в ньому виконавців. Використання інноваційних технологій у навчальному закладі стає більш значущою з тієї причини, що специфіка роботи закладів заключається у широкому діапазоні поставлених завдань.

Актуальність інтерактивних методик викладання, навчання та виховання покликана забезпечити формування в учнів поняття інформаційного простору засобами досягнень сучасної науки. Інформація – це завжди знання і корисний досвід. Це свого роду «мозковий штурм», але у даному випадку він спрямований на формування життєвих імперативів (обов'язків), чільне місце серед яких займають людські та професійні якості.

У зв'язку з цим виникає нове обґрунтування і кваліфікації викладача професійного навчання з урахуванням його підготовки та постійного вдосконалення професійно-технічного рівня на робочому місці. Поширення інноваційної діяльності в професійно-технічній освіті, впровадження нових педагогічних та інформаційних технологій у професійно-технічному навчанні принципово змінили роль педагога у цьому процесі.

Інновацію варто розглядати як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання і виховання та у підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу.

З цією метою педагогічний колектив навчального закладу творчо працює над єдиною проблемою: «Впровадження інноваційних технологій у навчально-виробничий процес з метою підготовки висококваліфікованих робітників».

Варто зазначити, що сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє підвищити ефективність процесу професійного навчання і якість засвоєння навчального матеріалу.

У зв'язку з цим, значна увага педагогів приділяється інтерактивним методам навчання, де основним аспектом новизни, впровадження інноваційних технологій у

навчально-виробничий процес, є комп'ютерізація нових форм роботи, створення віртуального потенціалу, котрий стає у нагоді при виконанні як навчальних так і виробничих завдань. Кожен викладач, майстер в/н, має певні власні методичні доробки, котрі з годом формують електронний варіант перспективного досвіду. Крім того, практично на всіх видах занять використовуються електронні презентації, інтерактивні дошки, робота з комп'ютерами . Наприклад, у нашому навчальному закладі, при підготовці робітників з професії «Електрогазозварник» спочатку учні навчаються на тренажерах ДТЗ (дуговий тренажер зварника) розробленими інститутом електрозварників ім. Е.О.Патона який дозволяє імітувати процес зварювання за допомогою мало амперної дуги, інформацію по кожному з параметрів тренажу у комп'ютері та самостійно проводити обробку даних і оцінювати результати тренажу. Проходячи навчання на тренажері учень набуває рухомих (психомоторних) навичок з техніки ручного та механізованого дугового зварювання.

Тим самим учні пройшовши навчання у тренажерному комп'ютерному класі, набувши первинних знань, вмінь та навичок можуть закріпити ці знання та вміння на виробничій практиці в майстернях навчального закладу та на підприємстві.

Ефективність таких засобів навчання очевидна – адже форми роботи на уроках як теоретичного так і практичного навчання набувають більш дипломатичних та креативних виявів. Це, безумовно, сприяє якісному засвоєнню знань і формуванню навичок. Застосування цих методів навчання захоплюють, пробуджують інтерес та стимулюють мотивацію, навчають самостійного мислення та дій.

Впровадження інноваційних методів забезпечують підняття освіти, на якісно новий рівень, який забезпечує якісну підготовку спеціалістів на рівні європейських стандартів, адаптації навчальних планів, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, розвиток системи неперервної освіти з використанням ІКТ.

У цілісній системі суспільних відносин професійно-технічна освіта тісно взаємопов'язана з економічним життям суспільства, яке змінюється у конкретно-історичних умовах. Н.Г. Ничкало зазначає: кожному етапу розвитку суспільства притаманні свої соціально-економічні та науково-технічні проблеми. Їх розв'язання потребує нових підходів, що враховують динаміку змін у життєдіяльності різних соціальних систем.

На наш погляд, професійна освіта є саме тією галуззю вкладення в інвестиції якої підприємств, держави і суспільства можуть стати найбільш ефективними. Така стратегія дозволить уникнути найбільш гострих та небезпечних для економічного росту ситуацій і зберегти конкурентноздатність. Організаційні форми співробітництва в області професійної освіти можуть бути самими різнобічними, але зміст їх повинен бути спрямованим на координацію зусиль різних соціальних груп з врахуванням їх інтересів.

Проблема впровадження в навчальний процес інноваційних виробничих технологій дійсно пов'язана з інтеграцією понять соціального партнерства та модернізацію професійно-технічної освіти.

В дослідженні проблем модернізації професійно-технічної освіти ми спираємося на нову концепцію розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України затвердженої МОН України та АПН України 04.07.2004 р., доцільність розробки якої була зумовлена завданнями розвитку України у західно-європейському і світовому контекстах, соціально-економічними змінами, посиленням суспільних вимог до рівня освіченості, професіоналізму, конкурентоспроможності майбутніх фахівців на вітчизняному та світовому ринках праці.

Висновок. Метою даної статті є аналіз педагогічної практики впровадження інноваційних виробничих технологій в навчально-виробничий процес.

Використання засобів навчання нового покоління у професійно-практичній підготовці вимагає від педагогів значної позафахавої підготовки. Таким чином, ефективність сучасних мультимедійних засобів навчання, яка визначається іх інтерактивнвстю, мобільністю, багатоіцнкціональністю повинна значно підвищувати ефективність використання традиційнихт технічних засобів навчання і впливати на якість підготовки висококваліфікованих робітників які будуть конкурентноздатні на сучасному ринку праці.

Сьогодні професійно-технічна освіти повинна являти собою одну з найбільш інноваційних галузей, тому що вона приймає активну участь у стовренні інноваційного клімату та конкурентоздатної економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку професійно-технічної освіти: Затв.МОНУ, АПН України 5 липня 2004 р. // Професійно-технічна освіта. – 2004. – №3. – С.3-5.

2. Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні / С.М. Ніколаєнко. – К.: Книга, 2007. – С. 229.

3. Науменко О.М. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання засобів ІКТ в навчальній діяльності [Електронний ресурс] / О.М. Науменко // Інформаційні технології і засоби навчання.–2007. –№3. – С.41-43.

4. Чекригіна А.Б. «Розвиток та впровадження ІКТ у навчально-виховний процес ДПТНЗ». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.nbuv.dog.ua

ФОРМИРОВАНИЕ У УЧАЩИХСЯ УСТОЙЧИВОГО ИНТЕРЕСА К ИЗБРАННОЙ ПРОФЕССИИ

Васильчук Валентина Васильевна,
мастер производственного обучения I категории,
Государственно учебное заведение
«Артемовский профессиональный лицей»

Интерес к профессии предполагает активную, творческую предметно-преобразующую деятельность, которая основывается на обширных и глубоких знаниях, на способности творчески их использовать для решения стоящих перед работником задач. Производственное обучение является именно той сферой практической деятельности, базирующейся на очень широком диапазоне профессиональных знаний. В свою очередь сама практическая деятельность выступает в качестве важнейшего источника знаний, средство интеллектуального развития учащихся. Всё это свидетельствует о наличии такой взаимосвязи познавательного и профессионального интереса. Эта взаимосвязь имеет стимулирующий характер. Человек учится, познает не ради самих знаний, а с целью их применения в организации своей жизнедеятельности. Известно, что работник в процессе профессионального труда оперирует определенным кругом специфических закономерностей взаимосвязей, предлогов, орудий труда решает специфически познавательные и практические проблемы. Соответственно, специфика мыслительной деятельности требует и наличие специфических качеств личности. Интерес к профессии успешно формируется в том случае, если уделяется должное внимание воспитанию морально-волевых качеств. Это, прежде всего трудолюбие, дисциплинированность, инициативность, настойчивость, самостоятельность, чувство ответственности.

Особое место среди морально-волевых качеств занимают такие, как проявление чувства профессиональной гордости, чести и достоинства, стремление перенять и приумножить лучшие профессиональные традиции. В воспитании интереса к профессии в процессе производственного обучения наиболее существенное влияние оказывают следующие основные факторы:

1. Уверенность в целесообразности овладения профессией;
2. Содержательность обучающего труда;
3. Успешность трудовой деятельности;
4. Положительный пример людей, овладевших профессией.

Поэтому, основными направлениями педагогической деятельности мастерапроизводственного обучения по воспитанию интереса к профессии в процессепроизводственного обучения являются:

1. Формированиеморально-волевыхпрофессиональных качеств;
2. Формирование профессионального идеала ижизненной целееустремленности;
3. Развитие профессионального мышления;
4. Развитиепсихофизиологическихпрофессиональныхважныхкачеств;
5. Воспитание профессионального идеала.

Под профессиональным идеалом понимается обобщенный образ воплощающий в себя наиболее ценные, привлекательные черты человека, представителя профессии повар, кондитер, который служит для будущего молодого рабочего образцом для подражания. Реальный, осознанный профессиональный идеал выступает своего рода целью социального и профессионального развития учащихся Государственного учебного заведения «Артемовский профессиональный лицей».

В формировании профессионального идеала особое место занимает вводный период, который носит целенаправленный профориентационный характер. Во время проведения профессиональной работы мастеру дается возможность вызвать заинтересованность у учащихся профессией повар, кондитер, ознакомить с теми требованиями, которые предъявляет современное производство, профессиональный труд к рабочему; ознакомить с трудовыми и жизненными биографиями ветеранов труда; рассказать об организации учебно-производственной деятельности, способствующей у учащихся развития уверенности в правильности выбора профессии, способности её успешно усваивать; рассказать о достижениях выпускников, которые возможно проживают и работают в этом же городе, рядом с будущими учащимися.

После комплектования учебной группы мастером проводятся беседы, анкетные опросы, которые дают представления об отношении новичков к профессии. Но, ни для кого не секрет, часть новичков приходит учиться в лицей вследствие нежелания учиться в школе. Поэтому мастерупросто необходимо проведение активной профориентационной работы свновь поступившим контингентом учащихся.

Как правило, на первом урокепроисходит знакомство с будущей профессией с интересными примерами из практики, в заключении ребятам представляються работы выпускников, которые они делали своими руками – это муляжи блюд, знакомлю с теми трудностями, которые их ждут в процессе учебы, самостоятельной работы на производстве. Особое внимание уделяем тем качествам, которыми должен обладать современный повар, кондитер. Приводим примеры, трудовые биографии. Организовываем встречи первокурсников с выпускниками прошлых лет, а так же экскурсии на предприятия, где работают выпускники.

Как правило, после таких бесед и экскурсий у многих учащихся рождается стремление по-новому начать свою жизнь, и поэтому стараемся дать возможность каждому ученику поверить в реальность своих желаний, что является очень важным условием воспитания интереса к профессии.

Также, не ограничиваемся проведением одной вводной экскурсии, а проводим их перед изучением каждой новой темы или раздела. В процессе тематических экскурсий учащиеся получают представление о сути изучаемого процесса, ближе знакомятся с самим производством, его коллективом, с новаторами и передовиками производства, когда учащиеся могут получить ответы на все волнующие их вопросы из первоисточника.

Формирование профессионального идеала на начальном этапе обучения дает возможность только зародиться интересу к профессии.

Немаловажное значение имеет и культура поведения мастера: манера поведения, внешний вид, стиль взаимоотношений с учащимися, так как учащиеся берут пример, прежде

всего, с мастера, а иногда с обликом мастера связывают представление о профессиональном идеале.

У учащихся только тогда будет развиваться и укрепляться интерес к профессии, если они чувствуют, что в своем развитии постоянно приближаются к требованиямпрофессии. Все это говорит о том, что важным условием воспитания интереса к профессии является ясное представление о структуре профессиональных требований к работнику, как со стороны мастера, так и учащихся, анализ уровня и их развития на разных этапах профессионального обучения.

К профессионально важным качествам повара, кондитера относят следующие общие качества: трудолюбие, дисциплинированность, инициативность, настойчивость, организованность, самостоятельность. Причем самостоятельность не вообще, а профессиональная самостоятельность, т.е. способность будущего повара, кондитера проявить глубокие и прочные знания, владеть техническим мышлением, умениями, навыками, свободно ориентироваться в изменяющихся условиях современного производства, самому видеть задачу, правильно оценивать предъявляемые требования, проявлять свой подход к их выполнению в установленное время и в заданном количестве. Будущий молодой рабочий должен уметь самостоятельно изменять свои действия в зависимости от отклонения в ходе работы или возникновение новых условий, вносить поправку в намеченный план и способы её осуществления, развить в себе способность к восприятию, переработке информации и исполнительскую деятельность.

Поэтому с самого начала нужно приучать учащихся строго выполнять правила поведения, режим дня, активно работать на занятиях. Все новшества легко привить с начала учебного года, путем предъявления учащимся системы требований к организации учебно-производственной деятельности; целенаправленности развитие того или иного комплекса профессионально важных качеств на уроках производственного обучения; изучение и освоение опыта новаторов и передовиков; включение учащихся в активную общественно-организаторскую деятельность; организация производственного обучения на основе принципа посильности и напряженности.

Личность может тогда развиваться, когда она в процессе деятельности испытывает трудности и стремится их преодолеть.

Необходимо приучить учащихся, чтобы они перед началом любой работы старались ответить на вопросы: какая должна быть достигнута цель, каковы для этого необходимы средства, как на рабочем месте должен быть расположен инструмент, сырье, как и на каких этапах оценивать качество работы. Особое внимание обращается на развитие умений читать технологическую документацию, меню-раскладку, план-меню и по ним определять задачи, объем, приемы на рабочий день.

Рассматривая интерес к профессии как стремление учащегося в совершенстве овладеть профессиональным мастерством, необходимо учитывать, что важную роль играет формирование умений и навыков трудиться на высоком уровне культуры труда, способность рационально организовать и. спланировать свой труд, осуществлять самоконтроль, пользоваться современным оборудованием.

Так как в современном обществе большинство предприятий общественного питания частные, небольшие и современному повару, кондитеру просто невозможно обойтись без этих важных профессиональных качеств и умений.

Формирование профессионального мышления повара. Развитие познавательной активности, способностей применять знания в практической деятельности является важным фактором развития интереса к профессии.Развивать профессиональное мышление учащихся можно посредством постановки перед ними проблемных ситуаций на уроках производственного обучения, использование деловой игры в учебно-воспитательной работе.Примером такого развития может служить изучение способов тепловой обработки продуктов.

В основе каждой национальной кухни лежат два главных фактора, тесно связанных между собой: набор исходных продуктов и способ их обработки.Используя один и тот же продукт, разные народы в процессе приготовления блюда придают ему свой неповторимый вкус.Поэтому способы тепловой обработки продуктов являются составляющими фундамент кулинарного искусства. Знание способов тепловой обработки позволяет повару, кондитеру добиваться разнообразия вкусов при использовании повседневных продуктов.

Что же такое вкус? Это один из видов ощущения человека. Наряду с обонянием, зрением и осязанием, которые дают нам представление о запахе, цвете, форме и консистенции пищевых продуктов, вкус составляет классический квартет ощущений, при помощи которого человек знакомится с продуктами питания, с пищей. Вкус – главная скрипка в этом квартете. Оценку пище мы во многом даем по вкусу. Вкусно – хорошо. Очень вкусно – отлично. Невкусно – плохо.

Вкусное блюдо, вкусный пищевой продукт – приятнее. А это значит, что он лучше усваивается организмом. Следовательно, вкус не только невидимая абстракция, но и вполне «весомая» категория. Ибо вкусная пища всегда сытнее, а это оказывает реальное воздействие на наше самочувствие, настроение, психику и, в конечном счете, на наше поведение и работоспособность.

Особенность вкуса состоит в том, что пища должна быть разнообразной по вкусу, вкусовые соотношения должны быть подвижными, а не статичными, раз и навсегда заданными.

Ведь человек не просто живое существо, а существо разумное, и недаром он создал кулинарное искусство. Ибо не всякая еда приносит пользу и удовлетворение. Этим свойством обладает лишь хорошо приготовленная, добротная и вкусная, красиво поданная еда – одна из основ нормальной, благополучной жизни.

Внеурочные формы работы.Значительные возможности для развития профессионального интереса, развития технического и творческого мышления учащихся заложены в работе предметно-технологического кружка.

Вся система обучения и воспитания в кружке сориентирована на формирование основ профессионального мастерства будущего рабочего. Основным содержанием предметно-технологического кружка является расширение кругозора учащихся в области кулинарной обработки и подготовки продуктов, правил оформления, организации работы со справочной и технологической документацией.

Занятия кружка разнообразны по форме и содержанию, и это вызывает живой интерес у учащихся. Как правило, теоретические занятия переплетаются с практическими. Теоретические занятия проходят в форме бесед, что создает атмосферу всеобщей заинтересованности, повышает внимание и активность учащихся. Практические занятия организованы таким образом, чтобы характер работ развивал творческую активность учащихся. Основной целью работы кружка остается привитие учащимся интереса к избранной профессии, закрепление и углубление знаний, полученных ими на уроках различных дисциплин, формирование приёмов переноса теоретических знаний в практические. Сначала учащиеся выполняют работу по образцу, показанному преподавателем, затем на последующих этапах у них появляется стремление применить теоретические знания в незнакомой производственной ситуации, получить за работу высокую оценку, выполнить самостоятельно предложенную работу.

Одним из методов достижения этих целей является проведение на базовых предприятиях или в лицее Дней «Национальной кухни»: когда учащиеся кружка занимаются приготовлением национальных блюд по старинным рецептам, оформляют стол в национальном стиле, сами надевают одежду и при дегустации блюд посетителями предприятия или учащимися лицея рассказывают рецепты приготовления того или иного блюда. Такое яркое мероприятие очень надолго в памяти участников кружка оставит воспоминания, закрепит знания и умение готовить национальные блюда, приёмы и методы приготовления и оформления блюд. А так же, если проводить День «Национальной кухни» в

лицее и пригласить на это мероприятие учащихся школ, будущих выпускников, то это будет носить профориентационный характер. Учащиеся школ увидят, чему научились учащиеся лицея, каких достигли результатов. У них возникнет интерес к профессии повара, кондитера. Расширить профессиональный кругозор, развить и закрепить у учащихся интерес к избранной профессии, сформировать у них творческие способности и желание к профессиональному самообучению помогают именно занятия кружка

Динамику совершенствования практических знаний, умений и навыков можно проследить при участии будущих поваров, кондитеров в конкурсах «Лучший в профессии» а также изготовлением экспонатов для выставок, муляжей блюд, выполнением «необязательных» заданий по производственному обучению.

Очень интересно, плодотворно в плане выявления профессиональных интересов проходят конкурсы профессионального мастерства. В лицее конкурс профмастерства по профессии повар, кондитер проводится с целью совершенствования профессиональной подготовки и воспитания конкурентно способных рабочих, выявления качества подготовки учащихся к профессиональной деятельности. В конкурсе принимают участие учащиеся второго и третьего года обучения. Конкурс проводится в несколько этапов: сначала в каждой группе, а потом в лицее в целом, на конкурсантах проверяются теоретические и практические знания и умения.

При проверке теоретических знаний предлагается письменно ответить на вопросы по кулинарии, оборудованию, специальной технологии. Срок выполнения письменной работы 45 минут.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ПІДВИЩЕННЯКВАЛІФІКАЦІЇ В ІПО ІПП (М. ДОНЕЦЬК) НА ПРИНЦИПАХАНДРАГОГІКИ

Верченко Надія Вікторівна,
старший викладач кафедри педагогіки і
психології професійної освіти
ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО»,
кандидат біологічних наук

На разі актуальнішою постає проблема якісного підвищеннякомпетентності дорослих людей, тих, на чиїх плечах лежить відповідальність за реалії сьогодення. Основні цілі навчання дорослих зводяться до задоволення потреб особистості, суспільства, економіки: особистості – в самовдосконаленні; суспільства – у формуванні соціально активної і адаптованої до реалій особистості; економіки – у підготовці компетентного, ефективного працівника.

Доросла людина, яка навчається, володіє п’ятьма базовими характеристиками, які відрізняють її від недорослої, що навчається. Доросла людина у навчанні:

- усвідомлює себе самостійною, самокерованою особою;
- вона накопичує великий запас життєвого досвіду, який є важливим джерелом навчання його і його колег;
- її готовність до навчання (мотивація) визначається його бажанням за допомогою навчальної діяльності вирішити свої життєво важливі проблеми і досягти конкретних цілей;
- вона бажає негайної реалізації отриманих знань, умінь, навичок та якостей;
- її навчальна діяльність у значній мірі обумовлена часовими, професійними, побутовими, соціальними факторами (умовами).

Головні складнощі в навчанні дорослої людини носять психологічний характер.

Доросла людина починає своє навчання із змішаними почуттями надій, очікувань і небезпеки, навіть страху. Тому що, з одного боку, вона намагається досягти певних життєво необхідних цілей, внести позитивні зміни у своє життя, роботу, соціальне становище, але з іншого боку, в неї виникає страх перед взятою на себе відповідальністю за навчання: звичка до стабільного стилю життя вступає в протиріччя з неминучими змінами, що продиктовані навчанням. Дорослу людину турбують сумніви у своїх здібностях до навчання, страх, що у процесі навчання проявиться недостатня грамотність, невміння вчитися, що порівняння з іншими, які навчаються, буде не на її користь. Кожний з власного досвіду знає, що нам зовсім не подобається в чужих очах бути гіршими, ніж хотілось би.

Специфічні особливості технології навчання в системі підвищення кваліфікації базуються на андрагогічних принципах та визначаються двома основними чиниками:

- ведуча роль у процесі навчання належить тому, хто навчається, тобто доросла людина є суб'єктом навчання;
- навчання відбувається в процесі спільної діяльності педагога і слухача.

Фундамент теорії навчання дорослих складають основні андрагогічні принципи навчання як науково-обґрунтовані керівні норми навчально-виховної діяльності, спрямованої на вдоволення суспільних та індивідуальних освітніх потреб дорослої людини щодо її професійного, загальнокультурного та наукового рівня і всебічного гармонійного розвитку особистості.

Пріоритет самостійності навчання. Самостійна діяльність є основним видом навчальної роботи дорослих, які навчаються. Під самостійною діяльністю ми розуміємо не самостійну роботу як вид навчальної діяльності, а самостійне здійснення тим, хто навчається, організації процесу свого навчання.

2. Принцип спільної діяльності. Цей принцип передбачає спільну діяльність того, хто навчається, з тим, хто навчає, а також з іншими учасниками з планування, реалізації, оцінювання та корекції процесу навчання.

3. Принцип спирання на досвід того, хто навчається. У відповідності з цим принципом життєвий (побутовий, соціальний, професійний) досвід того, хто навчається, використовується у якості одного з джерел навчання як того, хто навчається, так і його товаришів.

4. Індивідуалізація навчання. У відповідності з ним суб’єкти навчання спільно створюють індивідуальну програму навчання, орієнтовану на конкретні освітні потреби і цілі навчання, яка враховує досвід, рівень підготовки, психофізіологічні, когнітивні особливості того, хто навчається.

5. Системність навчання. Цей принцип передбачає дотримання відповідності між цілями, змістом, формами, методами, засобами навчання та оцінюванням його результатів.

6. Контактність навчання (термін А.А.Вербицького). Навчання, з одного боку, передбачає досягнення життєво важливих цілей тим, хто навчається, орієнтовано на виконання ним соціальних ролей або удосконалення особистості, а з другого боку, будується з урахуванням професійної, соціальної, побутової діяльності того, хто навчається та його просторових, часових, професійних, побутових факторів (умов).

7. Принцип актуалізації результатів навчання. Цей принцип передбачає негайне застосування на практиці одержаних знань, умінь, навичок, якостей.

8. Принцип елективності навчання. Він полягає у наданні тому, хто навчається, певної свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, форм, місця навчання, оцінювання результатів навчання.

9. Принцип розвитку освітніх потреб. Згідно з цим принципом, по-перше, оцінювання результатів навчання здійснюється шляхом виявлення реального ступеня засвоєння навчального матеріалу та визначення проблем, без розгляду яких неможливе досягнення поставленої мети навчання; по-друге, навчальний процес будується таким чином, щоб формувати у суб’єктів навчання нові освітні потреби, які будуть конкретизовані після досягнення певної мети навчання.

10 Принцип усвідомлення навчання. Він передбачає усвідомлення, осмислення тим, хто навчається і тим, хто навчає усіх параметрів процесу навчання і своїх дій з його організації.

Андрагогічну модель підвищення кваліфікації, яка застосовується в ІПО ІПП УМО (м.Донецьк), розроблено в результаті виконання в 2008–2010 роках НДР «Удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів ПТО в світлі досягнень НТП». Вона враховує логіку організації процесу навчання, задовольняє особистісні професійні інтереси та відповідає вимогам діяльнісно-компетентнісного підходу в освіті.

Процес підвищення кваліфікації в курсовий період представлено у вигляді узагальненої моделі, яка реалізується через наступні послідовні етапи:

- ***перший етап*** **науково-практична підготовка** у відповідності до сформованої програми навчання на основі пріоритету проблемно-діалогічних і активних методів. *Мета:*оновлення та поглиблення знань із психолого-педагогічних дисциплін, відпрацювання умінь та формування навичок в умовах моделювання професійної діяльності. *Здійснюється на базі інституту післядипломної освіти або через дистанційне навчання та завершується контролем знань у відповідності до навчально-програмної документації;*

- *другий етап* –практична апробація теоретичних знань і практичних умінь слухачів за заздалегідь розробленими індивідуальними планами з урахуванням цілепокладання, специфіки навчального предмету та творчого потенціалу педагогічного працівника. У цей період самовдосконалення знань та умінь слухачів *здійснюється шляхом самоосвіти за допомогою науково-методичного консультування з боку педагогічних працівників (можуть бути використані дистанційні освітні технології*). *Мета:* підтвердження відповідної компетенції на робочому місці;

- *третій етап* — підготовка та захист слухачами творчої роботи або науково-методичного звіту за проблемою, яка розроблялась. *Мета:* підтвердження здатностей слухачів виконувати професійну діяльність на певному рівні, використовуючи додаткові знання, уміння та навички, отримані у період підвищення кваліфікації.

Запропонована модель підвищення кваліфікації допускає декілька варіантів організації навчального процесу (у тому числі за дистанційною формою) в залежності від конкретних умов. При організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації відбір змісту навчання здійснюється з урахуванням вхідного рівня професійних знань, умінь і навичок відповідно до принципів систематичності і послідовності.

Крім діагностичного тестування, шляхом якого визначається реальний рівень компетентності слухача, у процесі співбесіди з'ясовуються освітні потреби і професійні інтереси з метою створення прогностичної моделі розвитку компетентності, підвищення рівня професійних, загальнокультурних, загальноосвітніх знань та вмінь, вдосконалення навичок володіння технологіями здійснення практичної діяльності та корегування особистісних якостей. Виявлені дані використовуються при формуванні змісту навчання.

Однією із складових змісту навчання у системі підвищення кваліфікації можна вважати передовий педагогічний досвід, що розкриває специфічні аспекти методики навчання професії та досвід творчої діяльності педагогів. Інформацію з цих питань включають у варіативний компонент змісту навчання.

При організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників важливим напрямом є розробка науково-методичного супроводу змісту та процесу навчання з урахуванням моделі інноваційної діяльності та структури професійно-педагогічної компетентності.

При створенні сучасного науково-методичного супроводу для системи підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників звертається особлива увага на психолого-педагогічні закономірності, що характеризують дорослих людей.

Специфічні принципи створення навчально-методичних матеріалів для навчання дорослих спираються на андрагогічні принципи навчання: пріоритет самостійного навчання, індивідуалізація навчання, спільна діяльність, опора на досвід, контекстність навчання,

актуалізація результатів навчання, елективність навчання, розвиток освітніх потреб, усвідомленість навчання. Для забезпечення навчального процесу на кафедрах розроблено навчально-методичні комплекси (НМК) з усіх навчальних модулів.Структура НМК згідно вимогамвключає: навчальні плани та робочі програми; тематичний план модулю; конспекти лекцій, методичні матеріали до семінарів, WEB-семінарів, «круглих столів», конференцій; критерії оцінювання знань; тести вхідного/вихідного, поточного контролю; методичні рекомендації й завдання до практичної та самостійної роботи (СРС); тематика рефератів, контрольних робіт, навчальних практикумів (основні вимоги до їх виконання); перелік завдань, задач, тестів, питання до заліків та екзаменів; список рекомендованої літератури (обов'язкової, та додаткової); список навчально-методичних посібників, рекомендацій, які є в бібліотеці. Практично кожен навчальний модуль має розроблені та надруковані методичні посібники або рекомендації.

Основним контингентом інституту є викладачі професійно-теоретичного циклу та майстри професійно-практичного циклу, 90 % з яких навчається за очно-дистанційною та заочною формами навчання, тобто у відповідності з андрагогічною моделю підвищення кваліфікації у три етапи. Навчання здійснюється за навчальними планами, що були розроблені для ліцензування та затверджені у 2009 році. Для вищезазначеного контингенту план розроблено на 144 години, з яких самостійна робота складає 84 години (6 – на I етапі, 72 –на II етапі, 6 – на III етапі). Таким чином, педагогічним працівникам надано широку можливість здійснювати самоосвітню діяльністьза заздалегідь розробленими індивідуальними планами з урахуванням цілепокладання, специфіки навчального предмету та творчого потенціалу педагогічного працівника.

Проблемні лекції у кількості 26 годин викладаються на І-му етапі у формі діалога, й слухачі відчувають себе суб'єктами навчання, тому що викладач з повагою звертається до їх практичного досвіду роботи в системі ПТО. 28годин – це практичні заняття, тематичні дискусії, ділові ігри, на якихзастосовується принцип актуалізації результатів навчання. Цей принцип передбачає негайне застосування на практиці одержаних знань, умінь, навичок, якостей. В плані передбачено на III-му етапі 4 години на науково-практичні конференції з обміну досвідом, на яких підводяться підсумки творчої роботи слухачів.

З січня 2012 р. на І-му етапі впроваджено новий навчальний модуль «Методологія прикладних педагогічних досліджень», актуальність якого обумовлена інтенсифікацією інноваційних процесів у сучасному освітньому середовищі та необхідністю залучення педагогів професійної школи до науково-практичної діяльності, поширенню результатів педагогічних досліджень у практичну діяльність навчальних закладів. Завдання вивчення навчального модуля: узагальнення та оновлення знань з теоретичних засад прикладних педагогічних досліджень, реалізація отриманих знань в процесі виконання підсумкової випускної роботи.

Одним із пріоритетних напрямів підтримки рівня професійно-педагогічної компетентності педагогічних працівників у міжкурсовий період є WEB-семінари за фаховою спеціалізацією. За період 2009–2011рр. проведено 6 галузевих науково-методичних семінарів для педагогічних працівників ПТНЗ України. Щорічно проводяться науково-практичні семінари «Впровадження педагогічного досвіду та новітніх педагогічних технологій у навчально-виховний процес ПТНЗ України». Вже тричі (починаючи з 2010 року) проведено науково-практичну Інтернет-конференцію «Професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення».

Андрагогічна ідея у післядипломній освіті проявляється у спрямованості навчання на забезпечення освітніх потреб кожної особистості, вдоволення професійних запитів фахівців, їхнього просування з однієї стадії професійного та особистісного розвитку на іншу. Підвищення кваліфікації на засадах андрагогіки дозволяє педагогічним працівникам підтвердити свою здатність виконувати професійну діяльність на певному рівні, використовуючи додаткові знання, уміння та навички, отримані у період підвищення

кваліфікації тим більш що вони самостійно набувають нову інформацію під науковим керівництвом.

Список використаних джерел

1. Безпалько В.П. Педагогіка та прогресивні технології навчання / В.П. Безпалько. – М., 1995.

2. Дарінський А.В. Кого и как включать в систему образования взрослых / А.В. Дарынський // Педагогіка – М., 1995 – № 2.

3. Змєєв С.І. Андрогогіка: основи теорії та технології навчання дорослих / С.І. Змєєв. – М., 2003.

4. Змєєв С.І. Технологія навчання дорослих / С.І. Змєєв. – М., 2002.

5. Набока Л.Я. Як підготувати педагога-дослідника? Директор школи, ліцею, гімназії / Л.Я. Набока. – 2002 – № 4.

6. Протасова Н.Г.Післядипломна педагогічна освіта: сутність і сучасне розуміння / Н.Г.Протасова, В.І. Пуцов //Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. – 2002. – № 2.

7. Пуцов В.І. Процес навчання в системі підвищення кваліфікації як об'єкт управління / В.І.Пуцов //Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. – 2001, – № 3.

8. Пуцов В.І. Теоретичні основи процесу навчання в системі підвищення кваліфікації / В.І. Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. – № 1. – 2001.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ІННОВАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Висоцька Людмила Євгенівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
директорДНЗ «Одеське вище професійне училище
торгівлі та технологій харчування», кандидат педагогічних наук

Професія педагога потребує, крім спеціальних знань, ще й багато здоров'я, терпіння, розважливості, гумору.

Професійну діяльність педагога можна порівняти із особливим видом мистецтва. Головне в ньому – це вміння завжди конструктивно співпрацювати, володіючи ситуацією, яка може відбуватися в різних площинах: «педагог ↔ учень», «педагог ↔ батьки», «педагог ↔ педагог», «педагог ↔ адміністратор». Характер діяльності педагога досить динамічний: змінюються підходи, вимоги до роботи педагога, оновлюється зміст освіти, розвивається дидактичний інструментарій (методи, прийоми, форми, засоби навчання тощо).

У процесі педагогічної діяльності педагог часто потрапляє в різні ситуації, які потребують відповідного реагування, а для цього потрібно вміти миттєво оцінити ситуацію, провести професійно грамотний її аналіз і вибрати оптимальний варіант для її вирішення. Тому сучасний педагог має бути підготовлений методично й психологічно до роботи в ПТНЗ і такі первинні уміння мають надаватись йому при безпосередній імітації його практичної діяльності.

Питання підготовки викладачів до педагогічної діяльності завжди було предметом вивчення й дослідження науковців. Як свідчить практика, головна вимога підготовки педагога до уроку, заняття, лекції полягає в тому, що самому викладачу має бути цікаво на уроці, тобто важливе місце в діяльності педагога займає процесуальний складник мотивації поряд з результативним.

Для цього застосовуються різні методичні підходи, на основі яких можна говорити про способи взаємодії педагога з учнями та його психолого-педагогічну готовність до професійного виховання учнів, тому що вибір і володіння професією – складний

психологічний феномен для будь-якої людини, що насамперед стосується й учнів ПТНЗ, де здійснюється специфічний триєдиний навчально-виробничо-виховний процес.

Проблему психологічної готовності педпрацівників до *інноваційних перетворень* досліджують психологи, оскільки *інноваційний процес* стосується цілої низки питань, серед яких особливу роль надають людським ресурсам. Адже всі класичні й сучасні педагогічні методи й технології переломлюються через особистість педагога і проектуються на всю діяльність учнів. Нинішні умови праці ставлять досить серйозні вимоги до професійності педагога: це й висока компетентність з предмета, що педагог викладає, і сукупність особистісних якостей, таких як відповідальність, емоційна стабільність, тощо.

Структура діяльності педагога ґрунтується також на комунікативних уміннях і навичках. Від рівня їх сформованості залежить ефективність навчально-виховного процесу, умови успішної життєдіяльності кожного члена педагогічного колективу. Зрештою, саме комунікативна компетентність зумовлює «забарвлення» психологічного комфорту навчального закладу. Наявність оптимального здорового клімату в націленому на постійні зміни і невпинний пошук колективі учнів і педагогів – один із показників їх зрілості, результат постійної співпраці сучасного педагогічно та психологічно освіченого педагогічного персоналу з керівництвом, адміністрацією навчального закладу, та психологічною службою, що має здійснювати психологічну підтримку навчально-виробничо-виховного процесу в інноваційному режимі. Постійне оцінювання невпинної праці професіонала над собою відбувається по-різному, одна з форм – у формі групової оцінки за наміченими критеріями, що виявляються у конкретних ситуаціях, помічених і зафіксованих з подальшим аналізом і самоаналізом. До того ж все це відбувається з усвідомленням, що є не єдиний вірний шлях, а безліч шляхів вирішення наявних проблем, які можна знаходити, використовуючи потенціал кожного, з його відмінним від інших педагогічний досвід і сприйняття проблем.

XXI століття називають періодом інформаційного суспільства. Нові комп'ютерні технології, Інтернет, різноманітні види зв'язку, потік друкованої інформації потребують від педагога уміння орієнтуватися, бути підготовленим до швидкого темпу життя. Навчальний процес теж не стоїть місці. Сьогодні педагог перебуває у пошуках нових, ефективних форм навчання і в першу чергу тих способів, які сприяють розширенню творчих можливостей учня, розкриттю його особистості та розвитку його продуктивного мислення. Інноваційна діяльність педагогів стає сьогодні основним напрямом реалізації модернізацій них реформ в освіті й одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Одним з найактуальніших завдань, над яким потрібно педагогу працювати на сучасному етапі, є підвищення результативності роботи на основі удосконалення фахового рівня і творчої майстерності. Психологічна готовність педагога до інноваційних перетворень визначається такими показниками, як: інтелектуальність; соціальність; комунікативність; емпатія; асертивність; емоційна стабільність; оперативність у прийнятті рішень; гуманізм; креативність.

Саме за таких умов на уроках створюється позитивна психологічна атмосфера, поєднується вимогливість із добротою, формується внутрішня потреба учня в успішному оволодінню учнями професією.

Педагог-учитель стає ***фасилітатором*** (*від англ.* – полегшувати) та консультантом, радником учнів. Від фасилітатора очікуємо, що він буде мислити позитивно і:

- приймати учнів такими, які вони є, розвиваючи їх особистісні риси і нахили, розвивати професійні навички та вміння учнів;
- довіряти учням, без особливої необхідності не втручатися в їх роботу і пошукову активність, а успіх та самоствердження учнів досягати при коректному аналізі їх помилок;
- підтримувати учнів та пояснювати ситуацію на простих прикладах, які або уже знайомі учням, або є такими, які вони легко засвоюють;

- не нав’язувати своїх думок групі, сприяти вільному виникненню ідей, які народжуються або втілюються, надає можливість висловлювати свої думки іншим, заохочувати учнів до співпраці;
- постійно дбає про створення позитивної мотивації в учнів до навчання, сприйняття нового для них, готовий пристосувати намічені шляхи до нових обставин, викликати зацікавленість, визначити завдання;
- встановлення критерії між-, внутрішньо групової взаємодії, оцінюванню, контролю, допомагати в підбитті підсумків, результатів загальної роботи.

Тому що ***завдання педагога*** – дати достатню мотивацію доцільності таких дій і продемонструвати, як це впливає на розвиток особистості учнів і на формування в них навичок працювати індивідуально, швидко орієнтуватися в джерелах інформації для розуміння та розв'язання теоретичних, практичних та регіональних проблем, уміння реалізувати свій потенціал за умов професійних конкурсів та змагань.

Для того, щоб наші учні якнайкраще професійно самореалізувалися, стали успішними професійно затребуваними спеціалістами, звичайно, потрібна наполеглива й сумлінна щоденна праця педагогів, яка може розвинути паростки здібностей, що допоможе впевнено крокувати на шляху невпинного всебічного самовдосконалення.

А кінцева***мета*** особистісно орієнтованої гуманістичної освіти – «… не сформувати й навіть не виховувати, а знайти, підтримати, розвинути людину в людині, закласти в ній механізм самореалізації особистості» [7], закласти механізм успішної життєдіяльності особистості протягом професійного життя, яке має бути тривалим і успішним в умовах сучасної конкуренції і глобалізації, постійних змін і постійному виникненні нових потреб, на які треба вміти своєчасно реагувати, у сучасному полі-етнічному та полікультурному середовищі.

Список використаних джерел

1. Лінк В.Е., Нещерет ТІ, Яковенко Т.В. Інноваційні педагогічні технології //Управління якістю професійної освіти: 36 наук. Праць. – Донецьк: ТОВ «Лебідь», – 2001. – С. 263-265.
2. Донецк: ГИПОИПР, 1994. – С. 71 – 2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» / Голос України. – 10 березня 1998р.
3. Заславская С.А., Чоботар А.В. Применение технологи полного усвоения в блочно-модульной системе обучения. // Молодежь. Труд.Профессия: Матер научно-практ конференции. – Херсон: ЧГПИ, 1993. – С. 222-223.
4. Дьяченко В.К. Сотрудничество в обучении. О коллективном способе учебной работы: Книга для учителя / В.К.Дьяченко. – М.: Просвещение, 1991. – 192с.
5. Гольдин И.И.Проблемное обучение в профессионально-технических училищах / И.И. Гольдин. – М.: Высшая школа, 1979. – 101с.
6. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах / Р.С. Гуревич. – К.: Вища школа., 1998. – 229с.
7. Левченко Т.І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах [монографія] / Т.І. Левченко. – Вінниця: Нова книга, 2002 – 512с.
8. Гаврилюк О.О. Організаційно-педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів у вищих професійних училищах: Навч. методич. Посібник. Хмельницький. : Криворізький державний педуніверситет. 2001. – 102с.
9. Підприємницькі підходи а професійно-тефнічній освіті, Матеріали міжнародного проекту / Н.А. Кутова, В.П.Кондратьєва, В.І. Оверченко та ін. Під заг. редакцією В.В.Томашенка. – К.: Наук. Світ, 2003 – 80 с.
10. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти. Навчальний посібник./ Нікуліна А.С., Молчанов В.М.,Верчено Р.В.,Торба Ю.І. – Донецьк / ДІПО ІПП, 2006. – 296 с.
11. Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні / С.М. Ніколаєнко. – К..: Книга, 2007. – 232с.
12. Софянц Е. Формування готовності кадрів до інноваційної діяльності в системі післядипломної педагогічної освіти / Е. Софянц, Л. Чернігова // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3 – С.14-17.

13. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: Дис. Канд.. пр.. наук: 13.00.045. – К., 1997. – 227с.

14. Малахіна В.М. Управлінська підтримка інноваційної діяльності вчителя // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С.69-71.

15. Буркова Л. Ключ до управління: класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2000. – №1. – С. 31-37.

16. Даниленко Л. Інноваційна педагогіка до практики через теорію. // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. – №1. – С. 38-40.

17. Хомерики О.Г., Поташник М.М., Лоренсов А.В. Развитие школы как инновационный процесс: Методическое пособие для руководителей общеобразовательных учреждений / Под ред. М.М. Поташника. – М.: Новая школа, 1994. – 64с.

ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ

Волик Олександр Миколайович,
Вікулова Юлія Василівна,
Петренко Світлана Григорівна,
Чугуївський професійний аграрний ліцей

У моменти суспільних катаклізмів ми всі відзначаємо наростання жорстокості, заздрощів, нетерпимості один до одного, виникнення конфліктів. Це пов'язано зі зникненням, в результаті так званої перебудови, системи заборон, виховання, суворого дотримання законів, що призводить до прояву низинних інстинктів.

Актуальність теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку суспільства стало проблемою вміння спілкуватися та уникати конфліктних ситуацій між учасниками педагогічного процесу.

Вміння викладача організувати поведінку й управляти своїми почуттями, емоційним станом – важлива професійна вимога. Варто при цьому підкреслити, що управління емоційним станом передбачає не придушення емоцій, а вміле використання їх як ефективного засобу. Педагог покликаний формувати не лише пізнавальну, а й емоційно – вольову й мотиваційну сфери дитини, здатність їхнього вільного вияву. Учень, як суб'єкт навчання, має не тільки йому притаманні пізнавальні можливості, а й власне ставлення до навчального предмета, обирає мету і способи самостійної діяльності, при цьому відбувається його взаємодія з викладачем, виникають певні виховуючі взаємини.

Процес навчання і виховання завжди здійснюється в рамках двохсторонніх взаємин. Найвищим рівнем взаємодії викладача і учня у процесі формування виховуючих відносин є співтворчість. Вона включає в себе співпідпорядкування і співробітництво, при якому всі суб'єкти об'єднані творчим діалогом – пошуком нового у змісті і засобах навчання й виховання. Для педагогів і учнів характерні не тільки професійна, ділова, а й глибока особистісна увага один до одного. Це забезпечує дружні, сердечні взаємини між суб'єктами виховання нерідко на все життя і допомагає уникнути конфліктності. Отже, приємне й бажане для обох сторін звертання під час першого контакту з іншими начебто відкриває двері для дружнього, приємного та емоційного спілкування, для зміцнення добрих взаємин .

Конфлікти супроводжують нас у всіх сферах життя. І ліцей – не виняток. Конфлікти тут виникають між різними групами: учень –викладач; учень – учень; викладач – викладач; викладач – адміністрація; колектив – адміністрація; викладачі – батьки; адміністрація – батьки тощо.

Мета статті–розглянути причини виникнення конфліктів під час взаємодії учня–підлітка та педагога і показати, яка робота проводиться у Чугуївському професійному аграрному ліцеї для профілактики та врегулювання таких конфліктів.

Основними причинами конфліктів у системі «викладач – підліток» є:

- з погляду викладача: порушення дисципліни на уроці; погане виконання домашнього завдання; нездорові стосунки між учнями;
- з погляду учнів: образи з боку викладача; брутальність, нестриманість, наказовий тон; необ'єктивне оцінювання знань; небажання бачити в учневі союзника й партнера в спільній діяльності.

У розв'язанні конфліктів даної системи, у ліцеї переважають такі способи врегулювання:

- викладач припиняє конфлікт з учнем, накладаючи на нього різні санкції;
- здійснюється індивідуальна робота з учнем;
- викладач враховує індивідуальні й вікові особливості в роботі з підлітками;
- викладачі намагаються не помічати наявності конфліктної ситуації.

Хочеться зауважити, що конфлікт є необхідною умовою для розв'язання незрілих проблем. Він може бути використаний як інструмент для виявлення протиріч, що заважають нормальному розвитку організації або взаємин людей. Потрібно змінити ставлення до конфлікту як до негативного явища. Конфлікт у ліцеї теж може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Проблема полягає в тому, щоб визначити реальні причини конфліктів і знайти оптимальніші шляхи їх розв'язання.

Конфлікти можуть бути конструктивними і мають право існувати в навчальному закладі. Причини таких конфліктів різні, але їх об'єднує недостатньо продуманий та організований процес навчання й управління. Отже, виокремимо **основні причини,** що призводять до конструктивних конфліктів в ліцеї між учнями та викладачами:

1. **Недостатнє розуміння навчального матеріалувнаслідок поганого пояснення або його відсутності.** Засвоєння учнем нових знань залежить від того, наскільки зрозуміло викладач пояснює навчальний матеріал. Важливе не механічне заучування теми, а її розуміння. Нездатність або небажання викладача пояснити матеріал знижує результативність навчальної діяльності учня. Виникають прогалини в знаннях і внаслідок цього – невдоволення учня та батьків.

2. **Невмотивованість оцінювання навчальної діяльності**. Оцінювання навчальної діяльності підлітка – дуже важливий момент не тільки уроку, а й усього процесу навчання. Оцінювання має бути закономірним результатом витрачених на навчання зусиль. Якщо викладач знижує бал – це спричинює невдоволення учня. Але це ще й підбирає віру в справедливість викладача, позбавляє бажання вчити даний предмет, змушує сумніватись у своїх можливостях. Будь-який бал, особливо низький, слід обов'язково обґрунтувати. Учень має знати, що він не міг виконати, на які запитання відповів неправильно що треба зробити, щоб наступна відповідь була кращою.

3. **Некоректне, нешанобливе ставлення до учнів.** Втім, стилі взаємин кожен обирає сам. Культурна й вихована людина не дозволить собі некоректної поведінки, не пригнічуватиме учнів психологічно, не демонструватиме перевагу й не опускатиметься до хамства та брутальності. Добрі стосунки між викладачем і учнем сприяють навчанню й вихованню в ліцеї, роблять сам процес спілкування приємним і бажаним. А неповага та брутальність ніколи не будуть помічниками в роботі викладача. Вони викликають відповідну реакцію підлітка, загострюють стосунки і призводить до конфлікту.

4. **Невмотивовано захищена вимогливість**. Вимогливість необхідна в навчальному процесі. Підліток не завжди може самотужки контролювати свою навчальну діяльність і тому в міру вимогливий викладач спонукає учня до навчання, а іноді й змушує виконувати необхідні завдання. Але невмотивовано завищена вимогливість викладача викликає протест у підлітка, а іноді зворотну реакцію, коли учень узагалі припиняє працювати,

демонстративно не виконуючи завдання педагога. Це призводить до напруження в стосунках, нерозуміння й конфліктів.

5. **Невідповідність прав та обов'язків учня**. Кожна людина має як права, так і певні обов'язки. І підліток тут не виняток. Але часто через недотримання цього правила виникають конфліктні ситуації двох видів. Перший вид конфліктної ситуації викликає підліток, який прагне розширити свої права, але при цьому мати якнайменше обов'язків. Він маніпулює поняттями «Я – дорослий» і «Я – дитина» залежно від своїх бажань і ситуацій, в які потрапляє. І природно, що така позиція учня, за якою він має багато свободи і ні за що не відповідає, викликає протест і нарікання дорослих. Другий вид конфліктної ситуації створюють дорослі, позбавляючи дитину її прав і розширюючи коло обов'язків. Як приклад – обов'язок беззаперечного виконання всіх вимог дорослих за неможливості їх обговорення дитиною, висловлення свого ставлення й відмови від виконання. Обидві ситуації призводять до конфліктів, виходом з яких є врівноваження прав та обов'язків підлітка.

6. **Неритмічність роботи.** Неритмічність виконання нашої роботи негативно впливає на її результат. Те саме стосується й навчальної діяльності. Якщо періоди бездіяльності чергуються з неймовірно швидким темпом навчання, про робочу атмосферу годі й говорити. Навчання перетворюється на муку, на випробування міцності нервової системи викладачів і учнів. І, звичайно, тут не уникнути виправданих обурень і конфліктів.

7. **Низький рівень дисципліни.** Вся робота в ліцеї побудована на певних вимогах до дисципліни учнів під час уроку у позакласний час. Підтримка дисципліни – процес складний. Викладач із досвідом впорається з даним завданням легше і швидше, ніж початківець. Ідеальний варіант, коли високий рівень дисципліни самі учні підтримують усвідомлено. Підлітки, зокрема, мають потребу в постійному контролі рівня дисципліни. Неприпустима поведінка на уроці може бути наслідком нецікавого пояснення або не розуміння матеріалу, бездіяльності на уроці, втоми, невихованості підлітків тощо. Втім, встановлюючи необхідний рівень дисципліни, викладач має зробити все, щоб не пригнічувати підлітка психологічно. Не використовувати, за можливості, авторитарних методів впливу, а прагнути розуміння та взаємної згоди з учнями. Немає проблем із дисципліною на уроці в того викладача, який є цілісною особистістю й прагне до розумної рівноваги, до спільної діяльності з учнями, дає їм міцні та глибокі знання.

8. **Неузгодженість дій і вимог до учнів**. Неузгодженість дій і вимог також є причиною конфліктних ситуацій. Якщо до учня пред'являють взаємознищувальні вимоги або дорослі кажуть одне, а роблять інше – це, природно, викликає протест і обурення дітей. Якщо викладач каже підліткові про те, що палити і вживати спиртні напої не можна, що лаятися – не добре тощо, то він сам має дотримуватися цих правил і норм поведінки. Слід погоджуватися з навчальними нормами та вимогами, які наставники ставлять до учнів.

У Чугуївському професійному аграрному ліцеї з метою навчити педагогів управляти конфліктними ситуаціями, що виникли, та вміти попереджувати їх проводився семінар-практикум за таким планом.

План:

1. Збір учасників.
2. Відкриття семінару.
3. Розподіл учасників на групи.
4. Робота в групах. Вправа «Очікування від семінару».
5. Мозковий штурм «Основні причини конфлікту в системі «викладач – учень».
6. Інформаційне повідомлення «Основні операції щодо взаємодії в системі «викладач – учень».
7. Вправа «Типи конфліктних особистостей».
8. Вправа «Колаж. Риси конфліктної особистості».
9. Вправа « Я – висловлювання».
10. Ситуативні вправи.
11. Вправа «Конфлікт».

12. Вправа «Постав себе на місце іншого».
13. Прикінцеве слово « Правила запобігання конфліктам».
14. Підсумок семінару-практикуму «Чарівна скринька».
15. Завершальна вправа «Тепло ваших рук».

Вивчивши дану проблему можна зробити висновок, що причини конфліктних ситуацій типові для кожного сучасногопрофесійного ліцею. Але їх досить легко розв'язувати. Головне, щоб викладач був психологічно готовим до їх усунення, прагнув цього й не боявся труднощів і змін. Позитивне розв'язання даних проблем полягає в усуненні тих недоліків, які стали першопричиною конфліктної ситуації. Це призводить, зокрема, до вдосконалення виховання й управління. Це йде на користь справі, а тому дані конфлікти – творчі. І викладачам, і адміністрації не слід уникати таких конфліктів, а слід їх розв'язувати.

Потрапляючи в конфліктну ситуацію, викладач може спрямувати свою активність у двох напрямках: по-перше, на те, щоб краще зрозуміти свого співрозмовника, або, по-друге, на регуляцію власного психологічного стану, щоб запобігти конфлікту або його погасити.

Однією з найбільш важливих умов запобігання конфліктів у навчально-виховному процесі є дотримання принципу гуманності, який передбачає готовність суб'єктів до діалогічних, партнерських стосунків, взаємну відкритість та психологічну готовність до взаємосприйняття; довірливий демократичний стиль взаємин, що стимулює зріст самоактивності й відповідальності учнів, створює можливості для задоволення їх актуальної потреби у самореалізації та самоствердженні; творчий, індивідуальний підхід вчителя до спільної діяльності з підлітком, високий рівень його професіоналізму, індикатором якого виступає вміння вчасно виявляти та скеровувати передконфліктну ситуацію у розвиток та утвердження гармонійних взаємин.

Не можна говорити учню: «Ти грубий і невихований», «Ти — ледар», «Не розмовляй на уроці, коли треба сидіти і слухати» і т. ін.

Потрібно говорити учню: «Давай разом поміркуємо: чому в тебе проблеми з навчанням», «Давай разом поміркуємо, чому в тебе проблеми з вивченням англійської мови?», «Яка тобі потрібна допомога?» і т. ін.

Щоб уникнути конфліктної ситуації при взаємодії «учень-викладач» на уроці, викладачеві необхідно скористатись такими порадами:

- при відповіді учня, необхідно психологічно налаштувати його на максимально можливу плідну відповідь, виключити виникнення стресової ситуації;
- у разі незадовільної відповіді взаємодія «учень – викладач» повинна закінчуватися усвідомленням учнем того, що мова йде не про те, що його відповідь не задовольняє особисто викладача, а про те, що вона не відповідає вимогам програми;
- у жодній формі та з жодного приводу не можна допустити образи учня;
- викладач повинен володіти собою і своїми емоціями в будь-якій ситуації;
- всі невдачі у взаємовідносинах з учнями й у створенні конфліктних ситуацій викладач повинен вважати своїм власним прорахунком.

Процедура врегулювання конфліктів виглядає наступним чином:

- сприймати ситуацію такою, яка вона насправді;
- не робити поспішних висновків;
- при обговоренні слід аналізувати думки протилежних сторін,
- уникати взаємних звинувачень;
- навчитися ставити себе на місце іншої сторони;
- не давати конфлікту розростися;
- проблеми повинні вирішуватися тими, хто їх створив;
- шанобливо ставитися до людей, з якими спілкуєшся;
- завжди шукати компроміс;
- подолати конфлікт може спільна діяльність і постійна комунікаціяміж людьми, що спілкуються.

Список використаних джерел

1. Анцупов А.Я.Конфликтология / А.Я.Анцупов, А.И. Шипилов. – М.: ЮНИТИ, 1999.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В.Гришина. – СПб.: Питер, 2003.
3. Карамушка Л.М. Попередження та подолання конфліктів в установах середньої освіти / Л.М.Карамушка. –К., 1994.
4. Макаренко А.С. Избранные педагогические сочинения / А.С.Макаренко.– М.: Педагогика, 1972.
5. Мастенбурк У.Управление конфликтными ситуациями и развитие отношений / У. Мастенбурк. – М.: Инфра, 1996.
6. Погорілий О.І. Соціальна думка ХХ століття [посібник] / О.І. Погорілий. – К., 1996.
7. Свенцицкий А.Л. Социальная психология управления / А.Л. Свенцицкий. – Л: ЛГУ, 1986.
8. Шакуров Р.Х. Социально-психологические проблемы совершенствования управления профтехучилищем / Р.Х.Шакуров. – М.: Педагогика, 1984.

ФОРМИРОВАНИЕ ДУХОВНОСТИ УЧИТЕЛЯ

Волченская Татьяна Васильевна,
старший викладач кафедри педагогіки і психології
професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО»

Проблемы духовного возрождения стали сегодня одними из существенных всоциально-экономическом преобразовании общества, и понимание необходимости духовно-нравственного оздоровления социальной жизни становится характерным для массового общественного сознания.

Современной социокультурной ситуации в стране свойственны тенденции нарастания бездуховности, проявляющейся как в отношении к жизненным проблемам, к культуре, к образованию, так и в поведении, во взаимоотношениях в молодежной среде. Деморализационные процессы в обществе, кризис духовности, культ легких денег и наслаждений, которые к тому же навязываются средствами массовой информации, создали осложненную ситуацию воспитательной деятельности учебных заведений.

Особая необходимость сосредоточить внимание именно на формировании духовности вызвана и возникшей в последнее время диспропорцией между обучением и воспитанием. Воспитание, как духовная сердцевина образования, принесено «в жертву сиюминутным прагматическим интересам», последствием этого явилась потеря целого поколения молодежи, обделенного нравственными ценностями и потому не получившего возможности приобщаться к ответственному пониманию смысла человеческой жизни. Поэтому, так остро встала проблема формирования духовности учителя, который способен помочь современным школьникам, учащейся молодежи осознать и руководствоваться в жизни общечеловеческими ценностями.

Актуализация проблемы формирования и развития духовности связана с новыми возрастающими требованиями к нравственным, гражданским качествам личности учителя, что исходит из его особой функции в обществе, специфики профессиональной деятельности, социальных возможностей воздействовать на духовную жизнь общества, нравственные процессы его жизнедеятельности. Когда теряется устойчивость ценностей, происходит их переоценка, ломка и смена, становится особенно важным сосредоточение внимания на курсовой переподготовке слушателей, которые в последующем будут способны профессионально руководить духовным становлением молодежи, постижением ими

приоритетности духовных ценностей, ответственности за нравственное самоопределение, развитие своего духовного мира

Духовность преподавателя может быть в определенной мере силой, которая противостоит антидуховности, проникающей в образование, в среду учащейся молодежи, неблагоприятным социальным явлениям в целом. Духовность личности учителя есть необходимое условие формирования духовности подрастающего поколения.

Но, несмотря на положительные изменения, происходящие в профессионально-технических учебных заведениях в связи с общей направленностью на гумманизацию образования, не уделяется достаточного внимания развитию и саморазвитию внутреннего духовного мира подрастающего поколения. Многие исследователи обращаются к различным аспектам духовно – творческого развития личности. Так, были изучены проблемы: творческого мышления, развития творческой личности (В.И. Андреев, З.И. Калмыкова, А.М. Матюшкин, Я.А. Пономарев, В.С. Шубинский), развития духовно-творческого потенциала личности (Т.Ф. Акбашев), духовных способностей (Б.С. Алякринский, В.Д. Шадриков), формирования духовной культуры учителя (Е.И. Артамонова), духовно-нравственного становления учителя в светской и православной педагогической культуре (В.А. Беляева), духовно-творческого становления личности в процессе социализации (В.В. Игнатова). При этом определенное влияние на развитие представлений о духовно-творческой сфере личности оказали гуманистические направления западной психологии (А. Маслоу, К. Роджерс, Э. Фромм и др.).

Проблемы профессиональной педагогической культуры, исследованные Е.П. Белозерцевым, Е.Н. Богдановым, С.Г. Вершловским, Л.А. Деркачом, И.Ф. Исаевым, Н.В. Кузьминой, В.А. Кан-Каликом, А.В. Мудриком, В.А. Сластениным, Ю.В. Троицким, Е.Н. Шияновым и др. Общей теоретико-методологической основой исследования явились философские положения о всеобщей связи, взаимообусловленности, целостности и развитии явлений окружающего мира, общества, человека. Исследование опиралось на принципы единства исторического и логического в анализе педагогических явлений (Э.В. Ильенков, З.А. Малькова, З.И. Равкин. Г.Н. Филонов); фундаментальные положения функционирования и развития педагогических систем, психологичес-ких теорий личности; положения о социальной, деятельностной, творческой сущностной основе личности, многофакторности ее формирования и развития (Б.Г. Ананьев, Л.И. Анцыферова, А.Г. Асмолов, А.А. Бодалев, Л.И. Божович, Л.П. Буева, Л.С. Выготский, Н.В. Кузьмина, А.Н. Леонтьев, А.В. Петровский, С.Л. Рубинштейн).

Хотя имеется определенное число работ по исследованию духовной культуры, как научно-педагогической категории, еще нет достаточно обоснованного и аргументированного ответа на вопросы, которые относятся к формированиют и развитию духовности педагогических кадров профтехобразования. Профессионально-педагогическая подготовка слушателей не ориентирована в должной мере на развитие духовности педагогических работников и на подготовку их к соответствующей деятельности в условиях современной системы ПТО. В педагогической теории до сих пор отсутствует научно-обоснованное определение понятия «духовность», не выработаны общие позиции и подходы к формированию духовности личности. Несмотря на наличие исследований, посвященных духовности, творческому развитию личности, ее ценностным ориентациям, проблема формирования духовности учителя в системе многоуровневой педагогической подготовки остается не исследованной.

Недостаточная концептуальная разработанность педагогических основ, отсутствие теории формирования духовности личности препятствует реализации потребности эффективного воспитания духовности как самих преподавателей, так их воспитанников. Это определило проблему нашего исследования: каковы содержание, педагогические условия и факторы формирования и развития духовности учителя в процессе психолого-педагогической подготовки в период курсовой переподготовки в условиях многоуровневого педагогического образования. Мы считали важным усиление внимания целенаправленному

руководству процессом формирования и развития духовности учителя в системе педагогического образования, к актуализации у педагогов представлений о духовных ценностях и идеалах в процессе изучения дисциплин психолого-педагогического цикла.

Таким образом, актуальность исследования обусловлена социокультурной ситуацией в обществе. Она определяется тем, что разработка проблемы формирования и развития духовности учителя, подготовки его к соответственно направленной воспитательной работе с учащимися связана с педагогической профессиональной деятельностью и потому имеет социальную значимость (развитие духовно-нравственных отношений в профессиональной деятельности), имеет научное (направлено на познание содержания духовности личности) и практическое (подготовка учителя, способного к воспитательной деятельности в современных условиях, владеющего педагогическими технологиями развития духовности молодежи) значение.

Объект исследования – профессиональная подготовка учителя. Предмет исследования – процесс формирования и развития духовности учителя.

Цель исследования – научное обоснование концепции формирования и развития духовности учителя, педагогических условий оптимизации этого процесса.

Основная гипотеза: формирование духовности учителя – это сложно организованный процесс, где системообразующим компонентом является личностная включенность в неё учителя.

Мы предполагаем, что процесс формирования и развития духовности учителя будет эффективнее, если:

- используется философско-педагогическое наследие отечественных мыслителей, касающееся проблемы духовности, а также опыт воспитательной деятельности отечественной педагогики;
- сконструирована научно-обоснованная концептуальная модель духовности, определены ее составляющие;
- выявлены педагогические условия, от которых зависит воспитание духовности, этапы ее формирования и развития средствами педагогических дисциплин;
- разработаны педагогические технологии, которые позволяют определить основные пути воспитания духовности и раскрытия в педагогической профессиональной деятельности.

Цель и гипотеза определили задачи исследования:

1. Выявить и научно обосновать сущностную характеристику формирования и развития духовности учителя, ее содержательные аспекты.

2. Разработать теоретическую модель формирования и развития духовности учителя.

3. Выявить основные критерии, показатели и уровни формирования духовности учителя.

4. Разработать педагогические технологии формирования и развития духовности учителей.

5. Определить условия эффективности формирования и развития духовности.

Одним из показателей духовного мира человека являются нравственные качества, которым он отдает предпочтение. Проведенное изучение нравственного «Я» педагогических работников ПТУЗ различных регионов Украины показало, что важные нравственные качества для многих педагогических работников не являются значимыми. Так, например, только около 43% опрошенных мастеров производственного обучения считают ответственность, силу воли важными качествами личности. Еще ниже показатели выборов таких качеств, как искренность (24%), патриотизм (12%), щедрость (27%), жизнерадостность (13%), дружелюбие (10%), честность (0%). Нравственным «Я» опрошенных педработников являются: веселость (52%), вежливость(87%), жизнелюбие (54%), доброта(64%), трудолюбие (57%).

Это исследование подтвердило необходимость проведения работы по формированию и развития духовности педагогических работников, созданию концептуальной модели

духовности. В помощь педагогическим работникам профтехобразования подготовлены методические рекомендации «Духовно-нравстенное становление личности» в которых представлены материалы по формированию духовной культуры педработников, педагогические технологии духовно-нравственного воспитания личности, которые помогут учебным заведениям совершенствовать работу по духовно-нравственному воспитанию, духовном становлении личности.

Список використаних джерел

1. Надольний І.Ф. Філософія: Курс лекцій / І.Ф. Надольний. – К.: Вікар, 2000. – С.435.
2. Оржаховська В.М., Тарасова Т.В. Духовність – це здоров'я молодого покоління: Навч.-метод. пос. вид. 2-е, доп. – Тернопіль, 2005. – 216., іл.
3. Здоровий спосіб життя в контексті формування духовного світогляду учнівської молоді. Хрестоматійно-методичний посібник. Автор-упорядник Калібарда Г.А. Ч.1. – Полтава: ПОІППО, 2002. – 123 с.
4. Зиньковский В.В. Проблемы воспитания в свете христианской антропологии / В.В. Зиньковский.– М.: Школа-Пресс, 1996. – 272 с.
5. Гуров Ю.С., Гурова А.Н. Истоки духовного воспитания личности на Украине /Тези Міжнародної конференції 200 років з Різдва Христового». – Запоріжжя, 1997.
6. Сухомлинский В.А. Духовный мир школьника (подросткового и юношеского возраста) / В.А. Сухомлинский. – М., 1961. – С.5.
7. Лаврські дзвони закликають до злагоди (виступ Президента України Л.Кучми) //Урядовий кур′єр. – 2002. –№155. –С.4.
8. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі / М.Брайчевський. – К.: Наук.думка, 1988.
9. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – 191 с.
10. Васильева З.П. Мудрые заповеди народной педагогики / З.П.Васильева. – М., 1968.
11. Концевич И.М. Стяжание Духа Святого в путях Древней Руси / И.М.Концевич. – К., 1990. – 52 с.
12. Училище благочестия. Произведения в 2 т. Издание 19. – СПб., 1915.
13. Огнієнко І. Українська культура / І. Огнієнко. – К., 1918. – С.24.
14. Юрас І. Педагогіка істини, краси, добра Памфіла Юркевича. Постметодика. / І. Юрас. –1998. – № 4. – С.42.
15. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя. Нормативні документи Міністерства освіти і науки України. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 560 с.
16. Юркевич П.Д. Курс общей педагогики с приложениями / П.Д. Юркевич. – М.,1969.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОНФЛІКТІВ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ ПРАЦІВНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ

Герінович Наталія Володимирівна,
Броварський професійний ліцей

Мета цієї роботи – проаналізувати деякі причини педагогічних конфліктів, що виникають в сфері освіти між педагогами. В статті визначено поняття конфлікту, подано класифікацію конфліктів, розглянуто основні причини виникнення міжособових та організаційних конфліктів в педагогічному колективі, акцентовано увагу на проблеми та шляхи вирішення конфліктних ситуацій в професійно-технічних навчальних закладах.

Економічна криза в Україні, скорочення державного сектору економіки, приватизація підприємств, збільшення кількості приватних навчальних закладів, формування нової системи цінностей і стереотипів, актуалізували виникнення і розвиток нових потенційних джерел конфліктів в різних системах сучасного суспільства, у тому числі і в професійно-технічних навчальних закладах, де наслідок економічної та «духовної» кризи виявилися найбільше.

Життя навчального закладу – це складне сплетіння організаційно-управлінських, навчально-виробничих, та міжособистісних відносин. Кожний педагогічний колектив, виховні організації та навчальний заклад в цілому не можуть мати ідеальних відносин, адже ці відносини виникають між реальними людьми з їхніми індивідуальними психічними особливостями. Тому конфлікти в педагогічному середовищі – явище неминуче.

Існують різні трактування конфлікту, але всі вони виявляють інцидент, який з часом переростає у конфлікт, якщо йдеться про взаємовідносини людей. Конфлікт (від латин. conflictus) – найбільш гострий спосіб вирішення протиріч в інтересах, цілях, поглядах, що виникає в процесі соціальної взаємодії, полягає в протидії учасників конфлікту, і що зазвичай супроводжується негативними емоціями[2], виходить за рамки правил і норм. Серед теорій конфлікту широко відомі такі [3]:

- теорія конфліктної моделі суспільства (Ральф Дарендорф);
- теорія позитивно-функціонального конфлікту (Льюис Козер);
- загальна теорія конфлікту (Кеннет Еварт Боулдинг).

Початком конфлікту, як правило, є інцидент, непорозуміння, коли ще немає відкритого протистояння, а наявні лише невдоволення, нестриманість. Будь-який конфлікт слід розглядати в динаміці: виникнення конфліктної ситуації – усвідомлення конфліктної ситуації – перехід до конфліктної поведінки – розв'язання конфлікту як кінцева стадія. Уміння розв'язувати педагогічні конфлікти є важливою складовою культури педагогічного спілкування [4].

В історії розвитку людської думки в соціальних науках представлено дві точки зору на цю проблему. Одна з них виходить з того, що конфлікт – це всього лише тимчасовий стан суспільства, організації, який можна подолати різними способами. Друга точка зору, якої дотримується більшість сучасних дослідників (таких, як Р. Дарендорф, Л. Козер), полягає в тому, що конфлікт є нормальним станом, об’єктивною властивістю соціальних систем, зумовленою самою суперечливою природою суспільного життя. Існує декілька типів конфлікту, що різняться своєю сутністю[5]:

- конфлікти інтересів;
- конфлікти права;
- ілюзорні конфлікти;
- помилково співвіднесені конфлікти;
- заміщені конфлікти;
- вимушені конфлікти.

Учасником конфликту може бути будь-яка людина, організація або група осіб, які приймають участь в конфлікті, але не розуміють цілей конфліктного протиріччя. Учасником може бути стороння особа, що випадково опинилась в зоні конфлікту і не має свого інтересу. Суб'єктом ж конфлікту є окрема людина або група, здатна створювати конфліктну ситуацію, тобто відносно самостійно впливати на перебіг конфлікту у відповідності зі своїми інтересами, чинити вплив на поведінку та положення інших, викликати ті чи інші зміни у суспільних відносинах[3].

У кожної людини помітно виокремлюються індивідуальні особливості, які позначаються на її житті, поведінці, діяльності. С.Д. Максименко поділяє їх на фізичні та психологічні [6]:

- Фізичні індивідуальні особливості – це конституція організму, його фізіологічні процеси – гуморальні, ендокринні, нервові. У кожному окремому організмі ці процеси відбуваються своєрідно, хоча у них є багато спільного для всіх людей, що зумовлюється антропогенезом, тобто походженням і розвитком людини.
- Психічні індивідуальні особливості виявляються в різній швидкості реакцій, порогах чутливості, у властивостях уваги, пам’яті, спостережливості, кмітливості, в інтересах. Особливо яскраво вирізняються люди за індивідуальними здібностями – музичними, образотворчими, спортивними, художньо-літературними.

• Індивідуально-психологічні особливості – неповторна своєрідність психіки кожної людини. Багатьма спеціальними психологічними та фізіологічними дослідженнями доведено, що природжене змінюється залежно від умов життя і виховання.

Життя педагогічного колективу можна умовно поділити на дві частини: формальна (функціонально-ділова) і неформальна – емоційно-особова. Специфікою педагогічного конфлікту є те, що він розвивається в присутності інших педагогів, а інколи і учнів, тобто конфлікт несе в собі елементи публічності.Особливостями будь-якого педагогічного конфлікту є прояв чутливості педагога до пріоритетних протиріч учбово-виховного процесу і управління ним[7].

Педагогічний конфлікт може бути діловим, або особистим, іноді діловий конфлікт переростає в особистий. Вникнувший конфлікт веде до порушення взаємозв'язків у педагогічній діяльності. Найчастіше протиріччя виникають між самими педагогами, педагогами та керівництвом, або окремими педагогами і колективом, у виробничо-навчальних відносинах в навчальному закладі. Протиріччя існують завжди і на всіх рівнях: у спілкуванні між керівниками та педагогами, між педагогами, педагогами та майстрами, педагогами та учнями, між вузами, тощо. Фахові конфлікти виникають також в результаті недостатньої кваліфікаційної підготовки педагога, що призводить до порушень фахової етики, невірного розуміння мети діяльності.

Психологічний конфлікт у педколективі може виникнути в результаті вразливого сприйняття чуток, невірного тлумачення подій, або ситуації, завищеної самооцінки окремих педагогів, різних поглядів на моральні відносини та на шляхи в досягнені поставленої перед кожним педагогом власної мети. У конфліктній ситуації кожна з сторін прагне навести аргументи та відстояти власну точку зору, та застосовує для цього всі методи впливу. Недоліки в організації навчального процесу, недостатнє матеріально-технічне забезпечення кабінетів, нерівномірна завантаженість працівників роботою, недостатньо висока оплата педагогічної праці, зниження престижності професії негативно впливають на мікроклімат в колективі, та також є причинами педагогічного конфлікту.

Не секрет, що більшість викладачів в педагогічних закладах – жінки. Тому, аналізуючи сутність конфлікту, потрібно враховувати психологічні особливісті жінки і чоловіка. Жінкам притаманні такі психологічні особливості: чуттєва, емоційна, подразлива, вразлива у стресовій ситуації, товариська, балакуча, романтична, характерне вміння підкорятися, обережна, має підвищену потребу в емоційному збудженні. Для чоловіків притаманні протилежні психологічні особливості, а саме: розсудливий, об'єктивний, емоційно стабільний, більш стримано поводить себе в стресовій ситуації, замкнутий, мовчазний, практичний, виражене прагнення до лідерства, рішучий, схильний до ризику, має понижену потребу в емоційному збудженні.Жінки гостріше реагують на заохочення та покарання, емоційніше сприймають конфлікт і неприємності на роботі і вдома. Отже, індивідуально-психологічні якості педагога (особистості) впливають на його зовнішню поведінку, проявляючись і беручи участь у конфліктних ситуаціях. Розуміння цього є надзвичайно важливим для цілісного розуміння індивіда, обгрунтування його дій і вчинків у колективі.

Якщо говорити про колективи, то чоловіки відчувають себе впевнено в чоловічих і жіночих коллективах, а жінки більш комфортно в чоловічих та змішаних колективах, де приблизно однаково присутні чоловіки і жінки. У цьому випадку і ті й інші намагаються тримати себе «у рамках» як у вчинках, так і в словах. Тому в змішаних колективах між педагогами менше виникає конфліктних ситуацій.

Праця педагога за сучасних соціальних умов має позитивні і негативні сторони. До позитивних належать: можливість професійного зростання; різноманіття соціальних зв'язків із колегами, учнями, їхніми батьками; можливість задовольнити вищі людські потреби – творчі; гуманістичний характер; творча самостійність; літні терміни відпустки і її тривалість (48 робочих днів). Серед негативних – низька заробітна плата (оплата вчительської праці неадекватна її суспільній значущості і професійній складності, помітно

відстає від заробітку інших фахівців із вищою освітою, що призводить до зниження рівня її престижності); сувора регламентація поведінки і діяльності вчителя, високі вимоги до його моральності; значні нервові затрати, висока стресогенність педагогічної діяльності [4].

Ще в 1942 р. М. Фолет (американський соціальний психолог) вказувала на необхідність розв'язання конфліктів, а не їх придушення. Серед способів вона виділила перемогу однієї зі сторін, компроміс та інтеграцію. У реальному житті компроміс застосовується часто. Для його досягнення може бути рекомендовано техніку відкритої розмови [2], що полягає в тому, щоб:

- запропонувати припинити конфлікт;
- визнати свої помилки, уже зроблені в конфлікті.
- зробити поступки опонентові, де це можливо, у тому, що в конфлікті не є головним.
- висловити побажання щодо поступок, необхідних із боку опонента. Вони, як правило, стосуються основних інтересів у конфлікті;
- спокійно, без негативних емоцій обговорити взаємні поступки, за необхідності й можливості скоригувати їх;
- якщо вдалося домовитися, то якось зафіксувати, що конфлікт вичерпано.

Одним з факторів позитивного вирішення конфліктної ситуації між педагогами є культура ділового спілкування. На рівень культури спілкування впливають такі чинники[2]:

- рівень загальнокультурного розвитку країни, її матеріальний, духовний стан у конкретний період становлення, шо визначає комунікативну культуру конкретної групи та її суб'єктів;
- рівень розвитку конкретної особистості, стан її комунікативного потенціалу, зв'язки із соціумом;
- правовий та організаційно-культурний порядок у групі, в установі чи навчальному закладі;

Співробітництво, спільна праця в методобєднаннях, обмін досвідом більш досвітчених педагогів та молодих працівників, відсутність тиску з боку керівника, доброзичливе та вічливе відношення між педагогами створює позитивну психологічну атмосферу в колективі. Відносно культури спілкування в колективі, то вона формується протягом певного проміжку часу, накопичуючи позитивний морально-психологічний клімат та цінності.

Отже, праця педагога – одна з найважливіших, але водночас найскладніших професій. Необхідно вчитися глибоко і всебічно аналізувати педагогічні конфлікти, щоб запобігти їх новим проявам. Профілактика та попередження дії неконструктивних механізмів в педагогічному процесі може бути здійснена ще в роки навчання майбутніх викладачив та педагогів у вузі, за допомогою спеціального навчання та тренінгу по формуванню продуктивних способів вирішення педагогічних конфліктних ситуацій[9]. Необхідно навчати педагогічних працівників вмінню використовувати теоретичні знання для аналізу подій, та аналізуючи конфліктні ситуації виносити продуктивні педагогічні рішення.

Список використаних джерел

1. Сухомлинский В.А. Избр. произв. : в 5 т. / В.А. Сухомлинский. – К. : Рад. школа, 1979. – Т. 1. – С. 338-339.

2. Анцупов А.Я. Значение, предмет и задачи конфликтологии / А.Я. Анцупов, А.И. Шипилов // Конфликтология. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 551 с.

3. Социология: Учебник для вузов / под ред. Лавриненко В.Н. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.– 349 с.

4. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г.М. Мешко. – К. :Академвидав, 2010. – 200 с.

5.Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. ред. В.М. Петюха, Л.В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.

6. Максименко С.Д. Загальна психологія [навчальний посібник] / С.Д. Максименко, В.О. Соловієнко. – К: МАУП, 2000. – 256 с.

7.Баникіна С.В. Педагогічна конфліктологія: стан, проблеми дослідження і перспективи розвитку / С.В. Баникіна. – М., 2001.–С. 373-394.

МОДЕЛЮВАННЯ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ З ЦІЛОГО НЕКРОЄНОГО ШМАТКА ТКАНИНИ ЯК ВАРІАНТ ІНТЕРАКТИВНОГО УРОКУ МЕТОДОМ «МОЗКОВОГО ШТУРМУ»

Герук Галина Василівна,
Комунальний заклад Київської обласної ради
«Васильківський професійний ліцей»

Моделювання форми одягу від цілого шматка тканини являє собою пошук не тільки пластично образних можливостей тканини, але і характер форми, її гармонійної цілісності [1, 92].

Практично тканину можна викладувати на фігурі в любому напрямку. При цьому розташування ниток основи і піткання в матеріалі не має такого рішучого значення, як при утворенні облягаючої форми. Рішучу роль тут відіграє пошук найбільш красивого розташування пластичних мас тканини, що веде до утворення художньо виразної гармонійно побудованої форми одягу.

З історії відомо, що створення костюма від цілого куска тканини має місце в античному костюмі, в сучасному костюмі застосовують у вигляді палантину, шалі або хустки. Але щоб відійти від стереотипу їх використання в модних тенденціях, стилі, дизайні, вивчивши властивості натуральних тканин та проаналізувавши колекції відомих дизайнерів, будинків мод, запропоновано для учнів професії «Швачка» в професійному ліцеї на ІІ курсі провести інтерактивний урок «мозкового штурму», який розвиває навички творчого, логічного мислення, дискусії та взаємодії в групі, вміння знаходити оптимальний варіант вирішення проблеми.

На уроці широко, з ілюстративним матеріалом, розглянуто приклади драпірованого одягу древніх греків класичного періоду (V–IV ст. до н.е.) – це прямі некроєні куски тканини, закріплені різними способами на тілі, в результаті чого утворювалися прямі і косі драпіровки. Одяг скріплювався пряжками – фібулами. Мав довжину різноманітну, але найчастіше – до коліна [1, 98].

Хітон – кусок вовняної або лляної тканини; короткі по довжині для дівчат і довгі для заміжніх і жінок похилого віку. Вони були широкі і вузькі.

На відміну від чоловічого, жіночий хітон в верхній частині мав відігнутий край – діплоїдій (рис. 1 а), що був схожий на кофтинку без рукавів [2, 57].

Рис.1 а) б) в)

Інколи над талією жінок мав напуск — колпос (рис. 1 б). Він утворювався в результаті підпоясування хітона і витягування тканини над поясом. Можливе було поєднання діплоїдія і колпоса.

В якості верхнього одягу гречанки носили пеплос (рис. 1 в). По формі і способу драпіровок він нагадував хітон, але був довгим і мав більше число складок; шириною 1,5 м і довжиною 3-4 м[1, 93].

Поверх хітона і пеплоса накидався прямокутний плащ, схожий на гімантій. Його накидали на фігуру довільно, так що тканина утворювала і прямі, і променеві, і каскадні драпіровки [2, 57].

Драпіровані некроєні форми одягу характерні також для костюма Давнього Риму. Це як правило був верхній одяг. Найбільш характерним верхнім одягом був плащ – тога (рис.2.) Розмір тоги 6м х 1,8м. Існувало декілька способів драпірування тоги. Система драпіровок визначалась традиціями, в тому числі знатністю, і затверджувалась законом[1, 94].

Рис.2

Аналізуючи античний одяг, створений із шматка тканини, можемо виділити деякі закономірності утворення форми і взяти їх на озброєння як способи моделювання сучасного модного костюма.

В сучасному моделюванні одягу закономірності драпіровок завжди мають місце в святковому одязі, особливо тоді, коли наступає так званий пластичний період, час коли починають царювати м'які призборені форми одягу.

Античне мистецтво, зберігаючи до наших днів значення недосяжного зразка, дає нам можливість отримати уяву про красу і на його основі будувати сучасні форми.

Учням пояснено, що драпірований одяг не має швів, при його виготовленні немає відходів тканини. Принцип утворення форми незшитого одягу – ліпнина, укладка тканини на тілі з різним ступенем облягання. Облягання залежить від того, як розташовуються нитки тканини по – прямій, або під кутом 45° до нитки основи [6, 53].

Відомо, що під кутом 45° до нитки основи завжди дає пластичне, повне облягання форми; розташування тканини по основі або пітканню дає неповне облягання, форма досягається в цьому випадку закладанням складок в певному порядку. Здатність тканини укладатися по формі в більшій мірі обумовлюється якістю пряжі, ніж способом переплетення ниток. Форми некроєного одягу краще всього утворюються м'якими тонкими тканинами – натуральним шовком, вовною, тонким льоном і бавовною, трикотажними полотнами. Некроєний одяг і до сьогодні зустрічається в країнах, де виготовляється традиційні шовкові і бавовняні тканини – це Індія, Єгипет [3, 13].

Для того, щоб побачити пластику тканини в чистому вигляді, необхідно розглянути всі варіанти її поведінки на тканині без малюнка. Для цього можна скористатися макетною тканиною. По-перше, тканина з поздовжнім розташуванням ниток (по основі) стійко тримає вертикаль, а також і всі форми, які будуються по вертикалі: складки, зборки, плісе, гофре. По-друге, тканина з поперечним розташуванням ниток (по пітканню) також тримає форму, але з меншою стійкістю так як нитки піткання розташовані вертикально провисають (нитки піткання натягнуті слабше). Через це моделювати форму із тканини поперек можна тільки в випадку необхідності (якщо цього потребує малюнок, або обмежена кількість тканини). По-третє, якщо взяти кусок тканини за один із кутів і заставити тканину вільно падати, то

отримаємо фалди – це косі складки, які вільно звисають і утворюють край більш довільно оформлений, ніж за допомогою склад. Так як склади – це просто складена в певному порядку тканина з вільно звисаючими кінцями (рис. 3). Якщо закріпити правий і лівий кути вільно звисаючої тканини то отримаємо два каскади м'яких складок-драпіровок (рис.4) [4, 163].

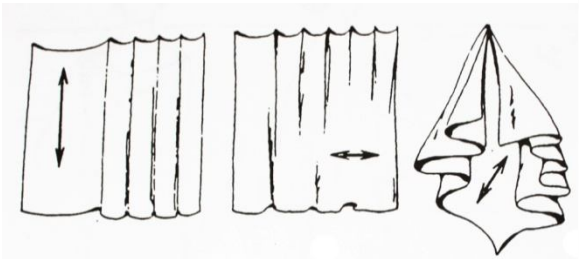

Рис.3

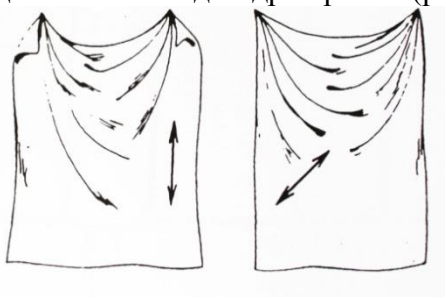
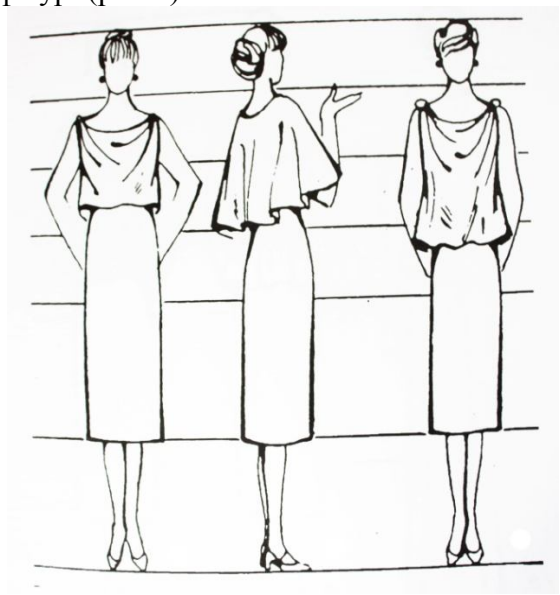

Рис.4

Костюм, який складається із прямого куска тканини, драпірується на фігурі, надає їй величавий і тендітний вигляд. На малюнку зображено можливі варіанти розташування тканини в драпіровках на фігурі (рис.5).

а) б) в)

Рис.5

а –тканина кріпиться на плечах; б – драпіровка розташована зверху, отримуємо форму розділену на дві нерівні частини – найбільш гармонійна пропорція; в – верхня частина дорівнює нижній – ця рівність втратить виразність, витонченість буде нехудожньою так як мистецтво народжується на нерівності частин.

В усіх трьох випадках нижня частина (недрапірована) була довжиною до коліна.

Якщо ми збільшимо різницю між верхом і низом, то отримаємо більш динамічне співвідношення між ними, і в результаті більш виразні форми вцілому (рис. 6).*Г, д* – ділимо пополам верх і низ, драпіровка, що з'являється на талії зменшує площину гладкої поверхні низу. В цьому випадку все буде залежати від модних тенденцій; е – більш динамічне вирішення, додати довжину гладкої поверхні [1, 99]. Дуже важливо, щоб візуально костюм мав гарний вигляд і спереду, і ззаду, і збоку.

Як правило, драпіровки візуально розташовують по переду і по спинці, відповідно симетрії будови людської фігури. Є опорні драпіровки – закріплені; і опорно-вільні – це типові драпіровки. В кожну із них входять симетричні і асиметричні.

Опорно-вільні драпіровки – це ті, що утворюються вільним падінням тканини по прямій або косій нитці, це рівномірне призборювання, а також складне, вони пропорційні відносно гладких поверхонь. Типовим прикладом з'єднання в костюмі драпіровок різного

характеру є сарі – індійський костюм, виготовлений з бавовняної або шовкової тканини [6, 54].

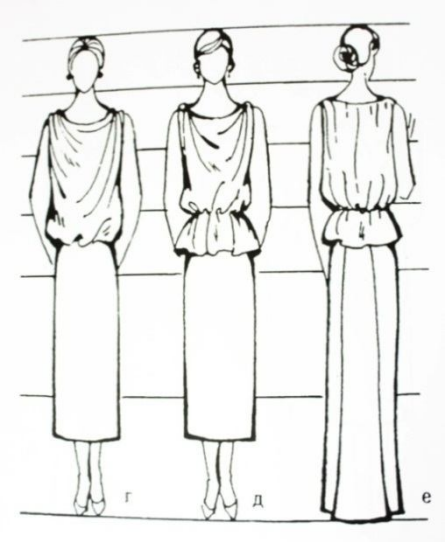

Рис. 6

Використання принципу драпіровок сарі в сучасному костюмі (рис.7).Велику варіантність дає можливість моделювати із 2 кусків тканини (рис. 8).

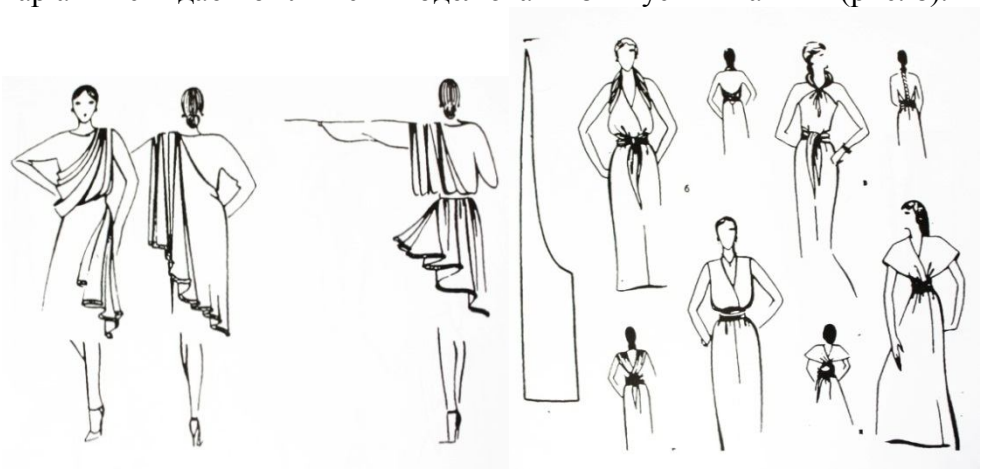

Рис.7 Рис.8

Планування і створення певної обстановки для творчої роботи лише допомагають руху процесу, але мало допомагають, коли необхідно віднайти нову ідею і вирішити задачі, які пов'язані з її вирішенням.

Для конкретної творчої роботи створено шість основних методів підходу до знаходження ідей і їх практичного застосування в моделюванні одягу. Це методи мозкового штурму, інверсії, аналогії, емпатії, фантазії, нових комбінацій [5, 41-43].

В даному випадку при сучасному моделюванні форми від куска застосуємо метод «мозкового штурму». Застосовуючи цей метод на уроці, необхідно дотримуватись таких правил як: критика і винесення на обговорення (правильного чи неправильного) – не допускається; в даному методі важливе генерування великої кількості ідей; впевнене висловлювання своєї думки.

Тому, головним творчим неординарним завданням учнів є виконання з платка, косинки, шматка трикотажної тканини, шовку моделі готового незшитого одягу, що спонукає учнів до нетрадиційних рішень, логічного мислення та розширення кругозору.

Список використаних джерел

1. Горина Г.С. Моделирование формы одежды / Г.С. Горина.– М.: Легкая и пищевая промышленность, 1981. – 181с.

2. Кибалова Л.Иллюстрированная энциклопедия моды / Л. Кибалова, О. Гербенова, М. Ламарова.– Прага: Артия, 1996 – 608 с.
3. Стамеров К.К. Нариси з історії костюмів / К.К. Стамеров. – К.: Мистецтво 2010 – 237 с.
4. Радкевич В.О. Моделювання одягу / В.О. Радкевич. – К.: Вікторія, 2000 – 350 с.
5. Черемных Л.И. Основы художественного конструирования женской одежды / Л.И. Черемных. – М.: Легкая индустрия, 1983 – 142 с.
6. Современная энциклопедия. Мода и стиль. – М.: Аванта, 2006 – 476 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ

Горбатюк Михайло Миколайович,
викладач спеціальних технологій,
ДПТНЗ «Краматорський центр
професійно-технічної освіти»

Одним із завдань професійно-технічної освіти є підготовка висококваліфікованих кадрів, які володіють необхідними знаннями та навичками, не тільки в своїй спеціальній області, а й у галузі використання інформаційних технологій. У зв'язку з цим відбуваються зміни в методах навчання в напрямку інтенсифікації навчального процесу з одночасним підвищенням його якості.

Впровадження в навчальний процес інноваційних виробничих технологій та модернізації професійно-технічної освіти в КЦПТО спирається на нову концепцію розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України затвердженої МОН України та НАПН України 04.07.2004 р., доцільність розробки якої була зумовлена завданнями розвитку України у західно-європейському і світовому контекстах, соціально-економічними змінами, посиленням суспільних вимог до рівня освіченості, професіоналізму, конкурентоспроможності майбутніх фахівців на вітчизняному та світовому ринках праці.

В Краматорському центрі професійно-технічної освіти розроблена власна модель впровадження та керування інноваційною діяльністю в навчально-виробничому процесі, метою якої є впровадження інноваційних виробничих технологій в навчально-виробничий процес для підвищення якості підготовки молодих кваліфікованих робітників, у тому числі з професії «Верстатник широкого профілю».

Досвід навчального закладу – це сукупність всього того, що накопичено педагогічним колективом, що відтворено в його традиціях, все те, чим живе колектив, що аналізує, систематизує та роозповсюджує.

Забезпечення економіки кваліфікованими кадрами й збалансування попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку економіки можливо досягти лише об’єднавши і скоординувавши зусилля представників освітньої галузі та роботодавців за підтримки органів виконавчої влади.

В ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» інноваційні проекти з підготовки молодих кваліфікованих робітників з професії «Верстатник широкого профілю» відбуваються у наступних напрямках:

- ✓ Творчі дипломні проекти;
- ✓ Розробка тестових завдань професійного напрямку;
- ✓ Мультімедійні відео ролики професійного напрямку;
- ✓ Навчальні посібники;
- ✓ Методичні посібники, рекомендації, збірники;
- ✓ Електронні посібники

На базі створених інноваційних матеріалів викладачі та майстри виробничого навчання розробляють та вдосконалюють свою навчально плануючу документацію.

Формування умінь і навичок учнів відбувається перш за все в процесі їх навчально-лабораторної, виробничої праці, яка пов'язана з використанням металооброблюваного обладання, інструментів, матеріалів, пристріїв та інших предметів праці. Звісно, що все це скаладє матеріально-технічні засоби виробничого навчання.

Інша складова засобів навчально-виробничого навчання – методичне забезпечення, яке забезпечує педагогічну сторону навчально-виховного процесу: підручники, посібники, навчально-методична документація, дидактичний сервіс нового покоління.

Розвиток науки і техніки постійно вдосконалює металооброблювані технології відповідно до вимог ринку. Найбільший сучасний вплив на металообробку є від таких галузей, як інформатика, обчислювальна комп'ютерна техніка, кібернетика, автоматика, а також фізика, хімія, машинобудування й ін.

Активне використання в Краматорському центрі професійно-технічної освіти цифрових технологій не тільки вдосконаллює навчання, але й приводить до появи якісно нових принципів роботи, що потребує визначення ефективних шляхів і засобів педагогічної взаємодії з учнями, які би якісно впливали на їх професійне становлення та формували нову генерацію кваліфікованих робітників.

Для цього на уроках багато уваги приділяється розвитку технологічного мислення, заняття будуються так, щоб навчити учнів оптимальновизначати порядок обробки деталі, обрати необхідний ріжучий та мірильний інструмент, працювати з довідковою літературою. Дуже важливими є завдання, які мають на меті формування в учнів умінь, розвиваючих їх кмітливість для вирішення завдань творчого характеру, для цього потрібно викладачу наводить приклади та ставить перед учнями такі питання, які би формували вміння необхідні для виконання у їх майбутньої трудової діяльності, тобто використовувати весь накопичений за роки розвитку наукової думки досвід та враховувати передові досягнення працівників базового підприємства ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод».

Звісно що розробка технологічних процесів виготовлення деталей сприяє розвитку розумової діяльності учнів тому, учням крім описання на операційній карті, де вказуються послідовність виконання переходів, дані про технологічне оснащення, технологічні режими та ін., використовуються спеціальні стенди – макети до виготовлення яких залучаються учні, де кожна операція по технологічному процесу розбита по переходам і де до запису переходів операційного ескізу з графічною ілюстрацією обробки заготовки додається також копія обробленої деталі у натуральну величину на даному етапі обробки. Обговорюються різні варіанти обробки і нарешті аналізуються, як обробка конкретної деталі здійснюється в реальних умовах сучасного виробництва працівниками базового підприємства ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод».

Також пропонуються творчі завдання, які мають метою формування та розвиток у тих хто навчається умінь, кмітливості для їх вирішення. До них відносяться технічні завдання з неповними даними. Подібні завдання вирішуються в межах предмету за винахідництвом і раціоналізацію викладачем, заслуженим винахідником – Залепою Миколою Ананійовичем.

Для розвитку технологічного мислення і формування творчого відношення до праці в завдання включаються питання з конструювання: пропонується придумати, винайти схему або ескіз найпростішого пристосування або інструмент, що дозволяє підвищити продуктивність праці. Прикладом може служити розробка якогось пристосування для обробки фасонної деталі, шпиндельний упор, пристосування для центрування заготівель і т. ін.

Такий підхід допомагає нашим викладачам відійти від традиційного репродуктивного типу навчання і постійно впроваджувати в навчальний процес відповідні комп'ютерні технології, зокрема, електронні посібники, презентації, тестові програми, комп'ютерне об'ємне моделювання, що дає змогу учням не тільки отримати міцні знання, але і розширити свій політехнічний кругозір, підвищити інтерес до предмету, зробити урок сучасним, матеріал для засвоєння учнями зробити більш образним, емоційним. А для цього мати на увазі ситуацію в якій опинилося суспільство, тобто, коли знання дуже швидко застарівають. В

умовах, коли щорічно оновлюється до 20 % професійних знань, поява нової наукової і технологічної інформації знижує компетентність спеціалістів до 50 %. Інтенсивність цього процесу має тенденцію до зростання. Якщо 50-відсоткове старіння знань випускника 1940-х років наставало за 12 років, то для випускника 1960-х – за 8–10, 1970-х – за 5, а зараз цей поріг ще зменьшується, майже раніш, ніж закінчується навчання. Приклад який лежить наповерхні: нинішні учні надходили до школи на початку епохи пейджерів і касетних аудіо-плеєрів, потім були стільникові телефони і компактні медіа-плеєри, а зараз в моді планшетні комп'ютери (планшетні ноутбуки, tabletPC). І це далеко не єдиний приклад, коли протягом одного десятиліттяз'являється і зникає цілий клас технічних пристроїв.

У таких умовах, цінність набуває не стільки володіння технологіями сьогодення, скільки готовність швидко адаптуватися до змін і опановувати новими технологіями, за рахунок розвитку творчого мислення та здатності співпраці з людьми. Тому як стратегії підготовки робітничих кадрів має бути обрана інноваційна стратегія, при якій навчають не технологіям сьогоднішнього дня, а технологіям завтрашнього або ще точніше післязавтрашнього дня.

Придбанні професійні компетенції майбутніх робітників в навчальному закладі діагностують за:

- рівням освоєння знань в області інноваційних виробничих технологій;
- рівням мотивації в області оволодіння інноваційними виробничими технологіями.

Одним із перспективних напрямків впровадження інноваційних технологій в навчальний процес пов'язано з освоєням програмного забезпечення фірми Siemens, яка є однією з провідних технологічних компаній України та виробником систем ЧПК-зокрема SINUMERIK 840D – базова модульна УЧПК для широкого кола верстатів і технологічних процесів, яке використовується на базовому підприємстві. Відомо, що підготовка досвідченого токаря або фрезерувальника сьогодні коштує дорожче декількох систем ЧПК тому що вимагає від них великого практичного досвіду, та освоєння базових знань з програмуванням верстатів з ЧПК дозволить молодим робітникам виконувати успішний запуск та обслуговувати верстати з ЧПК системи SINUMERIK 810D/840D/840Di, що робить їх більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Найбільш цікавий із напрямків впровадження в навчальний процес інноваційних виробничих технологій пов'язан з інтеграцією понять соціального партнерства та модернізацію професійно-технічної освіти.

Так колективом педагогів ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» розроблена концепція неперервного взаємозв'язку виробничого і теоретичного навчання з виробничою практикою, в рамках якої навчальний заклад разом з ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» створили для підготовки молодих кваліфікованих робітників за професіями: «Верстатник широкого профілю» За концепцією – провідні фахівці підприємства закріплені за навчальними групами та два рази на тиждень організовують навчання на виробництві. Суть цієї інновації – максимально наблизити теоретичне навчання до виробництва.

Таким чином, саме в результаті створення в Центрі інноваційної програми, практико-зорієнтованого навчального середовища, отримуються якісні зміни в змісті професійної освіти, підвищується кваліфікація викладачів, компетенції учнів.

Одержують подальший розвиток партнерські відносини із підприємством-замовником робітничих кадрів ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод». Спільно з фахівцями заводу переглядаються навчальні плани й програми й, починаючи з II курсу, наші *верстатники* проходять виробниче навчання на базі заводського центру підготовки робочих кадрів.

Результат всіх цих інновацій відбувся ще у 2007 році, коли наш учень Біндас Максим зайняв І місце в області й VI у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності за професією «Токар». Та це було не випадково, тому що у 2009 році наш учень Смирнов Іван

зайняв 1 місце в обласному й 1 місце у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності за професією «Верстатник широкого профілю».

У 2011 році Ткаченко Олексій з різницею в один бал займає 2 місце в обласному конкурсі професійної майстерності за професією «Верстатник широкого профілю» .

Основою освіти повинні стати не стільки навчальні спецдисципліни, скільки способи мислення і діяльності. Необхідно не тільки підготувати молодого працівника, який отримав підготовку з професії «Верстатник широкого профілю» на високому рівні, але і включити його вже на стадії навчання в освоєння нових прогресивних технологій, адаптувати до умов конкретного виробничого середовища, зробити його провідником нових технологічних рішень, носієм корпоративної культури.

Нарешті в державі починають розуміти, що не тільки кошти, не тільки нове обладнання, не тільки технології, а кваліфіковані робочі кадри є основою успіху базового підприємства та економіки в цілому – її майбутнім.

Список використаних джерел

1. Баханов Б.П. Нові аргументи в педагогічних технологіях / Б.П. Баханов // Шкільні технології. – 1997. №4. – 47 с.

2. Іванов В.Ф. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації:аспекти застосування / В.Ф. Іванов, О.К. Мелещенко. – Київ: ІЗМН, 1996.

3. Концепція інформатизації утворення // Інформатика й утворення. 1988. – №6. – С.3-31.

4. Моргун О.М. Комп'ютерний підручник як новий дидактичний засіб / О.М. Моргун, А.І. Підласий // Педагогіка і психологія. – 1994. – №1. – С. 117-124.

5. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посіб. для вчителів/ За ред. Ю.І. Машбіца. – К. : ТЗМН, 1997. – 264 с.

6. Пометун О. Інтерактивні технологій навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 135 с.

7. Сергєєва Т.А. Нові інформаційні технології і зміст навчання / Т.А. Сергєєва // Інформатика й утворення – 1991. – №1. – С. 3-10.

8. Селевко В.Г. Сучасні освітні технології / В.Г. Селевко. – М.: Народне утворення, 1998. – 256 с.

9. Шолохович В.Ф. Інформаційні технології навчання / В.Ф. Шолохович // Інформатика й утворення. – 1998. – №2. – С.5-13.

10. Рынок тренинговых услуг в России и Украине // Проект HRM компании Begin Group. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hrm.ru/db/hrm/901BCDC9096E8147C325715D002C7AC3/print/1/category.html

11. Тренування для спеців. Огляд ринку бізнес-освіти: попит зростає швидше, ніж пропозиція // Галицькі контракти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://www.kontrakty.com.ua/ukr/gc/nomer/ 2002/37/18.html

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПАРАДОКСИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Горбенко Євген Дмитрович,
викладач, ДНЗ «Ізюмський
професійний аграрний ліцей»

Існує думка, що охороні праці не притаманна творчість, що все базується на виробничий дисципліні і для забезпечення безпеки виконуваних робіт необхідно чітко дотримуватись вимог інструкцій.

Так, це основна організаційна складова охорони праці. Але жодна інструкція, навіть з урахуванням специфіки виробництва, не може вмістити в собі всі можливі випадки розвитку подій. До того ж реалії сьогодення більше нагадують виключення з правил, коли в умовах

скорочення штатів і недостатнього фінансування працівники вимушені виконувати додаткові функціональні обов'язки.

Охорона праці – це система взаємопов'язаних між собою заходів та засобів, тобто комплекс, який ефективно працює при наявності всіх складових. І в цьому комплексі важливе значення і актуальність набирає психологічна складова. Можливо, це саме той зв'язуючий елемент, якого бракує для замкнення кола безпеки.

Підтвердженням цього висновку є введення до Типових навчальних програм з предмета «Охорона праці» Державних стандартів професійно-технічної освіти, прийнятих у 2010 році, розділів «Психологія безпеки праці».

Дуже важливо в контексті професійного навчання виховувати у майбутнього працівника розуміння необхідності безпечного і здорового способу життя. Це важливо ще й тому, що працівник згодом стане керівником, забезпечуючи у кожній ланці виробничого кола «директор – керівник робіт – працівник» усвідомлення безпеки праці [1].

Зниження рівня виробничого травматизму у всьому світі – одна з серйозних проблем сьогодення. Аналіз тенденцій змін стану травматизму на виробництві в Україні за 2005–2010 рр. показав позитивну тенденцію щодо зниження рівня виробничого травматизму, в тому числі зі смертельним наслідком. Це підтверджується тим фактом, що в 2010 році смертельний травматизм порівняно з 2005 роком був нижчий на 40,8 % [5].

Однак, існуючий рівень виробничого травматизму в Україні все ще перевищує відповідні показники європейських країн. У 2009 році співвідношення кількості загиблих до травмованих на виробництві становило в Україні 1 до 18. У той самий час за Глобальною оцінкою виробничого травматизму, визначеною Міжнародною організацією праці (МОП), таке співвідношення у світі становить у середньому один загиблий до 763 травмованих на виробництві [3, 7].

Чому ж заходи з охорони праці на сьогодні не мають стовідсоткової ефективності? Чому не спрацьовують всі складові безпеки? Відповіді на ці запитання лежать в психологічній площині й складають ряд протиріч – парадоксів охорони праці.

Перед виникненням нещасного випадку, як правило, створюється певна небезпечна ситуація, коли людина може усвідомити наближення такого випадку і може вжити необхідних заходів для його запобігання. Невміння людини вчасно усвідомити небезпечну ситуацію і вжити адекватних заходів призводить до нещасних випадків і аварій. Більшість таких випадків є наслідком неадекватної поведінки самої людини в небезпечній ситуації. Звідси і перший парадокс. Людина в охороні праці – це не тільки об'єкт безпеки, а й головний фактор ризику.

Людина повинна прогнозувати, передбачати розвиток трудового процесу і свою поведінку, вчасно усвідомлювати небезпечну ситуацію і тим самим запобігати нещасним випадкам.

Безпека поведінки людини на виробництві залежить від таких чинників:

- стану безумовних рефлексів, якими людина несвідомо відповідає на різні небезпеки, що загрожують її організму (наприклад, самовільне відсунення руки від гарячого предмета);
- психофізіологічних якостей людини, які виявляються у чутливості її до сигналів небезпеки, її швидкісних можливостях реагувати на такі сигнали, у її емоційних реакціях на небезпеку, у визначенні небезпечної ситуації і реагуванні на неї (на поведінку людини впливає і її емоційний, психічний і фізичний стан: так, стан тривоги загострює почуття небезпеки, стан втоми зменшує можливості людини щодо визначення і протидії їй);
- професійних якостей та досвіду людини, тобто знання професії і правил безпеки, життєвий досвід;
- мотивації до безпечної праці.

Людина – це складна саморегулювальна система, що здатна, залежно від ситуації, гнучко використовувати свої можливості для досягнення результатів праці та усунення небезпеки. Якщо в людини невисокі біологічні й психофізіологічні якості до протидії

небезпеці, вона може гарантувати безпеку за рахунок розвитку професійних навичок і високої мотивації до безпеки праці.

Але саме проблема мотивації породжує другий парадокс. На сьогодні потреба в безпеці не виступає фактором мотивації. Напружена соціально-економічна ситуація в суспільстві, невпевненість у завтрашньому дні, можливість втрати роботи змушують людину поступатися нормами безпеки. В реальних умовах працівники керуються пріоритетами, які їм здаються головними, навіть якщо це пов'язано з ризиком для власного життя і здоров'я.

Керівники підприємств в умовах недостатнього фінансування вимушені скорочувати витрати на охорону праці до мінімуму, що в прагненні підвищення продуктивності праці неминуче призводить до збільшення рівня ризику.

Мотивація до безпечної праці робітників посилюється, коли вони усвідомлюють, що на підприємстві існує суворий контроль за виконанням правил безпеки, що за високий стан безпеки праці працівників матеріально й морально заохочують. Умовою преміювання повинна бути праця без травм та аварій.

Винагороду керівникам підрозділів підприємства з фонду матеріального заохочення можна виплачувати тільки за умови, що на їх ділянках і в службах, які вони очолюють, не було травм і порушень вимог охорони праці, є засоби індивідуального та колективного захисту, укомплектовані аптечки й ін.

Керівництво підприємств повинно відмовитися від принципу «Виробництво і безпека окремо» та перейти до принципу «Виробництво в умовах безпеки», де безпека стає засобом досягнення ефективності виробництва.

Однак більш ефективними є не перелічені методи, а формування мотивів, які змушують працівника виконувати правила техніки безпеки не тому, що так вимагає керівник, а тому, що таким є власне бажання, власна психологічна установка на безпечну роботу. Ця установка досягається поліпшенням психологічного клімату, залученням працівників до контролю за безпекою праці, виховною роботою, особистим прикладом керівників.

Суттєвим фактором мотивації є відповідальність за порушення вимог охорони праці. Але і тут є суперечності. Неправильне розуміння і розподіл відповідальності за дії та їх наслідки складає третій парадокс.

Цікавим дослідженням цієї проблеми є результати анонімного опитування, проведеного серед робітників Ільїчівського порту. Було опитано близько 500 робітників і виявилось, що більшість робітників (79 %) у процесі трудової діяльності дотримуються встановлених вимог, 11 % інколи допускають порушення, 10 % працюють з порушеннями, в тому числі 8 % - в більшості випадків і 2 % – постійно [4].

Цікаво, що робітники, які порушують правила безпеки інколи, вважають, що роблять це тому, що в змозі вчасно оцінити ступінь небезпеки;

працюючі з порушеннями постійно стверджують, що в більшості випадків порушували або за розпорядженням керівництва, або ж в гонитві за заробітком. Характерним є те, що обидві категорії робітників вважають, що працювати без порушень неможливо;

у порушників в більшості випадків такі мотиви, як небажання бути покараними, небажання ризикувати, а також моральні якості – практично відсутні;

робітники, які дотримуються вимог або інколи допускають порушення, не бажають ризикувати життям і здоров'ям, як особистим, так і оточуючих, не бажають бути покараними та взагалі не порушують суспільні правила, вважаючи це аморальним.

Цікавими є і відповіді про розподіл відповідальності за порушення:

робітники, які завжди дотримуються вимог безпеки, вважають, що відповідальність несуть і робітник і начальник – 70 %, робітник – 18 %, начальник – 12 %;

робітники, які порушують інколи, вважають відповідальними і робітника і начальника – 44 %, більше начальника – 31 %, більше робітника – 25 %;

порушники в більшості випадків відповіли таким чином: відповідальним є начальник – 71 %, начальник і робітник – 18,5 % і тільки 10,5 % покладають відповідальність на самого робітника;

постійні порушники вважають , що робітник не несе відповідальності, а відповідальним є начальник – 87,5 %, в крайньому випадку – обоє (12,5 %).

Це найбільш шкідлива і небезпечна ідеологія і, певно, основна вихідна позиція потенційних порушень правил безпеки. Стратегія дії по відношенню до різних категорій робітників повинна бути диференційованою: від м'якої, мотиваційної для непорушуючих до дисциплінарно жорсткої для порушників.

Останній парадокс – це парадокс «загального непорозуміння», коли всі інформаційно-пропагандистські заходи, форми і методи роботи, вочевидь, недостатньо ефективні і не сприймаються тими, на кого розраховані, через що й не досягають цілей. Це питання державного управління.

Державна політика зі створення безпечних умов праці на виробництві спрямована на зниження ризиків виникнення виробничого травматизму, на розробку нових підходів та механізмів його профілактики. На парламентських слуханнях про стан промислової безпеки та охорони праці, які проходили 17 листопада 2010 року у Верховній Раді, було зазначено, що в державі відсутня цілісна система управління охороною праці. Офіційна статистика свідчить про зниження в Україні рівня виробничого травматизму, у тому числі смертельного, але, з об'єктивних причин, не відображає справжнього стану речей. Серед основних проблем сфери охорони праці були виділені такі:

- впровадження економічної зацікавленості роботодавців у створенні безпечних умов праці;
- необхідність створення національної стратегії з охорони праці [2].

Таким чином, соціально-психологічні методи управління охороною праці засновані на використанні комплексу взаємопов'язаних чинників, таких, як знання вимог безпеки праці, уміння, навички безпечної роботи, мотиви, професійне виконання, моральне стимулювання за дотримання правил безпеки, гуманізація праці, додержання науково обґрунтованого режиму праці та відпочинку, пропаганда охорони праці, лікувально-профілактичні заходи.

Заходи з охорони праці тільки тоді будуть ефективними, коли вони сприяють підвищенню ефективності виробництва, усувають небезпечні й шкідливі чинники і створюють нормальний психологічний клімат. Керівники виробничих підрозділів мають усвідомлювати, що безпека праці може бути досягнута не лише технічними засобами й проведенням формальних інструктажів, а й шляхом широкого використання психологічних методів виховання колективу і, насамперед, шляхом особистого прикладу, поважного ставлення до охорони праці з боку самого керівника й залучення до цього всього колективу.

Список використаних джерел

1. Основи охорони праці: Навчальний посібник для професійно-технічних навчальних закладів/ Л.Е. Винокурова, М.В. Васильчук, М.В. Гаман. – К.: Факт, 2005. – 344 с.
2. Настав час змін: результати парламентських слухань / Охорона праці. – 2010. – № 12. – С. 6.
3. Праця в Україні: Національна профспілкова доповідь Президенту України / Охорона праці (На допомогу спеціалісту з охорони праці). – 2010. – № 6. – С. 4-36.
4. Романчук А. Парадоксы безопасности: есть ли свет в конце туннеля? / А. Романчук // Охрана труда. – 2005. – № 6. – С. 14-16.
5. Таірова Т.М. Ризик смертельного травмування працівників / Т.М. Таірова // Безпека життєдіяльності. – 2012. – № 1. – С. 32-36.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Гребенькова Галина Володимирівна,
методист, ДНЗ «Професійне училище
Одеської державної академії холоду»

Останнім часом усе частіше з'являються наукові праці, автори яких розмірковують про те, чим є корпоративна культура. Назвати це явище новим сьогодні вже не можна, тому що в кожній організації від дня її формування складається своя особлива внутрішня атмосфера. Інша справа, і це дедалі більше стає зрозумілим, що вдало побудовані внутрішні комунікації можуть стати серйозною конкурентною перевагою будь-якої організації.

Стосується це також і закладів освіти, які відіграють важливу роль у становленні особистості, її розвитку. Цивілізовані, етичні та засновані на повній інформованості відносини всередині освітньої установи сприяють піднесенню її іміджу, зміцненню конкурентоспроможних позицій на освітньому ринку.

У науковій літературі трапляється чимало визначень корпоративної культури, які, як правило, розглядаються з позицій суспільно-економічних наук або в культурологічному аспекті (О. Гладунов, О. Клєщов, А. Панасюк, Т. Персикова, В. Рева, Р. Рюттингер, В. Співак). У фокусі досліджень перебувають також особливості ділового спілкування (З. Гур'єва, О. Зарецька, Н. Наумова, В. Нікітіна, О. Яшенкова).

Корпоративну культуру більшість дослідників розуміють як ключову філософію та ідеологію об'єднаних у корпорацію організацій, яка поєднала в собі й корпоративні інтереси, і культуру своїх підрозділів, а також має певний вплив на зовнішнє політичне, економічне, соціально-культурне середовище [1].

Колективна взаємодія педагогів забезпечує максимум творчості в професійній діяльності, якщо в колективі панує взаєморозуміння, довіра один до одного, спільність цілей, при цьому цілі кожного члена педагогічного колективу пов'язані з його трудовою діяльністю, збігаються з цілями освітньої установи в цілому (К.Ю. Біла, Л.В. Поздняк, М.Е. Генсон, Л.І. Федулова, О. А. Мєдвєдєва, Г.Л. Хаєт та інші).

Враховуючи різноманітність педагогічних та соціологічних підходів до вивчення питання корпоративної культури, слід зауважити, що вона є складним інтегральним утворенням, яке включає загальні цілі навчального закладу, діючі в ньому цінності та норми, звичаї та традиції, загальноприйнятий стиль взаємовідносин учнів з педагогами та один з одним, зовнішній дизайн та інше. В більшості випадків даний феномен розуміють, як спосіб життя, мислення, діяльність та існування суб'єктів організації (В. Карлоф, С.В. Щербина), а також визначають як складову загальної культури людини яка залежить від здатності керівника керувати процесом її розвитку (В.С. Співак, М. Грачев, В.М. Гриньова, О.Є. Попов та інші) [2]. Наявність корпоративної культури забезпечує розумне виявлення специфіки культури організації, шляхів її формування й удосконалення, підтримки на оптимальному рівні розвитку особистості та усього педагогічного колективу.

Практика установ освіти засвідчує, що і керівники, і підлеглі, долучаючись до трудових відносин, починають дотримуватися певних морально-етичних норм і правил, беруть участь (вимушено або за покликом душі) у традиційних заходах, корпоративних святах або сповідують корпоративні цінності. Це фактично означає, що кожний навчальний заклад може мати характерний лише для нього локальний культурний простір з особливим колоритом та відповідною персоніфікацією. Корпоративна культура справляє певний вплив на зміст та форму морально-психологічних критеріїв щодо ідентифікації ставлення особистості до професійної реальності й до самої себе як її частини.

Корпоративна культура, яка культивується в навчальному закладі, є настільки ефективною, наскільки більшою кількістю співробітників вона сприймається як домінантна й прийнятна.

Здатність сучасного керівника передбачати результати власних рішень, діагностувати причини невдач та успіхів визнає характер корпоративної культури. Проблема управління розвитком корпоративної культури в навчальному закладі в сучасній науковій думці недостатньо науково обґрунтована та вимагає вивчення її елементів та ознак, стосовно викладачів, закономірності впливу управління на її розвиток.

Ми розуміємо корпоративну культуру вчителів як колективну цінність, яка забезпечує досягнення високих результатів в навчальному процесі, визначає характер взаємовідносин, комунікацій, індивідуальний стиль діяльності вчителя та загальний корпоративний імідж навчальної установи. Г.Л. Хает визначає, що корпоративна культура – система матеріальних та духовних цінностей, переконань, вірувань, уявлень, символів, а також ділових принципів, норм поведінки, традицій, ритуалів, які склалися в організації за час діяльності [4].

Досліджуючи стан управління ДЗ «Професійне училище Одеської державної академії холоду» (далі ПУ ОДАХ) виявлено, що навчальний заклад перейшов на наукове проектування, тому поряд з питаннями планування та структурування достатньо уваги приділяється розвитку корпоративної культури

Мета нашої освітньої установи – знайти власну культуру, сформувати імідж, адаптуватися до ринкових умов і при цьому зберегти найкращі з утворених в педагогічному колективі цінностей. Тому питання розвитку корпоративної культури є актуальним – корпоративна культура є частиною управлінської культури освітнього закладу, виступає основою формування установи, є показником якості її педагогічної діяльності. Розвиток корпоративної культури вчителів дає можливість підняти рівень їх статусу, утворити новий імідж та забезпечити якість підготовки учнів до вступу в вищі навчальні заклади, тим самим зробити освітній заклад конкурентоспроможним, а педагогів – мобільними та успішними.

На жаль, сьогодні все частіше ми бачимо, що більшість вчителів не в повній мірі отримують задоволення від самореалізації у власній педагогічній діяльності, відчувають на собі недооцінку педагогічної праці, не мають прагнення до самовдосконалення.

Основними психологічними проблемами в діяльності кожного вчителя єпостійний стан напруженості, пов’язаний з необхідністю внутрішнього налаштування на певну поведінку, мобілізації всіх сил на активні й доцільні дії; постійним знаходженням у стані підвищеної відповідальності за учнів; потребою тримати під контролем кілька компонентів навчально-виховного процесу, таких, як дисципліна в класі, процес засвоєння знань різними учнями, динаміку працездатності, тощо; а, також, з багатофункціональною соціально-відповідальною діяльністю в умовах інформаційних перевантажень. Науковцями давно визначено, що саме ці психологічні проблеми призводять до появи та розвитку синдрому професійного (емоційного) вигорання. Дана професійна деформація заважає повноцінному управлінню учбовим процесом, наданню необхідній психологічній допомоги, становленню професійного колективу. Реальна педагогічна практика демонструє, що сьогодні досить чітко прослідкується факт втрати інтересу до учня як до особи, неприйняття його таким, яким він є, спрощення емоційної сторони професійного спілкування. Багато педагогів відзначають у себе наявність психічних станів, що дестабілізують професійну діяльність, тривожність, смуток, пригніченість, апатія, розчарування, хронічна втома.

Група організаційних (зовнішніх) чинників, до яких відносяться умови матеріального середовища, зміст роботи і соціально-психологічні умови діяльності, є найбільш показною в області досліджень вигорання. Не випадково в багатьох роботах підкреслюється домінуюча роль цих чинників у виникненні вигорання.

Сприятливі умови праці, вміння планувати свою роботу, відсутність нездорової конкуренції, ефективні взаємовідносини з керівництвом та колегами – всі ці фактори сприяють запобіганню виникнення стресів, і, як наслідок, запобігають формуванню емоційного вигорання.

Формування корпоративної культури навчального закладу – це спроба конструктивного впливу на соціально-психологічну атмосферу в освітній установі, поведінку та її співробітників, учнів та батьків. Формуючи в рамках корпоративної культури визначені установки, систему цінностей в учасників навчально-виховного процесу, можна створювати сприятливі умови самореалізації педагогів, стабілізувати професійну діяльність, спонукати до прояву ініціативи з боку педагога і розвивати вміння розв‘язувати проблеми.

Головний показник розвиненої корпоративної культури – переконаність всіх співробітників в тому, що їх організація – найкраща. Коли різні за характером і змістом люди об'єднуються для досягнення єдиної мети і при цьому ототожнюють себе з організацією – можна говорити про корпоративний дух.

Впроваджуючи корпоративну культуру, не можна допускати подвійних стандартів, правила повинні діяти для всіх. Необхідно розділяти вимоги на ті, які строго обов'язкові для виконання і ті, які бажані. Також важливо відзначити, що корпоративна культура не є чимось застиглим і незмінним. Оскільки основна її мета – сприяння ефективної діяльності навчального закладу, корпоративна культура повинна розвиватися разом з ним і бути такою, якою вона потрібна в даний момент часу.

В формування корпоративного іміджу педагогів повинні входити такі поняття, як високий професіоналізм вчителя, рівень його професійної довіри, відповідність вчителя системі цінностей, прийнятій в навчальному закладі.

«Співробітник – це джерело ідей, а не просто пара діючих робочих рук»–цей афоризм яскраво виражає головну умову існування навчального закладу.

Ми розуміємо, що для розвитку корпоративних ціннісних орієнтацій колективу вчителів та батьків потрібно визначити спільні цінності, до яких належать: здоров'я дитини, інтелектуальний, фізичний, естетичний та соціальний розвиток. Серед професійних цінностей нашого училища ми визначаємо професійну творчість, професійно-технологічні компетенції, толерантне ставлення до учнів і колег, які можна покласти в основу зміцнення корпоративної культури.

Співтворчість є ідеальним варіантом взаємодії колективу, в нашому училищі всі вагомі проблеми вирішуються шляхом їх обговорення, прийняття спільного рішення та виконання.

Необхідно наголосити, що корпоративний характер спільної праці та взаємних стосунків в педагогічному колективі ПУ ОДАХ викликав появу індивідуального стилю кожного педагога. Його становлення відбувається поступово під керівництвом директора та його заступників, методиста, творчих груп та самоосвіти. Народження власного стилю – це процес тривалого достигання та прояву в різних видах діяльності. Він має прояв не лише в індивідуальній, але й в колективній діяльності, яка спрямована на утворення та розвиток корпоративного іміджу училища. Ми вважаємо, що найбільш ефективними методами розвитку корпоративного іміджу вчителя є: спільні проекти та бесіди, публічні лекції, «круглі столи», тренінги побудови команди, а для розвитку індивідуального іміджу – презентації успіхів вчителів (ярмарки методичних ідей, майстер-класи).

Таким чином, ефективність системи управління освітньою установою неможлива без розвитку корпоративної культури вчителів, які працюють в ній. Необхідною передумовою корпоративної культури в сучасному навчальному закладі є ідеологія та практика соціального партнерства, яка передбачає можливість формування спільної корпоративної культури.

Отже, в результаті корпоративної діяльності формується кодекс професійної етики, що свідчить про прояв корпоративної культури. Дотримання його кожним вчителем, батьками призводить до покращення результатів розвитку дитини як показника якості праці вчителів, корпоративних стосунків між педагогами та батьками.

Спостерігається суттєва зміна в мотиваційній сфері вчителів: пріоритетними є мотиви, які пов'язані з творчістю, соціальною значущістю, з власним життєзабезпеченням, що пояснюється осмисленням педагогічної діяльності, прийняттям цінностей та

професійного розвитку. Змінюється відношення й до виробничої мотивації, а також і до споживацької мотивації, де перша стає набагато вище, вчителі зрозуміли, що цінність педагогічної діяльності не пов'язана з матеріальними цінностями.

Розвиток корпоративної культури сприяє самостійності вчителів у сфері оволодіння новими освітніми програмами, технологіями, що забезпечує перехід на новий рівень компетентності, підвищення кваліфікації вчителів.

Сучасні тенденції глобалізації в суспільстві, безперечно, впливають на питання управління навчальними закладами, а розвиток корпоративної культури вчителів є одним з найкращих показників, які ведуть до досягнення високого рівня освіти та її якості в короткий термін.

Список використаних джерел

1. Гриньова В.М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні / В.М. Гриньова, О.Є.Попов.– Харків.: Вид. ХДЕУ, 2003. – 324 с.

2. Корпоративна культура: навч. посібник. / Заг. ред. Г.Л.Хаєта: – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 403с.

3. Моисеев В.А. Паблик рилейшнз – средство социальной коммуникации (теория и практика) / В.А. Моисеев. – К.: Дакор, 2002. – 506 с.

4. Попова Л.В. Современный управленческий анализ: теория и практика контролинга / Л.В. Попова. – М. : ДиС, 2006. – 272 с.

5. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г. Почепцов. — М. : Рефл—бук; К. : Ваклер, 2001. — 656 с.

6. Різун В.В. Природа й структура комунікативного процесу / В.В. Різун // Наукові записки Інституту журналістики. – 2001. – Т. 2.– С. 17-37.

7. Ротовский А.А. Системный PR / А.А. Ротовский. –Д. : Баланс Бизнес Букс, 2006. – 256 с.

8. Спивак В.А. Корпоративная культура: теория и практика / В.А. Спивак. – С.Пб. : Питер, 2001. – 345 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ГРИ «КУЛІНАР» ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ З ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Деркач Ірина Геннадіївна,
Слов'янський професійний ліцей залізничного транспорту
імені Героя Соціалістичної Праці П.Ф. Кривоноса

За сучасних тенденцій розвитку суспільства спостерігається велика зацікавленість молоді комп'ютерами. Звичайні уроки вже не приносять потрібного результату. Тому перед педагогами на сьогодні стоїть задача: знайти спосіб найкращого засвоєння учнями матеріалу. Але що може полегшити і, навіть, ефективно допомогти у цьому?

Необхідно допомогти викладачеві: в організації й управлінні самостійною роботою студентів, їх діяльністю на заняттях; у розвитку інтелектуально-творчої діяльності студентів та їх творчих здібностей.

Дана стаття розкриває методику створення та застосування електронної гри з професійно-практичної підготовки, використання якої може сприяти розв'язанню зазначеної вище проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі зацікавлення учнів предметом та розвитком в них інтелектуально-творчих здібностей за допомогою інтелектуальної гри приділяли увагу такі сучасні методисти, як Э.А.Уткін, А.К.Кочеткова, А.І.Юліков, Є.Г.Фірсов, Д.Б.Ельконін, Л.П.Якубовська, М.Г. Яновська та ін.

Виклад основного матеріалу статті. Длязацікавлення студентів предметом, розвитком в них інтелектуально-творчих здібностей, покращення засвоєння матеріалу я пропоную електронну інтелектуальну гру «Кулінар».

Електронна інтелектуальна гра «Кулінар» створена мною в програмі *MicrosoftPowerPoint*, тому вона легка у користуванні і не вимагає установки на комп'ютер.Інтелектуальна гра представляється вельми ефективним засобом в плані розв'язання задач формування професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця харчової сфери. Ігрові технології забезпечують реальні можливості для вислову й зіставлення різних позицій та думок: роздумуючих, затверджуючих, заперечливих, аналітичних, критичних, запрошуючих до співпраці учасників інтелектуальної гри [2].

Інтелектуальна гра є індивідуальним або (частіше) колективним виконанням завдань, що вимагають застосування продуктивного мислення для пізнання наочної і соціальної дійсності в умовах обмеженого часу і змагання [3]. Інтелектуальні ігри об'єднують в собі риси ігрової та навчальної діяльності – вони розвивають теоретичне мислення, вимагаючи формулювання понять, виконання основних розумових операцій (класифікації, аналізу, синтезу тощо). З іншого боку, ця діяльність є засобом досягнення ігрового результату (перемоги в змаганні), хоча він швидко втрачає цінність сам по собі та мета зміщується з результату безпосередньо на шлях пошуку й ухвалення розв'язку, тобто безпрецедентного процесу постійного розвитку учасників інтелектуальної гри в ході розв'язання ланцюжка проблемних ситуацій.

Діапазон інтелектуальних ігор надзвичайно широкий, але суть їх єдина – при розв'язанні поставлених в них задач відбувається акт розвитку творчості, знаходиться новий шлях або створюється щось нове, потрібні особливі якості розуму, такі як спостережливість, уміння зіставляти й аналізувати, комбінувати, знаходити зв'язки й залежність, закономірності тощо – все, що в сукупності складає творчі і інтелектуальні здібності людини, його особові провідні соціально і професійно значущі якості.

Інтелектуально-творча діяльність учасників інтелектуальної гри полягає у відшуканні проблеми, у виборі найефективнішого способу її розв'язання. Крім того, непередбачуваність робить інтелектуальну гру абсолютно специфічною формою пізнавальної творчої діяльності.

Технологія ситуативного моделювання – це побудова навчального процесу за допомогою включення учнів у гру [1]. Останнім часом в організації самої гри відбувається зміщення акцентів з драматизації (форм, зовнішніх ознак гри) на її внутрішню сутність (моделювання події, явища, виконання певних ролей).

Учасники навчального процесу, за ігровою моделлю, перебувають в інших умовах, ніж у традиційному навчанні. Учням надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише правилами гри. Студенти самі обирають власну роль у грі, висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, беручи на себе відповідальність за обраний розв'язок. Викладач в ігровій моделі виступає як:

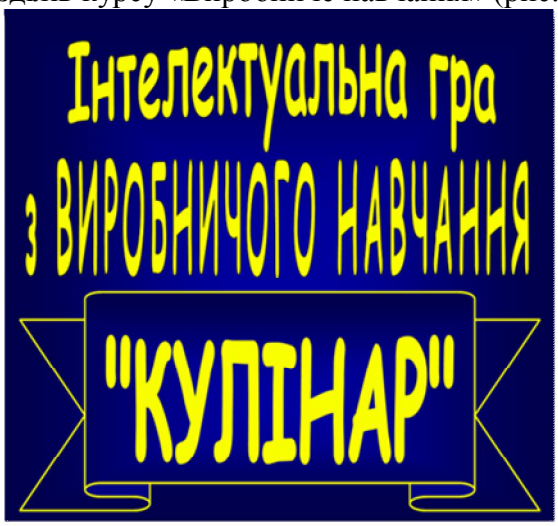
- *інструктор* (ознайомлює з правилами гри, консультує під час її проведення);
- *суддя-референт* (коректує та радить з розподілу ролей);
- *тренер* (підказує студентам для прискорення проведення гри);
- *головуючий* (організує обговорення).

Як правило, ігрова модель реалізується за чотири етапи:

1. Орієнтація (введення студентів у тему, ознайомлення з правилами гри, загальний огляд її проведення).
2. Підготовка до проведення гри (викладення сценарію гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми).
3. Основна частина — проведення гри.
4. Обговорення гри та її підсумків.

Розроблена мною гра має зручний інтерфейс, гіпертекстові вказівки. Щоб почати гру потрібно перейти у режим показу слайдів за допомогою клавіші F5. На екрані висвітлюється

назва гри (рис.1.1а). Перейшовши на наступний слайд, на ньому ми бачимо найменування розділів курсу «Виробниче навчання» (рис.1.1б).

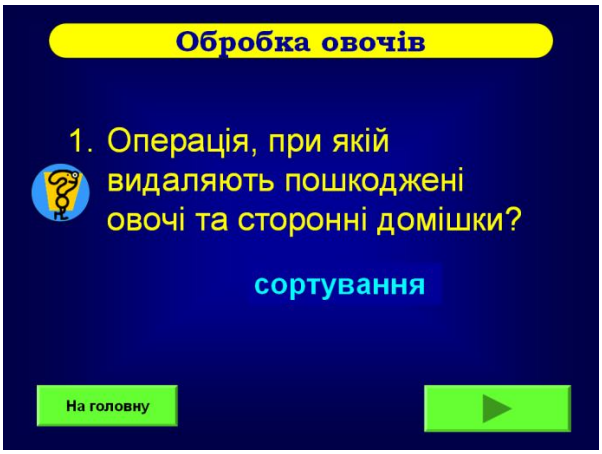
а) б)

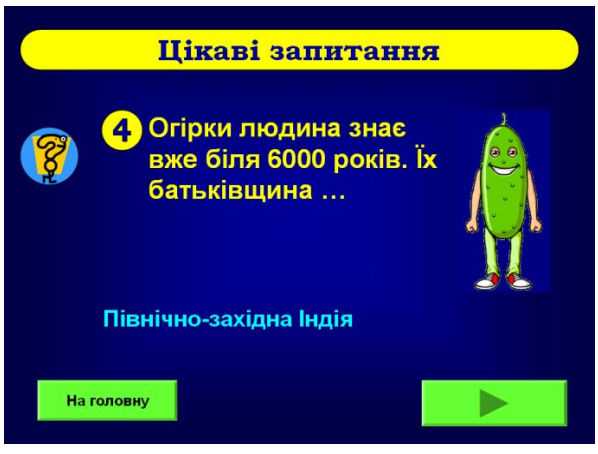
Рис. 1.1. Фрагменти електронної інтелектуальної гри «Кулінар»

За допомогою гіпертексту ми можемо зайти на будь-який розділ одразу. При виборі розділу з'являється слайд з питанням. У верхній частині слайду назва теми, посередині – питання, в лівому нижньому кутку гіпертекст для виходу у головне меню, у правому нижньому кутку – гіпертекст для переходу до наступного питання. Для отримання правильної відповіді на екрані потрібно зробити щиглик лівою кнопкою миші на вільному місці (рис.1.2а).

Щоб перейти до наступного розділу потрібно відповісти на всі питання попереднього або за допомогою гіпертексту перейти у головне меню та обрати будь-який потрібний розділ.

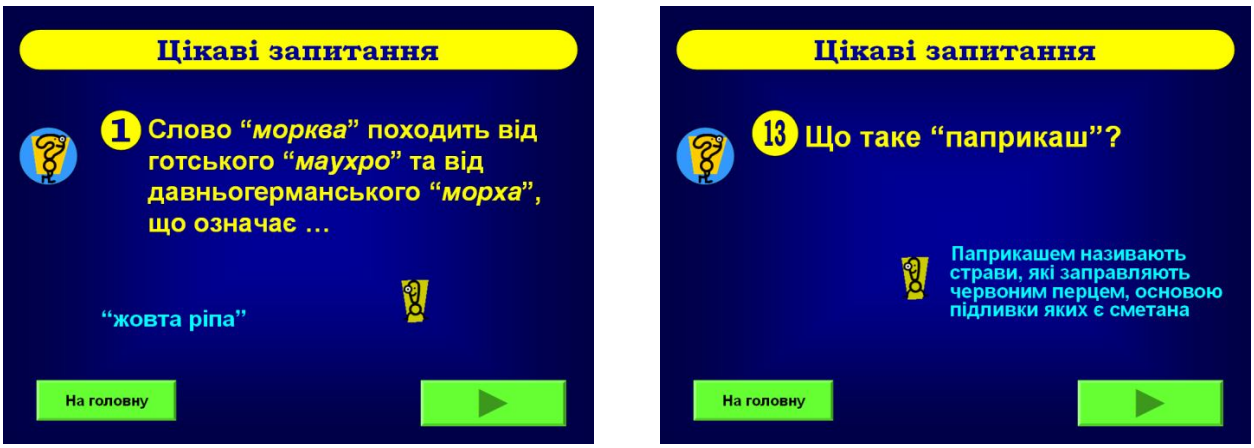
В розробленій мною інтелектуальній електронній грі в головному меню існують не тільки назви розділів дисципліни, а також є розділ «Цікаві запитання». Цей розділ містить запитання з історії виникнення овочів (рис.1.2б), фруктів, м'яса, риби, виникнення їх назв (рис.1.3а), виникнення різних страв та їх найменувань(рис.1.3б) тощо. Ці питання не входять до програми вивчення дисципліни, але є дуже пізнавальними та культурно значимі.

а) б)

Рис. 1.2. Фрагменти електронної інтелектуальної гри «Кулінар»

а) б)

Рис. 1.3. Фрагменти електронної інтелектуальної гри «Кулінар»

Заняття з «Виробниче навчання в майстерні» формують у учнів спеціальності «Кухар» базові навички обробки овочів, риби, м’яса, птиці та виготовлення напівфабрикатів з них. Тому дуже важливо, щоб учні якісно засвоїли матеріал.

У зв'язку з цим від майстрів виробничого навчання вимагається творче ставлення до уроків професійно-практичної підготовки. Допомогти вирішити цю проблему може розроблена мною електронна інтелектуальна гра «Кулінар».

Електронну інтелектуальну гру «Кулінар» можна застосувати на різних етапах проведення професійно-практичної підготовки. Розглянемо приклади.

Ситуація 1. Для актуалізації базових знань майстер в/н може застосувати інтелектуальну гру після організаційного моменту, повідомлення теми та мети заняття таким чином:

За допомогою мультимедійного проектора або комп’ютера майстер в/н демонструє учням гру, попередньо обравши тему минулого заняття.

Учні повинні відповідати на питання. Таким чином майстер в/н проводить опитування, за допомогою якого учні, навіть ті що не повторювали матеріал вдома, згадують його.

Ситуація 2. Для активізації пізнавальної, інтелектуальної та творчої діяльності учнів майстер в/н може застосувати такий прийом:

На початку вступного інструктажу після актуалізації знань майстер в/н за допомогою комп’ютера або мультимедійного проектора включає гру на новій темі.

Майстер в/н: Перед вами запитання. Спробуйте відповісти на нього (майстер в/н демонструє слайд (рис.1.4а)).

Учень 1: Річна.

Майстер в/н: Так, але як називають воду в річці?

Учень 3: Прісною.

Майстер в/н: Отже риба, що живе в річках …?

Учень 1: Прісноводна.

Учень 2: Морська.

Майстер в/н: Так, але є ще два види риби (викладач демонструє правильну відповідь (рис.1.4б):

а) б)

Рис. 1.4. Фрагменти електронної інтелектуальної гри «Кулінар»

Таким чином, майстер в/н демонструє декілька питань. Учні намагаються на них відповісти, обговорюють можливі варіанти разом із майстром в/н, який може наштовхувати їх на правильну відповідь підказками (додаткові питання, порівняння та ін.).

Ситуація 3. Для закріплення матеріалу на вступному інструктажі або підготовці учнів до виконання вправ майстер в/н може застосувати такий прийом:

Учні розбиваються на групи по 4-5 чоловік, утворюючи команди.

Майстер в/н обирає тему та влаштовує змагання: яка команда швидше надасть відповідь на питання.

Майстер в/н демонструє слайд та пропонує відповісти на питання (рис.1.5а):

Команди намагаються відповісти:

Команда 1: Соломка.

Команда 2: Брусочки.

Команда 3: Соломка.

Майстер в/н: Правильна відповідь «соломка» (майстер в/н демонструє правильну відповідь (рис.1.5б):

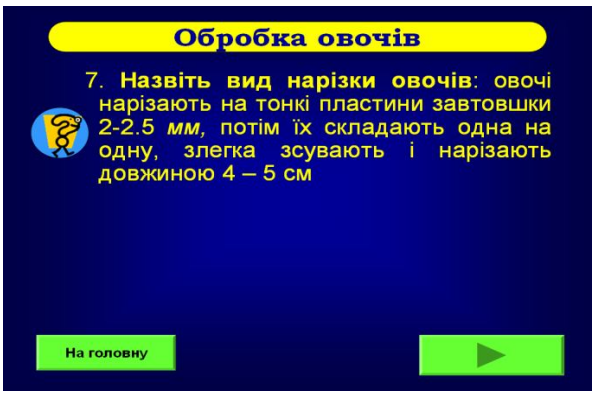
Майстер в/н: правильну відповідь надали команди 1 і 2, але першою була команда 3, тому ця команда отримує 5 балів.Наприкінці гри майстер в/н підраховує суму балів та оголошує команду-переможця.

На виробничому навчанні така гра може бути «допуском» до виконання виробничих вправ. В такий спосіб учні добре запам’ятовують новий матеріал.

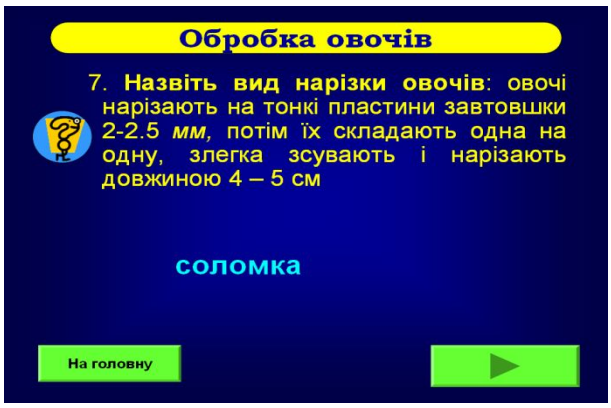
Ситуація 4. Майстер в/н розсаджує студентів по 1-2 чоловіка за комп’ютер, видає завдання: на аркуші паперу записати відповіді на питання, що пропонуються в електронній грі. З дозволу майстра в/н гравець розглядає правильну відповідь в електронній грі та осмислює свою помилку.

Таким чином, майстер в/н навчає учнів самоаналізу рівня засвоєння матеріалу.

Висновки: електронна інтелектуальна гра «Кулінар» є важливим засобом підвищення ефективності навчання та активізації пізнавальної діяльності студентів із розвиненням в них інтелектуальних та творчих здібностей. Впровадження електронної гри в навчальний процес дозволяє готувати студентів до самонавчання, самоаналізу, ефективно впливає на підвищення якості знань та мотивації навчання, активізує пізнавальну діяльність учнів, потяг до знань, підвищує рівень засвоєння матеріалу.

а)

б)

Рис. 1.5. Фрагменти електронної інтелектуальної гри «Кулінар»

Список використаних джерел

1.Балыкина Е.Н. Анализ свободно-конструируемого ответа в интеллектуальных обучающих программах и системах (из опыта преподавания исторических дисциплин) / Е.Н. Балыкина// Круг идей: Историческая информатика на пороге XXI века. Труды VI конференции Ассоциации «История и компьютер». – М.-Чебоксары, 1999. – С.391-431.

2.Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: Посібник для вчителів / А.О. Гін. – Луганськ: Навчальна книга, янтар, 2004. – 417с.

3.Голівер Н.О. Діяльність педагога в умовах комп'ютерізації навчання / Н.О. Голівер // Творча особистість учителя: Проблеми теорії і практики. – Вип. 8. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – С. 141-146.

4.Уткин Э.А.Сборник ситуационных задач, деловых и психологических игр, тестов, контрольных заданий для самопроверки по курсу «Маркетинг» / Э.А.Уткин, А.К. Кочеткова, А.И. Юликов. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 192с.

5.Хлєбнікова Т.М. Ділова гра як метод активного навчання педагога: Навчально-методичний посібник для викладачів, слухачів ІПО, директорів шкіл, керівників РУО / Т.М. Хлєбнікова. – Х.: Вид. гр. «Основа». – (Серія «Б-ка журналу «Управління школою»; вип.7). – С. 18-19.

6.Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: [навчальний посібник] / П.М. Щербань. – К.: Вища школа, 2004. – 382с.

КОМПЛЕКСНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УРОКА , ЕГО ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ

Долгова Алла Александровна,
преподаватель высшей категории,
Славянский профессиональный аграрный лицей

В последнее время все чаще звучат словосочетания: качество жизни, качество образования, социальная успешность. Современный педагог Марк Поташник определяет «Качество образования – это степень удовлетворенности ожиданий различных участников образовательного процесса, иными словами соотношение цели и результата, мера достижения цели.

Повышение качества образования – одна из основных задач, декларируемых Концепцией модернизации украинского образования.

Говоря о качестве образования, необходимо было узнать представление об этом учителей школ, лицеев, коледжей. Ответы на вопрос «Как вы понимаете термин качество образования?»: качество знаний, успеваемости, успешности, поступаемости в вузы выпускников; интеллектуального развития, самообразования, способности к творчеству учащихся; качества процесса образования. Самые распространенные ответы: «Качество

образования – это качество знаний по учебным предметам, конкурентоспособность при поступлении в ВУЗы, сформированность ЗУНов учащихся».

Информация о качестве знаний, успешности учащихся разных классов в школе, курсов в лицее, колледже дает возможность сделать вывод о том, что динамика показателей успеваемости падает. Это можно отметить во всех учебных заведениях. Следовательно, актуальность вопроса качества обучения очевидна. Контроль за качеством знаний в нашем лицее находится в системе. Регулярно проводится мониторинг показателей качества знаний в целом по группам, по отдельным учителям-предметникам, по отдельным предметам и направлениям. По полученным данным также проводится анализ информации, следовательно, необходимость проведения педсовета по данной теме очевидна. Знание качества достигаемых результатов обучения – непременное условие успешной работы учителя, иначе его деятельность теряет смысл.

Неудовлетворенность современным образованием – явление всеобщее и, как показывает жизнь, начинает охватывать весь мир. Но обучение не может быть качественным, если оно не личностно ориентировано, если не созданы условия для развития каждого ребенка, даже не очень способного к обучению. На новое отношение к качеству образования должно уделяться внимание всех участников образовательного процесса. Одна из главных проблем — индеферентное отношение отдельных учителей к качеству знаний учащихся. В развивающейся школе показатель качества должен включать: уровень знаний, уровень развития, уровень воспитанности.
Каждый из нас задумывался неоднократно над вопросами: Что необходимо сделать мне, как учителю-предметнику, чтобы качество знаний моих учащихся стало выше? Использую ли я, наиболее эффективные формы и методы обучения? Приводит ли это к повышению качества знаний учащихся?

Вдумайтесь в эти слова. Сухомлинский: «Интерес к учению проявляется только тогда, когда есть вдохновение, рождающееся от успеха».«Обучение – есть образование и развитие обучаемого».«Если учителя просвещают своих многочисленных учеников, преподнося им всем один и тот же урок и требуя от них одинакового поведения, хотя способности их вовсе не одинаковы, то нет ничего удивительного, что среди огромной толпы детей найдется всего два или три ребенка, которые извлекают настоящую пользу из подобного преподавания». Киплинг писал: «Образование – величайшее из земных благ, если оно наивысшего качества. В противном случае оно совершенно бесполезно».

Качество знаний – уровни усвоения учебного материала учащимися. Уровни усвоения учебного материала можно разделить на 4 вида:

- ученический;
- алгоритмический;
- эвристический;
- творческий.

1. Ученический уровень обеспечивает только такое качество знаний, как правильность (на первом уровне – это правильное выполнение аналогичных заданий, не требующих трансформирования полученных знаний, пересказа текста, формулировки правил, теорем и т.д. без собственных комментариев).
2. Алгоритмический уровень усвоения обеспечивает такое качество знаний, как полнота и действенность, т.е. ученик может перечислить все ведущие элементы знаний, дать определение каждому из них, охарактеризовать основные их признаки, а также выполнить задания по теме с применением полученных знаний и умений.
3. 3-й уровень – эвристический. На этом уровне ученик может выполнять задания познавательного – поискового (эвристического) типа, учащиеся совершенствуют и углубляют усвоенные ранее знания и одновременно приобретают новые. Это требует таких мыслительных операций, как анализ и синтез, сравнение и выделение главного, обобщение. При решении подобных заданий возникает проблемная ситуация, требующая поисков путей овладения новыми методами и приемами решения учебных задач.

4. 4-й уровень – творческий. Задания требуют от учащихся опоры на свой жизненный опыт, работы воображения и активного мышления, что позволяет им создать оригинальный речевой продукт, в той или иной манере отражающий их индивидуальные склонности.

Урок как основная форма организации обучения требует от преподавателя постоянного изучения и внедрения новых форм и методов. Структура урока практически не изменяется, а вот формы и типы изменяются, изменяются и требования к уроку.

Длительное время моей работы в профессиональной школе убедило меня в следующем: за качеством знаний учащихся, обучающимся в лицеях, легче проследить если в группе на протяжении всего срока обучения один предмет читает один преподаватель. Учащиеся привыкают к требованиям этого преподавателя, а преподаватель в свою очередь, постоянно анализируя уровень полученных знаний, может больше уделить внимания тому материалу, который учащиеся хуже усвоили.

Анализируя, подводя итоги оценки качества знаний учащихся, я поняла, что для того, что бы ребята лучше усвоили материал преподаватель должен примерно 8-10 раз в разных ракурсах преподать одну и ту же тему.

В своей работе я постоянно предлагаю учащимся новые формы обучения. Готовясь к урокам разрабатываю комплексно-методическое обеспечение: блиц-опросы, тестовые задания, кроссворды, карточки безмашинного опроса, технические диктанты и другие виды заданий, что позволяет выявить уровень знаний и естественно улучшить качество.

Наличие компьютерадает больше возможностей разрабатывать комплексно-методическое обеспечение. Компьютер позволяет набирать, эстетически оформлять набранные тексты, задания.

Проводя уроки в профессиональной школе, я применяю следующие типы уроков: усвоение новых знаний, актуализация и коррекция полученных знаний и другие. Также использую такие методы как «учитель-ученик», работа в малых группах, игровые формы: КВН, мозговой штурм. Ребятам нравится выступать в роли учителя, они с интересом играют, но есть и такие учащиеся к которым применяешь разные формы и методы, а они не реагируют на тот материал, который даешь на уроке. С такими ребятами пытаюсь находить контакт во внеурочное время, но не все идут на контакт. Многие в неформальной обстановке раскрываются и тогда можно найти контакт, интересующую их информацию. Уровень и качество знаний некоторых учащихся не интересует вообще. Если даешь задание они, не думая, списывают у более сильных учащихся, даже если это не их вариант. Таких учащихся очень сложно чему-то научить.

Работая в профессиональной школе сначала я работала над проблемой «Разноуровневое обучение» для внедрения этой проблемы я разрабатывала КМО для разных уровней и слабые учащиеся стремились получить знания более высокого уровня, решая задания разной сложности. Работая над этой проблемой через определенное время я поняла, что учащиеся теряют интерес к изучаемым предметам. Я начала искать и поняла, что в настоящее время для учащихся более актуальны методы «Деловая активность» и «Интерактивное обучение». Вот так я и начала внедрять в учебный процесс «Деловую активность». Деловая активность позволяет развить чувство уверенности в себя, стимулировать позитивную мотивацию, развивать навыки лидерства, возможность работать в команде, развивать коммуникативные качества, тактичность. При использовании деловой активности учащиеся получают знания о бизнесе, о риске, который постоянно существует в настоящее время. Деловая активность позволяет достичь высокий уровень совместной эффективной работы в группе, выработать стремление к разрешению проблем и достижению цели. Этот метод позволяет учащимся научиться управлять финансами, ценить время свое и других людей, быть незаменимым работником. Деловая активность развивает практические навыки и творческие способности, влияет на чувство веры в людей, воспитывает навыки самосознания, самооценки, самоконтроля, развивает умение выслушивать других людей и

отстаивать свою позицию, увеличивает экономическую информированность, развивает чувство ответственности, навыки межличностного общения.

Обучение в малых группах или обучение в сотрудничестве широко используется в мире. Основная идея этой технологии – создать условия для активной совместной учебной деятельности учащихся в разных учебных ситуациях и разных учебных заведениях. Практика показала, что вместе учиться не только интереснее, но и значительно эффективнее. Причем важно, что эта эффективность касается не только академических успехов, их интеллектуального развития, но и нравственного. Помочь другу, вместе решать любые проблемы, разделить радость успеха или горечь неудачи –так же естественно, как смеяться, петь, радоваться жизни.

Существует много разнообразных вариантов обучения в сотрудничестве. Учитель в своей практике может разнообразить и эти варианты своим творчеством, применительно к своим ученикам, но при этом четко соблюдать основные принципы обучения в сотрудничестве.

Умение пользоваться обучением в сотрудничестве –показатель высокой квалификации преподавателя, его прогрессивной методики обучения и развития учащихся.

Анализируя внедрение метода «Деловой активности» при изучении предметов профтехцикла получены следующие результаты.

Таблица 1

Результаты мониторинга знаний учащихся

Год Обу-чения	№ Груп-пы	Кол-во уч-ся	Кол-во писавших	Начальный уровень	Средний уровень	Достаточный уровень	Высокий уровень	% дост.и высок. вместе.
2010	21	25	23	-	18	3	2	22%
2011	31	25	24	-	8	12	4	67%

Эффективность внедрения такого метода и преподавание предметов на протяжении трех лет обучения одним преподавателем дали позитивный результат.

Давая, самые простейшие задания – одинаковой сложности для всех, я их постепенно усложняю и в итоге получаю хороший результат. Как видно из таблицы средний уровень знаний из 18 становиться 8, а достаточный их 3–12, естественно увеличивается и высокий уровень знаний. Учащиеся привыкают к требованиям преподавателя, преподаватель знает, чем завлечь и каких учащихся можно немного поощрить для того, что они смогли стать лучше. Ведь недаром существует метод «кнута и пряника», который нам можно применять ежеурочно.

Изучая учащихся (а они изучают нас) мы можем научить всех, кто хоть чуть-чуть этого хочет по своему уровню развития и уровню воспитания. Учащиеся приходят к нам очень разные, если преподаватель в группе работает на протяжении всего времени обучения, он может повысить уровень интеллекта и воспитать у учащихся потребность в знаниях предмета, который он преподает.

Список использованных источников

1. По материалам книги: Джек Хассард. Уроки естествознания. Обучение в малих группах сотрудничества. – М.:Центр «Экология и образование», 1993.

2. Кабанова–Меллер Е.Н. Психология формирования знаний и навыков / Е.Н. Кабанова–Меллер – М., 1962.

3. Менчинская А.А. Психологические вопросы развивающего обучения и новые программы / А.А. Менчинская // Советская педагогика. – М.,1968.

4. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В.А. Сухомлинский. – М. : «Радянська школа», 1985.

ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ МІЖ УЧНЯМИ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Дунець Лілія Михайлівна,
Вище професійне училище
№ 25 м. Хмельницького

У загальній психології під конфліктом розуміється будь-яке зіткнення протилежно спрямованих, несумісних потреб, мотивів, інтересів, думок, актів поведінки приблизно рівних сторін, тобто здатних протидіяти один одному.

Термін «конфлікт» походить від латинського слова «*confliktus»* і означає зіткнення сторін, думок, сил. Вивченню конфліктних відносин у різних організаціях та колективах присвячені роботи Ю. Платонова, М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі та ін. [1, 11].

Дослідники відзначають, що причинами конфліктів часто можуть виступати як недоліки в організації діяльності, різний рівень моральної і професійної підготовки особистості, особистісні якості особистості, так і негативні риси характеру: недисциплінованість, брутальність, безтактність, неврівноваженість, консерватизм, несправедливість, нечесність, егоїзм, властолюбство, безпринципність, лінь, недбале ставлення до справи.

Як і в повсякденному житті, так і в професійному навчальному закладі, конфлікти неминучі. Але для сучасного педагога важливо усвідомлювати те, що його завданням є не уникати конфліктних ситуацій будь-якими шляхами та засобами, а вміти їх попереджувати, тобто проводити профілактику.

Профілактика (*prophylaktikos – запобіжний*) – це комплекс різного роду заходів, спрямованих на попередження якого-небудь явища й усунення факторів ризику [2].

Залежно від того, які суб'єкти вступають у взаємодію, у професійному навчальному закладі можна виділити наступні види конфліктів: учень –учень; учень – викладач; учень – батьки; викладач – викладач; викладач – батьки; батьки – батьки. Та одним з найбільш поширених тут є конфлікт між учнями (учень – учень).

У даній статті ми розглянемо теоретичні аспекти профілактики конфліктів між учнями у професійному навчальному закладі.

Найбільш поширеними серед учнів професійного навчального закладу є конфлікти лідерства, в яких відбивається боротьба двох-трьох лідерів та їх угрупувань за першість в групі. Шлях до лідерства в підлітково-юнацькому віці пов'язаний з демонстрацією переваги, цинізму, жорстокості, безжалісності.

Конфлікти учнів професійного навчального закладу в стосунках з одногрупниками зумовлені важливою особливістю їхнього вікового періоду –формуванням морально-етичних критеріїв оцінки однолітків і пов'язаних з цим вимог до їхньої поведінки.

Повністю вижити конфлікти між учнями професійного навчального закладу практично неможливо. Залежно від того, наскільки успішно здійснюється під час навчання соціалізація особистості юнака чи дівчини, насамперед засвоєння духовних, етичних цінностей, змінюється й інтенсивність конфліктів між учнями. Духовність багато в чому детермінує діяльність та поведінку юнаків і дівчат.

Помітну роль в запобіганні конфліктам відіграє дисципліна, яка здатна забезпечити учневі необхідну для його повноцінного розвитку свободу в рамках розумного підпорядкування правилам поведінки [1, 18].

Значний вплив на конфліктну поведінку учнів здійснює особистість викладача, дія якого може виявлятися в різних аспектах.

По-перше, стиль взаємодії викладача з іншими учнями служить прикладом для відтворення у взаєминах з однолітками. Педагогічний стиль спілкування і педагогічна тактика «співпраці» впливають на формування безконфліктних взаємин учнів один з одним.

По-друге, викладач зобов'язаний втручатися в конфлікти учнів, регулювати їх. Це, звичайно, не означає їх придушення. Залежно від ситуації може стати в нагоді адміністративне втручання, а може просто добра порада.

Позитивний вплив чинить залучення конфліктних учнів в спільну діяльність, участь в розв'язанні конфліктів інших учнів, особливо лідерів групи тощо.

Процес навчання і виховання, як і всякий розвиток, неможливий без суперечностей і конфліктів. Конфліктні процеси мало хто схвалює, але майже всі беруть в них участь.

Конфлікти між підлітками в межах професійного навчального закладу, групи найчастіше засновані на емоціях та особистій неприязні. Такі конфлікти нерідко загострюються та охоплюють все більше коло людей.

Потрібно пам'ятати, що не буває безконфліктних навчальних груп: важливо, щоб конфлікт між учнями не був руйнівним. Однак не слід відкидати і той факт, що окремі, найчастіше міжособистісні конфлікти носять руйнівний характер.

Про це також повинен знати педагог, тому що в спільній навчальній діяльності беруть участь учні, різні за своїми індивідуальними якостями характеру, темпераменту й т.ін. Ці відмінності неминуче накладають свій відбиток на оцінку і думки особистості щодо різних питань в групі, часом породжують протиборство, яке, як правило, супроводжується емоційним порушенням і часто переростає в конфлікт. У деяких випадках зіткнення оцінок і думок заходять так далеко, що інтереси справи відходять на задній план: усідумкиконфліктуючихспрямовані на боротьбу, яка стає самоціллю, що негативно позначається на розвитку групи.

Міжособистісні та міжгрупові конфлікти негативно позначаються на всіх процесах життєдіяльності професійного навчального закладу. Конфлікти між учнями негативно впливають як на конфліктуючих, так і на всю групу. В групі, де склався несприятливий соціально-психологічний клімат, учні погано засвоюють навчальний матеріал, проста образа може, нарешті, призвести до прояву жорстокості стосовно своїх опонентів.

Украй необхідно займатися своєчасною профілактикою конфліктів між унями в групах професійного навчального закладу.

По-перше, попередження конфліктів, поза сумнівом, сприятиме підвищенню якості навчального процесу. Учні і викладачі стануть витрачати інтелектуальні та етичні сили не на боротьбу з опонентами, а на свою основну діяльність.

По-друге, конфлікти чинять помітний негативний вплив на психічний стан і настрій конфліктуючих сторін. Стрес, що виникає в ході конфліктів, може бути причиною десятків серйозних захворювань. Тому своєчасні профілактичні заходи повинні позитивно впливати на психологічне і фізичне здоров'я учнів та викладачів [1, 29].

Важливим засобом попередження конфліктів є насамперед врахування особливостей поведінки конфліктних учнів, які нерідко страждають на різні комплекси: особистості, невдоволених своїм статусом у групі, дома, а також потребують постійного задоволення болючого самолюбства й зняття внутрішньої напруги.

Науковець В. Андреев вважає, що ефективним методом профілактики та попередження конфліктів є уникнення конфліктних типів, і рекомендує в разі виникнення конфліктної ситуації поводитись так [1, 36]:

– не прагнути будь-що домінувати;

– бути принциповим, проте не боротися лише заради принципів;

– пам'ятати, що прямолінійність – це добре, проте не завжди;

– частіше посміхатися (посмішка мало коштує, проте дорого цінується);

– пам'ятати, що традиції – це добре до певної міри;

– говорити правду потрібно, але це потрібно робити вміло;

– прагнути бути незалежним, але не самовпевненим;

– не перетворювати настирливість у надокучливість;

– не чекати справедливості для себе, якщо ти сам несправедливий;

– не переоцінювати своїх здібностей і можливостей;

– не виявляти ініціативи там, де її не потребують;

– виявляти доброзичливість;

– виявляти витримку й спокій у будь-якій ситуації;

– реалізувати себе у творчості, а не в конфліктах.

Важливою умовою профілактики виникнення й ескалації конфліктів, як стверджують науковці Г. Ложкін і Н. Пов'якель [3, 45], має бути підвищення психологічної культури та психологічної освіти, які сприятимуть:

– запобіганню застосування конфліктів у спілкуванні;

– самовдосконаленню сфери спілкування, оволодінню культурою спілкування та поведінки;

– самовдосконаленню учня й позбавленню егоцентризму, агресивності та схильності до маніпулювання, підвищенню самооцінки, поваги до себе та інших;

– підвищенню стресостійкості та формуванню толерантності.

Профілактика конфліктів в учнівському колективі – це сукупність напрямків, методів управління колективом, які зменшують ймовірність виникнення конфліктів. Для профілактики конфліктів в колективі пропонуємо такі підходи:

– визначити об’єктивні причини виникнення конфліктів;

– утвердити ефективне управління поведінкою та навчання поведінці відповідно із прийнятими нормами.

Конфліктам можна запобігати і прогнозувати їх. Для цього необхідно вміти аналізувати й осмислювати їх основні компоненти. Завдяки прогнозуванню часто вдається запобігти негативному розвитку конфлікту, надати тривожним процесам позитивного розвитку. Для цього необхідно виявити істинні причини, що породили проблему, накреслити план дій з попередження негативного розвитку ситуації.

З метою профілактики конфлікту педагог може застосовувати наступні виховні методи: бесіду, прохання, переконання, роз'яснення вимог до учня й неправомірних дій конфліктуючих та інші заходи виховного аспекту [4, 34].

Попередитиконфліктнабагатолегше, ніж конструктивно вирішитийого. Діяльністьзпопередженняконфліктівможутьздійснювати як саміучні, так івикладачі, керівникипрофесійнихнавчальнихзакладів, практичні психологи. Така робота можепроводитися за чотирмаосновниминапрямками:

– створенняоб'єктивних умов, щоперешкоджаютьвиникненнюй деструктивному розвитку перед конфліктних ситуацій, (доброзичливе, тепле, турботливе, уважнеставлення до своїхпідопічнихзбокувикладачів, шефськапідтримкаучнів старших курсів, особистий приклад педагогівібатьків). Дана модель будепрацювати, якщо робота будевибудувана як з педагогами, так ізбатьками;

– оптимізація організаційно-управлінських умов роботи професійного навчального закладу. Слушний і відкритийрозподіл матеріальних і духовних благ серед викладачів і учнів. Не скупитися на похвалу, схвалення, нагороди, заохочення у вигляді грамот і премій. Створення «ситуації успіху»;

– усунення соціально-психологічних причин виникнення конфліктів. На даномуетапі можна розробити правила, процедури розв'язку якихось спірних питань,

створити діючий орган при навчальному закладі, куди за підтримкою й порадою можуть звертатися учні, їх батьки й педагоги;

– блокування особистісних причин виникнення конфліктів. Приблизна тематика тренінгів, циклів виховних годин: «Тренінг спілкування», «Усікольори, крім чорного», «Я очами інших», «Я і ми», «Чужий серед своїх» і т.ін. [5].

Профілактикабільшостівидівконфліктівупрофесійному навчальному закладі повинна проводитисяодночасно в усіхнапрямках.

Для того, щоб краще організувати своє спілкування і справити добре враження на оточуючих учням та й педагогам необхідно навчитись:

1. Слухати іншу людину, не перебиваючи її під час розмови.
2. Намагатись зрозуміти іншу людину.
3. Бути щедрим на похвалу, високо цінувати справжні переваги інших людей.
4. Відверто цінувати людей та бути уважним до них.

Культурна і розвинена людина завжди знайде в іншій добрі якості.

Спілкування – це виховання корисних звичок, тренування вчинків, гідної поведінки. Тому в спілкуванні все важливо: як ви одягнені, як сидите, як ходите, танцюєте, розмовляєте з людьми.

Крім того, потрібно навчитись обминати конфлікти і виходити з гострих ситуацій. Для цього в першу чергу необхідно добре уявляти, які дії ведуть до конфліктів, і намагатись їх уникати.

Отже, розвитку конфліктів сприяє наступна поведінка:

– висловлювання партнеру підозри в його негативних намірах, відкрита зневіра;

– перебивання співбесідника під час висловлювання ним своєї думки; нестриманість;

– відкритий прояв особистої антипатії до людини;

– постійні або часткові дрібні придирки;

– приниження значущості ролі людини, її негативна оцінка, «навішування ярликів»;

– погроза;

– підкреслювання різниці між собою і співбесідником не на його користь;

– знижена оцінка вкладу партнера у спільну справу;

– перебільшення власного вкладу, своєї ролі;

– стійке небажання визнавати свої помилки або чиюсь правоту;

– постійне нав’язування своєї точки зору;

– нещирість;

– порушення персонального фізичного простору (під фізичним простором розуміють віддаль між співбесідниками, яка дозволяє вести довірчу бесіду. Оптимальною віддаллю для спілкування в Європі є: 80-100 см);

– обговорення інтимних проблем співбесідника;

– різке прискорення темпу бесіди або її раптове згортання;

– ігнорування вами спроб співбесідника згладити протиріччя, спільно знайти оптимальне рішення виникаючої проблеми [6, 46].

Звичайно, кожен конфлікт носить неповторний характер, і не можна передбачити оптимальний шлях виходу з нього. Проте знання та дотримання рекомендацій психологів значно допоможе запобігти конфлікту.

Таким чином, профілактикаконфліктівєоднимзнайважливішихзавданьу професійному навчальному закладі, адже попередитиконфліктнабагатолегше, ніж конструктивно вирішитийого.

Профілактикабільшостівидівконфліктівупрофесійному навчальному закладі повинна вестисяодночасно в усіхнапрямках.

Отже, основними напрямками профілактики конфліктів між учнями у професійному навчальному закладі є:

– самовдосконалення сфери спілкування, оволодіння культурою спілкування та поведінки;

– оволодіння психологічними прийомами та навичками безконфліктного спілкування;

– самовдосконалення учня й позбавлення егоцентризму, агресивності та схильності до маніпулювання, підвищення самооцінки, поваги до себе та інших;

– оволодіння прийомами та навичками саморегуляції в складних конфліктних ситуаціях;

– зниження особистої конфліктності та агресивності;

– оволодіння знаннями, вміннями і навичками нейтралізації деструктивних наслідків конфлікту та ін.

Список використаних джерел

1. Андреев В.И. Конфликтология: искусство спора, ведение переговоров, разрешение конфликтов / В.И. Андреев. – Казань, 1992.

2. Википедия – свободная энциклопедия. – [Єлектронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org.

3. Ложкін Г.В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: [навчальний посібник] / Г.В.Ложкін, Н.І.Пов'якель. –К.: Професіонал, 2006. – 416 с.

4. Анцупов А.Я. Профилактика конфликтов в школьном коллективе / А.Я. Анцупов. – М., 2003. – 208 с.

5. Журавлев В.И. Особенности педагогической конфликтологии / В.И. Журавлев. – М., 1995. – 264с.

6. Гаврилюк О.О. Психодіагностика особистості у професійному навчальному закладі (для вивчення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування): [навчально-методичний посібник] / О.О. Гаврилюк, Л.М. Дунець. –Хмельницький: видавництво «Інтрада», 2010. – 148 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ НАВЧАННІ УЧНІВ З ВАДАМИ СЛУХУ

Євсеєва Людмила Григорівна,
Глушко Юлія Юріївна,
Лукашина Поліна Кузьмівна,
Московець Наталія Олексіївна,
Чепіга Наталія Григорівна,
Державний навчальний заклад ПТНЗ №23
ім. С.С. Бірюзова (м. Полтава)

Сучасний кваліфікований робітник має бути всебічно розвинутим, технічно освіченим, культурним, вміти застосовувати засоби інформаційно-комунікативних технологій при підготовці до занять, написанні рефератів, для самоосвіти, спілкуванні з друзями, родичами.

Доля послала 26 учням училища нелегке випробування – глухоту. Та вони знають, що інвалідність – не вирок. Одержати достойну професію, розвивати фізичне здоров'я, адаптуватись у соціумі їм допомагає педагогічний колектив училища, який працює над проблемою створення і впровадження засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій для інтегрованого навчання учнів із вадами слуху.

У нашому навчальному закладі прийнято програму розвитку інклюзії, для здійснення якої розроблено інноваційний проект «Інтегроване навчання учнів з вадами слуху». Керівником проекту є кандидат фізико-математичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист, викладач інформатики Євсеєва Людмила Григорівна, а учасниками проекту: сурдоперекладач, віце-президент «Спілки перекладачів жестової мови України»,

викладач 1-ї категорії, соціальний працівник Московець Наталія Олексіївна, викладач спецтехнології; майстер виробничого навчання в групі учнів з вадами слуху – майстер вищої категорії Лукашина Поліна Кузьмівна; викладач матеріалознавства – викладач вищої категорії Чепіга Наталія Григорівна; викладач інформаційних технологій – старший викладач Глушко Юлія Юріївна.

Метою інноваційного проекту «Інтегроване навчання учнів з вадами слуху» є створення умов для ефективного навчання за професією «плиточник- лицювальник» та «монтажник гіпсокартонних конструкцій»; постійна реабілітації учнів з вадами слуху; формування щодо них нової суспільної філософії; застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання на уроках та позакласній роботі, що полегшує соціальну інтеграцію учнів-інвалідів. Розроблені педагогами училища наочні форми пізнавальної діяльності надають можливість одержувати знання, уміння та навички в індивідуальному режимі, вгамовують комунікативний голод, сприяють підвищенню самооцінки.

Розглянемо особливості інтеграції та соціалізації студентів з порушеннями слуху в ПТНЗ №23. Інтеграція учнів з особливими освітніми потребами у професійно-технічні навчальні заклади є реальністю нашого часу. Усвідомлення переваг і ризиків – головна умова успіху в цій непростій справі, яка потребує відмови від стереотипів та оволодіння новими формами роботи. Для успішного входження в суспільство таких учнів необхідна організація їх навчання й виховання в інтегрованих умовах, що забезпечить соціальний, емоційний та когнітивний розвиток кожного учня з особливостями психофізичного розвитку з тим, щоб вони відчували себе повноцінними учасником соціального життя.

Оптимальним в цьому плані є створення інклюзивного освітнього середовища яке відкрите для учнів, різних за соціальним статусом, станом здоров'я, зовнішнім виглядом та дає можливість враховувати та задовольняти їхні освітні потреби. Підкреслимо, що спеціалізований технічний супровід має компенсувати функціональні обмеження студентів і забезпечити принцип доступності до якісної вищої освіти та передбачає забезпечення студентів адаптивними технічними засобами та спеціальними технологіями навчання.

Особливістю організації навчально-виховного процесу в професійно-технічному училищі № 23 є інформаційно-комунікаційний супровід навчання учнів з порушенням слуху, тобто забезпечення інтегрованого навчального середовища. Супровід навчання студентів з особливими потребами здійснюється в училищі за такими напрямами: педагогічний, технічний, психологічний, медико-реабілітаційний, спортивний, соціальний, професійна адаптація. Зупинимося на деяких із них.

Педагогічний супровід – це оптимізація викладання навчального матеріалу учням з інвалідністю в максимально прийнятній для них формі, впровадження сучасних педагогічних технологій навчання, забезпечення навчально-методичними матеріалами.

Технічний супровід передбачає упровадження низки новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання, необхідних для оптимізації сучасного навчального процесу у ПТУ № 23. Технічний супровід має компенсувати функціональні обмеження студентів і забезпечити принцип доступності до якісної професійно-технічної освіти.

Структура комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища у ПТНЗ №23 така:

- аудиторія обладнана сучасними технічними засобами: інтерактивна дошка, мультимедійний проектор, що дає змогу використовувати електронні презентації під час лекційних занять;
- наявність персонального сайту для учнів з порушенням слуху;
- наявність комплекту презентаційних матеріалів для проведення практичних занять;
- наявність навчальних посібників та методичних рекомендацій, розроблених викладачами училища з урахуванням порад психолога.

Навчальні заняття з використання інформаційно-комп'ютерних технологій проходять з урахуванням таких порад практичного психолога:

1. Звести до мінімуму втрати інформації при навчанні.

2. Використовувати індивідуальний підхід. Оскільки розкид у знаннях, здібності і уміння в групі досить великий, майстер виробничого навчання та викладач повинен прагнути «навантажувати» кожного учня відповідно з його можливостями.

3. Розвивати самостійність мислення в процесі навчання.

4. Поступовість. (матеріал дається меншим обсягом).

5. Переважно візуальні (образні) форми подачі матеріалу. Учні добре сприймають блоки-схеми алгоритмів, вивід на екран проміжних результатів роботи програми, таблиці, графіки, змістовні малюнки.

6. Багатоваріантність завдань за складністю. Бажано, щоб до пропонованих завдань, наприклад до розробки деяких тем програми, була можливість їх вирішення з різним ступенем деталізації. У цьому випадку учні могли б адаптувати їх за своїми можливостями.

7. Повторюваність. Розглянуті раніше прийоми і завдання періодично використовуються для вирішення більш великих завдань.

8. Обов'язково проводити самостійну роботу по закріпленню пройденого матеріалу (давати новий матеріал на самостійне опрацювання учням недоцільно).

9. Рання спеціалізація (підготовка до дипломного проекту, а краще – з орієнтацією на робоче місце) доцільно з початку навчання.

Для кращого забезпечення професійної підготовки учнів з вадами слуху впроваджуємо інформаційно-комунікаційні технології в процес підготовки кваліфікованих робітників шляхом використання готових освітніх програм і мережних ресурсів на уроках теоретичного та виробничого навчання ,створення власних освітніх ресурсів (електронних підручників та посібників, завдань вихідного тестування, презентацій із сурдоперекладом).

В училищі працює гурток «Застосування комп'ютерної техніки для адаптації дітей з вадами слуху в соціумі», робота якого направлена на:

- підвищення комп'ютерної грамотності учнів;
- реалізацію можливостей використання інформаційних технологій на предметних рівнях;
- використання учнями можливостей Інтернету для спілкування і т.ін.

Для лицювальників, плиточників розроблені навчальні посібники для вивчення технології як традиційних лицювань, так і передових сучасних технологій. Для виконання якісних облицювань окрім високоякісних матеріалів необхідно досконало знати технологію й не допускати порушень технологічного процесу. Тому розроблені змістовні технологічні карти для облицювання поверхонь і влаштування підлог з використанням матеріалів CERESIT провідної компанії в будівельної галузі ХЕНКЕЛЬ БАУТЕХНІК.

Отже, новітні інформаційно-комунікаційні технології навчання – це галузь діяльності сучасної людини, що постійно розвивається і є нині найактуальнішою. Системне застосування інноваційних технологій навчання сприяє підвищенню якості навчально-виховного процесу та подальшому працевлаштуванню учнів ПТНЗ з особливими освітніми потребами.

Результати роботи викладачів інформатики та інформаційних технологій по впровадженню інформаційних технологій в освітній процес при роботі з учнями, що мають вади слуху, доповідались та одержали підтримку і на обласному семінарі викладачів інформатики, на інструктивно-методичній нараді 26.09.2011 «Проблеми та перспективні напрямки розвитку інклюзивної освіти у Полтавській області на 2011–2012 н.р.» в Полтавському обласному інституті підвищення післядипломної педагогічної освіти, на IX Міжнародній науково-технічній конференції «Новітні комп'ютерні технології (NOCOTE'2011) 13–16 вересня 2011 року.

Цей проект було представлено на III Національній виставці-презентації «Інноватика в сучасній освіті», авторитетне журі якої оцінило роботу нашого колективу по розвитку інклюзивної освіти та впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій для навчання та адаптації в соціумі дітей з особливими освітніми потребами. Ми одержали бронзову медаль виставки, грамоти та дипломи в номінації «Інклюзивна освіта». У березні2012 року у

Виставковому центрі КиївЕкспоПлаза (м.Київ) відбулась ІІІ Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти – 2012». За активну роботу по модернізації освіти наше училище відмічено двома дипломами і визнане сучасним закладом освіти, адиректор училища Ю.В. Євсеєв та члени творчої групи одержали Почесні грамоти виставки.

РОЗУМІННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ – ЗАПОРУКА УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Єрмакова Зоя Іванівна,
старший викладач кафедри педагогіки і психології
професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк);
здобувач Університету менеджменту освіти

Актуальність проблеми. Компетентнісний підхід у професійній освіті досить новий і зумовлює необхідність забезпечення відповідності рівня підготовки майбутнього фахівця новим запитам професійної діяльності, готовності до розв'язання практичних професійних та життєвих проблем, до активної участі в житті суспільства, до подальшого всебічного розвитку. Компетентнісний підхід, у разі його успішної реалізації, є засобом забезпечення учнів корисними знаннями, необхідними для успішного досягнення поставлених цілей в обраній професії.

На основі особистого досвіду та аналізу навчальних програм, підручників, методичних посібників визначено, що одним з основних підходів у навчанні професії є комунікативний підхід.

Мета статті: теоретично обґрунтувати та практично підтвердити, що знання особливостей юнацького віку – один із чинників удосконалення комунікативної компетентності викладача.

Виклад основного матеріалу. Педагогічне спілкування є багатофункціональним. Воно є основною формою здійснення педагогічного процесу, спрямоване на значущі зміни властивостей, станів, поведінки учнів. Багатофункціональність спілкування дає змогу педагогу організувати взаємодію на занятті і поза ним як цілісний процес, створювати умови для обміну відносинами, переживаннями, забезпечуючи співробітництво і співтворчість у групі.

Відомо, що спілкування містить у собі три сторони: комунікативну, інтерактивну, перцептивну. Єдність цих трьох сторін – спосіб організації спільної діяльності й взаємин учасників спілкування. Комунікативний бік спілкування – це передача та сприйняття інформації, усвідомлення та розуміння змісту повідомлення, втілення його в мовну форму. Відбувається становлення особистості в рамках прояву її комунікативних здібностей, вмінь, навичок «у межах реалізації комунікативної програми поведінки» [8,137].

У ході спілкування відбувається не тільки обмін інформацією, цінностями, нормами, а й активізуються внутрішні особливості та стани особистості, актуалізуються її комунікативні можливості. Професійно-педагогічна комунікація є основною формою педагогічного процесу, продуктивність якого обумовлюється цінностями та цілями спілкування. Викладач є суб'єктом професійно-педагогічної комунікації, він є організатором власної комунікативної діяльності, впливає на формування гармонійно розвиненої особистості учня.

Комунікативна компетентність інтерпретується як готовність і вміння встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, здатність до спілкування в обмежених і продиктованих умовах; розглядається як система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації в певнім полі ситуацій особистісної взаємодії. Під комунікативною компетентністю ми розуміємо здатність людини встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Протягом останніх років українськими

та зарубіжними педагогами та психологами вивчається питання можливості підвищення комунікативної компетентності педагогічних працівників (О. Бодальов, Н. Волкова, І. Єрмаков, В. Кан-Калик, М. Лісіна, О. Леонтьєв, Н. Кузьміна, Б. Ломов, Л. Орбан-Лембрик, Л. Савенкова, Н. Хуторський та ін.)

Специфіка педагогічної діяльності передбачає виконання нормативно заданих функцій з виявом особистого ставлення до учня, головна мета впливу – його всебічний розвиток. «Педагог здійснює на своїх учнів не тільки навчальний вплив, він також впливає на них своєю особистістю, духовністю, емоційністю, отримуючи від них відповідний відгук, пов'язаний з їхніми індивідуально-особистісними особливостями та емоційним станом у кожен конкретний момент» [1,187].

Особистісно-орієнтоване спілкування – складний психологічний процес взаємодії, що забезпечує ефективне навчання, виховання і розвиток нової особистості. Професійне педагогічне спілкування передбачає високу педагогічну культуру: вміння педагога реалізувати свої можливості у спілкуванні з учнями, їхніми батьками, своїми колегами; здатність сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів, прагнень у процесі навчання й виховання; постійно відчувати та підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні; знаходити відповідні комунікативні засоби. Педагогічне спілкування має бути не тяжким обов'язком, а природним і бажаним процесом взаємодії.

Поняття «комунікації» стало знаковим для розвитку сучасного інформаційного суспільства. Сучасні дослідження доводять нерозривність понять комунікації та інформації. Будь-яка комунікація передбачає передавання інформації, а будь-яке оброблення інформації – наявність комунікації. Означення «комунікація» розглядається в різних аспектах. Педагогічна комунікація – це організування навчально-виховної діяльності на основі сприйняття, засвоєння, використання й передавання інформації з різних джерел.. Для ефективної комунікації характерно вміння досягти взаєморозуміння між партнерами, оцінити ситуацію міжособистісних взаємин. Комунікативна компетентність розглядається як ступінь задовільного оволодіння певними нормами та правилами спілкування й поведінки, як результат научіння й засвоєння соціально-психологічних еталонів, забезпечення правильного стилю спілкування педагога.

У навчальних закладах професійно-технічної освіти навчаються учні 15–18 років. Цей період у педагогіці називають – юнацьким або старшим підлітковим, який має властиві певні вікові особливості: анатомо-фізіологічні, психічні та соціальні. Юнацький вік є завершальним етапом фізичного розвитку і характеризується наступними анатомко-фізіологічними змінами: завершуються зміни в організмі, вдосконалюється м'язова система. Завершується перший період статевого визрівання, стабілізується серцево-судинна та ендокринна системи, продовжується функціональний розвиток головного мозку, удосконалюється нервова система. На цей період припадає якісна перебудова особистості учня, змінюються його стосунки з дорослими, засвоюються нові суспільні норми поведінки, відбувається адаптація до професійної діяльності, зростає потреба активного спілкування. Під впливом прагнення бути дорослим також відбувається його ціннісна переорієнтація: засвоєння певних ідеалів і цінностей; побудова стосунків з ровесниками, дорослими; власна соціальна активність; проявляється «максималізм самостійності»; з'являється почуття самоповаги й дорослості. Учні ПТНЗ мають невисокий рівень соціальної зрілості: стійка самооцінка, як правило, відсутня; не усі можуть прийняти на себе відповідальність за виникнення конфліктної ситуації. Серед учнів є особи, що отримали емоційні травми у школі, при спілкуванні з учителями.

Юнацький вік – це період самоутвердження, формування світогляду і переконань, характеру й життєвого самовизначення. Молода людина активно осмислює своє майбутнє, ставить цілі, мріє. У навчальній діяльності вона вибірково ставиться до предметів і професіонального самовизначення.; відбуваються якісні зміни показників пізнавальної діяльності, закріплюються і поліпшуються психічні властивості особистості.

Емоційна сфера молодої людини збагачується з різних причин: нові види діяльності, життєві обставини, стосунки з іншими людьми та ін. Формуються найрізноманітніші почуття гуманізму, дружби, обов'язку, відповідальності, власної гідності. З розвитком цілеспрямованості у молоді зменшується імпульсивність, формуються вольові якості: самоконтроль, витримка, розсудливість, усвідомлення своїх обов'язків. Особливої значущості набуває власний статус у колективі, характер спілкування з ровесниками й дорослими, що пов'язане з пошуками свого місця у суспільстві. Потреба у спілкуванні може бути викликана наступними причинами: визнання своєї неповторності, дістати схвалення, пізнати іншу людину, активно вплинути на думки інших тощо [5].

ПТНЗ – це виховне середовище, у якому протікає життєдіяльність учня і становлення його особистості. В умовах сучасного розвитку українського суспільства підвищується роль навчальних закладів у реалізації потреб молоді та формування у них соціально важливих якостей. Молоде покоління сьогодні знаходиться у середовищі, яке насичено різноманітною інформацією і педагог має корегувати негативний вплив засобів масової інформації. А для цього він повинен мати високий рівень комунікативної культури, яка допоможе їм керувати міжособистісними і внутрішньо-груповими стосунками.

Аналіз наукової літератури, результати інтерв'ю і спостережень за організацією і змістом педагогічного спілкування викладачів ПТНЗ призвели до потреби провести дослідження. Певний інтерес для нашого дослідження має проблема співвідношення комунікативної компетентності й знань особливостей юнацького віку.

В експерименті приймали участь 93 педагога професійно-технічних навчальних закладів Полтавської, Львівської та Сумської областей), які були слухачами курсів підвищення кваліфікації при ІПО ІПП УМО.

Для оцінки комунікативної культури був використав опитувальник «Педагогічне спілкування» [1,298]. Комунікативну культуру ми розуміємо як мистецтво соціальної взаємодії, яке включає володіння мовленням, етику, змістовий бік комунікації (вміння вести пояснювальний процес). Рівень комунікативної культури за шкалою: безумовно висока, переважно позитивна, в основному низька.

Також, було використано тест на розуміння особливостей юнацького віку (розроблено за методикою Ж. Піаже, І. Кона, Б. Рогова), у якому необхідно дати відповідь на запитання чи знають педагоги, які займаються навчанням і вихованням молоді віком від 15 до 21 року юнацьку психологію. Ми визначали рівень знання юнацької психології педагогом за шкалою оцінення:

- високий рівень знань юнацької психології виявляють викладачі, котрі зазвичай пройшли спеціальну психолого-педагогічну підготовку. Це дає їм змогу правдиво оцінювати особливості юнацького віку, користуючись ґрунтовними знаннями та добре сформованими професійними психолого-педагогічними вміннями (перцептивними, емпатійними, комунікативними, організаційними та ін.).

- середній рівень виявляють викладачі, що мають непогані психолого-педагогічні знання, проте недостатньо сформовані перцептивні, рефлексивні та інші професійні психолого-педагогічні вміння. Вони реально оцінюють особливості юнацького віку.

- низький рівень знань юнацької психології виявляють педагоги, що мають неглибокі психолого-педагогічні знання. В оцінені психології юнацького віку вони зазвичай керуються неправильними теоретичними уявленнями.

Проведений кількісний аналіз виявив таке процентне відношення сформованості комунікативної культури та рівня знань юнацької психології:

1. Комунікативна культура «переважно позитивна» у 80% слухачів, «в основному низька» у 20%, а «безумовно високою культурою» не володіє жоден.

2. Високий рівень знань юнацької психології виявляють 10% педагогів, середній – 70%, а низький – 20%.

Характерно є залежність сформованості комунікативної культури викладача і рівня його знань з юнацької психології. Так педагоги, у яких комунікативна культура «переважно

позитивна» мають середній рівень знань юнацької психології, а педагоги, які мають низьку комунікативну культуру мають низький рівень знань психології учнів. Безперечно, слід враховувати приблизність та можливий суб'єктивізм діагностики комунікативної культури та розуміння особливостей юнацького віку.

Проведене нами дослідження не вичерпує усіх аспектів розглядуваної проблеми і потребує подальшого теоретичного осмислення та експериментального обґрунтування питання співвідношення рівня комунікативної культури та знань психології юнацького вік; виявлення інших чинників розвитку у викладачів продуктивного рівня комунікативної компетентності, виявлення взаємозв'язків між продуктивним рівнем комунікативної компетентності та різними особистісними та індивідуально-психологічними характеристиками педагогів, встановлення причин та механізмів їх розвитку тощо.

Висновок. Аналіз отриманих теоретичних та практичних результатів підтвердив нашу думку щодо важливості розуміння юнацької психології у процесі педагогічної комунікації, що призводить до підвищення рівня комунікативної культури педагога. Потребують подальшого дослідження такі питання, як аналіз і ранжування чинників впливу на ефективність розвитку комунікативної компетентності педагога ПТНЗ; поглиблення знань вікової психології; активізація комунікативних можливостей та єдність комунікації й особистісних властивостей педагога.

Список використаних джерел

1. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навчальний посібник / Н.Ю. Бутенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 336с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник / Н.П. Волкова. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256с.
3. Єрмакова З.І. Формування комунікативної компетентності педагогів професійно-технічної освіти: Методичні рекомендації / З.І. Єрмакова. – Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2010. – 44 с.
4. Карпова Г.Ф., Михайлычев Е.А. Методика изучения личности учащихся ПТУ: Метод. пособие / Г.Ф. Карпова, Е.А. Михайлычев Е.А. – М., Высшая школа, 1989. – 126с.
5. Ковальчук О., Когут С. Основи психології та педагогіки: навчальний посібник / О. Ковальчук, С. Когут; [за заг. ред. Л. Ковальчук]. – Львів: ВЦ ЛНУ ім.І. Франка, 2009. – 624с.
6. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко– К.: Знання-Прес, 2004. – 445с.
7. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу: Навчальний посібник / В.В. Москаленко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 448с.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: Навчальний посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці: Книги-ХХІ, 2010. – 528с.
9. Тернопільська В.І. Психологія для старшокласників (від самопізнання до соціальної відповідальності): Навчальний посібник / За ред. проф. М.В. Левківського. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272с.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЦІ З ПОЗИЦІЙ ГУМАНІЗМУ

Жукова Надія Костянтинівна,
Професійно-технічне училище № 17
(м. Олександрія)

Виховати людину математично освічену, причому гуманними методами, в гуманних формах – це той ідеал, до якого прагне всякий цивілізований викладач математики. Але що значить гуманний? Звернімося до «Тлумачного словника». Гуманний (від лат.) – людяний, людський, притаманний людині справді освіченій, милостивий, милосердний. Гуманність – людяність, людськість, милосердя, любов до ближнього.

З цього розуміння гуманності очевидно, що гуманізація навчання значить, насамперед, необхідність його диференціації та індивідуалізації. Але диференціація, як загально визначено, має дві різновидності: рівневу і профільну. Тому важливо виявити залежність, співвідношення тієї або іншої диференціації з точки зору гуманного відношення до учня. На мою думку, в диференційованому навчанні математиці людяна єдина концепція: єдності рівневої та профільної диференціації. Кожна з цих видів без іншої неповноцінна. Позбавити учня можливості в повній мірі використати той чи інший вид диференціації – значить вчинити антигуманний акт. Одержувати задоволення від занять математикою учень може лише при умові, якщо таке навчання буде йому підсильне в тій мірі, в якій він тільки побажає. Інакше, один учень буде вчитися без напруження, інший, намагаючись непосильно опанувати. Перший з них не знайде застосування наявним здібностям, не буде розвивати потенціальні можливості, другий буде відчувати власну неповноцінність, розумову вбогість, що призведе до відрази математики взагалі.

Концепція єдності рівневої і профільної диференціації об'ємна і вимагає детальної розробки. В межах даної роботи можливо окреслити лише її контури і висловити деякі міркування.

По-перше, «високий» рівень навчання математики не може бути насправді втілений, якщо він не спирається на профільну диференціацію, яка в свою чергу, є найважливішим засобом здійснення рівневої диференціації. Не використовувати першу як важіль для приведення в дію другої, значить заздалегідь запланувати знижену ефективність навчання порівняно з тією, якою вона могла б бути. По-друге, профільна диференціація означає поглиблене вивчення математики, розширення уявлень про можливість її застосування в різних галузях діяльності людини, що означає одночасно й інший рівень вивчення математики. Отже профільна диференціація є засобом варіативності різних видів навчання. По-третє, вибір подільності навчання ніскільки не знижує значення рівневої диференціації, він змінює лише можливості здійснення рівневої диференціації.

Після стислого і далеко неповного розкриття єдності рівневої і профільної диференціації давайте розглянемо питання дещо детальніше.

Учневі повинна бути надана можливість вибору тієї чи іншої диференціації в будь-який час, в будь-якому вигляді. Не гуманно заявити учневі, що він спізнився зі своїм вибором, що потрібно було зробити це раніше, а зараз вже пізно, і обвинувачувати нікого крім себе самого. Можна сказати навіть так: на кожному уроці, по кожній темі учневі повинна бути надана можливість постійно вибирати власну, індивідуальну диференціацію, все навчання повинно полягати в такому перманентному виборі. «Можливо, що учневі, який втратив віру в себе, доцільно спочатку дати для розв'язання найпростіші задачі, які він напевне розв'яже, щоб дати можливість йому повірити в свої сили» [1, 54].

При виборі форм диференціації перевагу слід надавати не екстенсивним, а інтенсивним формам. Збільшення кількості годин на ту чи іншу тему, той чи інший предмет означає екстенсивну форму. Учень змушений тоді оволодівати змістом того чи іншого матеріалу за рахунок відвідування додаткових уроків, вимушеної витрати додаткового часу на його вивчення. Вибір екстенсивного шляху диференціації означає позбавлення учня можливості «спеціалізуватися» на різних предметах. Мабуть, екстенсивна форма доцільна, але лише тоді, коли добре здійснювана інтенсивна диференціація все-таки не задовольняє прагнення учня. Нонсенсом є становище, коли на уроці учень працює не в повну силу, а після уроків йде на консультації.

Диференціація повинна бути добровільною як для учня так і для викладача. Цього вимагає, насамперед, принцип гуманних відношень між учнем і викладачем. Диференціацію не можна «впроваджувати», її не можна ввести за наказом, вона повинна стати переконанням, внутрішньою потребою. В цьому – добровільність з боку викладача. Добровільність з боку учня має на увазі вільний вибір форм диференціації, форм і методів вивчення матеріалу, індивідуальний темп роботи і вибір часу, коли профільна диференціація становиться явною, «вибраною», цілеспрямованою, специфічною [3, 4].

Важливою вимогою до диференційованого навчання з позиції гуманності є рівноправність. Учень і педагог повинні бути в процесі навчання рівноправними. Якщо учні працюють по-різному, то і вчитель повинен працювати з ними по-різному; якщо диференціація покликана полегшити, зробити більш цікавою, корисною, продуктивною, роботу учня, то вона тим більше повинна полегшити, зробити більш корисною, цікавою і продуктивною працю педагога. Розуміючи важливість гарного, зручного для учня навчального посібника, потрібно ще більше розуміти необхідність такого навчального посібника і для викладача.

Важливою вимогою до гуманного диференційованого навчання є вимога врахування психологічних особливостей учнів і викладача, їх психологічної сумісності. Тут важливо враховувати складність навчальних і виховних завдань, які ставляться перед учнями і педагогами. «Якщо вчитель не турбуватиметься про те, щоб учням які легко справляються з роботою, додавати індивідуальні складніші завдання, то ці учні не тільки не привчаться до праці, а навпаки, звикнуть нічого не робити. У них вироблятимуться такі риси, як неповага до праці, до предмета, пасивність» [2, 93].

Гуманність диференційованого навчання вимагає додержання принципу комплексної диференціації, тобто учневі надається можливість навчатися диференційовано по декількох предметах у будь якому класі, починати її в будь-який час, з будь-якого предмету.

Зміст контрольних робіт повинен надавати учневі можливість вибору тих чи інших задач, кожна з яких явно оцінена певною кількістю балів. Потрібно з'ясовувати не те, чого учень не знає, а те, що він знає. Тільки при цій умові диференціація буде засобом підтримки в учня віри в себе, у свої можливості, а оцінка – відображати справжній рівень знань.

Не можна говорити про гуманне навчання, якщо не враховується принцип навчання прогресивними методами, без чого нездійсненна диференціація на цивілізованому рівні. Це означає, по-перше, навчання на найвищому рівні пізнавальних можливостей учнів. По-друге, насамперед, навчати методами набуття знань, а не роботу тих чи інших фактів, їх простому запам'ятовуванню, переказуванню і застосуванню в найпростіших шаблонних випадках. Знання – це насамперед володіння математичними методами дослідження, загально навчальними вміннями, володіння алгоритмами в їх взаємозв'язку, методами набуття нових знань, наявність математичної культури. Таким чином, випливає кредо: іти до учня, іти від учня і знову повертатися, по суті, не відходячи від нього, провертатися до учня колишнього і одночасно нового – основа «людяної освіти», освіти «людської, притаманної людині дійсно освіченій, людинолюбній, такій, що несе любов до ближнього».

Загальноосвітній курс математики повинен містити гуманітарну, загальнокультурну, по можливості філософську частину, володіння якою обов'язкове для всіх. Без цього принципу диференціацію неможливо вважати гуманною, оскільки відмова від залучення до світової математичної культури, негуманна. «Наш випускник тільки тоді буде нам вдячний за власне навчання і виховання, коли в подальшому житті він буде відчувати стан комфорту в спілкуванні з іншими людьми, в своїй сім'ї, коли культурна основа його виховання достатня для того, щоб не виявитися зайвим для цивілізованого середовища, ним обраного» [3, 5].

Ми звикли вирішувати за учня – що «повинен» знати, що і як, в якому темпі «повинен» вивчати. Ми йдемо не від учня, а від упорядників програм, авторів підручника, від викладача, замість того, щоб піклуватися про потреби автономної людини, виявляти їх. Ми систематично і цілеспрямовано прищеплюємо якості учням, бажані авторам програм і підручників з математики.

Виникає питання: як же учень може знати, що йому необхідно у світовій математичній культурі? На це питання можна відповісти так: учневі важко зорієнтуватися, що йому потрібно вивчати в математичному курсі, тому тут неоціненно зростає роль викладача, який досконало володіє як професійним матеріалом, так і інформаційним. Начебто в наш час, коли існує Інтернет, величезна кількість підручників та інших джерел інформації, учням важко самим розібратися, що ж є найголовнішим, найнеобхіднішим, фундаментальним.

У даній статті були висловлені деякі думки, що розкривають суть гуманної диференціації, що заснована на єдності двох її видів – рівневої і профільної. Для реалізації такої глобальної ідеї і втілення її в життя, на мій погляд, необхідні три головні умови. По-перше, необхідна свобода викладачу, свобода в акцентах на ті чи інші розділи програм з математики, право на внесення мотивованих доповнень, змін, право на акцент по відношенню до того чи іншого набору задач, на ті чи інші математичні методи дослідження. Необхідно визнати нонсенсом ситуацію, коли, наприклад, інспектор складає тексти контрольних робіт для всіх викладачів, йому підзвітних. Всякий викладач повинен бути автором власних контрольних робіт. Інша справа, що роботи ці повинні бути піддані експертній оцінці колег, спеціальних комісій, з точки зору рівня складності, методологічної спрямованості, охоплення найбільш актуальних розділів. Звичайно, за інспектором залишається право на виявлення знань учнів на умовах партнерських відносин з викладачем з метою подати допомогу останньому в його роботі, а за викладачем – право звернутися до інспектора з проханням перевірити знання його учнів по тексту, складеному інспектором. По-друге, потрібні диференційовані багаторівневі й одночасно профільні підручники, відповідні методичні посібники для викладачів. Це дасть можливість учням вивчати матеріал на вибраному ними рівні складності своїм темпом у відповідності до своїх здібностей, потреб, інтересів. По-третє, і найбільш поки що недосяжне: добре, гуманне навчання повинно коштувати дорого (дорого не для учня). Покращення освіти у сучасному суспільстві має лише локальний, тимчасовий, випадковий характер.

В чому винятковість математичної освіти? Чому діячі освіти в різних країнах здійснюють відчайдушні спроби наздогнати зростання «будівлі» земної цивілізації, яке впродовж останнього десятиліття стрімко росте? Вирізняються два шляхи рішення проблеми: модернізація і диференціація. І дуже важливо не розуміти це примітивно. Не можна розуміти модернізацію лише як необхідність введення в навчальний курс нових сучасних предметів, ІК-технологій за рахунок скорочення старих традиційних предметів, освітні процеси підпорядковуються строгим законам прискорити які неможливо.

Диференціація в освіті ні в якому разі не повинна зводитись до простої спеціалізації (гуманітарні, фізико-математичні, біологічні школи). З одного боку це необхідно. Але з іншого – надмірне роздроблення може призвести до повного розпаду Школи. Тому дуже важливі головні стрижневі предмети , які протистоять зростанню відцентрових сил. І таким предметом є математика. Надмірна диференціація на шкільному рівні може завадити її випускникам в майбутньому реалізувати свої загальнолюдські права, право на вибір професії, право на свободу пересування. Я маю на увазі також таку диференціацію як поділ по рівням (стандарт, академічний, профільний) Неможливо вирішувати ким стане учень в майбутньому і, як у мурашнику, вирощувати на замовлення солдат чи робітників, еліту чи прислугу. Навіть ставити таке завдання – неморально, негуманно.

Математика – це, по-перше, найважливіша наука, створена нашою цивілізацією, що супроводжує її на всіх етапах розвитку. Вся сучасна наука: фізика і хімія, біологія і економіка, лінгвістика і соціологія, психологія і правознавство – не лише використовують математичні методи, але й будуються за законами математики. Шлях в сучасну науку і техніку, просто в сучасне життя лежить через математику. По-друге, математична освіта – це феномен загальнолюдської культури, відображення історії розвитку людського мислення. Саме тому математична освіта завжди відігравала важливу роль в культурному розвитку людини. «Математично культурними людьми, які розуміють, що таке доведення, неможливо маніпулювати» [4, 5].

Сьогодні людство стало заручником прискорення технічного прогресу. Застаріла і не поновлювальна техніка все частіше становиться джерелом катастроф. Людство гостро потребує багаточисельну армію вчених, винахідників, конструкторів, інженерів, робітників. Отже, людство потребує в цілому підтримувати високий рівень математичної освіти. Українська математична освіта – важлива складова сучасної земної цивілізації. Її руйнація може привести до катастрофічних наслідків як для українського народу так і всього людства.

Список використаних джерел

1.Потоцький М.В. О педагогических основах обучения математики / М.В. Потоцький. – М. : Учпедгиз, 1963.

2.Хмура О.О. Урок з математики в середній школі / О.О. Хмура. – К. : Радянська школа, 1965.

3.Математика в школе. – №6. – 1991.

4.Шарыгин И.Ф. Математическое образование вчера, сегодня завтра… / И.Ф. Шарыгин. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http:llscpsis.ru/library/id_638.html,2004

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Задорожна Оксана Олександрівна,
Професійне училище Одеської
державної академії холоду

Спілкування з іншими людьми – невід'ємна частина, необхідна умова повноцінного життя кожної людини. Найкраще в нашому житті пов'язане із спілкуванням. А саме неприємне? Також із спілкуванням, з взаємостосунками удома і на роботі. Роздумуючи про те, що заважає нормальному спілкуванню, взаємодії, ми частіше всього згадуємо про конфлікти і про те, що з ними пов'язано: відсутність взаєморозуміння, загрози, ворожнеча, образи, спроби довести свою правоту. Ми звикли відноситися до конфліктів як до явища тільки негативного. Нам хочеться їх уникнути. Але чи можна прожити без конфліктів? Щоб відповісти на це питання, треба, перш за все визначити, що таке конфлікт, прийти до згоди щодо значення цього слова. Існують різні визначення конфлікту, і всі вони підкреслюють наявність суперечності, яка приймає форму розбіжностей, якщо йдеться про взаємодію людей. Конфлікти можуть бути прихованими або явними, але в основі їх завжди лежить відсутність згоди між двома або більше сторонами – особами або групами. Відсутність згоди обумовлена наявністю різних думок, поглядів, ідей, точок зору і т.п. Проте, воно, не завжди виражається у формі явного зіткнення, конфлікту. Це відбувається тільки коли існуючі суперечності, розбіжності порушують нормальну взаємодію людей, перешкоджають досягненню поставленої мети.

Складні громадські обставини, що склалися на даний час у суспільстві, обумовлюють зростання різних, особливо загострених, відносин у розвитку і поведінці підростаючого покоління. Серед них особливу тривогу викликають не тільки агресивність, а й конфліктність. Найбільш гостро цей процес виявляється на межі переходу з дитинства до дорослості– у підлітковому віці. Томупроблема поведіники підлітків, що торкається суспільства в цілому, повинна викликати глибоке хвилювання і батьків, і педагогів.

Найгірше, що може бути в педагогічному процесі – це конфлікти. Це викликано тим, що група учнів являє собою не тільки навчальне об'єднання людей, які зібралися для отримання знань, це також і сукупність людей, в якій об'єднані індивіди, між якими встановлюються певні зв'язки і відносини. Крім цього, учні мають свої конфліктні проблеми, що виникають поза межами навчання. Будучи важливим осередком суспільства, наше професійно-технічне училище поєднує і координує поведінку учнів, включає їх у єдиний навчальний-виробничий процес, створює умови для розвитку. У цьому середовищі в учнів, які вже вважають себе дорослими, формуються поняття, думки, закріплюються звички, схильності, стверджується репутація. Учні - підлітки трансформуються в певну особистість.

Конфлікти в підліткових колективах є результатом напруженості, і вони здатні порушувати систему комунікацій, послаблювати колективну єдність, знижувати і групову єдність, і функціонування групи в цілому.

Як і в будь-якому елементі суспільного життя, так і в педагогічному процесі професійно-технічних закладів, зокрема і в «Професійному училищі Одеської державної академії холоду» (ПУОДАХ).

вирішенню конфліктів приділяють особливу увагу, а ще ми прагнемо запобігти виникненню конфліктів за допомогою профілактичних заходів. Адже нашим випускникам – кваліфікованим робітникам – працювати доведеться в безпосередньому спілкуванні з людьми. І тому ми переконуємо своїх учнів, що вони – майбутні працівники повинні бути врівноваженими, спокійними, а в колективі має панувати здоровий психологічний клімат. І дуже важливо, щоб підприємства-замовники кадрів тісно співпрацювали з нами – навчальним закладом, що готує їм майбутніх працівників. Саме специфіка майбутньої роботи учнів і формує напрями психологічної роботи педагогічного колективу ПУОДАХ.

Найпоширеніші види конфліктів, що виникають в нашому навчальному закладі:

Міжособовий конфлікт. Він виникає між учасниками педагогічного процесу одного або різних статусів: викладач – учень, викладач – викладач, учень – учень. Багато хто вважає, що основними причинами цих конфліктів є необґрунтовані домагання або несумісні характери учасників ситуації. Дійсно, зустрічаються люди, яким через особливості характерів, відмінностей в поглядах, манері поведінки дуже непросто спілкуватися один з одним. Проте більш глибокий аналіз показує, що в основі таких конфліктів, як правило, закладені об'єктивні причини.

Конфлікт між особою і групою. Як відомо, неформальні групування встановлюють свої норми поведінки, спілкування. Кожний член такого групування повинен їх дотримуватись. Відступ від прийнятих норм групування розцінюється як негативне явище, виникає конфлікт між особою і групуванням. Ще один поширений конфлікт цього типу – конфлікт між учнівською групою і викладачем. Найбільш важко такі конфлікти відбуваються при авторитарному стилі педагогічного спілкування.

Міжгруповий конфлікт. Наше училище як і будь-яка інша організація, складається з формальних і неформальних груп, між якими можуть виникати конфлікти. Наприклад, між адміністрацією та викладачами, між викладачами та майстрами виробничого навчання, між неформальними групами, між адміністрацією і профспілкою та ін .

Реалістичні конфлікти викликані незадоволенням певних вимог учасників або несправедливим, з точки зору однієї або обох сторін розподілом між ними яких-небудь переваг і направлені на досягнення конкретного результату – наприклад, конфлікт між учнем і викладачем через оцінку.

Нереалістичні конфлікти мають на своїй меті відкритий прояв негативних емоцій. Розпочавшись як реалістичний, конфлікт може перетворитися на нереалістичний, якщо предмет конфлікту надзвичайно значимий для учасників, а вони не можуть знайти єдине рішення, розв’язати ситуацію. Це підвищує емоційну напруженість і вимагає звільнення від негативних емоцій, що накопичилися. Нереалістичні конфлікти набагато складніше врегулювати, додати їм конструктивний характер.

Надійний спосіб профілактики нереалістичних конфліктів в училищі – створення сприятливої психологічної атмосфери підвищення професійної майстерності і психологічної культури викладачів та майстрів виробничого навчання, оволодіння прийомами саморегуляції емоційних станів в спілкуванні. Якщо нереалістичні конфлікти відбуваються між учнем і викладачем то можна поставити під сумнів професійну придатність останнього.

При виникненні конфлікту його, звичайно, необхідно якомога швидше розв’язати, а ще краще прагнути запобіганню конфліктних ситуацій. Для цього можна використати наступні прийоми профілактики конфліктів у педагогічному процесі:

- створення сприятливої обстановки для спілкування членів педагогічного та учнівського колективів між собою з метою запобігання конфліктам:

- підтримка співробітництва між учнями та педагогами як універсальний спосіб запобігання та профілактики конфліктів.

Підтримка й зміцнення співробітництва, відносини взаємодопомоги є центральною проблемою тактики попередження конфліктів. Її вирішення носить комплексний характер і містить методи: соціально-психологічного, організаційно-управлінського,морально-етичного характеру.

Найважливішими із соціально-психологічних методів, орієнтованих на коригування думок, почуттів і настроїв людей, є такі:

- метод згоди – припускає проведення заходів, націлених на залучення потенційних конфліктерів у загальну справу, у процесі здійснення якої в можливих супротивників з'являється поле загальних інтересів, вони краще пізнають один одного, звикають співпрацювати, спільно розв'язувати наявні проблеми;

- метод доброзичливості, розвитку здатності до співпереживання та співчуття до інших людей, до розуміння їхнього внутрішнього стану припускає вираження необхідного співчуття товаришеві по роботі, готовність надати йому практичну підтримку; використання цього методу особливо важливе в кризових ситуаціях, коли вираження співчуття, широка й оперативна інформація про події, що відбуваються, набувають особливо важливого значення;

- метод збереження репутації партнера, поваги до його гідності; у разі виникнення будь-яких розбіжностей, що можуть спровокувати конфлікт, найважливішим методом запобігання негативному розвиткові подій є визнання гідності партнера, вираження належної поваги до його особи; визнаючи гідність і авторитет опонента, ми тим самим стимулюємо відповідне ставлення його до нашої гідності й авторитету;

- метод взаємного доповнення припускає покладання на такі здібності партнера, якими не володіємо ми самі; творчі учні нерідко не схильні до монотонної, рутинної, технічної роботи, однак для успіху справи потрібні як творчі, так і роботящі учасники; метод взаємодоповнення особливо важливий під час формування учнівських робочих груп, котрі в цьому випадку виявляються дуже міцними;

- метод недопущення дискримінації учнів вимагає уникання підкреслення переваги одного над іншим, а ще краще і якихось розходжень між ними; із погляду профілактики конфліктів метод має переваги, дозволяючи уникнути появи таких негативних емоцій, як почуття образи;

- метод психологічного піднесення припускає, що настрій людей, їхні почуття піддаються регулюванню, потребують певної підтримки, для цього існує багато способів: навчальні екскурсії, колективні проекти та презентації, підготовлені учнями та педагогами, святкові виховні заходи та різні форми проведення спільного відпочинку. Ці та подібні до них заходи знімають психологічну напруженість, сприяють емоційній розрядці, викликають позитивні почуття, взаємні симпатії та створюють морально-психологічну атмосферу в організації, що запобігає виникненню конфліктів.

Запобіганню конфлікту сприяє все, що забезпечує збереження нормальних стосунків між педагогами та учнями, зміцнює взаємну повагу й довіру. Поради викладачам:

1. Педагоги які не уникають конфліктів, а прагнуть їх вирішити, набувають безцінного особистого досвіду управління конфліктами. До них приходить розуміння мотивів поведінки педагогів і учнів, поступово виробляються навички прогнозування й управління ними. Розуміння цих проблем дає їм реальну можливість спрямовувати енергію конфліктів в учнівських колективах на вдосконалення навчально-виховного процесу, формування особистості учнів.
2. В педагога на роботі має бути робочий настрій, негативні емоції, пов'язані з особистими проблемами, залишаються поза навчальним закладом.
3. Не уникаєте конфліктів між учнями і викладачами, а спрямовуйте процес їх вирішення в конструктивне русло та не затягуйте терміни їх вирішення.
4. Однаково справедливо ставтесь до всіх своїх учнів та колег.

5. Всю свою педагогічну діяльністьв робочий час зосереджуйте на процесі навчання та виховання.

6. Не допускайте приниження учнів, а піднімайте їхній розвиток до свого рівня.

7. Навчайте своїх учнів умінню вчитися.

Звісно, конфлікти в педагогічному процесі неминучі. Невипадково професія педагогічного працівника визнається однією з найважчих за своєю психофізіологічною напруженістю і стоїть на одному рівні за показниками напруженості праці льотчиків-випробувачів і альпіністів. Тому однією з проблем у педагогіці є питання конструктивного вирішення конфліктів.

Список використаних джерел

1. Анастазі А. Психологічне тестування: кн.2 / За ред. К.М. Гуревича, В.І. Лубовским – М: Наука, 1982.

2. Волков Б.С. Вікова педагогіка / Б.С. Волков.– М.: ЕКМОС, 2004.

3. Дубровіна І.В. Практична психологія освіти / І.В. Дубровіна. – М. : ТЦ «Сфера», 1998.

4. Кон І.С. Психологія ранньої юності / І.С. Кон.– М.: Освіта, 1989.

5. Любимова Л.Д. Вікові періоди психічного розвитку дитини / Л.Д. Любимова // Питання психології. – 1996.

6. Семенюк Л.М. Хрестоматія з вікової психології / Л.М. Семенюк.– М.: Міжнародна педагогічна академія, 1994.

СОЗНАНИЕ И ПОВЕДЕНИЕ ВАЖНЕЙШИЕ ЧЕРТЫ И СВОЙСТВА ХАРАКТЕРА

Захарова Оксана Николаевна,
Артемовский индустриальный техникум
Государственного высшего учебного заведения «ДонНТУ»

Научное понимание психологии личности возможно при объективном изучении тех конкретных социальных условий, в которых протекает её жизнедеятельсть. В работе «Рефлексы головного мозга» И.М Сеченов подчеркивал, что все акты нашей сознательной и бессознательной жизни по способу происхождения – рефлексы. «Первоначальная причина всякого поступка – писал он,–лежит во внешнем чувственном возбуждении, потому, что без него никакая мысль невозможна» [3, 157]. В чем же сущность физиологического механизма психической деятельности человека?

Дальнейшее развитие рефлекторного принципа деятельности головного мозга отражено в трудах И.П. Павлова. Он дал научное обоснование физиологии высшей нервной деятельности – учение о временных нервных связях.

Образование временных нервных связей – важнейшая функция головного мозга. Богатство и разнообразие этих связей обусловливает содержательность и разносторонность психической деятельности. С одной стороны, эти связи как бы «оповещают» человека о наличии определенных условий, а с другой – по ним осуществляется опосредование этих условий интеллектом. Программируя установление временных нервных связей, можно целенаправленно влиять на формирование психических состояний человека. Временные нервные связи являются основными физиологическим механизмом психической деятельности, в основе которой лежат безусловные и условные рефлексы.

Благодаря безусловному рефлексу осуществляется приспособление человека к целому ряду внешних условий. И.П. Павлов утверждал, что наши инстинкты есть не что, как сложные безусловные рефлексы. На базе безусловных (врожденных) рефлексов образуются приобретенные или условные рефлексы, которые свидетельствуют о формировании в мозгу новых временных связей. Для образования условных рефлексов важно деятельное состояние

головного мозга. Приторможенное состояние, например, при утомлении человека, либо затрудняет образование условных рефлексов, либо делает их непрочными.

Психическая деятельность человека, если говорить о её физиологическом (природном) механизме, состоит из двух видов временных нервных связей. Одна временная связь (временная связь первого порядка) связывает человека с внешними условиями. Осуществляется через органы ощущения (зрительные, слуховые и т.п.). Другая (временная связь второго порядка) основывается на результатахдеятельности первой связи, которыекачественно перерабатываются определенными центрами головного мозга. Если временная связь первого порядка как бы запускает в действие нервную систему человека и создает первоначальную информацию, то временная связь второго порядка обрабатывает эту информацию и придает действиям человека сознательный характер. Наглядно это выступает в его речи, письменных реакциях как на непосредственные, так и опосредованные воздействия внешнего мира.

Головной мозг объединяет и регулирует внутреннюю и внешнюю деятельность нашего организма, его связи с окружающей средой. В работе головного мозга различных людей имеются индивидуальные отличия, которые выражаются в неодинаковых соотношениях между силой, уравновешенностью и подвижностью основных нервных процессов. Это свойство может быть врожденным и приобретенным. Все эти отличия И.П. Павлов подразделил на четыре основных типа высшей нервной деятельности. Это и есть темпераменты людей, составляющие основные черты индивидуальных особенностей их поведения. Их принято называть следующим образом: сангвинический, флегматичный, холерический и меланхолический. Иногда возникает вопрос: какой темперамент лучше? Такая постановка вопроса является неправильной.

Нельзя утверждать, что какие-то темпераменты хороши, а какие-то плохи, и тем более основываясь на этом, делать выводы о человеке и его возможностях в трудовой и общественно-политической деятельности. Знать темпераменты людей для того, чтобы обеспечить индивидуальный подход к людям и, принимая во внимание особенности их нервных процессов, избрать наиболее подходящие формы общения с ними. Приведем ниже краткую характеристику каждого темперамента, данную И.П.Павловым:

«Сангвиник – горячий, очень продуктивный деятель, но лишь тогда, когда у него много интересного дела, т.е. есть постоянное возбуждение. Когда же такого дела нет, он становится скучным, вялым…

Флегматик – спокойный всегда ровный, настойчивый и упорный труженик.

Холерик – это явно боевой, здоровый, легко и скоро раздражающийся.

Меланхолический темперамент есть явно тормозной тип нервной системы. Для меланхолика каждое давление жизни становится тормозящим его агентом, раз он ни во что не верит, ни на что не надеется, во всем видит и ожидает только плохое, опасное» [1, 299].

Сангвиник быстро сходится с людьми, жизнерадостен, легко переключается с одного вида деятельности на другой, но не любит однообразной работы, стремится к власти. Ровен в поведении флегматик. Он сдержан, не отвлекается по мелочам, но трудно перестраивается с одного вида работы на другой, часто бывает инертен. Страстен и энергичен холерик, он может увлекать других своим энтузиазмом, но если у него что-то не получается, то он становится резким и вспыльчивым. Меланхолик излишне застенчив, часто теряется в новой обстановке и при встречах с незнакомыми людьми, необщителен, склонен к продолжительным внутренним переживаниям. Как работник исполнителен и пунктуален.

Темперамент является природной основой для проявления психологических качеств личности. Руководитель должен помнить, что при любых сочетаниях свойств нервной системы можно сформировать сильный целеустремленный, деятельный характер. Решающее значение в этом принадлежит социальным условиям жизни человека, его мировоззрению и самовоспитанию.

«Образ поведения человека и животного – говорил И.П.Павлов – обусловлен не только прирожденными свойствами нервной системы, но и теми влияниями, которые падали

и постоянно падают на организм во время индивидуального существования, т.е. зависит от постоянного воспитания или обучения в самом широком смысле этих слов» [1, 299].

Можно привести множество примеров, подтверждающих правоту этих слов. Известны факты, когда люди холерического темперамента не допускают резкости в обращении с товарищами, а застенчивый меланхолик в критической ситуации ведет себя достойнейшим образом. Конечно, холерику сдержанность дается труднее, чем флегматику, так же как сангвинику легче пойти на риск, чем его товарищу по работе – меланхолику. Об этом хорошо сказал А.П.Чехов в письме к О.Л.Книппер-Чеховой: «Ты пишешь, что завидуешь моему характеру. Должен сказать, что от природы характер у меня резкий, я вспыльчив и проч., но я привык держать себя ибо распускать себя порядочному человеку не подобает».

Рассмотрим сущность понятий «сознание» и «поведение». Человека отличает от всех самых высокоразвитых животных существование сознания. Есть много определений этого понятия, но, пожалуй, наиболее простым и емким является следующее философское определение: сознание – это знание об объективной реальности и о себе самом как о познающем субъекте. Это значит, что для возникновения сознания необходимо прежде всего выделить себя из окружающей среды и сделать объектом познания. Эта способность к самовосприятию, умение видеть себя как бы со стороны, оценивать свои мысли и поступки, дает человеку большое преимущество в регуляции собственного поведения. Представление о самом себе («Я – концепция») начинает формироваться с раннего детства и продолжается на протяжении всей жизни. Оно формируется под влиянием социальных факторов – контактов с родителями и ближайшим окружением.

В процессе этих контактов человека устанавливает для себя, часто даже не вполне осознанно, какой стиль поведения и образ мыслей одобряется другими, значимыми для него людьми, а какой – порицается. Но в какой степени знание о нормах поведения превратится во внутреннюю потребность следовать этим нормам – это уже зависит главным образом от того, насколько существенно для человека одобрение со стороны его ближайшего окружения, сколь сильно сам он испытывает к ним эти чувства. Только любовь к родителям вызывает у ребенка подлинное внутреннее стремление вести себя так, чтобы не потерять их любовь. Именно такое поведение становится эталоном правильного. Наказание за проступки обладает силой максимального воспитательного воздействия только в том случае, если угрожает утратой хорошего отношения hgjlbntq и имеет для ребенка прежде всего именно такое значение. Оптимальный вариант – если ребенку больно и не приятно от того, что он огорчил родителей и вынудил их на наказание. Если же ребенок боится наказания как такового, опасается лишиться каких-то удовольствий или страшится телесных воздействий, тогда наказание в значительной степени утрачивает свою воспитательную силу. Конечно, ребенок и в этом случае обучается нормам поведения и избегает их нарушать, но не потому, что нормы эти стали внутренней потребностью, а потому, что они навязаны ему под угрозой наказания.

Поведение человека управляется потребностями, которые побуждают к совершению тех или иных поступков. Известны три основных уровня таких потребностей.

1. Биологические, первичные потребности. Сюда относятся потребности в пище, во сне, в продлении рода, в сохранении жизни, в избегании или минимизации неприятных физических ощущений (боли, жажды и т.п.). Эти потребности являются общими у человека и животных.
2. Потребности социального порядка. Сюда относится потребность в любви и признании со стороны других членов общества, потребность занимать определенное место в общественно-политической жизни и т.п.
3. Потребности познавательного порядка. Эти потребности по преимуществу свойственны человеку. Сюда относится потребность в новизне, в новых впечатлениях, потребность в приобретении новых знаний. На первом месте здесь называют потребность в ориентировочной, исследовательской активности. Эта потребность имеет прочные биологические основы.

Ни один из перечисленных уровней потребностей не может считаться чисто человеческим. Но есть одна потребность, которая действительно коренным образом отличает человека от животных – потребность в самоидентификации, в сохранении представления о самом себе. И именно эта потребность является стержнем, вокруг которого строится все человеческое поведение. Безусловно, определенные биологические предпосылки для ее возникновения существуют, коль скоро она обнаруживается у животных, принадлежащих к разным видам, стоящих на разных ступенях развития. Очевидна и биологическая роль этой потребности для животных и особенно для человека: она является как бы пружиной, движущей силой саморазвития и самосовершенствования каждого индивида, делая его активным соучастником прогресса всей популяции.

Таблица 1

Основные стороны и компоненты структуры личности

Основные стороны личности		Компоненты основных сторон личности
I: Опыт личности	Качества личности, инвариантности предметной специфике деятельности (воспитанность в узком смысле).	Направленность Познавательные качества Трудовые качетсва Коммуниактивность Эстетические качества Физические качества
	Опыт личности, дифференцируемый по психологическому признаку	Знания Умения и навычки
	Опыт предметной деятельности, дифференцируемый по степени общности ее видов	Обученность в области видов деятельности, выполняемых всеми людьми – общее образование
	Опыт деятельности, дифференцируемый по творческому признаку	Репродуктивная деятельность Творческая деятельность
II: Функциональные механизмы психики		Воспитание Мышление и речь Память Психомоторика Подсистема управления («я»)
III: Типологические свойства личности		Характер Темперамент Задатки и способности
IV: Динамика личности		Деятельность Развитие Поэтапность развития, ведущие виды деятельности
V: Индивидуальные качества личности		

Возникает как бы положительная обратная связь между уровнем и темпом развития мозга: чем сложнее и совершеннее становится центральная нервная система, тем интенсивнее она развивается и совершенствуется. Одним из механизмов, обеспечивающих такое ускорение, является поисковая активность: чтобы она успешно реализовались в сложном мире и не приводила индивида к гибели, мозг должен обладать большими и разносторонними возможностями при условии реорганизации и извлечении информации из

памяти, регуляции усложняющего поведения. В исследованиях Л.В. Крушинского и П.В. Симонова показано, что у животных выраженная исследовательская активность сочетается с высокой способностью к экстраполяции (т.е. умению переносить опыт, приобретенный в одной ситуации на совершенно иную) и с хорошо развитым социальным поведением. Так, именно те животные, которые наиболее активно ведут себя в незнакомой обстановке, проявляют максимальную агрессивность по отношению к своим собратьям в условиях стресса и наиболее чувствительны к призывам о помощи, исходящим от других особей.

Таким образом, поисковая активность способствует адаптивному развитию нервной системы, а последняя, в свою очередь, стимулирует поиск. Однако общебиологическое значение потребности в поиске и ее биологическая природа отнюдь не противоречат тому обстоятельству, что эта потребность у разных субъектов развита в разной степени. Объясняется это тем, что при рождении индивид обладает только предпосылками к развитию этой потребности, а окончательно она формируется лишь в процессе жизнедеятельности ; потребность в поиске не является в данном случае исключением: такая безусловно биологическая потребность, как сексуальная, может быть в процессе раннего развития и воспитания усилена; предпосылки к поведению, с которыми рождается человек, также могут получить свое развитие в процессе индивидуального развития, но могут быть и уничтожены в зародыше.

Рассмотрим основные стороны и компоненты структуры личности (В.С.Леднев) – табл. 1.

Приведенная структура позволит руководителю учебного заведения представить себе личность учащегося целостно, на основе всестороннего учета качества, опыта личности, функциональных механизмов психики. Это будет способствовать взвешенному, индивидуальному подходу при решении многих вопросов организации учебно-воспитательного процесса.

Список использованных источников

1. Павлов И.П. Двадцатилетний опыт объективного изучения высшей нервной деятельности (поведения) животных / И.П. Павлов. – М.: Медгиз, 1951.
2. Ротенберг В.С.Мозг. Обучение. Здоровье / В.С.Ротенберг, С.М.Бондаренко. – М., 1989 – 239с.
3. Сеченов И.М. Избранные философские и психологические произведения / И.М.Сеченов. – М.: Политиздат, 1974.
4. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию / Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: Изд-во МГУ, 1988.
5. Пенроуз Р. Тени разума. В поисках науки о сознании / Р. Пенроуз. – М.: Ижевск, 2005.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ БІОЛОГІЇ

Зінченко Валентина Володимирівна,
Зіньківський професійний аграрний ліцей

Реформування системи освіти висуває нові вимоги як до особистості викладача, так і до методів та технологій навчання. Сучасна програма вивчення курсу біології вимагає глибоких і системних знань учнів. Бурхливий розвиток молекулярної біології, гістології, генетики значно вплинув на наші уявлення, які відбуваються всередині клітини. Вивчення предмету біологія на вербальному рівні не створює правильного уявлення про об’єкти чи

явища, які вивчаються. Тому важливим завданням викладача біології є розумне використання в навчальному процесі наочних засобів навчання.

Роль наочності у викладанні біології загальновизнана. Згадаймо золоте правило дидактики Я.А. Коменського: «Залучати до навчання всі органи чуття». Наочність є вирішальним чинником засвоєння навчального матеріалу. Наочність означає чуттєве пізнання, яке є джерелом знань. Тому чим більше наочності, тим більше опори на чуттєве знання, тим, отже, краще розвивається розум. Саме Ян Амос Коменський у 1658 випустив перший в історії ілюстрований підручник, у якому малюнки були органічним продовженням навчальних текстів.

Наочність навчального матеріалу підвищує рівень його засвоєння, так як задіяні всі канали сприйняття: зоровий, слуховий, емоційний, механічний. Про важливу роль наочності у розвитку спостережливості, уваги, розвитку мовлення, мислення учнів наголошував відомий педагог К.Д. Ушинский. Зокрема вчений писав, що «Дитяча природа вимагає наочності». Ці слова дивовижно правильно звучать щодо сучасних учнів, які з дитинства ростуть і розвиваються в умовах нового інформаційного середовища.

Методи навчання – багатоякісне і багатовимірне педагогічне явище. Воно характеризується взаємопов'язаною діяльністю принаймі двох суб'єктів, має внутрішній і зовнішній аспекти, а також перебуває у постійному розвитку [7]. Наочний метод – представлення інформації у вигляді фотографій, малюнків, таблиць, схем, і т.п., передбачає тісне поєднання із словесним.

Наочний метод лежить в основі візуалізації навчання. Візуалізація – це специфічна категорія дидактики, яка має складнішу структуру, ніж традиційне поняття «наочність». Вона включає систему дій викладача, що включає конструювання образу предметів чи явищ, які вивчаються. Призначення візуалізації в тому, щоб включити механізми уяви, встановити і закріпити асоціативні зв'язки між зоровими образами і характером основних понять, а це в свою чергу слугує для досягнення головної цілі – міцного і глибокого засвоєння знань.

Із психологічних досліджень відомо, що до 90 % інформації передається візуальним способом, але на сьогодні можливості феномену візуалізації не повною мірою реалізуються у сфері освіти. Створення дидактичних засобів, адекватних психофізіологічним властивостям органу зору і мислення людини, дозволяє найбільш раціонально і успішно використати можливості візуального каналу сприйняття. Одночасна дія на два надзвичайно важливих органи сприйняття – орган зору та орган слуху – дозволяють досягнути значного ефекту: за даними Центру прикладних досліджень Вортоновської Школи (Wharton School) університету штату Мінесота людина запам'ятовує 20% почутого і 30 % побаченого, і більше 50% з того, що бачить і чує одночасно. У багатьох країнах викладачі забезпечують учнів роздрукованими слайдами своїх лекцій [5].

Нині з'явився новий термін «візуальне мислення», який увів американський психолог Рудольф Арнхейм. Його праці лягли в основу сучасних досліджень про роль образів у пізнавальній діяльності. Візуальні образи є не ілюстрацією думок викладача, а кінцевим проявом самого мислення. На відміну від звичайного використання засобів наочності, робота візуального мислення є діяльність розуму у спеціальному середовищі, завдяки якому стає можливим здійснити переклад із однієї мови представлення інформації на іншу, осмислити зв'язки і відносини між його об'єктами. А. Р. Лурія, досліджуючи пізнавальні процеси, виділив «розум, який працює за допомогою зору» [3]. У кінцевому рахунку мислення єдине: якщо викладач активізує візуальне мислення своїх учнів, то тим самим впливає на їх мислення «в цілому».

Системи візуалізації навчального матеріалу існують давно: класичний приклад – звичайна шкільна дошка. Та чи можливо показати на звичайній шкільній дошці весь об'єм різнопланової інформації, з якою стикається сучасний учень? В епоху інформаційної насиченості проблема компонування знань і оперативного їх використання набувають колосального значення. З зв'язку з цим виникла потреба у систематизації накопиченого

досвіду візуалізації навчальної інформації і його наукового обґрунтування з позицій технологічного підходу до навчання. В.Г. Лаврентьєв дає визначення технології візуалізації – «система, що містить у собі такі компоненти: комплекс навчальних знань; візуальні способи їх представлення; візуально-технічні засоби передачі інформації; набір психологічних прийомів використання і розвитку візуального мислення в процесі навчання» [4].

Візуалізація сприяє формуванню асоціацій. Асоціація – поняття, що виникає при згадуванні іншого, це обов'язковий принцип усіх психічних утворень. У психології здобуло визнання сєченовсько-павловське розуміння асоціацій як універсального фундаментального психологічного явища. «…Тимчасовий нервовий зв'язок, – писав Павлов, – є найуніверсальнішим фізіологічним явищем у тваринному світі і в нас самих. А разом з тим воно ж і психічне – те, що психологи називають асоціацією, чи буде це утворенням з'єднань з усіляких дій, вражень або з літер, слів і думок». Учні швидше запам'ятовують яскраві зорові асоціації і таким чином легше згадують все інше, що пов'язане з даними асоціаціями.

Функції візуалізації: допомагає опредметнити словесне повідомлення; забезпечує комплексність і повноту передачі навчальної інформації від викладача до учня; сприяє розвитку уяви, фантазії та креативності, розширює кругозір учнів; дозволяє виявити характер індивідуального сприйняття і переробки навчальної інформації; викликає або виявляє певне емоційне відношення до матеріалу; пробуджує певні почуття учнів, викликає певні асоціації; концентрує увагу на найголовнішому; розвиває здатність до аналізу і порівняння; тренує уважність і спостережливість; формує здібності робити логічні висновки; розвиває навички бачити і проводити аналогії, усвідомлювати свою точку зору, обґрунтовувати її, аргументувати свою позицію; дає можливість використовувати ігрові елементи на уроці; оптимізує закріплення вивченого матеріалу; розвиває естетичні смаки; активізує пізнавальний процес.

Активне володіння наглядним матеріалом можливе лише в тому випадку, коли об'єкти мислення за допомогою зорового образу наглядно пояснюються. Іноді викладачі вважають, що проста демонстрація малюнків, на яких зображений певний об'єкт, дозволить учням підхопити таку ж саму думку. Це не завжди виправдано. Ніяку інформацію про предметне вдається безпосередньо передати спостерігачу, якщо не представити цей предмет у структурно зрозумілій формі.

Педагог повинендопомогти сприйняттю, але не словами, а структуруванням малюнка. Кожна фраза, що розкриває зміст окремого твердження, може бути зафіксована у вигляді знаків, схем або малюнків. Саме ці образи і застосовуються для сприйняття, засвоєння і переробки інформації. Як правильно відмітив Р. Арнхейм, «сприйняття і мислення потребують одне одного, їх функції взаємнодоповнювані: сприйняття без мислення не мало б ніякого значення, а мисленню без сприйняття не було б над чим роздумувати» [6].

Форми використання візуалізації різноманітні. Це може бути візуалізація як робота з друкованим текстом, робота з малюнками як джерелом інформації, візуалізація навчальної інформації у вигляді структурних схем, порівняльних таблиць, діаграм Вена, виконання завдань на порівняння малюнка із натуральними об'єктами, пошук неточностей, помилок або невистачаючих (зайвих) деталей, відображення зв'язку між елементами цілого та ін.

Діаграми Вена –схематичне зображення всього спільного серед декількох (часто – трьох) множин. Вперше вони з'явилися в працях англійського філософа і логіка Джона Вена (1843–1923), який детально описав їх у книзі «Символічна логіка», що вийшла в світ у Лондоні у 1881 році. Це зручний і доступний графічний організатор, що дає змогу провести аналіз і синтез під час вивчення двох чи більше предметів, явищ, понять, фактів [8]. Діаграми Вена використовуються з метою формування вмінь і навичок виявлення різних або спільних рис при співставленні двох чи більше предметів, понять, явищ (рис. 1):

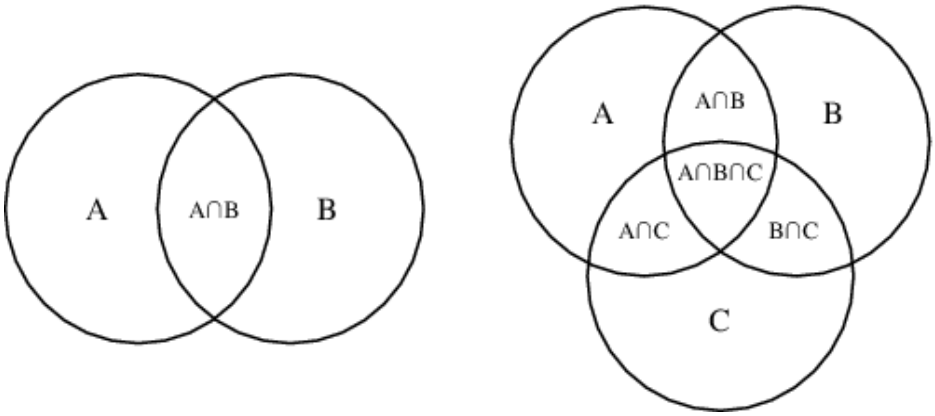

Рис.1. Діаграма Вена

Методика використання діаграм Вена на уроках має певні особливості. Діаграма будується з двох чи більше кіл, що пересікаються. Спочатку учні в парах заповнюють два кола, у кожному з яких перечислюються характерні риси двох понять (предметів, явищ). Потім учнів об'єднують у малі групи (по 4-5 чоловік), щоб порівняти діаграми та доповнити їх. Учням у малих групах пропонується виявити загальні риси двох понять (явищ, предметів). Представник однієї з груп зачитує характерні риси одного та іншого поняття. Інші учні при необхідності доповнюють. Представник іншої групи зачитує риси, які об'єднують ці два поняття (спільні). Інші при необхідності пропонують свої варіанти. Діаграму, що складається з трьох кіл, що перетинаються, доцільно використовувати після того, як учні гарно освоїли роботу по заповненню діаграми, що складаєтьсяз двох кіл. Тобто рекомендується йти від простого до складного.

Для наглядного представлення інформації при викладанні біології зручно використовувати кола Ейлера – геометричну схему, що зображає відношення між поняттями (жива істота – людина, вид – популяція і т.д.) [9]. Навчальна інформація перетворюється на просту і доступну (рис.2):

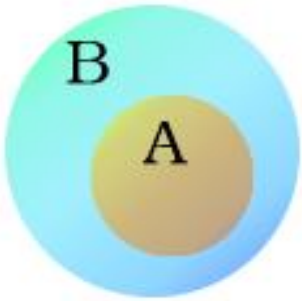

Рис.2. Кола Ейлера

Інформаційна насиченість сучасного світу потребує спеціальної підготовки навчального матеріалу перед його представленням учням. Впровадження будь-якої нової технології у практику навчання вимагає особистісної підготовки до нововведень як викладача, так і учнів, оскільки вони є рівноправними суб'єктами процесу навчання. Викладач повинен проявляти творчу активність під час освоєння нової для нього технології і вміти розробляти основні дидактичні засоби і методичне забезпечення навчальної діяльності.

Опрацювання прийомів структурування та візуалізації навчального матеріалу проходить ряд етапів: відбір навчального матеріалу, структурно-логічний аналіз і побудова структурно-логічної схеми навчальної інформації; виділення головного (ядра), методологічних і прикладних аспектів теми; розміщення навчального матеріалу з урахуванням логіки формування навчальних понять; підбір опорних сигналів (ключових понять, символів, фрагментів схем); пошук внутрішніх логічних взаємозв'язків та між предметних зв'язків; складання первинного варіанта, компонування матеріалу в блоки;

критичне осмислення первинного варіанта, перекомпонування, перебудова, спрощення; уведення кольору; озвучення й заключна корекція опорного конспекту, схеми чи іншого візуального образу [4].

Використання сучасних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку як вітчизняного навчального процесу, так і світового. Комп'ютерна техніка і інші засоби інформаційних технологій все частіше використовуються при вивченні більшості навчальних дисциплін. Формується нова ситуація взаємодії викладача під час навчально-пізнавальної діяльності. Завдяки можливості використання на уроці сучасних медіа-засобів у викладача відкриваються широкі можливості для візуалізації інформації на уроках біології. Щоб візуалізація була успішною, використовується чітке виділення головного в процесі показу, обмірковування пояснень, узагальнення та систематизація засвоєної інформації.

Індивідуальні засоби навчання («кожному учню — комп'ютер») зробили навчальний процес важко керованим, а роль викладача досить розмитою. А під час використання проектора загальний екран дозволяє об'єднати аудиторію, а викладач перетворюється на справжнього провідника у світ знань. Таким чином проектор можна назвати інструментом колективного навчання. Використовуючи проектор і екран можна проводити лекцію, захист проектів, виконувати вправи під час узагальнення і систематизації знань. При цьому викладач має можливість проявляти індивідуальність – готувати свій індивідуальний конвент, проводити урок у властивій йому манері і темпі. Використання двох проектів і двох екранів дає проводити брейн-ринг.

Демонстрація вважається однією з модифікацій наочного методу [2]. Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування. Додаток «Power Point» програми «Microsoft Office», є одним із дидактично містких и найменш ресурсовитратних, дає можливість забезпечувати фронтальну взаємодію з учнями на різних етапах уроку в залежності від задуму викладача. Фрагментарна подача матеріалу дозволяє акцентувати увагу учнів на найважливіших моментах навчального матеріалу.

Слайди можуть супроводжувати розповідь-вступ і це дозволяє сформувати позитивний психологічний клімат, створити певну емоційну атмосферу. Слайди із зазначеною темою уроку і завданнями допомагають учням побачити головне у новому матеріалі та сконцентруватися увагу на ньому, дисциплінують учнів, налаштовують їх на співпрацю. Слайди, що супроводжують пояснення викладача про основні поняття допомагають акцентувати увагу учнів на їх осмисленні.

Слайди, що демонструють динамічні схеми, допомагають учням вчитися виявляти причинно-наслідкові зв'язки та пояснювати їх, формують навики роботи з друкованим словом, розвивають уважність. Викладач, у свою чергу, використовує метод зворотного зв'язку – спочатку, на етапі формування нових знань, умінь і навичок – сам пояснює дану схему. Наприклад, слайд до теми «Виникнення еволюційної теорії. Гіпотези Ж. Ламарка та Ч. Дарвіна» (рис. 3):

А на етапі закріплення, узагальнення, систематизації, первинного застосування набутих знань – перевіряє, чи можуть учні пояснити основні положення навчального матеріалу. У завданні «Виправ помилку» – учням пропонується знайти помилки на схемі та виправити їх (рис. 4). При здійсненні показу об'єкти можуть відразу відображатися на слайдах, а можуть з'являтися на них поступово, в певний час, визначений викладачем для підсилення наочності учбового матеріалу та акцентування на особливо важливі моменти його змісту або на послідовність міркувань.

Рис. 3. Схема «Логіка еволюційної гіпотези Дарвіна» для візуалізації нової навчальної інформації

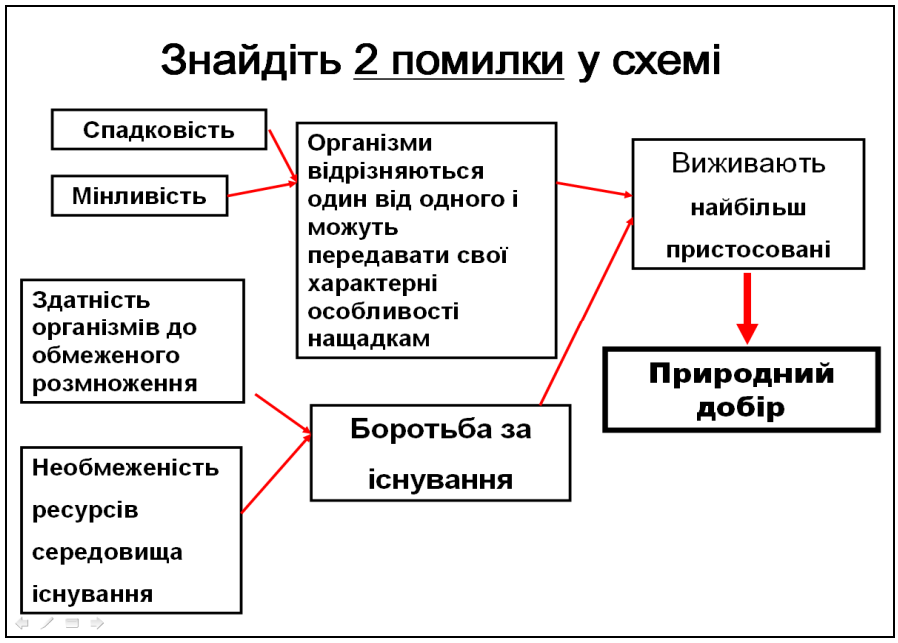

Рис. 4. Схема для закріплення і первинного застосування набутих знань

Демонстрація мультимедіакомпонентів – одночасне використання різних форм представлення інформації і її обробки у єдиному об'єкті-контейнері. Прикладом такого об'єкта-контейнера є відеофільм – він містить текстову, аудіо- та відеоінформацію. Мультимедіа є сучасним та найбільш ефективним засобом навчання і виховання, який дозволяє комплексно та цілеспрямовано впливати на емоції, свідомість, поведінку учня через візуальну, аудіальну, кінестатичну системи сприйняття у навчальних цілях [10]. Використання мультимедіа на уроці дає можливість зробити навчання наочним і доступним для учнів з різним рівнем розвитку. Щоб візуалізація була успішною, використовується

чітке виділення головного в процесі показу, коментування і роз'яснення (як учнями, так і вчителем), узагальнення та систематизація інформації. Відеофрагменти дають можливість сформувати уявлення про досить складні біологічні внутрішньоклітинні процеси, які учням досить важко уявляти та абсолютно неможливо побачити чи «пощупати» у реальному житті. Ніякий інший метод не сформує уявлення про функціонування клітинних органел або біосинтез білка так чітко, як це дозволяє демонстрація відеофрагментів. Відеоматеріали не тільки збільшують наочність навчального матеріалу, але і налаштовують учнів на певний лад, сприяють досягненню виховних цілей уроку.

Результатами впровадження технології візуалізації у навчанні є: активізація психічних процесів учнів: сприйняття, уваги, пам'яті, мислення; формування пізнавального інтересу; реалізація можливості подачі навчальної інформації у різних формах; економія часу, потрібного для вивчення конкретного матеріалу становить близько 30 %; реалізація міжпредметних зв'язків; логізація й структурування навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів; набуття учнями міцних знань, які значно довше зберігаються у пам'яті; зміна ставлення учнів до комп'ютера: вони починають сприймати його як універсальний інструмент для ефективної роботи в будь-якій галузі професійної діяльності; здійснення емоційного впливу на учнів, досягнення виховних цілей уроку; підвищення ефективності уроку та показників якості знань учнів;

Технологія візуалізації направлена на більш повне і активне використання природних можливостей учнів за рахунок інтелектуальної доступності подачі навчального матеріалу, дає викладачу можливість вивести сучасний урок біології на якісно новий рівень. Поєднання візуального образу, тексту, усного пояснення викладача підводить учня до стереоскопічності сприйняття, яка багаторазово примножується при використанні можливостей комп'ютера.

Список використаних джерел

1. Арнхейм Р. В защиту визуального мышления /Р.Арнхейм // Новые очерки по психологии искусства. – М.: Прометей, 1994.

2. Зайченко І.В. Педагогіка / І.В. Зайченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/

3. Зимняя І.А. Педагогічна психологія / І.А. Зимняя. – М.: Фенікс, 1997. – С .15-16.

4. ЛаврентьєвГ.В. Інноваційні навчальні технології у професіональній підготовці спеціалістів (частина друга) /Г.В. Лаврентьєв, Н.Б. Лаврентьєва, Н.А. Неудахіна.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.asu.ru/cppkp/index.files/ucheb.files/innov/Part2/ch8/glava_8.html

5. ЛебединськаА.Р.Технології інтерактивного навчання /А.Р. Лебединська, А.А. Петіна.– [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://aleshko.ucoz.kz/publ/3-1-0-26

6. Рєзнік Н.А. Технологія візуального мислення / Н.А. Рєзнік //Шкільні технології. – 2000. – №4. – С. 127-141.

7. Пашко Л.Ф. Принципи, методи, прийоми та засоби навчання в сучасній освіті / Л.Ф. Пашко.– П.: Полтава, 2008. – С.19-32.

8. Діаграма Вена. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Диаграммы_Венна

9. Круги Ейлера. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Круги_Эйлера

10. Мультимедіа. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДИН ІЗ ПРОДУКТИВНИХ НАПРЯМКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Іванов Олександр Олександрович,
Донецьке вище професійне
машинобудівне училище

Соціально-економічні перетворення в Україні позначилися на розвитку системи професійно-технічної освіти, яка повинна задовольняти потребу ринку праці у кваліфікованих робітниках, до яких висуваються підвищені вимоги, засновані на том, що придбанні знання майбутній робітник повинен застосовувати в умовах, що постійно змінюються, стикатися з величезним потоком інформації.

Отже на сьогодні необхідно знайомити учнів з різною технікою мислення, його прийомами, сприяти розвитку його комунікативних здібностей, розвивати їх загальні та спеціальні уміння. З цією метою можна використати інтеграційну освітню технологію, яка зорієнтована на розвиток особи на базі добре засвоєного наочного матеріалу[1].

Серед видів інтеграції можемо виділити найбільш поширені, притаманні ПТНЗ [2]:

а) вертикальна інтеграція – включає об'єднання одним викладачем в своєму предметі матеріалів навчання, що тематично повторюються в різні роки, на різному рівні складності;

б) горизонтальна інтеграція – полягає в об'єднанні схожого матеріалу в різних навчальних предметах.

Однією з проблем ПТО є співвідношення загальної середньої освіти та безпосердньо професійної освіти в межах ПТНЗ. Традиційно міжпредметна інтеграція спостерігається в межах одного виду підготовки: природничо-математична, суспільно-гуманітарна, професійно-теоретична. Однак реалії сьогодення потребують більш широкої горизонтальної інтеграції, а саме більшої інтеграції предметів загальноосвітньої та спеціальної підготовки.

Доцільність цього висвітлена в роботах М.М. Берулави, С.Ю. Тюнникова. Зазначається, що основні напрямки інтеграції науки, техніки та виробництва в дидактично адаптованому вигляді можуть виступати в якості основних напрямків інтеграції загальної та професійної освіти. Розглядається політехнічний аспект інтеграції загальної середньої та професійної освіти, який має найбільш суттєвий вплив на формування готовності учня до політехнічної орієнтації [3].

Значний інтерес для системи ПТО являє концепція цілісної школи, що розробляється німецькими вченими. Вона цікаве перш за все тим, що разом з загальноосвітньою підготовкою передбачає ремісничо-технічну та, як наслідок, політехнічну підготовку учнів, чим як раз на Україні й займаються ПТНЗ.

Питання, яка концепція більш доцільна для вітчизняної системи ПТО – концепція інтеграції загальної та професійної освіти, предметом якої є інтеграційні процеси, чи концепція цілісної школи, де інтегративний компонент явно не представлений, але визначається характеристиками концепції та виступає як результат її реалізації, залишається дискусійним і потребує проведення подальших досліджень. Слід відзначити, що обидві концепції передбачають комп'ютеризацію та інформатизацію навчального процесу, широке застосування мультимедійних засобів [4].

Інформаційні технології в ПТНЗ традиційно розглядають в трьох аспектах: як предмет вивчення, як засіб навчання, як інструмент автоматизації навчально-виробничої діяльності. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, поява і широке розповсюдження технологій мультимедіа і мережеві технології дозволяють використовувати інформаційні як засіб спілкування, виховання, інтеграції в світову спільноту. Сукупність традиційних та інноваційних напрямів впровадження інформаційних технологій створює передумови для їх широкого застосування в міжпредметній інтеграції. У сучасному освітньому процесі інтеграція неможлива без інформаційних технологій. Причини цього такі [5]:

а) динамічність;
б) яскраві і дохідливі образи;
в) здатність до швидкого оновлення, доповнення і адаптації матеріалу;
г) інтерактивний контакт;
д) мобільність і компактність.

Використання інформаційних технологій в міжпредметній інтеграції дозволяє:

а) активізувати пізнавальну діяльність учнів, причому в такому ступені, якого неможливо досягти іншими способами;

б) показати різноманіття явища (процесу, виробничої технології) в єдності його частин;

в) відкрити широкі можливості для учнів проявити себе не як пасивного слухача, а як активного творця уроку;

г) створити сприятливий психологічний клімат;

д) індивідуалізувати процес навчання, особливо для учнів з низьким рівнем знань;

е) виразити творчість викладача;

ж) створити атмосферу співтворчості учня і викладача;

з) знайти нові форми роботи як з матеріалом на заняттях, так і з домашніми завданнями.

Використання інформаційних технологій дає можливість відобразити не тільки предмет або явище у взаємозв'язку, але і значно розширити межі вивченого, знаходячи все нові і нові грані зіткнення.

Як негативний бік міжпредметної інтеграції вважають велике навантаження на викладача і учня при підготовці до таких уроків, збільшення щільності уроку, відсутність деталізації. Застосування інформаційних технологій вирішує ці проблеми, перетворюючи мінуси на плюси. Можливості інтернет-ресурсів справді безмежні, вони дозволяють швидко і якісно відібрати потрібний матеріал; наприклад, за рахунок грамотно побудованої презентації щільність уроку не збільшується; сучасні інформаційні технології швидше дозволяють знаходити і зберігати деталі, ніж втрачати їх.

Застосування інформаційних технологій дозволяє активізувати навчальну діяльність учнів та підвищити ефективність формування комунікативних компетенцій через елементи дистанційного навчання і інструментальні засоби універсального характеру [6].

Для розвитку когнітивних якостей учнів можна використовувати різноманітні завдання евристичного характеру, в яких потрібно відповісти на питання. Так само доцільно використовувати різні інформаційно-пошукові системи в Інтернет, on-line перекладачі, електронні словники і енциклопедії, електронні підручники за предметами загальноосвітньої та професійно-теоретичної підготовкою.

Для розвитку креативних якостей учнів можна застосувати універсальні програмні продукти, які використовуються переважно для виконання різних письмових завдань та розрахункових робіт: творів, есе, рефератів, оформлення творчих робіт, для створення комп'ютерних презентацій, наочних ілюстрацій, технічних креслень, розрахунків режимів технологічних процесів.

Цілеспрямоване використання програмних засобів універсального призначення дозволяє розширити можливості освітнього середовища в умовах професійного навчання і вивести на новий рівень продуктивну пошуково-дослідницьку і творчу діяльність учнів. Програмне забезпечення контролюючого і тренувального характеру дає цілий ряд переваг перед проведенням звичайного контролю. Інформатизація дозволяє зробити контроль об'єктивнішим, не залежним від суб'єктивності викладачів.

Процес міжпредметної інтеграції, не дивлячись на його трудомісткість, добре вписується в систему професійно-технічної освіти. Наочна роз'єднаність стає однією з причин фрагментарності не тільки світогляду випускника ПТНЗ, а і його професійних компетентностей. Таким чином, ізольованість предметів, їх слабкий зв'язок один з одним

породжують серйозні труднощі у формуванні у учнів цілісної картини світу, зокрема створює труднощі при вирішенні проблеми професійної самореалізації.

Саме міжпредметна інтеграція дозволяє своєю нестандартністю зацікавити учнів, дає їм можливість використовувати, підсумовувати і по-новому осмислювати отримані раніше знання. Разом з тим надаються можливості поглиблення і отримання відразу декількох нових і міцних предметних компетенцій, формування компетенцій використання своїх знань в одній галузі з іншої, де індивідуальні інтереси, схильності й можливості учнів набувають значної спільності. Завданням викладачів стає пошук шляху переробки елементів змісту і структури навчальних дисциплін.

Таким чином, міжпредметна інтеграція дозволяє використовувати нові педагогічні методи зручні як для педагога, так і для учнів. В світлі сучасних технологій навчання інтеграція вигідна ще й тим, що вона дозволяє педагогічному колективу формувати в учнів загально-навчальні компетенції, що неможливе при ізольованому вивченні предметів.

Список використаних джерел

1. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. Т.1. / Г.К.Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.

2. Ятайкина А.А. Об интегрированном подходе в обучении / А.А. Ятайкина // Школьные технологии. – 2 011. – №6. –С.10-15.

3. Педагогические технологии/Под общей ред. В.С.Кукушкина. – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: ИЦ «МарТ», 2004. – 336 с.

4. Марчук Е.В.Начальное профессиональное образование в Германии на современном этапе: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук: специальность 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Марчук Екатерина Васильевна; [Волгогр. гос. пед. ун-т]. – Волгоград: 2010. – 22 с. – Режим доступу: http://www.dissercat.com/content/nachalnoe-professionalnoe-obrazovanie-v-germanii-na-sovremennom-etape.

5. Кюн Н.Ф.Использование возможностей ИКТ для межпредметной интеграции / Н.Ф. Кюн //Электронный сетевой журнал «Вопросы Интернет Образования». – Режим доступу: http://vio.uchim.info/Vio_96/cd_site/articles/art_2_3.htm

6. Захарова И.Г.Информационные технологии в образовании / И.Г. Захарова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В УЧБОВОМУ ПРОЦЕСІ ПО ПРОФЕСІЇ «КУХАР, КОНДИТЕР»

Каткова Тетяна Григорівна,
Зіньківський професійний аграрний ліцей

Найважливішими завданнями реформування освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості та формування її фізичного й морального здоров'я. Вирішення цієї проблеми передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту й методів навчально-виховного процесу. Сьогодні намітився перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань до вміння оперувати знаннями, від «одноразової» освіти до безперервної, від поточної організації навчання до індивідуальної.

Нова парадигма освіти обумовила оновлення фахової освіти. Педагоги, психологи, методисти фахових дисциплін відчувають потребу у впровадженні таких методик, які б допомогли реалізації особистісного підходу до учня. Саме такий підхід є одним із найважливіших принципів організації навчально-виховної роботи. Сьогодні вже неможливо викладати дисципліни традиційно, коли у центрі навчального процесу знаходиться викладач,

а учні мовчки сприймають матеріал, слухають пояснення на лекціях або звітують на практичних заняттях, виконують контрольні завдання, складають заліки, іспити, одержують оцінки за ті знання і навики, які набули у процесі навчання.

Впровадження інтерактивних методик у викладання фахових дисциплін дає змогу докорінно змінити ставлення до об'єкта навчання, перетворивши його на суб'єкт. Учень стає співавтором лекції, семінарського заняття тощо.

Одним з методів, що сприяє не лише глибшому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку мислення та мовлення є метод проектів.

Метод проектів виник у 20-ті роки ХХ ст. у США. У ньому містилися ідеї побудови навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня у співвідношенні з його особистим інтересом. Надзвичайно важливо було показати учневі корисність здобуття цих знань, де і як вони можуть бути застосовані. У педагогіці активність здавна пов'язувалась із самостійною діяльністю, з роботою власного розуму.

Пізнавальна активність має індивідуальний характер. Щоб краще розвинути цю якість, побачити і виправити недоліки в її формуванні, потрібна самостійна пізнавальна діяльність учнів. Пізнавальна активність і пізнавальна самостійність – це взаємозв'язані, але різні поняття. Поняття активності певною мірою ширше від поняття самостійності. Наприклад, перше передбачає не тільки вміння самостійно мислити, а й уміння бути творчим співучасником в організації колективної пізнавальної діяльності групи.

Останнім часом, у зв'язку зі становленням особистісно-зорієнтованої освіти, метод проектів переживає друге народження, ефективно доповнюючи інші педагогічні технології, які сприяють становленню особистості учня, як суб'єкта діяльності та соціальних відносин. Застосування методу проектів – це навчальна потреба нашого часу. Педагоги, спираючись на досягнення психологічної науки, досліджують особливості навчання як активної пізнавальної діяльності учнів. Ця діяльність має спрямовуватись педагогом, а тому він повинен формувати в учнів відповідну мотивацію.

У педагогічній практиці давно вже визнано прийоми і методи навчання, що допомагають педагогу організувати «учіння із захопленням». Метод проектів засвідчує повну узгодженість навчання з життям, з інтересами учнів, він ставить учня у становище дорослої людини. Зрештою активно розвивається мислення з опорою на науку. Якщо це теоретична проблема, то мусить бути шлях її вирішення, якщо практична – має бути конкретний результат.

Метод проектів використовується тоді, коли ставиться певна творча мета, яка вимагає інтегрованих знань, дослідницького пошуку, тоді, коли є практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваного результату.

Розрізняють декілька типів проектів.

Дослідницькі проекти: потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності, експериментальної обробки результатів. Такі проекти повністю підпорядковані логіці дослідження, припущень щодо вирішення проблеми.

Творчі проекти: не мають конкретної структури спільної діяльності учасників, що підпорядковується кінцевому результату.

Ігрові проекти: учасники беруть визначені їм ролі, обумовлені характером і змістом проекту.

Інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про якийсь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості корекції у ході роботи.

Технологія виконання вправ і творчих проектів передбачає ряд послідовних операцій: вибір проекту, аналіз конструкції та матеріалів для виготовлення, екологічне доведення, економічна доцільність, визначення технології виготовлення продукції. Підбираючи матеріал для проекту при вивченні технології обробки харчових продуктів, учні замислюються над економічними проблемами, більше дізнаються про багатства рідного краю. Цікавою формою використання методу проектів на уроках спецтехнології кулінарного виробництва під час

вивчення теми «Культура харчування» є використання ігрових проектів, коли учасники виконують визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Наприклад, вивчення приготування національних страв можна поєднати з проведенням народних свят календарного циклу(збирання врожаю; Андрія; Різдва; Великодня). Це можуть бути народні персонажі, літературні герої, реально існуючі особистості.

Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра. Під час гри всі учасники отримують певні техніко-технологічні відомості з того розділу або теми, з якими викладач ставить за мету ознайомити учнів. Наприклад, під час проведення свята Андрія можна організувати вивчення технології приготування страв з крупів, або ознайомити зі способом приготування страв з прісного тіста.

Як свідчить практика, заслуговує на увагу використання у технології приготування страв так званих інформаційних проектів. Вони передбачають збір інформації про будь-який об'єкт, явище, ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз, узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом. Структуру інформаційного проекту можна подати у такому вигляді: мета проекту, його актуальність; методи отримання інформації (літературні джерела, засоби масової інформації, бесіди, інтерв'ю) та обробки інформації(її аналіз, узагальнення), результат(реферат, доповідь, повідомлення на уроці); презентація, публікація.

Інформаційні проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їх модулем. Наприклад, під час вивчення таких тем: «Харчові обмеження в українській системі харчування», « Вегетаріанство», «Визначення харчової цінності овочевих страв та розрахунок їх вартості», «Сучасні теорії правильного харчування українців», «Місце перших страв у раціональному харчуванні», « Національні страви і вироби з борошна».

Особливої уваги заслуговує використання дослідницьких проектів. Вони потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості. Дослідницьких проекти мають бути підпорядковані логіці дослідника, мати відповідну структуру; визначення теми дослідження, аргументації її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, висунення гіпотез розв'язання проблеми. Прикладом дослідницького проекту під час вивчення технології приготування страв і кондитерських виробів може бути випікання весільного короваю, виготовлення обрядових виробів з тіста в різних регіонах України, приготування українських національних страв і напоїв; хліб – у традиціях і звичаях українського народу.

Проектна діяльність передбачає роботу в колективі. Інформаційна і технологічна, економічна ємкість багатьох проектів спонукає учнів об'єднуватися в групи. Склад і чисельність групи, а також обов'язки між її членами учні можуть визначити самі. Отже, навчальне проектування на уроках спеціальної технології орієнтоване на самостійну діяльність учнів: індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують упродовж визначеного інтервалу часу.

За кількістю учнів, які беруть участь у проектах, проекти поділяють на особистісні, парні та групові.

Прикладом особистісного проекту може бути проект на тему: «Здорова родина»(складання меню на добу з урахуванням основ правильного харчування, сервірування столу до сніданку в народних традиціях).

Прикладом парного проекту можуть бути проекти українського писанкарства, господарська основа харчування українців).

Прикладом групового проекту може бути обряд приготування «бабиної каші» при проведенні тематичного заходу «Масляна, масляна, яка ти мала», або сервірування столу до чаю в народних традиціях.

Технології проектування і теми для вивчення, які розглядаються в темі «Культура харчування», «Технологія приготування страв і кулінарних виробів», можуть бути різні за тривалістю в часі, а саме: короткотермінові (кілька уроків), середньої тривалості і довготривалі.

Прикладом короткодіючих проектів можуть бути: приготування овочевих страв української національної кухні; оформлення готових страв; вибір найдоцільнішого варіанта приготування та оформлення бутербродів; розрахунок собівартості страв; сервірування столу за призначенням; регіональні особливості приготування борщів; приготування галушок на Полтавщині; приготування вареників в регіонах України.

Проекти середньої тривалості розробляються терміном від тижня до одного місяця. Це можуть бути такі: господарська основа харчування українців (оформлення альбому; українська писанка), практичне виготовлення писанки, традиційний посуд українців(альбом замальовок); каша як обрядова страва (реферат).

Довготривалі проекти – це такі, виконання яких триває кілька місяців. Прикладами довготривалих проектів можуть бути: обряд приготування «бабиної каші»(тематичний захід); масляна(збір старовинних рецептів страв); традиційна гостинність українців (тематичний захід); Великдень, Різдво (збір старовинних рецептів страв і виробів з тіста).

Виконання творчих проектів допомагає учням підвищити зацікавленість в навчально-виробничий діяльності, збільшити кількість і покращити якість засвоєного ними навчального матеріалу, а також розвивати механізм самоосвіти, самовиховання, самореалізації, саморозвитку, які необхідні для становлення особистості, яка вміє швидко адаптуватися до нових вимог суспільного розвитку, здатна швидко змінити стереотипний погляд на життя й самостійно знайти нестандартні шляхи розв’язання соціальних проблем.

Працюючи над темою, я прийшла до такого висновку, що синтез теорії і практики, освіти, праці, єдності, технічності і педагогіки – окремі аспекти складної проблеми підготовки учнів до зрілого життя.

Обґрунтовуючи правильний вибір об’єкта проектування, учні не тільки використовують свої знання і життєвий досвід, а й вчаться чітко, красиво і правильно висловлювати свої думки, здійснювати розрахунки сировини, підбір сировини щодо якості, собівартості. Вони не тільки оволодівають основами економічних знань, а й вчаться правильно підбирати і використовувати потрібний для виконання творчого проекту матеріал, правильно обґрунтовувати свій задум, що є досить важливим під час вивчення технології приготування їжі. Підбираючи навчальний матеріал для розробки проекту в процесі вивчення технології обробки продуктів, учні замислюються над економічними проблемами, більш повно дізнаються про багатства рідного краю.

Проектно-технологічна діяльність, як показує досвід її організації на уроках спеціальної технології по приготуванню страв, сприяє розвитку творчих якостей особистості. Разом з тим, учні вперше стикаються із завданнями, в яких відсутнє єдино правильне рішення. На лабораторно-практичних заняттях з предмету: «Технологія кулінарного виробництва» найбільш значними формами роботи учнів були: робота з інструкційно-технологічними картками, приготування страв з переліку орієнтованих страв, які обирає викладач з навчальної програми. Згідно з підходами проектно-технологічної діяльності я орієнтую учнів на власне дослідження, в якому передбачається і власний варіант вирішення проблеми.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ОСНОВІ ГУМАНІЗАЦІЇ І ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ВІДНОСИН

Киба Надія Василівна,
методист Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти
(Дніпропетровська область)

Пошук сучасних шляхів і засобів управління розвитком виховання становить нині одну з найактуальніших проблем управління навчальним закладом. Успішне вирішення проблеми потребує ґрунтовного осмислення суті управління виховною системою, її структури, функцій, принципів, технологій, які спрямовані на пошук шляхів практичної реалізації теорії управління. Для професійно-технічної освіти питання виховання є надзвичайно актуальним з огляду на соціальний, моральний, освітній рівень учнівського контингенту. Ми реально оцінюємо наш учнівський контингент, умови їх попереднього навчання, виховання і розвитку, що дає свій особливий відбиток на хід соціальної адаптації. Багатьох учнів за даними психологічних та соціологічних досліджень слід не лише адаптувати, а реанімувати в соціумі.

Поняття «технологія навчання» сьогодні не є загальноприйнятим в традиційній педагогіці. В документах ЮНЕСКО технологія навчання розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодія, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти.

Існує багато цікавих визначень сутності педагогічних технологій:

- це сукупність прийомів, що застосовуються в будь-якій справі, в мистецтві (Тлумачний словник російської мови);
- мистецтво, майстерність, вміння, сукупність методів обробки, зміна стану (В.М.Шепель);
- складова процесуальна частина дидактичної системи (М.Чошанов);
- сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають соціальний набір і компоновку форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є інструментарієм педагогічного процесу (Б.Т.Ліхачов);
- змістовна техніка реалізації навчально-виховного процесу (В.П.Беспалько);
- опис процесу досягнення планових результатів навчання (І.П.Волков);
- продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В.М.Монахов).

Поняття «педагогічна технологія» відповідає на питання – як найкращим способом досягти цілей навчання, виховання, управління цим процесом? Технологія спрямована на послідовне втілення на практиці завчасно спланованого навчально-виховного процесу.

Виховна технологія – сукупність форм, методів, способів, прийомів навчання і виховних засобів, що дозволяють досягати поставленої виховної мети. Це один із засобів впливу на процеси розвитку, навчання і виховання учнів.

В організації виховного процесу в ПТНЗ, вихованні духовно багатої особистості, кваліфікованого робітника багато залежить від особистості людини, яка, виконуючи свої функціональні обов'язки, професійно займається справою виховання.

Адже для всіх учасників виховного процесу поставлені єдині вимоги, єдині виховні пріоритети, визначено єдині основні цінності. Однак, всі є свідками того, що не в усіх закладах ми виходимо на бажаний результат. В чому ж полягає секрет успіху?

Сучасне життя з насиченим інформаційним простором спонукає нас осмислити і усвідомити право дітей на самореалізацію. Гуманізація є одним із кроків до створення комфортної атмосфери, в якій дитина має бажання отримувати знання і зацікавлена в прояві

своїх здібностей та розкритті глибини власного потенціалу за рахунок власного гармонійного розвитку .

Широко відомий вираз «професійне навчання», а вираз «професійне виховання» навряд чи хтось чув. До чого це приводить? Всі знання і вміння, і навіть ті нечисленні навички, які отримали молоді спеціалісти, вони не можуть успішно застосувати. Чому?

1. Їм не вистачає відповідних якостей, професійного виховання, коли учні постійно знаходяться в символічній аурі майбутньої професії.

2. Учням не вистачає досвіду, професійної практики.

3.Учні ПТНЗ «не в темі», оскільки середовище, в якому вони «варилися» під час навчання – це учні і викладачі, а не професіонали.

4. Вони не хочуть бути професіоналами. Крім того, навіть в області навчання не все добре – теоретичні знання явно домінують над практичними навичками.

Створення освітнього середовища на основі гуманізації вимагає застосування форм, методів, прийомів, механізмів, засобів, ознак, а отже конкретних дій з боку вчителя чи батьків, а також врахування вже відомих розробок науковців, що у сукупності є арсеналом для становлення особистості.

Основою гуманізації є навчально-виховний процес «можу-хочу». Тобто на будь-який вплив у дитини має з'явитися позитивна мотивація до виконання дії. Набуття знань та вмінь дуже часто є рутинним, і тому мотивація короткочасна. Важко утримувати інтерес, допитливість протягом часу, доки дитина має засвоїти матеріал.

Серед ознак гуманістичного освітнього простору вчені виділяють:

1. *Виховний вплив в Зоні найближчого розвитку.* Кожній дитині потрібен «свій час» для того, щоб увійти в завтрашній день. За своїм віком діти можуть бути однакові, але зона актуального й найближчого розвитку буде різна, і важливо побачити ту реальну межу, якої дитина досягла сьогодні і ту максимальну, яка проявиться в найближчому майбутньому. Головне – вірити і мати бажання побачите те, що ми, дорослі-вихователі, батьки, наставники, вчителі прогнозуємо кожній конкретній особистості.

2. *Позитивно сформована мотивація.*Установка є обов'язковою умовою гуманізації навчання, тому що механізмом є «можу – хочу». Завдання педагога, за словами Ш. Амонашвілі, активізувати сили дитини, що «рвуть із середини»

Прикладом застосування цього положення в педагогічній діяльності вчителів є форми і методи навчання, які при коректному використанні знову ж таки формують цю цілісну гуманізацію освітнього середовища.

3. *Право дитини на свободу вибору і можливість заміни видів діяльності.*Відомо, що дитина не в змозі зрозуміти свого майбутнього, не може зорієнтувати свою діяльність на майбутнє, вона лише розуміє свої потреби. І дуже важливо створити відповідний клімат і руйнувати тим самим бар'єри дитини. Це може бути спектр вибору, пов'язаний із вибором майбутньої професії і хобі.

4. *Створення особливої атмосфери.* Необхідно згадати атмосферу радості, творчості, добра, що створювали в своїй педагогічній діяльності Л. Толстой, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі, яку діти не можуть самі побудувати, в цьому їм потрібна допомога дорослих.

Сьогодні діти приходять до училища не тільки для того, щоб навчатися. Їх приваблює можливість спілкування з однолітками, що мають схожі інтереси, спосіб життя і мислення, тобто середовище «такі, як я». Необхідно дати шанс і можливість учням по справжньому брати участь і в КТС, і в соціально-значущій і просто в дозволеній діяльності. Звільнити їх від багатства одноманітних, нудних, тільки заради галочки непродуманих справ і заходів, не давати приводу думати, що дорослі, які знаходяться з ними поруч, не компетентні. Потрібно дати можливість учням отримати досвід.

Демократичний стиль виховання характеризується певним розподілом повноважень між педагогом і вихованцем у відношенні проблем його навчання, дозвілля, інтересів тощо. Педагог намагається приймати рішення, радячись із учнем, і надає йому можливість виказувати власну думку, відношення, робити самостійний вибір.

Частіше такий педагог звертається до вихованця з проханням, рекомендаціями, порадою, рідше – наказує. Систематично контролюючи роботу, завжди відмічає позитивні результати і досягнення, особистісний ріст учня і його прорахунки, звертаючи увагу на ті моменти, які вимагають додаткових зусиль, роботи над собою або спеціальних занять.

Педагог вимогливий, але одночасно справедливий, або намагається таким бути, особливо в оцінці дій, суджень, вчинків свого вихованця.

Демократичний стиль може на практиці реалізовуватися в системі наступних метафор:

- «Рівний серед рівних», де педагог в основному виконує необхідні обов'язки по координації дій вихованця в організації його навчальної діяльності, самоосвіти, дозвілля, узгоджуючи з ним на правах «дорослого» всі питання і проблеми;

- «Перший серед рівних», де домінує висока культура діяльності і відносин, більша довіра педагога до вихованця, надає допомогу в разі звернення до нього самого вихованця.

Перш за все колектив повинен бути однодумцями щодо кінцевої мети в діяльності закладу. Кожен має право на власну думку, на власні творчі підходи в роботі, але основною їх мотивацією повинен бути якісний результат власної праці, праці всього колективу та міні-груп. Коли знаходишся певний час в навчальному закладі, в якому працює творчий колектив, відразу відчуваєш особливий педагогічний почерк, стиль в роботі, стрижень або пріоритетний напрямок, який обрав для себе заклад для досягнення єдиної мети.

Демократизація навчального закладу здійснюється за умови інтенсифікації педагогічного процесу, фактори якої були розроблені нині забутим академіком Ю.Бабанським:

- посилення цілеспрямованості навчання: чітка постановка навчальних, розвиваючих і виховних завдань для кожної теми і

кожного уроку;

- підвищення мотивації – збільшення завдань для розвитку інтересу учнів до предмету в цілому та того матеріалу, який вивчається на даний момент;

- збільшення інформативної ємності уроку, закріплення теоретичного змісту шляхом його об'єднання в блоки;

- використання творчих та дослідницьких методів для активізації навчання;

- використання рольових ігор, групових, парних та інших форм;

- прискорення темпу навчання, що здійснюється шляхом збільшення завдань на розвиток взаємозв'язків між раніше вивченим і новим матеріалом, а також матеріалом, який ще буде вивчатися;

- розвиток навичок навчальної діяльності: конспектування, складання схем, таблиць, анотацій, планів, рефератів, розв'язок творчих завдань, концентрація уваги та управління операціями мислення;

- доцільне використання навчально-наочних посібників, ТЗН, ком'ютерів.

Ми опинилися перед кардинально новою для історії ситуацією, коли досвід попередніх поколінь передається наступному, але він йому не потрібен. Тобто можливо він і потрібен, але одночасно потрібно щось іще інше, нам не відоме. Ця ситуація породжує багато питань – філософських, психологічних тощо. Але головне – виникають питання практичні.

Що слід врахувати, демократизуючи навчальний заклад, це:

- наближення і розвиток інтересів педагогів, учнів, батьків;

- відкритість та обґрунтованість будь-яких пропозицій;

- конструктивність критичного аналізу;

- прогнозування наслідків і попередження негативних явищ;

- багатоетапний аналіз пропонованих рішень.

Педагогічні технології на основі гуманізації і демократизації педагогічних відносин – це технології особистісних відносин, індивідуального підходу з яскравою гуманістичною направленістю змісту.

Демократичний заклад повинен формувати демократичну особистість, здатну планувати свою життєву кар'єру, володіти методами і технологіями досягнення мети на основі моральних норм.

Духовність і гуманність є фундаментальні поняття і вони здатні сприяти неперервному еволюційному процесу покращення природи людини. Духовність об'єднує все, що відбувається в свідомому і підсвідомому світах людини.

Віра наділяє людину вільною волею і робить її духовно сильною. Поняття Духовність і Гуманність переплітаються одне з одним як суть і шлях, як зміст і форма. Разом вони утворюють суть гуманної педагогіки.

До них відносяться педагогіка співпраці, гуманно-особистісна технологія Ш.О. Амонашвілі, система викладання літератури як предмета, що формує людину, Є.Н.Ільїна тощо.

Поняття «жити добре і успішно» не означає морально і духовно. Частіше для хорошого життя передбачається навчити учня відчувати себе щасливим в суспільстві споживачів.

Дитина народжується із зерном духовності, для його проростання необхідні умови. Згідно аксіом Гуманної Педагогіки духовність виховується духовністю, любов – любов'ю, благородство – благородством. Людство не може «переступити» через бездуховне дитинство в доросле духовне життя.

Суть Гуманної Педагогіки – це ведення учня по шляху вдосконалення свого духовного світу і розуміння свого призначення, розуміння суворості обов'язку по шляху примноження ДОБРА і ЛЮБОВІ на землі.

Ефективність виховання підлітків в значній мірі залежить від того, що вони знають про людину, як ці знання перетворюються в переконання, як переконання стверджуються в діяльності. Переживання почуття власної гідності є для особистості променем, спрямованим у власну душу. Потрібно щоб він ніколи не згасав. Це покладає на вихователя велику відповідальність, вимагає від нього виключної майстерності в сфері людинознавства.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш.А. Как любить детей (опыт самоанализа) / Ш.А.Амонашвили. – Москва – Абакан: Издательский Дом Шалвы Амонашвили; Издательство Хакасского государственного университета им. Н.Ф.Катанова, 2009. – С.84-85.

2. Амонашвили Ш.А. Баллада о воспитании. Истинное воспитание Ребенка – в воспитании самих себя / Ш.А. Амонашвили. – Артемовск, 2008.

3. Педагогічна технологія: педагогічний вплив у процесі виховання школяра / Упорядник: Н.Є. Щуркова – М.: Московський інститут підвищення кваліфікації працівників освіти. – 1992.

4. Селевко Г.К. Сучасні освітні технології: [навчальний посібник] / Г.К. Селевко.– М.: Народна освіта, 1998.

5. Жирнова М.П. Сказкотерапия в воспитании уважительного отношения к людям / М.П. Жирнова //Школьник и мир: воспитание уважительного отношения/ Под общ. ред. проф. В.Г. Рындак. – Уфа: изд-во Филиала МГОПУ, 2005.

ОСОБЕННОСТИ РАЗРАБОТКИ ЭЛЕКТРОННОЙ КНИГИ И ЕЕ ПРИМЕНЕНИЕ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ (ОБЗОР ИНОСТРАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ)

Коваль Лариса Евгеньевна,
старший преподаватель кафедрыпедагогики
и психологии профессионального образования
ИПО ИПР (г. Донецк) ДВНЗ «УМО»

В настоящее время наблюдается повышенный интерес к проблеме преобразования обычных бумажных книг в байты. Создание новых учебников в цифровом виде привело к появлению определения электронных книг. Первоначально электронной книгой считались бумажные книги, преобразованные в цифровой формат [6]. Затем в этот термин были включены мультимедиа, гипертекст или гипермедиа систем [1]. В последующие годы определение электронной книги было расширено; теперь это понятие включает в себя книги, доступные в сети интернет, которые могут быть пересланы посредством электронной почты, и прочитаны с помощью портативных электронных устройств чтения, или в виде файла, который можно загрузить на компьютер [6, 17, 20, 21, 26]. Дополнительной интерпретацией понятия электронной книги является «печать по требованию». Книгу, содержание которой хранится в системе, связанной с принтером, с помощью которого можно напечатать заранее купленные копии книги или его отдельные главы [8, 9]. Современное понятие электронной книги включает в себя: любую цифровую информацию, содержащуюся в интерактивной базе данных или коллекции веб-страниц; электронную коллекцию страниц, которые обладают многими характерными чертами и свойствами обычной книги, а также учебную среду, содержащую мультимедийные базы данных учебных ресурсов, в которых хранятся мультимедийные презентации по темам книги [21].

Целью данной работы явилось рассмотреть особенности разработки электронной книги и ее применение в учебном процессе.

На форуме «Открытая книга» (Open eBook (OEB) Forum) определяется основные понятия, связанные с термином «электронная книга»:

- публикация – это цифровой контент, который читают пользователи (то есть версия безбумажной книги, статьи, журнал и т.д.)*;*
- устройства для чтения – физические устройства, используемые для чтения (например, персональные компьютеры);
- система считывания – программное и аппаратное обеспечение, которое обрабатывает содержание и представляет его пользователям.

Проблема использования электронных книг для улучшения взаимодействия преподавателей и студентов при дистанционном обучении, а также вопросы улучшения доступа к учебным материалам были исследованы SelvidgeP. andPhillipsC. [20].

В 1998 году появились первые портативные устройства или планшеты для чтения электронных книг. Появление электронных книг способствовало тому, что многие компании начали производство электронных устройства для отображения, чтения и хранения электронной информации [18]. Современные планшеты – легкие устройства, которые дублируют знакомый опыт чтения бумажной книги, но обладают рядом особенностей в вопросах повышения удобства чтения [23].

Вопросами преимущества электронных книг перед традиционными бумажными носителями исследовались SelvidgeP., PhillipsC., ShiratuddinN., LandoniM., GibbF., HasanS., Norshuhada,* MonicaLandoni, ForbesGibbandShahizanHassan, StorkP.P., Thomson, NoamE.M. [15, 19-23]. Они определили следующие преимущества электронных книг перед традиционными:

- они могут хранить десятки и сотни названий (файлов), что делает их идеальными для удобного портативного доступа к материалам для чтения практически из любого места;

- они включают интерактивные словари, закладки, мгновенный поиск, заметки и перекрестные ссылки;

- дисплей с подсветкой и размер шрифта могут быть скорректированы для облегчения чтения.

Хотя они имеют ряд преимуществ по сравнению с бумажными книгами, чтение с этих устройств вызывает нагрузку на глаза и блики. Еще одним существенным недостатком электронных устройств является их высокая стоимость по сравнению с бумажными носителями [19, 24, 25].

Наиболее известными и распространенными программами для чтения электронных книг, описанными в литературе, являются Microsoft Reader, Adobe Acrobat Reader и Adobe Acrobat [6, 12, 13, 17, 22, 24]. Две версии Microsoft Reader доступны для бесплатной загрузки с сайта Microsoft:

- для настольных и портативных компьютеров – дает возможность прочитать зашифрованные электронные книги, которые доступны на BarnesandNoble.com и Amazon.com, а также незашифрованные книги;

- для устройств Pocket PC – возможность чтения только незашифрованных электронных книг.

Интерфейс Microsoft Reader предназначен специально для чтения онлайн. Он включает в себя ClearType технологию, разработанную Microsoft для повышения четкости ЖК-экрана, а также позволяет аннотации, закладки, рисунки и изменения размера шрифта [4].

Acrobat Reader ™ свободно загружаемое программное обеспечение, которое позволяет пользователям читать Portable Document Format (PDF) файлы. Acrobat Reader широко используется пользователями, что делает PDF формат популярной электронной книги. Glassbook Reader была переименована в Adobe Acrobat для чтения электронных книг и пользователи получили возможность бесплатно скачать программу, позволяющую читать PDF на основе электронных книг на портативных компьютерах, ноутбуках и настольных ПК. Она позволяет делать покупки и загружать электронные книги в электронном торговом центре Adobe и других интернет-магазинах, таких как eBookTech.com, McGraw-Hill Primis Internet, Taylor & Francis eBookstore, Harcourt College Publishers, CyberRead.com и BarnesandNoble.com. Ее особенности включают в себя [21]:

- одно- и двухстраничное отображение страницы, для эмуляции традиционного чтения книги;

- интегрированный доступ и скачивание электронных книг в персональную библиотеку;

- возможности закладки, выделения, аннотации и поиск инструментов, которые позволяют легко находить конкретные отрывки;

- вращающийся дисплей и элементы управления (например, возможность менять ориентацию страницы) для использования на ноутбуках;

- доступ к веб-ссылкам, содержащимся в электронных книгах;

- высококачественный, полноцветный дисплей.

Электронные книги доступны в широком диапазоне форматов, простейший из которых является простым ASCII-стандартным текстом. Однако, этот формат очень непривлекателен для чтения, не имеет возможности сохранить форматирование и не поддерживает графику. Для решения этих задач используются [2, 3, 5, 10, 11, 14, 16, 21]:

– Adobe Acrobat's Portable Document Format (PDF) ;
– Microsoft Reader's Literature (LIT) ;
– Rich Text Format (RTF);
– Night Kitchen's Tool Kit 3 (TK3) ;
– Markup Language (e.g. HyperText Markup Language – HTML, Standard Generalised Markup Language – SGML, eXtensible Markup Language – XML);

– Software for PDAs such as AportisDoc for Palm Pilots and Pocketbooks, Palm Reader and Mobi-Reader for Palm Handheld, Handspring Visor, and Window CE devices.

Самые популярные форматы HTML и PDF. В 1999 году NuvoMedia и SoftBook Press совместно разработали и предложили формат Открытой публикации книги (OEBPS) [7]. OEBPS основан на HTML и XML–спецификаций для содержания, структуры и представления электронных книг, и поддерживается более чем 200 компаниями, включая IBM, Microsoft и Adobe. Хотя Adobe является одним из членов OEB форума, компания активно продвигает свои PDF форматы, что де-факто является стандартом электронных книг.

Книги, которые производятся и хранятся в электронном виде, а не в печатном, являются электронной публикацией (электронные издания). С финансовой точки зрения, электронная публикация исключает печать, переплет, хранение и транспортные расходы. Тем не менее, использование квалифицированного редакционного и технического персонала (например, графики, аудио- и видеоспециалисты, аниматоры и т.д.) для подготовки данных для электронного издания, также стоит дорого, как и бумажные публикаций, а в некоторых случаях и дороже [21].

Процесс создания электронной книги можно трактовать по-разному в зависимости от типа электронной книги и ее цели. Например, для текстовых электронных книг, этот процесс может включать в себя просто оцифровку печатных книг, или применения языков разметки. Для мультимедийных и гипермедиа книг, требуется другой подход, включая создание графиков, аудио, анимацию и видео.

В 1998 году Босток С. применил системный подход к разработке учебных материалов для достижения конкретных целей обучения. «Если электронная книга производится в учебных целях, процесс ее развития также следует рассмотреть с точки зрения учебного проектирования и учитывать широкий спектр различных методов обучения» [5]. Он предложил этапы создания электронных учебников. Сначала выбирается направление, а затем строится концептуальная модель, которая определяет структуру электронной книги. Затем следует разработка интерфейса, где особое внимание уделяется эргономике и тексту.

Создание текстовых электронных книг становится все проще с появлением компиляторов. Книги создаются путем объединения существующих текстовых файлов, а также компиляторы автоматически создают структуру и интерфейс книги. Проектирование мультимедиа и гипермедиа книги обычно включает несколько этапов. В текстовых электронных книгах (или любой другой среде) дизайнеры должны лишь следовать рекомендациям, таким как использование соответствующих шрифтов, что делает текст читабельным и с учетом типа стилей и цветов. Для мультимедийных и гипермедиа книг, с другой стороны, конструктивные соображения направлены на графику, аудио, анимации, видео, тексты, а также на их комбинации [5, 13].

Электронные книги широко применяются в дистанционном образовании. В частности, электронные книги способны улучшить взаимодействие между преподавателями и студентами при работе с учебно-методическими материалами. В результате исследования, проведенного NorshuhadaShiratuddin, MonicaLandoni, ForbesGibb и ShahizanHassan были отмечены как положительные, так и отрицательные моменты применения электронных методических материалов в учебном процессе [21].

Положительные отзывы:

1. Накапливается опыт чтения с экрана лекций, отправленных в формате Word или слайд презентации или веб-страниц.
2. Возможность имитации действия как на печатных заметках, таких как выделение, закладки и аннотирования, считается очень полезной.
3. Переход внутри учебника с помощью гиперссылок была отнесена к положительным свойствам.
4. Компиляция формата электронной книги, с оглавлением, улучшает контент.

5. Студенты могут хранить свои коллекции заданий (в виде электронной книги) в персональной цифровой библиотеке в считывающем устройстве, что позволяет экономить физическое пространство, а также повышает мобильность.

6. Комментарии преподавателей дают студентам «ощущение личного контакта преподавателя» в своей работе. Кроме того, студенты могут читать и определить сильные и слабые стороны своей работы, с точки зрения преподавателя. Это один из традиционных методов взаимодействия в образовательной среде.

7. Пересылка комментариев посредством интернет-технологий происходила гораздо быстрее, чем если бы она проводилась традиционным способом.

Отрицательные комментарии:

1. Напечатанные на бумаге тексты гораздо удобнее для чтения, нежели текст в электронном виде.

2. Аппаратные средства чтения слишком дороги для студентов.

Выводы

На основании изученных литературных источников мы можем заключить, что электронное учебное пособие является ключевым дидактическим звеном информационно-коммуникационной технологии обучения в процессе подготовки конкурентоспособных специалистов. Несмотря на то, что термин «электронное учебное пособие» приобретает все большее распространение, разные авторы вкладывают в него существенно различный смысл. Электронный учебник не альтернатива, а дополнение к традиционным формам обучения, и не заменяет работу обучающегося с книгами, конспектами и тестовыми заданиями.

Разрабатываемое программное обеспечение электронного учебного пособия должно обеспечивать:

- применимость на различных компьютерных платформах;
- обучение в режиме телекоммуникации «on-line»;
- простоту использования в сочетании с мощными информационными и телекоммуникационными образовательными функциями;
- интерактивную помощь в процессе самостоятельного обучения;
- оперативность переключения с одного изучаемого раздела на другой; поддержку индивидуальной и коллективной форм обучения;
- удобный просмотр иерархии изучаемых объектов;
- возможность выбора произвольной (помимо рекомендуемой) последовательности изучаемых разделов;
- эффективный мониторинг результативности выполнения текущих индивидуальных заданий;
- распечатку файлов, на стандартных страницах с использованием современных принтеров;
- наличие электронных средств контроля ошибок студентов при выполнении тестирующих заданий;
- поддержку стандартов графических интерфейсов в режиме телекоммуникации и интернет-конференций;
- поддержку отображения GIF- и JPEG-изображений;
- работу с глоссарием;
- применение систем поиска разделов, заголовков, рисунков, ссылок, литературных источников;
- оперативное протоколирование действий студентов.

И в заключение хотелось бы особо выделить основополагающие дидактические принципы, которыми следует руководствоваться при создании электронных учебных пособий для организации учебной деятельности на основе современных информационных и телекоммуникационных технологий обучения.

1. Принцип квантования: разбиение материала на разделы, состоящие из образовательных модулей, минимальных по объему, но замкнутых и интегрированных по содержанию.

2. Принцип полноты: каждый тематический модуль должен иметь следующие дидактические компоненты: теоретическое ядро; контрольные вопросы по теории; примеры; задачи и упражнения для самостоятельного решения; контрольные вопросы по всему модулю с ответами; контрольную работу; контекстную справку (Help); исторический комментарий.

3. Принцип наглядности: каждый модуль должен состоять из коллекции кадров с минимумом текста и визуализацией, облегчающей понимание и запоминание новых понятий, утверждений и методов.

4. Принцип ветвления: каждый модуль должен быть связан гипертекстными ссылками, чтобы у пользователя была возможность перехода в любой другой раздел или литературный источник; принцип ветвления не исключает, а даже предполагает наличие рекомендуемых переходов, реализующих последовательное изучение предмета.

5. Принцип регулирования: учащийся самостоятельно управляет сменой презентационных слайдов, имеет возможность вызвать на экран любое количество примеров (понятие «пример» имеет широкий смысл: это и примеры, иллюстрирующие изучаемые понятия и утверждения, и примеры решения конкретных профессиональных задач).

6. Принцип адаптивности: электронное учебное пособие должно допускать адаптацию к нуждам конкретного пользователя в процессе учебы, позволять варьировать глубину и сложность изучаемого материала и его прикладную направленность в зависимости от будущей профессии, применительно к нуждам пользователя генерировать дополнительный иллюстративный материал, предоставлять графические и геометрические интерпретации изучаемых понятий.

7. Принцип компьютерной поддержки: в любой момент работы субъект образования может получить компьютерную поддержку, освобождающую его от рутинной работы и позволяющую сосредоточиться на сути изучаемого в данный момент материала, рассмотреть большее количество примеров и решить больше задач; при этом компьютер не только выполняет громоздкие преобразования, разнообразные вычисления и графические построения, но и совершает математические операции любого уровня сложности.

8. Принцип собираемости: электронное учебное пособие и другие дидактические образовательные пакеты должны быть интегрированы в форматах, позволяющих компоновать их в единые электронные комплексы, расширять и дополнять их новыми разделами и темами, а также формировать электронные библиотеки по отдельным дисциплинам.

Список использованных источников

1. Allen, M. (2000) "E-PublishingFAQ". Writing-World.com http://www.writing-world.com/epublish/FAQ.html

2. Almeida, E. (2001) eBooksN'Bytes Software Review. eBooksN'Bytes http://www.ebooksnbytes.com/compiler_review.html

3. Armstrong, C. and Lonsdale, R. (1998) The Publishing of Electronic Scholarly Monographs and Textbooks http://www.ukoln.ac.uk/dlis/models/studies/elec-pub/elec-pub.htm

4. Borchers, J.O. (1999) "Electronic Books: Definition, Genres, Interaction Design Patterns". Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI99 Workshop: Designing Electronic Books, Pittsburgh, May 1999

5. Bostock, S. (1998) Courseware Engineering - an overview of the courseware development process. University of Keele http://www.keele.ac.uk/depts/cs/Stephen_Bostock/docs/atceng.htm

6. Clister, J. (1999) "Electronic Books". Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI99 Workshop: Designing Electronic Books (ACM) http://www.fxpal.com/ConferencesWorkshops/chi99deb/submissions/clister.htm

7. Frauenfelder, M. (2000) "Digital Publishing: An Open E-Book?" The Industry Standard, August 7th http://www.thestandard.com/article/display/0,1151,17188,00.html

8. Hawkins, D. (2000) "Electronic Books: A Major Publishing Revolution, Part 1". Online, 15-28

9. Hawkins, D. (2000) "Electronic Books: A Major Publishing Revolution, Part 2". Online, 19-35

10. Henke, H. (2001) Electronic Books and ePublishing (London: Springer-Verlag)

11. Hitchcock, S., Carr, L. and Hall, W. (1997) "Web Journals Publishing: A UK Perspective". Serials, 10(3), 285-299 http://journals.ecs.soton.ac.uk/uksg.htm

12. Judge, P. (1998) "E-books: A library on your lap". BusinessWeek, November 5th http://www.businessweek.com/1998/46/b3604010.htm

13. Lynch, C. (2001) "The Battle to Define the Future of the Book in the Digital World". First Monday, 6(6), June http://www.firstmonday.org/issues/issues/issue6_6/lynch/index.html

14. Moschella, D. (1999) "Electronic books are poised to become a key medium". CNN, April 23rdhttp://www.cnn.com/TECH/computing/9904/23/ebooks.idg/

15. Noam, E. M. (1999) "The Dim Future of the book". Info: The Journal of Policy, Regulation and Strategy for Telecommunications Information and Media, 1(1), 5-10

16. O'Donnell, B. (1998) "Is the world ready for digital books?" Info World Media Group Inc., July 6thhttp://www.everythingcomputers.com/1998%20Columns/July/july_6_1998_column.htm

17. Prabha, C. (2000) "Understanding the elements of book publishing". OCLC Research http://www.oclc.org/oclc/new/n229/research.html (scroll down page)

18. Sanders, Y. and Sanders, G. (2000) "eBooks in Japan, Part 1 of a special report". eBookNet.com

19. Schilit, B. (1999) "Why e-Read? Finding opportunities in the merger of paper and computer". The Future of Print Media, Spring http://www.futureprint.kent.edu/articles/schilit01.htm

20. Selvidge, P. and Phillips, C. (2000) "E-books: Are We Going Paperless?" Usability News, Usability Research Laboratory, Wichita State University http://psychology.wichita.edu/surl/usabilitynews/2W/ebook.htm

21. Norshuhada Shiratuddin, Monica Landoni, Forbes Gibb and Shahizan Hassan E-Book Technology and Its Potential Applications in Distance Education. Journal of Digital Information, Vol 3, No 4 (2003) http://journals.tdl.org/jodi/article/viewArticle/90/89

22. Stork, P. P. (2000) "The Promise of eBook Publishing". The Internet Writing Journal (IWJ), 4(9) http://www.writerswrite.com/journal/oct00/stork.htm

23. Thomson Multimedia (2000) "Thomson Will Mass-Produce Next Generation Rocket eBook, Soft-Book". eBookNet.com

24. Williams, G. (2000) "Where Reading Devices Make Sense". eBookNet.com

25. Williams, G. (2000) "A Few Things that Absolutely Must Change in the eBook Industry". eBook-Net.com

26. Wilson, R. (2001) "Evolution of Portable Electronic Books". Ariadne, issue 29 http://www.ariadne.ac.uk/issue29/wilson/

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ В ОБУЧЕНИИ ХИМИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ЛИЦЕЕ

Колесниченко Татьяна Тимофеевна,
Артёмовский профессиональный лицей

Прочность знаний учащихся во многом зависит от преемственности обучения, предполагающего использования в профессиональных лицеях знаний, умений и навыков, которыми учащиеся уже овладели в общеобразовательной школе I-II ступени. В рекомендациях по работе с новой программой по химии 2010 года (уровень стандарта) предусмотрены 10 резервных часов в 10-11 классах, которые можно использовать для систематизации и обобщения, анализа и коррекции знаний учащихся учебного материала за курс химии основной школы. Для этого 7 уроков (2 обязательных урока по программе и плюс 5 резервных часов) необходимо отвести для выяснения пробелов по химии на 1-м курсе, 5 уроков на 2-м курсе – для этой же цели [1, 3].

Проблема преемственности знаний по химии между школой и профессиональным лицеем тесно связана с проблемой отбора системы опорных знаний за курс основной школы. Решение проблемы отбора связано с поиском научно-обоснованных критериев, дающих возможность определить, какие знания, умения и навыки из курса химии в школе нужны для дальнейшего успешного усвоения курса химии, предметов спецдисциплин и для более эффективного овладения профессиональными умениями и навыками в ходе производственного обучения. Критериями, которые могут помочь преподавателям отобрать систему опорных знаний, являются прежде всего их дидактическая и профессиональная значимости.

По новым программам химии 71% учебного материала изучается в основной школе и лишь 29% остаётся на продолжение изучения химии в лицеях. Это позволяет опираться на полученные знания по химии в школе при изучении таких предметов в лицее как материаловедение, технология приготовления пищи, физиология питания, кулинария, товароведение, оборудование и технология сварочных работ.

В соответствии с критерием профессиональной значимости опорные знания должны служить средством для более глубокого усвоения содержания общетехнических предметов и более осознанного понимания выполнения работ в ходе производственного обучения. Например, знание ацетилена, его свойств и получение помогает более осмысленно изучать такой предмет как технология сварочных работ. Изучаемая тема на 1-м курсе «Металлы» способствует глубже изучать предмет материаловедение. Изученные темы в 9-м классе «Углеводы, жиры, белки» позволяют углубить знания такого предмета как кулинария, физиология питания.

Критерий дидактической значимости предполагает, чтобы опорные знания служили средством для последующего изучения химии в профессиональных лицеях. Например, понятия, относящиеся к строению вещества, представляют собой опорные знания, так как они служат основой для объяснения и понимания явлений и процессов на уровне микромира в неорганической и органической химии.

Отбор практических умений и навыков по химии, приобретённых учащимися в основной школе, также проводится по этим критериям [2, 108].

Согласно выделенным критериям, можно предложить следующую программу опорных знаний по химии за курс школы I-II ступени, которые необходимо привести в систему и обобщить на первых уроках химии 1-го курса в профессиональных лицеях.

Примерное планирование темы
«Повторение вопросов курса химии основной школы»

1-й урок. Основные классы неорганических веществ. Оксиды.

2-й урок. Гидроксиды.

3-й урок. Кислоты.

4-й урок. Соли. Генетическая связь между классами неорганических соединений.

5-й урок. Периодический закон Д.И. Менделеева и периодическая система химических элементов.

6-й урок. Характеристика химических элементов по положению в периодической системе и строению атомов.

7-й урок. Виды химической связи.

Из практических умений и навыков по химии за курс основной школы, которые будут необходимы в процессе обучения в профессиональных лицеях, можно выделить следующие:

1. Умение обращаться с пробирками, лабораторным штативом, спиртовкой, кислотами и щелочами; проводить нагревание, растворение твердых и жидких веществ, собирание газов; распознавать кислоты, щелочи, соли.

2. Умение составлять формулы оксидов, гидроксидов, кислот и солей; уравнения реакций; электронные формулы химических элементов; уравнения окислительно-восстановительных реакций; знать названия элементов и химических соединений согласно современной украинской номенклатуре;

3. Умение вести расчёты по формулам и уравнениям реакций.

Проблема преемственности знаний по химии в методическом плане должна решаться в направлении выявления пробелов в знаниях учащихся и оказания индивидуально-дифференцированной помощив их устранении, систематизации и обобщения. Необходимо уделять внимание каждому учащемуся в отдельности, его умственному и нравственному развитию, становлению личности. Раннее обнаружение пробелов в знаниях учащихся и их устранение являются важным условием успешного усвоения дальнейшего курса химии. Постепенное приведение в систему и обобщение очень важных в теоретическом плане понятий может быть проведено благодаря применению разнообразных методов, приёмов и форм обучения, способствующих активизации познавательной деятельности учащихся [3, 23].

Уроки обобщающего повторения должны быть построены так, чтобы учащиеся продвигались вперёд в понимании учебного материала и в общем развитии. Роль преподавателя является ведущей. Без его руководящей роли знания учащихся остаются поверхностными, неглубокими. Качество и эффективность уроков повторения повышаются за счёт применения химических диктантов, индивидуальной и групповой форм самостоятельной работы, тестирования. Именно в ходе их выполнения удобно следить за работой учащихся, видеть их затруднения, своевременно оказывать им посильную помощь, учить их учиться. Использование самостоятельной работы в сочетании с учебником, беседой и рассказом преподавателя создаёт благоприятные условия для работы, как в лицее так и дома. Немаловажную роль играют также консультации по химии, на которых еще больше раскрываются знания учащихся. Уроки обобщающего повторения позволяют повысить не только качество знаний. но и совершенствовать умения учащихся планировать самостоятельную работу, рационально её выполнять, осуществлять самоконтроль, выделять существенное в изучаемом материале.

На уроках повторения преобладает самостоятельная работа с учебниками. Практика показывает, что учащиеся, как правило, бегло, невнимательно читают текст книги, насыщенный различными формулами, уравнениями, преобразованиями. Они либо пропускают эти формулы, уравнения, не анализируя их, либо машинально, механически читают символы, не вникая в их смысл. Следует обратить внимание учащихся на то, что, в учебниках, как правило, сначала даётся текст, из которого легко понять, какие именно формулы, уравнения, преобразования следуют за этим текстом. Поэтому в таких случаях намного лучше, полезней, интересней сначала самому попытаться провести эти преобразования, записать уравнения и т.д., а затем сверить свои записи с книгой. Например, в учебнике химии для 10-го класса при описании производства стекла написано: «Химизм изготовления стекла основывается на свойстве карбонатов разлагаться при нагревании и свойстве основных и кислотных оксидов взаимодействовать между собой»– идалее приводятся соответствующие уравнения реакций. Естественно, что учащиеся 1-го курса свободно могут сначала попытаться записать соответствующие уравнения реакций и тут же проверить правильность своих записей с приведёнными в учебнике [4, 106].

В идеале, вчерашние школьники, пришедшие в профессиональные учебные заведения, должны уметь составлять конспект прочитанного. При самостоятельном составлении конспекта учащиеся используют целый комплекс мыслительной деятельности: реконструкцию, выделение смысловых опорных пунктов, стимулирующие звенья и т.д. Следовательно, конспектирование не только помогает им в дальнейшем обучении в лицеях легко восстанавливать в памяти забытое, но и, что самое главное, побуждает к активной мыслительной деятельности над изучаемым материалом, приводит к лучшему пониманию и усвоению его. Разумеется, конспектирование необходимо сочетать с другими формами работы и можно использовать как при объяснении новой темы, так и при самостоятельном изучении по учебнику.

Таким образом, конспектирование в профессиональных учебных заведениях выполняет две функции: 1) помогает учащимся в дальнейшем быстро восстанавливать в памяти

изученный материал; 2) приучает их пользоваться приёмами мыслительной деятельности как при чтении учебника, так и при объяснении преподавателем новой темы. Очевидно, последнюю функцию конспектирования следует рассматривать как основную. Надо показывать учащимся, что конспекты бывают различных видов: тезисы, план, краткая схема в виде смысловых опорных пунктов, цитаты, сокращённые фрагменты текста и т.д.

Преподавателю желательно обратить внимание на следующий приём обучения при работе с конспектами. В психологии выявлены условия, способствующие длительному сохранению в памяти изученного материала:

1. Повторение с некоторой реконструкцией материала эффективнее, чем его повторение в неизменном виде.

2. Рассредоточенное во времени повторение эффективнее, чем концентрированное изучение материала [5, 69].

В соответствии с этими закономерностями желательно, чтобы учащийся не заучивал дома конспект, а выполнял с ним какую-либо работу. Для этого в конспекте можно оставить свободные места и указать, какие задания следует выполнить дома, чтобы дополнить конспект материалом из учебника. Отсюда, кстати, следует, что на уроке учащимся не стоит тратить времени на переписывание из учебника определений, законов и т.д. На уроке важно добиться от учащихся усвоения определений, законов, правил, т.е. учить их применению.

В учебной работе хороших результатов преподаватель достигает тогда, когда, используя предыдущие знания, строит обучение с учетом перспективы, подготавливая учеников к восприятию более трудного материала. Этот принцип обеспечивает систематические знания, умения и навыки по различным учебным предметам, в том числе по химии.

Список использованных источников

1. Габриелян О.С. Химия. Программа для общеобразовательных учебных заведений. 10-11 классы. Уровень стандарта / О.С.Габриелян – М.: Дрофа, 2009.

2. А.А. Кыверялга. Преемственность в обучении учащихся предметам естественно-математического цикла в школе и среднем ПТУ / Кыверялга А.А., Батаршева А.В. – М.: АПН СССР, 1984.

3. Вивюрский В.Я. Обучение химии в средних профтехучилищах / В.Я. Вивюрский. – Минск, Высшая школа, 2006.

4. Ярошенко О.Г. Химия. Учебник для 10 класса общеобразовательных учебных заведений. Уровень стандарта / О.Г. Ярошенко. – К.: Грамота, 2010.

5. Норманн Д.А.Познавательные процессы и способности в обучении / Д.А. Норманн. – М.,1990.

СПІВПРАЦЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РОБОТОДАВЦЯМИ: ІННОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРНЕРСТВА

Кочаток Наталія Дмитрівна,
Вище професійне училище № 25
(м. Хмельницький)

Постановка проблеми. На сьогодні проблема підготовки ініціативних, конкурентоздатних та професійно-компетентних випускників професійно-технічного навчального закладу є актуальною. Динамізм та суперечливий характер розвитку українського суспільства, проблеми формування активної, творчої особистості, забезпечення виконання нею соціально необхідних завдань в сучасних умовах вимагають радикальних змін у структурі, якості та змісті професійно-технічної освіти. Адже сучасний

ринок праці диктує свої умови: якість професійно-практичної підготовки кваліфікованого робітника повинна відповідати не тільки вимогам освітніх стандартів, але й потребам суспільства і роботодавця.

Варто зазначити, що, в першу чергу, професійно-технічні навчальні заклади мають адаптуватися не лише до вимог часу та інноваційних технологій, але й до стратегічних напрямків розвитку регіону. Роботодавець повинен бути впевнений, що навчальні заклади підготують потрібних йому кваліфікованих робітників, які обізнані у сучасних виробничих технологіях. Тому основною позицією професійно-технічного навчального закладу має стати постійна та ефективна співпраця з роботодавцями.

У зв'язку з цим системи підготовки кваліфікованих робітників для потреб регіону через призму соціального партнерства є досить необхідними і актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «соціального партнерства» досить часто з'являється у наукових дослідженнях педагогічної галузі: О.Любимова вивчає особливості соціального партнерства у площині освіти; В. Петров працює над означенням термінів і понять; Ю.Чуча досліджує регіональні аспекти соціального партнерства; В.Михєєв розробляє теоретичні основи соціального партнерства; М.Гайворонський, О.Морозова, С.Соколова вивчають функції соціального партнерства у системі професійної підготовки спеціалістів [3]; Н.Сокур аналізує особливості формування соціального партнерства в Україні [4].

Українські науковці А.Колот, С.Українець, Т.Ляшенко, О.Мірошніченко, М.Сорока, Л.Щербак [1,3,6] значну увагу приділяють проблемам розвитку соціального партнерства, пошуку нових підходів до реформування професійно-технічної освіти щодо створення дієвої системи соціального партнерства навчального закладу та роботодавців.

Виклад основного матеріалу. Одним із пріоритетних завдань професійно-технічної освіти є формування в майбутніх фахівців професійних знань, умінь і навичок, розвиток відповідного технічного, технологічного та економічного мислення. Саме такі вимоги ставлять роботодавці перед випускниками професійно-технічних навчальних закладів, саме такі вимоги ставить сучасний ринок праці.

Особливості розвитку сучасного виробництва та умови ринкової економіки, викликають зміни в структурі і змісті професійної підготовки кваліфікованого робітника. Матеріальне виробництво і професійна підготовка знаходяться в тісному взаємозв'язку: рівень професійної освіти залежить від рівня матеріального виробництва, і в той же час виробництво - від рівня освіти, професійної підготовки робітника, які розробляють, впроваджують, освоюють нові технології, сучасну організацію виробництва. У професійній діяльності майбутніх фахівців необхідні вміння, які неможливо освоїти без ґрунтовної теоретичної та практичної підготовки. Розширення виробничих функцій ставлять перед професійно-технічними навчальними закладами завдання дати своїм випускникам крім знань та вмінь, що стосуються конкретної професії, знання про загальну структуру професійно-практичної діяльності.

Проблема підготовки висококваліфікованих робітників завжди була актуальною, а на сучасному етапі зростання виробництва, вона гостро постає в суспільстві і вимагає удосконалення форм, методів і змісту нових рішень, ідей та виваженого підходу до пошуку нових шляхів у системі професійно – технічної освіти, тому що ефективність виробництва залежить не тільки від інвестицій, але і від рівня кваліфікації фахівців.

Саме тому система професійно-технічної освіти повинна постійно вдосконалюватись, інтегруватись у виробництво, забезпечувати високу якість підготовки кваліфікованих робітників, що дозволить підвищити якість робочої сили, кваліфікацію та професіоналізм і сповна реалізувати потенціал цього фактору для економічного зростання будь-якого регіону України.

За сучасних умов технологічних змін і економічного переструктурування, трансформації професійно-технічної освіти в професійну, зміни освітньої парадигми професійна підготовка викладачів та майстрів виробничого навчання має відповідати

оновленим вимогам сучасного виробництва, формувати здатність самостійної взаємодії з динамічним світом педагогічної праці, тобто уміння перенавчатись, підвищувати свою кваліфікацію, професійну майстерність.

В сучасних умовах професійне навчання та виробництво є основою системи формування розвитку професійних та виробничих навиків на підприємстві; дієвим засобом професійного і кар'єрного зростання працівників. Проблема сьогодення – підготовка конкурентоспроможних фахівців, забезпечення їх високого професійного рівня та мобільності, створення умов для максимального розкриття талантів і творчого потенціалу робітників.

Співпраця навчального закладу і роботодавця – це перспективний шлях розв'язання багатьох проблем, що виникають у процесі підготовки кваліфікованих робітників та їх подальшому працевлаштуванні. Співробітництво з підприємствами різної форми власності, перш за все, полягає в тому, що вони надають робочі місця для учнів училища і створюють належні умови для відпрацювання професійних умінь і навичок.

Тісна взаємодія ринку праці та ринку освітніх послуг в умовах трансформації економіки залишається важливим фактором змін і появи нових тенденцій в освітньому просторі, формування людського капіталу як основи ефективного економічного і соціального розвитку країни. Потреба сучасних підприємств регіону спонукає до пошуку шляхів ефективної співпраці професійно-технічних навчальних закладів з роботодавцями.

Тема високих вимог роботодавців до майбутніх кваліфікованих робітників та дисбалансу попиту і пропозиції на ринку праці постійно обговорюється на засіданнях керівників професійно-технічних навчальних закладів Хмельниччини, семінарах заступників директорів з навчально-виробничої роботи та старших майстрів.

Соціальне партнерство у сфері професійно-технічної освіти – відносно нова категорія, яка з'явилася у зв'язку зі зміною форм власності в нашій державі, мета якого полягає у особливому типу взаємодії професійно-технічних навчальних закладів із центральними та місцевими органами виконавчої влади, об'єднаннями роботодавців, підприємствами різних форм власності й підпорядкування, органами служби зайнятості, іншими зацікавленими партнерами, направлена на максимальне узгодження інтересів всіх учасників цього процесу [6, 4].

Соціальне партнерство – це, перш за все, довіра, це впевненість у завтрашньому дні, це професійні, висококваліфіковані робітничі кадри. Активне залучення соціальних партнерів до усіх складових діяльності системи професійно-технічної освіти – від управління до розробки навчальних програм та практичного навчання, повинно стати одним з пріоритетів роботи навчального закладу. Саме налагодження конструктивного, взаємовигідного партнерства з роботодавцями та органами влади дозволить залучити додаткові ресурси для розвитку навчального закладу.

Педагогічний колектив Вищого професійного училища №25 м. Хмельницького чітко усвідомив, що найважливішим чинником підвищення якості професійного навчання, адаптації кваліфікованих робітників до нових економічних умов, закріплення їх на робочих місцях в умовах ринку праці є соціальне партнерство.

Впровадження у навчальний процес нових інноваційних технологій, співпраця навчального закладу з роботодавцями регіону, вивчення ринку праці, пошук інноваційних шляхів соціального партнерства, налагодження тісних взаємозв'язків – це є основні напрями інноваційного розвитку навчального закладу.

Соціальні партнери Вищого професійного училища № 25 м. Хмельницького: державні органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, загальноосвітні школи Хмельницької області, професійно-технічні навчальні заклади, вищі навчальні заклади, міжшкільний навчально-виробничий комбінат, засоби масової інформації, підприємства різних форм власності, регіональні та місцеві центри зайнятості, громадські організації, громадяни.

Основними формами співпраці ВПУ №25 м. Хмельницького із соціальними партнерами є: ознайомлення з діяльністю підприємства, екскурсії, лекції, консультації,

участь запрошених фахівців підприємств та організацій у кваліфікаційній атестації випускників, участь потенційних роботодавців у формуванні змісту професійної освіти, вдосконаленні навчальних планів та програм, організації виробничого навчання та виробничої практики.

Ефективність соціального партнерства залежить від особистісного потенціалу і рівня професіоналізму викладачів, майстрів виробничого навчання закладу, їх уміння організувати цілеспрямовану спільну роботу з учнями, професійно-практичну діяльність у всіх її формах і видах.

У Вищому професійному училищі №25 м. Хмельницького соціальне партнерство представлене як система соціально-педагогічної взаємодії викладачів, майстрів виробничого навчання і учнів із представниками державних, освітніх, громадських закладів і установ, які певним чином задіяні у професійно-практичній підготовці кваліфікованих робітників. Основою соціального партнерства у навчальному закладі є принцип співробітництва між роботодавцями і педагогічними працівниками ВПУ №25, який реалізується у формах: укладання договорів на підготовку кваліфікованих робітників, проходження виробничого навчання і практики в умовах реального виробництва та працевлаштування, підвищення кваліфікації та стажування майстрів виробничого навчання.

Висновки. Отже, соціальне партнерство відіграє ключову роль у забезпеченні професійно спрямованого навчання кваліфікованих робітників і є основною формою взаємодії професійно-технічного навчального закладу із сучасним виробництвом. Спільна взаємодія адміністрації, педагогічного колективу і учнів навчального закладу з роботодавцями регіону, сприяє більшій популяризації професій, які є у навчальному закладі, дозволяє вчасно реагувати на пропозиції роботодавців щодо професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, сприяє швидкій адаптації випускників.

Аналізуючи інноваційні шляхи соціального партнерства та систему організації практичної підготовки учнів Вищого професійного училища №25 м. Хмельницького, основне завдання навчального закладу у співпраці з роботодавцями регіону – поглиблення зв'язків навчального процесу з виробництвом та формування учня як особистості.

Список використаних джерел

1. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: [монографія] / Колот А. – К. : КНЕУ, 2004. – 230с.

2. Ляшенко Т.М. Соціальне партнерство: шлях до ринкової держави / Т.М. Ляшенко // Юридичний вісник. – 1999. – №18. – 6-12 травня.

3. Михеев В.А. Основы социального партнерства: Теория и політика / В.А. Михеев. – М.: Альфа, 2001. – 297 с.

4. Сокур Н.В. Формування соціального партнерства в Україні / Н.В. Сокур // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць ОРІДУ. – О., 2006. –Вип. 3(27). – С. 254-258.

5. Українець С. Соціально-трудові відносини в Україні: перспективи законодавчого регулювання / С. Українець // Україна: аспекти праці. – 1998. – №2. – С.22-25.

6. Щербак Л.В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти [методичні рекомендації] / Л.В. Щербак. – К.: Геопринт, 2008. – 45с.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Кошлякова Олена Михайлівна,
викладач, ПТНЗ «Свеський
професійний аграрний ліцей»

Оновлення системи освіти йде різними шляхами, одним з яких є впровадження освітніх Стандартів ПТО. При їх впровадженні виникли питання розробки комплексно-методичного забезпечення професій, осучаснення навчально-матеріальної бази кабінетів, лабораторій, забезпечення науково-методичного супроводу навчання. Це в свою чергу вимагає перегляду і переробки підручників і навчальних посібників, лабораторних практикумів, особливо за фаховими дисциплінами, що дозволить забезпечити високий рівень навчальних і практичних знань майбутніх фахівців.

Мета статті – показати методичний підхід до організації лабораторно-практичних робітз предмету «Технологія приготування борошняних кондитерських виробів з основамитоварознавства».

Перш за все ми вирішили застосувати методичний супровід учнів і розробили посібник Лабораторно-практичні роботи з предмету «Технологія приготування борошняних кондитерських виробів з основами товарознавства» (під керівництвом методистанавчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській областіО.В.Темченко).Посібник розроблено згідно з державними стандартами ПТО для учнів з професії «кондитер» кваліфікації третього та четвертого розрядів. Він представляє собою комплекс методичних матеріалів:

-методика лабораторно-практичних робіт,
-послідовність приготування виробів
-контрольні питання з теми,
-інструктивно-технологічні картки виробів,
-корисні поради,
-завдання для пошукової роботи,
-типові помилки при виконанні роботи та шляхи їх попередження.

По-друге, ми використали єдиний підхід до організації лабораторно-практичних робіт. Його основні частини: мета, матеріально-технічне забезпечення, організаційний момент, вступний інструктаж, послідовність виконання роботи, поточний інструктаж, заключний інструктаж, звіт про роботу.

По-третє, лабораторно-практичні роботи – важливий засіб зв'язку теорії з практикою, який дає змогу учням закріпити теоретичні знання з питань технології приготування борошняних кондитерських виробів та організації виробництва.

По-четверте, лабораторно-практичні заняття спрямовані не тільки на отримання професійно важливих якостей, але й спрямовані на виховання особистісних якостей – гігієнічних навиків, економічного мислення. Групова робота сприяє формуванню комунікативних компетенцій. Ці задачі вирішуються за допомогою посібника через завдання які будуть виконувати учні.

Пропонуємо познайомитися з структурою лабораторно-практичного заняття на прикладі одного з них.

Лабораторно-практична робота №4

Тема:«Технологія приготування дріжджового опарного тіста та виробів з нього»

Мета роботи:

- навчитися робити перерахунок сировини на задану кількість виробів;
- підібрати інструмент, інвентар, посуд;
- організувати робоче місце;
- дотримуватися правил ведення технологічного процесу;

- економно використовувати електроенергію, воду, сировину;
- виконувати правила санітарії та гігієни, правила безпеки праці;
- розвивати самостійність, вміння орієнтуватися у виробничих умовах;
- проводити бракераж виробів.

Скласти звіт про роботу.

*Матеріально-технічне забезпечення:*стіл, ваги, пекарська шафа, плита, качалка, сито, пензлик, дерев'яна копистка, кондитерські дошки, ножі, листи, сковорідка, каструлі, миски, сировина.

Тривалість роботи – 6 годин.

Порядок виконання роботи

1. Вивчити теоретичні відомості.
2. Приготувати вироби з тіста, відпустити, провести бракераж.
3. Виконати дослідницьку роботу: частину сформованих виробів відправити на випікання без розстоювання , зробити висновки.

І. Організаційний момент

1. Перевірка учнів згідно зі списком.
2. Перевірка санітарного стану, дотримання правил особистої гігієни.
3. Перевірка інструктивно-технологічної картки.

ІІ. Вступний інструктаж

Контрольні запитання при підготовці до роботи:

1. Як готують опару? Як визначити її готовність?
2. За якими зовнішніми ознаками визначають кінець бродіння дріжджового тіста?
3. З яких операцій складається розбирання дріжджового тіста?
4. Для чого сформовані вироби повинні розстоюватись і як цей процес відбувається?
5. Випечені вироби на поверхні мають тріщини. Назвіть причини, які викликали цей недолік?
6. В чому особливість приготування розтягаїв?
7. Яка температура випікання дрібних виробів з дріжджового тіста? Масою 500г? Масою 1000г?

Група учнів поділяється на 6 бригад (6 робочих місць)

Бригада 1 готує розтягаї з рибою.

Бригада 2 готує рулет з маком.

Бригада 3 готує здобу звичайну.

Бригада 4 готує пиріжки здобні печені.

Бригада 5 готує паску.

Бригада 6 готує булочки домашні.

Послідовність організації робочого місця при приготуванні виробів з дріжджового опарного тіста.

1. Отримати необхідний посуд, інвентар, інструмент.
2. Організувати робоче місце, а саме:
   а) сировину викласти в підготовлений посуд, дотримуючись товарного сусідства;
   б) вимити стіл та інструмент гарячою водою;
   в) перед початком роботи руки вимити милом і ополоснути їх 0,2% розчином хлорного вапна;
3. Викладач показує прийоми:
   а) приготування опари, замішування дріжджового тіста;
   б) порціонування тіста;
   в) приготування фаршів;
   г) формування виробів;
   д) оздоблення виробів
   е) випікання виробів.

III. Поточний інструктаж

Викладач:

1. Перевіряє та надає допомогу у підборі інвентарю, інструменту, посуду та організації робочого місця.
2. Практично показує прийоми просіювання борошна. замішування тіста, звертає увагу на те, коли та як зробити обминання та визначити готовність тіста після бродіння.
3. Показує прийоми порціонування тіста і формування виробів.
4. Звертає увагу на температуру випікання виробів.
5. Надає практичну допомогу у оздобленні виробів..

IV. Заключний інструктаж

1. Доповідь бригадирів про результати роботи.
2. Розбирання викладачем позитивного та негативного.
3. Бракераж виробів та виставлення оцінок.
4. Аналіз результатів дослідницької роботи.
5. Перелік контрольних питань та завдання на наступну ЛПР.
6. Прийняття разом з бригадиром робочих місць.

Технологія приготування. Тісто готують опарним способом, більш густої консистенції, ніж для печених пиріжків. В каструлю вливають підігріту до 35–40°С воду, додають розведені у воді, процідженні дріжджі, всипають трохи борошна, 4 % цукру і перемішують до одержання однорідної консистенції. Поверхню опари посипають борошном, каструлю накривають кришкою і залишають на 2,5–3 год. для бродіння. Коли опара збільшиться в об'ємі в 2–2,5 рази і починає опадати, до неї додають залишок рідини з розведеними сіллю, цукром, яйцями, потім все перемішують, всипають залишок борошна і замішують тісто. Перед закінченням замісу додають розтоплений маргарин. Каструлю закривають кришкою і залишають на 2,5 год.

Таблиця 1

Типові помилки та причини їх виникнення при приготуванні виробів з дріжджового тіста

Можливі дефекти	Причини виникнення
Поверхня виробів розтріскана	Недостатній час розстоювання; низька температура випікання; вироби випечені з перекислого тіста
Вироби розпливчасті, без малюнку	У тісті мало солі або забагато масла; тривале розстоювання
Вироби пружні, з тріщинами, шкоринка бліда, на смак – солоні	Тісто пересолене
Вироби бліді, без кольору	В тісті замало цукру
Вироби темно-бурого кольору, м'якушка липка	В тісті забагато цукру
Вироби бліді, з тріщинами, кислий запах	Тісто перекисло
Вироби з нерівномірною пористістю	Недостатня кількість обминок тіста
Вироби із «закальцем»	Тісто замісили надто рідким; вироби поклали випікати у недостатньо нагріту піч
Вироби з боків у деяких місцях мають притиски (без шкірочки)	Вироби поклали на лист для випікання на малій відстані один від одного

Шматки тіста масою по 120 г формують у вигляді кульок, залишають на 5-8 хв. для проміжного розстоювання і розкачують у вигляді круглих заготовок, на які кладуть рибну начинку. Краї заготовок защипують над начинкою, залишаючи середину відкритою. Вироби

розстоюють протягом 25-30 хв., змащують яйцем і випікають при температурі 220-230°С протягом 15-20 хв. Готові розтягаї ще гарячі змащують вершковим маслом.

*Начинка з риби:*Філе свіжої риби без шкіри і кісток ріжуть на шматочки масою 40-50 г, кладуть у сотейник або лист, додають гарячу воду (на 1 кг риби беруть 0,3 л води), сіль і припускають протягом 15-20 хв. до готовності. Готову рибу дрібно нарізають ножем, додають пасеровану цибулю, перець, білий соус, дрібно нарізану зелень петрушки і добре перемішують.

Вимоги до якості: форма човника, середина відкрита, добре видно начинку; поверхня світло-коричневого кольору; м'якушка добре пропечена, пухка.

Розтягаї з рибною начинкою подають до рибної юшки; з м'ясною — до прозорого м'ясного бульйону, а розтягаї з грибами — до грибної юшки або окремо як гарячу закуску.

Список використаних джерел

1. Технологія приготування їжі та організація виробництва. – К.: Факт, 2003. – 304 с.
2. Зайцева Г.Т. Технологія виготовлення борошняняних кондитерських виробів [підруч. для ПТНЗ] / Г.Т. Зайцева, Т.М. Горпинко. – К.: Вікторія, 2002. – 400с.
3. Саєнко Н.П.Устаткування на ПМХ / Н.П. Саэнко. – К., 2005.;
4. Сборник рецептур блюд и кулинарных изделий для предприятий общественного питания. – М.: Экономика, 1982. – 715с.
5. Сборник технологических карт на блюда и изделия для заведений ресторанного бизнеса. – К.: «А.С.К.», 2007.
6. Сборник рецептур мучных кондитерских и булочных изделий. – Санкт-Петербург: «Профи», 2009. – 295 с.

ЦИФРОВІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Курмаз Тетяна Вікторівна,
Донецьке вище професійне гірниче училище

Сучасне суспільство чекає від наших випускників кваліфікованих робітників, мобільних, конкурентоспроможних, думаючих, ініціативних, творчих.

Нажаль, досвід роботи показує, що існує постійно прогресуюча проблема втрати пізнавального інтересу учнів до навчання. Сучасний підліток, що прийшов на навчання до ПТНЗ, не бачить великого сенсу в цьому навчанні. Він «відсиджує» уроки та не проявляє зацікавленості до пізнавальної діяльності.

Інтереси молоді знаходяться у віртуальній реальності: форуми, соціальні мережі, розважальні портали, комп'ютерні ігри. Вчитель повинен розуміти сучасних дітей, шукати до них підхід та спільну мову. Якщо учні використовують всілякі «device» та «gadget», то і викладачі повинні їх освоювати. Розмовляти з дітьми однією мовою, але втримувати позиції лідера.

Використовуючи лише традиційні освітні технології дуже важко привернути увагу до свого предмету, навчального матеріалу, навчання. Перед викладачем (майстром в/н) стоїть непросте завдання: «оживити» учня, викликати в нього інтерес до навчального матеріалу, до самовдосконалення.

Це можливо лише тоді, коли викладач розуміє зміни, що відбулися, не залишається в постіндустріальному суспільстві, а переходить разом зі своїми учнями до суспільства інформаційного, основною ознакою якого є утвердження культу знань. Основним ресурсом такого суспільства є інформація і ми повинні виховувати в наших учнів необхідність одержання знань, прищеплювати навички самостійного пошуку інформації, формувати уміння її ефективного збору, систематизації, обміну з іншими користувачами.

Останнім часом велику увагу приділяють тому, щоб урок був особистісно-орієнтованим, при викладанні матеріалу тісно переплітались теорія і практика, наука і життя. У центрі сучасного уроку повинні стояти самостійність і ініціатива учнів, їх позиція повинна бути активною протягом всього заняття, має бути що спонукає розкривати свої потенціальні можливості і здібності. В цьому на допомогу викладачу приходять сучасні освітні технології, в тому числі інформаційно-комунікаційні та цифрові освітні ресурси.

Цифрові освітні ресурси (ЦОР) об'єднують широкий спектр різних за цільовим призначенням, рівнем складності, формою технічного виконання та видами інтерфейсу педагогічних програмних засобів, електронних підручників, електронних тестів, комп'ютерних моделей, тренажерів, дидактичних ігор та стимуляторів[3]. Розкрити усі ці можливості в одній статті неможливо, але про деякі піде мова нижче.

Уроки з застосуванням ЦОР мають корінну відмінність від класичної системи навчання. Ця відмінність полягає у зміні ролі вчителя: він вже не основне джерело знань, його функції зводяться до консультативно-координуючої. Це відбувається завдяки застосуванню сучасних електронних підручників, віртуальних лабораторій, Інтернету, ЦОР і нових засобів навчання. Завдання вчителя підібрати ці засоби відповідно до змісту навчального матеріалу, віковими і психологічними особливостями учнів, а також з умінням учнів використовувати комп'ютер [2].

З чим викладач постійно стикається на уроці: учні пасивно слухають новий матеріал, він має великі обсяги, а часу на вивчення теми небагато. Цю проблему прекрасно розв'язує використання на уроках мультимедійних презентацій.

Вони дозволяють структурувати матеріал, показати його в узагальненому вигляді, а наявність ілюстрацій, відео фрагментів, анімації, звукового супроводу робить новий матеріал більш доступним для розуміння та засвоювання. Мета такого подання навчальної інформації, перш за все, у формуванні в учнів системи образного мислення. Подання навчального матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси фізичних сил та уваги дітей. На уроках з використанням мультимедіа є ідеальна можливість здійснити різнорівневий підхід до навчання, стає можливим навіть індивідуальне навчання кожного учня [1].

Слід відзначити, що сучасні учні готові до використання новітніх технологій на уроках із різних дисциплін. Для них не є новим і невідомим ні робота з різними редакторами й програмами, ні використання Інтернет-ресурсів, ні комп'ютерне тестування. Нині однією з проблем є рівень підготовки вчителів – не всі готові застосовувати новітні інформаційні технології на своїх уроках та відмовлятися від традиційних методів викладання[1].

Створення навчальної презентації потребує певного осмислення цієї роботи. Перед початком роботи над презентацією необхідно досягти повного розуміння того, про що йтиметься. Презентація повинна бути короткою, доступною і композиційно завершеною. Її тривалість за сценарієм повинна складати не більше 20-30 хвилин при кількості 20-25 слайдів, причому демонстрація одного слайду займає близько 1 хвилину.

Ефективність мультимедійних презентацій значною мірою залежить від якості використаних матеріалів, а також від майстерності педагога. Тому педагогічна, змістовна організація мультимедійних презентацій (як на етапі проектування, так і в процесі її використання) є пріоритетною [5].

Педагог всебічно повинен розвивати в учнів творчі здібності, тому має сенс залучення їх до створення презентацій. Якщо дати учням випереджуюче завдання розглянути тему, а потім самостійно створити презентацію, що містить схеми, таблиці, малюнки, інтерактивні завдання, представити свою роботу іншим, можна отримати набагато більший навчальний результат. Учні мимоволі більш глибоко розглянуть матеріал, продемонструють свої творчі здібності, а головне запам'ятають цей матеріал значно на довше.

Ще одним цифровим помічником є електронний підручник. Електронні підручники мають цілий ряд переваг перед паперовою літературою. Їх можна пересилати по електронній пошті, зберігати на дисках або флеш-накопичувачах. Є в них і інший плюс – інтерактивність.

Найкраще такі посібники підходять для самостійної роботи учнів при очному та особливо дистанційному навчанні, бо значно полегшують розуміння матеріалу, допускають адаптацію у відповідності до потреб учнів, рівня їхньої підготовки, а також надають можливості для самоперевірки на всіх етапах роботи, надаючи практично необмежену кількість роз'яснень, повторень та підказок. Електронний підручник дозволяє проводити практичні заняття в формі самостійної роботи за комп'ютером, залишаючи викладачу роль консультанта.

Нажаль майже весь спектр електронних підручників, що існує на даний момент часу розроблені для загальноосвітніх та загально технічних дисциплін. З предметів професійно-технічної підготовки таких ресурсів мало. Частіше за все їх створюють ентузіасти-викладачі, але таких небагато. І не через брак бажання, а через відсутність спеціальних знань. Обов'язково потрібно проводити навчання педагогічних працівників принципам створення електронних підручників та спеціалізованому програмному забезпеченню. Це значною мірою стосується фундаментальних галузей знань, промисловості, де основний об'єм інформації не змінюється десятиріччями. Для окремих галузей (наприклад ІТ) немає великого сенсу створювати велику кількість навчальних посібників, бо вони розвиваються дуже швидко і тому для них важливіше не глибина теоретичних знань, а швидкість їх отримання. В цих галузях електронні підручники потрібно комбінувати з іншими інтерактивними методами, наприклад з вебінарами та веб-конференціями [4].

Досвід показує, що учні залюбки приймають участь в різного виду тестуваннях. Тож приймаємо це до уваги і беремо на озброєння. Тестування може бути не лише підсумковим. Його можна використовувати для виявлення вхідних знань, підготовленості учнів до сприйняття нового матеріалу, виявлення інтересів учнів. Але мова не про тест, роздрукований на папері. Існує велика кількість комп'ютерних програм, в тому числі і розроблені МОН, які дозволяють конструювати тест на комп'ютері, залучаючи до цього безліч можливостей – графіку, мультимедіа. Звичайно потрібна підготовка викладача та творчий підхід, а ще й велика кількість часу для підготовки. Проте в результаті – швидка та точна перевірка знань учнів, неупереджена та головне цікава самим учням. Залучаючи учнів до створення таких тестів викладачі отримують додаткове опрацювання ними теми, розкриття творчого потенціалу (дуже часто проявляють себе учні, які були не помічені раніше) і готовий інструментарій для майбутніх уроків.

Підводячи підсумки можна сказати наступне: сучасність потребує певних змін в технологіях навчання, формах організації, вимагає нового відношення до учнів і в цілому до навчального процесу. Викладачі повинні постійно ознайомлюватися з освітніми ресурсами Інтернету, співпрацювати з творчими групами, приймати участь в онлайн-конкурсах, конференціях, веб-семінарах, вести освітні блоги, користуватися різними освітніми порталами. Лише тоді вони будуть цікавими, йти в ногу з сучасною молоддю. А для цього потрібно в першу чергу самому викладачу прийняти для себе «навчання впродовж всього життя». Тоді в цю ідею повірять і ті, кого ми навчаємо – наші учні.

Можу лише додати – зацікавити учнів можна, треба лише побачити сучасний світ їхніми очима.

Список використаних джерел

1. Александрова З.В. Мультимедійна презентація як сучасний засіб навчання / З.В. Александрова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/multimedijna_prezentacija_jak_suchasnij_zasib_navchannja/63-1-0-5880

2. Трошин Э. Электронный учебник: зачем он нужен и как его сделать? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: belarus.iba.by/iba_web/main.../ITbel3.pdf

3. Тукало М.Д. Науково-практичні рекомендації щодо створення та застосування мультимедійних презентацій на уроках хімії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/

4. Шарапова Л.И. Цифровые образовательные ресурсы как средство повышения познавательной активности учащихся на уроках химии. Социальная сеть работников образования / Л.И. Шарапова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www .nsportal.ru

5. Язиков О.І. Використання інноваційних цифрових освітніх ресурсів «Симулятори» на уроках фізики в ПТНЗ / О.І. Язиков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ptu.org.ua/files/Dopovid.doc

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОЕКТ «ВЧИТИ ВЧИТИСЯ!»

Кушнірова Світлана Петрівна,
ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти
харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу»

Формування конкурентноздатної особистості є актуальною проблемою на сучасному етапі розбудови нашої держави. Для цього потрібно створити умови для вияву та реалізації творчої індивідуальності як самого учня, так і викладача, майстра виробничого навчання. Зокрема, для прояву компетентності, професійної майстерності викладацького составу закладів професійно-технічного навчання потрібно поглиблювати знання педагогів про інноваційні технології, а також сформулювати мотиваційну, теоретичну та практичну готовність педагогічних працівників до інноваційної діяльності.

Як показує досвід дослідників [1, 2, 3, 4], велику перспективність та педагогічну доцільність має розвиток проектного навчання. При цьому підкреслюється актуальність педагогічної проектної діяльності, її значущість як форми організації наукового знання учнівської молоді, створення досвіду нової педагогічної практики, сутність якої полягає в застосуванні сучасних освітніх технологій в навчально-виховному процесі та в дослідженні її ефективності.

Саме з цією метою і було проведено спеціальне дослідження у рамках нашого навчального закладу, де кожен педагогічний працівник отримав індивідуальне направлення: педагогічний колектив розпочав роботу над науково-методичною проблемою «Урок у сучасних освітніх технологіях». Всю діяльність навколо обраної проблеми було організовано як проект, який передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Проблема, над якою працювала методична комісія торгового відділення навчального закладу, – «Удосконалення уроку, як засіб розвитку творчості вчителя і учня».

В свою чергу методична комісія запропонувала своїм членам для дослідження низку мікропроблем, які можна було вважати складовими проблеми більш загального рівня. Так, мікропроблемою, якою опікувалися ми, стала «Активізація пізнавальної діяльності учнів шляхом використання сучасних комп'ютерних технологій для формування ключових компетенцій та підвищення рівня навчальних досягнень учнів».

В кінці кожного навчального року на засіданні методичної ради кожен голова методичної комісії звітував перед колегами про професійне зростання членів комісії, презентуючи створену методичну продукцію. Найбільш досконалі зразки представляли діяльність комісій на традиційній методичній виставці «Методичні знахідки. Досвід».

Як приклад розглянемо змістпроекту*«Вчити вчитися!»*

1. *Обґрунтування актуальності проекту*.

«Всі діти талановиті! Всі, без винятку! – І всі вониздатні опанувати навчальну програму» В.Ф. Шаталов. «У природі немає дитинибезталанної, ні на що не здатної» В. Сухомлинський [2].

2. *Основні конкретні цілі проекту*: працюючи над розробкою моделей уроків, прагну їх побудувати на оптимальному поєднанні традиційних, перевірених часом принципів дидактики, з інноваційними підходами особистісно - зорієнтованого навчання.

3. Сформульовані *завдання проекту* та визначено *термін реалізації проекту.*

4. Розроблено*етапи проектної діяльності* (I – підготовчий – 2008–2009 рр.; II– дослідницький – 2009–2010 рр.; III – дослідницький – 2010–2011 рр.; IV – підсумковий – 2011–2012 рр.)[4].

Так, на II (дослідницькому) етапі було впроваджено в практику навчально-виховного процесу низку інноваційних технологій.

Урок-ділова гра по темі «Інвентаризація у продовольчому магазині».

- Метод «Ажурна пилка». Використання на уроках опорних конспектів.
- Інтерактивний урок «Коло». Викладач використовує таку форму уроку для тематичного оцінювання.
- Тренінги роздрібних продаж, де діти отримали перший досвід використання презентації продовольчих товарів за всіма правилами мерчандайзингу. Технологія проблемного навчання – вирішення конфліктних ситуацій.
- Впровадження інтегрованих уроків (з викладачем хімії Мірончук Л.П.) по темі «Цукор справа не дуже солодка», «Органолептична оцінка якості продовольчих товарів».
- Використання ІКТ для оцінювання та самооцінювання всіх видів діяльності учнів на базі розроблення навчальних та контролюючих програм, тестів, критеріїв тощо.
- Робота над освітньо-інформаційним проектом «Асортимент молочних товарів», «Шоколад», «Свіжі фрукти та овочі». Робота над дослідницьким проектом «Цукор – справа не дуже солодка».

На різних етапах уроку використовувалися методи навчання: «Дерево рішень», «Інтелектуальна розминка», «Пінг-понг», «Асоціативні схеми», «Моделі, що ожили», «Створи тест», «Синквейн», «Кольорова феєрія», «Ярмарок продаж» (консультація покупців, презентація товарів) та ін.

5. Розроблено*механізм реалізації проекту.*

– Постановка проблеми. Визначення теми й мети проекту.
– Ознайомлення учнів із суттю проекту та основними етапами його реалізації.
– Робота із інформаційними ресурсами.
– Звіт творчих груп.
– Виступ учасників з промовою.

6. Визначено *обов'язки та відповідальність учасників.*

- Керівник проекту – викладач Кушнірова С.П.
- Учасники проекту – учні торгового відділення центру.
- Учні: обговорюють, шукають інформацію, формують завдання, виробляють план дій, збирають, аналізують інформацію.
- Вчитель: оголошує ідею, мотивує діяльність, допомагає у визначені проблеми, спостерігає, непрямо керує, радить.

7. Сформульовані *очікувані результати*.

– Набуття учнями навичок дослідницької роботи.
– Формування вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, працювати з додатковою літературою, систематизувати матеріал, робити висновки.
– Розвиток умінь працювати в команді.
– Розвиток творчості учнів.

8. Розроблено*критерії оцінювання проекту.*

➢ *Критерії виконання та оформлення проекту*:

– актуальність теми, реальність її виконання, практична (професійна) спрямована значимість для майбутньої професії або соціальної діяльності;

– обсяг і повнота розробок, закінченість, самостійність учасників;

– рівень творчості, оригінальність розкриття теми, підходів, передбачених рішень;

– аргументованість передбачених рішень, підходів, висновків, повнота бібліографії, посилання на авторів інформаційних джерел;

– якість оформлення відповідність до вимог стандартів (норм), структування тексту якість графіки, якість та повнота рецензії.

➢ *Критерії оцінки захисту проекту*:

– якість презентації, актуальність інформації, повнота виконання роботи, аргументованість висновків, їх переконливість;

– обсяг та глибина знань за досліджуваною проблемою, ерудиція, наявність між предметних зв'язків;

– якість відповідей на запитання: повнота, аргументованість та переконливість, суттєвість;

– ділові та вольові якості захисника проекту: готовність до дискусії, комунікабельність, тактовність.

9. Реалізація *мети і завдань проекту.*

10. Аналіз *можливої післядії проекту.*

11. Висновки.

Важливою складовою виконання проекту вважаємо *оцінку та самооцінку проекту*. Для оцінювання проектної діяльності учнів доцільно користуватися рейтинговою шкалою [1]. Її отримують шляхом опитування думок експертів (членів журі) або шляхом набору балів. По завершенні конкурсу проектів всі бали, набрані учнем, підсумовуються, при цьому одержують рейтинг учня в певному виді навчальної діяльності.

Результати моніторингу навчальних досягнень за роками наведено в наступній діаграмі (рис.1).

Результати роботи над проектом викладача:впровадження інноваційних технологій навчання, інформаційних технологій допомогла підготувати якісно нового педагога професійної школи, який готовий до роботи в нових умовах, здатний адаптуватися до педагогічних інновацій і швидко реагувати на сучасні та перспективні процеси у сфері освіти.

Рис.1.

Результати роботи над проектом учнівських колективів: для успішної майбутньої професійної діяльності і у житті в інформаційному суспільстві участь у проекті учнів вже сьогодні допоможе навчитися:

- володіти інформаційною культурою та інформаційною грамотністю;

- ефективно використовувати знання у реальному житті;

- вміти творчо мислити, логічно міркувати, подавати та захищати свої ідеї;

- ставити цілі, визначати пріоритети, планувати конкретні результати та нести персональну відповідальність за них;

- вміти спілкуватися;

- розвиватися творчості учня, а це є розвиток здатності до самонавчання та розвиток людських якостей (широта і гнучкість думки, вільна орієнтація в інформаційній сфері).

Висновки

Для більшості членів педагогічного колективу робота в рамках проекту «Урок в сучасних освітніх технологіях» та безпосередньо в проекті «Вчити вчитися!» є не тільки цікавою, захоплюючою, але і корисною, бо вона сприяє тому, що змінюється свідомість викладачів, майстрів виробничого навчання, змінюється психологія, і йде постійний процес самопізнання, подальшого самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти педагогів. Ця робота є перспективною, оскільки кожен з учасників не втрачає статусу активної діючої особистості, кожен займає позицію, що відповідає його можливостям, знанням, умінням, здібностям, мисленню тощо.) З часом це позначатиметься на загальному формуванні індивідуального стилю професійної діяльності, індивідуального педагогічного почерку.

Тенденція розвитку суспільства така, що сучасні освітні технології сприятимуть досягненню нової якості освіти на основі засвоєння її вихованцями стрижневих компетенцій, що дозволять їм успішно інтегруватися в суспільство, визначати і втілювати свою життєву стратегію, бути мобільним та конкурентоспроможним, здатними до самоорганізації навчання протягом життя, самореалізації, розкриття творчого потенціалу, до свідомого життєвого вибору і прийняття відповідних рішень.

Зараз вже існує впевненість в тому, що саме сучасні освітні технології сприятимуть досягненню високої якості освіти, і що майбутнє за сучасними освітніми технологіями. Було б доцільним, щоб праця педагога перетворилася на створення алгоритму, на пошук шляхів озброєння викладачів, майстрів виробничого навчання знаннями, необхідними для вирішення проблем навчально-виховного процесу, на створення технології, яка б забезпечувала перетворення конкретних знань працівників у реальний елемент педагогічної праці.

Вже сьогодні, на власному досвіді ми переконуємося: впровадження у навчальний процес сучасних освітніх технологій дозволяє отримати ефективні результат у навчально-виховному процесі. А зроблені висновки надалі будуть використовуватися для корекції планування та подальшої експериментальної роботи.

Список використаних джерел

1. Голубенко М. Проектна діяльність у школі / М. Голубенко. – Київ: Шкільний світ, 2007. – 124 с.

2. Педагогический поиск / Сост. И. Н. Баженова.– М.: Педагогика, 1987.– 544 с.

3. Шевчук С.С. Інноваційні підходи до навчання професії. Методичний посібник / С.С. Шевчук. – Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2009. – 118 с.

4. Черкай Г.О. Матеріали до обласного конкурсу методичних кабінетів. – Суми, ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу», 2011. – 114 с.

КВАЛІМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОГО СУПРОВОДУ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Легенька Юлія Юріївна,
заступник директора з навчальної роботи
ДПТНЗ «Житомирський професійний технологічний ліцей»

Для сучасної освіти найактуальнішою проблемою є модернізація системи управління навчальним закладом з метою забезпечення якості надання освітніх послуг, залежно від потреб людини, ринку праці, суспільства у цілому.

Саме тому у сучасному ПТНЗ виникає необхідність створення такої моделі управління діяльністю педагогічних працівників, яка б забезпечила оптимальні умови для розвитку, вдосконалення системи педагогічної роботи, сприяла підвищенню ефективності процесу навчання на основі розвитку кожного з її суб'єктів.

Це стає можливим тільки за умови високого рівня компетенцій керівних і педагогічних кадрів, здатності до впровадження інноваційних технологій навчання, виховання, управління, уміння прогнозувати, вивчати стратегію і тактику навчального закладу.

На сучасному етапі у проблемі визначення якості освіти виникає необхідність перевести управління сучасного ПТНЗ у моніторинговий режим.

Як відомо, здійснення управлінської діяльності із застосуванням результатів моніторингових досліджень вимагає серйозної підготовки і створення єдиної інформаційної системи.

Однак, використовуючи моніторинг на різних рівнях управлінської діяльності (загальноліцейному, педагогічному, учнівському), можна значно підвищити як ефективність діяльності кожного учасника педагогічного процесу, так і ефективність навчального закладу у цілому.

У нашому державному професійно-технічному навчальному закладі «Житомирський професійний технологічний ліцей» з метою підвищення ефективності його розвитку та забезпечення науково-дослідного підходу в управлінні навчально-виховним та навчально-виробничим процесом, як сучасного ПТНЗ, використовується кваліметричний підхід, який є одним із форм педагогічної діагностики.

Метою цієї статті є обґрунтування кваліметричної моделі оцінки рівня професійної компетентності педагога ПТНЗ як інструментарій діагностико – технологічного підходу в управлінні розвитком професійної компетентності педагога.

Кваліметрія – (від «кваліо» – якість та «метерео» – вимірювати) наука про методи кількісного оцінювання якості продукції.

При цьому під продукцією в освіті ми визначаємо:

- для учнів – рівень їх навчальних досягнень, формування професійних та ключових компетенцій;
- для педагогів – рівень їх управлінської та педагогічної майстерності, творчості, перспективи професійного зростання.

Першу спробу теоретичного обґрунтування кваліметричного підходу в управлінні освітою було здійснено Г.А. Дмитренком.

Ґрунтовний опис принципів кваліметрії, її сутності та використання в педагогіці викладено в роботах інших науковців: Г.В.Єльникової, Л.І.Даниленко.

За Г. Єльниковою, педагогічна кваліметрія — це міждисциплінарна наука, яка поєднує в собі педагогіку, математику, загальну кваліметрію, соціологію, кібернетику тощо [3, 26].

Проведення педагогічної діагностики та впровадження наукового підходу до організації роботи з педагогічними кадрами шляхом використання кваліметричних досліджень дає змогу вирішити часткові завдання вимірювального характеру, так і стратегічні завдання здійснення моніторингу якості освіти.

Частиною педагогічної кваліметрії є педагогічна експертиза. Це сукупність процедур, необхідних для одержання колективної думки у формі експертного судження про педагогічний об'єкт.

Для здійснення таких педагогічних досліджень створюється *базова кваліметрична модель* діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу – керівників закладу, викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів, учнів.

Для створення еталону професійної компетентності педагога необхідно визначити її критеріальну основу–параметри та показники. Параметр (від гр. *parametron* — що вимірює)– це величина, що характеризує будь-яку основну властивість пристрою, системи чи явища, процесу тощо і Л. Даниленко під поняттям «параметр» розуміє основну властивість процесу, явища, системи, в освіті– суттєву ознаку або основну властивість педагогічного явища чи процесу [1, 71].

Для проведення експертного оцінювання береться норма – зразок об'єкта, за допомогою якого з'ясовується ступінь відповідності існуючого стану бажаному.

Розглянемо на прикладі визначення професійної діяльності викладача послідовність створення такої моделі, яка здійснювалася відповідно до алгоритму, визначеного в роботі Г.Єльникової, творчою групою нашого ліцею.

Суть розробки моделі, зокрема, зводиться до такого:

1. Утворюється група кваліфікованих експертів.
2. На основі загальної структури професійної діяльності викладача, визначаються:

- *фактори* (складні властивості);
- *критерії* (прості властивості), які відповідають пріоритетам діяльності будь-якого колективу.

3. Вагомість кожного фактора, критерію визначається методом експертної оцінки або ранжування (метод Дельфі).
4. Оформляється кваліметрична модель у вигляді окремих карток [3, 78-79].

Кваліметричні дослідження можна проводити під час атестації педагогічних працівників.

Члени атестаційної комісії проставляють коефіцієнт відповідності педагогічному працівнику, який атестується (від 0 до 1) з урахуванням результатів його діяльності, а кваліметрична лабораторія проводить обрахунки та визначає рівень професійної компетентності педагога.

У нашому випадку визначення результатів професійної діяльності викладача відповідно до розробленої кваліметричної моделі здійснюється за схемою:

1. Оцінювання критеріїв першого фактора.

$$K_1 = V_1 \times коеф.в.$$

2. Знаходження сумарної оцінки всіх критеріїв першого фактора.

Формула для часткової оцінки критеріїв першого фактора має такий вигляд:

$$K = K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_5 + K_6 + K_7$$

або

$$K = (V_1 \times коеф.в.) + (V_2 \times коеф.в.) + (V_3 \times коеф.в.) + (V_4 \times коеф.в.) + (V_5 \times коеф.в.) + (V_6 \times коеф.в.) + (V_7 \times коеф.в.)$$

3. Визначення вагомості першого фактора:

$$F_1 = K \times v_1$$

4. Таким же чином знаходимо F_2, F_3, F_4, F_5.
5. Визначення загальної оцінки професійної діяльності викладача ПТНЗ, яка відповідає середньо виваженій арифметичній залежності:

$$F = F_1 + F_2 + F_3 + F_4 + F_5$$

V – вагомість критерію (величина постійна);

v – вагомість фактора (величина постійна);

F – фактори;

К – критерії

коеф.в. – коефіцієнт відповідності (величина змінна).

Шкала оцінювання при здійснюванні кваліметричних досліджень визначає, що:

1,00 – 0,75 – рівень діяльності оптимальний (зразковий)

0,74 – 0,5 – допустимий рівень (відповідає нормі)

0,49 – 0,25 – базовий рівень

0,25 – 0,00 – недостатній рівень (нижче норми).

Недостатній (критичний) рівень. У педагога наявні лише якості професійної діяльності. Він стихійно переносить із життя готові зразки спілкування в умови професійної комунікативної ситуації. У нього слабкі психолого-педагогічні знання. Не володіє викладацькими вміннями й навичками: не вміє аналізувати навчально-виховний процес, визначати мету, декомпозувати її на завдання, планувати заходи щодо реалізації поставленої мети, організовувати діяльність колективу, здійснювати контроль і коригувати процес збору інформації, аналізу, цілепокладання, планування, організації, контролю.

Базовий рівень. Педагог володіє основами педагогічної майстерності: педагогічні дії гуманістично спрямовані, стосунки з учнями та колегами розвиваються на креативній основі добре засвоєно предмет викладання, діяльність відрізняється цікавими прийомами, знахідками, але весь педагогічний потенціал найчастіше використовується стихійно, від випадку до випадку. Шляхом проб і помилок відбирає методи, форми, засоби, за допомогою яких аналізує навчально-виховний процес, визначає цілі, декомпозує їх на завдання, планує заходи щодо реалізації поставлених цілей, організовує діяльність колективу, здійснює контроль і коригує процес збору інформації, аналізу, цілепокладання, планування, організації, контролю.

Допустимий рівень. Характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їх високою якістю, діалогічною взаємодією в спілкуванні. Педагог самостійно планує й організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу,визначає, що головним завдання - розвиток особистості учня.

Зразковий рівень. Характеризується ініціативністю та творчим підходом до організації професійної діяльності. Педагог самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії. Діяльність будує, спираючись на рефлексивний аналіз. Сформовано індивідуальний стиль професійної діяльності.

При цьому в ДПТНЗ «Житомирський професійний технологічний ліцей» існує шкала оцінювання професійної компетентності педагогів ПТНЗ, які атестуються:

До *0,5* – педагогічний працівник не задовольняє потреби робочого місця;

0,5 – 0,65 – педагогічний працівник підтверджує кваліфікаційну категорію «Спеціаліст ІІ категорії».

0,66 – 0,75 – педагогічний працівник підтверджує кваліфікаційну категорію «Спеціаліст І категорії» та педагогічне звання «Майстер виробничого навчання ІІ категорії»

0,76 – 1,00 – педагогічний працівник підтверджує кваліфікаційну категорію «Спеціаліст вищої категорії» та педагогічне звання «Майстер виробничого навчання І категорії».

Отримання експертних оцінок значно полегшує діяльність атестаційної комісії, яка до 15 березня завершує вивчення роботи педагогічних працівників, оформляє атестаційні листи та приймає відповідні рішення на основі визначеної за допомогою кваліметричних досліджень об’єктивної оцінки професійної діяльності педагога.

Безперечною перевагою даного методу при проведенні педагогічної діагностики є те, що він дозволяє оцінити основні сторони професійної майстерності педагога та виявити його слабкі ланки. Це допомагає розробити конкретну систему заходів щодо підвищення рівня готовності викладача чи майстра виробничого навчання до педагогічної діяльності та дає змогу під час наступного діагностування зробити наголос на виявлених недоліках.

Науково обґрунтований аналіз роботи педагога виступає основою вдосконалення навчально-виховного процесу.

Запропонований кваліметричний підхід можна розглядати і як інструментарій до самодіагностики педагога (коли він сам визначає свій коефіцієнт відповідності), що сприяє визначенню його сильних та слабких сторін, допомагає бути в курсі останніх досягнень психології і педагогіки та грамотно будувати перспективу свого професійного майбутнього, постійно самовдосконалюватись.

Слід зазначити, що в ліцеї а рамах реалізації інноваційного проекту «Кваліметричний підхід як складова управлінського супроводу моніторингу якості освіти в ПТНЗ» було розроблено ряд базових кваліметричних моделей, які дають можливість проводити моніторингові дослідження на різних рівнях управлінської діяльності.

Зокрема, в ДПТНЗ «Житомирський професійний технологічний ліцей» були розроблені такі базові кваліметричні моделі:

1. Кваліметрична модель результатів управлінської діяльності сучасного керівника ПТНЗ»;
2. «Кваліметрична модель професійної компетентності викладача ПТНЗ»;
3. «Кваліметрична модель професійної компетентності майстра виробничого навчання ПТНЗ»;
4. «Кваліметрична модель професійної компетентності класного керівника ПТНЗ»;
5. «Кваліметрична модель оцінювання роботи навчального кабінету ПТНЗ»;
6. «Базова кваліметрична модель інноваційної діяльності педагогічних працівників»;
7. «Кваліметрична модель реалізації особистісно орієнтованого підходу у навчання»
8. «Кваліметрична модель самоосвіти педагогічних працівників ПТНЗ»;
9. «Кваліметрична модель оцінювання ефективності працівників ПТНЗ»
10. «Кваліметрична модель оцінки діяльності ПТНЗ нового типу».
11. «Кваліметрична модель стану викладання предметів в ДПТНЗ «ЖПТЛ».
12. «Кваліметрична модель компетентності сучасного викладача ДПТНЗ «ЖПТЛ».
13. «Кваліметрична модель оцінки якості діяльності педагога».
14. «Кваліметрична модель стану вихованості учнівського колективу».
15. «Кваліметрична модель оцінки якості перевірки зошитів учнів».
16. «Кваліметрична модель оцінки якості організації науково-дослідницької роботи з учнями».
17. «Кваліметрична модель оцінки рівня організації виховної роботи ліцею».
18. «Кваліметрична модель оцінки рівня організаційної культури керівника ДПТНЗ «ЖПТЛ».
19. «Кваліметрична модель оцінки якості роботи методичної комісії ДПТНЗ «ЖПТЛ».
20. «Кваліметрична модель реалізації дидактичних засобів щодо запобігання неуспішності учнів ДПТНЗ «ЖПТЛ».
21. «Кваліметрична модель здійснення науково-методичної роботи у ДПТНЗ «ЖПТЛ».
22. «Кваліметрична модель оцінювання ефективності управління ДПТНЗ «ЖПТЛ».
23. Кваліметричний стандарт діяльності керівника ліцею.

Даний підхід сприяє демократизації управлінської діяльності та здійсненню процесів управління та самоуправління.

Використовуючи педагогічну діагностику шляхом проведення кваліметричних досліджень, можна отримати такі переваги:

1. Визначити рівень педагогічної та управлінської майстерності педагогічних кадрів, їх перспективу професійного зростання;

2. Осмислювати педагогічними працівниками свої проблеми, посилити їх умотивований саморозвиток та самовдосконалення, сприяти формуванню індивідуального стилю професійної діяльності;

3. Побудувати методичну роботу з педагогічними кадрами на діагностичній основі;

4. Вдосконалити педагогічну майстерність викладачів, майстрів виробничого навчання шляхом впровадження новітніх технологій навчання в навчально-виховний і навчально-виробничий процес.

Таким чином, розробка і реалізація даного підходу стала вагомим кроком у виборі стратегії ліцею, створенні конкурентоспроможного освітнього середовища, наданню якісної професійної підготовки та формуванню ключових і професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел

1. Даниленко Л.І. Модернізація форм, методів діяльності директора загальноосвітньої школи / Л.І. Даниленко. – К.: Логос, 2002. – 108 с.

2. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент / Г.А. Дмитренко. – К.:ІЗМН,1996. – 140с.

3. Єльникова Г.В. Основи адаптивного управління(тексти лекцій) / Г.В. Єльникова. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2004. – 128с.

4. Касьянова О.М. Моніторинг в управління навчальним закладом / О.М. Касьянова. – Х.: Видав.гр. «Основа», 2004. – 96с.

5. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О.І. Мармаза. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2004. – 240с.

6. Освітній менеджмент: Навчальний посібник/за ред.. Л.Даниленко, Л.Карамушки. – К: Шкільний світ, 2002. – 400с.

7. Рядова З. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів / З. Рядова // Школа. – 2005. – № 4. – С.49-59.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ

Леонова Ольга Анатоліївна,
Краматорське вище професійне училище

Освіта – одна з найважливіших сфер людської діяльності та визначальний фактор розвитку людства. Це зумовлює необхідність упровадження в освітню практику новітніх технологій, які передбачають навчання, виховання, формування навичок наукової роботи й управління, які основані на модернізації дидактичної системи.

Результативність цього процесу досягається використанням сучасних високоефективних методів, засобів і прийомів, що забезпечують творче оволодіння величезним масивом наукових знань. У такому контексті інформація та інформаційні технології надають освіті нетрадиційних характер.

Сучасний урок, як теоретичного, так і виробничого навчання – це далеко не одноманітна та єдина структурно-змістова схема. Тому кожний педагог визначає для себе ті форми роботи, які для нього найбільш прийнятні, відповідають тій парадигмі, якій він віддає перевагу в роботі.

Саме урок – це місце, де відбуваються самі процеси навчання, виховання і розвитку особистості.

За попередні роки багато педагогічних цінностей змінилося. З'явилися не тільки нові цілі, але й нові засоби навчання. Головне, що сьогодні урок розглядається не тільки як діяльність педагога, іншими словами, як форма навчання, а й як діяльність учня.

Кожному уроку потрібна відмінна підготовка, сучасні методи, висока якість. А кожному учню потрібні глибокі і міцні знання та вміння – це вимоги сьогоднішнього часу.

Зараз підростає покоління школярів, яке вже не хоче працювати по стандартних формах і методиках. Тому необхідно шукати нові методики і
форми подачі інформації, обробки і засвоєння матеріалу.

Уроки з комп'ютерною підтримкою викликають велику зацікавленість учнів; комп'ютерні навчальні програми доступні не тільки на уроках, а й у позаурочний час, що вирішує частково проблему навчальних посібників. Використання комп'ютерних програмна уроках фізики розвиває інтерес учнів до вивчення предмета, підвищує ефективність їхньої самостійної роботи, індивідуалізації процесу навчання шляхом: покращання наочності навчання, сприяння формуванню абстрактних уявлень про моделі фізичних явищ та процесів, поглиблення самостійності вивчення курсу, створення комфортних умов проведення різних форм контролю знань, що допомагає в розробці індивідуальних заходів для корекції знань учнів у межах досягнення визначених цілей навчання.

Комп'ютердопомагає розвивати розумові здібності: швидкість мислення, пам'ять, уміння переключати увагу і т. ін.

У практиці навчання починає складатися система комп'ютернихтехнологій,яка включає:

- комп'ютерні презентації;
- комплекс комп'ютерних демонстрацій фізичних експериментів;
- лабораторно-комп'ютерний практикум;
- комп'ютерне тестування;
- комп'ютерне моделювання тощо.

Одним з основних завдань системи загальної середньої освіти є підвищення якості навчання.

Застосування комп'ютерних засобів навчання в навчальному процесі не викликає жодних сумнівів щодо ефективності їх використання. Справді, використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі дозволяє залучати до роботи практично кожного учня, збагачує урок різноманітними матеріалами та розширює можливості варіювання різноманітних форм взаємодії викладача та учня.

Робота учнів з комп'ютерними програмами дає можливість не тільки отримати нові форми комутативної роботи учнів, значно підвищити їхню пізнавальну активність та результативність навчального процесу, а й виховувати особистість, яка зможе комфортно відчувати себе в інформаційному суспільстві.

Одним із найперспективніших методів навчання вважається метод проектів. Це– «система навчання, за якою учні набувають знань, умінь і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів, що постійно ускладнюються. Під час роботи за методом проектів на чільне місце ставиться самодіяльність учнів та їхня активність, ініціативність, захопленість» [2, 89-103].

Він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей. Учні набувають досвіду розв’язання проблем майбутнього самостійного життя, які вони проектують у навчанні [9].

На превеликий жаль, багато учнів не вміють застосовувати набуті знання в реальному житті. Тому системне використання в навчально-виховному процесі методу проектів дає змогу подолати цей бар’єр, навчити дітей самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх на практиці[9].

Навчальне проектування є цілим комплексом пошукових, дослідницьких, розрахункових, графічних та письмових видів робіт, які учні виконують самостійно (індивідуально або це можуть бути пари, групи) Мета цієї роботи – практичне чи теоретичне

вирішення поставленої проблеми. Розв'язати проблему можна використавши різні методи і засоби навчання, а також інтегровані знання з різних галузей науки, техніки, творчості[9].

Застосування методу проектів – це загальна потреба нашого часу. Метод проектів засвідчує органічне поєднання навчання з життям, з інтересами учнів, він ставить учня у становище дорослої людини, для якої теоретичні знання – засіб творчих пошуків. Мислення ж, спираючись на науку, починає активно розвиватися[8].

Дана технологія – один із можливих способів реалізації проблемного навчання. Викладач ставить задачу, яка дає певні вихідні дані та окреслює плановані результати навчання. Все інше – робота учнів. Вони повинні намітити проміжні задачі, шукати шляхи їх вирішення, порівнювати отримане з тим, що від них вимагалося, корегуючи свою діяльність [8].

Під час роботи над проектом викладач виконує функцію консультанта. Він допомагає учням у пошуку інформації, координує процес роботи, дає поради. Знаючи добре свій предмет, він має бути компетентним і в інших галузях науки, розуміти своїх учнів, враховувати їхні можливості й інтереси, бути комунікабельним, толерантним, творчим [9].

Проектна технологія передбачає певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, що дозволяють вирішити ту чи іншу проблему шляхом самостійних дій учнів із обов'язковим представленням результатів. Результати виконання проектів мають бути матеріальними, тобто певним чином оформлені. Це може бути презентація, публікація, відеофільм, альбом, комп'ютерна газета та інше [9].

Як це виглядає на практиці?

Демонстрацією пошукового методу може бути проект з енергозбереження «Парниковий ефект»

Актуальність проблеми – забруднення людиною навколишнього середовища, що призводить до зміни клімату не в найкращий бік.

Зміст проекту: розглянуті деякі види сфер діяльності людини та їх вплив на природу.

Результати досліджень було запропоновано учням оформити у вигляді презентації, яка б у доступній та наглядній формі інформувала спільноту про парникові гази та суть парникового ефекту, шляхи та методи зведення цього процесу до мінімуму.

Ще один приклад – урок «Конденсатори та їх застосування». Навчальна група була розділена на шість груп по 4-6 чоловік. За три тижні до планового проведення уроку кожна група отримала свою тематику проекту:

1. «Електрична ємність».
2. «Історія виникнення конденсатора».
3. «Устрій конденсатора».
4. «Обчислення та зміна ємності».
5. «Види конденсаторів та їх порівняльна характеристика».
6. «Конденсатори та сучасні технології».

Учням були надані рекомендації щодо користування навчальною та технічною літературою. Як звіт про роботу, кожна група повинна була зробити комп'ютерну презентацію або публікацію за темою свого проекту.

Діти з завзяттям працювали над матеріалом:

- намагалися передивитися побільше наукової літератури;
- вибрати найголовніше для компонування тезисів на слайдах;
- естетично оформити слайди або публікацію.

І як підсумок, учні на уроці з великим задоволенням демонстрували свою роботу, порівнювали з роботою інших груп. Яскравий, барвистий матеріал, поданий самими ж дітьми, добре їм запам'ятався.

Але як оцінити роботу кожного учня окремо? Нові часи потребують альтернативних підходів до вирішення цього питання [2, 89-103].

Наприклад, наприкінці згаданого вище уроку учням, які працювали у малих групах, запропонували самим визначити коефіцієнт участі кожного у роботі над проектом від 0 до 1 і

далі заповнити такий бланк – табл.1 (*прізвища учнів в даному зразкує вигаданими, будь-які співпадання з реальними людьми є випадковими*):

Таблиця 1

№ групи 1	Оцінка за проект всій групі	Коефіцієнт участі кожного (від 0 до 1)	Оцінка учня
Іванова	9	1	9 · 1 = 9
Петров		0,8	9 · 0,8 = 7,2 = 7
Сидоров		0,5	9 · 0,5 = 4,5 = 5
Степанов		0,9	9 · 0,9 = 8,1 = 8
Мішина		0,3	9 ·0,3 = 2,7 = 3

При проектуванні учні набувають досвіду використання знань у вирішенні так званих некоректних завдань, коли є дефіцит або надлишок даних, коли немає готового відомого рішення. Таким чином, є можливість набути досвіду творчості, комбінування і модернізації відомих рішень для досягнення нового результату, якого вимагають сучасні умови, що змінюються.

Актуальність проблеми використання інформаційних засобів на уроках фізики полягає в тому, що сучасні досягнення науки та техніки вимагають сучасних уроків, які враховують ці досягнення. Інформаційні засоби потрібно використовувати як комп'ютерну підтримку уроку в поєднанні з класичними методами навчання основам фізики[6].

Комп'ютерні демонстрації можуть бути органічною складовою будь-якого уроку – це велика перевага інформаційних технологій. Вони можуть надавати ефективну допомогу викладачеві та учневі. Ще однією важливою обставиною є існування таких фізичних процесів або явищ, які неможливо спостерігати візуально в лабораторних умовах [6].

У сучасному світі освіта є соціальною і духовною опорою життєдіяльності людей. Для сучасного суспільства впровадження інноваційних технологій в освіту має не тільки теоретичне, а і практичне значення, оскільки в умовах глобалізації воно стосується його історичного розвитку та перспектив, які пов'язані з так званими «високими технологіями».

Навчання з використанням інноваційних технологій якісно перевищує класичну освіту. Воно інтегрує процеси, які не можна об'єднувати в межах класичної освіти і навчання.

В наш час у списку соціальних потреб знаходяться такі необхідні сьогодні якості особистості як володіння універсальними способами діяльності, комунікативність, колективність, здатність до самоосвіти, володіння нормами та еталонами соціальної життєдіяльності. Якщо учень володіє цими властивостями, то він зможе реалізувати себе у сучасному суспільстві [7].

Впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес розвиває творчі здібності учнів. Формує в них інтерес до предмету. Це хороша мотивація до самонавчання, бажання розширювати свій світогляд, пізнавати щось нове.

Список використаних джерел

1. Використання інформаційних технологій на уроках фізики//Бібліотека журналу Фізика в школах України. – К.: Основа, 2007.– 200с.
2. Пометун О.І.Сучасний урок.Інтерактивні технології навчання / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. –К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
3. Савгира С.М. Використання ІКТ на уроках фізики / С.М. Савгира //Фізика в школах України. – К. : Основа, 2010. – №18. – 40с.
4. Соловйова О.Ю. Використання комп'ютерних технологій у курсі фізики / О.Ю. Соловйова //Фізика в школах України. – К.: Основа, 2009. – №3. – 20с.
5. Шарко В.Д. Сучасний урок / В.Д. Шарко. – К., 2006. – 224с.

6. http://physic.com.ua/methodical-moneybox/70-suchasni-informacijni-texnolgiyi-na-urokax-fiziki.html
7. http://schools.keldysh.ru/courses/conf/49.doc
8. http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=56162
9. http://vesna-books.com.ua/articles/metod-proektiv-metod- tsilisnogo-rozv-yazannya-uchnem-zhittyevo-znachushhoyi-problemi/

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Ліпатова Валентина Ахмедівна,
майстер виробничого навчання І категорії
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»

Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами у всіх сферах життя, що особливо впливає на розвиток інформаційного, зокрема й освітянського простору. Освітня сфера, яка є основоположницею формування світогляду, духовного становлення особистості, зазнає значних трансформаційних процесів. Простір, де стикаються нові цінності і технології, нові стилі життя вимагає нових, сучасних освітніх підходів, які б зберегли кращі надбання та підготували б людину, майбутнього фахівця до роботи, творчості, до реалізації особистості в суспільстві.

Знання, вміння, котрі молодь набуває, навчаючись у професійно-технічному навчальному закладі є беззаперечно важливими, але поряд з цим є актуальним поняття компетентності. Компетентність –є тим індикатором, що дозволяє визначити готовність випускника професійно-технічного навчального закладу до життя, його подальшого особистого розвитку й до активної участі в житті суспільства.

Інновацію варто розглядати як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання і виховання та у підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу.

Сучасні інноваційні педагогічні технології охоплюють коло теоретичних та практичних питань організації навчально-виховного процесу, методів та засобів навчання.

Під педагогічними інноваційними технологіями розуміється якісно нова сукупність форм, методів та засобів навчання, виховання й управління, яка приносить суттєві зміни у результат педагогічного процесу.

У сучасному навчально-виховному процесі ПТНЗ активізувався пошук інноваційних форм і методів роботи у навчальній діяльності учнів. Пошук нових оптимальних форм побудови педагогічного процесу допомагає майстрам виробничого навчання здійснювати якісну підготовку майбутніх висококваліфікованих фахівців. Насамперед, це інтерактивні технології навчання, які тісно переплітаються з традиційними методами навчання.

Вихід на інноваційні технології освіти, мета яких підготувати конкурентоспроможного спеціаліста з необхідним рівнем особистих і професійно значущих якостей, що оптимально задовольнять запити виробництва, відкриває нові горизонти для навчальної діяльності [5, 67].

Одним з напрямків модернізації системи навчання є удосконалення методів та форм навчання. Всім відомо, що освіта має бути орієнтована на забезпечення самовизначення особистості, створення умов для самореалізації. Тому важливою проблемою є розробка інноваційних технологій у професійно-технічній освіті, перевірка їх ефективності, розробка

дидактичних положень їх застосування. Говорячи про інтерактивне навчання, слід зазначити, що саме воно сприяє індивідуальному підходу до кожного учня.

Сьогодні основна увага в підготовці майбутніх фахівців акцентується на тому, що навчальний процес у професійно-технічному навчальному закладі повинен будуватися таким чином, щоб учні оволодівали професійними навиками, закріплювали знання й уміння, перетворювали їх на інструмент практичної дії та комунікації. Адже нові знання накопичуються й опрацьовуються довкола самої діяльності, що моделюється, а та в свою чергу породжує потребу учнів у поповненні нової потрібної інформації. Сьогодення також вимагає від особистості не лише конкретні знання, уміння та навички, а й здатність до продуктивної співпраці з іншими людьми, самостійного й відповідального прийняття рішень.

Запорукою успіху та впевненості майбутнього висококваліфікованого фахівця є професійна підготовка та творчий потенціал, а найголовніше, вміння швидко адаптуватися у ситуаціях сьогодення, які викликані необхідними змінами у виробництві. Сучасний висококваліфікований робітник повинен поєднувати професійну мобільність зі знаннями основ наук, відповідально і творчо ставитись до роботи.

У навчальному процесі широко використовуються активні засоби навчання, такі як:

- технологія проблемного навчання, яка спрямована не на передачу готової інформації, а на отримання учнями нових знань та умінь за допомогою розв'язання теоретичних та практичних проблем;

-дидактична система ігрових методів поетапного контролю знань;

- елементи дистанційної освіти та Internet-технології.

Перехід до ринкової економіки принципово змінює підходи до підготовки робітничих кадрів. Нові соціально-економічні умови, інтереси виробництва, обумовлюють нові вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців професійно-технічних навчальних закладів, здатних ефективно використовувати на практиці досягнення науки і техніки, брати активну участь у технологічному оновленні виробничих процесів. У зв'язку з цим, значно розширюється обсяг знань, якими повинні володіти випускники професійно-технічних навчальних закладів. Сучасна професійно-технічна освіта в Україні орієнтована на створення найбільш доцільних умов для реалізації інноваційних ідей, розуміння виняткової важливості й цінності людини як особистості.

Основною формою організації навчання в навчальних майстернях професійно-технічних навчальних закладів є урок виробничого навчання, тривалість якого не перевищує 6 академічних годин.

Підхід та впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес Краматорського центру професійно-технічної освіти (№47) м. Краматорськ зі спеціальності «Верстатник широкого профілю» дає змогу готувати конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем кваліфікації, який відповідає вимогам сучасного виробництва, з творчим мисленням та прагненням до постійного професійного вдосконалення.

В процесі виробничого навчання в навчальних майстернях професійно-технічних навчальних закладів майстром вирішуються різноманітні питання професійної підготовки учнів за спеціальністю, відпрацьовуються практичні вміння й навички, створюються технічні і технологічні умови безпечного виробництва.

Основні цілі майстра виробничого навчання при проведенні уроків в майстернях:

- дати учням виробничо-технічні знання, навички та уміння виконувати виробничі операції і раціонально користуватися інструментом й обладнанням;
- навчити учнів уміння на базі знання і умінь виконання окремих операцій поєднати їх у виготовленні складних комплексних робіт;
- удосконалити уміння учнів з управління й обслуговування виробничого обладнання до рівня висококваліфікованого робітника відповідного розряду;
- забезпечити раціональний вибір навчального матеріалу кожного уроку;
- розвивати творче мислення учнів, здатність до самостійного свідомого виконання навчально-виробничих робіт до рівня кваліфікованих вимог навчальної програми;

- формувати готовність учнів до опанування ними нових інноваційних виробничих технологій, інструментів і матеріалів;
- розвивати уміння і навички учнів до самовдосконалення з вибраної професії та уміння раціонально планувати виробничий час, виконувати норми виробничих завдань.

При проведенні уроків виробничого навчання майстер під час уроку не виключає сучасні інноваційні педагогічні технології, які охоплюють коло теоретичних та практичних питань організації навчально-виховного процесу, методів та засобів навчання.

Під педагогічними інноваційними технологіями розуміється якісно нова сукупність форм, методів та засобів навчання, виховання й управління, яка приносить суттєві зміни у результат педагогічного процесу.

У сучасному навчально-виховному процесі ПТНЗ майстер активізує пошук інноваційних форм і методів роботи у навчальній діяльності учнів. Пошук нових оптимальних форм побудови педагогічного процесу допомагає майстрам виробничого навчання здійснювати якісну підготовку майбутніх висококваліфікованих фахівців. Вихід на інноваційні технології освіти, мета яких підготувати конкурентоспроможного фахівця з необхідним рівнем особистих і професійно значущих якостей, що оптимально задовольнять запити виробництва, відкриває нові горизонти для навчальної діяльності [5, 67].

Змінність і динамічність сучасного життя вимагають від особистості не тільки постійного пристосування до змінних умов, а й ініціації нових змін. Здатність до інноваційної діяльності стає значущим компонентом підготовки фахівця будь-якого фахового спрямування, і тим більш фахівця в галузі машинобудівництва.

На сучасному етапі розвитку машинобудівництва постає питання осягнення сутності професійної підготовки майбутнього спеціаліста в сфері машинобудівництва у всіх її виявах. Необхідний новий погляд і нове бачення педагогічної реальності.

Якщо новація – це потенційно можлива зміна, то інновація – це зміна реалізована. Тому з метою підвищення якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів ми впроваджуємо у навчальний процес інноваційні методи навчання. Вважаємо, що особистісна готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності має включати ряд складових: здатність до саморозвитку, зайняття активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, позитивне ставлення до інновацій.

Аналіз інноваційної діяльності викладача Краматорського центру професійно-технічної освіти м. Краматорськ спеціальності «Верстати й технологія машинобудування» М.М. Горбатюк показує, що у навчально-виховному процесі, в основному, впроваджуються інноваційні технології, які є ефективними формами засвоєння навчального матеріалу та успішно застосовуються учнями при вивченні спеціальних дисциплін. Можна зазначити основні технології: особистісно орієнтоване навчання та виховання, інтерактивні технології, теорію проблемного навчання, проекту технологію, технологію групової навчальної діяльності.

Викладачі спецдисциплін використовують інтерактивні технології навчання (залежно від мети уроку, форм організації навчальної діяльності): колективно-групове навчання, навчання учнів у малих групах. Їх ідеї полягають у тому, що навчально-виховний процес ефективно відбувається за умови постійного активної взаємодії всіх учнів.

Проектну технологію навчання вдало використовує викладач спеціальних дисциплін спеціальності «Верстатник широкого профілю» Оніщенко С.Я., мета якої створення оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб’єкта діяльності і суспільних відносин. Метод проектів – це система самостійної, узгодженої, комплексної, комунікативно-пізнавальної діяльності, спрямованої на досягнення практичного результату – проекту, який поступово ускладнюючись, сприяє з одного боку, використанню різноманітних методів, а з іншого – інтеграції знань, умінь і навичок з різних галузей наук, розвиває здатність до самоорганізації, саморозвитку, та самовдосконалення майбутнього фахівця.

Головним для викладачів й майстрів виробничого навчання є залучення учнів до процесу пошуку, де вони постійно перебувають у стані співробітництва, творчості.

Сьогодні основна увага в підготовці майбутніх фахівців акцентується на тому, що навчальний процес у професійно-технічному навчальному закладі повинен будуватися таким чином, щоб учні оволодівали професійними навиками, закріплювали знання й уміння, перетворювали їх на інструмент практичної дії та комунікації. Адже нові знання накопичуються й опрацьовуються довкола самої діяльності, а та в свою чергу породжує потребу учнів у поповненні нової потрібної інформації.

Зауважимо, що сьогодення також вимагає від особистості не лише конкретні знання, уміння та навички, а й здатність до продуктивної співпраці з іншими людьми, самостійного й відповідального прийняття рішень.

Найважливішим завданням будь-якого сучасного професійно-технічного навчального закладу є підготовка конкурентоспроможного, компетентного, гнучкого фахівця, який здатний досягати визначені цілі в різних надзвичайних ситуаціях та знання якого мають оцінно-ціннісний характер, що визначають стратегію пізнавальної діяльності.

Вивчення та застосування інноваційних методів навчання надають можливість викладачам й майстрам виробничого навчання Краматорського центру професійно-технічної освіти м. Краматорськ спецдисциплін спеціальності «Верстатник широкого профілю» впроваджувати та удосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань учнів. Адже впровадження інноваційних методів значно поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння учнями, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення дисципліни, створює умови для більш тісної співпраці між викладачами, майстрам виробничого навчання і учнями.

Запорукою успіху та впевненості майбутнього висококваліфікованого фахівця є професійна підготовка та творчий потенціал, а найголовніше, вміння швидко адаптуватися у ситуаціях сьогодення, які викликані необхідними змінами у виробництві. Сучасний висококваліфікований робітник повинен поєднувати професійну мобільність зі знаннями основ наук, відповідально і творчо ставитись до роботи.

Сучасна освіта розглядається як найкраща інвестиція в майбутнє. І тому, тільки за умови якісної підготовки кваліфікованих, мобільних кадрів можна забезпечувати зростання економіки в державі.

Список використаних джерел

1.Гуманітарна освіта // Професійна освіта: Словник: навч. посібник / Уклад.С.У.Гончеренко та ін.; за ред.. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000.

2.Дичківська І.М.Інноваційні педагогічні технології / І.М.Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

3. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л.В.Пироженко. – К.: АПН, 2002. – 192с.

4. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003. –296 с.

5. Степікова Т.В. Соціальне партнерство – НОУ-ХАУ чи реальність / Т.В. Степікова // Профтехосвіта. – 2009. – №5. – С.29-31.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Лісун Ольга Іванівна,
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
(Сумська область)

Постановка проблеми. У відповідності до Національної доктрини розвитку освіти мета державної політики щодо освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя. Стрімкий розвиток суспільства, науки і техніки вимагає від системи професійно-технічної освіти використання нових, прогресивних методів навчання і виховання учнівської молоді.

Системні зміни в професійно-технічній освіті, які відбуваються на фоні інформатизації суспільства, потреба в оперативному і масовому впровадженні актуальної для суб'єктів сфери освіти інформації, потреба в методичному супроводі інноваційних процесів задають одну з рамок необхідності зміни якості діяльності методичної служби. У центрі уваги Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області і професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) області знаходяться питання удосконалення і поглиблення виховної роботи, психолого-педагогічної служби щодо пошуку і впровадження сучасних виховних технологій, зокрема, з напрямку формування ціннісного ставлення до власного здоров'я і культури здоров'я учнів ПТНЗ.

Аналіз актуальних досліджень. «Здоровою може вважатися людина, – писав ще у 1941 році американський теоретик медицини Г. Сегерист, – яка відзначається гармонійним фізичним та розумовим розвитком і добре адаптована до оточуючого й фізичного та соціального середовища. Вона повністю реалізує свої фізичні і розумові здібності, може пристосовуватися до змін в оточуючому середовищі, якщо вони не виходять за межі норм і внести свій вклад у добробут суспільства, відповідно до її здібностей. Здоров'я тому не означає просто відсутність хвороб: це дещо позитивне, це життєрадісне й охоче виконання обов'язків, які життя покладає на людину».

Сучасний підхід розуміє під здоров'ям людини феномен, що інтегрує чотири основні складові здоров'я. Фізичне здоров'я визначається такими чинниками, як індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, фізіологічні функції організму в різних умовах довкілля, під час спокою та руху, рівень фізичного розвитку органів і систем організму.

До сфери психічного здоров'я відносять індивідуальні характеристики психічних процесів і властивостей людини – особливості мислення, характеру, психоемоційного типу (зокрема збудженість, емоційність, чутливість), які зумовлюють силу і швидкість реакцій на подразники та життєві ситуації, рівень стресу, вірогідність афектів, уяви, почуття, тощо. Психічне здоров'я також значною мірою зумовлює потреби людини, мотивацію, психологічні установки, життєві цілі.

Духовне здоров'я тісно пов'язане із багатством духовного світу особистості, знанням і сприйняттям духовної культури (цінностей освіти, науки, мистецтва, релігій, моралі, етики та ін.), включає рівень свідомості особливості світогляду, життєвої самоідентифікації, ставлення до сенсу життя, оцінку власних здібностей і можливостей їх реалізації відповідно до усвідомлених ідеалів, особливості життєвих цілей, загалом ментальність людини.

Соціальне здоров'я характеризується рівнем соціалізації особистості, ставленням до норм і правил, прийнятих у суспільстві, соціальними зв'язками з людьми і соціальними інститутами, набутими соціальним статусом та прагненням до його підвищення у межах діючих законів і моральних традицій.

На сучасному етапі стан фізичного та психічного здоров'я учнівської молоді професійно-технічних навчальних закладів, поширеність вживання психоактивних речовин,

проблеми спілкування у молодіжному середовищі викликають необхідність посилення виховної діяльності, спрямованої на формування позитивної мотивації здорового способу життя, ціннісного ставлення до власного здоров'я та культури здоров'я учнів.

Сьогодні проблема загрози здоров'ю людини розглядається світовою спільнотою як загроза планетарного масштабу. Ця загроза стала сьомою і поповнила перелік раніше визначених планетарних загроз, таких, як загроза світової війни, екологічні катаклізми, контрасти в економічних рівнях країн планети, демографічна загроза, нестача ресурсів планети, наслідки науково-технічної революції [4, 24-26].

За даними сучасних досліджень, проведених найбільш авторитетними науковими центрами різних країн, здоров'я людини приблизно на 8–10 % залежить від медицини, на 15–20% від стану довкілля (екологічного фактору), на 18–20 % – від біологічних факторів (спадковості), вирішальним же чинником є спосіб життя людини (близько 50–58%). Відтак, саме спосіб життя є найбільш потужним фактором, що визначає здоров'я людини [6, 12].

Мета статті: узагальнити і систематизувати результати діяльності методичної служби та впровадження в практику професійно-технічних начальних закладів питань щодо формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, збереження власного здоров'я і здоров'я оточуючих.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років (2006–2011 рр.) Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Сумській області (НМЦ ПТО) досягнуто вагомих результатів у науково-методичному супроводі навчально-виховного процесу, впровадженні новітніх педагогічних технологій, підвищенні фахового та методичного рівня керівних і педагогічних працівників, зокрема через діяльність обласних шкіл передового педагогічного досвіду. Так, школа виховних інноваційних технологій включає роботу творчих груп бібліотекарів, вихователів гуртожитку, керівників гуртків художньої самодіяльності, голів методоб'єднання класних керівників, заступників директорів з навчально-виховної роботи.

Головними досягненнями у здоров'яспрямованій діяльності НМЦ ПТО у Сумській області вважаємо такі. У 2009 р. – це розробка методичного посібника «Формування позитивної мотивації здорового способу життя» (автори О. Лісун, А. Растроста) та його схвалення до розповсюдження Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти, опублікування посібника на сторінках веб-журналу №3 (2010 рік) «Виховна робота у професійно-технічних навчальних закладах» [7, 3]. Проведення 27–28 жовтня 2009 р. на базі ДПТНЗ «Хотінський професійний аграрний ліцей» обласного семінару-практикуму для голів методичного об'єднання класних керівників ПТНЗ з теми «Формування позитивної мотивації здорового способу життя серед учнівської молоді», на якому обговорювалися питання методологічної складової, підходів, принципів формування позитивної мотивації здорового способу життя, сучасні вимоги до організації превентивної роботи у ПТНЗ [1, 5-6].

Також з метою підвищення якості матеріалів для педагогічних працівників з питань формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в учнів ПТНЗ і здоров'я оточуючих протягом останніх п'яти років методистами НМЦ ПТО у Сумській області налагоджена тісна співпраця з науковцями Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, зокрема О. Єжовою. Завдяки цьому в усіх ПТНЗ Сумської області апробовані різні складові педагогічної системи формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів. Так, викладачі ПТНЗ широко використовують методики оцінювання педагогічних умов здоров'яспрямованої діяльності на визначення рівнів сформованості ціннісного ставлення до здоров'я, науково-методичне забезпечення спецкурсу «Здоровий спосіб життя», комплекс виховних годин, спрямованих на формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів ПТНЗ [4, 24-26].

З метою створення ефективних педагогічних методик з формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя учнівської молоді, розвитку молодіжної ініціативи щодо ціннісного ставлення до власного здоров'я у грудні 2010 р. НМЦ ПТО у Сумській області

підготував наказ №11 «Про проведення апробації і впровадження дослідно-експериментальної програми «Здоров'я – у твоїх руках», відповідно до якого керівником експерименту призначено методиста НМЦ ПТО у Сумській області О. Лісун, а науковим керівником – О. Єжову. У рамках цієї програми проведено дев'ять методичних семінарів для викладачів ПТНЗ, вихователів гуртожитку, майстрів виробничого навчання, лідерів учнівського самоврядування, голів методичного об єднання класних керівників, що дозволило підвищити їх рівень науково-методичної підготовки до здоров'яспрямованої діяльності у закладах профтехосвіти.

Для лідерів учнівського самоврядування та обдарованої молоді професійно-технічних навчальних закладів області проведено тренінги «Здоров'я – у твоїх руках», «Створи власний проект», «Я обираю здоров'я». Проведення вищезазначених тренінгів сприяло активізації діяльності рад учнівського самоврядування, спрямованої на формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів ПТНЗ.

Традиційними заходами у професійно-технічних навчальних закладах є:
бесіди «Перша сходинка до щастя – «здоров'я», «Здоровий спосіб життя і моє майбутнє», «У здоровому тілі – здоровий дух», години спілкування «Що таке здоров'я», «Здоровий спосіб життя – запорука життєвого успіху», «Як зміцнити своє здоров'я», акції «Міняю сигарету на цукерку», заняття з елементами тренінгу щодо формування життєвих навичок, що сприяють збереженню, зміцненню і формуванню здоров'я, години психолога «Здоровим бути модно», випуски стінгазети «Наш орієнтир – здоровий спосіб життя», ділова гра «Суд над шкідливими звичками», тижні здоров'я, керований перегляд фільмів «Обійми мене», «Профілактика ВІЛ, СНІДу», круглі столи з використанням мультимедійного проектора «Толерантність врятує світ», виставка інформаційних плакатів (ВІЛ, СНІД), виготовлення буклетів щодо здорового способу життя, лекції фахівців з центру Сумського обласного відділення ВБО «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ та СНІД» [3, 284].

Проблему формування навичок здорового способу життя допомагають вирішувати органи учнівського самоврядування. При Раді гуртожитку діють центри здорового способу життя, одним із напрямків роботи яких є: особиста гігієна, пропаганда фізкультури, робота спортивних секцій, організація змагань і спартакіад, туристичні походи, екскурсії на природу, укомплектування спортзалів, спортмайданчиків.

Конкурсанти обласних змагань серед педагогів-новаторів, з номінації «вихователь гуртожитку», в 2011 р. представили практико орієнтовані проекти «Ми за здоровий спосіб життя» та практичні заняття з елементами тренінгу «Життя людини – найвища цінність», метою яких було підвищення мотивації учнів до усвідомленого і дбайливого ставлення до свого здоров'я як життєво необхідної найвищої цінності людини. Завдяки цьому проекту були досягнуті такі результати:

- накопичено і систематизовано методичні матеріали щодо використання інноваційних технологій у виховній роботі;
- розроблено і апробовано цикл виховних заходів щодо формування позитивної мотивації здорового способу життя;
- підвищилась професійна та методична компетентність вихователів гуртожитку;
- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом щодо використання інноваційних технологій у виховній роботі;
- систематизовані та проаналізовані відгуки колег щодо актуальності та результативності проекту з метою корегування здоров'яспрямованої діяльності у ПТНЗ;
- запропоновано і схвалено схему взаємодії учасників проекту (розробка вихователя гуртожитку ДПТНЗ «Міжрегіональний центр ПТО інноваційних технологій м. Суми» Н. Шастун «Ми за здоровий спосіб життя» (рис.1).

У 16 експериментальних державних професійно-технічних навчальних закладах (Міжрегіональний центр ПТО інноваційних технологій м. Суми, Сумський центр ПТО

харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу, Сумський професійний хіміко-технологічний ліцей, Конотопське вище

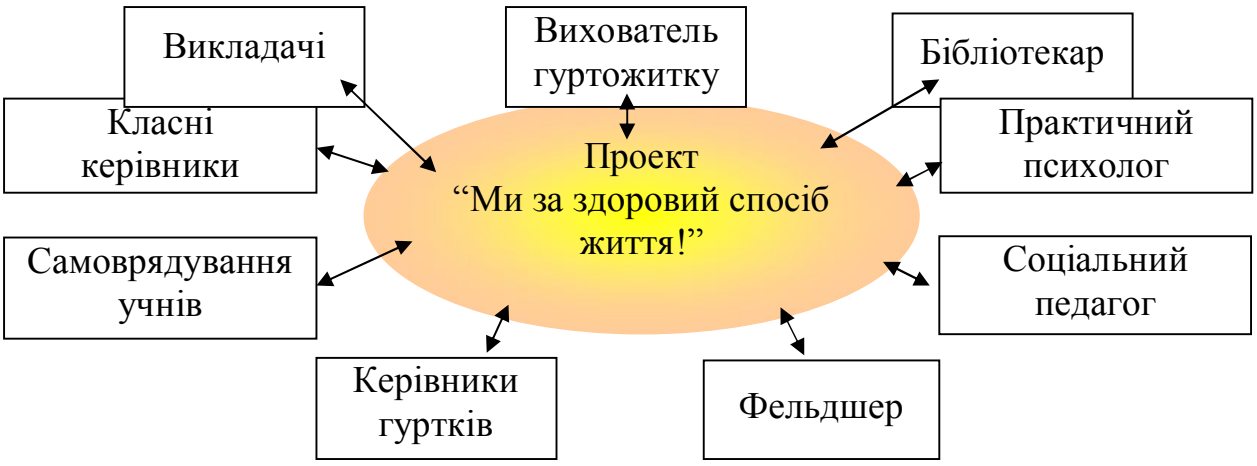

Рис. 1. Схема взаємодії учасників проекту

професійне училище, Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну, Путивльський професійний ліцей, Сумський професійний ліцей будівництва та автотранспорту, Роменське вище професійне училище,Глухівський професійний ліцей, Шосткинське вище професійне училище, Сумський центр ПТО з дизайну та сфери послуг, Лебединське вище професійне училище лісового господарства, Охтирський професійний ліцей, Синівський професійний аграрний ліцей, Хотінський професійний аграрний ліцей, Недригайлівське вище професійне училище) протягом 2010/2011 навчального року впроваджено педагогічну систему формування ціннісного ставлення до здоров’я (концепція, підходи, принципи, педагогічні умови, зміст, форми та методи, засоби тощо).

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області надає методичну допомогу педагогічним працівникам державних професійно-технічних навчальних закладів у запровадженні нових педагогічних технологій через систему семінарів, тренінгів, консультацій. У грудні 2010 року на засіданні школи передового педагогічного досвіду для керівників гуртків художньої самодіяльності ПТНЗ області було розглянуто питання сучасних вимог у проведенні заходів з превентивного напрямку. З цією метою методист обласного центру практичної психології і соціальної роботи А. Растроста провела заняття з теми «Сучасні підходи до організації роботи з учнями щодо формування навичок здорового способу життя», в якому розкрила поняття здоров’я, життєвих цінностей, здорового способу життя, відповідального відношення до власного здоров’я. Методист акцентувала увагу на основних вимогах до показового виступу агітбригади: розкриття мети виступу, відображення у сценарії концептуальних засад формування позитивної мотивації здорового способу життя відповідно до сучасних вимог проведення превентивної роботи, логічності виступу, відповідності костюмів загальній ідеї сценарію, використанню засобів активізації аудиторії: позитивні лозунги «Молодь вибирає здоров’я», «Здоровим будь!» Достатньо широко була висвітлена відповідність сучасним вимогам у проведенні превентивної роботи: науковість, позитивність (формуємо навички здорового способу життя, а не профілактику шкідливих звичок); відповідність віку (на яку вікову групу розрахована інформація); коректність (ВІЛ-позитивний, СІН (споживач інфекційнихнаркотиків), діти із сімей, які опинилися в складних життєвих ситуаціях [2, 200].

Розвиток творчого потенціалу учнівської молоді закладів професійно-технічної освіти щодо практичного впровадження навичок здорового способу життя багатогранно відкрився для журі 22 березня 2011 р. в обласному конкурсі «Таланти профтехосвіти – 2011» у виступі агітбригад за темою «Здоров’я – у твоїх руках!», в якому взяли участь 18 агітбригад. За

креативний підхід у представленні програми Гран-прі отримала агітбригада «Дизайнер» Сумського центру ПТО з дизайну та сфери послуг, І місце розділили агітбригади Конотопського вищого професійного училища «Тусовка» і Сумського вищого професійного училища будівництва і дизайну «Веселка».

У листопаді 2011 р. проведено заняття школи позитивного педагогічного досвіду для голів методоб'єднання класних керівників професійно-технічних навчальних закладів з теми «Використання інноваційних систем виховання учнівської молоді в роботі класного керівника», де акцентовано увагу щодо участі професійно-технічних навчальних закладів області у Всеукраїнському конкурсі – захист сучасної моделі навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю» на виконання відповідного наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20.07.2011 № 828.

Також удосконалюється робота щодо розробки педагогами ПТНЗ методичних посібників, зокрема, з напрямку формування ціннісного ставлення до здорового способу життя.Методичні напрацювання творчих груп школи передового педагогічного досвіду виховних інноваційних технологій поповнилися у 2010 році наступними матеріалами: «Здоровий спосіб життя» – методичні рекомендації Л. Руденко, заступника директора з навчально-виховної роботи Охтирського професійного ліцею, методичні рекомендації «Формування цінності здорового способу життя» І. Липової, викладача біології Лебединського вищого професійного училища лісового господарства, методичні рекомендації «Елементи козацько-лицарської педагогіки в навчально-виховному процесі» І. Ткаченко,заступника директора з навчально-виховної роботи та викладача фізичного виховання В. Курило Лебединського вищого професійного училища лісового господарства. У 2011 р. методичні матеріали доповнені методичним посібником «Рухливі ігри – як запорука здорового способу життя» викладача фізичної культури Охтирського професійного ліцею А. Самсоненко, методичною розробкою військово-спортивного свята «Козацькі розваги» О. Остапчука, заступника директора з навчально-виховної роботи Недригайлівського вищого професійного училища тощо.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У процесі впровадження зазначеної системи доведено ефективність педагогічної технології формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів. Як відзначають у педагогічних колективах ПТНЗ, результатом впровадження системи формування ціннісного ставлення до здоров'я є підвищення рівнів сформованості ціннісного ставлення до здоров'я в учнів, зокрема, оволодіння ними сучасними знаннями щодо здоров'я і здорового способу життя, зменшення проявів ризикованої для здоров'я поведінки [5, 14-16].

Вважаємо, що результати, досягнуті ПТНЗ Сумської області у здоров'яспрямованій діяльності свідчать про можливість їх широкого застосування у навчально-виховному процесі професійно-технічних навчальних закладів України.

Список використаних джерел

1. Гаврильчук. А. Здоровий спосіб життя, його принципи і складові / А. Гаврильчук // Основи безпеки життя. – 2001. – № 5. – С. 5-6.
2. Єфімова В.М. Сучасні технології формування навичок захищеної поведінки / В.М. Єфімова, Ю.М. Гавриленко. – Сімферополь: Таврія, 2002. – 200 с.
3. Формування навичок здорового способу життя в дітей і підлітків: За проектом «Діалог»: Навч.-метод. посібн. / О.В. Вінда, О.П. Коструб, І.М. Сомова, Н.О. Березіна, М.М. Галябарник, С.В. Кириленко. – 3-є вид., переробл. і допов. – К., 2003. – 284 с.
4. Єжова О.О. Здоровий спосіб життя / О.О. Єжова. – Суми. : Університетська книга, 2010. – С. 24-26.
5. Оржеховська В.М., Єжова О.О. Здоровий спосіб життя / В.М. Оржеховська, О.О. Єжова. – Суми. – 2010.– С. 14-16.
6. Міхеєнко О.І. Валеологія: основи індивідуального здоров'я: навчальний посібник / О.І. Міхеєнко.– С.: Університетська книга, 2009. – 12 с.
7. Веб-журнал «Виховна робота у професійно-технічних навчальних закладах». – №3. – 2010.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ РОБІТ З ПРЕДМЕТА «ТЕХНОЛОГІЯ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ З ОСНОВАМИ ТОВАРОЗНАВСТВА»

Лучинець Олена Павлівна,
Нововолинське вище професійне училище

З метою зацікавлення учнів вступний інструктажлабораторно-практичних робіт доцільно проводитиу вигляді конкурсу з професійної майстерності. Щоб націлити учнів на виконання завдання, пропонується розділити їх на дві команди й провести вступний інструктаж у вигляді змагання. Команди змагаються між собою у вирішенні усних питань, у правильному підборі для страви відповідного набору продуктів, у вирішенні проблемних питань, повторюють правила безпеки й вимоги до роботи кухаря.

Розпочинається вступний інструктаж з організаційного моменту, на якому викладач перевіряє присутність учнів, їх зовнішній вигляд, стан санітарного одягу та наявність інструктивно-технологічних карток.

Активне сприйняття інформації учнями розпочинається з чіткого повідомлення викладачем теми і мети уроку з послідовним викладанням завдань вступного інструктажу.

Наступним етапом проведення вступного інструктажу є мотивація навчально-виробничої діяльності учнів, яка є важливим фактором підвищення якості знань, умінь і навичок. Для зацікавлення учнів необхідно використовувати наочні засоби, інформацію про новітні технології на підприємствах міста і регіону, корисні поради, презентації, доповіді учнів.

Актуалізація опорних знань учнів, необхідних для проведення ЛПР, дає можливість повторити теоретичний матеріал, застосувати знання на практиці та підготуватись до майбутніх уроків виробничого навчання, зосереджує увагу на проведені інструктажу. Актуалізацію доцільно здійснювати такими **методами:**

а) проведення ігор-змагань між командами;

б) доповіді учнів;

в) повідомлення про особливості приготування страв у підприємствах ресторанного господарства міста і регіону;

г) ознайомлення з корисними порадами;

д) презентація посуду для відпуску страв на підприємствах ресторанного господарства – проводиться методом демонстрації натуральних зразків;

є) демонстрація інструменту, інвентарю для приготування.

Завдяки використанню різних видів діяльності та ігрового елемента учні активно змагаються за звання кращих, вчаться не боятися конкурентної боротьби, спонукають до сміливої участі в конкурсах кулінарної майстерності.

У процесі проведення вступного інструктажу використовуються такі **методи викладання:**

• **бесіда –** дає можливість підвищити пізнавальну активність, поновити знання й початкові вміння, отримані на заняттях, використати їх на ЛПР;

• **пояснення,** що дає можливість точно визначити напрямок подальшої роботи учнів на уроці, навчити їх логічно мислити;

• **зразок організації робочого місця**; демонстрація інструменту, інвентарю, посуду, застосування різних методів і прийомів роботи – це зацікавлює учнів, спонукає до запам'ятовування та бажання приготувати страву своїми руками;

• **імітаційний метод** – гра-змагання. Учні двох команд змагаються між собою у вирішенні проблем, самостійно складають запитання, ставлять їх конкурентам. Запитання ставляться командами по черзі. У кінці гри бригадири підводять підсумок та визначають переможця.

З метою активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання потрібно звернути увагу на формування внутрішніх стимулів до навчання, на розвиток технічного мислення. Викладачем використовуються методи і прийоми проблемного навчання, приділяється належна увага самостійним роботам, широко використовуються завдання творчого характеру, обговорюються проблемні ситуації. Таким чином встановлюється тісніший зв'язок між теоретичним та практичним навчанням.

Вивчення схем послідовності приготування супів дає можливість учням з'ясувати послідовність операцій та особливості ведення технологічного процесу, спланувати підготовку продуктів, підбір посуду.

Вивчення технологічно-інструктивних карток дає змогу учням пригадати технологію приготування, вимоги до якості, вихід, правила відпуску.

Робота зі Збірником рецептур страв та кулінарних виробів – це вирішення виробничих задач, вміння користуватись нормативною документацією, що сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, спонукає мислити, добиватися правильних результатів. Якість вступного інструктажу залежить від продуманої чіткої послідовності висвітлення питань з теми і визначається значною мірою станом робочого місця викладача, яке необхідно розмістити в центрі групи, щоб забезпечити добру оглядовість.

Під час вступного інструктажу доцільно використовувати такі наочні засоби: «Збірник рецептур страв та кулінарних виробів», технологічно-розрахункові картки, алгоритм приготування, таблицю проблемних ситуацій, картки технічних вимог безпеки праці, санітарії та гігієни, інструменти, інвентар, посуд для приготування й відпуску страв, устаткування, натуральні зразки напівфабрикатів, презентації, комп'ютер, мультимедійну дошку.

Корисною частиною вступного інструктажу є практичне демонстрування деяких прийомів як майстром, так і учнями. Досить важливим практичним прийомом є порціонування та відпуск. Під час проведення вступного інструктажу викладач звертає увагу на збереження здоров'я відвідувачів та захист кухарів від нещасних випадків.

Наступний етап інструктажу – видача учням індивідуальних завдань, до складу яких входить теоретичне й практичне завдання.

Індивідуальні завдання складаються з:

- картки з технічних вимог безпеки праці;
- картки із санітарії та особистої гігієни;
- картки-завдання для поточного інструктажу;
- таблиці бракеражу;
- атестаційного листа;
- критеріїв оцінювання роботи, з вимогами до якості страв.

За роботу на уроці виставляється комплексна оцінка за:

- знання теорії та раніше вивченого матеріалу;
- вміння застосовувати ці знання на практиці;
- правильність виконання прийомів;
- дотримання техніки безпеки;
- правильність організації робочого місця;
- уміння користуватися технологічною документацією;
- самостійність під час виконанні завдання;
- якість виконаної роботи;
- дотримання норм часу.

Під час проведення вступного інструктажу висвітлювалась послідовність етапів актуалізації, щоб краще організувати учнів, дисциплінувати й націлити їх на активну участь у змаганнях між командами.

Відпрацювання учнями теми через багаторазове повторення окремих операцій, застосування набутих знань, навичок і вмінь, аналіз, усунення допущених помилок у роботі як своїй, так і товаришів, знаходження шляхів усунення помилок призводить до свідомого й

міцного засвоєння учнями матеріалу уроку та набуття вмінь і навичок майбутнього професіонала.

План-конспект

Тема ЛПР.

Мета уроку:

навчальна– учні повинні навчитися:

• самостійно організовувати робоче місце;

• дотримуватися правил ведення технологічного процесу;

• виконувати розрахунок сировини для приготування заданої кількості порцій страви;

• самостійно готувати й відпускати страви, проводити бракераж; показувати рівень знань, умінь і набутих навичок;

• дотримуватись правил санітарії, гігієни й правил безпеки праці;

• економно використовувати сировину, воду, електроенергію;

виховна – виховувати:

• творче ставлення до праці та навчання, охайність під час роботи;

• любов і повагу до обраної професії;

• **розвивальна** – учні повинні розвивати:

• самостійність;

• уміння орієнтуватися у виробничих процесах;

• здібності до естетичного оформлення страв із використанням новітніх технологій.

Тип уроку: удосконалення початкових умінь і формування навичок виконання операцій і видів робіт.

Комплексно-методичне забезпечення

Наочні засоби:

• Збірник рецептур страв та кулінарних виробів. – М.: Економіка, 1982;

• технологічно-розрахункові картки, алгоритм приготування страв, таблиця проблемних ситуацій, картки технічних вимог безпеки праці, санітарії та гігієни, презентація;

• оснащення (інструменти; інвентар; посуд для приготування і відпуску; устаткування; сировина і напівфабрикати; комп'ютер, мультимедійна дошка.

Міжпредметні зв'язки:

1.Технологія приготування їжі з основами товарознавства.

2.Устаткування підприємств громадського харчування.

3.Облік та калькуляція.

4.Організація виробництва.

5.Санітарія та гігієна.

6.Охорона праці.

7. Виробниче навчання.

Хід уроку

I.Організаційна частина

1.Привітання і перевірка учнів за списком.

2.Перевірка стану санітарного одягу, дотримання правил особистої гігієни; перевірка інструктивно-технологічної картки.

II. Вступний інструктаж.

1.Повідомлення теми і мети уроку.

2.Мотивація навчальної діяльності учнів.

3.Актуалізація знань.

4. Інструктування з елементами демонстрації.

5.Дебрифінг вступного інструктажу.

Мотивація навчальної діяльності

Щоб уникнути нещасних випадків під час проходження практики на підприємствах ресторанного господарства, потрібні знання технічних вимог безпеки праці. Щоб зберегти здоров'я відвідувачів, потрібно дотримуватись правил особистої гігієни кухаря.

Щоб готувати якісні та смачні страви, вам потрібно**,** перш за все:

• вивчити технологію їх приготування;

• вміти робити розрахунок сировини;

• дотримуватись норм закладання продуктів і послідовності ведення технологічного процесу;

• використовувати якісні продукти, правильно їх обробляти та нарізати;

• правильно організовувати робочі місця, добирати інструмент, інвентар, посуд;

• працювати охайно, готувати з бажанням і любов'ю.

Актуалізація здійснюється такими методами.

1) Завдання для гри-змагання.

2)Учнівська доповідь з теми.

3)Регіональний компонент. Особливості приготування страв на підприємствах ресторанного сервісу міста та регіону.

4)Корисні поради щодо приготування страв учні добирають вдома та повідомляють на уроці.

5)Презентація інвентарю та посуду для відпуску супів на підприємствах ресторанного господарства проводиться бригадирами методом показу натуральних зразків.

6)Інструктування щодо приготування проводиться методом діалогу викладача та учнів з використанням презентації.

7)Послідовність технологічного процесу приготування уточнюється методом бесіди з вирішенням проблемних ситуацій, показом натуральних зразків.

8)Інструктаж з охорони праці, дотримання правил санітарії та особистої гігієни проводиться демонстраційно-інструктивним методом.

Дебрифінг вступного інструктажу

1.Висновок бригадирів щодо активності членів команд на уроці.

2.Нагадування учням завдань до самостійної роботи в кухні-лабораторії.

3.Визначення термінів виконання завдань.

4.Повідомлення критеріїв оцінювання роботи учнів.

III. Поточний інструктаж.

1.Перевірка розміщення учнів на робочих місцях.

2.Перевірка особистої гігієни.

3.Інструктаж щодо правил використання обладнання, економного використання води та електроенергії.

4.Інструктування щодо місць обробки продуктів.

5.Надання практичної допомоги у:

• підборі посуду, інструментів, інвентарю;

• правильному веденні технологічного процесу;

• дотриманні норм часу, правил санітарії та гігієни, технічних вимог безпеки праці;

• оформленні страв, проведенні бракеражу та дотриманні норм відпуску страв.

IV. **Заключний інструктаж.**

1.Доповідь бригадирів.

2.Викладач аналізує, як пройшло заняття, яких результатів досягла кожна команда та окремі учні; визначає помилки, порушення трудової та технологічної дисципліни.

3.Проводить бракераж страв, виставляє оцінки.

4.Аналізує результати дослідницької роботи.

5.Дає завдання та контрольні питання на наступну ЛПР.

Список використаних джерел

1. Бутейкис Н.Г. Организация производства предприятий общественного питання /Н.Г. Бутейкис. – М.: Висшая шк., 1990.
2. Доцяк В.С. Українська кухня / В.С. Доцяк. – Л.: Оріяна-Нова, 1998.
3. Косовенко М.С. Технологія приготування їжі / М.С. Косовенко. – К.: Факт, 2003.
4. Куба О.М. Лабораторний практикум з предмета «Технологія приготування їжі та організація виробництва» / О.М. Куба. – К.: Факт, 2003.
5. Навчальний посібник для учнів професійно-технічних навчальних закладів. – Львів: Світ, 1996.
6. Павлова Л.В. Практические занятия по технологии приготовления пищи / Л.В. Павлова, В.А. Смирнова. – М.: Экономика, 1983.
7. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: Навчальний посібник / За ред. Н.Г. Ничкало – К.: Вища шк., 1992.
8. Пометун О.Сучасний урок / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.С.К., 2005.
9. Серьожникова Р.К. Основи психології та педагогіки / Р.К. Серьожникова, Н.Д. Пархоменко, Л.С. Яковицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003.
10. Синельщикова К.К. Производственное обучение поваров / К.К. Синельщикова. – М.: Висшая шк., 1975.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ВОСПИТАНИЮ ДЕВИАНТНЫХ ПОДРОСТКОВ

Максименко Елена Георгиевна,
кандидат психологических наук,
доцент, зав. кафедрой педагогики и психологии
профессионального образования
ИПО ИПР (г. Донецк) ДВНЗ «УМО»

В последнее время практическая психология обогатилась значительным количеством данных и новых взглядов на природу возникновения и методы коррекции девиантного поведения. Интерес к этой теме вспыхнул неслучайно: наркотики, алкоголь, способные вызвать тяжелую зависимость, с каждым годом становились все доступнее, и, как следствие, учащались случаи аддиктивных расстройств. Особое внимание общества привлекло распространение девиантного поведения среди подростков. Психологическая теория показала себя открытой для новых взглядов в этой области: многочисленные исследования привели к новому пониманию проблемы, а также к разработке более эффективных терапевтических процедур.

Детство подошло к концу, и с наступлением пубертата начинается юношеский возраст. Чувство тождества, на которое прежде можно было положиться, поставлено под сомнение. Быстрое изменение размеров тела и наступающая половая зрелость не позволяют подростку чувствовать себя тем, кем он был раньше. С вопросом «Кто я?» связан важный вопрос: «Каким я кажусь другим людям?» Вхождение в группировки уменьшает страх оказаться чужим и отличающимся от остальных подростков. Юношеская «влюбленность» предоставляет возможность спроецировать собственный образ «Я» на других людей и более четко увидеть его в зеркальном отражении. Все прежние битвы совершаются еще раз. Но теперь они выносятся за пределы своей семьи, а «невинных зрителей» наделяют ролями, о которых они не просили. Такие роли называются «друг» или «враг» – это люди, на которых хотелось бы быть похожим или которых следует отвергать.

В результате молодые люди, которые не уверены в своей половой идентичности, оказываются в полном смятении, из-за чего нередко возникают психотические инциденты или правонарушения [5].

Проблемы подросткового возраста непосредственно связаны с физиологическими и психологическими изменениями, которые происходят в организме и личности подростка. В подростковом возрасте происходит перестройка организма ребенка – половое созревание. Начало этого периода достаточно неопределенно. Одни дети вступают в подростковый возраст раньше, другие – позже, пубертатный кризис может возникнуть и в 11, и в 13 лет. Начинаясь с кризиса, весь период обычно протекает трудно и для ребенка, и для близких ему взрослых. Поэтому подростковый возраст иногда называют затянувшимся кризисом [4].

Половое созревание зависит от эндокринных изменений в организме. Активизация и сложное взаимодействие гормонов роста и половых гормонов вызывают интенсивное физическое и физиологическое развитие.

Прежде всего, у подростков отмечается бурный физический рост организма, который выражается в изменении роста и веса, сопровождающемся изменением пропорций тела. Сначала до «взрослых» размеров дорастают голова, кисти рук и ступни, затем конечности – удлиняются руки и ноги – и в последнюю очередь туловище. Интенсивный рост скелета, достигающий 4 – 7 см. в год, опережает развитие мускулатуры. Все это приводит к некоторой непропорциональности тела, подростковой угловатости. Дети часто ощущают себя в это время неуклюжими, неловкими.

Появляются вторичные половые признаки. Так, у мальчиков меняется голос, отмечается увеличение волосяного покрова на лице. Соответствующие изменения происходят и у девочек.

В подростковый период в связи с быстрым развитием организма возникают трудности в функционировании сердца, легких, кровоснабжении головного мозга. Поэтому для детей этого возраста характерны перепады сосудистого и мышечного тонуса. А такие перепады вызывают быструю смену физического состояния и соответственно настроения. При этом ребенок может длительное время переносить физические нагрузки, связанные с его увлечениями (например, играть в футбол), и одновременно с этим в относительно спокойный период времени «падать от усталости». Особенно часто это проявляется в отношении интеллектуальных нагрузок.

Благодаря бурному росту и перестройке организма в подростковом возрасте резко повышается интерес к своей внешности. Формируется новый образ физического «Я». Из-за его гипертрофированной значимости ребенком остро переживаются все изъяны внешности, действительные и мнимые. Непропорциональность частей тела, неловкость движений, неправильность черт лица, кожа, теряющая детскую чистоту, излишний вес или худоба – все расстраивает, а иногда приводит к чувству неполноценности, замкнутости, даже неврозу [4].

Тяжелые эмоциональные реакции на свою внешность у подростков смягчаются при теплых, доверительных отношениях с близкими взрослыми, которые должны проявить и понимание, и тактичность. И наоборот бестактное замечание, подтверждающее худшие опасения, окрик или ирония, усугубляют пессимизм и дополнительно невротизируют.

Развитие познавательных процессов и особенно интеллекта в подростковом и юношеском возрасте имеет две стороны – количественную (подросток решает интеллектуальные задачи значительно легче, быстрее и эффективнее, чем младший школьник) и качественную (сдвиги в структуре мыслительных процессов: важно не то, какие задачи решает человек, а каким образом он это делает). Поэтому наиболее существенные изменения в структуре психических познавательных процессов у лиц, достигших подросткового возраста, наблюдаются именно в интеллектуальной сфере.

Для подросткового возраста характерны резкая смена настроений и переживаний, повышенная возбудимость, импульсивность, чрезвычайно велик диапазон полярных чувств. В этом возрасте у детей наблюдается наличие «подросткового комплекса», который демонстрирует перепады настроения подростков — порой от безудержного веселья к унынию и обратно, а также ряд других полярных качеств, выступающих попеременно. Причем следует отметить, что видимых, значимых причин для резкой смены настроений в подростковом возрасте может и не быть.

Общий рост личности подростка, расширение круга его интересов, развитие самосознания, новый опыт общения со сверстниками – все это ведет к интенсивному росту социально ценных побуждений и переживаний подростка, таких, как сочувствие чужому горю, способность к бескорыстному самопожертвованию и т. д.

В мотивационной структуре процесса общения происходят значимые перемены: *теряют актуальность отношения с родителями, учителями, первостепенную значимость приобретают отношения со сверстниками, ярко проявляется потребность в принадлежности какой-нибудь группе,*обнаруживается тенденция к поиску близких дружеских связей, основанных на глубокой эмоциональной привязанности и общности интересов.

Существенные преобразования происходят в характере мотивации учебно-познавательной деятельности подростков. Ведущими мотивами являются стремление завоевать определенное положение в классе, добиться признания сверстников.

В подростковом возрасте близкие друзья, как правило, ровесники того же пола, учатся в одном классе, принадлежат к одной и той же среде. В дружеских отношениях подростки крайне избирательны. Но их круг общения не ограничивается близкими друзьями, напротив, он становится гораздо шире, чем в предыдущих возрастах. У детей в это время появляется много знакомых и, что еще более важно, образуются неформальные группы или компании. Подростков может объединять в группу не только взаимная симпатия, но и общие интересы, занятия, способы развлечений, место проведения свободного времени. То, что получает от группы подросток и что он может дать ей, зависит от уровня развития группы, в которую он входит.

Если подросток попадает в группу с достаточно высоким уровнем социального развития, это благотворно отражается на формировании его личности. При неудовлетворенности внутригрупповыми отношениями он ищет себе другую группу, более соответствующую его запросам. Подросток может входить одновременно в несколько групп, допустим, в одну из групп класса, в компанию своего или соседнего двора и группу, сложившуюся на занятиях в спорткомплексе. Иногда значительное влияние на личность оказывают подростковые группы, образующиеся в летних лагерях [4].

В этот возрастной период детей так тянет друг к другу, их общение настолько интенсивно, что говорят о *типично подростковой «реакции группирования».* Несмотря на эту общую тенденцию, психологическое состояние подростка в разных группах может быть различным. *Для него важно иметь референтную (значимую) группу, ценности которой он принимает, на чьи нормы поведения и оценки он ориентируется.* Входить в любую группу, готовую его принять, недостаточно. Нередко подросток чувствует себя одиноким рядом со сверстниками в шумной компании. Кроме того, не всех подростков принимают в группы, часть из них оказывается изолированной. Это обычно неуверенные в себе, замкнутые, нервные дети и дети, излишне агрессивные, заносчивые, требующие к себе особого внимания, равнодушные к общим делам и успехам группы.

Отношения со взрослыми, прежде всего с родителями, – еще одна значимая сфера отношений подростков. *Влияние родителей уже ограничено* – им не охватываются все сферы жизни, как это было в младшем школьном возрасте, но его значение трудно переоценить. Мнение сверстников обычно наиболее важно в вопросах дружеских отношений с мальчиками и девочками, в вопросах, связанных с развлечениями, молодежной модой, современной музыкой и т.п. Но ценностные ориентации подростка, понимание им социальных проблем, нравственные оценки событий и поступков зависят в первую очередь от позиции родителей.

В то же время для подростков характерно стремление к эмансипации от близких взрослых. Нуждаясь в родителях, их любви и заботе, в их мнении, они испытывают сильное желание быть самостоятельными, равными с ними в правах. То, как сложатся отношения в этот трудный для обеих сторон период, зависит главным образом от *стиля воспитания*, сложившегося в семье, и возможностей родителей перестроиться – принять чувство

взрослости своего ребенка.

Основные *сложности в общении,* конфликты возникают из-за родительского контроля за поведением, учебой подростка, его выбором друзей и т.д. Контроль может быть принципиально различным. Крайние, самые неблагоприятные для развития подростка случаи – жесткий, тотальный контроль при авторитарном воспитании и почти полное отсутствие контроля, когда подросток оказывается предоставленным самому себе, безнадзорным. Существует много промежуточных вариантов: родители регулярно указывают детям, что им делать; подросток может высказать свое мнение, но родители, принимая решение, к его голосу не прислушиваются; подросток может принимать отдельные решения сам, но должен получить одобрение родителей; родители и подросток имеют почти равные права, принимая решение; решения часто принимает сам подросток; подросток сам решает, подчиняться ему родительским решениям или нет.

Помимо контроля в семейных отношениях важны ожидания родителей – забота о ребенке, последовательность или непоследовательность требований, ему предъявляемых, и, конечно, эмоциональная основа этих отношений – любовь, принятие ребенка или его непринятие.

Остановимся на наиболее распространенных стилях семейного воспитания, определяющего особенности отношений подростка с родителями и его личностное развитие.

Демократичные родители ценят в поведении подростка и самостоятельность, и дисциплинированность. Они сами предоставляют ему право быть самостоятельным в каких-то областях его жизни; не ущемляя его прав, одновременно требуют выполнения обязанностей. Контроль, основанный на теплых чувствах и разумной заботе, обычно не слишком раздражает подростка; он часто прислушивается к объяснениям, почему не следует делать одного и стоит сделать другое. Формирование взрослости при таких отношениях проходит без особых переживаний и конфликтов.

Авторитарные родители требуют от подростка беспрекословного подчинения и не считают, что должны ему объяснять причины своих указаний и запретов. Они жестко контролируют все сферы жизни, причем могут это делать и не вполне корректно. Дети в таких семьях обычно замыкаются, и их общение с родителями нарушается. Часть подростков идет на конфликт. Но чаще дети авторитарных родителей приспосабливаются к стилю семейных отношений и становятся неуверенными в себе, менее самостоятельными и менее нравственно зрелыми, чем их сверстники, пользующиеся большей свободой.

Ситуация осложняется, если высокая требовательность и контроль сочетаются с эмоционально холодным, отвергающим отношением к подростку. Такие отношения иногда называют «воспитанием по типу Золушки». Здесь неизбежна полная потеря контакта. Еще более тяжелый случай – равнодушные и жестокие родители. Дети из таких семей редко относятся к людям с доверием, испытывают трудности в общении, часто сами жестоки, хотя имеют сильную потребность в любви. По имеющимся данным, большинство малолетних преступников и юных бродяг, периодически сбегающих из дома, пережили жестокое обращение в семье.

Сочетание безразличного родительского отношения с отсутствием контроля – *гипоопека* – тоже неблагоприятный вариант семейных отношений. Подросткам позволяется делать все, что им вздумается, их делами никто не интересуется. Такая вседозволенность как бы снимает с родителей ответственность за последствия поступков детей. А подростки, как бы они иногда ни бунтовали, нуждаются в родителях как в опоре, они должны видеть образец взрослого, ответственного поведения, на который можно было бы ориентироваться. Что касается неконтролируемого поведения детей, то оно становится непредсказуемым, зависимым от других, внешних влияний. Если ребенок попадает в асоциальную группу, возможны наркомания и другие формы социально неприемлемого поведения.

Родительская любовь – совершенно необходимое условие благополучного развития подростка. Однако, необходимо понимать, что *любовь не определяется количеством, а только качеством.Гиперопека* – излишняя забота о подростке, чрезмерный контроль за всей

его жизнью, основанный на тесном эмоциональном контакте, – приводит к пассивности, несамостоятельности, трудностям в общении со сверстниками. К гиперопеке обычно склонны мамы, видящие в воспитании ребенка единственный смысл своей жизни. Отношения, складывающиеся по принципу «жить за ребенка», излишняя близость становятся тормозом на пути личностного роста обоих – и подростка, и его мамы.

Трудности другого рода возникают при высоких ожиданиях родителей, оправдать которые подросток не в состоянии. Типичные ситуации: от ребенка требуют блестящих успехов в школе или проявления каких-либо талантов; ребенок должен посвящать все свое свободное время дому, семье; сын должен идти путем отца и реализовать его мечты. *С родителями, имеющими неадекватные ожидания, обычно утрачивается духовная близость.* Подросток хочет сам решать, что ему нужно, и бунтует, отвергая чуждые ему требования. Бунт может выражаться как в пассивности жизненной позиции, тревожности, так и в агрессии к внешнему миру. И в том, и в другом случае формируется стойкое равнодушие к учебной и будущей профессиональной деятельности. Если же при этом ему навязывается повышенная моральная ответственность, может развиться невроз.

Конфликты возникают при отношении родителей к подростку как к маленькому ребенку и при непоследовательности требований, когда от него ожидается то детское послушание, то взрослая самостоятельность. Вообще, противоречивое воспитание плохо сказывается на семейных отношениях.

Отношения с окружающими – наиболее важная сторона жизни подростков. Если потребность в полноценном общении со значимыми взрослыми и сверстниками не удовлетворяется, у детей появляются негативные внутренние переживания. Эти переживания могут быть смягчены и даже совершенно изжиты: разрыв с другом или конфликт в учебной группе может быть компенсирован общением с родителями или любимым педагогом; отсутствие понимания и эмоционального тепла в семье приводит подростка в группы сверстников, где он находит необходимые ему принимающие отношения.

Начало отрочества характеризуется появлением ряда специфических черт, важнейшими из которых являются стремление к общению со сверстниками и появление в поведении признаков, свидетельствующих о желании утвердить свою самостоятельность, независимость, личностную автономию. В этом возрасте, на основании первых попыток самоанализа, сравнения себя с другими, начинает формироваться сложная система самооценок – Я-концепция. Ребенок начинает смотреть на себя как бы «извне», сравнивает себя с другими – взрослыми и сверстниками – ищет критерии для такого сравнения. Благодаря этому у него постепенно вырабатываются некоторые собственные критерии оценки себя, и он переходит от взгляда «извне» на взгляд «изнутри». Ориентация на оценку окружающих начинает сменяться на самооценку, формируется представление о Я-идеальном [5].

В пубертате происходит новый виток развития самосознания. Очень важна для подростка со стороны близких родных и друзей позитивная оценка, как его личностных качеств, так и результатов его деятельности, причем, несмотря на свойственное подросткам отрицание и склонность к самокритике. Сложность интеграции ролей и способностей в разумные представления о будущей профессии вызывает у многих молодых людей сильный страх. Э. Эриксон говорит по этому поводу: «чувство идентичности «Я» есть накопленная уверенность в том, что внутренняя тождественность и непрерывность, подготовленная прошлым индивидуума, сочетается с тождественностью и непрерывностью значения индивидуума для других людей, выявляемого в реальной перспективе «карьеры» [7, 250].

Опасность стадии в смешении ролей. Если в основе «Я» подростка лежит сомнение в собственной идентичности, то результатом является девиантное поведение. В большинстве случаев, если девиантные эпизоды не имеют фатального значения, то наблюдается неспособность молодых людей установить профессиональную идентичность.

В современной психоаналитической литературе можно найти рассуждения на тему о том, до какой степени девиантное поведение усложняет способность подростков переносить

коррекционный процесс? Будут ли грубые поведенческие нарушения препятствовать развитию личности до такой степени, что проведение мероприятий корректирующего характера или психоаналитической терапии станет невозможным? Менее серьезные формы девиантного поведения, часто обозначаемые как нерегулярные и «увеселительные», встречаются гораздо чаще и обычно не учитываются при оценке успешности психокоррекции.

Положения, используемые психоанализом при обсуждении девиантного поведения, параллельны генеральным линиям эволюции и развития психоаналитической теории и ее клинического применения. В современной психодинамической психотерапии представлены три основных направления психоаналитической теории: эго-психология, берущая свое начало из классической психоаналитической теории З. Фрейда и последующих работ таких авторов, как Гартманн и Якобсон; теория объектных отношений, возникшая из работ представителей Британской школы – М. Кляйн, Д. Винникотта, М. Балинта и др.; наконец, Я-психология, принципы которой сформулировал и разработал Хайнц Кохут, исследуя нарциссические расстройства личности [2-3, 5-8].

В соответствии с эго-психологией, влечения – либидинальные и агрессивные – первичны, объектные отношения возникают как вторичные. Иными словами, основной задачей, которой подчинен младенец, является разрядка напряжения, возникающего под давлением влечений. Напротив, теория объектных отношений утверждает, что влечения появляются в контексте отношений внутри диады «ребенок-мать» и, таким образом, не могут быть отделены от этих отношений. Британская школа теории объектных отношений утверждает, что для полного психоаналитического понимания личности необходимы и теория дефицита, и теория конфликта. Так, Винникотт и Балинт полагали, что развитию малыша вредит неудача или неспособность матери удовлетворить его базовые потребности. Точка зрения теории объектных отношений оказалась важна для многих исследований девиантного поведения. Эмпирические исследования М. Малер способствовали пониманию патогенеза развития пограничных состояний, при которых психологический дефицит отношений «Мать-дитя» становится причиной определенной модели поведения; в эту группу входят и некоторые пациенты с девиантными формами поведения [1].

В Я-психологии, разработанной Кохутом, пациент рассматривается как человек, нуждающийся в определенных реакциях со стороны других людей для поддержания самоуважения и целостности Я. Кохут изучал пациентов с нарциссическими личностными расстройствами. Эти пациенты жаловались на трудно поддающееся описанию чувство пустоты, депрессию и неудовлетворенность своими взаимоотношениями с окружающими. Их самооценка была крайне уязвимой к любым проявлениям неуважения. Будучи детьми, эти пациенты страдали от неспособности их родителей выполнять свои родительские функции, в частности поддерживать потребность детей в идеализации своих родителей. И будучи детьми, и в зрелом возрасте они испытывали трудности в поддержании чувства целостности и самоуважения. Упор на родительские неудачи в попытке поддержать самоуважение ребенка характерен для более поздних работ по девиантному поведению [3].

Сегодня многие психоаналитики считают, что *главным в девиантном поведении является не импульс к саморазрушению, а дефицит адекватной интернализации родительских фигур и, как следствие, нарушение способности к самозащите.* По этой же причине наркоманы страдают от нарушения других функций: у них снижена способность рассуждать, нарушены саморегуляция аффективной сферы, контроль над импульсами; они не способны поддерживать высокую самооценку. Все эти проявления недостаточности создают соответствующие проблемы в объектных отношениях, подтверждением чему является неспособность многих зависимых подростков поддерживать близкие межличностные отношения и регулировать их. Девиантное поведение, таким образом, можно рассматривать как адаптивное поведение, направленное на то, чтобы облегчить боль, вызванную аффектами, и на некоторое время повысить способность владеть собой и функционировать. Девиантное поведение представляет собой отчаянную попытку подростка вылечить себя столь небезопасным «лекарством».

Девиантное поведение определяется рядом факторов: (1) потребностью в контейнировании агрессии; (2) страстным желанием удовлетворить стремление к симбиотическим отношениям с материнской фигурой; (3) желанием ослабить депрессивное состояние. Девиантные подростки ведут непрестанную борьбу с чувством стыда и вины, ощущением своей никчемности и с повышенной самокритичностью. Рядом с чувством вины всегда находится самонаказание. Не выдерживая внутренней боли, подросток уходит от реальности в мир иллюзий, в мир легкого заработка, в ощущение эйфории, в примитивную либидинозную организацию. Однако, позитивные эмоции, «бурная радость», лишь временное ощущение, которое быстро сменяется депрессией. Формируется цикличность разрушений. Подросток вступает в кризис, из которого есть три пути: суицид, при котором кажется, что радость будет вечной; бегство во временную ремиссию; наконец, подросток может войти в состояние психоза.

Обобщая вышесказанное, попробуем сформулировать некоторые рекомендации по воспитанию девиантных подростков.

1. Тип воспитания подростка, не учитывающий актуальные потребности возраста, может спровоцировать блокировку самостоятельности и отсутствие внутреннего психологического стержня. Для того чтобы скорректировать проблему, необходимо изменить педагогические требования и дать ребенку ощущение *качественной* любви как безусловного принятия и поддержки его личности.

2. Отношение ребенка к взрослым отражает первичное родительское отношение. Если подросток ощущает неуважение к себе, к своим потребностям, желаниям, то же самое он будет проявлять и вовне. Поэтому, коммуникативные трансакции необходимо строить по принципу «взрослый-взрослый» и на уровне полного доверия и конгруэнтности чувств.

3. Учеба не должна быть приоритетом. Приоритетом должны быть отношения. И если, учебно-профессиональная деятельность подростка не соответствует ожиданиям родителей и педагогов, постараться не злиться, не раздражаться, не устраивать допросов, расспросов, не винить ребенка в происшедшем. Сказать: «Ты взрослый – разберешься». «Если нужна наша помощь – скажи». Скандалы, споры, нравоучения – недопустимы в отношениях с подростками.

4. Важно, чтобы голос подростка учитывался в семейных и других решениях (в коллективе). В профилактике девиантного поведения важно установление личных отношений между учащимися и преподавателем. Например, использовать до 15 мин. времени перед началом занятий для «душевной беседы». Подростку нужен пример для идентификации, а не исполнение абстрактных требований «Сверх-Я».

5. Подросткам рекомендуются занятия спортом, однако не нужно навязывать те виды спорта, которые для личности ребенка не характерны.

6. Желанное качество подросткового возраста – чувство взрослости – формируется только благодаря уважению со стороны значимых людей. Дайте ребенку ощущение уважения его личности, и проявится позитивная самооценка. Это залог дальнейшего успешного развития.

Список использованных источников

1. Винникотт Д.В. Разговор с родителями: пер. с англ. – М.: Класс, 1994. – 112 с.
2. Кляйн М., Айзекс С., Райвери Дж., Хайманн П. Развитие в психоанализе / И.Ю. Романов. – М.: Академический проект, 2001. – 512 с.
3. Кохут Х. Восстановление самости / Пер. с англ.– М.: Когито-Центр, 2002. – 316 с.
4. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека / И.Ю. Кулагина, В.Н. Колюцкий. – М.:ТЦ «Сфера», 2001. – 464 с.
5. Максименко Е.Г. Современные направления глубинной психологии: Учебно-методическое пособие для студентов ВУЗов/ Е.Г. Максименко. – Донецк: ИПО ИПР УМО, 2011. – 212 с.
6. Психоанализ детской сексульности / З. Фрейд, К. Абрахам, К.Г. Юнг и др. – СПб: Союз, 1997. – 223 с.

7. Эриксон Э. Детство и общество: пер. с англ. – СПб.: Речь, 2000. – 328 с.
8. Юнг К.Г. Божественный ребенок: Аналитическая психология и воспитание. – Сб.: пер. с нем. – М.: Олимп; АСТ-ЛТД, 1997. – 400 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО УЧИЛИЩА

Малютіна Наталія Леонідівна,
Донецьке вище професійне машинобудівне училище

Фізичне виховання – цілком особливий предмет, який зачіпає біологічну, психологічну і соціальну сутність учня. Підготовка учнів до життя, творчості й ефективної професійної діяльності закладається в значній мірі при навчанні в ПТНЗ, а отже фізичне виховання є її складовою.

У системі фізичного виховання учнів з погляду на збереження здоров'я, ефективність традиційних занять фізичною культурою низька. Перенавантаження функціональних систем, десинхроноз, зниження розумової і фізичної працездатності та виражена втома є ознаками негативного впливу традиційної системи навчання на здоров’я учня, враховуючи дві години занять на тиждень. Ситуація ускладнюється тим, що традиційними методами все частіше не вдається сформувати мотивації до занять і це проявляється в зниженні рухової активності учнів у цілому.

В останні роки постійно зростає число учнів із різноманітними відхиленнями в стані здоров'я, захворюваннями хронічного характеру, різноманітного роду фізичними і психічними перенапругами, травмами [1].

Тому важливим аспектом є формування у учнів звички до систематичних занять руховою активністю і здорового способу життя [2]. В цьому полягає завдання підвищення ефективності процесу фізичного виховання учнів. Для цього процес навчання та організаційна методика уроку повинні бути побудовані так, щоб широко залучати учнів до самостійної творчої діяльності щодо засвоювання нових знань та вдалого використання їх на практиці. З огляду на це потребує реформування сам педагогічний процес, який повинен базуватися на засадах гуманізму та інноваційності.

Інноваційний педагогічний процес – цілісний навчально-виховний процес, що відображає єдність і взаємозв'язок виховання та навчання, який характеризує спільну діяльність співпрацею та спільною творчістю його суб'єктів, сприяючи найбільш повному розвитку і самореалізації особистості учня[3]. Сучасні уроки фізичної культури повинні відповідати трьом основним правилам: створювати умови для оптимальної рухової активності учнів, по-друге, бути цікавими молоді та сприяти педагогічному контакту з учнями.

На думку автора провідну роль в організації фізичного виховання у ПТНЗ повинне відігравати особистісно-орієнтоване навчання, що дає можливості створити сприятливі умови для поліпшення фізичної підготовленості учнів, їх здоров’я, підвищення зацікавленості до уроків фізичної культури. При цьому використання різноманітних форм і методів організації діяльності учнів на уроці дає змогу викладачу розкрити суб'єктивний досвід учнів, створити атмосферу зацікавленості кожного учня в роботі на уроці, стимулює учнів до виконання фізичних вправ без страху помилитися. Доцільним є використання диференційованого дидактичного матеріалу, що дає змогу учневі вибирати найбільш значущі для нього види роботи. Вкрай важливим є процес оцінювання діяльності учня. Необхідно враховувати не тільки кінцевий результат, а й поточну діяльність учня, його намагання та інтереси. Тобто на уроці фізичної культури необхідно створювати умови для природного самовираження учня.

До основних компонентів змісту фізичного виховання віднесемо:

а) аксіологічний – уведення учнів до світу цінностей та надання допомоги у виборі особисто значущої системи ціннісних орієнтацій;

б) когнітивний – забезпечує науковими знаннями про людину, культуру, історію, природу як основи духовного розвитку;

в) діяльнісно-творчий – сприяє формуванню та розвитку в учнів різноманітних засобів діяльності, творчих здібностей, потрібних для самореалізації особистості в пізнанні, праці, спорті та інших видах діяльності;

г) особистісний – забезпечує пізнання себе, розвиток рефлексивних здібностей, оволодіння засобами саморегуляції, само вдосконалення, формує особисту позицію.

Комплексне поєднання компонентів змісту навчання дає змогу виконувати вимоги, що висуваються до сучасного уроку фізичної культури та досягати поставленої мети.

Повноцінні знання, міцні навички, високий рівень загального розвитку учнів досягається за умов, якщо вміло відібрані і правильно використані найбільш раціональні у кожній конкретній ситуації методи і методичні прийоми. Навчання рухових дій забезпечується використанням різноманітних методів і методичних прийомів, які можна поділити на три групи: словесні, наочні і практичні[4].

Словесні методи відіграють важливу роль у навчанні фізичних вправ, оскільки практично усі основні сторони діяльності вчителя пов’язані з ними. За допомогою словесних методів викладач фізичної культури ставить завдання і формує відношення до них, повідомляє завдання і створює правильне уявлення учнів про техніку вправи, активізує пізнавальну діяльність і творче ставлення учнів до навчально виховного процесу, регулює поведінку і емоційний стан учнів тощо.

«Наочність» у фізичному вихованні здійснюється за допомогою багатьох органів чуттів (зору, слуху, вестибулярного апарату, рецепторів м’язів і т. д.). Використання «наочності» у такому широкому значенні дає можливість використовувати цілий комплекс методів шляхом безпосереднього або опосередкованого сприймання фізичної вправи в цілому, її окремих частин, характеристик, умов виконання і т.д.

Практичне виконання фізичних вправ (вправляння) спрямовується безпосередньо на вирішення основних завдань фізичного виховання — сприяння фізичному розвитку, формування рухових умінь і навичок, розвиток фізичних (рухових) якостей.

На рівні практичного виконання фізичних вправ доцільно використовувати інтерактивні методики. Мета їх полягає в тому, що початковий процес повинен виходити з постійної та активної взаємодії всіх учнів. Це співавторство, взаємо навчання, де учень і викладач є рівноправними суб'єктами навчання, знають, що вони роблять, обмінюються поглядами з приводу того, що вони знають. Для цього підходять сюжетно-рольові ігри або так званий ігровий метод.

Ігровий метод характеризується тим, що ігри виступають як засіб фізичного виховання і як метод організації дитячого колективу. Він може використовуватись на базі будь-якої фізичної вправи за умови, якщо вона піддається організації згідно з особливостями даного методу.

Найбільш характерною рисою ігрового методу є «сюжетна організація». Діяльність гравців організується згідно з образним або умовним «сюжетом», у якому передбачається досягнення певної мети в умовах постійної непередбачуваної зміни ситуацій. Ігровий сюжет або запозичується з реального життя (наприклад, імітація полювання, трудових, побутових дій з елементами рухливих ігор), або спеціально створюється, виходячи з потреб фізичного виховання як умовна схема взаємодії гравців.

Не останню роль відіграє змагальний метод. Змагальний метод в процесі фізичного виховання застосовується як спосіб стимулювання інтересу і активізації при виконанні фізичних вправ, і як відносно самостійна форма організації занять (різного роду змагання). Основна визначальна риса змагального методу – зіставлення сил в умовах упорядкованого суперництва, боротьби за першість або найвище досягнення. Змагальний метод

застосовується при вирішенні таких педагогічних завдань як виховання фізичних, вольових і моральних якостей, вдосконалення умінь, навичок і здібностей раціонально використовувати їх в ускладнених умовах. Змагальний метод дозволяє повністю розкрити функціональні і психічні можливості учнів, сформувати новий, більш високий рівень підготовленості.

Уроки, що передбачають проведення ігор та змагань доцільно завершувати аутогенним тренуванням. Таке проведення заключної частини уроку подобається учням, вносить різноманітність, а головне – сприяє досягненню його основної мети – зниженню навантаження, відновлення організму.

З появою мультимедійних комп'ютерів, що можуть представити не тільки текстову інформацію, а й комп'ютерну графіку, анімацію, широкий спектр аудіо- і відеоінформашї, можна впроваджувати і використовувати комп'ютерну техніку у процес фізичного виховання учнів[5,6]. Так уже широко використовується мультимедійний посібник з футболу, на ринку представлені численні відео курси з різних видів спорту, спеціальних тренувань тощо.

Мультимедійні комп’ютери з відповідним програмним забезпеченням мають поліфункціональне призначення і в процесі навчання можуть виконувати різноманітні дидактичні функції:

а) виступати в ролі одного з основних джерел навчальної інформації;

б) сприяти проведенню самостійної роботи учнів;

в) використовувати додаткове джерело через відображення, конкретизацію, доповнення навчального матеріалу, подавати його в новій інтерпретації, а також систематизувати здобуті знання, уміння й навички;

г) використовуватися на різних етапах навчальної діяльності як спосіб контролю і самоконтролю знань, визначення рівня індивідуальної компетенції учня.

Запропоновані методи є лише частиною якісної зміни системи фізичного виховання у ПТНЗ, потреба реформування якого все більше стає актуальною в останні роки.

Список використаних джерел

1. Апанасенко Г.Л. Медицинская валеология (выборочные лекции) / Г.Л. Апанасенко, Л.О. Попова. – К.: Здоровье, 1998. – 248 с.

2. Васьков Ю.В. Уроки фізкультури в загальноосвітній школі. 10 – 11 класи / Ю.В. Васьков, І.М. Пашков. – Х.: Торсінг, 2004. – 256 с.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. Посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

4. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры: Учебн. для институтов физ. культуры / Л.П. Матвеев. – М.: ФиС, 1991. – 543 с.

5. Кашуба В.О. Про можливості використання сучасних комп’ютерних технологій у процесі адаптивного фізичного виховання / Кашуба В.О., Зіяд Н. Сергієнко К.Н. Дніпропетровськ ДДІФКС // Науково-практичний журнал «Спортивний вісник Придніпров’я» – Дніпропетровськ, 2007. – №1/2. – С. 11-15.

6. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования / И.В. Роберт.– М.: «Школа-Пресс», 1994. – 205 с.

ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВЩИНИ

Назарець Зінаїда Олексіївна,
методист Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти
(Харківська область)

Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу. Освіта і наука сьогодні стають пріоритетними факторами розвитку соціально-економічного, духовного та політичного життя будь-якої країни. Визначальним фактором багатства країни є знання. У цих умовах особливого значення набуває проблема інновацій у сфері знань. Сама терміни «інноваційна освіта», «інноваційне навчання», «інноваційні технології», «інновація» давно уже увійшли в широкий науковий та практичний педагогічний обіг. Але єдиного підходу до тлумачення цих понять як серед науковців, так і педагогів-практиків немає.

У світовій практиці поняття «інновація» з'явилось у XIX столітті та означало впровадження окремих елементів однієї культури в іншу. На початку XX століття наука про нововведення набуває іншого змісту, в рамках цієї науки вивчались закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва. Про педагогічні інновації вперше заговорили на Заході, а в нашій країні – останні два десятиріччя.

Найбільш глибокий аналіз поняття «інновація» зробила І.В.Кулакова.Вивчаючи поняття «інновація» І.В.Кулакової, можна зробити висновок, що будь-які інновації можна розглядати у широкому (як процес) і вузькому (як результат) плані. Крім цього, інновації можуть здійснюватись на трьох рівнях: місцевому, регіональному і Всеукраїнському.

У загальній теорії інновацій розрізняють (залежно від предметного змісту новації) такі види нововведень:

1) техніко-технологічні;
2) соціально-економічні;
3) організаційно-управлінські;
4) комплексні, які являють органічне поєднання двох або всіх означених видів.

У свою чергу, педагогічні інновації пропонується ділити на такі групи (К. Ангеловськи, М.М. Поташник та ін.):

1) залежно від сфери здійснення:
— інновації в змісті освіти (навчальні програми, підручники, посібники тощо);
— інновації в технології навчання та виховання;
— інновації в організації педагогічного процесу;
— інновації в управлінні освітою;
2) залежно від способу:
— систематичні, планові;
— стихійні, спонтанні або випадкові;
3) залежно від широти та глибини інноваційних перетворень (інноваційного потенціалу) розрізняють нововведення:
— модифікаційні (локальні);
— комбінаторні;
— радикальні (фундаментальні, глобальні, базові).

Основу інноваційних процесів у професійно-технічній освіті Харківщини складають інновації в змісті освіти, в технології навчання і виховання та в управлінні освітою. А в залежності від інноваційного потенціалу впроваджуються усі три види нововведень – модифікаційні (локальні); комбінаторні та радикальні (фундаментальні, глобальні, базові).

Інновації в управління навчальним процесом передбачають аналіз і оцінку введених педагогічних інновацій, створення умов для їх успішної розробки і застосування. Виходячи з вищенаведеного, можна сказати, що останнім часом інновації в системі професійно-технічної освіти стають все більш актуальними і популярними.

Актуальність проблеми полягає в тому, що в сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Що стосується інновації в технології навчання і виховання, то доречно сказати, що педагогічні колективи професійно-технічних навчальних закладів Харківщини не стоять осторонь модернізації процесу навчання у ПТНЗ області. Зроблено чимало щодо впровадження інноваційних технологій для забезпечення підготовки висококваліфікованих конкурентоспроможних робітників.

Щоб уявити, що являє собою система професійно-технічної освіти Харківщини та які інноваційні процеси відбуваються, прошу Вас ознайомитись з мережею закладів ПТО нашого регіону (рис.1).

Мережею закладів професійно-технічної освіти охоплено 19 адміністративно-територіальних одиниць області. Підготовку кваліфікованих робітників забезпечують 53 державні професійно-технічні навчальні заклади, в тому числі:

- **за типами:**5 − вищих професійних училищ, 36 − професійних ліцеїв, 2 − професійно-технічних училища, 4 − центри професійно-технічної освіти, 6 − навчальних центрів при установах виконання покарань;

Рис.1. Мережа закладів професійно-технічної освіти Харківського регіону

- **за галузевим спрямуванням:** будівництво – 13 навчальних закладів, промисловість – 13, сільського господарства – 15, сфера послуг – 2, для транспорт – 3, один навчальний заклад при вищому навчальному закладі (УІПА).

Додатково професійну підготовку за робітничими професіями у Харківській області здійснюють 172 заклади різних типів та форм власності (рис.2).

Навчальний процес у ПТНЗ Харківської області забезпечує 1870 педагогічних працівниів, з них: 236 керівних працівників, 889 майстрів виробничого навчання, 643 викладача, 36 психологів, 26 соціальних педагогів, 43 вихователя.

Рис.2. Мережа навчальних закладів, установ, організацій різної форми власності, які надають освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти

Інноваційна діяльність керівних та педагогічних працівників Харківщини є одним із стратегічних напрямів розвитку професійно-технічної освіти регіону.

Важливою складовою інноваційних процесів є***науково-методичнаробота.***

Сприятливою формою запровадження інновацій у науково-методичну роботу з педагогічними кадрами ПТНЗ області залишаються обласні семінари-практикуми. Щороку методистами НМЦ ПТО у Харківській області проводиться близько 80 занять для 37 категорій педагогічних працівників ПТНЗ. У навчальних планах семінарів-практикумів системно відображене вивчення певної теоретичної або прикладної теми, тематика всіх семінарів відбиває різні аспекти.

Уроки, які проводяться в рамках семінарів-практикумів, є неповторними та різноманітними. Доречно відзначити найбільш цікаві для учнів ПТНЗ інноваційні уроки, які проводять педагоги Харківської області. Це:

- урок – конференція;
- урок – прес-конференція;
- урок – панорама;
- урок – подорож;
- урок – змагання;
- урок – вікторина;
- урок – діалог;
- урок – казка;
- урок – інтелектуальна гра та інші.

Активне використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виробничому та навчально-виховному процесі, в управлінському та інформаційному забезпеченні діяльності системи ПТО Харківщини сприяє вирішенню широкого кола питань за рахунок розповсюдження якісних навчальних матеріалів на цифрових носіях, розвитку системи дистанційного навчання педагогів, зростанню ефективності управлінської діяльності закладів професійно-технічної освіти.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі – це запорука підвищення якості знань учнів ПТНЗ Харківської області.

Інформаційні технології надають педагогу значні можливості. Педагоги застосовують засоби інформаційних технологій, насамперед, для стимулювання інтересу учнів до уроку для підсилення мотивації до навчання, а також для виявлення навчальних досягнень учнів.

Для надання можливості учням працювати за індивідуальною освітньою траєкторією, визначити зручний темп роботи з матеріалом, що відповідає психофізіологічним особливостям його сприйняття, викладачі та майстри виробничого навчання Харківщини розробляють (створюють) та застосовують у навчальному процесі педагогічні програмні засоби: електронні підручники, електронні посібники для виконання лабораторно-проктичних робіт, плакати, лекції-презентації тощо.

Будь-яка діяльність, зокрема інноваційна, передбачає проведення моніторингу її результатів та експертизу освітніх інновацій. Тому одним з найважливіших напрямків своєї діяльності методичного центру області є проведення моніторингових обстежень. Особлива увага приділяється тим обстеженням, які проводяться з використанням форм змагального характеру і виконують підсилену стимулюючо-мотиваційну функцію (обласні конкурси, олімпіади), а також тим, що одночасно охоплюють кілька сфер компетенції і забезпечують системний підхід у роботі. Обласні конкурси фахової майстерності серед учнів ПТНЗ щороку проводяться з найбільш масових професій, з яких здійснюється підготовка кваліфікованих робітників у області.

У рамках конкурсів фахової майстерності серед учнів ПТНЗ проводяться виставки-конкурси дидактичних матеріалів та творчих робіт учнів та педагогів за темою «Удосконалення комплексного-методичного забезпечення виробничого навчання в контексті впровадження державних стандартів ПТО».

Матеріально-технічна база відіграє важливу роль у впровадженні інновацій в навчальний процес. Без удосконалення навчальних кабінетів, лабораторій та майстерень неможливо підготувати конкурентоспроможного робітника. Для стимулювання діяльності педагогічних колективів у даному напрямку проводяться внутрішньоліцейні та обласні огляди-конкурси навчальних майстерень та кабінетів професійно-теоретичної підготовки.

У системі ПТО Харківської області щороку проводяться науково-методичні конференції.А з 2010–2011 навчального року розпочата робота щодо впровадження в організаційну та управлінську діяльність онлайнових форм проведення нарад та семінарів (у формі Інтернет-конференцій) за допомогою Інтернет-сервісу OPENMEETING, встановленого на порталі «ПТО Харківської області». У січні-лютому 2012 року відбулася обласна науково-методична конференція у формі вебінара (Інтернет-конференції).

Також усі ПТНЗ області мають аккаунти на серверах SKYPE й VZO-Chat та відповідне програмне забезпечення, що дозволяє їм використовувати в роботі можливості Інтернет-комунікацій.

Стосовно наукової діяльності як складової інноваційних освітніх процесів, то вона є наскрізною лінією всієї основної діяльності Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області (НМЦ ПТО). Це створення науково-методичного забезпечення для реалізації основних напрямків діяльності, апарату для обробки і аналізу результатів діяльності та як відносно самостійний напрямок науково-дослідницької роботи (теоретичні дослідження і підготовка публікацій).

З 1992 року два рази на місяць НМЦ ПТО випускає газету «Вісник профосвіти», у якому публікуються матеріли з досвіду роботи, методичні розробки інноваційних уроків педагогічних працівників ПТНЗ області, моніторингові дослідження тощо.

З 1995 року один раз на рік видається науково-методичний журнал «Професійна освіта: теорія і практика», в якому друкуються статті науковців, методистів НМЦ ПТО та педагогів ПТНЗ.

Інноваційні надбання педагогічних працівників вивчаються, узагальнюються методистами НМЦ ПТО і публікуються у вигляді малих форм, які розміщуються на ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ ПОРТАЛІ «ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ». У фонді НМЦ ПТО нараховується 67 таких видань, які є доступними для всіх педагогічних працівників.

У ПТНЗ Харківщини склалась певна система позаурочної роботи. Виховні години, бесіди, тематичні та розважальні вечори, свята, виставки, конкурси, спортивні змагання,

зустрічі з цікавими людьми та інші культурно-освітні заходи, спрямовані на створення умов для гармонійного розвитку особистості, задоволення потреб молоді у творчій самореалізації, організації її дозвілля.

Одними з найбільш масових заходів у позаурочній роботі ПТНЗ Харківщини є обласні огляди художньої самодіяльності, технічної та декоративно-прикладної творчості, в яких беруть участь усі 47 ПТНЗ.

В умовах розбудови системи професійно-технічної освіти важливого значення набуває інноваційна діяльність у роботі учнівського самоврядування, головним завданням якого є формування і розвиток соціально активної особистості з глибоко усвідомленою громадянською позицією. Головним управлінням освіти і науки і НМЦ ПТО була організована та проведена робота щодо впровадження учнівського самоврядування в усіх ПТНЗ області.

У 2011-2012 н.р. Науково-методичним центром професійно технічної освіти з метою розвитку учнівського самоврядування створено Інтернет-сайт, а також завершується робота щодо створення форуму, який сприятиме активному спілкуванню та обміну досвідом роботи учнів, педагогічних працівників, батьків.

Наприкінці хотілося б зазначити, що соціально-економічні перетворення сьогодення спонукають нас до відповідних динамічних змін у повсякденній діяльності професійно-технічних навальних закладів. На жаль далеко не всі інноваційні процеси, які відбуваються в системі ПТО Харківщини можна розкрити в статті.

Сучасне суспільство змінюється дуже динамічно, разом з ним відбувається інтенсифікація навчання і виховання за рахунок використання новацій. У таких умовах лише досвідчений, наполегливий та творчий педагог, що постійно генерує цікаві ідеї, новаторські починання, може досягти успіхів у підготовці конкурентоспроможного робітника. Саме педагог-новатор повинен сміливо впроваджувати у життя інноваційні прийоми менеджменту, новітні педагогічні та інформаційні технології.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш.А. Паритеты, приоритеты и акценты в теории и практике образования / Ш.А. Амонашвили, В.И. загвязинский // Педагогика. – 2000. – № 2. – С. 11-16.
2. Ананын С. Актуальні питання педагогіки на Заході / С. Ананын// Радянська освіта. – 1924. – № 1-2. – С. 88-92.
3. Ананьїн С. До питання про знесення лекційної системи // Радянська освіта. –92А. – № 3-4. –С. 20-25.
4. Артюшкина Л.М., Гуппал І.О. Інтегрований курс «Світ людини» як основа формування культури життєвого самовизначення ліцеїста // Педагогічні науки: 36 наук. праць. – Суми, 1999. –С. 227-233.
5. Беспалько В.П. Персонифицированное образование // Педагогика. – 1998. – № 2. – С. 12-17.
6. Козловська І.М. Інноваційні підходи до основних принципів дидактики в контексті інтегрального навчання // Педагогічні інновації: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції 20—21 жовтня 1998 р. /Ред. кол. В.М. Мадзігон, В.П. Корнєєв, В .О. Цикін, Л.І. Даниленко та ін. –Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1998. – С. 27-29.
7. Конвенція про права дитини // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 1995. – № 9. –С. 3-25.
8. Корнетов Г.Б. Парадигмы базовых моделей образовательного процессы // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 43-49.
9. Кравцов В.О. Філософія ноосфери у педагогічній творчості В.О. Су- хомлинського // Педагогіка та психологія: 36 наук.праць / За заг. ред. І.Ф. Прокопенка, В.І. Лозової. –Харків: ХДПУ, 1999. – Вип. 10. – Ч. 2. – С. 53-57.
10. Красовицький М.Ю. Спроба системного підходу до морального виховання у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського // Педагогіка Вас. Сухомлинського на зламі епох: Матеріали Міжнародної науково-прак- тичної конференції та 5-их Всеукраїнських читань «Василь

Сухомлинсь- кий і сучасність» / За загальною редакцією академіка АПН України О.Я. Савченко. – Київ–Кіровоград, 1999. –С. 284-287.

11. Кулакова И.В. Методологическое значение понятия «Инновация» в исследовании системы образования // Материалы XXVIII Всесоюзной научн. студ. конф. «Студент и научно-технический прогресс. – Новосибирск, 1990. – С. 89-92.

12. Паламарчук В.Ф. Форми та методи навчання у закладах нового типу // Школи нового типу в Україні: Метод, посібник / В.Ф. Паламарчук, І.Г. Єрмаков, Г.М. Ісаєва та ін. – К.: ІСДО, 1996. –С. 48-76.

13. Паламарчук В.Ф., Чижевський Б.Г. Концептуальні основи навчальних закладів нового типу // Рідна школа. – 1993. – № 2. –С. 47-49.

14. Педагогічна Харківщина. Довідник / За ред. В.І. Лозової, І.Ф. Проко- пенка. – Харків: Видавництво Круглова, 1997. – 160 с.

15. Перетятько О.В. Загальні умови і фактори виникнення навчально- виховних закладів нового типу у Харківській губернії на початку XX століття // Пед. науки. 36. наук, праць. –Суми: Редакційно-видавничий відділ СДПІ. — 1998. –С. 36-43.

16. Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти (проект) // Директор школи. – 1999. – № 6. –С. 5-7.

17. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX ст./Харк. держ. пед.. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків: «ОВС», 2001. – 256 с.

РОБОТА ТОРЕЗЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ З ПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Паламар Ірина Іванівна,
Парфенчик Марцеліна Казимирівна,
Торезький професійний ліцей

Особливість сьогодення полягає в тому, що кожен викладач, майстер виробничого навчання повинен виконувати функції інноватора, фахівця, який у щоденну практику впроваджує освітні новітні ідеї, технології.

Вимоги до освіти і підготовки кваліфікованих працівників для будь-якої галузі виробництва полягають в тому, щоб випускники професійно-технічних закладів були в першу чергу конкурентноспроможними, компетентними людьми, які уміють відстоювати свою точку зору та будуть мати попит на ринку праці.

Сьогодні, коли освіта переходить до новітніх технологій, які передбачають розвиток творчого нестандартного підходу до вирішення проблем, саме інноваційні технології дають нам змогу підвищувати зацікавленість учнів у навчанні, зумовлюють їх постійно отримувати додаткову інформацію, безперервно навчатись.

Провідними принципами інновації є: гуманізація, єдність загальнолюдського, національного і розвивально-виховного характеру навчання, співтворчість викладача та учня, індивідуалізація навчання.

Метою даної статті є показати роботу торезького професійного ліцею з провадження інноваційнихтехнологій в навчальний процес.

Торезький професійний ліцей свій шлях впровадження інноваційних технологій у навчальний процес почав з того, що став учасником україно-британського проекту «Навчання учнів ділової активності». Цей проект передбачав розвиток якостей ділової активності не тільки під час навчального процесу, але й у позаурочну зайнятість учнів. Викладачі й майстри виробничого навчання активно брали участь у цьому проекті. Всі розуміли, що навчання ділової активності повинно розвивати в учнів такі навички і якості, як: вміння вирішувати проблеми, планувати свою діяльність, відстоювати свою точку зору, самостійність, винахідливість, з особистої ініціативи активно йти до поставленої мети. Тому педагоги почали впроваджувати у навчальний процес інноваційні педагогічні технології переважно інтерактивні. Використовували такі методи: «мозковий штурм», ділові і рольові

ігри, дискусії, дебати тощо. Робота на уроці будувалась в основному у малих групах. Використання інтерактивних методів під час проведення уроків теоретичного і виробничого навчання дало свої позитивні результати. Учні з задоволенням працювали у групах, виконували роботу, спілкувалися, вчилися висловлювати свої думки, аналізувати. Рівень навчальних досягнень учнів при проведенні інтерактивних уроків підвищився.

У позаурочний час учні працювали над проектами. Педагоги ліцею приділяли цьому велику увагу, бо проектна діяльність допомагає розвитку таких вмінь:

- ставити цілі, визначати послідовність виконання завдань;
- знаходити оптимальні та ефективні засоби і методи для досягнення визначених цілей;
- знаходити необхідну інформацію з використанням сучасних технологій;
- презентувати результати своєї діяльності.

В основі кожного проекту покладена особлива філософія – орієнтація на кінцевий результат. Ця філософія виховує в учнів повагу до своєї праці, навички планування, вміння презентувати свою роботу [3]. До всіх проектів висувалися вимоги:

- значущість завдань для учнів, що потребує інтегрованих знань і дослідницького пошуку для їх рішення;
- практична, пізнавальна значущість передбачених результатів;
- самостійна діяльність учнів;
- визначення кінцевого результату;
- визначення необхідних знань для роботи над проектом;
- визначення дослідницьких методів.

В ліцеї проводилось декілька визначних проектів.

1. Проект «Реалізуй свої можливості». Мета проекту – створення рекламних листівок та запрошень до відкритих дверей. У проекті брали участь всі навчальні групи. Кожна група презентувала свою роботу. Враховуючи кращі ідеї, були розроблені листівки, запрошення. А учні з професії «Перукар» і «Кравець» продемонстрували зачіски, одяг, художній макіяж. Результат – відкрили групу з професії «Кравець».

2. Проект «Наша символіка». Мета проекту – створення символіки ліцею. Після виконання завдання, роботи всіх груп було висвітлено на стенді «Робота ліцею». Працюючи над проектом, учні вивчали геральдику, розкрили свої творчі здібності, проявили ініціативу. Після обговорення була обрана символіка ліцею: прапор, герб, бренд.

3. Проект «Упорядження території ліцею». Це цікавий і корисний проект випускників будівельних груп. Учні повинні були реалізувати свої практичні навички, які придбали під час навчання. Вони зробили економічні розрахунки, вивчили ринок цін на будівельні матеріали розробили креслення. Проект починався з «мозкової атаки»: учні висували свої ідеї (які архітектурні малі форми можна побудувати на території ліцею, надати їм естетичного вигляду). Проект впроваджено. Зовнішній вигляд території навчального закладу значно покращився. На території з'явилися місця відпочинку – альтанка, квітники, лави.

4. Проект «Моєму місту – 225 років». Кожній групі дано завдання. Протягом місяця учні збирали матеріал, аналізували, систематизували його. Кінцевий результат – створені брошури «Вулиці міста Тореза», «Пам'ятники міста Тореза», «Підприємства міста Тореза».

Після закінчення україно-британського проекту ліцей продовжує працювати над проблемою впровадження у навчальний процес інноваційних педагогічних і виробничих технологій.

Інформаційне забезпечення учнів новими виробничими технологіями лягло в основу проектної діяльності випускників групи з професії «Слюсар з ремонту автомобілів». Під керівництвом майстра виробничого навчання Паламар Ірини Іванівни та Парфенчик Марцеліни Казимирівни, учні створили серію відеофільмів за новими виробничими технологіями: «Шиномонтаж», «Балансування колес», «Заміна мастила у двигунах», «Робота комп’ютерного стенду развал-схождение».

Сучасна система професійно-технічної освіти повинна не тільки розвивати інтелект учнів, їхню професійну майстерність, а й орієнтувати процес навчання на розвиток самостійності, творчості, інноваційного стилю мислення та діяльності. Вирішенню цієї проблеми сприяє вдале використання інноваційних технологій виробничого навчання [4].

Необхідно будувати процес навчання таким чином, щоб учні не лише систематично отримували знання, уміння й навички, а й самі ставали повноцінними співавторами освітнього процесу, відчували потребу в особистому розвитку. Вони повинні вміти працювати в команді, бути комунікабельними, самостійно вирішувати нестандартні виробничі завдання, креативно мислити, генерувати нові ідеї, уникати будь-яких конфліктних ситуацій, уміти швидко виходити з них [1].

Сучасний стан та подальші перспективи розвитку автомобільної галузі у світі та в Україні дає підстави говорити про важливість професії «Слюсар з ремонту автомобілів». Подальші перспективи науково-технічного прогресу в автомобільній галузі потребують відповідних фахівців, рівень кваліфікації яких є однією з найважливіших складових безпеки роботи автомобільного транспорту.

Випускники шкіл, які вступають на навчання до ліцею, не вміють, як правило, працювати в групах, у них відсутнє прагнення до суперництва, здатність до ризику, більшість з них невпевнені в своїх силах і не розуміють того, що в подальшому житті цінним є професіоналізм і творчий підхід до праці. Тому з перших занять ми пропонуємо роботу в малих групах або роботу в парах. Цей метод не дає учневі можливість ухилятися від виконання завдання і сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватися, критично мислити, переконувати, вести дискусію.

Під час відпрацювання тем «Комплексні роботи», «Розбирально-складальні роботи», «Технічне обслуговування та ремонт автомобілів» використовуємо метод «Аналіз ситуацій» де пропонуємо життєву або виробничу суперечливу ситуацію і разом з учнями аналізуємо: «У чому проблема ситуації?», «Якими є факти?», «Як вирішити цю проблему?». Цей метод навчає учнів аналізувати і приймати рішення.

Метод «Рольові ігри» потребує великої попередньої підготовки, але не дивлячись на це учні завжди з великою відповідальністю відносяться до проведення такого уроку. Це дає їм змогу виконувати роль і експерта, і слюсаря, і механіка та оцінювати роботу своїх товаришів.

Залучення учнів до активної діяльності сприяє формуванню у них впевненості в успішній реалізації своїх здібностей, проектувати способи вирішення виробничих завдань.

Метод проектів можна вважати одним із інноваційних, він створює умови для самореалізації учнів, допомагає їм включитися в активну соціальну дію.

Профільні проекти спрямовані на вивчення специфіки майбутньої професійної діяльності. Вони дають змогу перевірити і закріпити теоретичні знання на практиці, забезпечує зв’язок теорії з практикою; сприяє набуттю життєвого досвіду, формуванню умінь і навичок [2].

Короткотермінові проекти «Прилади освітлення» та «Зроби сам» над яким працювали учні під керівництвом майстрів виробничого навчання, мав за мету сформувати у учнів уміння самостійно обирати професійні рішення.

Проект проводився поетапно: ідея, підготовка, здійснення, аналіз. Задача майстра – допомагати та консультувати учнів, планувати та організовувати роботу учнів таким чином, щоб можна було досягти визначеної мети. Учні самостійно визначали потрібні ресурси.

Завдяки цим проектам майстерня з ремонту обладнання поповнилася новими стендами: стенд для розбирання коробки передач, стенд для ремонту передньої балки, стенд для ремонту двигуна та для знімання клапанів. Всі ці експонати були виставлені на огляді технічної творчості ліцею та на обласному огляд-конкурсі де отримали гарні оцінки.

На початку роботи над проектом перед учнями була поставлена мета – створити за допомогою інтерактивних та інформаційних технологій відеофільми для вивчення окремих тем програми з професії «Слюсар з ремонту автомобілів», які б ознайомили з новою

технікою і технологією при ремонті та обслуговуванні автомобілів. Під час роботи майстер-педагог безпосередньо виконував такі функції:

- допомагав учням у пошуках джерел, необхідних їм для роботи над проектом;
- сам був джерелом інформації;
- координував весь процес;
- підтримував і заохочував учнів.

Робота над проектом проходила у декілька етапів.

1. Підготовка. Були визначені теми і завдання проекту. Створена робоча група з 5 учнів.
2. Планування. Робоча група розробила план роботи над проектом. Розподілила завдання між учасниками, розподілила ролі кожного члена робочої групи.
3. Дослідження. Учні дослідили і зібрали інформацію про СТО, на яких використовується новітня техніка і технологія при ремонті та обслуговуванні автомобілів.
4. Виконання. Провели зйомку відео роликів.
5. Оформлення проекту. Монтаж та озвучення, за допомогою комп'ютерної програми, знятого матеріалу.
6. Захист проекту на Державній кваліфікаційній атестації.

Працюючи над проектом учні продемонстрували не тільки свої виробничі навички, а й творчу ініціативу, нестандартне мислення.

Проектне навчання заохочує і підсилює прагнення учнів до навчання, тому що воно:

- особистісно орієнтоване;

- використовує безліч дидактичних підходів: спільне навчання, мозковий штурм, рольову гру, дискусію, командне навчання тощо;

- використовує нові педагогічні технології, зокрема інформаційні;

- має високу мотивацію.

Творчий дипломний проект став цікавим навчальним матеріалом, який можна використовувати на уроках теоретичного і виробничого навчання.

Застарілі засоби навчання не дають змогу готувати конкурентноспроможних фахівців. Це підштовхує викладачів та майстрів виробничого навчання ліцею займатися пошуковою роботою [4].

Основне завдання Торезского професійного ліцею – пошук і оновлення змісту професійної освіти. На сьогоднішній день показником творчої праці колективу є його достатньо високий рейтинг в обласних конкурсах фахової майстерності, у виставках технічної та декоративно-прикладної творчості. У навчальному закладі проходить підготовка фахівців високого рівня. Так за період 2000–2011 року випущено більше 2000 молодих робітників. З них отримано 3 золотих медалі, 26% випускників дипломи з відзнакою; 35% – підвищені робітничі розряди. 100% випускників влаштовуються на роботу за отриманою у ліцеї професією.

Найкращим показником підготовки кваліфікованих робітників є листи подяки з підприємств області.

Педагогічний колектив Торезького професійного ліцею готовий і надалі працювати над впровадженням в навчальний процес інноваційних педагогічних і виробничих технологій, щоб готувати висококваліфікованих, конкурентноспроможних, затребуваних на ринку праці робітників.

Список використаних джерел

1. Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні / С.М. Ніколаєнко. – К.: Книга, 2007. – 232 с.
2. Петрович В. Всеукраїнська асоціація у творчому пошуку / В. Петрович //Професійно-технічна освіта. – 2006. – №1. – С.55.

3. Ніколаєнко С.М. Освіта – джерело економічного зростання та соціального прогресу ПТО №2 / С.М. Ніколаєнко. – 2007. – С. 5-8.
4. Самойлик К.С. Професійно-технічна освіта України: виклики сьогодення / К.С. Самойлик // Професійно-технічна освіта. – 2007. – №2. – С. 9-13.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ХІМІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ДО ПРЕДМЕТУ

Панченко Дар'я Володимирівна,
ДНЗ «Херсонське вище професійне
училище сервісу та дизайну»

Сучасна ситуація вимагає застосування сучасних освітніх технологій, які покликані сприяти підвищенню ефективності навчання. Однією з таких технологій є технологія критичного мислення, яка, на мій погляд, оптимальніше інших реалізує інтерактивний і особистісно-орієнтовний підходи в освітній системі.

Технологія «Розвиток критичного мислення» розроблена Міжнародною асоціацією читання університету Північної Айови і коледжів Хобарда і Уільяма Сміта. Автори програми – Чарльз Темпл, Джінні Стіл, Курт Мередіт. Ця технологія є системою стратегій і методичних прийомів, призначених для використання в різних предметних галузях, видах і формах роботи.

Застосування технології критичного мислення допомагає вчителю активізувати слабких учнів, налаштовує їх на відтворення матеріалу, який вивчається, через мотивацію своєї життєвої позиції.

Формування критичного мислення в період розширення інформаційного простору набуває особливої актуальності. Під критичним мисленням в навчальній діяльності розуміють сукупність якостей і умінь, що обумовлюють високий рівень дослідницької культури учня і викладача, а також «мислення оцінююче, рефлексійне», для якого знання є не кінцевою, а відправною точкою, аргументоване і логічне мислення, яке базується на особистому досвіді і перевірених фактах [2, 5].

В основі технології формування критичного мислення через читання і письмо лежить теорія осмисленого навчання Л.С. Вигоцького «…будь-який роздум є результат внутрішньої суперечки, так, якби людина повторювала по відношенню до себе ті форми і способи поведінки, які вона застосовувала раніше до інших», а також ідеї Д. Дьюї, Ж. Піаже і Л.С.Вигоцького про творчу співпрацю учня і вчителя, про необхідність розвитку в учнях аналітично-творчого підходу до будь-якого матеріалу [1, 243-268].

В якості цілей при вивченні, зокрема, хімії виступає не лише навчання в цілому, при якому змістом будуть практичні знання, навички і уміння, а й становлення особистості. При цьому важливо сформувати в учнів комплекс медіаосвітніх вмінь, які включають:

- знаходити інформацію, яку вимагають, у різних джерелах;
- критично осмислювати інформацію, інтерпретувати її, розуміти зміст, адресну спрямованість, мету інформування;
- систематизувати інформацію за заданими ознаками;
- переводити візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;
- видозмінювати об'єм, форму, знакову систему інформації;
- знаходити помилки в інформації, сприймати альтернативні точки зору і висловлювати обґрунтовані аргументи;
- встановлювати асоціативні і практично доцільні зв'язки між інформаційними повідомленнями;

- вміти тривалий час (семестр, навчальний рік або інший відрізок часу) збирати і систематизувати тематичну інформацію;

- вміти вирізняти головне в інформаційному повідомленні, відокремлювати його від «білого шуму» тощо. [4]

Суть медіаосвіти ясно відображується в думках Я.А. Коменського, що «вчитель повинен думати про те, щоб спочатку зробити учня придатним для сприйняття освіти. Вчитель, перш ніж сповнювати учня своїми настановами, спочатку повинен будити в учневі прагнення до освіти, робити учня, принаймні, придатним до освіти». Не обсяг знань або кількість інформації, вкладена в голову учня, є метою освіти, а те, як вміє керувати цією інформацією: шукати, найкращим способом привласнювати, знаходити в ній сенс, застосовувати в житті. Не привласнення «готових» знань, а конструювання їх, які народжуються в процесі навчання.

Кожному етапу уроку властиві власні методичні прийоми і техніка, спрямовані на виконання завдань етапу, деякі з яких приведені нижче. Комбінуючи їх, вчитель може планувати уроки відповідно до рівня зрілості учнів, цілей уроку і об'єму учбового матеріалу. Можливість комбінування технік має важливе значення і для самого педагога – він може вільно почувати себе, працюючи за цією технологією, адаптуючи її відповідно до своїх переваг, цілей і завдань. Комбінування прийомів допомагає досягти і кінцеву мету застосування технології критичного мислення – навчити дітей застосовувати цю технологію самостійно, щоб вони могли стати незалежними, грамотними мислителями і із задоволенням вчилися впродовж усього життя [2, 15].

Прийоми технології розвитку критичного мислення.

Прийоми стадії виклику. Вірні і невірні твердження (чи «вірите ви»), ключові слова.

Кластери. Виділення смислових одиниць тексту і графічне оформлення в певному порядку у вигляді грони.

Інсерт. Під час читання тексту необхідно робити на полях позначки, а після прочитання тексту, заповнити таблицю, де значки стануть заголовками граф таблиці. У таблицю коротко заносяться відомості з тексту.

Ефективна лекція. Матеріал лекції ділиться на смислові одиниці, передача кожної з них будується в технологічному циклі «виклик – осмислення – рефлексія». Для організації діяльності використовується прийом «Бортовий журнал».

Дерево пророцтв. Цей прийом допомагає будувати припущення з приводу розвитку сюжетної лінії в розповіді, повісті.

Щоденники і бортові журнали. Графічні форми організації матеріалу можуть стати провідним прийомом на смисловій стадії. Бортові журнали – узагальнююча назва різних прийомів навчального листа, згідно яким учні, під час вивчення теми, записують свої думки.

Товсті і тонкі питання. Таблиця «Товстих» і «Тонких» питань може бути використана на будь-якій з трьох фаз уроку: на стадії виклику – це питання до вивчення теми, на стадії осмислення – спосіб активної фіксації питань по ходу читання, слухання, при роздумі – демонстрація розуміння пройденого.

Таблиці. Існує безліч способів графічної організації матеріалу. Серед них найпоширенішими є таблиці. Розглянемо декілька табличних форм. Це концептуальна таблиця, зведена таблиця, таблиця-синтез, таблиця «знаю-хочу взнати-дізнався», таблиця «Що? Де? Коли? Чому»?.

Читання із зупинками.Робота з художніми текстами. Особливості художніх текстів і можливості роботи з ними.

Робота в группах.Учень засвоює швидко і якісно лише те, що тут же після отримання нової інформації застосовує на ділі або передає іншим. Метою прийому «Зигзаг» є вивчення і систематизація великого за об'ємом матеріалу, на текстах меншого об'єму застосовується прийом «Зигзаг-2» (автор Славін), гра «Як ви думаєте»? – гра з картками для групи з 4-х – 6-ти чоловік.

Дискусії. Це технології, які виробляють в учнів досвід спільної діяльності. Дискусія «спільний пошук» зачіпає один з аспектів тексту, «Перехресна дискусія» (Олверманн) дозволяє побачити текст в цілому, його ідею, проблеми.

Лист.Прийом, що дозволяє висловити свою точку зору стосовно людини – «Нарис на основі інтерв'ю», створення «особового» тексту. Форми письмової рефлексії: Синквейн, Есе.

Прийоми проведення рефлексії.Усна форма. «Дворядний круглий стіл» має за мету обмін думками з найбільш актуальної проблеми для учасників. Письмоваформа.Портфоліо.

Стратегія «Fishbone».Модель постановки і вирішення проблеми, дозволяє описати і спробувати вирішити ціле коло проблем(поле проблем). Стратегія «РАФТ». Соціально-ігрове завдання: Р(оль) А(удитория) Ф(орма) Т(ема) [3].

Я пропоную більш детально розглянути один із методичних прийомів технології розвитку критичного мислення – заповнення кластерів.

«Кластер» в перекладі з англійського – осередок, з латинського – грона, пучок, сузір'я. У освіті кластер – це графічно оформлена в певному порядку у вигляді грони сукупність смислових одиниць тексту. У центрі – назва теми, проблеми, навколо неї – судження – великі смислові одиниці, що з'єднуються з різноманітними аргументами, фактами, прикладами. Таким чином, кластер – це графічна організація матеріалу, що показує смислові поля того або іншого поняття.

Складання кластера на уроках хімії дозволяє учням вільно і відкрито думати з приводу якої-небудь теми. Учень записує в центрі листа ключове поняття, а від нього малює в різні боки стрілки-промені, які сполучають це слово з іншими, від яких промені розходяться далі і далі.

Кластер використовую на різних етапах уроку, при вивченні різних тем курсу хімії. Наприклад, на стадії виклику – для стимулювання розумової діяльності, систематизації наявної інформації і виявлення можливих областей недостатнього знання.

На стадії осмислення застосовую цей прийом для структуризації учбового матеріалу. Кластер дозволяє фіксувати фрагменти нової інформації.

На стадіях рефлексії, тобто при підведенні підсумків вивчення матеріалу, учні, групуючи поняття відповідно до індивідуальних уявлень, графічно зображують логічні зв'язки між ними, що дає можливість відобразити індивідуальні результати навчання.

Зазвичай, на початку уроку пропоную учням виписати ключові слова по темі, що вивчається, і в ході обдумування графічно зображувати логічні зв'язки між цими поняттями. Так, на початку вивчення теми «Арени» учні створюють довільний або несистемний кластер, тобто, спираючись на наявні знання, самостійно визначають питання, які вивчатимуть в цій темі: визначення, гомологічний ряд, одержання, будова, номенклатура, ізомерія, фізичні і хімічні властивості, застосування аренів. Записую інформацію на дошці або листі ватману спочатку в тому порядку, в якому її пропонують учні, а потім після пояснення матеріалу учні перебудовують кластер.

Прочитавши текст підручника або прослухавши пояснення вчителя, учні легко можуть побудувати логічніший кластер.

Прийом складання кластера може бути використаний для організації індивідуальної і групової роботи як в класі, так і вдома.

Графічне, наочне відтворення інформації допомагає учням зрозуміти структуру поняття, явища, легше сприймати ідеї своїх однокласників і висувати власні, виділяти головне і робити правильні висновки. Використання кластерів дозволяє активізувати учнів на початковому етапі уроку і узагальнити отримані знання наприкінці.

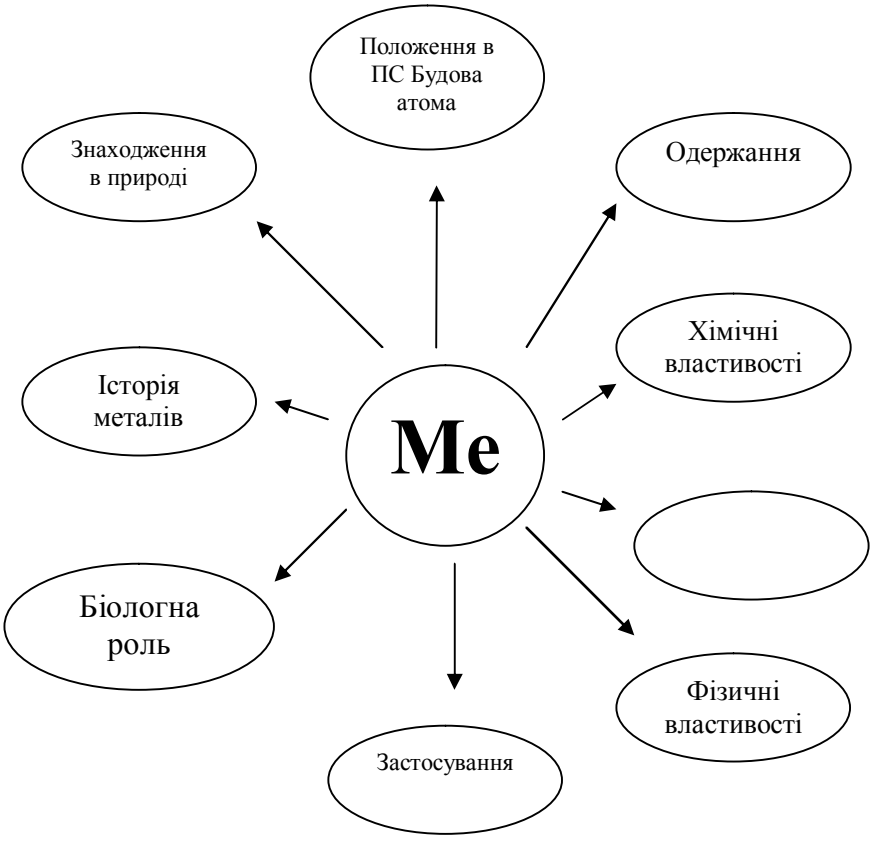
Ця технологія сприяє формуванню наступних умінь:

1. Мислити логічно;
2. Виражати свою думку зв'язно, чітко, логічно;
3. Запам'ятовувати і оцінювати факти;
4. Формувати свою точку зору, думку, самостійно працюючи над новим матеріалом;

5. Уміти відстоювати свою позицію [4].

Пропоную декілька прикладів складання кластера.

Кластер «Метали»

Список використаних джерел

1. Выготский Л.С. Проблема возраста / Л.С.Выготский. – Собрание сочинений: В 6-ти т.– Т.4. – М.: Педагогика, 1984.

2. ЗагашевИ.О.Учим детей мыслить критически /И.О.Загашев, С.И.Заир-Бек, И.В.Муштавинская. – СПб : Альянс-Дельта совм. с изд-вом «Речь», 2003.

3. Информационный банк современного учителя. –[Єлектронний ресурс]. – Режим доступу: http://kmspb.narod.ru/posobie/priem.htm

4. Фестиваль педагогических идей. –[Єлектронний ресурс]. – Режим доступу: http://festival/1september.ru

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Панченко Олена Володимирівна,
Зіньківський професійний аграрний ліцей

Сьогодні викладач ПТНЗ повинен дбати про цікавий урок, сприймати кожного учня як особистість, не боятися експериментувати з учнями, шукати нові форми і методи проведення уроків, пов’язуючи вивчення основ наук із життям, навчати учнів практично застосовувати набуті знання на практиці.

У сучасному навчально-виховному процесі ПТНЗ активізувався пошук інноваційних

форм і методів роботи у навчальній діяльності учнів. Пошук нових оптимальних форм побудови педагогічного процесу допомагає викладачам здійснювати якісну підготовку майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Національною доктриною розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено, що одним із пріоритетних напрямів її розвитку є впровадження в усі ланки освітньої галузі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечить подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, підвищення якості, доступності і ефективності освіти, вироблення у підростаючого покоління вмінь і навичок, необхідних для практичного використання у сучасному інформаційному середовищі.

Комп'ютер з мультимедіа в руках викладача стає дуже ефективним технічним засобом навчання. Це дозволяє: вивести сучасний урок на якісно новий рівень; підвищувати статус вчителя; впроваджувати в навчальний процес інформаційні технології; розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку; використовувати різні форми навчання та види діяльності в межах одного уроку; ефективно організовувати контроль знань, вмінь та навичок учнів; полегшувати та вдосконалювати розробку творчих робіт, проектів, рефератів.

Якісні зміни у підготовці кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність інноваційного розвитку освітнього процесу у ПТНЗ на уроках спецтехнологій та виробничому навчанні.

Моя робота, як майстра виробничого навчання Зіньківського професійного аграрного ліцею підпорядкована вирішенню власної методичної проблеми, методичної проблеми ліцею та навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Полтавській області.

У зв'язку із впровадженням державних стандартів професійно-технічної освіти в навчальних закладах, що здійснюють професійне навчання, постало питання про оновлення комплексно-методичного забезпечення професій, в тому числі і професії «Кухар, кондитер».

Використання комп'ютерних технологій на уроках теоретичного та виробничого навчання здійснюється, в основному, у таких напрямах:

- по-перше: інформаційна підтримка предмета за допомогою стандартного програмного забезпечення («Бібліотека електронних наочностей»); Енциклопедія Кирила і Мефодія;
- по-друге: розробка уроків теоретичного та виробничого навчання із застосуванням мультимедійних презентацій, що допомагає ілюструвати теоретичний матеріал;
- використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації) з електронних засобів навчального призначення, з певних матеріалів мережі Інтернет).

Я, як викладач усвідомлюю, що сьогодні освіта набуває інноваційного характеру, тому навчальний процес повинен виконувати крім функції забезпечення учнів певною сумою знань, ще й такі важливі для сучасної людини функції, як її розвиток, здатність для самостійного засвоєння знань та сприймання інформації, тому одним із найголовніших досягнень сучасної теорії методики викладання предметів та проведення виробничого навчання є модернізація засобів навчання, їх змісту і структури, що принципово впливає на якість підготовки робітничих кадрів.

Презентаційна програма частково допомагає розв'язати проблему нестачі обладнання у кабінетах, майстернях. Використовуючи засоби анімації у PowerPoint, є можливість з екрана монітора демонструвати ті досліди, навчальні вправи, технологічні процеси, які він не має змоги показати через відсутність приладів.

Навчальний матеріал ретельно поділяється на слайдах: він подається порціями, зручними для сприйняття.

Презентації використовуються короткі, доступні і композиційно завершені, відповідають всім дидактичним вимогам, а саме науковості, систематичності, послідовності, доступності, зв'язку із практикою, наочності.

Спецпредмети є одними із навчальних предметів, що дають багатий матеріал для відпрацювання найрізноманітніших форм, методів та прийомів роботи з інформацією.

Використанням великого обсягу різноманітної інформації не можливе без комп'ютерної підтримки, адже вона відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки дозволяє дуже швидко опрацювати цю інформацію і представити її у вигляді таблиць, схем, діаграм, презентацій.

Застосування мультимедійних презентацій дає змогу вивести сучасний урок теоретичного та виробничого навчання на якісно новий рівень, оскільки активізує процес навчання шляхом використання нових привабливих форм подання навчальної інформації, залучає учнів до активної пізнавальної діяльності завдяки новизни та нетрадиційності викладання нового матеріалу.

Мультимедійні презентації здатні реалізувати багато проблем у процесі навчання:

- використовувати передові інформаційні технології;
- змінювати форми навчання та види діяльності в межах одного уроку;
- полегшувати підготовку вчителя до уроку та залучати до цього процесу учнів;
- розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку;
- реалізувати ігрові методи на уроках;
- здійснювати роботу в малих групах або індивідуальну роботу;
- дають можливість роздруківки плану уроку та внесення в нього заміток та коментарів;
- проводити інтегровані уроки, забезпечуючи посилення міжпредметних зв'язків;
- організовувати інтерактивні форми контролю знань, вмінь та навичок.

Невід'ємною частиною моїх уроків є мультимедійні презентації, які я використовую на будь-якому етапі уроку: перевірки домашнього завдання (учнівські презентації), під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, контролю.

Це дає змогу ефективніше працювати учням на протязі всього уроку та зацікавити їх на пошук нової інформації, використовуючи джерела Інтернету.

Перед початком роботи над презентацією викладач намагається досягти повного розуміння того, про що йтиметься.

Етапи підготовки мультимедійної навчальної презентації :

- структуризація навчального матеріалу;
- складання сценарію реалізації;
- розробка дизайну презентації;
- підготовка медіафрагментів (тексти, ілюстрації, відео, запис аудіофрагментів);
- підготовка музичного супроводу.

Систематичне використання мультимедійних презентацій на уроці, сприяє:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків
- логізації й структуруванню навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;

Як показують моніторингові дослідження в учнівських групах по професії «Кухар, кондитер», де використовуються мультимедійні презентації на уроці, посилюється мотивація до навчання. За даними анкетування серед учнів на запитання «Дайте характеристику уроку з використанням мультимедійних презентацій» відповіли (рис.1) :

Мультимедійна інформація відрізняється чіткістю, лаконічністю, доступністю. У процесі роботи з нею учні вчаться аналізувати, висловлювати власну думку, вдосконалюють уміння працювати на комп'ютері. Якщо застосування мультимедійних технологій добре продумане, заняття буде образним, наочним, цікавим, життєвим, дозволить розвивати професійні уміння учнів.

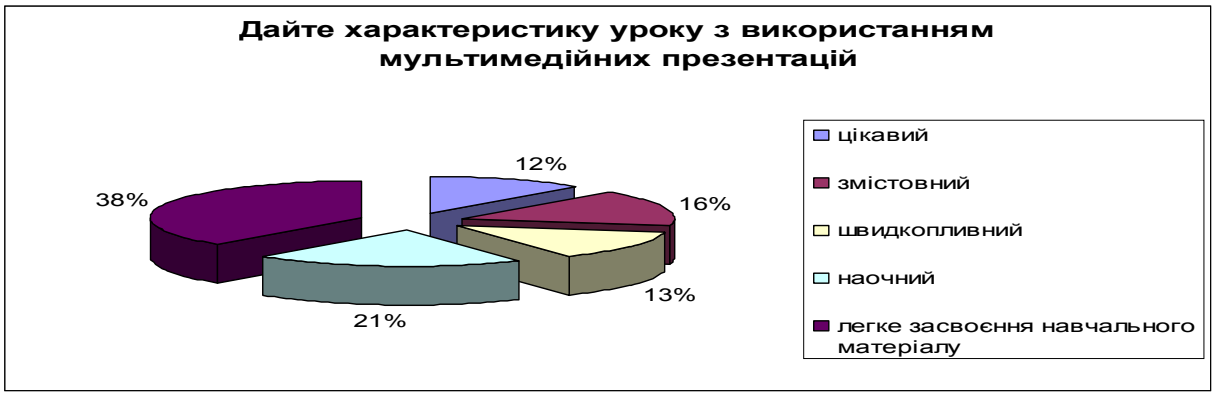

Рис.1.

За даними опитування учнів по професії «Кухар, кондитер» на запитання «Створюючи власну мультимедійну презентацію ти навчився…» відповіли:

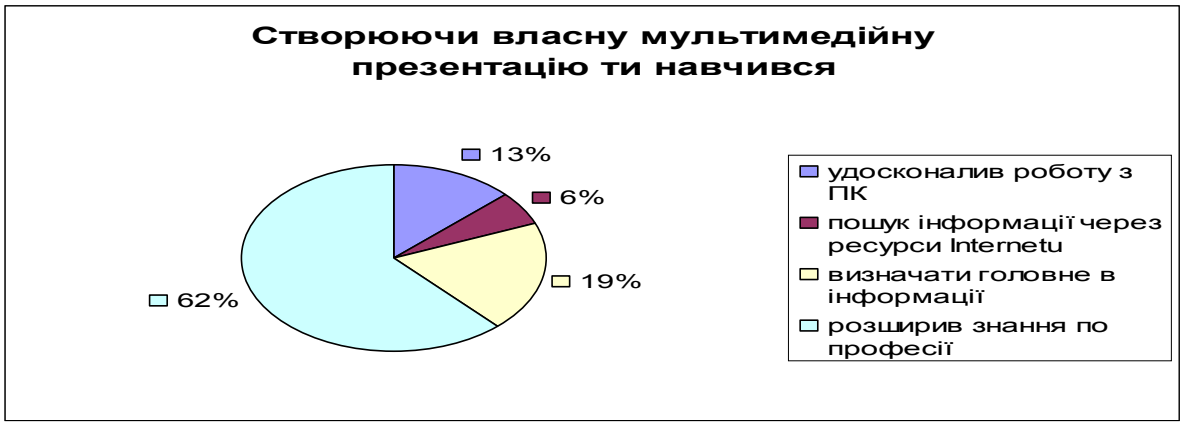

Рис.2.

Мультимедійні презентації можуть відтворювати одночасно кілька видів інформації різноманітного характеру, що впливає на перспективи розвитку та форми сучасного процесу навчання. Використання яких сприяє не тільки розвитку самостійності та творчих здібностей учнів, а й дозволяє зробити урок більш наочним і цікавим, активізуючи діяльність викладача та учнів на уроці. Усе це сприяє покращенню якості навчання.

Використання на уроках мультимедійних презентацій є ефективним засобом навчання. Одночасно впливаючи на зоровий та слуховий аналізатори, він оперативно відповідає на дії користувача, на уроці підтримується справжній зворотний зв'язок, тобто викладач працює в інтерактивному режимі. Все це дозволяє викладачу вивести сучасний урок на якісно новий рівень.

У зв’язку із впровадженням державних стандартів професійно-технічної освіти в навчальних закладах, що здійснюють професійне навчання, постало питання про оновлення комплексно-методичного забезпечення професій, в тому числі і професії «Кухар, кондитер».

Якісні зміни у підготовці кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність інноваційного розвитку навчального процесу.

Використання мультимедійних технологій дозволяє зробити урок більш наочним і цікавим, активізує діяльність викладача та учнів на уроці, сприяє не тільки розвитку самостійності та творчих здібностей учнів, а й здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання.

У процесі роботи з мультимедійною інформацією учні вчаться аналізувати, висловлювати власну думку, вдосконалюють уміння працювати на комп'ютері. Підвищується якість навчального процесу. В учнів виникає бажання самореалізації, втілення ідей, відкриваються безмежні можливості для самовдосконалення та винахідливості, що сприяє формуванню творчих професійних умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. http://wiki.fizmat.tnpu.edu.ua/index.php/Педагогічний_дизайн
2. http://www.ukrdeti.com/metodrabota/mr4_1.html
3. http://uchinfo.com.ua/inform/metodika/mt5.htm

ЯВЛЕНИЕ «СОПРОТИВЛЕНИЕ ВОСПИТАНИЮ»: СУЩНОСТЬ И ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Пашкова Наталья Владимировна,
кандидат педагогических наук, доцент кафедри педагогики
и психологи профессионального образования
ИПО ИПР (г. Донецк) УМО

В статье рассматриваются трудности воспитания учащихся ПТУ, сущность, причины, методы и приемы преодоления «сопротивления воспитанию», основанные на педагогических взглядах А.С.Макаренко и современных подходах к разрешению этой проблемы.

Ключевые слова: *воспитательная деятельность, «сопротивление воспитанию», методы и приемы воспитания.*

Постановка проблемы. Листая страницы трудов А.С. Макаренко, мы вновь и вновь отмечаем его педагогическую прозорливость и актуальность описываемых им процесов. При этом вынуждены констатировать, что есть такие вопросы, которые десятилетиями создают трудности в работе педагогов, но до сих пор не нашли свого решения – явление «сопротивления воспитанию» – один из них.

А.С. Макаренко, удрученный трудностями и противоречиями воспитания,несовершенством підготовки к нему начинающих педагогов, сет овал на то, что в технических вузах студенты изучают предмет «Сопротивление материалов», а будущие педагоги ни в коем виде не постигают даже азов неотъемлемой реальности педагогического процесса, которую можно было бы назвать «сопротивление воспитанию».Увы, это не изучается до сих пор.

Цель статьи – поиск современных подходов к разрешению проблемы «сопротивления воспитанию».

Определяя **задачу** излагаемого материала, обратимся к высказыванию директора центра внешкольной работы им. А.С.Макаренко В.Морозова к 120-летию со дня рождения великого педагога. Он писал: «Педагогика Макаренко – это не набор отмычек для израненных жизнью юных душ и не способ решения научных головоломок. Это – осмысленный, содержательно-насыщенный образ жизни и одновременно выверенная программа по его воплощению. Это, если хотите, гуманитарная технология выращивания, становления и развития человеческого в человеке» [6, 65].

Изложение основного материала. В начале нашего Интернет-диалога хотелось бы обратить Ваше внимание на некоторые аспекты воспитательной деятельности. Достаточно вспомнить, что несколько десятилетий назад педагоги ПТУ, обращаясь к воспитанникам, могли сказать «ты должен». Каким бывает ответ у нынешних учащихся, мы знаем.

Рассмотрим другой аспект. Общеизвестно, что воспитательная деятельность должна быть целенаправленной. Проанализируйте сейчас свою работу, определите, каков процент достижения цели… Результаты исследований свидетельствуют о том, что лишь треть наших воспитательных усилий достигает своей цели; треть – открытое сопротивление учащихся; треть – открыто не сопротивляется, но и ничего не делают.

Известный врач-психиатр В.Леви заметил: «За годы врачебной практики я узнал не одну сотню людей, маленьких и больших, которые

НЕ здороваются
умываются
чистят зубы
читают книги
занимаются (спортом, музыкой и т.п.)
женятся
работают
лечатся

только потому, что их к этому понуждали».

Известный педагог В.Лизинский писал: «Педагоги так нетерпеливо вдалбливают знания в своих воспитанников, что последние стараются им сопротивляться».

Разные, казалось бы, явления, но их объединяет одно – трудности в обучении и воспитании детей и подростков (это с позиции педагога). А с позиции учащегося – это различные формы и вариации *сопротивления воспитанию*

В психологии назван и описан еще один из вариантов сопротивления воспитанию – *дидактогения*. Это возникновение негативных психических процессов в структуре личности учащегося (угнетенное состояние, фрустрация), вызванное нетактичным, неэтичным, непедагогичным поведением, воздействием педагога, отрицательно сказывающимся на деятельности и межличностных отношениях учащихся, на их настроении и мироощущении..

Таким образом, *сопротивление воспитанию* – это такое состояние воспитанника, которое выражается в неприятии, игнорировании, противостоянии всем компонентам воспитательного процесса.

Анализ показывает, как многолико сопротивление воспитанию, как много вариантов его проявления, а объяснение этому заложено в многообразии причин возникновения сопротивления. Л.И.Маленкова, занимающаяся вопросами воспитания, акцентирует внимание педагогов на *несоблюдении условий* для полноценного развития воспитанника. А эти негативные условия, по ее мнению, возникают под влиянием групп причин разного уровня, накладываясь одна на другую и образуя в каждом конкретном случае воспитания свою собственную совокупную причину сопротивления воспитанию, включающую в себя:

- *глобальные* мировые причины;

-*социальные* (экономические, политические, культурологические; современные реалии детства; проблема «отцов и детей», которая обусловлена не только разным возрастным видением мира, но и порой диаметрально противоположными ценностными ориентациями);

- *психофизиологические* (здоровье, состояние развития);

-*педагогические* (условия учебно-воспитательного процесса ПТУ, психолого-педагогическая ситуация развития);

- *критические ситуации,* переживаемые воспитанником:

***стресс** – общая реакция организма на ситуацию, требующую перестройки, адаптации, которая переживается как горе, несчастье, истощение сил и сопровождается нарушением контроля, приспособления к окружающему;

***фрустрация –** состояние, вызванное двумя факторами: наличием сильной мотивации достижения цели и преград, препятствующих этому достижению: *физические* (ограничение свободы); *биологические* (болезнь); *психологические* (страх, застенчивость, нехватка знаний и умений); *моральные* (нормы, правила поведения, запреты).

***конфликт** – ситуация выбора, которую учащийся не может разрешить, не может найти компромиссного решения.

***кризис** – состояние, порождаемое вставшей перед личностью проблемой, от которой нельзя уйти и которую невозможно разрешить в короткое время привычными способами (тяжелая болезнь, изменение жизненных обстоятельств, кризисные явления возраста и т.п.):

***синдром хронической усталости**, вызванный перегрузкой учебно-воспитательного процесса, нерешенностью социально-бытовых проблем, нарушением взаимоотношений со сверстниками и взрослыми.

Следует также отметить, что сопротивление воспитанию – это также критерий, «лакмусовая бумажка» воспитательных усилий педагога и стимул для дальнейшего совершенствования.

Итак, это были причины, рассмотрим *способы преодоления* сопротивления воспитанию, в которых обобщены идеи А.С.Макаренко и современные подходы.

1. Великий педагог сформулировал основные положения логики организации и развития педагогического процесса: «Ни одно действие педагога не должно стоять в стороне от поставленных целей.

Никакое педагогическое средство не может быть объявлено постоянным – всегда полезным либо вредным, действующим всегда точно; отдельное средство может быть и положительным и отрицательным, решающим является действие всей системы средств.

Никакая система воспитательных средств не может быть установлена раз и навсегда, она изменяется в соответствии с развитием ребенка и поступательным движением общества.

Всякое средство должно быть педагогически целесообразным, что проверяется опытным путем».

2. Создание в ПТУ воспитывающей среды, которая предполагает совокупность окружающих учащегося обстоятельств, социально ценностных, влияющих на его личностное развитие и содействующих его вхождению в современный мир.

3. Привлечение учащихся к планированию, подготовке и проведению внеурочной воспитательной работы. Л.И. Маленкова выделяет «три кита» воспитания: личность, деятельность, отношение, которые взаимосвязаны и неразрывны.

4. Психологическая подготовка учащегося к восприятию воспитательных воздействий и формирование положительного отношения к ним.

5. Повышение уровня престижа и самооценки учащихся, оказание помощи в самопознании и самовоспитании.

6. Отказ от авторитарной педагогики воздействия с опорой на назидание, наказание, понуждение, прямое принуждение, нетерпимость к недостаткам и ошибкам, внушение, публичные проработки, выдвижение ограничивающих односторонних условий, манипулирование мнением учащихся и коллектива, требование послушания и беспрекословного повиновения, использование информации в своих интересах, нетерпение к инакомыслию и др. А.С.Макаренко говорил: «Не следует въедаться детям в печенки педагогикой».

7. Опора на принципы гуманистической педагогики, построенных на идеях А.С.Макаренко: «сочетание уважения и требовательности к воспитаннику», «оптимизм и мажор, опора на положительное в воспитательном процессе». Осуществлять не открыто внедряемое воспитание, а организацию разнообразных видов деятельности, которые содержат в себе три формы отношения к ней: рациональную, эмоциональную и поведенческо-деятельностную.

8. Использование педагогической поддержки, когда необходимо прийти на помощь подростку, незащищенному и ранимому, а также в критических ситуациях. Это физическая или моральная защита его от неблагоприятных социальных условий или психологического стресса, это создание условий для его самостоятельного противостояния злу.

В реализации педагогической поддержки ИПР надо знать, чему следует учить воспитанника, чтобы он принял эту поддержку: а) полагаться на собственное «Я сам…»; б)

учиться думать не только над решением учебных или профессиональных задач, но и над решением житейско-обыденных ситуаций, коллизий, над совершенными ошибками, своим поведением и жизненной позицией; в) учиться делать выбор, формировать свою жизненную позицию.

9. Авансированное доверие – подход к воспитаннику с оптимистической гипотезой, верой в его силы и возможности, надеждой на будущие успехи. А.С.Макаренко писал: «Истинным стимулом человеческой жизни является завтрашняя радость».

10. Шире использовать в воспитании метод сублимации – переключения, переноса с одних ценностных ориентаций и видов деятельности на другие, более социально ценные. В практике воспитания – это моральное стимулирование (через чувства симпатии, выражения доверия, любви…). Чаще использовать прием переноса уже имеющихся позитивных знаний, умений и навыков или их элементов для формирования новых.

11. Особая инструментовка приемов поощрения и наказания:положительные авансы;создание воспитывающих ситуаций;косвенное неодобрение;шутка, веселая ирония, юмор.

12. Создание ситуации достижения успеха. Сознательно создается педагогом для проявления воспитанником лучших своих качеств, преодоления трудностей и достижения успеха, сопровождается признанием достоинств и достижений. Позволяет сформировать позитивную самооценку и стимулировать дальнейшую позитивную деятельность учащегося. А.С. Макаренко утверждал: «Хорошее в человеке всегда приходится проектировать».

13. Повышение уровня престижа и самооценки учащихся, оказание помощи в самопознании и самовоспитании.Повышение уровня престижа и самооценки учащихся, оказание помощи в самопознании и самовоспитании.

14. Подготовка педагога к решению воспитательных задач, собственный самоанализ, постоянный самоконтроль. Воплощая педагогические идеи А.С.Макаренко, обосновывая собственную концепцию воспитания, В.А.Сухомлинский писал: «Без научного предвидения воспитание превратилось бы в примитивный присмотр, воспитатель – в неграмотную няньку, педагогика – в знахарство. Нужно научно предвидеть – в этом суть культуры педагогического процесса, и чем больше тонкого вдумчивого предвидения, тем меньше неожиданных несчастий».

Прикоснувшись к педагогическому наследию А.С.Макаренко, еще и еще раз мы убедились, насколько актуальны его идеи воспитания, какое многообразие советов нынешним педагогам содержится в его трудах.

Подводя итог рассматриваемой проблемы, отметим, что в каждом конкретном случае сопротивления воспитанию педагог должен творчески разрабатывать свою программу действий: определение цели и задач, отбор средств и содержания, выбор форм, методов и приемов, прогнозировать положительный результат воспитательного воздействия, учитывать особенности личности учащегося и свои педагогические знания и опыт. В этом залог успеха.

Список использованных источников

1. Гликман И. Вклад А.С. Макаренко в педагогическую науку / И. Гликман // Народное образование. – 2008. – №6.– С. 237-244.

2. Гриценко Л.И. Педагогические идеи А.С.Макаренко за рубежом / Л.И. Гриценко// Педагогіка.– 2004.– №7. – С. 76-85.

3. Макаренко А.С. О воспитании Сост. и авт. вступит. статьи В.С.Хелемендик. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.

4. Макаренко А.С. О воспитании молодежи. Сборник избранных педагогических призведений (2-е издание). Под общей ред.. Г.С.Макаренко. Москва, 1951.– 394 с.

5. Маленкова Л.И. Теория и методика воспитания. Учебное пособие / Л.И. Маленкова. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 480 с.

6. Морозов В. К 120-летию со дня рождения А.С.Макаренко / В. Морозов// Воспитание школьников. 2008.–№6. – С. 64-65.

7. Фролов А.А. Догмы и новые ракурсы изучения наследия А.С.Макаренко /

А.А.Фролов, Е.Ю.Илалтдинова // Педагогіка.– 2009.– №5.– С.80-88.

КОНФЛІКТ У ПЕДАГОГІЦІ

Піковець Лариса Григорівна,
Навчально-методичний центр
професійно-технічної освіти
(Дніпропетровська область)

Наші учні є свідками сучасних перетворень всього суспільства, природних катаклізмів, економічних проблем держави, занепаду моральних цінностей поширення молодіжних субкультур, насадження культури речей, фізичної сили, грошей, зброї. Тобто юнаки і дівчата сьогодення більш поінформовані, прагматичні, незалежні, нетерпимі, з притаманною цинічністю до однолітків, задиркуваті. Водночас їм бракує щирості, оптимізму, довірливості, об'єктивності, наполегливості необхідних для повноти життя. Не завжди складаються врівноважені стосунки з одногрупниками та педагогами під час навчання, проживання у гуртожитку навчального закладу. Та найчастіше різні проблеми виникають в учнів, що мають статус сироти, особи, позбавленої батьківського піклування, випускників шкіл-інтернатів, у період їх адаптації до нових умов навчання. У зв'язку з ним часто виникають конфлікти та конфліктні ситуації.

Тому педагогу вкрай необхідно мати знання з питань конфліктології.

Мета даної статті: розглянути деякі аспекти конфлікту.

Конфлікт — реальні або ілюзорні, об'єктивні або суб'єктивні, по-різному усвідомлені протиріччя між людьми зі спробами їх емоційного вирішення.

Конфлікт не завжди відіграє негативну роль. Нерідко дезорганізація, втрата попередньої рівноваги зумовлюють пошук рішень, перехід взаємовідносин у колективі до нової оптимальної якості.

Соціально-психологічний конфлікт є явищем міжособистісних і групових взаємин, виявом протиборства, активного зіткнення тенденцій, оцінок, принципів, думок, характерів, еталонів поведінки. Будучи формою комунікації людини з людиною, людини з групою, однієї частини колективу з іншою, колективу з колективом, він віддзеркалює прагнення людей до утверджених ідей, принципів. Нерідко він постає як реакція на несприятливі ситуації, що травмують особистість, на перешкоди у досягненні будь-якої мети. Виявляючи себе як один із засобів самоутвердження, він діє дезінтегруюче в людських стосунках. Тому його вважають одним із крайніх засобів регулювання міжособистісних стосунків.

Ознаки конфлікту (класифікація)

За характером взаємодії: міжособистісні, міжгрупові, міжнаціональні, міждержавні, міжстатеві, внутрішньоособистісні.

За ознаками вияву: відкриті (лежать на поверхні), приховані (їх можна визначити лише за непрямими ознаками).

За типом вирішення: прості (швидко вирішувані), складні (для їх вирішення потрібний тривалий час).

За змістом: реалістичні (мають реальне підґрунтя для виникнення), нереалістичні (не мають реальної бази для виникнення, відбуваються на рівні емоційних виявів).

За кінцевим результатом: продуктивні («корисні» – допомагають розкрити і змінити нездорові взаємовідносини, вирішити протиріччя), непродуктивні («шкідливі» – не дають нікому користі).

Залежно від напрямів комунікацій: «горизонтальні» (конфлікти між рядовими членами колективу), «вертикальні» (конфлікти між підлеглими і керівником), «вертикальні» конфлікти згори донизу (конфлікти між керівниками і підлеглими).

За кількістю осіб, які беруть участь у протиборстві: діадичні (парні), в яких діють дві людини (керівник – виконавець, два працівники); локальні, що охоплюють невелику

кількість членів колективу; загальні конфлікти, в які втягнуті майже всі члени колективу, і міжгрупові.

На етапі виникнення конфлікти бувають: стихійні, заплановані, спровоковані, ініціативні. Під час їх розвитку – короткочасні, тривалі, затяжні. На етапі усунення – керовані, погано керовані, некеровані.

Щодо результативності конфлікти можуть бути мобілізуючими чи дезорганізуючими у колективі. З етичної точки зору – соціально прийнятними і неприйнятними.

Конфлікти у навчальних закладах

Конфлікти у навчальних закладах поділяють на прості та складні.

Прості вирішуються викладачем без зустрічної протидії учнів за допомогою організації їх поведінки у групі (зупинення сварки між учнями, бійки, тощо). Серед складних педагогічних конфліктів розрізняють *конфлікти діяльності, конфлікти поведінки, конфлікти взаємин.*

Конфлікти діяльності. Виникають з приводу виконання учнем навчальних завдань, успішності, пізнавальної діяльності, ситуацій, коли учні не виявляють готовності оперативно виправити власну помилку. Викладач висловлює незадоволення, учні вступають у суперечку або демонструють образу.

Конфлікти поведінки, вчинків. Виникають з приводу порушення учнем правил поведінки у навчальному закладі та поза його межами. Викладач висловлює незадоволення порушенням поведінки, не пов'язаної безпосередньо з навчальною діяльністю. Найчастіше це грубощі учнів педагогам, агресивна поведінка з однолітками, пустощі, що проявляються як протест проти низької оцінки.

Конфлікти взаємин. Виникають у сфері емоційно-особистісних стосунків учнів і педагогів. Вони найбільш тривалі та деструктивні. Постають на ґрунті недоброзичливих стосунків як наслідок постійних попередніх суперечок, непорозумінь (конфліктів діяльності або поведінки, вчинків) між учнями та педагогами. Створюють взаємно упереджене сприйняття.

За іншими критеріями їх поділяють на:

Мотиваційні конфлікти. Виникають між педагогами та учнями у зв'язку зі ставленням учнів до навчання. Інколи вони розростаються, призводять до взаємної неповаги між вчителями та учнями, протиріч, навіть до боротьби.

Конфлікти, пов'язані зі слабкою організацією навчання. Йдеться про період адаптації учня, який вийшов із стін середньої школи, до більш самостійного й усвідомленого підходу до навчання. Вже доводиться опановувати нові, складніші предмети та спецдисципліни. Інколи діти, маючи бажання продовжити навчання у школі, отримують відмову у зв'язку з низьким рівнем знань. Тому для них IX клас стає межею, за якою вони вимушені починати доросле життя. Період адаптації часто супроводжують невдачі, зриви, інші проблеми.

Конфлікти взаємодії між учнями, педагогами та учнями, педагогами один з одним, педагогами та керівництвом навчального закладу, відбуваються із суб'єктивних причин. Найбільш поширені серед учнів конфлікти лідерства, в яких відбувається боротьба 2–3 лідерів та їх угруповань за першість у групі. Може спалахнути конфлікт 3–4 підлітків або одного учня і групи.

Конфлікти «педагог-учень» можуть бути мотиваційними, особистісно-етичними. Педагоги (класні керівники, майстри виробничого навчання, викладачі-предметники) не завжди надають належного значення цьому аспекту взаємин з дітьми: можуть порушити дане їм слово, розкрити дитячі таємниці, що надалі викликає недовіру до викладача.

Конфлікти між викладачами провокують як виробничі, так і інтимно-особистісні чинники. У взаємодії «викладач – керівник навчального закладу» (заступник, директор) здебільшого їх спричиняють проблеми субординації. Останнім часом заявили про себе конфлікти, пов'язані із запровадженням педагогічних інновацій. Уникненню, запобіганню

конфліктів допомагає знання психологічної природи, структури та динаміки, ефективних способів їх вирішення.

Педагогічний конфлікт: структура, сфера, динаміка

Будь-який конфлікт, зокрема і педагогічний, має певну структуру, сферу і динаміку.

Структура конфліктної ситуації складається з внутрішньої та зовнішньої позицій учасників взаємодії та об'єкта конфлікту.

Внутрішню позицію учасників конфлікту утворюють мета, зацікавлення і мотиви учасників. Вона безпосередньо впливає на конфліктні ситуації, знаходиться немовби «за кадром» і часто не обговорюється під час конфліктної взаємодії. Ззовні позиція виявляється у мовленнєвій поведінці конфліктуючих сторін, віддзеркалюється в їх поглядах. Розрізняти внутрішню і зовнішню позиції учасників конфлікту необхідно, щоб побачити за зовнішнім, ситуативним внутрішнє, суттєве.

Так, у більшості підлітків 15–18 років виникає «комплекс самоствердження»: вони потребують поваги до своєї думки, тому що формується так звана «Я-концепція» молодої людини, але часто, наштовхуючись на нерозуміння педагога, демонстративно проявляють негативну поведінку. Зосередження на зовнішніх аспектах поведінки учня позитивного результату не дасть.

Часто конфлікти виникають тому, що одна сторона зосереджується на меті, яку потрібно досягнути, інша – на неминучих для себе жертвах. Це схоже на суперечки про склянку, яка або напівпорожня, або напівповна.

Об'єкт конфлікту буває дуже важко виявити. Нерідко він для обох сторін різний: для викладача об'єкт – дисципліна та рівень знань у групі, для учня — намагання самовиразитись. Усунення конфлікту може розпочатися з об'єднання об'єктів: для того, щоб підтримати дисципліну в групі, викладач доручає підлітку цікаву справу, виконуючи яку, він задовольняє свою потребу самоствердження. Особливо актуальним і важливим тут стане в нагоді організація учнівського самоврядування на рівні групи.

Сфера конфлікту може бути діловою або особистою. Важливо, щоб конфлікт, відбуваючись у діловій сфері, не переходив у особисту. Інколи кажуть: «Ти грубий і невихований. З багатьох предметів у тебе погані оцінки! Ледащо! Не можеш примусити себе вивчити домашнє завдання! І взагалі ти нічого не навчився за три роки навчання, хто тебе візьме на роботу».

Потрібно говорити: «Поміркуймо разом, чому в тебе проблеми з математики? Тобі не цікаво чи ти щось не зрозумів? Тобі потрібна допомога!».

Динаміка конфлікту складається з трьох основних стадій: наростання, реалізації, згасання.

Одним із ефективних засобів «блокування» конфлікту є переведення його із площини комунікативної взаємодії у предметно-дійову. Наприклад, помітивши наростання напруженості між двома учнями, бажано дати їм обом доручення. Краще, щоб це була фізична праця. Тоді «негативна енергія» буде витрачена і ймовірність виникнення конфлікту зменшиться.

Ситуація: декілька учнів із групи не відвідують заняття, бо вважають особисті справи (відпочинок, додатковий заробіток) більш суттєвими, але наполягають на хороших оцінках; між цими учнями і викладачем (класним керівником, майстром виробничого навчання) виникає конфлікт – педагог не хоче йти на поступки. Ситуація вирішується таким чином: «прогульникам» дають завдання прибрати подвір’я або відпрацювати свої прогули під час проведення літнього ремонту на канікулах.

Якщо конфлікт розгорівся, потрібно, щоб він реалізувався, після чого настане стадія згасання. Виховна корекція є ефективною після того, як учасники конфлікту «вихлюпнули» свої емоції. У них виникає почуття провини, співчуття і навіть розкаяння. Тоді настає час для виховних бесід, з'ясування причини конфліктів.

Конфлікт у взаємодії «викладач – учні»

Суб'єктивними умовами підвищеної конфліктності педагога є його індивідуально-психологічні особливості, психологічний клімат у сім'ї, взаємини з оточуючими, індивідуальний стиль поведінки, загальні умови закладу тощо.

До причин виникнення педагогічних конфліктів у взаємодії «викладач — учень», «викладач – учні» належать:

— нездатність викладача прогнозувати на уроці поведінку учнів. Несподіваність їх вчинків часто порушує запланований перебіг уроку, викликає у викладача роздратування та прагнення будь-якими засобами подолати конфлікт. А обмеженість інформації про причини того, що трапилось, ускладнює вибір оптимальної поведінки, засобів впливу на групу;

— намагання викладача будь-якими засобами зберегти свій соціальний статус за рахунок зниження статусу учня. Вживаються вирази недозволеного стилю («розвісив вуха», «роззявив рота», «вештаєшся», «Що ти верзеш?»). Це порушує правила взаємодії, доводить ситуацію до конфлікту;

— оцінювання викладачем не окремого вчинку учня, а його особистості («роззява», «дурень», «нахаба»). Це визначає ставлення до учня інших оточуючих та свідків (особливо серед мешканців гуртожитку);

— суб'єктивізм викладача у сприйнятті вчинку учня, недостатня інформованість про його мотиви;

— намагання суворо покарати учня, мотивуючи це тим, що зайва суворість не завадить;

— невміння спрогнозувати наслідки необ'єктивного оцінювання вчинків учнів;

— нездатність до самоконтролю (роздратованість, брутальність, знервованість, нетактовність, грубість, мстивість, самовдоволеність, безпорадність та ін.). Конфліктують з учнями викладачі з негнучким мисленням, стереотипністю оцінок, шаблонним підходом до їх запитів та інтересів, нездатністю оцінювати об'єктивність вимог до учнів. Особливо небезпечні їх недовіра і підозра. Свою прискіпливість до учнів вони вважають вимогливістю, а вимогливість до себе з боку учнів сприймають як посягання на авторитет;

— брак педагогічних здібностей;

— незадовільна організація роботи у педагогічному колективі;

— застосування покарання без урахування позиції учнів.

Кожна помилка викладача при вирішенні конфліктів травмує учнів, вселяє недовіру до нього, порушує систему взаємин між викладачем і учнями. У педагога виникає глибокий стресовий стан, незадоволення своєю працею, нездорове усвідомлення залежності професійного самопочуття від поведінки учнів.

Керівники навчальних закладів часто звинувачують викладача у виникненні конфліктів, а викладач свою провину визнає рідко. Найчастіше вони трапляються у викладачів, які цікавляться лише рівнем засвоєння предмета.

Ситуація на уроці доходить до конфлікту, як правило, із неатистованими учнями. Тому викладач маєприділяти їм особливу увагу, своєчасно надаючи їм допомогу.

Буває, що конфлікт виникає внаслідок покарання за недисциплінованість на уроці зниженням оцінок. Це не тільки консервує особистий конфлікт, а знижує зацікавленість в учня до предмета. Немало конфліктів спричиняє низький рівень педагогічного спілкування викладачів, які не можуть своєчасно зупинитися, уникнути різких слів, негативних узагальнень та перебільшень («Від тебе ніколи не почуєш нічого розумного», «Ти завжди брешеш», «Таких, як ти, навіть у в'язницю не беруть» тощо), загрозливих зворотів як попереджень («Дивіться ж мені, щоб зробили...», «Спробуйте мені тільки не...». Це ображає вихованців, підриває довіру до здатності педагога бути справедливим.

Виділяють негативні стереотипи педагогічної поведінки, що породжують незадоволення учнів педагогами, стимулюють розвиток конфліктів: емоційні спалахи, дратівливість через дрібниці; безпідставні дії; використання дитячих методів дисциплінування, відкритий розподіл учнів за симпатіями; залякування, вимоги у формі

погроз; надмірна фіксація уваги на недоліках учнів; привселюдні образи; втручання у світ особистісних стосунків хлопців і дівчат; негативна оцінка інших викладачів при учнях тощо.

Психолого-педагогічна наука виокремлює **п'ять стилів поведінки** в конфліктній ситуації.

1. **Конкуренція або суперництво, прагнення стати центром ситуації.** За цієї позиції погляди, потреби інших учасників ситуації не сприймаються як значущі. Кожен відстоює свою думку, поведінку як єдино правильну, ігноруючи міркування інших. Це активний, майже агресивний наступ, намагання вирішити конфлікт, ігноруючи інтереси інших осіб. Виявляється в діях, задоволенні власних інтересів, які шкодять іншим учасникам конфлікту.

2. **Уникнення.** Пов'язаний з намаганням відсунути конфліктну ситуацію якомога далі, сподіваючись, що все вирішиться само собою. Часто при цьому послуговуються тезою, що «поганий мир кращий за добру сварку». Така стратегія не завжди свідчить про намір ухилитися від вирішення проблеми. Вона може бути і конструктивною реакцією на конфліктну ситуацію, коли вирішення її більш доцільно відкласти на пізніше. Проте захоплення стратегією уникнення може призвести до втрати особистісних позицій у колективі.

3. **Пристосування.** Йдеться про взаємне пристосовування партнерів, за якого людина діє, не відстоюючи своїх інтересів.

4. **Співробітництво.** Головне для нього – прагнення разом підійти до ефективного вирішення ситуації конфлікту з урахуванням інтересів, потреб обох сторін, пошук взаємовигідних умов і шляхів досягнення порозуміння. Ця стратегія є найефективнішою для налагодження нормальних стосунків, але вимагає більше часу. Крім того, обидві сторони повинні вміти пояснити свої бажання, висловити свої потреби, вислухати одне одного, виробити альтернативні варіанти дій.

5. **Компроміс.** Виявляється у намаганні не загострювати ситуації конфлікту за рахунок взаємних поступок інтересами. Він схожий на співробітництво, але його досягнення відбувається на поверхневому рівні стосунків. Партнери не враховують глибинних потреб, інтересів, а задовольняються зовнішньою стороною поведінки.

Стиль конкуренції, суперництва може використовувати педагог, який має сильну волю, достатній авторитет, владу, не дуже зацікавлений у співробітництві з учнем і прагне в першу чергу задовольнити власні інтереси. Його можна використовувати, якщо:

- результат конфлікту дуже важливий для вас, і ви робите велику ставку на своє рішення проблеми що виникла;
- маєте достатню владу й авторитет, і очевидно, що запропоноване вами рішення – найкраще;
- відчуваєте, що у вас не існує іншого вибору, і вам є що втрачати;
- мусите прийняти непопулярне рішення, й у вас достатньо повноважень для здійснення цього кроку.

Відтак, варто взяти до уваги, що цей стиль, окрім почуття відчуженості, нічого більше не зможе викликати.

Стиль співробітництва можна використовувати, якщо, відстоюючи власні інтереси, ви змушені брати до уваги потреби та бажання іншої сторони. Цей стиль найбільш важкий, тому що він вимагає більш тривалої роботи. Мета його застосування - розробка довгострокового взаємовигідного рішення. Такий стиль вимагає вміння пояснювати свої бажання, вислуховувати один одного, стримувати свої емоції. Відсутність одного з цих факторів робить цей стиль неефективним.

Для розв'язання конфлікту цей стиль можна використовувати в таких ситуаціях:

- необхідно знайти спільне рішення, якщо кожний із підходів до проблеми важливий і не допускає компромісних рішень;
- у вас тривалі, міцні та взаємозалежні відносини з іншою стороною;
- основною метою є набуття спільного досвіду роботи;
- сторони здатні вислухати один одного та викласти сутність своїх інтересів.

Стиль компромісу. Сутність його полягає в тому, що сторони прагнуть врегулювати розбіжності при взаємних поступках. У цьому плані він трохи нагадує стиль співробітництва, однак здійснюється на більш поверхневому рівні, тому що сторони в чомусь поступаються один одному. Цей стиль є найбільш ефективним, якщо обидві сторони прагнуть до того ж самого, але знають, що одночасно цього не можна здійснити. При використанні цього стилю акцент робиться не на рішенні, що задовольняє інтереси обох сторін, а на варіанті, який можна описати словами: «Ми не можемо в цілому виконати свої бажання, отже, необхідно дійти рішення, з яким кожний із нас міг би погодитись».

Такий підхід до розв'язання конфлікту можна використовувати в таких ситуаціях:

- обидві сторони мають однаково переконливі аргументи;
- задоволення вашого бажання має для вас не надто велике значення;
- вас може влаштувати тимчасове рішення, тому що немає часу для вироблення іншого або ж інші підходи до рішення проблеми виявились неефективними.

Стиль відхилення (уникнення конфлікту) реалізується зазвичай, коли проблема не настільки важлива для вас, ви не відстоюєте свої права, не співпрацюєте ні з ким для вироблення рішення та не хочете витрачати час і сили на її рішення.

Стиль відхилення можна рекомендувати до застосування в таких ситуаціях:

- джерело розбіжностей несуттєве для вас порівняно з іншими, більш важливими завданнями, а тому ви вважаєте, що не варто витрачати на нього сили;
- знаєте, що не можете або навіть не хочете вирішити питання на свою користь;
- у вас мало влади для рішення проблеми в бажаний для вас спосіб;
- хочете виграти час, щоб вивчити ситуацію і одержати додаткову інформацію, перш ніж прийняти якесь рішення;
- намагатись вирішити проблему негайно небезпечно, тому що розкриття та відкрите обговорення конфлікту можуть тільки погіршити ситуацію;
- у вас був важкий день, а рішення цієї проблеми може принести додаткові неприємності.

Не слід думати, що цей стиль є втечею від проблеми чи ухиленням від відповідальності.

У дійсності відхід чи відстрочка може бути цілком виправданою реакцією на конфліктну ситуацію, тому що за цей час вона може розв'язатися сама собою або ви зможете зайнятись нею пізніше, коли будете мати достатньо інформації та бажання розв'язати її.

Стиль пристосування означає, що ви дієте разом з іншою стороною, але при цьому не намагаєтесь відстоювати власні інтереси з метою згладжування ситуації та відновлення нормальної робочої атмосфери. Томас і Кілменн вважають, що цей стиль є найбільш ефективним, коли результат справи надзвичайно важливий для іншої сторони і не дуже істотний для вас, або коли ви жертвуєте власними інтересами на користь іншої сторони.

Стиль пристосування може бути застосований у таких найбільш характерних ситуаціях:

- найважливіше завдання – відновлення спокою та стабільності, а не розв'язання конфлікту;
- предмет розбіжності неважливий для вас або вас не дуже хвилює те, що сталося;
- вважаєте, що краще зберегти хороші стосунки з іншими людьми, ніж відстоювати власну точку зору;
- усвідомлюєте, що правда на вашому боці;
- відчуваєте, що у вас недостатньо влади чи шансів перемогти.

Треба пам'ятати, що жоден із розглянутих стилів розв'язання конфлікту не може бути виокремлений як найкращий. Треба навчитись ефективно використовувати кожний із них і свідомо робити той чи інший вибір, з огляду на конкретні обставини.

Педагог повинен уміти успішно використовувати кожен зі стилів вирішення конфліктної ситуації, враховуючи конкретні обставини: вміти поступатися, йти на розумний

компроміс, встановлювати партнерські стосунки і, водночас, відстоювати власну позицію, розширюючи арсенал стилів, а не діяти за єдиним стандартом.

Ви ознайомилися з темою «Конфлікти». Сьогодення накладає на нас та наших учнів свій неповторний відбиток. Здається, що саме зараз у нас такі невиховані, байдужі та конфліктні. Та це не так. Пояснення одне – вікова група, з якою нам доводиться працювати – підлітки, бо саме в цьому віці відбуваються психофізіологічні зміни в організмі людини, а також вікова криза. Тому педагогічний конфлікт на ланці «учень – педагог/майстер виробничого навчання» має свої особливості, які обов`язково слід враховувати при взаємодії з учнем.

Головим моментом запобігання конфлікту є формування позитивного психологічного клімату під час уроку, позакласного спілкування, особистої бесіди.

Поради психолога

Під час спілкування з підлітками передбачайте можливі наслідки Ваших критичних зауважень. У конфліктній ситуації контролюйте свої емоції та слова.

Обирайте свою стратегію поведінки при конфлікті:

- пристосування;
- компроміс;
- співробітництво;
- ігнорування або уникнення;
- суперництво чи конкуренція.

Під час розв’язання конфлікту намагайтесь поставити на перше місце інтереси учня. Уникати конфліктних ситуацій, щоб їх не розв`язувати. У спілкуванні з учнями будьте більш гнучкими, об’єктивними, мудрими. Оцінюйте не окремого учня, а його вчинки. Більше уваги приділяйте індивідуальному спілкуванню.

Список використаних джерел

1. Бурнард Ф. Тренинг навыков консультирования / Ф. Бурнард. – СПб: Питер, 2002.
2. Корнев М.Н., Коваленко А.Б., Соціальна психологія; Підручник. – К., 1995.
3. Дементьев П.С. Перепідготовка кадрів для психологічної служби в системі освіти II Практична психологія та соціальна робота / П.С. Дементьев. 1998. – № 6-7.
4. Скрипко Л.В. Подготовка к эффективному обучению II Практична психологія та соціальна робота / Л.В. Скрипко. – 1998. – № 6-7.
5. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения / Ю.А. Клейберг. – М., 2001.
6. Ложкін Л.В.Психологія конфлікту, Навчальний посібник / Л.В.Ложкін, Н.І.Пов`якель. – К., 2007.
7. Левин Н.К. Разрешение социальных конфликтов / Н.К. Левин. – СПб. Речь. 2000.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Попович Тетяна Анатоліївна,
Слов`янський професійний художній ліцей

Для забезпечення якісної підготовки спеціалістів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) необхідно зрозуміти психологічну сутність специфіки професійно-технічного теоретичного і виробничого навчання, взаємозв`язок окремих видів педагогічної діяльності, щоб отримати можливість конкретизувати їх в своїй діяльності.

Навчальною метою психології професійно-технічної освіти є засвоєння психологічних особливостей учнів ПТНЗ, закономірностей становлення особистості в юнацькому віці, особливостей взаємовідносин та відношення до оволодіння професією настільки повно і

точно, щоб в подальшому в педагогічній діяльності постійно враховувати ці аспекти в навчальній і виховній роботі з ними [7, 182].

Без знань вікових та індивідуальних особливостей психіки учнів, їх направленості та відношення до навчання в ПТНЗ, сильних та слабких психічних властивостей і психічних станів успішно вирішувати педагогічні проблеми на кожному занятті неможливо.

Мета статті – розглянути психолого-педагогічні аспекти підготовки спеціалістів професійно-технічних навчальних закладів.

Для педагогів системи професійно-технічної освіти (ПТО) психологічні основи освіти мають важливе значення: для вдосконалення систем, форм і методів підготовки кваліфікованих робітників; для визначення і розвитку загальних і професійних здібностей учнів; для підвищення педагогічної майстерності викладачів та майстрів виробничого навчання.

Виховання, навчання, теорія та практика повинні бути тісно пов`язані як в педагогічному процесі освіти, так і в психологічному – формування особистості.

Сучасний стан виробництва актуалізує проблему підготовки спеціалістів в системі професійно-технічної освіти в її різних проявах: промисловому секторі, в навчанні і вихованні, культурно-пізнавальній діяльності. Професійна освіта направлена на формування спеціаліста, відповідального за цілісність розвитку виробництва.

Проблема кадрових ресурсів тісно пов`язана з актуальними аспектами ПТО. Держава повинна бути зацікавлена в розвитку професійно-технічної освіти як освітньої педагогічної парадигми, надати їй пріоритетного державного значення.

Одним із складових аспектів розвитку виробництва є формування результативно діючої системи підготовки спеціалістів в ПТНЗ. В зв`язку з цим задача організації навчального процесу в підготовці спеціалістів, формування їх професійних та ділових якостей, висувається в якості ведучої задачі, як програми подальшого розвитку промисловості чи сфери обслуговування, так і становлення навчально-педагогічної системи.

Потреба вдосконалення системи професійної освіти викликана соціальним замовленням суспільства: сьогодні змінюються вимоги до рівня якості підготовки спеціалістів зі сторони роботодавця, а значить і до педагогічної діяльності. Виникла необхідність розробки такої моделі професійно-технічної освіти, яка б забезпечила стійке положення спеціалізованого навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Від сучасного учбового закладу потребують впровадження нових підходів до навчання, які б забезпечували фундаментальність, розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій, потреб в самоосвіті на основі потенційної багатоваріантності змісту і організації навчального процесу.

Рівень економічного розвитку держави напряму залежить від рівня кваліфікації робочих кадрів. Відповідно розвиток системи професійно-технічної освіти пред`являє підвищені вимоги до якості підготовки спеціалістів.

Домінуюче місце серед змін в навчально-педагогічній парадигмі відведено новим еталонам змісту професійної освіти, орієнтованим на підготовку спеціалістів для різних галузей виробництва та сфери обслуговування населення. У зв`язку з цим виникла необхідність розробки психолого-педагогічних аспектів як цілісної системи до складу яких повинні входити методологічні установи сумісних наукових систем: методики, соціології, філософії.

Одним із психолого-педагогічних аспектів професійної освіти в сфері обслуговування населення є діяльно-творча функція, яка сприяє розвитку якостей учня як спеціаліста, так і виконавця. Згідно неї, психолого-педагогічна підготовка спеціаліста потребує досягнення органічної єдності теорії та практики, навчання та виховання, викладання спеціальних і загальноосвітніх дисциплін; усвідомлення кожним учнем свого місця, розвиток особистісних, інтелектуальних, культурних і духовно – моральних якостей.

Аналіз досвіду сучасних педагогів – новаторів показує, що найбільш ефективним напрямком підвищення якості будь-якого навчально-виховного процесу є створення таких

психолого-педагогічних умов, в яких учень може зайняти активну особистісну позицію, в повній мірі розкритися не тільки як об`єкт виховання, але і як суб`єкт, здібний до творчого самовдосконалення.

В управлінні процесом підготовки спеціалістів, формування і становлення їх не тільки як професіоналів, але й особистостей, потрібно відмітити нові підходи й методики викладання спеціальних дисциплін з використанням ігрових і проблемних методів навчання, моделювання виробничих ситуацій, використання психолого-педагогічних тренінгів.

В Слов`янському професійному художньому ліцеї (СПХЛ) готують спеціалістів з професії «Кравець». При вивченні теми «Індивідуальне виробництво» з предмету «Технологія виготовлення одягу» учням пропонується відтворити виробничий процес в ательє при оформленні замовлення. Учні розподіляють ролі замовника, адміністратора, закрійника, завідуючого або власника ательє. На уроці моделюються різні ситуації, що можуть виникнути при відвідуванні ательє, втому числі і конфліктні.

Психолого-педагогічні дослідження показують, що особливості розвитку особистості залежать від умов, засобів,способівтаформ спілкування [7, 187].

Впровадження в навчальний процес інноваційних форм навчання сприяє тому, що для рішення навчальних задач учні самі починають використовувати поряд з традиційними нетрадиційні форми навчання. Таким чином вони становляться не об`єктами, а суб`єктами комунікативного спілкування з викладачем. Це принципово важливий момент в педагогіці співпраці.

Одним із аспектів підготовки спеціалістів в ПТНЗ у будь – якій галузі сучасного виробництва є так званий «фактор людини». Особливо велике значення психологічні фактори набувають при виробничому навчанні у зв`язку з недостатньою соціальною адаптованістю і професійною майстерністю учнів [9, 175].

Згідно результатів проведення оцінки конституційних факторів особистості за Кеттеллом, для вивчення впливу психічних якостей учнів на ефективність професійного навчання в групах кравців, було зроблено висновки: учнів, які ефективно навчаються, відрізняють висока емоційна тривкість, стриманість та впевненість у собі. Ці риси набувають певного змісту у зіставленні зі структурою втрат робочого часу, де значне місце посідають міжособистісні конфлікти. Останні, в свою чергу, визначаються властивостями емоційної сфери. Таким чином, стан емоційної сфери є визначальною професійно значущою властивістю учня. Безумовно, його треба доповнити характеристиками уваги, латентного часу реакції та координації рухів. Професійно значущими рисами особистості учня – кравця є, крім сенсомоторних показників, емоційна тривкість, стриманість та впевненість у собі, що створює базу для удосконалення програм профвідбору за фахом.

Відповідність змісту вимог майбутньої професійної діяльності, зв`язок теоретичного і практичного навчання, виробнича практика – все це формує основу висококваліфікованих спеціалістів.

Результати учбової діяльності знаходяться в прямій залежності від співвідношення рівнів теоретичної і практичної підготовки. В підготовці спеціалістів в професійно-технічних навчальних закладах важливе формування професійних навичок під час виробничої практики, які виявляють здібності учнів до упорядкування інформації отриманої під час теоретичних знань. Поряд з перевіркою здібностей учнів до розвитку професіоналізму, практики мають значення і для сприяння розвитку комунікативних навичок, формують позитивне відношення до праці.

Для психологічної готовності учнів ПТНЗ до трудової діяльності на виробництві ефективним є включення їх до складу бригад високого рівня розвитку, в яких відмічена найменша текучість кадрів, і під час виробничої практики, і під час працевлаштування. Експериментально підтверджено положення про те, що включення учнів в соціально-економічну діяльність промислових підприємств в складі бригад сприяє:

- адаптації учнів в виробничому колективі ще до вступу в самостійну трудову діяльність;

- активізації розвитку психічних функцій;
- формування соціальних якостей необхідних молодому робочому;
- покращення професійної підготовки учнів ПТНЗ [9, 183].

Реалії сьогодення диктують нові підходи до формування навчального процесу в ПТНЗ. Необхідно розробити та прийняти концепції розвитку на найближчі роки з орієнтацією на потреби місцевого ринку праці. Особливістю інформаційно-навчального середовище є напрямок на засвоєння учнями професії – порядок роботи в ній визначається вимогами, які висуваються спеціалістам на сучасному виробництві.

Список використаних джерел

1.Вікова і педагогічна психологія: Хрестоматія / Скл. І.В. Дубровіна, А.М. Прихожан, В.В. Зацепін. – М.: Академія, 2005.

2.Громкова М.Т. Психологія і педагогіка професійної діяльності / М.Т. Громкова. – М.: ЮНІТІ, 2003.

3. Зимняя И.А. Новое учебное пособие по педагогогической психологии / И.А. Зимняя. – 2009. – № 2.

4. Общая психология: Учебник для студентов под редакцией А.В. Петровского. – М. 2006.

5.Педагогика: Навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів /під редакцією Ю.К. Бабанського. – М., 1988.

6.Педагогический менеджмент и прогрессивные технологии обучения. – М.: 2006.

7.Платонов К.К. Психология: [учеб. пособие] / К.К. Платонов, Г.Г. Голубев. – М.: «Высш. Школа», 1997.

8.Пути повышения эффективности уроков по специальним предметам в ПТНЗ / Пособие под редакцией Н.Н. Волкова, 2005.

9.Трудова підготовка школярів та підготовка вчителів трудового навчання: історія, сучасність, перспективи розвитку: Матеріали науково-практичної конференції. – Київ-Слов`янськ : ІЗМН, 1997.

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ

Прилуцька Світлана Олексіївна,
викладач спецдисциплін,
ДНЗ «Донецький центр
професійно-технічної освіти» (115)

Впровадження проектних педтехнологій у навчальний процес Донецького Центру професійно-технічної освіти (115) ведеться вже протягом кількох років. Змінюються масштаби та тематична направленість учнівських проектних робіт, розширюються міжпредметні зв’язки, ускладнюються дидактичні цілі, проекти набувають багатогранності, стають більш тривалими та об’ємними. У ДЦПТО реалізовано вже кілька десятків різнострокових навчальних та виховних проектів, в додатках подані приклади проектів, реалізованих особисто мною. Аналізуючи результати проектної діяльності, вважаємо, що впровадження проектних технологій значно підвищує не тільки загальну мотивацію до навчання, а ще й рівень засвоєння професійних знань та навичок.

Сучасний робітник повинен не тільки мати суто професійні знання та навички, йому необхідно вміти вигідно себе «подавати». Поняття «конкурентноспроможності» включає наявність у потенційного робітника таких навичок та якостей, які дають йому змогу пристосуватися до динамічних умов та вимог ринкової економіки.

На жаль, традиційні педагогічні методи та прийоми не дають учням реального уявлення, що на них чекає в умовах виробництва, як виживати в умовах ринкової конкуренції. Тож задача викладачів та майстрів в системі ПТО – допомогти молодим людям

не тільки розкрити та реалізувати свої професійні якості, а ще й виховати в них такі особистісні риси, які дозволять їм отримати гідну роботу, втриматись на ній та довести свою професійну та особисту спроможність. Саме впровадження проектних технологій навчання дає можливість виховання у молоді необхідних соціальних та професійних навичок.

Актуальність впровадження проектних технологій. Основною проблемою контингенту навчальних закладів в системі ПТО є вкрай низький рівень шкільних знань. Не можна не брати до уваги, що певний процент учнів – це діти з обмеженими можливостями, з легкою розумовою відсталістю, ДЦП, вадами слуху та розвитку. Мотивація до навчання та отримання робітничої професії також дуже низька. Першочерговою задачею викладацького складу є створити такі умови навчання, щоб діти мали змогу переглянути своє ставлення до навчання взагалі та до набуття робітничої професії зокрема. Тобто форми навчання мають відрізнятися від традиційного шкільного уроку. Одним з інструментів підвищення мотивації учнів до навчання є впровадження проектних технологій з використанням ІКТ.

В сучасних умовах робітник, який зовсім не володіє ІКТ не представляє жодної цінності для роботодавця. Комп'ютерна грамотність сьогодні не менш важлива за загальну та професійну підготовку. Вміння впевнено користуватися ПК необхідно молодому робітнику як здатність просто дихати, говорити, рухатись. Без цього неможлива ні самоосвіта, ні подальша освіта та удосконалення. Саме тому усі навчальні проекти, які були реалізовані в нашому навчальному закладі обов'язково передбачаливикористання ІКТ.

Проектна технологія моделює життєві та виробничі ситуації, які цілком ймовірно могли статися в реальності. Протягом дослідницької роботи над проблемою учні тренуються не тільки аналізувати та прогнозувати ситуацію, а ще й приймати рішення, відчувати відповідальність. Проектна педагогічна технологія не тільки розвиває критичне мислення; формує здібності знаходити оптимальні й ефективні засоби та методи для досягнення поставленої мети; розвиває уміння ставити цілі, визначати послідовність дій; планувати діяльність, весь процес роботи від початку і до кінця; а й також формує уміння подавати результати своєї діяльності як у документальному, так і в усному вигляді для публічної презентації з використанням ІКТ. Учні набувають навичок роботи з інформацією (відбирають потрібну інформацію, аналізують її, систематизують та компілюють) з використанням ІКТ.

Дослідження ефективності впровадження проектних технологій.

Дослідницька робота над впровадженням проектних технологій тривала протягом 2009–2012 роки. Робота проводилися поетапно і триває дотепер.

На першому ***діагностичному*** етапі (2009–2010 н/р) вивчався педагогічний досвід впровадження проектних технологій, теоретична база [3, 4, 5, 7], характерні риси, обов'язкові етапи педагогічних проектів, які пройшли апробацію в інших навчальних закладах. У цей же період було сплановано та проведено перше учнівське дослідження «Хто ти? Людина чи недокурок?».

На другому ***прогностичному*** етапі (2010–2011 н/р) тривала робота з розробки та апробації власних проектів. В цей період були проведені проектні роботи різними викладачами та майстрами в/н. Найбільш яскраві та результативні були проекти зберігаються в мультимедійній скарбничці нашого навчального закладу. В ході аналізу та обговорення результатів проектної роботи на педагогічних радах та засіданнях методкомісій виявлялися труднощі та обговорювались недоліки, шляхом спроб та помилок поступово формувалися рекомендації щодо впровадження різноманітних навчальних проектів.

Протягом 2011–2012 навчального року проводилися ***практичнийта узагальнюючий*** етапи дослідження. В проектах цього року були враховані зауваження та пропозиції, які виникли минулого року, значно розширилися міжпредметні зв'язки, проекти стали більше практичними, наближеними до життя. Можна з певністю твердити, що проекти стали масштабнішими, масовішими, набули загальноліцейного характеру. В цей період велася серйозна аналітична робота: усі керівники проектів підготували методичні розробки та мультимедійні презентації, були направлені до друку в журнал «Профтехосвіта» статті з

освітленням цієї тематики (М.А.Бєлова, Т.В.Протасова, С.О.Прилуцька). Проект Т.М. Міщенко було подано на конкурс журналу «Профтехосвіта» на кращий виховний захід у системі ПТО, присвячений «Дню здоров'я».

В рамках узагальнюючого етапу було проведено моніторинг стану мотивації учнів до навчання, працевлаштування та самовдосконалення, моніторинг якості отриманих знань з професійної підготовки. Результати виявили значне підвищення мотивації учнів та якості отриманих знань.

Впроваджувальний етап триває досі і буде продовжуватися надалі. На нашу думку, проектні педагогічні технології виявилися досить ефективними та корисними, більшість педагогічних працівників нашого закладу серйозно зацікавились цією інновацією, підхопили цю ідею та мають намір впроваджувати її в своїй подальшій роботі.

Особливості впровадження проектних технологій у ПТНЗ.

Реалізація проектів у ПТНЗ обов'язково припускає взаємозв'язок теоретичного та виробничого навчання, широкі міжпредметні зв'язки. Проекти виконуються впродовж визначеного відрізка часу. У них є чітко виражені початок і кінець. Проект закінчується, коли досягнуті його основні цілі. Проекти – це заходи, які певною мірою неповторні й однократні. Разом із тим ступінь унікальності може сильно відрізняти один проект від іншого. Проектна діяльність відкриває в учнях лідерів, які уміють організовувати роботу в своїх групах, азартних людей, які вміють доводити свою точку зору. Розвивається вміння співпрацювати, відчувати себе членом команди, брати відповідальність на себе, аналізувати результати діяльності. Це відповідає соціальному запиту сучасності, коли надається перевага комунікативній компетентності (навчитися жити разом).

Привикористанні проектної технології змінюється роль викладача. Викладач стає одним з членів проектно-дослідницького колективу і може брати на себе різноманітні соціальні ролі в малій групі – джерела ідей, інформації, порадника, референта тощо. Він так само, як і інші члени проектної групи, вступає до системи відносин, взаємодії, співпраці, несе відповідальність за навчально-проектну діяльність. Завдання педагога – відкрити вихованцям багатоманіття корисних для їх розвитку видів діяльності та спонукати до корисних справ, стримуючи від шкідливих. Проектнітехнології навчання відтворюють процеси дослідницької діяльності на відміну від традиційних лінійних технологій навчання. Хоча зміст та форма учнівських проектів може сильно відрізнятися, усі проектні роботи мають спільні риси та повинні буди побудовані за спільним планом, мати характерні етапи.

Основні етапи учнівської проектної діяльності.

І етап – Пошуковий. Викладач повідомляє учням тему проекту, мету та задачі проектної роботи, заохочує їх до самостійної праці. Робота над проектом починається з визначення переліку робіт, необхідної кількості учасників і розподілу обов'язків між учасниками проекту. На даному етапі проекту працює група «дослідників», що вивчає питання, підбирає матеріал: книги, журнали, брошюри, фото, матеріали з Інтернету.

ІІ етап – Аналітичний. У проведенні етапу беруть участь групи «Менеджерів», «Соціологів», «Фотографів», «Журналістів», і «Бухгалтерів» (звісно, можливі варіанти). Групи аналізують зібрану до проекту інформацію, планують і організовують роботу із досягнення основної мети проекту: виготовляють ескізи, макети, фотоальбоми, мультимедійні продукти тощо, підбирають додатковий матеріал. Бухгалтери готують перелік необхідного матеріалу, складають кошторис, можливо, шукають джерело фінансування.

ІІІ етап – Практичний. Це виконання практичного завдання, яке обирається залежно від професії. Наприклад, виконання макіяжу, зачіски, виготовлення швейного виробу, квіткової композиції або створення ландшафтної ділянки. Причому окремі кроки роботи необхідно фотографувати або знімати на цифрову фотокамеру. Отримані фотографії (відео) слід використовувати у створенні звіту. Звіт можна виконувати у різній формі з використанням інформаційних комп'ютерних технологій – текстовий документ, портфоліо, фільм, мультимедійна презентація, публікація, або міні-сайт. Таким чином можна оформити будь-яке пробне кваліфікаційне завдання.

IV етап – Презентаційний. Огляд результатів проекту проводиться у вигляді виставки готових робіт та мультимедійних продуктів, в яких відображена вся послідовність виконання цього виду робіт. На фотографіях, в фільмах, або презентаціях обов'язково присутні учні-виконавці. Це виключає можливість використання чужих даних, та доводить, що учень, або група учнів насправді самостійно виконувала творче завдання. Огляд-конкурс проводиться у присутності компетентного журі, які заповнюють оцінювальні листки, аналізують подані роботи, надають слушні зауваження.

V етап – Контрольний. На даному етапі після оголошення оцінок журі проводиться обговорення-дискусія, що оцінює результати та якість самого проекту. Учасники проекту, виконавці робіт, можуть і самі порівняти результати своєї роботи, збагнути масштаб творчого натхнення, звернути на зауваження. Обов'язковим є момент рефлексії, коли учні можуть не тільки оцінити свої творчі здобутки, а ще й рівень комфортності своєї участі у колективному проекті.

Результати. Досліджувалось підвищення комп'ютерної грамотності учнів. Серед учнів першого курсу навчання в кожній групі у вересні 2009 р. було проведено стартовий контроль знань за допомогою тестової оболонки HIPERTEST (Розроблена в 2006 році Тюриковою О.Д., Донецький економіко-правовий технікум ім. Н.П. Балліна). Тестове завдання містить в собі 5 блоків по 20 запитань в кожному. Блоки присвячені певним темам програми з предмету «Інформаційні технології»: MSWord 2007, MSExcel 2007, MSPowerPoint 2007, Skype, Internet. Ця тестова оболонка не тільки оцінює знання, виставляє загальний бал за 12-бальною системою, а ще й виводить на екран відсоток правильних відповідей. Таке саме тестування було проведено в тих же групах ще двічі – наприкінці першого семестру у грудні 2009 р., коли закінчується навчальний курс «Інформаційних технологій» і напередодні державної кваліфікаційної атестації у червні 2011 р., тобто на цей період учні вже брали участь у 2-3 проектних роботах. Моніторинг показав, що рівень зростання комп'ютерної грамотності учнів найпотужніший саме після участі в навчальних проектних роботах, а не по закінченню курсу «Інформаційних технологій». Наше дослідження певністю доводить доцільність впровадження проектних педагогічних технологій з використанням ІКТ у навчальний процес ПТЗ. На відміну від традиційних методів навчання, учнівські проекти дозволяють готувати справді конкурентоспроможних кваліфікованих робітників на потребу сучасного ринку праці.

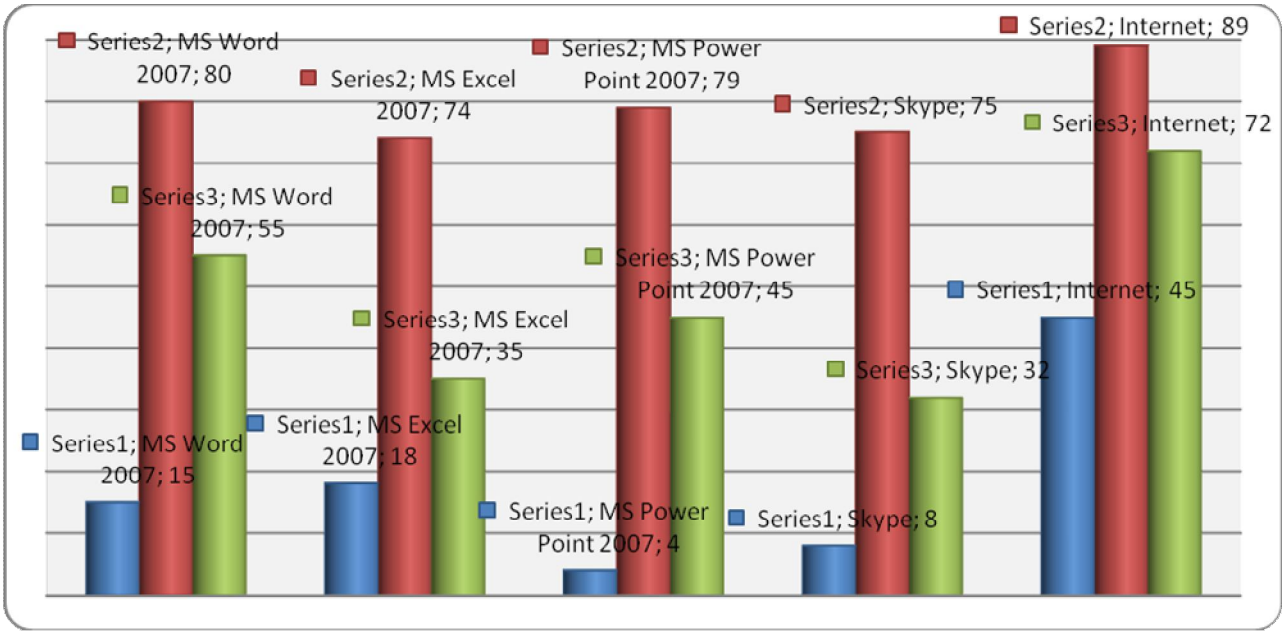

Рис. 1. Рівень зростання комп'ютерної грамотності учнів,%

Примітки:

Результати стартового контролю – вересень 2009 р.
Результати контролю перед ДКА – червень 2011 р.
Результати контролю наприкінці І семестру – грудень 2009 р.

Висновки. Проектні технології навчання – це багатобічний інтерактивний процес, це комплекс взаємозалежних дій, які потребують посиленої дослідницької та творчої активності учнів. Протягом роботи над проектом відбувається інтеграція навчальних дисциплін, взаємодія учнів та педагогів, сумісна праця «на результат». Навчальні проекти дають більші можливості для використання індивідуального підходу до кожного учня і виховання соціальних навичок. Широкі міжпредметні зв'язки формують в учнів цілісну систему світосприйняття, сприяють більш плідному становленню молоді, підготовці високо кваліфікованих робітників. Проектні технології навчання слід ширше використовувати у навчальному процесі ПТНЗ.

Список використаних джерел

1. Мариновська О.Я. Школа векторного проект-дизайну / О.Я. Мариновська. – Івано – Франківськ,–2008. – 104с.
2. Онопрієнко О.,Кондратюк О. Проекти в початковій школі.– К.:Шк. світ,–2008 – С.4-43.
3. Романовська М. Метод проектів у виховному процесі:[метод.посіб.] / М. Романовська. – Х.:Ранок,–2007. – 160с.
4. Телячук В.П. Інноваційні технології в початкові школі / В.П.Телячук, О.В. Лесіна. – Х.:Вид. група «Основа»,–2007. – 233с.
5. http://osvita.ua/school/theory/1158
6. http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/formuvannja_gotovnosti_uchniv_do_proektno_vprovadzhuvalnoji_dijalnosti/63-1-0-7321
7. http://uk.wikipedia.org/wiki/Проектні_технології_в_навчанні
8. http://www.uhl-edu.kiev.ua/ukr/technologies/projective_edu_det.html
9. http://project.iteach.com.ua/about
10. http://muzicteacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja_v_suchasnij_shkoli/1-1-0-5
11. http://metodcentr10.at.ua/publ/tekhnologichnij_cikl/proektna_tekhnologija_v_trudovomu_navchanni_ta_vikhovanni/6-1-0-37

СОЦІАЛЬНО–ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Присяжнюк Валентина Юріївна,
Центр професійно-технічної освіти
(м. Житомир)

Психологічна служба професійно-технічного навчального закладу діє відповідно Закону України «Про освіту», Закону України «Про професійно – технічну освіту» №103/98 – ВР, із змінами від 19 грудня 2006 р., нової редакції Положення про психологічну службу системи освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2009 р. № 616.

Основною метою діяльності психологічної служби є психологічне забезпечення та підвищення ефективності педагогічного процесу, захист психічного здоров'я і соціального благополуччя усих його учасників.

Соціально-педагогічний супровід навчально-виховного процесу спрямований на надання соціально-педагогічної допомоги соціально незахищеним категоріям учнів з метою подолання ними життєвих труднощів та підвищення їхнього соціального статусу [4].

Діяльність психологічної служби професійно-технічного навчального закладу забезпечують практичний психолог та соціальний педагог. Однією з найважливіших умов успішної діяльності психологічної служби, як адміністративної ланки навчального закладу, є тісна співпраця цих спеціалістів, що забезпечує системність, послідовність, всебічність, цілісність супроводу навчально-виховного процесу.

Завданнями цілісного психологічного та соціально-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу професійно – технічного навчального закладу є :

- забезпечення та підвищення ефективності педагогічного процесу;
- збереження психічного здоров'я і соціального благополуччя усіх учасників навчально-виховного процесу, створення комфортного психологічного клімату в учнівському та педагогічному колективах;
- надання комплексної соціально-педагогічної допомоги соціально незахищеним категоріям учнів з метою подолання ними життєвих труднощів;
- створення умов та проведення заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування соціально-позитивних ціннісних орієнтацій учнів, їх професійного самовизначення, підвищення їхнього соціального статусу;
- превенція негативних явищ в учнівському середовищі.

Забезпечення та підвищення ефективності педагогічного процесу здійснюється за рахунок його максимальної психологізації, що передбачає наповненні кожного його структурного компонента психологічними знаннями і вміннями.

На кожному етапі роботи з вихованцем основним для педагога повинен бути внутрішній світ дитини. Які вікові характеристики притаманні цьому віку? Які позитивні риси характеру притаманні дитині? Які негативні? Які її прагнення, інтереси, мотиви, цінності? Які її потреби залишені нереалізованими і чому? Відповіді на ці питання дозволять досягнути успіху в роботі з учнем на всіх етапах, забезпечать особистісно-орієнтований підхід, нададуть стосункам «педагог-учень» гуманістичного, демократичного характеру.

Тому від класних керівників, майстрів виробничого навчання, вихователів гуртожитку вимагається володіння найпростішими педагогічними діагностичними методиками; навичками спостереження, емпатійного слухання, консультування; фасилітативними вміннями [1, 87].

В цьому аспекті викликає тривогу психологічна культура майстрів виробничого навчання. Нерідко ними стають люди без педагогічної освіти, з усіх методів впливу на дитину вони знають щонайбільше три-чотири [5, 11].

Саме тому спеціалісти психологічної служби є постійними доповідачами шкіл психолого-педагогічних знань, молодого майстра, молодого викладача. Особлива увага приділяється роботі з класними керівниками та вихователями гуртожитку. Підвищення їх психологічної культури, рівня психологічних, соціально-педагогічних знань здійснюється шляхом індивідуального та групового консультування, просвітницького інформування, укладання та розповсюдження методичних рекомендацій, проведення інтерактивних просвітницьких заходів. У цьому напрямі у Центрі ПТО м. Житомира з класними керівниками та вихователями гуртожитку було проведено семінар «Вивчення нового контингенту учнів та формування колективу груп», семінар-практикум «Технології педагогічної діагностики», інтерактивну лекцію «Соціалізація як процес формування соціально – компетентної особистості учня», круглий стіл «Компетентність класного керівника у роботі з гіперактивними учнями»,проблемний семінар «Діти з особливими потребами та інклюзивна

освіта», семінар «Компетентісно-орієнтований підхід до навчання та виховання молоді», конференцію з захистом педагогічних міні-проектів «Ціннісні орієнтації учнівської молоді», укладено та розповсюджено методичні рекомендації «Ключові компетентності учнів».

Варто відмітити, що з метою підвищення ефективності педагогічного процесу спеціалісти психологічної служби в своїй роботі з учнями, педагогами та батьками використовують здебільшого інтерактивні форми роботи та пропагандують це серед класних керівників, вихователів та майстрів виробничого навчання.

З метою збереження психічного здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу, створення комфортного психологічного клімату в учнівському та педагогічному колективах в навчальному закладі було впроваджено проект «Психічне здоров'я», в рамках якого було проведено соціально-психологічне дослідження «Оцінка рівня соціально-психологічного клімату в колективі навчального закладу», діагностику «професійного вигорання» серед педагогічних працівників. За результатами діагностичної роботи заплановано та проведено просвітницький психологічний практикум «Вплив мікроклімату групи на духовний розвиток учнів», заняття-релаксацію з елементами психотренінгу для педагогів «Профілактика емоційного та професійного вигорання. Основи техніки саморегуляції», заняття з елементами тренінгу «Психічне здоров'я педагогічних працівників. Попередження емоційного вигорання педагогів». Для учнів спеціалістами психологічної служби проведено лекції-презентації «Психічне здоров'я» з елементами музико та аромотерапії. Учні підготували та захистили учнівські міні-проекти за темою.

З метою збереження, покращення соціального благополуччя учнів в професійно-технічному навчальному закладі здійснюється комплексний соціально-педагогічний супровід учнів соціально вразливих категорій.

Для надання вчасної адресної допомоги учням первинне виявлення соціально вразливих категорій розпочинається членами приймальної комісії, до роботи в якій залучаються соціальний педагог та практичний психолог. Вивчаючи документи абітурієнта, здійснюючи профорієнтаційне консультування з учнем та його батьками, окреслюються певні проблеми конкретної дитини та її сім'ї, надається інформаційно-консультативна допомога.

Вже в ході вступної компанії соціальним педагогом здійснюється первинне вивчення особових справ учнів з числа дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поглиблена соціальна паспортизація учнів Центру здійснюється у вересні місяці. До цієї роботи залучаються класні керівники, майстри виробничого навчання. Соціальну паспортизацію навчального закладу здійснює соціальний педагог.

В статті 41 Закону України «Про професійно-технічну освіту» №103/98-ВР із змінами від 19 грудня 2006 р. зазначено: «Право на особливий соціальний захист в галузі професійно – технічної освіти мають інваліди, діти-сироти, діти, які залишились без піклування батьків та учні, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС». Проте психологічної, соціально – педагогічної та матеріальної підтримки потребують також учні з малозабезпечених, багатодітних, неповних, функціонально-неспроможних сімей, сімей, які потрапили в кризову життєву ситуацію та учні, батьки яких працюють за кордоном.

Спеціалісти психологічної служби у цьому напрямку працюють у тісній співпраці. Соціальний педагог та практичний психолог розробили та успішно впроваджують власну *технологію соціально-педагогічного, психологічного супроводу учнів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківськогопіклування*, адже це та категорія учнів, яка потребує всебічного державного захисту та особливої педагогічної уваги.

В рамках психологічного та соціально-педагогічного супроводу учнів соціально вразливих категорії соціальний педагог:

- координує діяльність суб'єктів соціального та соціально-педагогічного супроводу з встановлення дитині статусу (при потребі), забезпечення умов проживання дитини у період навчання (поселення та реєстрація у гуртожитку), організації харчування учнів у навчальний та канікулярний час, призначення пенсії по втраті годувальника та іншої

державної соціальної допомоги; організації оздоровлення учнів з числа дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; реалізації прав випускників-сиріт на перше робоче місце;

- відслідковує, здійснює моніторинг та вживає організаційних заходів щодо захисту майнових та житлових прав учнів, виплати та отримання пенсій та державної соціальної допомоги, в т.ч. отримання допомоги по досягненню 18 років, виплати аліментів від батьків, забезпечення осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, гарячим харчуванням, перебування дітей даної категорії у святкові дні та канікулярний час;
- з метою організації цілеспрямованої *фахової* допомоги учням даної категорії у вирішенні соціальних, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних проблем залучає працівників Центру ПТО, фахівців з проблеми, представників державних організацій та громадських установ: юриста, медичного працівника, паспортиста працівників бухгалтерії, їдальні, складу, спеціалістів служби по справах дітей, фахівців Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, комунального закладу «Обласний соціальний гуртожиток для дітей - сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», обласного центру соціально - психологічної допомоги, представників органів виконавчої влади, правоохоронні органи, спеціалістів центрів з нарахування пенсій та соціальної допомоги, громадськість, благодійні фонди та просвітницькі організації.
- соціальний педагог та практичний психолог здійснюють: індивідуальне психологічне та соціально-педагогічне консультування учнів, їх опікунів та педагогічних працівників, що з ними працюють; розвивальну, корекційну, профілактичну, соціально-перетворювальну роботу з формування соціальної компетентності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в рамках укладеного психокорекційного комплексу «Соціальна компетентність дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», просвітницько-розвивальну роботу щодо соціальної адаптації випускників-сиріт їх підготовки до працевлаштування, робочої діяльності та самостійного життя.

З метою оволодіння і засвоєння учнями загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду, з метою формування соціально-позитивних ціннісних орієнтацій учнів, їх професійного самовизначення, підвищення їхнього соціального статусу практичним психологом та соціальним педагогом в навчальному закладі впроваджуються авторські розвивальні проекти «Школа молодого лідера» та загальноучилищний проект «Ціннісні орієнтації учнівської молоді».

В рамках проекту «Школа молодого лідера» серед учнів здійснюється робота в рамках діагностичної програми «Вивчення лідерських, комунікативних та організаторських здібностей учнів», проводяться розвивальні заняття за програмою «Розвиток лідерських, комунікативних та організаторських здібностей». Для педагогів проектом передбачено проведення семінару-практикуму «Робота з обдарованими учнями. Організація учнівського самоврядування. Розвиток лідерської обдарованості». Родзинкою впровадження «Школи молодого лідера» є дворазове проведення занять-екскурсій до визначних історичних місць України за рахунок первинної профспілкової організації учнів.

Практичний психолог та соціальний педагог впроваджують самі та здійснюють координаційну роботу з впровадження іншими педагогічними працівниками загальноучилищного проекту «Ціннісні орієнтації учнівської молоді», авторами якого виступають. Початку впровадження даного проекту передувала значна підготовча організаційно-методична робота. Було опрацьовано науково-методичну, педагогічну літературу, проведено психодіагностичне дослідження серед учнів, методична робота з педагогічними працівниками: конференція з захистом педагогічних міні-проектів «Ціннісні орієнтації учнівської молоді», заняття з елементами тренінгу «Робота з проблемними підлітками. Формування загальнолюдських, духовно-моральних цінностей», майстер-клас з проведення тренінгу «Я збудую щасливу сім'ю» щодо формування цінностей сімейного та родинного життя.

З метою запобігання негативних явищ в учнівському середовищі спеціалістами психологічної служби проводиться значна профілактична робота, основними завданнями якої є: формування в учнів правових почуттів, які регулювали б їхню поведінку; почуття законності обраної мети, правомірності шляхів і засобів її реалізації, справедливості, відповідальності тощо; вироблення в учнів навичок і звичок правомірної поведінки; формування активної позиції у правовій сфері, тобто нетерпимого ставлення до правопорушень, прагнення взяти участь у боротьбі з цими негативними явищами, які ще мають місце в нашому житті, уміти протистояти негативним впливам; подолання в свідомості окремих учнів помилкових поглядів та переконань, негативних навичок та звичок поведінки, які сформувались внаслідок помилок і недоліків виховання. Вирішення цих завдань здійснюється в органічній єдності та взаємозалежності в навчально-виховному процесі ПТНЗ та за його межами [2, 5]. Саме координаційна діяльність практичного психолога та соціального педагога в профілактичній роботі забезпечують вище згадану єдність та взаємозалежність.

Спеціалісти психологічної служби Центру ПТО здійснюють: координацію діяльності Ради профілактики правопорушень та алкоголізму, профілактичного відеолекторію; проводять тематичні конкурси малюнків, плакатів, учнівської просвітницької соціальної реклами; здійснюють індивідуальну та групову корекційну, профілактичну, соціально-перетворювальну, просвітницьку роботу з учнями, що потребують підвищеної педагогічної уваги; проводять просвітницьку роботу серед батьків та працюють з функціонально неспроможними сім’ями; організовують рейди-перевірки; залучають до профілактичної роботи представників правоохоронних органів та інших соціальних партнерів.

З метою підготовки педагогічних працівників до превентивної роботи з учнями проводиться значна методична робота з педагогічними працівниками. Це наступні заходи: педагогічний тренінг «Профілактична робота педагогів щодо подолання насильства, конфліктності серед учнів», семінар-практикум «Профілактика правопорушень і злочинності учнів», інтерактивна лекція «Особливості виховної роботи з важковиховуваними учнями», конференція з захистом педагогічних міні-проектів творчими групами «Формування здорового способу життя. Чинники формування здорової особистості», аукціон досвіду «Педагогічна превенція навчального закладу на засадах комплексного підходу до попередження негативних проявів поведінки у молодіжному середовищі», семінар-практикум «Профілактика негативних явищ в учнівському середовищі: насилля та торгівля людьми»; лекція-презентація «Профілактика негативних явищ в учнівському середовищі: суїцид», практична конференція «Технології формування здоров’язберігаючої компетентності».

Спеціалістами психологічної служби підготовлено та розповсюджено серед учнів буклет «Життя без залежності»; серед педагогічних працівників – методичні рекомендації «Насилля – грубе порушення прав людини», серед батьків – буклет «Виховання без насилля та жорстокості».

Таким чином, підсумовуючи усе вище сказане, можна зробити висновки:

- психологічна служба професійно-технічного навчального закладу функціонує на науковому, прикладному та практичному рівнях;
- практичний психолог та соціальний педагог реалізують основні види діяльності: діагностику, корекцію, реабілітацію, профілактику, прогностику;
- діяльність психологічної служби професійно-технічного навчального закладу включає такі основні напрями:
  - консультативно-методична допомога всім учасникам навчально-виховного процесу з питань навчання, виховання і розвитку учнів;
  - просвітницько-пропагандистська робота з підвищення психологічної культури в навчальному закладі та у сім'ї;

- превентивна діяльність, метою якої є формування в учнів орієнтації на здоровий спосіб життя та захист психічного здоров'я; профілактика алкоголізму, наркоманії, ВІЛ-інфекції і злочинності.

Що дає змогу реалізувати основні завдання психологічної служби системи освіти України [3].

Список використаних джерел

1. Бабенко І.Г. Соціально-педагогічна реабілітація бездоглядних дітей: [навчально-методичний посібник] / І.Г. Бабенко, В.М. Мишківська, Н.П. Павлик. –Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С.87-88.
2. Волканова В.В. Право знати право: Абетка правового виховання / Валентина Волканова. – К.: Шк. світ, 2012. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Наказ МОНУ №616 від 02.07.2009 року «Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: http://pto-zh.org.ua/pages/p53.
4. Про стан, проблеми та основні завдання діяльності психологічної служби на 2011/2012 навчальний рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: http://pto-zh.org.ua/pages/p85.
5. Шаповал Т. Організація роботи психологічної служби закладів професійно – технічної освіти / Т. Шаповал, В. Сінгульська // Соціальний педагог. – 2008. – №3(15). – С.11.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Птиця Оксана Михайлівна,
ДПТНЗ «Полтавське вище професійне
училище ім. А.О. Чепіги»

Колись Остап Бендер, як відомо, кинув дзвінке гасло: «Автомобіль – не розкіш, а засіб пересування». Приблизно в такому ж дусі сьогодні можна характеризувати і персональний комп'ютер – він стає не розкішшю, а ефективним засобом удосконалювання творчих здібностей і інтелекту людини.

З розвитком мережних технологій все актуальнішою стає проблема активного впровадження комп'ютерних технологій в житті та побуті.

Метою даної статті було показати інноваційні технології при підготовці кваліфікованих робітників.

Учора, сьогодні, завтра... Ці «три кольори часу» дуже відчуваємо вже зараз. Учорашній день, хотілося, щоб був лише передісторією. День сьогоднішній – деякі досягнення учнів, сміливі пошуки, що відкривають нові, несподівані обрії. Складне сполучення чималих можливостей і зовсім ніяких практичних кроків до їхньої реалізації... Життя не стоїть на місці, весь час вимагає руху вперед.

І ми повинні вчити жити у завтрашньому дню, а не сьогоднішньому чи вчорашньому, а тим паче позавчорашньому дню.

Інформатика завтрашнього дня буде, звичайно, істотно відрізнятися від сьогоднішньої.

Сьогодення свідчить про збільшення впливу медіатехнологій на людину. Особливо це впливає на підлітка, який з великим задоволенням подивиться телевізор, попрацює з комп’ютером аніж прочитає книгу.

Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп’ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження ігрових приставок, комп’ютерів достатньо впливає на виховання підлітка, сприйняття ним навколишнього світу. Істотно змінюється характер його

улюбленої практичної діяльності – гри, змінюються і його улюблені захоплення. Раніше інформацію з будь-якої теми учень отримував з різних джерел: підручник, довідникова література, лекція викладача, конспект уроку, показ практичних прийомів.

Але, сьогодні, з огляду на сучасні реалії, викладач та майстер виробничого навчання повинен вносити в навчальний процес новітні методи подачі інформацію. Виникає запитання, навіщо це потрібно? Тому, що мозок підлітка налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по монітору, набагато легше сприйме запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіазасобів.

Давно доведено, що кожен учень по-різному засвоює нові знання. Раніше викладачам важко було знайти індивідуальний підхід до кожного учня. Зараз, з використанням комп'ютерних мереж і онлайнових засобів, профтехучилища отримали можливість надавати інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні залити кожного учня. Проблему складає недостатність комп'ютерної техніки, обмеженість підключення до Інтернету.

Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб учень активно, з цікавістю, захопленням працював на уроці з теорії та виробництва і бачив результати власної праці, робив самооцінку. Вирішити проблему навчання викладач або майстер виробничого навчання можуть швидше та якісніше шляхом поєднання традиційних форм та методів навчання з інформаційно-комунікаційними технологіями, зробити процес навчання сучасним, доступним, дистанційним, індивідуальними.

Сьогодні в Україні приділяється значна увага впровадженню активних форм навчання в процес викладання різних дисциплін. Напрямки, на які орієнтовані інформаційні технології та використовуються в роботу навчального закладу ДПТНЗ «Полтавське ВПУ ім. А.О. Чепіги» зазначені у «Методичних рекомендаціях по впровадженню комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес закладів освіти» (автор Р.С. Гуревич, Вінниця, 1999 р.):

– вдосконалення механізмів управляння системою професійно-технічної освіти;

– вдосконалення методології та стратегії відбору змісту методів і організаційних форм навчання та виховання;

– створення нових методичних систем навчання;

– створення та використання тестуючих та діагностуючих методик контролю.

Змінюються цілі та завдання, що постали перед сучасною освітою в інформаційному суспільстві, поступово на зміну традиційній системі навчання приходить особистісно-орієнтована, традиційні методи замінюються інноваційними, що передбачають зміщення акцентів у навчальній діяльності, її спрямування на інтелектуальний розвиток учнів за рахунок зменшення частини репродуктивної діяльності.

Ось тому, в своїй педагогічній практиці намагаюся використовувати мультимедійні презентації для:

– організації демонстрацій змісту навчання, завдань, підсумків роботи на уроці;

– демонстрації графіків, схем, таблиць;

– демонстрації даних, що зберігаються в документах, створених за допомогою графічних редакторів і табличних процесорів;

– демонстрація результатів досліджень та опитувань різних типів;

– презентація наукових проектів.

Презентація, як комп'ютерний документ, являє собою послідовністъ слайдів, що змінюють один одного – тобто електронних сторінок.

Демонстрація такого документу може відбуватися на екрані монітору комп'ютера чи на великому екрані за допомогою спеціальних пристрої – мультимедійного проектора, плазмового екрана, мультимедійного плато, телевізора, тощо. Глядачі бачать чергування зображень, на кожному з яких можуть бути текст, фотографії, малюнки, діаграми, графіки, відео- фрагменти, і все це може супроводжуватися звуковим оформленням – музикою чи

голосовим коментарем диктора. Частіше демонстрація презентації супроводжує доповідь окремої людини. Особливу роль у навчальному процесі, відводиться навчальним презентаціям.

Робота учня з такою презентацією нагадує роботу з підручником. Але презентація може мати багато переваг. Це – й дискретизація інформаційного матеріалу, що спрощує його засвоювання, і оформлення інформації елементами якісної графіки, і супроводження звуком, і використання відеоматеріалу. Усе це є чинниками більш якісного засвоєння учнем матеріалу, який він вивчає.

Сподіваюсь, що в майбутньому ми будемо мати велику кількість виготовлених власноруч презентаційних матеріалів різноманітного характеру. Вироблена таким чином інформаційна продукція зручна у зберіганні, при потребі – легко змінюється, поширюється серед колег. Але головним її «плюсом» є те, що автори вкладають в подібні презентації не тільки певну інформацію, а й естетичні уподобання, смак, здатність формулювати думки, врешті решт – частку своєї душі.

Будь-які прийоми та методи навчання мають як переваги, так і недоліки. Той хто створює навчальну програму або документ, може створити його або якісно, або не дуже. Крім цього, наявність такого продукту ще не гарантує його правильного використання у процесі навчання. Комп'ютер і все, що він дає, — це лише інструмент. А інструментом перш за все необхідно вміти користуватись.

Серед переваг презентаційного прийому навчання, окрім вказаних, можна виділити розвантаження викладача, знята з нього функцій подання матеріалу й надання функцій керівника процесу роботи з презентацією, обговорення й узагальнення нових знань учнів після закінчення роботи з нею. За таких умов з'являється можливість для додаткової індивідуальної роботи з кращими учнями, що забезпечує індивідуальний підхід у навчанні.

Недоліком, на мій погляд, є відсутність емоційного контакту між учнями та педагогом під час вивчення нового матеріалу. Щоправда, цей контакт виникає на стадії обговорення та підведення підсумків. Слід також мати на увазі, що неможливо навчити того, хто сам не проявляє до цього бажання. Тому завжди знайдуться учні, для яких такий спосіб буде неефективним, як, між іншим, і інші способи навчання. Розвиваючи презентаційний спосіб навчання, у перспективі можна очікувати створення взаємопов'язаних навчальних пакетів із різних навчальних предметів, що забезпечують також міжпредметні зв'язки, систематизацію й узагальнення існуючих засобів викладання, можливість проведення нестандартних уроків, створення презентаційних електронних підручників.

Електронний підручник – це інформаційна система (програмна реалізації) комплексного призначення, що забезпечує за допомогою єдиної комп'ютерної програми, без звернення до паперових носіїв інформації, реалізацію дидактичних можливостей засобів інформаційно-комп'ютерних технологій у всіх ланках дидактичного циклу процесу навчання.

Таким чином, розвиток інформаційних технологій дає широку можливість для винаходу нових методик в освіті і тим самим підвищити її якість. Я переконана, що електронний підручник – це лише підмога в роботі. Повністю спиратися на нього в сучасних умовах складно. Причин цьому декілька:

1. недостатня оснащеність комп'ютерами навчальних кабінетів. Для того, щоб послатися на такий підручник комп'ютер повинен бути не лише на столі викладача, але і у учнів;
2. крім того, комп'ютер повинен бути і у самих учнів удома (що поки не можливо). Моніторингові дослідження, проведені серед учнів навчального закладу, показали, що в домашніх умовах комп'ютери мають 25 % учнів, вільний доступ до комп'ютерів мають 57 % учнів, не мають доступу 18 %. У цих умовах електронний підручник можна використовувати як додаткове завдання тим учням, у яких він є удома;
3. відсутність якісних підручників підштовхує до пошуку самостійних рішень викладача – створення власних електронних посібників.

Різні варіанти електронних документів можна використовувати в залежності від можливостей навчального закладу та інших умов:

– розробки окремих тем навчальних предметів на електронних носіях, контролюючих тестів, репетиторських програм, тестових програм для визначення рівня навчальних досягнень. Це дає можливість учням швидко повторити навчальний матеріал, знайти довідкову інформацію, самостійно опрацювати певний розділ теми, відповісти на задані питання, здійснити контроль правильності відповіді і за результатами своєї роботи отримати оцінку та рекомендації щодо кращого засвоєння начального матеріалу;

– віртуальні лабораторії допомагають в проведенні кожним учнем всіх лабораторних робіт з предмету «Спецтехнологія», побачити результати цих робіт та самостійно зробити висновки;

– заняття з певної теми виробничого навчання, використовуючи матеріал, що містить базу данях (тексти, слайди, відеофрагменти, лекції, тести, завдання);

– відеофільми, де показано правильність виконання робіт, а на закріплення пропонуються або тести, або відеофрагменти із свідомо неправильним виконанням. Вміння знаходити помилки дає можливість не допускати їх повторення на робочому місці.

Будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання складає отримання і перетворення інформації.

При підготовці до уроку з використанням інформаційно – комунікативних технологій викладач повинен пам’ятати що це урок, тому обов’язково підготувати план його проведення, визначитися з триєдиною метою. Ніякий комп’ютер ніколи не замінить живе слово педагога, його емоції, вміння пропонувати знання. Комп’ютер – тільки доповнить педагогічну майстерність.

Використовуючи власний практичний досвід я вважаю, що система засобів навчання з використанням засобів інформаційних технологій має ряд переваг:

– використання на кожному уроці наочностей;

– керованість уроку (в будь-який момент корекція процесу навчання);

– підвищення щільності уроку;

– поєднання індивідуальної і групової роботи;

– підвищення мотивації до предмету;

– необмежене навчання: ознайомлення з електронною лекцією, друкуванням конспекту, робота з презентацією, плакатами, таблицями, відео фрагментами, відеоекскурсія по базовому підприємстві;

– підвищує пізнавальний інтерес учнів, вони активно використовують додаткову інформацію, не маючи в достатній кількості підручників - формується вміння працювати з інформацією;

– інтерактивні методи мають здатність «відгукуватись» на дії учня (виставлення оцінок по тестам, складання технологічної схеми, позначення частин устрою машини, відповіді з використанням матриці);

– самостійність і самоконтроль при виконанні деяких видів робіт, завдань.

Комп’ютерна техніка використовується як джерело інформації, наочний посібник, тренажер, засіб контролю, творчості.

Викладач спецдисциплін професійного спрямування вдало застосовує можливості програмного забезпечення Microsoftoffice, а використання мови програмування для створення навчальних проектів фактично неможливо, бо вимагає спеціальних знань, навичок і великих трудовитрат.

Готових програмних продуктів (енциклопедій, начальних програм) для викладання предметів «Устаткування підприємств харчування», «Облік калькуляція, звітність», «Технологія приготування страв з основами товарознавства», «Організація виробництва та обслуговування» не має. І це лише для підготовки фахівців сфери харчування.

Аналогічна ситуація і для підготовки кваліфікованих працівників інших професій.

Накопичування викладачем самотужки електронного комплексного методичного забезпечення з предмету передбачає велику підготовчу роботу при складанні плану – конспекту уроку, але як підсумок можна отримати ефективну і універсальну систему вивчення та перевірки знань.

Уроки побудовані за допомогою програми Powtr Point видовищні і ефективні в роботі з інформацією. Комп'ютерні презентації дають можливість викладачу при мінімальній підготовці і невеликих витратах часу підготувати наочність до уроку, провести повторно – узагальнюючі уроки. При проведенні семінарських занять до створення презентацій необхідно залучати учнів, це набагато ефективніше чим написання та зачитування рефератів, які знову ж таки готуються з використанням Інтернету.

Інтегрування звичайного уроку з комп'ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на ПК, при цьому процес навчання стає більш цікавим, різноманітними, інтенсивним. Зокрема, стає більш швидким процес запису визначень, маркувань та інших важливих частин матеріалу, тому що викладачу не доводиться повторювати текст кілька разів (він вивів його на екран), учневі не доводиться чекати, поки педагог повторить саме потрібний йому фрагмент.

Цей метод навчання дуже привабливий і для викладачів: допомагає їм краще оцінити здібності і знання учня, зрозуміти його, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання, стимулює його професійний ріст і все подальше опанування комп'ютера.

Застосування на уроці комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів дозволить викладачу за короткий час отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, що вивчається у всіх учнів і своєчасно його скоректувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного учня.

Але, поряд з плюсами, виникають різні проблеми як при підготовці до таких уроків, так і під час їх проведення:

– відсутність комп'ютера в домашньому користуванні багатьох учнів викладачів, майстрів;

– у викладачів недостатньо часу для підготовки до уроку, на якому використовуються комп'ютери;

– недостатня комп'ютерна грамотність педагога;

– робочому графіку викладачів, майстрів не відведено час для дослідження можливостей Інтернету;

– складно інтегрувати комп'ютер у поурочну структуру занять, краще планування уроків парами;

– не вистачає комп'ютерного часу на всіх;

– у розкладі занять не передбачено час і можливості для використання Інтернету на уроках;

– існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на уроках, викладач або майстер виробничого навчання перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів.

Таким чином, аналіз новітніх засобів ІКТ, їх застосування при викладенні спецпредметів продемонстрував, що викладачу в професійній діяльності необхідно:

– застосовувати сучасні апаратні засоби введення інформації – сканери, цифрові камери, графічні планшети, пристрої для підготовки текстової, графічної, звукової та відеоінформації для використання в навчальному процесі;

– застосовувати інформаційно-пошукові системи, банки даних, ресурси Інтернет для добору навчально-методичної інформації;

– використовувати бази даних для зберігання структурованої інформації та електроні документи з гіперзв'язками для зберігання інформації в ієрархії;

– застосовувати засоби ІКТ на базі технології мультимедіа для візуалізації об'єктів, процесів та явищ, що вивчаються;

– розробляти мультимедійні програмні засоби учбового призначення за допомогою інструментальних систем;

– використовувати розподілену обробку навчально - методичної інформації в локальних і глобальних інформаційних мережах;

– використовувати можливості операційних систем для організація інформаційної навчальної взаємодії;

– здійснювати безпосередню інформаційну взаємодію між учасниками навчального процесу з використанням електронної пошти.

Висновки. Використання інноваційних методик навчання має на меті формування в учнів уміння самостійного придбання знань, що дозволяє підвищувати якість підготовки фахівці.

Сьогодні не можна обійтись без використання комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі. Але без комплексу всіх форм та методів навчання, без живого спілкування між учнями та педагогом процес навчання та виховання в цілому неможливий. Тому не можна вважати, що машина замінить викладача. Вона лише знаряддя, що ним користуються педагог та учень у своєму співробітництві. Можна, перефразовуючи Сент-Екзюпері, сказати: «Людина пізнає себе, долаючи перешкоди. Але для цієї боротьби вона повинна мати знаряддя. Її потрібен терпуг або плуг. Обробляючи своє поле, селянин помалу вириває у природи деякі її таємниці і доходить загальнолюдської істини».

Отак само й комп'ютер – знаряддя сучасних шляхів – веде людину до всіх пізнання нового, цікавого.

Список використаних джерел

1. Радул В.В. Соціальна зрілість особистості вчителя: фактори формування / В.В. Радул. – К. Вища шк., 2008. – 240 с.

2. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» // Урядовий кур'єр. 2007. – №6.

3. Гуревич Р.С. Методичні рекомендації по впровадженню комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес закладів освіти / Р.С. Гуревич. – Вінниця, 1999.

ПЕРЕВАГИ РОЗГАЛУЖЕНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

Рафальська Олена Олександрівна,
аспірантка Київського національного
університету будівництва і архітектури

Вступ. Один із девізів сучасності є «Освіта – протягом усього життя». Сьогодні освітні технології все більш поширюються через соціальні мережі й мобільні пристрої. Найбільш ефективно концепцію безперервної освіти реалізують саме інформаційно-комунікаційні технології, широке застосування яких привело до виникнення таких явищ як дистанційне навчання.

Аналіз досліджень. Проблеми дистанційного навчання досліджує широке коло вітчизняних і зарубіжних науковців. Організаційно-педагогічним основам дистанційної освіти в Україні і за кордоном присвячено науковий доробок Р. Гуревича, В. Олійника, Б. Шуневича та ін. Проблеми упровадження інформаційних і комунікаційнихтехнологій у навчальний процес досліджують В. Биков, М. Жалдак, М. Кадемія та ін.

Дистанційне навчання – це навчання при якому надання учню істотної частини навчального матеріалу і більша частина взаємодії з викладачем здійснюються з

використанням сучасних інформаційних технологій: супутникових зв'язків, комп'ютерних телекомунікацій, національного і кабельного телебачення, мультимедіа, навчальних систем.

Дистанційне навчання:

- дозволяє широко використовувати найкращі навчальні ресурси;
- поєднує високу економічну ефективність і гнучкість навчання;
- задовольняє навчальні проблеми соціально незахищених груп населення;
- надає можливість навчання в різноманітних навчальних закладах у рамках одного навчального плану;
- розширює можливість традиційних форм навчання [1].

Дистанційне навчання реалізується через систему дистанційного навчання (СДН) – систему управління навчанням. При використанні систем дистанційного навчання застосовуються поняття платформи дистанційного навчання – програмне забезпечення, яке дозволяє як розміщувати матеріали, спілкуватися та контролювати знання студентів, так і здійснювати управління курсом, процесами навчання.

Сьогодні розроблено багато таких систем – платформ дистанційного навчання. До основних критеріїв вибору систем дистанційного навчання можна віднести наступні:

- *Функціональність* – наявність набору функцій різного рівня (форуми, чати, аналіз активності студентів та викладачів, тощо).
- *Надійність* – характеризує зручність адміністрування, простоту відновлення навчального контексту.
- *Стабільність* – стійкість роботи стосовно різних режимів й ступеня активності користувачів.
- *Наявність засобів розробки навчальних матеріалів*.
- *Підтримка стандарту SCORM* – основи обміну електронними курсами, який збільшує мобільність і дозволяє створювати курси, які можна переносити. Стандарт SCORM (Sharable Content Object Reference Model) розроблений у рамках програми Advanced Distributed Learning Міністерства оборони США і є найбільш перспективним.
- *Система перевірки знань* – наявність можливості в режимі онлайн оцінити знання студентів (засоби для створення тестів, завдань і контроль активності студентів).
- *Зручність використання* –технологія навчання повинна бути інтуїтивно зрозумілою, а навчальні курси повинні надавати легку можливість навігації, дозволяти легко переходити від одного розділу до іншого й спілкуватися з викладачем.
- *Модульність* – можливість представлення навчального курсу у вигляді набору мікромодулів або блоків навчального матеріалу, які можуть бути використані в інших курсах.
- *Забезпечення доступу* – студенти не повинні мати перешкод для доступу до навчальної програми, пов'язаних з їх розташуванням у часі й просторі та факторами, що можуть обмежувати їх можливості.
- *Мультимедійність* – можливість використання в якості навчального контекста не тільки текстових, гіпертекстових і графічних файлів, але й аудіо, відео, gif- і flash-анімації, 3D-графіки різних файлових форматів.
- *Масштабованість і розширюваність* – можливість розширення кола студенів, додавання програм і курсів навчання.
- *Якість технічної підтримки* – можливість підтримки працездатності, стабільності, усунення помилок та вразливих місць.
- *Наявність української локалізації продукту.*

Проведення порівняльного аналізу сучасних платформ дистанційного навчання дає можливість стверджувати, що вони є переважно системами управління навчальним процесом, процес навчання яких має лінійну структуру [2].

Таке навчання відповідає наступним вимогам (за Б.Ф. Скіннер) [2]:

- При навчанні учень повинен проходити через послідовність ретельно підібраних і розміщених «кроків».
- Навчання слід будувати таким чином, щоб учень весь час був «діловий і зайнятий», щоб він не тільки сприймав навчальний матеріал, а й оперував ним.
- Перед тим, як перейти до вивчення наступного матеріалу, учень повинен добре засвоїти попередній.
- Учневі необхідно допомогти шляхом ділення матеріалу на невеликі порції («кроки» програми), шляхом підказок, спонукань і т.ін.
- Кожну правильну відповідь учня необхідно підкріплювати, використовуючи для цього зворотний зв'язок, – не тільки для формування певної поведінки, але і для підтримки інтересу до навчання.

Лінійні програми навчання розраховані на безпомилковість кроків усіх учнів, тобто повинні відповідати можливостям найбільш слабких з них. У силу цього корекція програм не передбачена: всі учні одержують одну й ту ж послідовність кадрів (завдань) і повинні виконати одні й ті ж кроки, тобто рухатися по одній і тій же лінії.

Для ефективного навчання сьогодні є доцільним організація розгалуженого навчання.

Технологія розгалуженого навчання має наступні принци [3]:

— навчальний матеріал потрібно ділити на такі порції, які б дозволили усвідомити цілі навчання;

— після кожної порції інформації має слідувати завдання, яке передбачає самостійний вибір учня правильної відповіді серед кількох запропонованих помилкових або неповних відповідей;

— той, хто навчається, отримує оперативну інформацію про результати своїх навчальних дій;

— у разі невірного вибору програма має відсилати учня до відповідної корекційної рамки, що пояснює причини помилки;

— програма має передбачати різний шлях учня в залежності від проявлених результатів;

— принципу «від простого до складного» мають відповідати як інформаційні матеріали, так і завдання, а також варіанти відповідей;

— навчальний матеріал, що викладається, має бути представлений у різних контекстах;

— програма має забезпечити можливість закріплення важливих знань у виконанні відповідних вправ;

— програма має примусити учня активно працювати з текстом, виключити механічне запам’ятовування.

Основоположником розгалуженої програми навчання є американський педагог Н.Краудер. У цих програмах, що набули поширення, крім основної програми, розрахованої на сильних учнів, передбачаються додаткові програми (допоміжні галузі), на одну з яких направляється учень у разі ускладнень. Розгалужені програми забезпечують індивідуалізацію (адаптацію) навчання не тільки за темпом просування, але і по рівню труднощі. Крім того, ці програми відкривають великі можливості для формування раціональних видів пізнавальної діяльності, ніж лінейні, що обмежують пізнавальну діяльність в основному сприйняттям і пам'яттю.

Контрольні завдання в кроках цієї системи складаються із завдання або питання і набору кількох відповідей, в числі яких зазвичай один правильний, а решта невірні, що містять типові помилки. Учень має вибрати з цього набору одну відповідь. Якщо він вибрав правильну відповідь, то отримує підкріплення у вигляді підтвердження правильності відповіді і вказівку про перехід до наступного кроку програми. Якщо ж він вибрав помилкову відповідь, йому роз'яснюється сутність допущеної помилки, і він отримує вказівку повернутися до якогось з попередніх кроків програми або ж перейти до деякої підпрограми.

Модель методу розгалуженого навчання представлено у вигляді графа $G(V,E)$[4]з множиною вершин V– модулем дисципліни (тематично завершена частина навчального матеріалу) і з множиною ребер E– упорядкованих пар номерів $[p,q]$ суміжних вершин, тобто $E=[p_1,q_1],[p_2,q_2],...,[p_m,q_m]$. Очевидно, суміжні вершини (V_{i-1},V), $i=\overline{1,m}$ графу $G(V,E)$ відображають однорідні сутності, а відношення між вершинами графу $V_i \in V, i=\overline{1,m}$ та ребрами $e_j \in E, j=\overline{1,n}$ є відношенням між різнорідними сутностями. Завдяки цьому, крім відношення суміжності між вершинами графу, маємо ще відношення сполучення, яке в математиці має назву інцидентності.

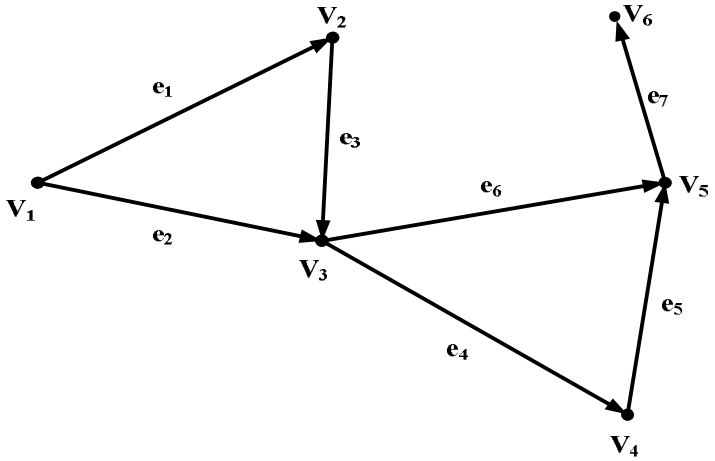

Рис. 1. Орієнтований граф розгалуженої організації навчального процесу

Послідовність вивчення модулів дисципліни геометрично інтерпретується орієнтованим графом (орграфом) $G(V,E)$, вершини якого $V_1,V_2,...,V_m$ називають вузлами, а орієнтовані ребра $e_1,e_2,...,e_n$ – дугами. Для шести модулів $m=6, n=7$ маємо простий орграф, який не має строго паралельних дуг і петель (рис.1).

У свою чергу, орграф $G(V,E)$може бути поданий матрицею інцидентності B розміру m□n, рядки якої відповідають вузлам $i=\overline{1,6}$, а стовбці– дугам $j=\overline{1,7}$. Елементи цієї матриці визначаються таким чином:

$$B=\|b_{ij}\|=\begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & -1 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & -1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 \end{bmatrix}, \quad (1)$$

де $b_{ij}=1$, якщо V_i – початковий вузол дуги e_j;

$b_{ij}=-1$, якщо V_i – кінцевий вузол дуги e_j;

$b_{ij}=0$, якщо дуга e_j не інцидентна вершині V_i.

Враховуючи побудований орієнтований граф і його матрицю інцидентності маємо визначені, конкретні, взаємозалежні траєкторії вивчення модулів навчального матеріалу(2).

$$\begin{array}{l} V_1 \to V_2 \to V_3 \to V_4 \to V_5 \to V_6 \\ V_1 \to V_2 \to V_3 \to V_5 \to V_6 \\ V_1 \to V_3 \to V_4 \to V_5 \to V_6 \\ V_1 \to V_3 \to V_5 \to V_6 \end{array} \quad (2)$$

На практиці це втілюється в очевидний факт тому, що викладач може вилучати або, навпаки, добавляти в структуру навчального курсу дисципліни модулі навчання.

Висновки

В результаті аналізу літератури, в якій приділялася увага порівнянню функціональних можливостей систем дистанційного навчання було виявлено, що головною метою даних систем є організація доступу до навчальних матеріалів, забезпечення взаємодії між викладачем та студентом, тестування та оформлення звітності.

В статті пропонуємо використовувати розгалужену організацію навчального процесу, що дає можливість ефективно організувати процес опанування студентом дисципліни так, щоб максимально забезпечити індивідуальний характер навчальної діяльності кожного студента.

Список використаних джерел:

1. Чередніченко Г.А. Інформаційні технології дистанційного навчання: перспективи та проблеми / Г.А. Чередніченко, І.П. Тригуб // Науковий вісник НУБіП України. – 2010.
2. http://psi-help.com/pdruchnik-z-psixologchno-pedagogki/19-pdruchnik-z-pedagogchno-psixolog/146-programovane-navchannya.html
3. http://dl.sumdu.edu.ua/e-pub/ped/_white/ukr/new/4.html
4. Федусенко О.В. Розробка загальної концептуальної моделі дистанційного розгалуженого курсу / О.В. Федусенко, О.О. Рафальська // Управління розвитком складних систем. – 2011. – № 8.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДНЗ «РЕШЕТИЛІВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ АГРАРНИЙ ЛІЦЕЙ ІМЕНІ І.Г. БОРОВЕНСЬКОГО»

Рафальська Раїса Іванівна,
ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І.Г. Боровенського

Світ змінюється з надзвичайною швидкістю. Усі ми, бажаємо цього чи ні, стали не лише свідками інформаційної революції, а й її учасниками.

Підготувати висококваліфікованого, конкурентоспроможного на ринку праці робітника під силу лише якісно новому педагогу професійної школи, підготовленому до роботи в сучасних умовах, здатному адаптуватися до педагогічних інновацій і швидко реагувати на сучасні перспективні процеси соціально – економічного розвитку суспільства. Впровадження ІКТ в освітній процес сприяє виконанню більшості завдань, що стоять перед всією системою освіти [1]. Комп'ютерні технології відкривають шлях до самостійної навчальної діяльності й особистої відповідальності молодого покоління, яку педагоги відносять до ключової компетентності. Загальновизнано, що нині формування комп'ютерної компетентності педагогів є однією з обов'язкових умов досягнення освітніх цілей сучасності [2, 3–6].

Педагогічні працівники ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г. Боровенського» повною мірою усвідомлюють важливість інформатизації навчально-виховного процесу, необхідність оволодівати новими формами і методами роботи, залучаючи до процесу навчання і комп'ютер, і Інтернет і різноманітні мультимедійні засоби. Поштовхом до активного впровадження комп'ютерних технологій у ліцеї стала саме інноваційна освітня програма «Intel. Навчання для майбутнього», що впроваджується в ПТНЗ Полтавської області з 2006 н.р. На сьогодні усі педагогічні працівники ліцею успішно пройшли навчання за програмою «Intel. Навчання для майбутнього». Захист навчальних проектів відбувався в присутності директора НМЦ ПТО у Полтавській області М.І. Головач, заступника директора НМЦ ПТО, координатора програми «Intel. Навчання для майбутнього»

у Полтавській області О.В. Воробйової, методиста НМЦ ПТО О.Ю Ярини, регіональних тренерів В.Г. Костенка та О.М. Птиці. Захист робіт ставав справжнім методичним святом.

Відповідно до плану заходів на виконання Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки для забезпечення розвитку інформатизації ліцею в навчальному закладі створено систему методичної роботи, яка направлена на надання реальної, дієвої допомоги педагогічним кадрам у розвитку їх професійної майстерності, оволодінні основами інформаційно-комунікаційних технологій, а також активізації творчого потенціалу кожного викладача, майстра виробничого навчання через запровадження інформаційних технологій навчання. Досвід вивчення та впровадження ІКТ в навчально-виховний процес ліцею носить планомірний характер: вивчення наукової літератури з проблеми використання ІКТ, методу проектів, проводяться відкриті уроки, виховні заходи (підготовлені методичні розробки уроків з використанням ІКТ), діє школа передового педагогічного досвіду «Впровадження ІКТ в навчально-виховний процес ліцею» (підготовлені ілюстровані методичні посібники, розроблені методичні рекомендації щодо ефективного використання мультимедіа на уроці), питання методики проведення комп'ютеозорієнтованого уроку вивчаються на інструктивно-методичних нарадах, педагогічних читаннях, семінарах-практикумах. Відбувається живий обмін досвідом роботи між викладачами, майстрами виробничого навчання, що починають використовувати ІКТ і тими, що вже ефективно використовують ці технології (викладачі С.П. Жук, В.Л. Гусєв, Е.В. Лебединський, М.І. Маєвський, Н.М. Самченко, Н.П. Спільна, С.І. Деньга, Л.В. Сук, О.Г. Тимофієнко, Г.М. Гусєва, майстри виробничого навчання Р.П. Артюхова, П.В. Мотузко, І.В. Шевченко). Результативність впровадження ІКТ розглядається на засіданні педагогічної ради. Така методична робота сприяє формуванню професійної, методичної та психологічної готовності педагогічних працівників до роботи з комп'ютером, до використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі. Сьогодні викладачі і майстри виробничого навчання ліцею проводять з використанням комп'ютерних технологій уроки, виховні та позаурочні заходи. Вони розробляють учнівські проекти, власні презентації, публікації, проводять різнорівневий тестовий контроль знань, використовують на уроках наочність значно вищого рівня – відеоматеріали, анімації, здійснюють підготовку та захист дипломних робіт із мультимедійним супроводом. У кожній методичній комісії ліцею створено банк електронних засобів, які використовуються у навчально-виховному процесі. Ведеться апробація електронних підручників. Налагоджено роботу мережі Internet. Створений і постійно поновлюється веб-сайт навчального закладу (відповідальний О.В. Ярмола). Використання комп'ютерних технологій надає додаткових можливостей під час проведення методичних заходів у навчальному закладі та дозволяє виводити їх на новий рівень. Так під час проведення атестації педагогічних працівників, кожен викладач, майстер виробничого навчання самоаналіз своєї аналітичної, педагогічної та професійної діяльності в між атестаційний період здійснює з демонстрацією комп'ютерних презентацій. З використанням інформаційних технологій організовуються методичні семінари, інструктивно-методичні наради, педагогічні ради, педагогічні читання, науково-практичні семінари, конференції. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє проводити, також і, профорієнтаційну роботу на новому рівні: завдяки функціонуванню сайту ліцею, демонстрації аматорських відеофільмів інформація про історію закладу, професії, з яких здійснюється підготовка, стала більш доступною для учнів, абітурієнтів та їх батьків.

Педагоги ліцею беруть активну участь у конкурсах обласного та Всеукраїнського рівнів, направлених на активізацію роботи з впровадження ІКТ. Педагогічні працівники ліцею Е.В. Лебединський, Л.В. Сук, Р.П. Артюхова стали переможцями конкурсу на кращий інноваційний урок – 2011 в системі ПТО від редакції журналу «Профтехосвіта». За підсумками ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу «Веб-сайт – обличчя успіху» сайт ліцею нагороджено річною підпискою на журнал «Hi-tech у школі».

Якісна підготовка конкурентоспроможного працівника потребує творчого підходу педагогічних працівників ПТНЗ до вибору змісту, форм та засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних технологій. Одним з проявів сучасного інноваційного підходу до процесу навчання є створення електронних засобів навчання.

За результатами обласного огляду-конкурсу «Мультимедійний простір профільної освіти» у 2011–2012 н.р., який організований та проведений НМЦ ПТО у Полтавській області, дві роботи від ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей» здобули призові місця – це електронний підручник «Види, періодичність, обсяг технічного обслуговування і ремонту тракторів та сільськогосподарських машин» (авторський колектив у складі викладача інформатики Р.І. Рафальська та викладача спецпредметів Г.В Волошина) та електронний посібник «Сільськогосподарські машини» (авторський колектив у складі: викладач спецпредметів С.П. Жук та Р.І. Рафальська).

Загальна мета створення електронного посібника «*Види, періодичність, обсяг технічного обслуговування і ремонту тракторів та сільськогосподарських машин»* – підвищення ефективності процесу засвоєння знань і поліпшення якості підготовки фахівців з обслуговування і ремонту тракторів категорії «А» сільськогосподарських машин, що з ними агрегатуються. Електронний посібник «Види, періодичність, обсяг технічного обслуговування і ремонту тракторів та сільськогосподарських машин» – призначається для використання, як дидактичний засіб, на уроках під час вивчення відповідних спеціальних предметів в ПТНЗ: «Система технічного обслуговування», «Трактори», «Сільськогосподарські машини», «Агротехнологія» та у самостійній роботі учнів для опрацювання навчального матеріалу з технічного обслуговування машин. Матеріал електронного посібника повністю відповідає вимогами Державних стандартів ПТО з підготовки «Трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва категорії «А»» та освітньо – кваліфікаційній характеристиці з даної професії і складається з 4 розділів: «Загальні поняття про систему технічного обслуговування і ремонту машин», «Види, періодичність та обсяг технічного обслуговування і ремонту тракторів сільськогосподарських», «Виконання практичних робіт з технічного обслуговування машин», «Тестові завдання для кваліфікаційної атестації учнів». Виклад теоретичного матеріалу супроводжується малюнками, схемами, таблицями, що сприяє кращому усвідомленню навчального матеріалу учнями і стимулює їх пізнавальний інтерес. Електронний посібник структурований за змістом. Зміст представлений у лівій частині вікна підручника – полі Зміст. Для того, щоб відкрити потрібний розділ або параграф підручника, треба натиснути мишкою на відповідний рядок поля Зміст із заголовком цього розділу або параграфа. В додатку наявні контрольні питання, тести (окрема папка) створені в Test - W2.exe.

Крім навігації за змістом, можна користуватися і посиланнями-ключовими словами. Посилання в посібнику встановлені на інші його параграфи. Ключові слова виділені іншим кольором. Для того, щоб перейти до параграфа, на який вказує ключове слово, треба натиснути мишкою на цьому слові. Підручник відкриється на потрібному параграфі викладеного матеріалу.

Основними користувачами посібника можуть бути викладачі предмету «Система технічного обслуговування», майстри виробничого навчання та учні ПТНЗ з підготовки «Трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва категорії «А»» та учні з відповідного напрямку підготовки. Викладачі та майстри виробничого навчання зможуть добирати теоретичний матеріал для уроку, завдання для самостійної роботи учнів, здійснювати контроль і оцінювання їх рівень навчальних досягнень. Учень зможе застосовувати посібник на уроці для виконання завдань, поставлених викладачем або майстром виробничого навчання, а також при самопідготовці до уроку. Електронний посібник створений за допомогою програм Adobe Dreamweaver, eBook Maestro.

Електронний посібник з предмету *«Сільськогосподарські машини»* призначений для мультимедійного супроводу уроків теми «Сівалки» в групах слюсарів з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування 1-2 розряду. Він містить 5 файлів з матеріалами для проведення уроків відповідної теми, а також файли: «Матеріали підручника», «Тестовий контроль знань учнів» «Методичні розробки уроків». Кожна розробка уроку з мультимедійним супроводом містить основну презентацію та додаткові презентації (фото-вікторина, закріплення матеріалу, презентації різних типів сучасних сівалок вітчизняного та зарубіжного виробництва), відеоролики, матеріали підручника в електронному вигляді, електронні тести, до яких можна звернутися через гіперпосилання. Матеріали електронного посібника можуть бути використані викладачами під час пояснення, закріплення навчального матеріалу та контролю знань учнів та учнями при самостійному здобуванні знань. З метою вирішення проблеми недостатньої кількості підручників з предмету, розробка кожного уроку містить, також теоретичний матеріал підручника А.Ф. Головчук, «Експлуатація та ремонт сільськогосподарської техніки. Машини сільськогосподарські».

Можна ствердно сказати, що використання комп'ютера на уроці, зокрема систем презентацій, відеоматеріалу приводить до підвищення якісного рівня використання наочності на уроці, підвищення продуктивності уроку, реалізації міжпредмєтних зв'язків, з'являється можливість організації проектної діяльності учнів, змінюються на краще взаємини педагогічних працівників з учнями, змінюється в учнів, відношення до комп'ютера, вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

Педагогічні працівники ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г. Боровенського» переконані, що завдяки інформаційно- комунікаційним технологіям навчання, що ефективно використовуються у закладі, учень з пасивного слухача перетворюються на активного учасника навчального процесу, а це є важливим елементом якісної підготовки майбутнього висококваліфікованого робітника, здатного конкурувати на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В.Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 1(15). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ime.edu-ua.net/em.html.

2. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2011. – № 1(89). – С. 3-6.

3.Національна доктрина розвитку освіти. – Освіта. – 2002. – 24 квітня – 1 травня.

4. Шевченко Л.С. Формування професійних знань майбутніх кваліфікованих робітників засобами мультимедіа : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Шевченко Людмила Станіславівна – Вінниця, 2006. – 232 с.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ УЧНІВ, ЯК СПОСІБ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Рингач Олена Володимирівна,
практичний психолог
Донецького ліцею професійно-технічної освіти

На сучасному етапі гостро постала проблема зростання конфліктності серед педагогів та учнів професійно-технічних навчальних закладів, спричинена умовами нашого сьогодення і специфічними проблемами педагогічного середовища. Конфлікти у сфері педагогічної

взаємодії є одними з найбільш насичених і варіативних. Педагоги професійно-технічних навчальних закладів мають справу з учнями-сиротами, учнями із неповних, неблагополучних сімей, де батьки вживають алкогольні та наркотичні речовини; сім'ями, що знаходяться на обліку у службах у справах дітей або під соціальним супроводом в центрах сім'ї та молоді. Педагогам складно визначати характер стосунків із таким контингентом учнів, адже серед них є згодні з педагогом, нейтральні, і такі, що протидіють. Педагоги тяжко переживають конфлікт стосунків з підлітками, помітно збільшується кількість складних педагогічних ситуацій. Збільшення складних педагогічних ситуацій, які можуть спровокувати конфлікти, пояснюється об'єктивною причиною – загостренням протиріч у кризовий період психічного розвитку підлітка [1, 32].

Підлітково-юнацький вік займає особливе місце серед інших вікових етапів становлення особистості – це критичний, переломний, перехідний вік, вік змін. Ця стадія розвитку відповідає етапу переходу від дитинства до дорослого стану – відбувається звільнення від дитячої залежності.

Л.С. Виготський відзначав, що в цьому віці відбувається розвиток рефлексії і на її основі – розвиток самосвідомості. Розвиток самосвідомості і її найважливішої сторони – самооцінки – це складний і тривалий процес, що супроводиться цілою гаммою специфічних (часто внутрішньо конфліктних) переживань. Часто самооцінка опиняється біля підлітка внутрішньо суперечливою: свідомо він сприймає себе як особистість значну, вірить в себе, в свої здібності, ставить себе вище за інших людей. В той же час усередині нього гризуть сумніви, які він прагне не допустити в свою свідомість. Але, ця підсвідома невпевненість дає про себе знати в переживанні, пригніченості, поганому настрої, занепаді активності. Причину цих станів сам підліток не розуміє. Центр життя переноситься з навчальної діяльності, хоча вона і залишається переважаючою, в діяльність спілкування [2, 137]. Д.Б. Ельконін підкреслював, що діяльність спілкування надзвичайно важлива для формування особистості в повному розумінні цього слова. У цій діяльності формується самосвідомість [2, 139].

Основні психологічні причини, що обумовлюють конфлікти у підлітко-юнацькому віці:

- ускладненість соціальної адаптації, рольова невизначеність у стосунках із дорослими;
- неузгодженість із вимогами педагогів у зв'язку з неадекватною мірою взаємодії;
- потреба в самовираженні, в підвищеному інтересі й повазі до себе, прагнення відстоювати власну думку; прагнення до особистісної неповторності, оригінальності;
- посилення статтєвої ідентифікації;
- потреба в рівноправному спілкуванні з дорослими;
- підлітковий максималізм, прагнення до самоствердження;
- імпульсивні захисні реакції через приниження власної самоповаги учня;
- невиправдана «масивність» педагогічної дії на учня у відповідь на здійснений вчинок [1, 33].

Профілактика конфліктної поведінки можлива шляхом навчення підлітка способам самореалізації, які стали б джерелом особистісного зростання і позитивності Я-концепції, оскільки критичним періодом формування є підлітково-юнацький вік. Враховуючи, що Я-концепція особистості визначає особливості її поведінки, виникає *актуальна проблема*: формування позитивної Я-концепції в учнів, яка б направляла їх активність на доброзичливі вчинки, на самопізнання, самоактивність, на бажання і прагнення творити своє життя, створювати себе.

На думку англійського психолога Р.Бернса, Я-концепція – сукупність установок людини «на себе». З моменту свого народження Я-концепція стає активним початком, що виступає в трьох функціонально-ролевих аспектах:

1. *Я-концепція, як засіб забезпечення внутрішньої узгодженості;*

2. *Я-концепція, як інтерпретація досвіду;*

3. *Я-концепція, як сукупність чекань.*

Стосовно Я-концепції ці три елементи установки конкретизуються таким чином:

1. *Образ* Я-уявлення людини про себе.

2. *Самооцінка* –афективна оцінка цього уявлення, яка може володіти різною інтенсивністю, оскільки конкретні риси образу Я можуть викликати більш менш сильні емоції, пов'язані з їх прийняттям або засудженням.

3.*Потенційна поведінкова реакція,* тобто ті конкретні дії, які можуть бути викликані образом Я і самооцінкою [4, 49].

Про формування позитивної Я-концепції можна говорити, коли в учнях проявляється і закріплюється бажання і прагнення до самопізнання і саморегуляції власної поведінки, позитивне відношення до себе, самоповага, прийняття себе, відчуття власної цінності. Формування Я-концепції складається на основі індивідуальних особливостей особистості учня, а також під дією механізму взаємного спілкування.

Отож, позитивна Я-концепція не виникає спонтанно під впливом оточуючих (сім'ї, педагогів, добре вихованих друзів). Її розвиток, змістовне наповнення позитивом її компонентів вимагає активності самого підлітка. Згідно концепції особистісно орієнтованого виховання на певному етапі свого розвитку особистість сама формує власне «Я», проявляючи високу самосвідомість і волю, відповідальність за свою поведінку. Високий рівень самосвідомості спрямовує особистість підлітка не лише на вибір соціально значущої поведінки, а й на самовдосконалення, тобто самокорекцію, подолання негативних якостей у складі свого «Я».

Емоційно-оцінна складова Я-концепції або самооцінка грає дуже важливу роль в організації результативного управління своєю поведінкою, без неї важко або навіть неможливо самовизначитися в житті. Вірна самооцінка дає людині етичне задоволення і підтримує його людську гідність. Рівень домагань характеризує міра трудності тих цілей, до яких прагне людина і досягнення яких представляється людині привабливим і можливим. Чим адекватніше самооцінка особистості, тим адекватніше рівень домагань [3, 157].

Для діагностики емоційно-оцінної складової Я-концепції застосовані наступні методики:

1) Методика діагностики самооцінки психічних станів Г.Айзенка;

2) Методика діагностики тривожності Ч.Д.Спілбергера і Ю.Л.Ханіна;

3) Діагностика рівня домагань Шварцландера [8].

Данна робота проведена серед учнів у віці від 15–17 років професійно-технічного навчального закладу. Зроблено порівняльний аналізотриманих результатів до проведення корекційної роботи та після.Корекційна робота з підлітками, направлена на самопізнання внутрішніх психічних актів.Під час роботи використані інтерактивні методи: мозковий штурм, робота в групах, дискусії, конкурси, ігри. З учнями проведені заняття за темами: «Який я насправді?», «Емоції та почуття», «Ефективні прийоми спілкування», «Я тебе розумію», «Вчимося спілкуватися», «Я в своїх очах і в очах оточення», «Про повагу до себе і іншим»,«Життєві цінності», «Шкідливізвички», «Закон і ми». При проведені даних заходів використовувалися технічні засоби: фліп-чат, комп'ютер, мультимедійний проекційний екран для показу відеофільмів і презентацій. В процесі роботи спостерігалося підвищення самооцінки в учнів, поліпшення психологічного мікроклімату в групах, активізація і формування позитивної мотивації учнів для саморозвитку, самопізнання.

За результатами психодіагностики за методикою Г. Айзенка (таблиця1) після проведення корекційноїроботи показникипо шкалі «Тривожність» знизились на 4,1 %, по шкалі «Агресивність» – на 1,3 %. Даніпоказникисвідчать, що у учнівзнизивсярівень тривожності, турботливість проможливі невдачі, з'явилось бажаннязмінюватизвички, схильністьдо самопізнання.

За методикою Спілбергера виявлені рівні особистісної та ситуативної тривожності (таблиця 2). За шкалою реактивна тривожність високі показники знизилися на 1,9 %, за

шкалою особистісна тривожність – на 2,3 %. Дані показники свідчать про те, що в учнів виявляється тенденція сприймати адекватно стресові ситуації, знижуються напруга, занепокоєння, тривожність, формується відчуття самоповаги, потрібності, підвищується самооцінка. Учні стають упевненішими в собі, відповідальнішими за доручену їм справу.

Таблиця 1

Результати діагностики за методикою Г. Айзенка

Шкали	Рівень вираженості, %					
	до проведення корекційноїроботи, %			після проведення корекційної роботи, %		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
Тривожність	39,6 %	34 %	26,4 %	41,4%	36,3 %	22,3 %
Фрустрація	26 %	58,5 %	15,5 %	27,1 %	58,7 %	14,2 %
Агресивність	25,1 %	38,3 %	36,6 %	26,1 %	40,2 %	33,7 %
Ригідність	26,4 %	65,3 %	8,3 %	27,5 %	65 %	7,5 %

Таблиця 2

Результати діагностики за методикою Ч.Д. Спілбергера

Шкали	Рівень вираженості, %					
	до проведення корекційноїроботи, %			після проведення корекційноїроботи, %		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
Реактивна тривожность	30,2 %	54,8 %	15 %	31,8 %	55,1 %	13,1 %
Особистісна тривожность	7,5 %	67 %	25,5 %	8,4 %	68,4 %	23,2 %

За результатами психодіагностики за методикою Шварцландера (таблиця 3) видно, що після проведення корекційної роботи показники за шкалою рівень домагань мають значні зміни. Нереалістично-низький рівень домагань знизився на 6,3 %, високий рівень збільшився на 3,5 %. Дані показники свідчать про адекватний рівень домагань в деяких учнів, вірі у власні сили, прагненням керуватися в житті власними цілями, переконаннями, установками й принципами розвитку саморегуляції, здатності встановлювати глибокі і емоційно-насичені контакти з людьми, набувати знань про навколишній світ та творчість.

На підставі вищеописаного, за результатами психодіагностичної роботи, після проведення корекційної роботи виявлена позитивна динаміка, тобто в учнів подолання негативних проявів відбувається через усвідомлення своїх здібностей, підвищення рівня самоповаги, формування мотивації для саморозвитку, самопізнання.

Таблиця 3

Результати діагностики за методикою Шварцландера

Рівень вираженості	до проведення корекційноїроботи, %	після проведення корекційної роботи, %
Нереалістично-низький	31,6 %	25,3 %

Низький	36,8 %	30,8 %
Середній	26,3%	35,1 %
Високий	5,3 %	8,8 %

Таким чином, формування позитивної Я-концепції учнів є способом профілактики конфліктної поведінки в освітньому середовищі, оскільки відбувається розвиток адекватного розуміння підлітків самих себе, позитивна зміна відношення до себе й інших, набуття досвіду довірливого спілкування, поліпшення психологічного мікроклімату в навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Пов'якель Н.І. Психопрофілактика конфліктів/Надія Пов'якель.– К.: Шк.світ, 2012. – 128 с.
2. Сорокоумова Е.А. Возрастная психология. Краткий курс / Е.А. Сорокоумова. – СПб.: Питер, 2006. – 208 с.
3. Бернс Р. Развитие «Я-концепции» и воспитание / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 2002. – 351 с.
4. Васильев Н.Н. Тренинг преодоления конфликтов / Н.Н. Васильев. – СПб.: Речь, 2007. – 174 с.
5. РудаковаИ.А. Конфликтология для педагогов/ И.А. Рудакова, С.В. Жильцова, Е.А. Филипенко. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2005. – 155 с.
6. Реан А.А. Психология подростка / А.А.Реан. – Спб.: Прайм-Еврознак, 2006. – 480с.
7. Алексеєва В.О. Технології соціальної роботи з дезадаптованими дітьми та молоддю / В.О. Алексеєва. – К.: Шк.світ, 2009. – 120 с.
8. Райгородский Д.Я. Практическая диагностика. Методики и тесты / Д.Я. Райгородский. – Самара, 2006. – 672 с.
9. Рудзевич І. Психологічні засоби подолання деструктивних конфліктів у педагогічному процесі / І.Рудзевич // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 1. – С.47-49.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Рой Наталія Вікторівна,
Гадяцький професійний аграрний ліцей

Інноваційна освіта – це нова педагогіка, нові освітні процеси і технології. Розвиток здатності орієнтуватися в нових умовах, адаптуватися до нових вимог – це те, на що спрямована інноваційна система. Сучасна педагогіка відмовляється від твердого авторитарного керування, де учень є об'єктом навчальних впливів, та переходить до системи організації підтримки стимулювання самостійної пізнавальної діяльності об'єкта навчання, створення умов для творчості, до навчання творчістю, до педагогіки співробітництва [1, 4].

З огляду на це, метою освітнього процесу стає не окреслення кола необхідних знань, умінь і навичок, а розвиток особистісних можливостей учня, формування його компетентності, базованих на знаннях, схильностях, досвіді, цінностях, власної здатності вирішувати практичні завдання та діяти в нестандартних ситуаціях [2, 5].

Одним із способів створення таких умов є застосування педагогом методів активного навчання як складової частини сучасних інноваційних технологій, що останнім часом широко впроваджуються у практику навчання. Саме активні методи дають змогу тому, хто навчається, розкритися як особистості. Активна розумова діяльність учнів є важливим чинником підвищення ефективності засвоєння і практичного опанування досліджуваного матеріалу.

Інтерактивні методи потребують багато часу для підготовки як тих, хто навчається, так і тих, хто навчає. Необхідно звикнути до них і отримати певний досвід їх використання.

Можна навіть створити цілий план поступового впровадження інтерактивних методів. Проведіть організаційне заняття і визначте разом із учнями правила роботи. Налаштуйте їх на сумлінну підготовку до інтерактивних занять з використанням інноваційних технологій [1, 5].

Про учня як суб'єкта діяльності говорять чимало, маючи на увазі переважно його право на власну думку і можливість її обґрунтувати. Однак дитина стає суб'єктом діяльності тільки тоді, коли реально впливатиме на неї на всіх етапах навчання.

Очевидно, що навчання – це завжди діяльність, яка на сучасному етапі вимагає від учнів вчитися самостійно здобувати і застосовувати знання.

Найбільш ефективний метод роботиосвітньої системи – це розвиток інтересів учнів. Використання інноваційних технологій на уроках викликає в нихзацікавлення, якої так часто невистачає під час навчання. Сама наявність мультимедійних засобів робить урок незвичним та незабутнім, дає можливість учням запам'ятатибільший обсяг навчального матеріалу.

Сучасні комп'ютерні технології є складником мультимедійних технологій (від англ. multi – багато і media – середовище). Вченірозглядаютьїх як інформаційні технології навчання, що інтегрують аудіовізуальну інформацію будь-яких форм (текст, графіка, анімація тощо), здійснюють інтерактивний діалог користувача із системою і реалізують різноманітність форм самостійноїдіяльності з опрацювання інформації. Вони надають величезний діапазон можливостей для вдосконалення навчального процесу і системи освіти в цілому[5, 1].

Протевпровадженняінформаційних технологій у навчально-виховнийпроцесідеповолі. Адже інформатизація навчання потребує від викладачів та учнів комп'ютерної грамотності, в структуру якої входять наступні складові:

- знання основних понять інформатики та обчислювальної техніки;
- знання обладнання і функціональних можливостей комп'ютерної техніки;
- знання сучасних операційних систем та володіння їх основними командами;
- знання сучасних програмних оболонок і операційних середовищ загального значення, володіння їх функціями;
- володіння хоча б одним текстовим редактором;
- початкове уявлення про алгоритми, мови і пакети програмування[3, 61].

На жаль, не всівикладачіволодіють необхіднимінавиками користувача ПК, тому не можутьповноюміроюоцінитиможливостісучаснихінформаційних технологій для здійснення інтерактивногонавчання.

Крім того для ефективного застосування інтерактивних методів педагог має ретельно планувати свою роботу:

- використовувати методи, адекватні вікові учнів і їхньому досвідові роботи з інтерактивними методами, використовуючи інноваційні технології;
- давати завдання учням для попередньої підготовки;
- добирати для заняття таку інтерактивну вправу, яка давала б учням «ключ» до засвоєння теми;
- упродовж інтерактивної вправи давати учням час обміркувати завдання, щоб вони сприйняли його серйозно, а не виконали механічно;
- враховувати темп роботи кожного учня і його здібності;
- на одному занятті використовувати один-два інтерактивних методи, а не їх калейдоскоп;
- провести некваплиме обговорення за підсумками виконання інтерактивної вправи, у тому числі актуалізуючи раніше вивчений матеріал;
- можна акцентувати увагу й на іншому матеріалі теми, якого інтерактивна вправа прямо не торкається;
- проводити експрес опитування, самостійні роботи з різних тем, що не розглядалися в інтерактивному завданні.

Для здійснення контролю за ходом процесу навчання викладач також має:

- глибоко вивчити матеріал, у тому числі додатковий;
- ретельно планувати і розробляти хід заняття: визначити хронометраж, ролі учасників, заздалегідь з'ясувавши їх рівень володіння інноваційними технологіями, підготувати запитання і можливі відповіді, виробити критерії оцінювання ефективності заняття тощо;
- мотивувати учнів до вивчення конкретної теми шляхом добору найбільш цікавих випадків або проблем, шляхом використання інноваційних технологій, шляхом оголошення очікуваних результатів і критеріїв оцінювання роботи;
- передбачити різні прийоми для активізації уваги учнів, залучення їх до роботи (співпраці) [1, с.44-45].

У більшості інтерактивних методів використовуються творчі завдання, робота в малих групах, той або інший вид ігрової діяльності. Інтерактивні методики дають змогу задіяти не тільки свідомість людини, але й її почуття, емоції, вольові якості, тобто залучають до процесу «цілісну людину». Це сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес організовується так, що майже всі учні залучаються до процесу пізнання, мають можливість розуміти і рефлектувати з приводу того, що вони знають і думають.

Одна з таких цілей полягає у створенні комфортних умов навчання, таких, за яких учень відчуває свою успішність, свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання[5, 3**].**

Основний метод використання інтерактивної технології– інтерактивний діалог, який євзаємодією користувача з програмною системою. Програмна система характеризується тим, щоприпускає обмін текстовими командами (запитами) і відповідями, реалізацією розвиненіших засобівведення діалогу.

Ще одним методом інтерактивного навчання учнів за допомогою інформаційних технологій єінформаційне моделювання, що складається з таких етапів, як:

- постановка завдання;
- побудова моделі;
- розробка алгоритму;
- виконання алгоритму;
- аналіз результатів завдання і формулювання висновків;

Велику роль в інтерактивному навчанні відіграє інтерактивна дошка.

Навчання за допомогою інтерактивних дощок істотно відрізняється від звичних методів викладання, хоча основи успішного проведення заняття одні й ті ж. Будь-яке заняття, у тому числі і з використанням інтерактивних технологій, насамперед повинне мати чіткий план і структуру, досягатипевної мети і результатів. Це допомагає учням краще засвоїти матеріал [5, 6].

Використовуючи інтерактивну технологію в навчанні учнів, передбачають вирішення певнихзавдань:

- ознайомлення з принципами роботи пристроїв візуального відображення інформації (інтерактивні дошки, проектори);
- набуття навиків раціонального підбору комплекту устаткування і технологій під час вирішення практичних презентаційних завдань;
- оволодіння практикою використання різних інтерактивних презентаційних технологій (Flash-анімація, Gif-анімація, комп'ютерні презентації);
- вивчення сфер застосування різних інтерактивних презентаційних технологій [5, с.4-5].

Комп'ютерна мультимедійна інтерактивна система повинна забезпечити:

– широкі можливості вибору вчителем і загальної концепції курсу, і сценарію кожного заняття та кожної теми;

– достатньо широкі можливості вибору найбільш зручного для них темпу сприйняття і фіксаціїматеріалів;

– можливості зіставлення і аргументації альтернативних візуалізованих концепцій та положень (в режимі самостійної роботи із системою також);

– широкі можливості реалізації «педагогіки співпраці», коли на базі однакової доступної інформаційної системи виникає творчий діалог учня і вчителя [5, с.5-6]**.**

Використання комп'ютерних мультимедійнихзасобів у поєднання з інтерактивними методами з метою повторення, узагальнення та систематизації знань не тільки допомагає створити конкретне, наочно-образне уявлення про предмет, явище чи подію, які вивчаються, але й доповнити відоме новими даними. Відбувається не лише процес пізнання, відтворення та уточнення вже відомого, але й поглиблення знань. Під час роботи з навчальною програмою важливо зосередити увагу учнів на найбільш складну для засвоєння частину, активізувати самостійну пошукову діяльність учнів.

Важливою умовою активізації роботи під час повторення матеріалу є внесення в нього елементів нового. Ця загальнопедагогічна вимога має пряме відношення до використання мультимедійних засобів навчання. Важливість їх застосування саме й полягає в тому, що вони надають уроку специфічну новизну, яка за своїм змістом і формою викладання має можливість відтворити за короткий час значний за обсягом матеріал, а також подати його в незвичному аспекті, викликати в учнів нові образи, деталізувати нечітко сформовані уявлення, поглибити здобуті знання.

Мультимедійні засоби навчання є універсальними, оскільки можуть бути використаними на різних етапах уроку:

- під час мотивації як постановки проблеми перед вивченням нового матеріалу;
- у поясненні нового матеріалу як ілюстрації;
- під час закріплення та узагальнення знань;
- для контролю знань.

Мультимедійні засоби нового покоління відповідають тому способу сприйняття інформації, який відрізняє нове покоління учнів, що виросло на ТБ, комп'ютерах і мобільних телефонах і в якого значно вища потреба у візуальній інформації і зоровій стимуляції [5, 7].

Комп'ютерні наочні матеріали можна використовувати багаторазово, не треба думати за збереження і цілісність паперових карт, плакатів тощо.

Учитель позбавляється від рутини, у нього вивільняється час для творчої роботи. Він дістає можливість повністю управляти будь-якою комп'ютерною демонстрацією – виводити на екран дошки картинки, карти, схеми, створювати і переміщати об'єкти, запускати відеой інтерактивні анімації, виділяти важливі моменти кольоровими позначками, працювати з будь-якими комп'ютерними програмами. І все це безпосередньо з дошки, не втрачаючи візуальногоконтакту з класом і не прив'язуючись до свого комп'ютера.

Завдяки наочності та інтерактивності клас залучається до активної роботи. Загострюєтьсясприйняття навчального матеріалу. Підвищується концентрація уваги, поліпшується розуміння і запам'ятовування матеріалу. Усю проведену під час уроку роботу, ззробленими на дошці записами і позначками, можна зберегти в комп'ютері для подальшого перегляду й аналізу, у тому числі й у вигляді відеозапису.

Істотно підвищується рівень комп'ютерної компетенції педагогів. Засоби інформаційних технологій даютьзмогу учителеві й учневі взаємодіяти в діалоговому режимі,що полегшує процес обмінуінформацією. Поєднання традиційних методів і засобів навчання з інформаційними технологіямисприяє підвищенню успішності учнів, стимулює розвиток самостійної роботи**.**

Безумовно, не всі педагоги можуть використовувати інтерактивні методи. Однак це дає додаткові можливості для професійного зростання, для зміни себе, для навчання разом із тими, хто навчається. Після кількох ретельно підготовлених занять викладач зможе відчути, як змінилося ставлення до нього, а також сама атмосфера в групі, і це буде додатковим

стимулом для роботи з інтерактивними методами з активним застосуванням мультимедійних технологій.

Список використаних джерел

1. Галіцина Л. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / Л. Галіцина. – К.: «Редакція загально педагогічних газет», 2005. – 128с.
2. Галіцина Л. Особистісно зорієнтований урок літератури / Л. Галіцина. – К.: Видавничий дім «Шкільний світ», 2005. – 128с.
3. Орехова В.А. Педагогика в вопросах и ответах / В.А. Орехова. – Москва.: Юнорус, 2006. – 199с.
4. Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003. – С. 25-26.
5. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/nvvnu/ped/200920/R1/Antoniuk.pdf

ІНТЕГРОВАНА ДІЛОВА ГРА З АГРОНОМІЇ «ФЕРМЕРИ»

Савустьяненко Тетяна Лук'янівна,
кандидат біологічних наук, доцент кафедри
педагогіки і психології професійної освіти
ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО»

Використання ігрових технологій у навчально-виховному процесі являється одним з актуальних напрямків організації навчальної діяльності. Ділові ігри мають розширювати сприйняття учнями навчального матеріалу. Саме вони дозволяють в рамках навчальної дисципліни в повній мірі ефективно застосувати міжпредметні зв'язки і показати єдність та наступність навчального матеріалу при підготовці фахівця. В рамках дисципліни дозволяють виявити прогалини в знаннях і безболісно їх ліквідувати, а також значно розширити навчальний матеріал без перевантаження учнів.

Мета нашої роботи показати застосування ділової гри з агрономії у навчанні.

***Тема заняття:*Методи боротьби з бур'янами.**

Час проведення:2 години, як ввідне або підсумкове навчальне заняття.

Ключові поняття: агротехніка, хімізація, економіка, продуктивність земельних угідь, прибуток, біологічні об'єкти, екологічні чинники (абіотичні, біотичні, антропогенні), значення рослин в житті людини, живлення рослин.

Актуальність: Питання екології в сучасному житті є найбільш злободенними і важливо формувати в підростаючого покоління екологічне мислення, прагнення охороняти природу, виконувати закони, які захищають навколишнє середовище. Учням необхідно усвідомлювати, що організми між собою взаємозв'язані, що допомагає підвищити врожайність через урахування впливу одних рослин на інші. Важливо шукати оптимальне використання різних типів добрив за показниками: витрати/прибуток, еколого-економічні заходи/прибуток.

У діловій грі моделюється дискусія і прийняття рішень з цієї проблеми.

Навчальні цілі*:* ознайомити учнів з природними й економічними аспектами сільського господарства, видами боротьби з бур'янами.

Завдання ввідного уроку:

- виявити рівень знань учнів щодо взаємодії організмів між собою;
- визначити ступінь розвитку їхніх практичних знань, умінь працювати з рослинами.

Завдання завершального уроку:

- перевірити глибину знань і розуміння вивченого матеріалу;
- розширити знання за вивченою темою;

– вивчити міру застосування теоретичних знань, отриманих на уроці до практичних завдань;
– створити умови для самостійної діяльності (робота з фермерським наділом);
– розвивати уміння логічно доводити свою точку зору;
– сприяти пошуку правильного вирішення проблеми;
– забезпечити обговорення роботи команди на фермерських угіддях і виявити пропуски в знаннях;
– виробити правильні рішення, розглянути альтернативні варіанти дати їм оцінку з точки зору відповідності завданням гри.

Виховні цілі: сприяти формуванню критичного мислення, умінню культурного спілкування в дискусії; уміння чітко виражати свої думки; розвивати навички самодисципліни.

Варіабельність*:*

1. Перш за все, відрізняється ввідний урок від завершального за поставленими завданнями.
2. Для посилення економічного аспекту слід ввести розцінки на сільськогосподарську продукцію (не забудьте вартість місця на ринку, транспортні витрати, податки тощо).
3. Можна проводити гру в позаурочний час, або поєднати урок теоретичного і практичного навчання.
4. Можна збільшувати час проведення гри, комбінувати теоретичне і практичне навчання.
5. Можна перейти до міждисциплінарної гри – об'єднати зусилля викладача спецдисципліни, біолога та економіста.

Розбір гри педагогом

А) Передбачається, що будуть знайдені відповіді на наступні питання:

1. Чи всі поставлені завдання були виконані?
2. Що учні нового довідалися і чому навчилися під час гри?
3. Чи сприяє гра навчанню або це контроль знань?

Б) Заслухати загальну оцінку уроку учнями.

Оцінка роботи учнів педагогом

1. Установити ступінь активності учнів, чи усі вони справилися з рольовими завданнями.
2. Можна вирішити проблемне питання або ситуацію: «Чи можливі інші варіанти рішення проблеми?»
3. Оцінити важливість матеріалу, що вивчається.
4. Яка форма уроку (або позакласної роботи) більше сподобалась?
5. Виявити позитивні та негативні моменти такого способу отримання знань.
6. Провести (якщо це заняття було в формі уроку) контрольне опитування щодо засвоєння матеріалу (5–10 хв.), термінів, понять, положень.

Методичні вказівки викладачу:

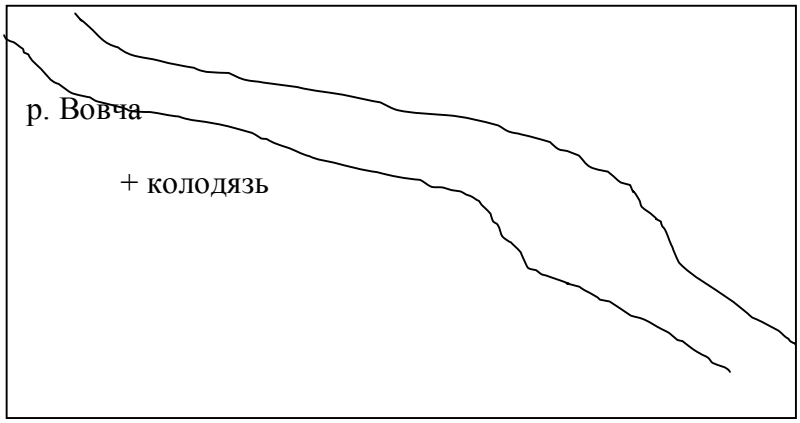
Для проведення гри необхідно мати:

– на учня по одному аркушу чистого паперу з альбому для малювання;
– на команду по одному аркушу ватману з картою фермерських угідь з рис. 1;
– для двогодинного заняття потрібно не більше 4–5 команд;
– набори кольорових олівців або фломастерів;
– малюнки рослин, які необхідно буде «висаджувати»;
– малюнки рослин й їхні умовні позначення; наприклад, капуста – к, картопля – К.

Пам'ятаєте! На «грядках» розташовуються не малюнки рослин, а їх умовні позначки. Це дозволить Вам розглянути і питання внутрішньовидової боротьби рослин (як густо їх можна саджати і чим це можна пояснити і т.д.) і прискорить час проведення гри.

– проведіть інструктаж, як потрібно «саджати» рослини: наявність грядок, стежин;

– зверніть увагу на схему земельного наділу: на ньому протікає річка Вовча (до 50 см ширина і 10–15 см глибина), ґрунт не однорідний (піщаний, глинистий, чорноземний) з похилом у бік річки. Є і колодязь;

– план городу краще всього мати на малюнку, але можна накреслити і на дошці (в цьому випадку легко показувати, як «саджати город»).

Основна мета тих, хто грає: отримати максимальний прибуток зі свого наділу. Для цього їм потрібно правильно насадити рослини, провести заходи щодо вирощування рослин і ведення боротьби з бур'янами. Гра може проводитися і як індивідуальна робота, і як групова, і як комбінована. Оцінюється і те й інше в кінці уроку.

Вчитель має звернути увагу на наступні положення:

1. Можна отримати додаткову економічну вигоду, якщо рано навесні посадити дрібний лук на зелень і редис (можна під плівку для створення парникового ефекту).

2. Рослини необхідно розбити на групи за ставленням до вологи (адже їх потрібно поливати) і сонця, а також за значимістю для людини і іншими чинниками (табл.1).

3. Виходячи з пункту 2, слід насадити рослини приблизно так:

а) вологолюбні – ближче до колодязя на чорноземі (окрім кукурудзи);

б) ті, що потребують більше солей – на піщаних і глинистих ґрунтах;

в) соняшник і горох (квасоля) посадити поруч в лунку, ці рослини не заважатимуть одна одній, а допомагатимуть;

г) горох можна висадити і по периметру ділянки – буде живопліт, адже його стебла чіпляються одне за одне;

д) кукурудзу і щавель – краще недалеко від струмка;

е) картоплю – недалеко від колодязя, але далі ніж огірки, помідори і капусту;

ж) лук і часник – добре відлякують комах, їхніми грядками можна розмежувати посадки інших рослин.

4. Потрібно пам'ятати про внутрішньовидову боротьбу: наприклад, моркву, буряк можна посіяти густіше, а влітку використовувати для споживання дрібніші коренеплоди, тоді восени вийде більший урожай. Кукурудзу також можна посадити густіше, а проростки використовувати для прокорму тварин (якщо вони у вас є), якщо це не потрібно, то доки кукурудза зростає, між її стеблами добре розвинеться редис. А між соняшниками можна посадити квасолю.

Інструкції для учнів по підготовці до гри

Рольові завдання

Агрономи (А, Б, В) по оцінки діяльності учнів повідомляють інформацію про заходи, які сприяють підвищенню врожайності.

Екологи (А, Б) повідомляють інформацію про міжвидові та внутрішньовидові відносини серед рослин (див. в матеріалах для педагога).

Експерт (частіше виступає педагог) дає консультацію.

Фермери (бригади чи індивідуально) розробляють проекти робіт на власній ділянці, розкривають сутність боротьби з бур'янами та перспективи розвитку власної діяльності.

Питання, які допоможуть учням впоратися із завданням:

1. Чому підібрані ці рослини?
2. Чому серед них є бур'яни.
3. Чи потрібно їх розсаджувати?
4. Чому одні рослини садять близько одну від одної, а інші далеко?
5. Як рослини залежать від зовнішніх умов?
6. Як підвищити врожай с/х культур?
7. Які прийоми агротехніки можна застосувати на вашій ділянці?
8. Чи впливають рослини одна на одну?
9. Що таке врожайність?
10. Які ви знаєте заходи щодо підвищення врожайності.

Таблиця 1

За значимістю для людини	**По відношенню до середовища**
Лікарські, вітамінні: кропива, ромашка, мак, кульбаба – в той же час город засмічують, їх слід залишити на доріжках, по берегу річки	Вологолюбні: помідори, огірки, кукурудза, капуста
Каліна – вологолюбна, добре укріплює береги річки, підтримує рівень води	Для визрівання потрібно багато світла: кавун, гарбуз
Служать живильними речовинами	Потрібна підпора: квасоля, горох
	Останні помірно потребують всіх чинників зовнішнього середовища

Хід гри

Інтрига: Фермери взяли в оренду певну земельну ділянку для розробки проекту посіву сільськогосподарських культур і мріють отримати найбільший прибуток, тому вони вчаться і одночасно розробляють проекти власної діяльності.

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП:

- підготовка рольових завдань (наповнення ролей здійснюється учнями самостійно, при цьому педагог виконує функцію консультанта)
- підготовка повідомлень
- перевірка методів боротьби з бур'янами в позаурочний час (як варіант)
- навчитися робити розрахунки врожайності

ІГРОВИЙ ЕТАП:

І етап. Навчання у агрономів:

А – агротехніка → підвищення шпаристості ґрунту;
→ підвищення водопроникненості та аерації;
→ посилення мікробіологічних процесів;
→ знищення бур'янів.

Б – хімізація → внесення добрив;
→ знищення бур'янів;
→ поліпшення структури ґрунту.

В – біологічні об'єкти → добрива;
→ підвищення фітосанітарного стану ґрунту;
→ знищення бур'янів.

ІІ етап. Навчання у екологів.

Внутрішньо видові відношення, міжвидові відношення, роль тварин у підвищенні родючості ґрунтів, екологічні фактори грунту

III етап. Група поділяється на бригади, кожна з них розробляє свій проект і доповідає. Слід розробити шляхи отримання максимального врожаю сільськогосподарських культур. В кінці доповідей агрономи, екологи й експерт висловлюють свою думку щодо проектів.

IV етап. Позаурочна самостійна робота учнів «Методи боротьби з бур'янами» (доповіді, бригада самостійно чи методом жеребкування обирає метод).

Бригада № 1

агротехнічний: обробка ґрунту (лущення, оранка, культивація, обробка парів), додержання сівозмін, скошення узбіч доріг, каналів.

агротехнічний → лущильник;
→ плуг;
→ борона;
→ культиватор.

Бригада № 2

хімічний: застосування хімічних речовин, тобто гербіцидів.

хімічний → Раундап;
→ Фюзілад-Форте;
→ Сатіс;
→ Діален.

Бригада № 3

біологічний: застосування комах, грибів, бактерій та вірусів.

біологічний → муха-фітоміза;
→ каліфорнійська совка;
→ гриб-альтернарія;
→ сік дурману.

V етап. Агрономи разом з екологами та експертом дають оцінку, доповнюють відповіді учнів.

VI етап. Обговорення питання: «Який же метод більш екологічно чистий, ефективний й економний?»

АУТОПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК ФАКТОР ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ПЕДАГОГА

Самотаева Элла Александровна,
кандидат психологических наук, старший преподаватель кафедры
педагогики и психологии профессионального образования
ИПО ИПР (г. Донецк) ДВНЗ «УМО»

Кем бы ни работал человек, профессия накладывает на него неизгладимый след, формируя его интегральное свойство, характеризующее важнейшую сторону его индивидуальности – профессионализм.

Понимание профессионализма как некоего интегрального свойства личности находим у многих авторов. Так, например, Е.А. Климов считает необходимым рассматривать профессионализм не только как высокий уровень знаний, умений и результатов человека в данной области деятельности, но и как определенную системную организацию его психики [2], а С.А. Дружилов пишет о том, что профессионализм не сводим к совокупности

признаков, он представляет собой некоторое системное свойство личности (систему определенным образом организованных компонентов) [1].

Исходя из вышесказанного, можно определить профессионализм как интегральное свойство личности, позволяющее систематически, эффективно и надежно выполнять профессиональную деятельность в самых разнообразных условиях на основе такой степени овладения ее психологической структурой, которая соответствует существующим в обществе стандартам и объективным требованиям. Для приобретения профессионализма необходимы соответствующие способности, мотивы и качества характера, а также готовность постоянно учиться и совершенствовать свое мастерство. Таким образом, в понятие профессионализма включается еще и особое мировоззрение человека.

Целью данной статьи является раскрыть некоторые психологические аспекты достижения профессионализма в педагогической деятельности, или иными словами, показать значение аутопсихологической компетентности при построении профессиональной карьеры педагогами.

Само понятие «карьера» многоаспектно. Ошибочно связывать его только лишь с продвижением по службе. Карьера – это динамическое явление, то есть постоянно изменяющийся и развивающийся процесс пополнения знаний, совершенствования навыков и способностей, приводящий к раскрытию потенциала и обретению новых профессиональных возможностей.

Личностный аспект понятия «карьера» предполагает рассмотрение этого явления с позиции личности, раскрывает особенности видения карьеры ее субъектом: какова самооценка протекания карьерного процесса, промежуточных результатов развития карьеры, какие эмоциональные переживания данный процесс вызывает. С этой точки зрения карьеру можно определить как «субъективно осознанные собственные суждения работника о своем трудовом будущем, ожидаемые пути самовыражения и удовлетворения трудом», а также как «индивидуально осознанные позиция и поведение, связанные с трудовым опытом и деятельностью на протяжении рабочей жизни человека» [6].

Таким образом, профессиональная карьера невозможна без роста профессионализма.

Необходимой составляющей профессионализма человека является профессиональная компетентность, которая, в свою очередь также является системным качеством личности. Так, А.К. Маркова выделяет четыревидапрофессиональнойкомпетентности, представляющие собой единую структуруспециальную, социальную,личностнуюиндивидуальную:

1) Специальная, или деятельностная профкомпетентность характеризует владение деятельностью на высоком профессиональном уровне и включает наличие специальных знаний и умение применить их на практике.

2)Социальнаяпрофкомпетентностьхарактеризуетвладениеспособамисовместнойпрофес сиональной деятельности и сотрудничества, принятыми в профессиональном сообществе приемами профессионального общения.

3) Личностнаяпрофкомпетентностьхарактеризует владение способамисамовыраженияи саморазвития, средствами противостояния профессиональной деформации. Сюда же относят способностьспециалистапланироватьсвою профессиональную деятельность, самостоятельно принимать решения, видеть проблему.

4)Индивидуальнаяпрофкомпетентностьхарактеризует владение приемамисаморегуляции, готовность к профессиональному росту, неподверженность профессиональному старению, наличие устойчивой профессиональной мотивации [4].

Такая структура пофкомпетентности вполне применима для понимания профессионализма педагога. Однако близкую по сути, но более точную по содержанию структуру профессиональной компетентности педагога находим у С.А. Дружилова. Он выделяет следующие компоненты профессиональной компетентности педагога:мотивационно-волевой, функциональный, коммуникативный и рефлексивный.

*Мотивационно-волевой компонент*включает в себя: мотивы, цели, потребности, ценностные установки, стимулирует творческое проявление личности в профессии; предполагает наличие интереса к профессиональной деятельности.

Функциональный компонент в общем случае проявляется в виде знаний о способах педагогической деятельности, необходимых педагогу для проектирования и реализации той или иной педагогической технологии.

Коммуникативный компонент компетентности включает умениясно и четко излагать мысли, убеждать, аргументировать, строить доказательства, анализировать, высказывать суждения, передавать рациональную и эмоциональную информацию, устанавливать межличностные связи, согласовывать свои действия с действиями коллег, выбирать оптимальный стиль общения в различных деловых ситуациях, организовывать и поддерживать диалог.

Рефлексивный компонент проявляется в умении сознательно контролировать результаты своей деятельности и уровень собственного развития, личностных достижений; сформированность таких качеств и свойств, как креативность, инициативность, нацеленность на сотрудничество, сотворчество, склонность к самоанализу. Рефлексивный компонент является регулятором личностных достижений, поиска личностных смыслов в общении с людьми, самоуправления, а также побудителем самопознания, профессионального роста, совершенствования мастерства, смыслотворческой деятельности и формирования индивидуального стиля работы.

По мнению автора, указанные характеристики профессиональной компетентности педагога нельзя рассматривать изолированно, поскольку они носят интегративный, целостный характер, являются продуктом профессиональной подготовки и профессионального развития в целом [1]. Имея в виду, что профессионализм, рассматриваемый с позиций системного подхода, представляет собой не статическое (единожды заданное, неизменное), а динамическое, непрерывно изменяющееся образование, важно отметить, что чрезвычайно важная роль в процессе профессионализации отводится активности человека. Прогрессивное профессиональное развитие обеспечивается активной стратегией поведения, которая, тем не мене будет эффективной лишь в том случае, если педагог имеет достаточно высокий уровень *внутренней активности*.

Если исходить из компетентностного подхода, то такую внутреннюю активность можно определить как *аутопсихологическую компетентность*, которая является важной составляющей психологической компетентности педагога. *Аутопсихологическая компетентность* подразумевает умение осознавать уровень собственной деятельности, своих способностей, знание о способах профессионального самосовершенствования, умение видеть причины недостатков в своей работе, в себе, и главное – желание самосовершенствования [3].

То, что путь к профессионализму (или к профессиональной вершине – «акме») проходит через самопознание и самоусовершенствование, подчеркивается многими исследователями. Так, например, А.К. Маркова считает, что «профессионал – это специалист, который овладел высоким уровнем профессиональной деятельности, который сознательно изменяет себя в ходе осуществления труда, вносит свой индивидуальный творческий вклад в профессию, нашел свое индивидуальное предназначение, который стимулирует в обществе интерес к результатам своей профессиональной деятельности и повышает престиж своей профессии в обществе» [4, 48]. Л.М. Митина отмечает, что о профессиональном развитии можно говорить в том случае, когда человек осознает свое участие и ответственность за все, что происходит с ним, старается активно способствовать или противодействовать внешним обстоятельствам, планировать и ставить цели своей профессиональной деятельности, изменять ради их достижения самого себя [5].

Наконец, необходимо отметить, что человеческая мысль имеет свойство материализоваться посредством психологического механизма самовнушения. Самовнушение может привести человека к благополучию и процветанию, но также легко может привести к

неудачам и краху. Если наполнить свое сознание страхом, сомнением и неверием в собственные силы и способности, самовнушение усилит дух неверия, а подсознание сделает его существование вполне реальным. От отношения человека к своему профессиональному развитию, от его *самопрограммирования* во многом зависят профессиональные успехи или неудачи.

При этом важными оказываются следующие вопросы: «Программирование себя на достижение какого успеха и какой ценой?», а также: «Не обернется ли стремление к некоторому локальному успеху («здесь и сейчас») неудачей или даже бедой для личности в будущем?». Ответы на подобные вопросы связаны с ценностной сферой человека и лежат в области морали и нравственности. Обратим внимание на мысль Н.С. Пряжникова о том, что «искусство построения жизненного успеха не в том, чтобы как в супермаркете покупать этот успех, платя за него своим достоинством, превращенным в «валюту», а в том, чтобы, достигая намеченных целей, еще и приумножать свое внутреннее достоинство» [7, 38].

Из всего вышесказанного можно сделать *вывод*: для построения своей профессиональной карьеры и повышения собственного профессионализма педагогу необходимо осознанно планировать свое профессиональное развитие. Первым же шагом в этом планировании является самопознание: осознание своих профессиональных ценностей, установок, своих сильных и слабых сторон, своих психологических барьеров, а также актуальных и потенциальных возможностей.

Для осуществления этого первого шага *предлагаем проведение психодиагностического исследования* с использованием следующих методик: «Якоря карьеры» Э. Шейна (определение ценностных ориентаций, социальных установок, интересов и побуждений к деятельности, характерных для человека), САМОАЛ (опросник самоактуализации личности, позволяющий выявить уровень развития личности, ее барьеры и потенциальные возможности), автобиографический метод (описание человеком значимых событий жизни с акцентом на профессиональный путь: образование новых умений и навыков, склонностей и интересов; возникающих при этом сопротивлений, преодолений, борьбы и т.п.; фиксирование качеств характера, появившихся в результате каждого события, субъективного отношения к данным качествам как к профессионально важным, нейтральным или вредным и т.п.). Пилотажное исследование уже проводится нами со слушателями курсов повышения квалификации, которые выявили добровольное желание. Предлагаем принять участие в исследовании всем, кто хотел бы совершенствовать свое профессиональное мастерство на надежной основе осознанности и самопонимания.

Список использованных источников

1. Дружилов С.А. Профессиональная компетентность и профессионализм педагога: психологический подход / С.А. Дружилов //Сибирь. Философия. Образование.– Научно-публицистический альманах: СО РАО, ИПК, г. Новокузнецк. – 2005 (выпуск 8). –С.26-14.

2. Климов Е.А. Психология профессионала / Евгений Александрович Климов. – М., Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996.– 400 с.

3. Лазаренко Л.А. Психологическая компетентность педагога как фактор профессионализации / Л.А. Лазаренко // Современные наукоемкие технологии. – 2008. – № 1 – С. 67-68.

4. Маркова А.К. Психология профессионализма / Аэлита Капитоновна Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.

5. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя / Лариса Максимовна Митина – М.: Флинта, 1998. – 200 с.

6. Поляков В.А. Технология карьеры / В.А. Поляков // ЭКО. –1996.– №1 – С.20-24.

7. Пряжников Н.С. Психология труда и человеческого достоинства: Учебное пособие для студентов вузов / Н.С. Пряжников, Е.Ю. Пряжникова. – М.: «Академия». – 2001. – 480 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ, ЯК СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПТНЗ

Семенюк Олена Володимирівна,
практичний психологДПТНЗ «Новоград –Волинського
професійного ліцею»

Вік, у якому перебувають учні професійно-технічних навчальних закладів, є періодом найбільш інтенсивного соціального формування особистості. Це період пошуків самоствердження і самостійності, морального удосконалення і формування соціальної зрілості, розвитку професійного мислення і образу поведінки, тобто період, який суттєво впливає на всі подальші роки життя. Цьому віку властиві не тільки романтичність, активність, творче дерзання, пошук відчуття новизни і нетерпіння до рутини, але й надмірна чутливість, хворобливе самолюбство, підвищена недовірливість та імпульсивність поведінки, максималізм, нестійкість суджень. Цими особливостями не слід ігнорувати, оскільки саме морально-психологічна нестійкість, підвищена емоційна загостреність і динамічність є тим своєрідним підґрунтям, на якому відбувається становлення і самоствердження особистості. Для успішного самоствердження у майбутньому випускник професійно-технічного навчального закладу має бути конкурентоспроможним, тобто не тільки мати , але й володіти знаннями, навичками і постійно розвиватися у своїй професійній та особистісній сфері.

Підвищення якості професійної підготовки фахівців зумовлено, з одного боку, інтеграцією системи освіти України у світовий освітній простір на засадах, визначених Болонською та Копенгагенською деклараціями, з іншого, потребами сучасного ринку праці у фахівцях, особистісні якості яких відповідають загальнолюдським і національно-культурним цінностям у поєднанні з високим рівнем професійної компетентності.

Компетенції розглядаються як комплекс сформованих в процесі професійної освіти або в результаті накопичувального практичного досвіду можливостей ефективної поведінки у професійній діяльності і у визначених життєвих ситуаціях. Ці можливості визначаються комплексом знань, умінь, навичок, розуміння техніко-технологічних процесів, готовністю до виконання професійних функцій.

У зв'язку з цим компетентність учнів є основним якісним показником освітнього процесу і, отже, її досягнення можна вважати педагогічною метою.

В.С. Безрукова під компетентністю розуміє «володіння знаннями і уміннями, що дозволяють висловлювати професійно грамотні судження, оцінки, думки».

Е.Ф. Есер і О.Н. Шахматова під професійної компетенції мають на увазі сукупність професійних знань і умінь, а також способи виконання професійної діяльності.

На погляд Р.Х.Гільмеєвої, професійна компетентність – це здатність людини, в основу якої покладені її досвід та знання, вміння ефективно розв’язувати задачі, які відносяться до сфери її професійної діяльності.

Дємєнтьєва Н.В. розуміє професійну компетентність як глибоку обізнаність фахівця про умови та технології вирішення виникаючих проблем, вміння професійно грамотно реалізовувати свої знання на практиці[3,115].

Ряд дослідників поняття «професійна компетентність» тісно пов’язують з поняттям «соціально-психологічна компетентність», під яким В.В.Камаєва, Н.В.Кузьміна, Л.М.Мітіна, С.С.Рачева та ін. розуміють спеціальні знання та вміння, необхідні для здійснення певної професійної діяльності.

У словнику практичного психолога «соціально-психологічна компетентність» визначається як «здатність індивіда ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми в системі міжособистісних відносин».

Компетентність формується у ході освоєння людиною систем спілкування і включення у спільну діяльність. До складу соціально-психологічної компетентності входять наступні компоненти – вміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, уміння правильно визначати особистісні особливості та емоційні стани інших людей, вміння вибирати адекватні способи спілкування з людьми і реалізовувати їх у процесі взаємодії, уміння поставити себе на місце іншого. Ключовим компонентом компетенції є вміння.

Соціально-психологічна компетентність особистості являє собою спеціальні знання про суспільство, про політику, економіку, культуру і т.д.

Іншими словами, соціально-психологічна компетентність за своїм змістом нагадуєте, що свого часу називалося світоглядом. Вона дозволяє особистості орієнтуватися в будь-якій ситуації, приймати правильні рішення і досягати поставлених цілей.

Антиподом соціально-психологічної компетентності є некомпетентність, неписьменність, неуцтво, марновірство, містика, відірвана від життя фантазія.

Сучасна соціально-психологічна компетентність пов'язана знеобхідністю адаптації до ринкових відносин і є як провідною властивістюпрофесіонала.

Професійна компетентність визначає ступень знань фахівця у своєї професійної діяльності, яка може бути обмежена рядом спеціальних питань, тому категорії «соціальна-психологічна компетентність» та «професійна компетентність», як, до речі, і категорії «професіоналізація» та «професіонал» не синонімічні, бо особистість може бути професіоналом, але не бути компетентною в даному питанні, або, навпаки, особистість не є професіоналом, але є компетентною в даному питанні або ситуації; будучи компетентним професіоналом, особистість може бути некомпетентною в певних життєвих ситуаціях тощо.

С.С.Фіранер вважає, що поняття «соціальна компетентність» невід'ємне від поняття «професійна компетентність». Більш того, О. Малая,Н. Гарашкіна стверджують, що становлення соціальної компетентності особистості неможливо поза формуванням її як фахівця-професіонала, де основою розвитку соціальної компетентності є теорія і практика безперервної освіти [6,15; 1,82], чим фактично ставлять формування соціальної компетентності в залежність від формування професійної компетентності і роблять соціальну-психологічну компетентність складовою професійної.

В трактовці Е.Г. Ісламгалієва щодо поняття «професійна компетентність» – це якість високопрофесійного працівника, здатного максимально реалізовувати себе в конкретних видах трудової діяльності та здатного адаптуватися до мінливих умов ринкового механізму, керуючого професійною мобільністю, плануванням кар'єрного росту, професійною само актуалізацією [4, 29]. Однак, здається більш доречним замінити фразу «здатного адаптуватися до мінливих умов ринку» на «ефективно діяти у мінливих умовах ринку», оскільки адаптація розуміє під собою пристосування, то виходить, що компетентний фахівець лише встигає пристосовуватись до мінливих умов, компетентний фахівець більш, ніж пристосовується, він психологічно готовий до мінливості і рівень його кваліфікації дозволяє йому ефективно діяти в цих мінливих умовах.

Формування професійної компетентності фахівців передбачає їхню підготовку до самостійного виконання спеціально-професійної діяльності, що забезпечує прив'язку до конкретного об'єкту і предмету праці, а також соціально-психологічну підготовку (вміння спілкуватися та досягати взаєморозуміння у процесі виконання професійних функцій). Важливу роль у структурі професійної компетентності таких фахівців відіграють спеціально-професійні та ключові компетенції, до яких належать: компетенції соціальної взаємодії та спілкування; компетенції самопізнання, саморозвитку, саморегуляції.

Підготовка фахівців в сучасних умовах вимагає особливого зосередження на ключових компетенціях, які є фундаментом їх подальшої нормальної життєдіяльності в соціумі й у майбутньому допоможе випускникам знайти своє місце на ринку праці. Визначальну роль у

формуванні цих компетенцій відіграє практичний психолог навчального закладу, який здійснює психологічний супровід професійної освіти.

Формування професійної компетентності відбувається під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Внутрішніми чинниками є особистісні (суб'єктивні) індивідуально-психологічні якості, а саме: відповідальність за професійне становлення та результати навчання у поєднанні з позитивним відношенням до професії та прагненням до постійного самовдосконалення, спрямованість на досягнення успіхів у обраній професії; об'єктивна самооцінка з високим рівнем нормативності поведінки та культури спілкування; здатність до навчання, інтелектуальні вміння. Ці чинники покладено в основу визначення психологічних критеріїв та їх показників.

До зовнішніх детермінант формування професійної компетентності майбутніх фахівців відносяться: вдосконалення змісту та організації навчального процесу, забезпечення можливості для продуктивної практичної діяльності, сприятливий соціально-психологічний клімат, інновації в діяльності педагогічного колективу, сучасне навчально-методичне та науково-психологічне забезпечення професійної підготовки.

У досягненні високого рівня якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників винятково важливе значення мають державні стандарти професійно-технічної освіти, створені на компетентнісній основі. Значення компетентнісного підґрунтя змісту професійно-технічної освіти полягає в тому, що воно передбачає не тільки формування у майбутніх кваліфікованих робітників високого рівня професіоналізму, під яким розуміють володіння людиною конкретними технологічними процесами, (професійні вміння, навички, досвід практичної діяльності, знання технологічних процесів), а й розвиток у них професійно важливих якостей (професійна «Я-концепція», професійна культура, самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, доводити до кінця почату справу, творчий підхід до професійної діяльності, гнучкість, неординарність мислення, комунікабельність, здатність до навчання, неперервного підвищення кваліфікації, уміння вести діалог, творчо взаємодіяти в професійному середовищі тощо). Тобто, професійна компетентність передбачає оволодіння кожним майбутнім кваліфікованим робітником конкретними компетенціями.

Ці компетенції підтримуються певними задатками людини, до яких належать такі необхідні аспекти, як критичне мислення, креативність, «європейський вимір» та активна життєва позиція. Перераховані якості сприяють розвитку особистості. В сучасних умовах для учнів професійно-технічних навчальних закладів особливо важливим є розуміння соціального значення обраної професії й, відповідно, розуміння свого місця в системі соціальних відносин, а також здатність до критичної оцінки свого життєвого та професійного досвіду, свідомого вибору шляхів і методів удосконалення особистих і професійних якостей.

У формуванні компетентного учня вирішальну роль відіграє не тільки зміст освіти, але й освітнє середовище навчального закладу, організація освітнього процесу, освітні технології та самостійна робота учнів. У зв'язку з цим перегляд змісту освіти, оновлення навчальних програм мають бути спрямовані на якісно інший характер результатів навчання: підвищення значення розвитку компетентностей, формування професійних, ключових та наскрізних компетенцій у поєднанні та взаємодоповненні. Визначальним засобом у формуванні компетенцій є педагогічні технології (йдеться про те, не чому навчати, а як навчати).

Головним завданням навчальних закладів є надання майбутнім фахівцям системи знань, умінь та навичок, що гарантують виконання ними на виробництві своїх функціональних обов'язків, а також забезпечення культурного і духовного розвитку особистості кожного учня, виховання молодих людей у дусі найкращих людських цінностей. Тому процеси навчання та виховання нероздільні, повинні бути послідовними і безперервними. Пріоритетним напрямом організаційно-педагогічної діяльності повинен стати індивідуальний підхід у вихованні особистості учнів, стимулювання їхніх внутрішніх сил до саморозвитку й самовиховання. В основу формування особистості мають лягти також ідеї гуманістичні особистісно-орієнтовні, які полягають у тому, щоб підтримати, розвинути

людину, закласти в неї бажання та механізм самореалізації. Для самовиразу кожної молодої людини необхідно допомогти їй діяти не за заученим шаблоном, а на свій розсуд показати талант вирішення тієї чи іншої ситуації, проблеми. Значна більшість учнів ПТНЗ, особливо першокурсників, не завжди здатні заявити про свою власну позицію, переважна більшість їх лише повторюють ту, яка їм пропонується викладачем, підручником, однолітками. Але зараз, як ніколи, країні потрібні особистості-творці, люди ініціативні, які в спромозі сформулювати і відстоювати власну позицію, вміти втілювати її в життя. Допомогти , направити учня в потрібне русло повинен педагог.

Головна професійна функція педагога – бути посередниками між поколіннями, сучасними тенденціями педагогічної науки і традиціями для того, щоб молодь могла реалізувати себе як особистість. Це завдання посильне будь-якому викладачу. Необхідно тільки націлити себе на серйозну, нелегку роботу.

На сьогоднішній день перед суспільством стоїть завдання підготувати молодь до повноцінного активного життя в демократичному суспільстві, в умовах ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Гарашкина Н. Диагностика профессиональной компетентности / Н. Гарашкина //Социальная педагогика. – 2003. – №4.
2. Герасіна С.В. Психологічні умови формування готовності до трудової діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів. Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К. , 2009. — 21
3. Дементьева Н.В. Методическое обеспечение индивидуальной социально-педагогической работы с детьми и подростками из неполных семей: Опыт адаптации международной программы Большие Братья /Большие Сестры. – Дис....канд. пед. наук. – Тамбов, 2003. – 200с.
4. Исламгалиев Э.Г. Профессиональная компетентность педагога: социологический анализ. – Дис....канд. социолог. наук. – Екатеринбург, 2003. – 176с.
5. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник/Ред. кол. Н.Софій (голова), І.Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор),та ін. – К.: Контекст, 2000. – 336 с.
6. Малая О.Г. Развитие социальной компетентности личности в условиях корпоративной культуры. – Автореферат дис….канд. психол. наук. – М., 2005. – 23с.
7. Матійків І.М. Психологічні умови формування професійної компетенції учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування. – Автореферат. – Івано-Франківськ, 2008. – 25с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Січкар Галина Іванівна,
Лубенський професійний ліцей

Вступ.Використання сучасних інноваційних технологій, зокрема технології інтерактивного навчання, значною мірою підвищує ефективність навчального процесу, сприяє високому інтелектуальному розвитку учнів, забезпечує оволодіння навичками саморозвитку особистості, можливістю думати, творити [3].

«Інтерактивний» (від англ. «inter» – взаємний і «act» – діяти) – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання — специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету — створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

«Сутність інтерактивного навчання, – стверджують Н. Побірченко та Коберник, – полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів; учитель і учень є рівноправними суб’єктами навчання» [2].

Інтерактивність освіти сприяє формуванню як предметних умінь і навичок, так і загальнонавчальних, виробленню життєвих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних якостей особистості. Головна риса інтерактивного навчання — використання власного досвіду учнями під час розв'язання проблемних питань.

Основна частина. Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків виробничого навчання. Наведемо один з них:

I. Організація групи.

1. Привітання.

2. Перевірка готовності робочих місць.

II. Підсумок феномологічних спостережень.

III. Мотивація навчальної діяльності.

IV. Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів.

V. Надання необхідної інформації.

VI. Інтерактивна вправа.

VII. Підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Мотивація. Мета цього етапу – сфокусувати увагу учнів на навчальній проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми. Суб'єкт навчання має бути налаштований на ефективний процес пізнання, мати в ньому особистісну, власну зацікавленість,усвідомлювати, що і навіщо він зараз робитиме. Мотивація готує учнів до сприйняття матеріалу, налаштовує їх на розв'язання певних проблем і стає місточком для представлення теми уроку.

Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів. Мета цього етапу – забезпечення розуміння учнями змісту їхньої діяльності, того, чого вони повинні досягти на уроці і чого від них чекає викладач. Формулювання очікуваних результатів уроку – це по суті те, що традиційно називають дидактичною метою уроку. Результати повинні бути сформульовані за допомогою відповідних дієслів, наприклад:

- знання: пояснювати суть явища, визначати, характеризувати, порівнювати, відрізняти і т.п.;
- уміння і навички: дискутувати, аргументувати думку, дати власну оцінку, проаналізувати і т.п.;
- ставлення: сформувати та висловлювати своє ставлення до надання необхідної інформації.

Мета цього етапу – дати дітям достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання, але за мінімально короткий час. Для опанування інформацією часто використовують технічні засоби навчання або унаочнення.

Інтерактивна вправа – центральна частина заняття. Вона займає біля 50-60% його часу. Мета – засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів уроку.

Підбиття підсумків. Цей етап займає близько 20% часу. Він дуже важливий. На ньому порівнюються одержані знання з очікуваними результатами, робляться висновки, закріплюється матеріал, аналізуються власні дії. Отримані результати, складається план подальших дій.

Методи інтерактивного навчання. Методи, спрямовані на збільшення комунікативної активності між учасниками спілкування, або їхньої взаємодії, називають інтерактивними. Серед них найбільшого поширення набули такі: мозковий штурм, або мозкова атака, коло ідей, мікрофон (вільне накопичення великої кількості ідей з певної теми, критичне їх осмислення); метод прогнозування або передбачення (за дидактичним матеріалом підтвердити чи заперечити гіпотезу, сформулювати тему заняття); дискусія, кути, ПРЕС-метод (послідовно учні дають аргументовані відповіді на певне дискусійне питання, доходять спільної думки);гронування, або асоціативний кущ (встановлення асоціативних зв’язків між окремими поняттями для узагальнення теоретичного матеріалу, підбиття підсумків вивченої теми чи розділу); бесіда за Сократом (учні ставлять проблемні питання і

шукають шляхи їх розв’язання); ділові ігри (відтворюється поведінка і робота конкретних працівників за фахом).

Кожна ділова гра має бути заснована на діалогічних формах взаємодії учасників навчального процесу і призначена для розвитку творчого мислення, оволодіння знаннями, практичними навичками, відпрацювання індивідуального стилю спілкування та поведінки, формування умінь проявляти ініціативу та самостійність у вирішенні нагальної проблеми. Ділову гру можна розглядати як моделювання її учасниками професійної діяльності, імітацію реальних фахових ситуацій.

Основною ознакою ділової гри, зазначає А. Олійник, є «моделювання, яке максимально наближене до реальної професійної діяльності», що забезпечує реалізацію принципу відповідності професійної підготовки вимогам сучасного суспільства. Імітаційно-рольове навчаннярозкриває можливості для розв’язання навчально-педагогічних проблем, які не мають однозначного вирішення, що сприяє появі у учнів настанови на пошук оригінальних рішень і способів виходу з різних непередбачуваних ситуацій.При цьомуважливо забезпечити учням свободу вибору завдань і навчальних ролей із урахуванням їх можливостей та індивідуальних особливостей, активність і нестандартність дій, ситуацію успіху на кожному етапі роботи [2].

З-поміж запропонованої сьогодні великої кількості інноваційних технологійбагато педагогів визнаютьпереваги роботи в режимі інтерактивну, який найбільш повно забезпечує комфортні, безконфліктні і безпечні умови розвиткуучнів, всебічно реалізує їх природний потенціал, виховує особистість, здатну до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, яка вміє використовувати одержані знання для творчого розв'язання проблем, критично мислити, прагне реалізувати себе.

Застосовуючи групові форми роботи, можна переконатися, що вони успішно формують у учнівпотребу здобувати знання, розвивають інтерес, любов до пізнання, допитливість. Працюючи в групах чи парах, учні самостійно розв'язують доступні для них питання, стають дослідниками, разом переборюють труднощі на шляху до мети. Слід зазначити, що ефективність роботи в групах залежить насамперед від того, наскільки кожний член групи усвідомлює важливість роботи разом та взаємодії через взаємодопомогу. Це породжуєу учнів прагнення робити все можливе для досягнення успіху групи в цілому й усвідомлення кожним, що без його особистого успіху не можна досягти поставленої мети. За таких умов всі члени групи відчувають себе пов'язаними одне з одним, що формує в учнів позитивну взаємозалежність, а також розвиває почуття особистої відповідальності за досягнення у навчанні.[1].

Те, що учні під час групової роботи мають можливість тісно спілкуватися одне з од ним, сприяє тривалому прогресу. Розподіл ролей, слухання, надання допомоги, перевірка розуміння, випробування — всі ці складові групової роботи розвиваютьу учнівнавички позитивної взаємодії, які допомагають у спілкуванні, викликають довіру, розвивають вміння вирішувати конфлікти, приймати рішення.

Крім того, інтерактивні форми навчання розвивають комунікативні вміння та навички, допомагають встановленню емоційних контактів між учнями, забезпечують виховне завдання, оскільки привчають працювати в команді, прислухатися до думки своїх товаришів. Використання інтерактивну в процесі уроку знімає нервове навантаження учнів, дозволяє змінювати форми діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми заняття. Групова робота відіграє важливу роль у досягненні виховної функції навчання, зокрема формуються колективізм, моральні та гуманні якості особистості.

Для прикладу, розглянемо проведення уроку виробничого навчання по темі «Комплексне обслуговування покупців у відділі «Парфумерно-косметичні товари», проведеного у формі ділової гри.

Структура уроку включає:

1. організаційну частину
2. вступний інструктаж

3. вправи учнів, поточне інструктування та самостійну роботу
4. заключне інструктування.

Організаційна частина передбачає перевірку наявності учнів на уроці та їх готовність до уроку, зовнішній вигляд, підготовку робочого місця.

Вступний інструктаж: повідомлення теми і мети уроку. Перевірка знань теоретичного матеріалу, виставлення оцінок.

Проведення ділової гри. Ділова гра включає три етапи: підготовчий, ігровий і заключний.

Підготовчий етап передбачає розподіл ролей учасників гри з урахуванням здібностей та рівня знань учнів, визначення мети ділової гри, розподіл рівноцінних ділових команд. З допомогою учнів готуються необхідні атрибути гри: обладнання, інвентар, електронні контрольно-касові апарати. Призначаються судді, учасників гри ознайомлюють із попередньо розробленими критеріями оцінювання кожного елемента ділової гри.

На ігровому етапі майстер виробничого навчання спостерігає хід ділової гри, не втручаючись у неї, стежить за дотриманням часового режиму та роботою суддів. Учасники гри виконують поставлені перед ними завдання по продажу парфумерно-косметичних товарів, вступають у взаємовідносини із покупцями, показуючи свої знання та професійні навички і вміння, загальну ерудицію та професійну етику.

В діловій грі відпрацьовуються різні ситуації, які можуть виникнути між покупцем і продавцем (наприклад: надання порад при виборі тих чи інших парфумерно-косметичних товарів, консультації щодо застосування тощо), вирішуються проблеми взаємовідносин таким чином, щоб покупець був задоволений обслуговуванням та отримав замовлений товар і був розрахований швидко і якісно. В ході гри майстер виробничого навчання намагається спрямовувати її хід на розвиток самоаналізу учасників гри в кожній виробничій ситуації.

На заключному етапі обговорюються результати гри, судді дають мотивовану оцінку діяльності кожного учасника, визначаючи їх як позитивні так і негативні сторони роботи. Робота самих суддів оцінюється майстром виробничого навчання. Також майстер виробничого навчання виділяє найбільш успішних учасників гри , які добились відмінної якості робіт, розбирає типові помилки, яких допустились учасники в ході гри.

Під час ділової гри виявляється комплекс умінь учнів:

1. бачення виробничої ситуації;
2. вміння аналізувати робочі моменти;
3. визначення конкретних дій для досягнення мети в реальних виробничих умовах;
4. виконання дій на розв’язання виробничих завдань;
5. вміння спілкуватися з покупцем;
6. вміння заохотити покупця на придбання того чи іншого товару;
7. вміння приймати самостійні рішення щодо розв’язання реальних виробничих ситуацій.

Висновки

1. Як бачимо, ділова гра вимагає від майстра виробничого навчання ретельної підготовки, особистої майстерності.
2. Успішне проведення ділової гри залежить також від зв’язку майстра з учнями, його особистого уміння, від застосування необхідного матеріально – технічного та дидактичного забезпечення, добре продуманих методів і прийомів, які б забезпечили успішне засвоєння учбового матеріалу і сприяли формуванню основ професійної майстерності.
3. На мою думку, ділові ігри на уроках виробничого навчання доцільно застосовувати на заключних заняттях для закріплення набутих знань. Ділова гра удосконалює знання, уміння й навички, допомагає учням адаптуватися до реальних професійних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Губань О. Інтерактивні методи у виробничому навчанні учнів професійно-технічних училищ // Світло. – 2003. –№ 1. – С. 79-82;
2. Олійник А.І. Інформаційні технології як засіб реалізації моделі інноваційної освіти //Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. – Серія 7. – №11 (21). – 2007. – С. 278-282.
3. Олійник А.І. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні в контексті Болонських декларацій //Вища освіта України, 2007. – № 1. – С. 42-49.

РОБОЧИЙ ЗОШИТ ЯК МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ОРГАНІЗАЦІЇ І ТЕХНОЛОГІЇ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ

Синиця Олена Володимирівна,
Швидка Світлана Василівна,
ДНЗ «Шосткинський центр ПТО»

Сучасні вимоги ринку праці, а також зміни, що відбуваються в системі професійно-технічної освіти, спонукають викладачів професійно-теоретичної підготовки досліджувати та впроваджувати нові технології, методики професійного навчання. Адже підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників можливе лише за умов ефективної організації навчально-виховного процесу.

Кожний педагог прагне, щоб його урок був ефективним, змістовним і цікавим. Але слід зазначити, що творчий пошук викладачпрофесійно-теоретичної підготовки ускладнюється відсутністю методичної літератури з викладання спеціальних дисциплін, недостатньою кількістю підручників професійно-технічного спрямування, дидактичних матеріалів, наочних посібників нового покоління. Разом з тим забезпечення науково-методичного супроводу уроку, необхідність оновлення змісту навчальної інформації потребує створення та впровадження нових засобів навчання, які б сприяли цілісному, системному, осмисленому розумінню навчального матеріалу, спонукали учнів самостійно здобувати знання. З цією метою авторами (під керівництвом методиста НМЦ ПТО у Сумській області О.В.Темченко) були розроблені робочі зошити з предмета «Організація і технологія торговельних процесів» для підготовки продавців продовольчих товарів 3 розряду, з предмета «Технологія приготування їжі» для підготовки кухарів 3 розряду. Мета нашої статті показати, що використання робочого зошита на уроках професійно-теоретичної підготовки є цілком сучасним способом ведення навчального процесу.

Доцільність використання робочого зошита у методичному забезпеченні навчальної діяльності вбачаємо в тому, що робочий зошит є важливою складовою науково-теоретичного супроводу уроку, а його застосування сприяє індивідуалізації процесу навчання, створює можливості реалізації інноваційних навчальних технологій.

Перші робочі зошити були створені в 1950 році в Прибалтиці, в 1960 році перші примірники надруковані в Росії, в 1984 році робочі зошити видані в Україні. Активізація роботи по створенню робочих зошитів та дослідження ефективності їх використання розпочалося в 90-х роках минулого століття.

У сучасній педагогіці існують різні тлумачення поняття «робочийзошит»:

- Засіб,що сприяє цілісній системі навчання (В. Онищук).
- Набір завдань для організації самостійної роботи, складений чітко відповідно до діючих програм (О.Нільсон).

- Дидактичний комплект для виконання самостійної роботи в школі і вдома на сторінках зошита(Н. Преображенська).
- Конспект підручників (О. Крутьєв).
- Набір вправ до кожного уроку і чітко передбачений хід навчання (І. Худолєєв).

Ми розглядаємо робочий зошит як засіб навчання, що містить різнопланові та різнорівневі завдання для виконання їх учнями на сторінках зошита з метою засвоєння, повторення, узагальнення, систематизації та перевірки знань. Зошит створений з метою забезпечення логічної послідовності формування професійних знань та вмінь, активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. За функціональним призначенням даний робочий зошит можна віднести до контролюючо-інформаційного, оскільки він містить різнопланові завдання, дозовану кількість інформації та спрямований на покрокове вивчення предмета. Теоретична частина розроблена відповідно до змісту уроків згідно з програмою Державних стандартів ПТО, містить завдання і запитання різного рівня складності, які можна використовувати для роботи на уроках і вдома. Друга частина містить усі передбачені програмою практичні роботи. Для тематичного оцінювання розроблені тестові завдання, складені відповідно до рівнів успішності.

Аркуш робочого зошита містить систему орієнтирів для поетапного формування розумових дій – епіграф, тему уроку, план змісту навчального матеріалу, терміни та поняття, які слід запам’ятати. Фрагменти робочого зошита наведені у додатках:

- з організації і технології торговельних процесів;
- з технології приготування їжі.

Методичні рекомендації до використання зошита:

Робочий зошит є засобом управління розумовою діяльністю учнів на уроках і вдома. На роботу з зошитом доцільно відводити 10–15 хвилин кожного уроку.

Робочий зошит достатній для вивчення курсу, не обтяжений зайвими текстами та малюнками, не відволікає увагу учнів від головного.

Достатня кількість різних за складністю запитань і завдань дозволяє використовувати робочий зошит на уроках різних типів.

Підбір та використання блоків навчального матеріалу на етапах уроку пропонується на розсуд викладача, оскільки залежить від рівня підготовленості учнів, складності та особливості викладу матеріалу.

Для виконання кожного завдання передбачено місце, є можливість виправити допущені помилки.

Виконання завдань потребує лише часткової допомоги з боку викладача, учні мають можливість самостійно доопрацювати завдання, користуючись підручником, що забезпечує реалізацію особистісно-орієнтовного підходу до навчання.

При перевірці виконання завдань слід враховувати, що відповідь учня може бути нестандартною. Тому, оцінюючи правильність відповіді, треба запропонувати учневі пояснити свою думку.

Використовуючи наведені методи роботи, спостерігаємо їх доцільність та результативність:

- Процес навчання стає простим та поетапним.
- Учні вчаться працювати самостійно, зацікавлені в результатах роботи.
- Поряд із формуванням професійних знань та вмінь формуються такі якості особистості як організованість, індивідуальність, працьовитість.
- Застосування робочого зошита спонукає учнів до самопізнання, самореалізації, самовдосконалення.

Отже, можна зазначити, що використання робочого зошита на уроках професійно-теоретичної підготовки складається в своєрідний метод навчальної роботи.

Список використаних джерел

1. Доцяк В.С. Українська кухня / В.С. Доцяук. – Л.: Оріяна – Нова, 1998
2. Косовенко М.С. Технологія приготування їжі / М.С. Косовенко, Ж.М. Смирнова, Л.Я. Старовойт. – К.:Факт, 2003.
3. Махмутов М.І. Сучасний урок / М.І. Махмутов. – М.: Педагогіка, 2005.
4. Нечволод Л.І. Робочий зошит з друкованою основою як засіб індивідуалізації //Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць. – Х. : ХДПУ, 2000.
5. Олійник О.М. Організація, обладнання і технологія продажу продовольчих товарів / О.М. Олійник. – К.: ЛДЛ, 2004.
6. Поздняк І.П. Організація і методика навчання у професійно-технічних училищах / І.П. Поздняк, В.В. Малишевич. – М.: Педагогіка, 2005.
7. Саркісян Л.Г. Технологія торговельних процесів / Л.Г. Саркісян. – К, 2007.

МЕТОДОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У РАННЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Ситнікова Наталія Євгенівна,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри
педагогіки та психології професійної освіти
ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО»

Стаття презентує методологічну модель розвитку самоствердження особистості старшокласника, що одержала теоретичне обґрунтування та емпіричну перевірку протягом останніх п'ятнадцяти років у рамках проведення педагогічним колективом ЗОШ І-ІІІ ступенів № 43 м.Донецька фундаментального експерименту з упровадження інноваційної системи модульно-розвивального навчання А.В. Фурмана.

Нагальною потребою нашого часу залишається розвиток творчої особистості, здатної до позитивної гуманної соціальної взаємодії з довкіллям шляхом самовияву своїх позитивних надбань. Виняткової актуальності ці питання набувають у юнацькому віці. В цей період відбуваються істотні якісні зрушення у ставленні, розгортанні та зреалізуванні перспектив щодо вдосконалення кожним свого соціального оточення та власного «Я». Юнацький вік – це вік соціалізації, входження у світ людської культури та суспільних цінностей, а також період індивідуалізації, відкриття та утвердження власного унікального і неповторного «Я», якісною ознакою якого є зміна соціальної установки учня до навчання. У його особистісній структурі з'являється нова схема мотивації і центральне новоутворення – самовизначення, яке організовує проект власної життєвої програми та її зреалізування в учбовій діяльності.

Прискорення темпів соціальної динаміки, трансформація соціальних ідеалів і цінностей – характерні риси сучасного українського суспільства. Ці зміни неминуче висувають до учнів підвищені вимоги у формуванні нових моделей соціальної поведінки, конструюванні персональної системи цінностей, що є внутрішнім осередком особистості та опорою для її самоствердження. Тому нагальною потребою національної освіти є створення таких інноваційних умов навчання, які б забезпечили ситуаційний перебіг паритетних навчально-розвивальних взаємостосунків між учнями і викладачами, спричинюючи зреалізування і самоствердження особистості, утверджуючи позитивну спрямованість їх різновагомих систем спонукань (потреб, установок, прагнень, мотивів, інтересів, ідеалів).

В основу нижче пропонованої нами моделі самоствердження особистості старшокласника як інтегрованого психологічного процесу-новоутворення покладений соціально-психологічний зміст етапів його становлення залежно від інноваційних періодів модульно-розвивального циклу, послідовності технологій психологічної розвивальної взаємодії викладача і учня [4, 8]. Авторська модель ґрунтується на психологічній теорії Я-концепції Р. Бернса [1], ідеях А. Маслова про самоактуалізовану особистість [3],

психомистецьких технологіях модульно-розвивальної системи навчання, теоретичній концепції психодуховної розвивальної взаємодії А.В. Фурмана та О.Є. Гуменюк [2, 6, 9].

Конкретизуємо основні теоретичні положення: 1) людина, яка вступає у численні соціальні взаємини, формує не тільки сукупність знань про світ, а й про себе, мисленнєво відокремлює ставлення до власного внутрішнього світу та утверджує готовність сприймати довкілля і себе в ньому певнім чином (позитивно чи негативно, конструктивно чи деструктивно); 2) Я-концепція виникає на основі взаємодії особистості із соціумом, визначає систему її само сприйняття та задає морально-етичні межі її реальної поведінки в довкіллі. Як центральне психологічне новоутворення онтогенетичного розвитку, вона характеризує не тільки особливості само бачення, а й горизонти потенційної поведінки і вчинкових дій, за якими творить найближче оточення і власне індивідуально неповторне «Я».

У контексті вищезазначеного нами запропонована методологічна модель розвитку процесу самоствердження особистості учня як інтегрованого психодуховного утворення. Зауважимо, що традиційна пізнавальна система навчання, втілюючи в цілому монологічний стиль педагогічних взаємин, неспроможна вирішити проблему самоствердження особистості в аспекті обстоюваної нами моделі. Натомість наш п'ятнадцятирічний досвід експериментування показує,що її може вирішити модульно-розвивальна система навчання, що центрується на формуванні психолого-педагогічної технології зазначеного самоствердження. Важливо, що модульно-розвивальна освітня модель не відкидає класно-урочну систему, а використовує її надбання як основу, фундамент для технологічної і психолого-педагогічної перебудови організованого за новими канонами навчального процесу [4, 8].

Загалом для того щоб забезпечити позитивно спрямоване самоствердження особистості учня потрібно створити такі психолого-педагогічні умови: впровадити модульно-розвивальну організаційну систему навчання, домогтися взаємозалежного функціонування мотивів, соціальних установок, вчинкових і поведінкових механізмів діяльності учнів під час соціально паритетної взаємодії з учителем. Зокрема, кожний період та етап повноцінного освітнього процесу, визначаючи мету, завдання, структуру і психолого-педагогічний зміст взаємостосунків на модульних заняттях, характеризуються наявністю відмінної системи спонукань учнів (потреб,прагнень, установок, мотивів, інтересів, переконань, ціннісних орієнтирів, ідеалів), які в окремих навчальних ситуаціях спричинюють зародження, розвиток і зникнення різних внутрішніх стимулів навчальної діяльності (пізнавальні, соціальні, вартісні, духовні), а відтак і різних форм психічної активності та само активності учнів на кількох рівнях їх самоствердження. Так, на інформаційно-пізнавальному періоді важливою метою є створення вчителем зворотних інформаційних зв'язків між різними групами учнів, проектування умов для осмислення інформації та конструювання рольового тренінгу за участю кожного учня як миследіяльника і суб'єкта учіння. Нормативно-регулятивний період зумовлює систематизований комплекс нормотворчих дій, які здійснюються шляхом взаємообміну соціальними досягненнями, рольового тренінгу для усвідомленого вибору учнями своєї соціальної поведінки. Ціннісно-рефлексивний та спонтанно-духовний періоди задають простір для вартісного осягнення індивідуальності партнера у навчально-виховній взаємодії, актуалізують процеси ідентифікації та рефлексії, сприятимуть внутрішньому самопізнанню і самозбагаченню власного ментального досвіду учня. Отож, науково-спроектоване і технологічно зреалізоване циклічне переважання у сфері самосвідомості учнів когнітивної, емоційно-оцінкової, вчинкові-креативної та спонтанно-духовної складових спричинює виникнення динамічного процесу самоствердження особистості, причому головно на основі соціально прийнятих установок та загальнолюдських цінностей.

Водночас запропонована нами модель у взаємозв'язку з функціонуванням цілісного модульно-розвивального процесу зумовлює розвиток восьми основних самонаставлень учня і призводить до поетапного самоствердження його суб'єкта, особистості, індивідуальності та універсуму. В цілому ж ефективність психолого-педагогічного експерименту залежала від

того, наскільки повно спрямувалися інноваційні умови навчання на викладачів, які професійно виконували функції психологів, і водночас на учнівський колектив та кожного учня зокрема, створюючи найкращі обставини для вияву і розвитку їхнього творчого особистісного потенціалу.

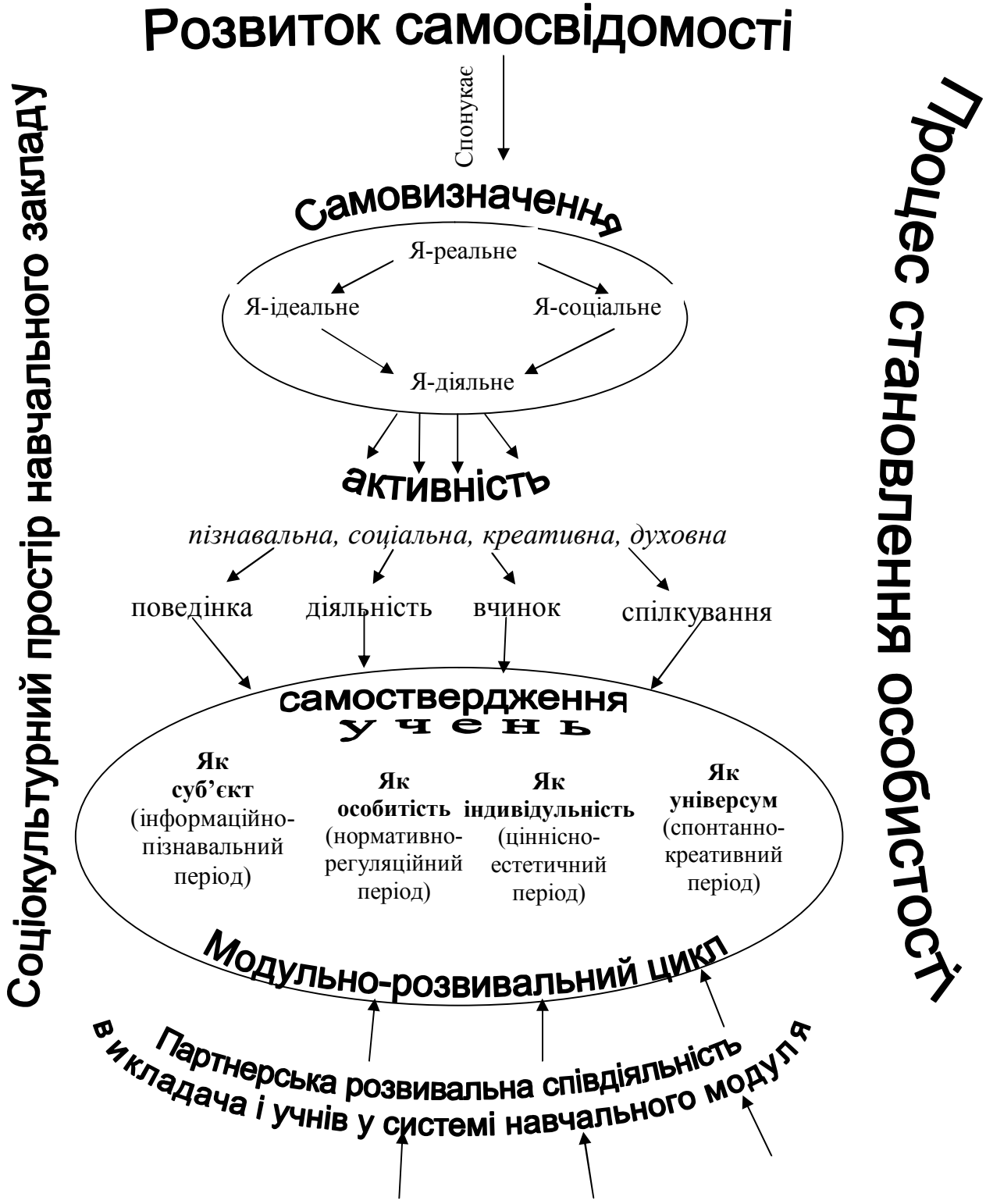

Рис.1. Логіко-структурна модель самоствердження особистості учня як інтегрованого психологічного конструкту

Висновки

1. В основу запропонованої методологічної моделі самоствердження особистості учня як інтегрованого психологічного процесу-утворення був покладений соціально-психологічний зміст етапів його становлення залежно від інноваційних періодів модульно-розвивального освітнього циклу (за А.В. Фурманом – інформаційно-пізнавальний, нормативно-регуляційний, ціннісно-рефлексивний і спонтанно-креативний), послідовності психомистецьких технологій розвивальної взаємодії вчителя і учнів.

2. Методологічно обґрунтовані такі основні етапи самоствердження особистості учня: а) розвиток когнітивних структур, ціннісно-естетичної сфери особистості, тобто привласнення суб'єктом системи наукових знань, соціальних норм, духовних надбань, здатність до теоретичного мислення, досягнення високого рівня пізнавальної і духовно-креативної активностей, що стимулюють розвиток його самосвідомості, пов'язаної із формуванням світогляду (переконань, системи життєвих цінностей, ідеалу); б) зі свого боку, розвиток самосвідомості спонукає особистість у тому, якою вона може і хотіла б бути (Я-ідеальне) та якою її бачать інші (Я-соціальне); це – важлива умова самовизначення й адаптивного зовнішнього вияву особистості – її вчинкових, поведінкових, діяльнісних потенцій (Я-діяльне), причому в різних соціальних аспектах шкільного довкілля і внутрішнього Я.

3. Процес особистого становлення учня головно визначається соціальною ситуацією розвитку, тобто тим, як конструюється внутрішнє Я у чосопросторі конкретного довкілля. Таке конструювання можна реалізувати лише за умов партнерської розвивальної спів діяльності учасників навчально-виховного процесу, котру забезпечує впровадження модульно-розвивальної оргсистеми інноваційного навчання. У цій системі етапи зреалізування завдань освітньої діяльності учнів соціально-рольового тренінгу та особистих взаємин співвідносяться з періодами функціонування модульно-розвивального циклу і, збагачуючи їх психологічний зміст, прискорюють розвиток кожного учня на предмет внутрішнього утвердження мотивів, соціальних наставлень і норм поведінки, ціннісних орієнтацій та психодуховних форм самоствердження його позитивної Я-концепції.

Список використаних джерел

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Роберт Бернс; [пер.с англ.] – М.: Прогресс, 1986. – 421 с.
2. Гуменюк О.Є. Теорія і методологія інноваційно-психологічного клімату загальноосвітнього закладу [монографія] / Оксана Євстахіївна Гуменюк. – Тернопіль-Ялта: Підручники і посібники, 2008. – 340 с.
3. Маслоу А. Психология бытия /Абрахам Маслоу [пер.с англ.] О.О. Чистякова; отв.ред. С.Н. Иващенко. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997. – 304 с. – (Серия «Актуальная психология»).
4. Модульно-розвивальна система як соціокультурна організація //Психологія і суспільство: [спецвипуск] / гол.ред. А.В. Фурман. – 2002. – № 3-4. – 292 с.
5. Ситнікова Н. Психологія самоствердження особистості старшокласника /Наталія Ситнікова //Психологія і суспільство /гол.ред. А.В.Фурман. – 2008. - № 2. – С.75-104.
6. Фурман А.В., Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції: [навч.пос.] / Анатолій Васильович Фурман, Оксана Євстахіївна Гуменюк. – Львів: Новий Світ – 2000, 2006. – 360 с.
7. Фурман А.В. Ідея професійного методологування: [монографія] /Анатолій Васильович Фурман. – Ялта-Тернопіль: Економічна думка, 2008.- 205 с.
8. Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення: [монографія] / Анатолій Васильович Фурман. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 340 с.
9. Фурман А. Освітні сценарії: сутність, композиція, принципи створення / Анатолій В. Фурман //Психологія і суспільство. – 2009. – № 3. – С.174-192.
10. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості: [наук.вид.] / Анатолій Васильович Фурман. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 197 с.

ЯК МИ НАВЧАЄМО ВОДІЇВ

Скрипник Світлана Федорівна,
методист професійного гірничого
ліцею м. Комсомольська (Полтавська область)

Високі вимоги роботодавців до працівників, невідповідність кваліфікаційного рівня молоді потребам сучасних підприємств спонукають до пошуку шляхів ефективної співпраці професійно-технічних навчальних закладів з роботодавцями. Це неможливо досягти без реального соціального партнерства навчального закладу та підприємства.

«Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат» – гігантське підприємство, на якому працює близько 8 тисяч працівників. Комбінат–головний в Україні експортер залізорудної сировини. Більш ніж 85% своєї продукції підприємство «Полтавський ГЗК» експортує до Австрії, Румунії, Китаю, Польщі та деяких інших країн.

Головним постачальником робітничих кадрів для ПГЗК вже 40 років є професійний гірничий ліцей м.Комсомольська, який постійно виявляє ініціативу щодо співпраці. Це стосується і переліку професій, необхідних підприємству, і залучення бази комбінату до навчально – виробничого процесу, і виділення коштів для оновлення матеріально-технічної бази ліцею.

За останні п’ять років на підприємстві обновився парк великовантажних автомобілів та кар’єрної техніки на 60%. Зокрема, це кар’єрні великовантажні автомобілі Caterpillar 785 С, що піднімають до 136 т. ЇХ випускає найбільша у світі американська корпорація будівельної та гірничо-видобувної сучасної техніки.

Для того, щоб учні краще оволодівали новою технікою за професією водій великовантажних автомобілів, Полтавський ГЗК придбав для ліцею автотренажер–симулятор Caterpillar, який копіює кабіну цього автомобіля. На ньому встановлені кермо, педалі, важіль перемикання КПП, важіль вмикання стоянкового гальма і підйомного механізму.

Автотренажер, який встановлено у тренажерній залі кабінету будови автомобіля, дозволяє відчувати автомобіль, ознайомлювати учнів з умовами і заборонами руху в кар’єрі. А основне – аналізувати допущені учнями помилки. Адже ці помилки, зроблені на справжньому автомобілі, можуть призвести до трагедії. Що стосується помилок, то після виконання однієї поїздки (ходки) – комп’ютер показує таблицю результатів, де виводяться всі дані руху автомобіля: швидкість руху, час руху, режим розносу двигуна, температура масла в КПП і в гальмівній системі.

До вашої уваги методична розробка уроку з ПДР для професії водій великовантажного автомобіля з використанням ІКТ та автотренажера-симулятора Caterpillar (викладач Кривенко Олексій Іванович).

Тема уроку: «Рух гірськими дорогами та крутими схилами»

Мета уроку:

*Навчальна:*ознайомити учнів з умовами руху в гірських умовах, із заборонами, які діють на гірських дорогах, пов’язавши їх із умовами роботи в кар’єрі Полтавського ГЗК; перевірити рівень засвоєних знань;

*Розвиваюча:*розвивати в учнів мислення, спостережливість, самостійність та відповідальність під час оцінки дорожньої ситуації, формувати вміння використовувати отримані знання у своїй професії;

*Виховна:*виховувати зацікавленість до отриманих на уроці знань, свідоме відношення та повагу до професії, культуру руху на дорогах, сумлінність та відповідальність.

Методична мета: Використання електронних засобів навчання та регіонального компоненту при вивченні предмету ПДР.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Методи роботи: пояснювально-ілюстративніта проблемно-пошуковішляхом використання електронних засобів навчання, практична їзда.

Форми роботи: групова, поділ на 2 підгрупи, індивідуальна робота.

Засоби навчання:

- *технічні:*комп'ютер, проектор, навчальні відео ролики, 14 комп'ютерів для перевірки знань учнів, автотренажер – симуляторCaterpillar;
- *наочні:* мультимедійні презентації, відео ролики, відеофільм;
- *програмні:* харківські тематичні білети з перевірки знань ПДР, тема №28, VirtualTrainerLauncher(авто тренажер)
- *дидактичні:* картки контролю знань для учнів на тренажері.

Міжпредметні зв'язки:

Фізика, тема: Швидкість руху.

Геометрія, тема: Кути.

Будова автомобіля: Будова коробки передач.

Основи керування і безпека дорожнього руху: Рух по гірській місцевості, рух в кар'єрі.

Засоби оцінювання: тестовий електронний контроль знань(Харківськапрограма), контроль практичної їзди на тренажері(програмаVirtualTrainerLauncher)

Місце проведення уроку: кабінет ПДР, тренажерна зала.

Літературні та Інтернет-джерела, використані для підготовки до уроку:

- http://www.is.svitonline.com/seva1964/dai.html
- E-mail: seva1964@svitonline.com
- http://votrube.ru/1565-opasnye-dorogi-v-gorakh.html
- http://ncpn.net.ua/pdr/
- http://www.dai.net.ua/document/pdd-03-ua.htm

Структура уроку

1. Організаційна частина.
2. Актуалізація знань, умінь і навичок(мультимедійна презентація, гра).
3. Вивчення нового матеріалу(мультимедійна презентація, відео ролики).
4. Закріплення матеріалу(практична їзда на тренажеріCaterpillar).
5. Перевірка отриманих знань(виконання Харківських електронних тестів).

Хід уроку

1. Організаційний момент– перевірка наявності учнів, їх готовність до уроку.

2. Актуалізація знань, умінь і навичок.

2.1.Підготовчий етап:

Вступне слово викладача: Як відомо, дороги, по яких рухаються автомобілі, мають спуски та підйоми. Величини цих спусків і підйомів позначаються відповідними дорожніми знаками 1.6, 1.7. Рухаючись по таких дорогах, водій та його пасажири піддаються підвищеній небезпеці, що вимагає від водія підвищеної уваги та майстерності. А ще більшій небезпеці піддаються водії великовантажних автомобілів, які постійно рухаються по кар'єрних дорогах із ще гіршими умовами для руху. Тому ви, як майбутні водії, повинні знати умови руху в гірських умовах, на крутих спусках, адже в кар'єрі діють усі правила дорожнього руху, що й на інших дорогах, а професія водій великовантажного автомобіля БілАЗ та Caterpillarпередбачає рух на крутих спусках і підйомах та в кар'єрах.

2.2. Перевірка опорних знань необхідних для проведення уроку.

Мультимедійна презентація: Повторимо знаки на гірських дорогах. Підсумок, отримана інформація необхідна для засвоєння матеріалу.

3. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Мультимедійна презентація із записом інформації до конспекту з теми: Рух гірськими дорогами та крутими схилами.

3.2. Демонстрація відео роликів з умовами руху по гірських дорогах

- рух на підйом;

- рух на спуск;

Обговорення з учнями помилок, які допустили водії у відео роликах

- Як обрати швидкість руху на спусках?

- Яка небезпека присутня на гірських дорогах?(стан покриття, вологість дороги, звуження дороги, погіршення видимості)

- Які дії водія заборонено під час руху по гірських дорогах?(обгін, умови обгону, буксування, рух з непрацюючим двигуном, рух з вимкненим зчепленням і передачею)

- Як необхідно зупинитись на спуску та під час підйому? Заходи безпеки.

3.3. Розгляд дорожніх ситуацій.Фотоколаж на екрані.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Демонстрація відеофільму з умовами руху в кар'єрі Полтавського ГЗК *(Тривалість відеофільму 2 хв.)*

Завдання: знайти порушення правил їзди та ТБ в кар'єрі Полтавського ГЗК.

1. Які порушення ви побачили при перегляді відеофільму?

2. Яка повинна бути дистанція та інтервал при русі в кар'єрі?

3. Які умови виконання обгону в кар'єрі?

V. Перевірка отриманих знань.

Група ділиться на 2 підгрупи:

<u>І підгрупа:</u> Робота з тестами. Виконання тестів в електронному вигляді. Харківські білети. Тема 28. (14 учнів за комп'ютерами). За виконанням роботи слідкує викладач. Оцінки учнів за виконання тестів викладач знаходить на своєму комп'ютері.

<u>ІІ підгрупа:</u> Практична їзда в кар'єрі на автотренажері – симуляторі Caterpillar у тренажерній залі. За виконанням роботи слідкує водій-інструктор.

Обирається учень, який сідає за кермо, інші учні отримують картки контролю, слідкують та оцінюютьвиконання усіх параметрів їзди у заданій програмі тренажера. Підписують свої картки і здають інструктору. Потім звіряють свої оцінки з оцінкою програми.

Потім підгрупи міняються завданнями: ІІ-а підгрупа виконуєтестовий контроль знань, а І –а підгрупа переходить у тренажерну залу.

VI. Підведення підсумків уроку, оголошення оцінок.Що найбільше запам'яталося на уроці? У кого є запитання до викладача? Оцінка роботи конкретних учнів.

VI. Домашнє завдання: Виконати різнорівневе завдання(учні отримують тексти завдань). Інструктаж з виконання.

Електронні засоби навчання, які обрано для вивчення даної теми, використовуються як інформаційно-пізнавальний та інформаційно-контролюючий засіб навчання. Завдяки мультимедійним презентаціям, використаним для повторення та вивчення матеріалу, учні мають можливість пов'язати одержані уявлення з навчальною темою, зробити потрібні доповнення, самостійні висновки і узагальнення. Презентації мають наочну виразність, є прекрасним дидактичним та мотиваційним засобом, що сприяє кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу.

Одночасне використання відеоінформації підвищує запам'ятовування матеріалу до 50%. Так для вивчення матеріалу до даного уроку використано два відеоролики по 11 сек. та відеофільм з використанням регіонального компоненту (2хв.) для закріплення вивченого.Для перевірки отриманих знань на даному уроці використовується автотренажер–симулятор Caterpillar. Програму автотренажера можна використовувати не тільки для автомобіля САТ 777Д а і для іншої кар'єрної техніки, яка дуже різноманітна. На тренажері можна завантажити програму руху автомобіля в міських умовах на легковому автомобілі і практичного іспиту водіння, тренування та проведення контрольних перевірок по ПДР та ОБР.Тренажер дозволяє учням переглядати відеофільми з будови, ремонту та

обслуговування автомобіля і т.п. Для цих цілей тренажерна зала обладнана 15 посадочними місцями.

Використання комп'ютерної бази кабінету ПДР та основ безпеки руху при вивченні вказаної теми дозволяє підвищити ефективність та якість роботи учнів на уроці, забезпечити фронтальний контроль знань кожного учня.

Картка контролю якості водіння автомобіляCaterpillar	
Прізвище, ім'я учня, що контролює водіння	
Прізвище, ім'я учня, що виконує водіння	
1. Рушання з місця:	Вказати допущені помилки, поставивши символ *
плавне;	
різке;	
зупинка двигуна;	
подача світлового показника повороту;	
- подача звукового сигналу	
2. Спостереження за керуванням автомобілем:	
- вибір максимальної швидкості;	
- спосіб гальмування:	
1. Різке гальмування	
2. Плавне гальмування	
3. Загальмовування при зупинці і стоянці	
4. Використання гальмоуповільнювача	
5. Рух з ввімкненим стоянковим гальмом	
- вибір передачі під час руху на підйом	послідовно чи ні
- об'їзд перешкоди	
- зустрічний роз'їзд	
- обгін	
3. Зупинка автомобіля:	
- ввімкнення світлового сигналу повороту	
- перехід на нижні передачі	
- гальмування робочою гальм. Системою	
- після зупинки ввімкнення стоянкового гальма	
4. Які з'їзди використовувалися у віртуальному кар'єрі? Вказати види	
5. Оцінка за виконання навчальної їзди	

В основі якісного проведення уроків із вказаної та інших тем лежить 4 ключових умови:

1. Наявність комп'ютерної техніки(не більше 2 учнів на 1 комп'ютер, проектор, автотренажер-симуляторCaterpillar).
2. Наявність необхідного програмного забезпечення.
3. Вміння викладача підготувати якісні презентації, відео матеріали.
4. Готовність учнів до самостійної роботи за комп'ютером та на авто тренажері.

Важливим є також влучний підбір відеоматеріалу, пов'язаного із проходженням учнів виробничої практики саме в кар'єрі Полтавського гірничо-збагачувального комбінату.

Список використаних джерел

1. ТимовськийО.А., ДерехЗ.Д., ЗаворськийЮ.Є.Правила дорожнього руху в ілюстраціях. Навчальний посібник 8-ме видання. – К., 2010.

2. Підручник водія*:* Основи керування автомобілем [Текст] / З.Д. Дерех, В.Ф. Душник. – Київ : Арій, 2008. – 144 с.

3. Тематичні питання з ПДР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ntn.ua/uk/services/pdd/kharkov/28.
4. ДерехЗ.Д. Дорожні ситуації в малюнках / З.Д. Дерех. – 2000.

РОЗКРИТТЯ АКТУАЛЬНОСТІ, СУТНОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МОВИ

Соколова Олена Миколаївна,
Краматорське вище професійне училище (№14)

Актуальність теми полягає в тому, що активна модель навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів. Учень виступає «суб'єктом» навчання, виконує творчі завдання, вступає в діалог з учителем. Основні методи цього типу навчання: самостійна робота, проблемні та творчі завдання, запитання від учня до вчителя і навпаки, що розвивають творче мислення.

У системі шкільної освіти українській літературі як навчальному предмету відведено важливе місце. Починаючи уже з молодших класів учні читають художні твори, заучують їх напам'ять. Старшокласники отримують певну систему знань з історії української (зарубіжної) літератури, а також знайомляться з елементами теорії літератури.

У процесі вивчення літератури у школі вчитель-словесник має завдання не тільки морального виховання учнів, здобуття певних знань і навичок, але й повинен виробити в школярів естетичний смак. Слово має вплив тільки тоді, коли воно хвилює людину. Щоб розкрити художню панораму твору, учителеві слід здійснити велику кількість логічних операцій, спрямованих на розвиток логічного мислення. Учитель літератури постійно шукає ефективні методи, прийоми і шляхи аналізу літературного твору. Кожен словесник знає, що відомий учений зі світовим іменем Рентген не володів майстерністю красиво говорити і його лекції виходили нецікавими і сухуватими. Але вченого поважали студенти, тому ходили на його лекції. Вчитель-словесник мусить подати матеріал так, щоб його слухали учні.

Тому, я і сама постійно звертаю увагу на три запитання, які поставлені в наукових роботах учених-методистів:

- Що робити? (Знання фактичного матеріалу).
- Як робити? (Пошук методів і прийомів викладу).
- Чоту так робити? (Вибір ефективних шляхів аналізу твору)

Якою б досконалою не була дидактика викладу української літератури, вона завжди вимагатиме творчого розвитку й удосконалення.

Форми і методи навчання змінюються й удосконалюються з розвитком суспільства. Першим виникло індивідуальне навчання – учні один на один спілкувались з учителем і виконували всі завдання індивідуально. Наступним етапом став індивідуально – груповий спосіб навчання, коли вчитель навчав групу дітей ,однак, навчальна робота мала індивідуальний характер .

На початку XVIIстоліття на зміну індивідуальному навчанню виникло групове, яке стало основою класноурочної форми навчання, обґрунтованої та вдосконаленої Я.А. Каменським.

У 20-х роках XXст. в Україні виник новий спосіб навчання –колективний, основою якого був діалог. Учні вивчали різноманітні теми, потім по черзі навчали один одного. Форми цього навчання нині широко використовуються в інтерактивних технологіях.

Слово «Інтерактив» прийшло до нас з англійської від слова «interact», де «inter» – взаємний і «act»– діяти. Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерктивний метод навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну,

передбачувальну мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Мета і завдання роботи – розкрити суть інтерактивного навчання, доказати, що співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, вносять зацікавленість у навчальний процес і дають хороші позитивні результати.

Кожен викладач знає, що навчальний процес – це нерозривна єдність трьох складових:

- інформаційної (передача, прийом, накопичення, перетворення, зберігання та застосування інформації – замість освіти);
- психологічної (ставлення й розвиток людської індивідуальності);
- кібернетичної (управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів).

Тривалий час перевагу надавали першій складовій, бо головним завданнямшколи вважали формування в учнів знань основ наук. Зараз сучасне життя висуває інші приорітети. Ми бачимо, що становлення і розвиток людської індивідуальності, крім здобуття фундаментальних знань і особистісно-зорієнтованого навчання, потребує, щоб учень сам приймав активну участь в організації своєї навчальної діяльності. Тому найпершою за значущістю виступає саме кібернетична складова навчального процесу – учень навчається, а у співпраці з ним організовує цей процес та керує ним.

З точки зору кібернетики, те, що відбувається в класі, можна розглядати як складну систему з регулюванням варіацій, де вчитель з його освітньою технологією є керівником системи, а учні – керованими об'єктами. Високий результат в такому випадку можливий тільки тоді, коли різноманітність керівної системи не нижча за різноманітність керованого об'єкта. Без сумніву, різноманітність класу завжди досить значна. Принцип вимагає, щоб «різноманітність» учителя була не нижчою. Шукаючи вихід із ситуації, традиційна школа працювала за першим принципом, тобто була придумана так звана орієнтація на «середнього» учня, якого в природі не існує. Той індивідуальний підхід, який здійснювався в умовах орієнтації на «середнього» учня, в основі своїй передбачав картки для «сильних» і картки для «слабких» учнів. Але, по суті, справді індивідуального підходу як не було, так і немає, оскільки справжній індивідуальний підхід передбачає побудову для кожного учня особистої траєкторії «просування» в матеріалі. Ця траєкторія має відповідати його потребам, можливостям і технологічним особливостям. Реальних умов для здійснення індивідуального підходу в сучасній школі поки що немає.

Тому компромісним варіантом може бути групове навчання. Використання технологій групового навчання частково розв'язує ще одну важливу проблему – обмеження різноманітності класу з частковим урахуванням індивідуальних запитів учнів.

Маючи на меті індивідуалізацію навчання, слід враховувати й те, що індивідуальний характер навчання вступає в протиріччя з колективним характером сучасної трудової діяльності в усьому світі. Випускник повинен уміти продуктивно працювати в тимчасовому колективі або малій групі, створеній для розв'язання конкретного завдання.

У груповій формі навчання є й суто психологічне підґрунтя:

- головною діяльністю підлітків є інтимна особливість спілкування, яка ефективно реалізується в групі від 2 до 7 осіб;
- керівним мотивом підлітків є самовиявлення в середовищі однолітків – це теж можна зробити тільки в групі;
- суто індивідуальне навчання приводить до проблем із соціалізацією випускника.

Проблема урізноманітнення форм роботи на уроці, мабуть, вічна, як сам урок. Спробуємо з'ясувати загальну суть інтерактивного навчання.

Сутність інтерактивних технологій полягає у тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання (колективне, кооперативне навчання, навчання у співпраці), в якому і вчитель, і учні є суб'єктами. Учитель виступає лише в ролі організатора процесу навчання, координатора роботи груп, фасилікатора дискусії.

Інтерактивні технології навчання найбільш відповідають особистісно-зорієнтованому підходу у навчально-виховному процесі. При застосуванні інтерактивних технологій, як правило, модулюють реальні життєві ситуації, пропонують проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. Тому інтерактивні технології найбільш сприяють формуванню в учнів практичних умінь і навичок, виробленню їх власних цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні, сприяють розвитку соціальної та громадянської компетентності. В основі інтерактивного навчання лежать принципи:

- безпосередньої участі кожного учасника занять, що зобов'язує вчителя (організатора навчального процесу) зробити кожного учасника занять активним шукачем шляхів і засобів вирішення тієї чи іншої проблеми;
- взаємного інформаційного і духовного збагачення, при цьому організовується навчальний процес таким чином, щоб учасники його мали можливість обмінятися життєвим досвідом, одержаною інформацією;
- особистісно-орієнтованого навчання.

Застосування інтерактивних технологій вимагає старанної підготовки вчителя і учнів. Вони повинні навчитися успішно спілкуватися, використовувати навички активного слухання, висловлювати власні думки, вміти ставити запитання і відповідати на них.

Вчителям потрібно відкинути звичку навіть після широкої дискусії пропагувати єдино правильне рішення. Розглядаючи будь-яку проблему, необхідно забезпечити можливість для роздумів учнів, сумнівів, пошуків істини. Сьогодні світ стає все складнішим, що вимагає вміння вирішувати складні проблеми, критично ставитися до обставин.

Критичне мислення – це здатність людини самостійно аналізувати інформацію; вміння бачити помилку або логічні порушення у твердженнях партнерів; аргументувати свої думки, змінювати їх, якщо вони неправильні; розпізнавати пропаганду; наявність розумної долі скепсису, сумнівів; прагнення до пошуку оптимальних рішень; мужність, принциповість, сміливість у відстоюванні своїх позицій; відкритість до сприймання інших поглядів. Цілком природно, що відповідно до вікових особливостей школярів ці риси критичного мислення спрощуються або ускладнюються.

Д. Чаффі (автор книги «Шлях мислення. Кроки до багатого життя») визначає ознаки, за допомогою яких можна визнати себе як людину, яка критично мислить:

- відкритість до інших думок, тобто здатність уважно прислухатися до інших поглядів, оцінювати різні шляхи вирішення проблеми;
- компетентність – прагнення обґрунтовувати свою думку за допомогою реальних фактів і знання справи;
- інтелектуальна активність – виявлення інтелектуальної ініціативи у конфронтаційних ситуаціях, небайдуже сприйняття події;
- допитливість – вміння проникнути у сутність джерел інформації;
- незалежність мислення – відсутність побоювання непогодження з групою, здатність до критичного сприйняття думок інших;
- вміння дискутувати – уважне ставлення до думок інших, вміння висувати ідеї які об'єднують;
- проникливість – здатність до проникнення в сутність питання, явища, інформації, не розпорошуватися на дрібні деталі;
- самокритичність – розуміння особливостей свого мислення, своїх «окулярів»,

Основні переваги інтерактивних технологій навчання:

- Інтерактивні технології дозволяють забезпечити глибину вивчення змісту. Учні освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка).
- Вчитель отримує можливість диференційованого підходу до учнів із спеціальними потребами – особистісними та інтелектуальними.

- Змінюється роль учнів: вони приймають важливі рішення щодо процесу навчання, розвивають комунікативні вміння і навички, організаційні здібності.

- Основним джерелом мотивації навчання стає інтерес самого учня (відбувається перехід від зовнішньої мотивації (оцінка) до внутрішньої (потреба знань)).

- Значно підвищується роль особистості педагога: він менше часу витрачає на вирішення проблем з дисципліною, педагог сильніше розкривається перед учнями як лідер, організатор.

- Учні, які отримують власний досвід вчителювання, з нової точки зору дивляться на навчально-виховний процес, на роль вчителя і учня у ньому.

Основи інтерактивних технологій:

- Засвоєння незначного обсягу інформації потребує значного часу.

- Важко налагодити взаємонавчання як постійно діючий механізм.

- Кожна інтерактивна технологія потребує попереднього розгляду і навчання учнів процедурі.

- Викладач має менший контроль над обсягом і глибиною вивчення, часом і ходом навчання.

- Результати роботи учнів менше передбачувані.

- Дисципліна учнів на інтерактивному уроці може бути проблемою для вчителя.

- Практично відсутні методичні розробки та література з інтерактивних технологій.

- За невдалого навчання необхідно перенавчати учня та школяра-вчителя, що потребує додаткового часу.

Ефективність інтерактивних технологій залежить відроботи вчителя. Вчитель повинен:

- давати завдання учням для попередньої підготовки: прочитати, продумати, виконати самостійно підготовчі завдання;

- відбирати для уроку або заняття такі інтерактивні вправи, які дали б учням «ключ» до освоєння теми;

- під час самих інтерактивних вправ давати учням час подумати над завданням, щоб вони сприйняли його серйозно, а не механічно або «граючись» виконали його;

- на одному занятті використовувати одну (максимум – дві) інтерактивних вправи, а не їх калейдоскоп;

- проводити спокійне глибоке обговорення за підсумками інтерактивної вправи, зокрема акцентуючи увагу й на іншому матеріалі теми, прямо не порушеному в інтерактивній вправі;

- проводити швидкі опитування, самостійні домашні роботи з різноманітних матеріалів теми, що не були пов'язані з інтерактивними завданнями.

Класифікація інтерактивних технологій. Залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів розрізняють:

1***)Інтерактивні технології кооперативного навчання:***

1.1 робота в парах,

1.2 ротаційні (змінювані) трійки,

1.3 два – чотири – всі разом,

1.4 карусель,

1.5 акваріум,

2)Технології колективно-групового навчання:

2.1 обговорення проблеми в загальному колі,

2.2 мікрофон,

2.3 незакінчені речення,
2.4 мозковий штурм,
2.5 навчаючи - учусь,
2.6 ажурна пилка,
2.7 аналіз ситуації,
2.8 вирішення проблем,
2.9 дерево рішень.

3)Технології ситуативного моделювання:

3.1 симуляція або імітаційні ігри,
3.2 спрощене судове слухання
3.3 громадські слухання,
3.4 розігрування ситуації за ролями.

4)***Технології опрацювання дискусійних питань**:*

4.1 метод ПРЕС,
4.2 займи позицію,
4.3 зміни позицію,
4.4 неперервна шкала думок,
4.5 дискусія,
4.6 дискусія в стилі телевізійного ток-шоу
4.7 оцінювальна дискусія,
4.8 дебати.

Орієнтовна структура інтерактивного уроку

I. Мотивація навчальної діяльності.
II. Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів.
ПІ. Надання необхідної інформації.
IV. Інтерактивна вправа – центральна частина заняття.
V. Підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Список використаних джерел

1. Орищин Р. Інтерактивні технології навчання на уроках української словесності / Р. Орищин. – Тернопіль: підручники і посібники, 2007. – 159 с.
2. Падалка О.С. Педагогічні технології / О.С. Падалка. – К,: Українська енциклопедія, 1995. – 129 с.
3. Пометун О. Навчання в дії / О. Пометун. – К.: «А.П.Н.», 2003р. – 70с.
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: «А.С.К», 2002. – 135 с.
5. Пометун О.І. Дебати в школі. Як навчити учнів аргументації та публічного мовлення? / О.І. Пометун. – Тернопіль: Астон, 2006. – 126 с.
6. Пєхота О.М. Інтерактивні технології навчання / О.М. Пєхота. – К.: «А.С.К.», 2002. – 255 с.
7. Щербина В.І.Інтерактивні технологіїнавчання на уроках української мови та літератури: [навчальнийпосібник] / В.І. Щербина, О.В. Волкова, О.В. Романенко.– Харків: Основа, 2005. – 94 с.

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ГІРНИЧОГО ПРОФІЛЮ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Стойчик Тетяна Іванівна,
Криворізький професійний
гірничо-технологічний ліцей, ДВНЗ «УМО»

Аналізуючи існуючий стан підготовки професійних кадрів, потрібно говорити про те, що сьогоднішня професійна освіта вимагає певних змін – змінилась економічна ситуація в Україні, а відповідно і форма власності багатьох підприємств, з'явились реальні власники (роботодавці) і як наслідок система профтехосвіти існує в державі віокремлено від потреб та взаємозв'язку з ринком праці, тобто існує сама по собі і значною мірою сама для себе.

Система сама визначає потребу у кількості учнів, сама формує собі держзамовлення, існує за бюджетні кошти, не зацікавлена в кінцевому результаті – тобто працевлаштуванні і якості підготовки професійних кадрів. І як висновок, значні бюджетні кошти витрачаються неефективно. В системі профтехосвіти практично відсутні поняття «Навчання протягом трудового життя» і «Неформальне навчання». Внаслідок чого відсутня і система підтвердження кваліфікації та компетенції професійних кадрів, які набули певної компетенції «неформальним шляхом» [4].

Разом з тим, підвищені вимоги до компетентності випускників професійно-технічних навчальних закладів є рушійною силою, що стоїть за зусиллями багатьох країн щодо реформування системи професійної підготовки та використання нових стратегій навчання, які найкращим чином відповідали б сьогоднішнім реаліям на ринку праці та сприяли підвищенню компетентності робітничих кадрів. Ця стратегія характеризується такими основними чинниками [2]:

– відхід від принципу максималізації змісту початкової професійної підготовки і рух в напрямі створення гнучкої системи безперервного навчання та розвитку навичок протягом усього періоду трудової зайнятості;

– зміщення акцентів у підготовці кадрів у бік надання переваги навчанню та оцінки його результатів безпосередньо на робочому місці;

– удосконалення системи визнання кваліфікацій на основі впровадження відповідних стандартів компетентності;

– наближення навчальних програм та методів навчання до реальних потреб робочого місця або стандартів компетентності, де вони існують;

– впровадження інноваційних методик, які базуються на принципах, що найбільшою мірою сприяють тому, щоб навчання було швидким, творчим та приємним;

– оцінка результатів навчання на основі стандартів компетентності, яка є невід'ємною складовою навчального процесу.

Згідно з цими стратегічними напрямами багато європейських країни на сьогодні напрацювали немалий досвід щодо підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням національної структури кваліфікацій, що допомагає оптимізувати навчальний процес, надає йому конкретності й цілеспрямованості. Система підготовки кваліфікованих робітників у кожній країні створювалась з урахуванням національних традицій, накопиченого досвіду та прийнятими механізмами регулювання системи.

Професійна освіта у розвинутих країнах тісно пов'язана з ринковою економікою, вчасно реагує на техніко-економічні зміни, має національні стандарти, регламентується державними потребами тощо. У державах із стійкою ринковою економікою система освіти забезпечує ефективне функціонування та розвиток навчальних закладів. Значний позитивний досвід з питань професійної освіти накопичений у Німеччині [1], яка забезпечує тісний зв'язок навчання з виробництвом, створює можливості для мобільного реагування на розвиток науково-технічного прогресу. У її межах взаємодія навчального закладу та підприємства закладена у зміст системи професійного навчання. Під час створення структури підготовки, використовувався задум паралельного навчання на підприємстві та в навчальному закладі.

Більшість учнів останніх трьох класів відвідують професійні школи, де навчання проходить без відриву від виробництва. Учень одночасно навчається у професійній школі, для відвідування якої вивільняються певні дні. Протягом трьох - чотирьох днів відбувається навчання на підприємстві, а один-два дні — відвідування державної професійної школи.

Навчання при дуальній системі розподілено між двома її носіями: підприємством і професійною школою.

Співпрацювати з освітніми установами дозволено навіть маленьким приватним підприємствам. Зі списку професій (Ausbildungsberufe), яких майже 400, кожна молода людина може вибрати будь-яку. У переліку є і технічні, зокрема робітник гірничої промисловості. Заняття триває по шість-вісім годин в тиждень [3].

Держава контролює навчання у професійних школах, а органи самоврядування підприємців, компетентні інстанції – навчання на виробництві. Учні, які закінчили повний курс професійного навчання, здобувають ряд соціальних прав, зокрема, право на безкоштовне (за рахунок держави) відвідування курсів підвищення кваліфікації, право на повний тариф оплати праці, на пенсію у випадках втрати здатності працювати за професією.

Головним завданням професійно-технічної школи є супровід навчання на підприємстві теоретичним навчанням за окремими предметам, його доповнення предметним професійним навчанням та поглиблення загальноосвітньої підготовки учнів. Приблизно 60% навчального часу відводиться на предметне професійне навчання, а 40% на засвоєння загальноосвітніх знань. Зміст навчання та рівень вимог професійної освіти залежать від економічних і технічних змін. Відкритість навчання при дуальній системі для нових тенденцій у розвитку виробництва є передумовою професійної мобільності робітників у майбутньому [1].

Таким чином, означений досвід підготовки заслуговує на увагу та має впроваджуватись в професійно-технічних навчальних закладах гірничого профілю, що значною мірою вирішить проблеми діяльності професійно-технічних навчальних закладів відповідно до потреб ринку праці, якості підготовки професійних кадрів, працевлаштування та слугуватиме індикатором ефективності витрачання бюджетних коштів.

Список використаних джерел

1. Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині / Н.В. Абашкіна. –К.: Вища школа, 1998. – 207с.

2. Дидактикасредней школы: Некоторые проблемы современной дидактики / Под ред. М.Н. Скаткина. – М.: Просвещение, 1982. – 319с.

3. Дуальная система профобразования в Германии. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ubo.ru/articles/?cat=101&pub=2130]

4. Коментарі. Стан професійної підготовки в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confeu.org/ua/presscentre/comments/238.html

МОНІТОРИНГ І САМОМОНІТОРИНГ У ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Страцинська Віра Григорівна,
методист, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, «Відмінник освіти України»

Сучасна освіта перебуває в постійному розвиткові, оновленні, а тому вимагає від педагогів новаторських ідей, нових прогресивних підходів до навчально-виховного процесу, що спонукає кожен заклад працювати у режимі розвитку, створення та втілення різних освітніх інновацій.

Постає завдання переведення освітньої галузі на інноваційний шлях розвитку, актуалізується проблема педагогічної *інноватики* як істотного складника гуманістичної парадигми учіння.

Метою статті є розглянути питання моніторингу і самомоніторингу в процесі інноваційної діяльності навчального закладу

Інноватика в педагогічній інтерпретації – це нововведення в педагогічній системі, що поліпшує розвиток і результати навчально-виховного процесу. Оновлення змісту освіти, визначення державних вимог щодо її якості та обсягу на рівні досягнень науки, техніки, технології і світового досвіду активізували проблему *інноватики* – істотного складника гуманістичної парадигми учіння як неперервного протягом усього життя людини процесу. **Інноваційна діяльність** стає предметом усебічних наукових досліджень як учених, так і педагогів-практиків. І освіта як сфера, що забезпечує насамперед розвиток людини, розвиток особистості, повинна сформувати людину, яка б відповідала цим новим вимогам: була успішною, конкурентоспроможною. Це можливо завдяки якісній освіті. Тому результатом цілеспрямованої **інноваційної роботи** з педагогічними кадрами стає нова філософія освіти:

- якість навчання – головна мета освіти;
- послідовний та систематичний моніторинг якості роботи;
- орієнтація на кінцевий результат.

Інноваційна діяльність – це створення нового, що змінює звичний погляд на явище, перебудовує суспільно-педагогічні відносини. Інноваційне навчання – це такий процес, що будується як творча взаємодія педагога і учня, котра максимально спрямована на самостійний пошук нових знань, нових пізнавальних орієнтирів високого рівня складності, вироблення загальнолюдських норм та цінностей, оволодіння мистецтвом рефлексії [*Див.:* 5, 16-17].

Таким чином, будь-яка освітня установа базується на майстерності педагогічних працівників. Саме вони разом з учнями створюють кінцевий освітній продукт, який має відповідати потребам суспільства.

Сьогодні концепція якості освіти продовжує формуватися: визначаються підходи, досліджуються різні аспекти якості, розробляються критерії та показники, але вони не повною мірою враховують особливості сучасного навчального закладу, яка реалізує сьогодні не тільки нормативні, але й маркетингові завдання. Проблема якості освіти та управління нею актуальна й себе не вичерпала і дотепер, адже кожний виток розвитку сучасного суспільства вимагає нового осмислення цієї проблеми й нових підходів до її розв'язання з урахуванням надбань педагогіки. Якість освіти сьогодні слід розглядати як постійну орієнтацію на задоволення замовника освітніми результатами.

Таким чином, якість освіти характеризується як мінімум двома складовими:

1) сукупність суттєвих властивостей характеристик результатів освіти;
2) ступінь задоволення замовника освітніми послугами, їхня цінність для суспільства.

Короткий зміст поняття «якості освіти» можна відобразити схемою, розробленою А.І. Вроєйнстийном (таблиця 1):

Таблиця 1

Соціальне замовлення	***Освітня програма***	***Управління освітою***	***Якість освіти***
Вимоги щодо оволодіння певним набором компетенцій роботодавцями, учнями, суспільством	Розробка Державних стандартів (на компетентнісній основі)	Трансформація вимог стандартів в меті та завдання освітньої програми (програми розвитку)	Управління досягнутої мети/ результатів навчання(створення всіх необхідних умов в навчальному закладі).

Оцінка якості освіти не зводиться лише до оцінки кінцевого результату відповідно заданої норми вимог. Головне завдання оцінки якості освіти – сприяти вдосконаленню

освіти. Така діяльність стає основною як при оцінюванні процесів забезпечення якості, так і при оцінюванні освітніх результатів. Педагог стає експертом по відношенню до своєї діяльності і навчальної діяльності учнів, організатором якої він являється. Учень також стає на позицію експерта відносно своєї діяльності і досягнень. Тому служба оцінки якості освіти не реалізує функцію інспектування, вона стає експертно-методичною службою. Вона не виставляє оцінку навчальному закладу, а допомагає знайти свої сильні і слабі сторони на шляху реалізації тих чи інших пріоритетів в області якості освіти.

Як і будь-яка діяльність професіонала **інноваційна діяльність** потребує здійснення «зворотного зв'язку» задля здійснення врахування його результатів і корегування змін на краще. Один з шляхів здійснення «зворотного зв'язку» – **моніторинг**.

Моніторинг насамперед знаходить відповіді на питання «Наскільки результати діяльності відповідають наміченим?», «Чи правильними /ефективними були дії професіонала?», «Які саме дії були більш ефективними?», «Чи були результати деяких дій неочікуваними (у бажаному чи небажаному напрямі)?» «Наскільки швидко просуваються у напрямку вирішення запланованих задач?», «Як саме просуваються у напрямку вирішення запланованих задач?»

Аналізу підлягають основні стратегічні цілі, їх ситуативна доцільність а також проблеми і способи їх вирішення.

Досягнення запланованих результатів не завжди буває очевидним, тому треба виясняти, чи дійсно певні результати є наслідком виконання запланованого чи спричинені іншими причинами.

Популярність моніторингу викликана певними його властивостями; так от, наприклад, що за матеріалами ManagementSystemsInternarional і Центра підтримки некомерційних організацій було здійснено порівняння моніторингу і експертизи:

Моніторинг	Експертиза
• здійснюється безперервно; • постійно супроводжує і відслідковує процес; • здійснюється оцінка складників процесу та результативності; • результати запланованої діяльності порівнюються з фактичними; • отримана інформація використовується для покращення роботи • підтримує функціонування.	• проводиться лише на основних етапах здійснення проекту; • проект аналізується не лише з метою покращення, а і метою змін; • виявляються проблеми і аналізуються причини досягнення (не досягнення) запланованих результатів; • отримана інформація може використовуватися як для покращання роботи з даного проекту, так і для змін або корегування сформованих проектних цілей і задумів • підтримує розвиток.

Основне призначення **моніторингу** – попередити збої в ефективному функціонуванні.

Треба пам'ятати, що **основною задачею** моніторингу є попередження про ті чи інші негаразди, небезпеку про функціонування об'єкту. При чому тут мається на увазі не просто констатація факту прояву змін, можлива майбутня небезпека, а саме попередження про неї до того, як ситуація може стати критичною або незворотною. Моніторинг має здійснюватися на певних основах для порівняння і змін [1, 49].

Абсолютно всі проблеми, що можуть виникнути, ті чи інші наслідки дій не завжди можуть бути у всіх відношеннях передбаченими, до того ж не завжди у повному обсязі передбаченими можуть бути наслідки.

Так, М.В. Кларін пропонує розрізняти кілька видів проблем, які необхідно враховувати, наприклад, при проектуванні інновації: проблеми, котрі можуть бути вирішені

за допомогою реалізації саме певного проекту, проблеми, котрі можуть виникнути у процесі реалізації проекту, та проблеми, спричинені наслідками реалізації проекту [*Див.:* 2; 3; 4]. І треба враховувати всі ці можливі проблеми.

Здійснюючи ґрунтовну оцінку, враховувати слід, що різні програми створюються під різні цілі. Якщо програма створюється для реалізації якісних змін у змісті освіти і в організації освітнього процесу, то в ній обов'язково є описання концепції (ключова ідея, її обґрунтовування, аналіз ситуації і визначення основних протиріч, існування яких є причиною здійснення певних змін тощо). Якщо ж програма направлена на покращання системи, що вже існує, вона може і не містити настільки ж глибокого концептуального обґрунтування змін, що здійснюються. Концептуальна частина для них може (має) бути в державній концепції розвитку національної освіти, а колектив навчального закладу лише конкретизує освітні результати і розробляє таку програму їх реалізації, що стосується певних конкретних умов і галузі (/галузей), кадри для якої навчає заклад.

Педагогічний персонал, що постійно **моніторить** інноваційний освітній процес, звертає також увагу на то,

1) як саме організований простір аудиторії, де відбувається навчання (оформлення стін, розташування столів для учнів тощо);
2) як педагог взаємодіє з учнями;
3) як учні взаємодіють між собою;
4) як педагог пересувається аудиторією;
5) що виражає міміка, інтонація, «мова тіла» педагога;
6) які питання пропонує педагог і як він їх формує;
7) як педагог реагує на ті чи інші вчинки учня;
8) що саме педагог демонструє учням (усвідомлюючи це чи не усвідомлюючи);
9) як педагог формулює результати діяльності учнів.

До того ж справжній педагог-професіонал, який весь час працює над власним самовдосконаленням, має перебувати у стані постійного самоаналізу, здійснюючи **самомоніторинг** своєї професійної інноваційної діяльності.

Педагогу-професіоналу, який працює в інноваційному режимі, здійснюючи постійний само моніторинг має такі особистісні властивості:

1. Готовність до планування і внесення змін до планів
2. Схильність до постійної праці над опануванням власних суто емоційних реакцій, щоб стримувати імпульсивність власних дій і скеровувати власну небайдужість у корисне для справи русло
3. Готовність виправляти власні помилки
4. Відкритість, вміння враховувати як власні спостереження, так і думки та досвід інших.
5. Схильність постійно працювати над подоланням проявів рігідности, виробленням гнучкості, схильність постійно розширювати свої горизонти
6. Наполегливість, готовність до вирішення непростих задач, що потребують напруження сил і розуму.
7. Здатність мислити критично, усвідомлювати і долати власну упередженість.
8. Схильність шукати і знаходити альтернативні і компромісні рішення.
9. Самоусвідомлення власного процесу мислення, що інколи називають мета-когнітивним моніторингом.

Кожен педагог і керівник, що усвідомив важливість змін для існування і розвитку як закладу, де працює, так і себе як професіонала, має починати насамперед з усвідомлення необхідності здійснення постійних змін у собі, ці зміни починати насамперед з себе.

Список використаних джерел

1. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании / А.Н. Майоров. – М., 2005. – С.49.

2. Кларин М.В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках / М.В. Кларин. – М., 1994.
3. Кларин М.В. Технологии обучения: идеал и реальность / М.В. Кларин. – Рига, 1999.
4. Кларин М.В. Педагогические технологии и инновационные тенденции в современном образовании (анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин// Инновационное движение в российском школьном образовании. – М., 1997.
5. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності. // Школа. – 2006 – №7 – С. 16-48.

ГРУПА ЯК ЗАСІБ І ФОРМА ЗДІЙСНЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Страцинська Ірина Анатоліївна,
кандидат психологічних наук, представник психологічної служби ДНЗ «ОВПУТТХ», доцент Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського

Основною формою розвитку сучасної сфери освіти є інновація (*від латин*. innovatio) – нововведення, зміни, оновлення (інноваційна діяльність – весь інноваційний процес) .

Запропонована П. Сенджом у 1990 рр., теорія «організацій, що навчаються», сьогодні підтримується та поглиблюється багатьма західними спеціалістами в сфері менеджменту. Найефективнішими в умовах постійних змін, орієнтації на їх врахування, виявляються «організацій, що навчаються» («Learning Organization»), які характеризуються передусім увагою до якості всіх процесів та націлені на постійне удосконалення.

Навчальні заклади – це теж організації, і, якщо намагаються ефективно працювати в інноваційному режимі мають набути найважливіші властивості, притаманні закладам-«організаціям що навчаються»:

- стратегічне мислення і бачення майбутнього;
- розвиток сильної корпоративної культури;
- практика наділення працівників владою;
- горизонтальна структура управління;
- командна робота та вільний обмін інформацією [4, 23-25].

Мета статті: розкрити засоби і форми здійснення психологічної підтримки інноваційної діяльності навчального закладу.

Започаткований ще на межі 20-30-х років ХХ ст. **гуманістичний** менеджмент, з його людино центристським підходом, довів необхідність врахування психологічних факторів задля отримання кращих результатів, приділяючи основну увагу **аналізу поведінки людей** у процесі праці, їх потребам, мотивам, стосункам на робочих місцях, а також соціальним взаємодіям і груповим процесам, на що тим більше треба звертати увагу тоді, коли намагаєтеся здійснити важливі зміни. Немає ефективної організації без ефективного персоналу, тобто без ефективних працівників. Допомогти працівникам стати більш ефективними, засвоївши незвичні моделі поведінки можна кількома шляхами. Одним з найпопулярніших є «група». Нижче пояснимо, застосовуючи цю назву.

У наш час стрімких змін не лише активно засвоюються терміни іншомовного походження, виникають також нові слововживання, знайомі терміни набувають нових лексичних значень.

Так **група,** крім всім нам відомого значення «*спільність, яка опосередковує взаємозв'язок «особистість-суспільство», сукупний суб'єкт діяльності та спілкування, той осередок, де перетинаються суб'єкт-об'єктні зв'язки особистості, соціальні та психологічні детермінанти регуляції її поведінки*», використовується задля назви відповідних (групових) форм роботи, спосіб здійснення необхідної корекції, важливих змін у кількох індивідів.

«Піонером методу» традиційно вважають лікаря з Бостону **Джозефа Пратта**, який в 1905 році, лікуючи хворих на туберкульоз, які через бідність не мали можливості лікуватися

у стаціонарі, почав збирати пацієнтів у групи з 20 осіб за місцем проживання, розповідав про основи гігієни, важливість свіжого повітря і відпочинку, здорового харчування тощо; пацієнти вели щоденники, що свідчили про покращання їх стану і формування відчуття спільності, згуртованості, тобто це свідчило про значні переваги групи за згаданих.

Феномен групи (вплив на сомато-психіку особистості, ефект «соціального полегшення») створювач психоаналізу З. Фрейд розглядав у зв'язку з психологією мас та схильністю членів групи ідентифікувати себе з «сильною особистістю» (з лідером). Серед пост фрейдистів-піонерів групових форм (*чи* групового підходу) – Альфред Адлер, Луї Вендер, Пауль Шидлер, Трайджент Барроу (який у 1925 році запропонував термін «груповий аналіз», зробивши висновок, що важливо вивчати ***соціальні групи, до яких належать клієнти*).**

Також, ще в 1910 році всім відомий видатний «*батько соціометрії*» **Якоб Морено** почав використовувати групові форми роботи, розробляючи свою «психодраму» (в 1942 р. він заснував першу професійну організацію спеціалістів з групової терапії).

В 60-80-х роках XX ст. **гуманістичний напрям** почав активно використовувати групові форми роботи, надавши їм назви: групи зустрічей (рос.: *группы встреч*), групи тренінгу спілкування, групи терапії, групи лабораторного тренінгу. Патріарх психологічної науки XX ст. **Карл Ренсом Роджерс** (*а він, нагадаємо,* у 1931 році отримав науковий ступінь з клінічної і **педагогічної психології** у педагогічному коледжі при Колумбійському університеті), який підкреслював, що «*вираження почуттів важливіше, ніж застосування інтелекту*», та його однодумці орієнтували на *самовираження і саморозкриття*, відхід від вираженої директивності керівника; керівник групи у них скоріше рівноправний партнер у спілкуванні, основна ж увага переноситься не на внутрішні психічні процеси, а на взаємини членів групи, на клієнта.

Знахідки-напрацювання згаданих ***«піонерів»*** використовуються, допрацьовуючись, і в наш час у багатьох країнах.

Багато досліджень, цікавих і корисних для психологів, що працюють з групами, було здійснено ще у першій половині XX ст. Ще у 1926–1932 рр., після дослідження американським соціальним психологом Е. Мейо, Ф. Ротлісбергером та їх колегами у м. Хауторні, де знаходився завод компанії Western Electric, чинників, які впливають на продуктивність праці (так звані «хауторнські експерименти») виникла назва всім відомого феномену — **хауторнський** (*чи* хоуторнський) **ефект** – більш сприятливе відношення та зміни у поведінці групи працівників виникають через наявність простого спостереження за групою співробітників; ці зміни у поведінці здебільшого мають ненавмисний і неусвідомлений характер, негативно впливають на результати досліджень, але бувають корисними під час роботи з групами.

Серед переваг **групи** як форми роботи задля отримання бажаних змін здебільшого відмічають наступні можливості:

- можливість отримати зворотний зв'язок чи підтримку від людей, що мають такі самі (чи схожі) проблеми; людина відчуває цінність інших і потребу у них (а поступово і їх потребу у собі), прийняття їх і прийняття ними себе, отримує і надає підтримку;
- можливість в дружній і контрольованій обстановці засвоїти нові навички, експериментувати з новими стилями поведінки і отримати певний досвід їх перевірки; досвід, що отримується в спеціально створеному середовищі переноситься на світ, що оточує, зовнішній світ;
- можливість бути як діячем, так спостерігачем (спостерігати за перебігом подій, ідентифікувавши себе з активним учасником, та використати результати спостережень в оцінці власних спостережень і реакцій);
- в групах такі фактори, як тиск партнерів, соціальний вплив (та взаємовплив), конформізм діють на людину, впливають на її погляди і поведінку, а певна напруга може сприяти виявленню психологічних проблем кожного;

● можливість сприяння особистісному росту (особистісному зростанню) у стані, що спонукає самодослідження і певну інтроспекцію.

Оптимальна кількість людей у **групах** з вирішення проблем: 6–15. Якщо група надто велика, знижується можливість безпосередньої (прямої) між особистісної взаємодії, яка є досить важливою. До того ж, невеличка група – гнучкий інструмент, її діяльність можна планувати. Загальна мета – надання допомоги/ якоїсь певної користі членам групи.

Насамперед, якщо прагнете, щоб робота групи була плідною, починаючи роботу з групою, слід окреслити **межі**. «Межа», «кордон» (frontier) – це щось на кшталт «кордону» між наявними розумінням, навичками і особистими ресурсами та тими, яких у контингенту немає (*чи* здебільшого немає). Люди (члени цих груп) знаходяться в певних (різних) ситуаціях (наслідки нещасних випадків, тривалого перебування у лікарні, проблеми з алкоголем ... тощо), мають різні інтереси і власні унікальні ресурси.

Для кожного певного контингенту існують (*і саме це треба також насамперед виявнити*)

1) ситуації, з якими вони можуть справитися, ситуації, з якими їм справитися важко (*чи* неможливо / *або* більшості здається, що неможливо);

2) те, що вони розуміють та те, що для них важко (*чи* неможливо) зрозуміти;

3) питання, які сприймають як важливі та питання які не сприймаються як такі;

4) теперішній стан (щодо чогось) і такий, що є відносно нього бажаним.

Найкраще, коли члени групи мають яскраво виражену мотивацію, прагнуть максимально використати обмін досвідом і обговорення важливих для них питань; теж краще, коли здатні займатися самоаналізом і бути **емпатичними**. Треба також пам'ятати, що серед кожного контингенту є індивіди, для яких краще намагатися надавати допомогу не в групі, і, хоч на багатьох така група може благотворно вплинути, але вона не є єдиним і універсальним засобом надання допомоги.

Спеціалісти використовують термін «***збереження позицій критичного оцінювання***» (maintaining an attitude of assessment) – можливість постійного виправлення того, що відбувається з групою (але не наміри та очікування).

Ще не почавши роботу групи треба зарані намітити всі процедури (способи визначення), пов'язані зі збором інформації, оглядом роботи, що проводиться, її критичну оцінку, здійснювати „зворотний зв'язок", знайшовши відповіді на питання:

Чи зуміє група стати успішною у своєму оточенні?

Чи не причинить йому (*чи* комусь ще) якоїсь шкоди?

Чи просувається група у бажаному напрямку?

Які саме фактори допомагають/сприяють чи заважають цьому просуванню? *і т. ін.*

Після кожного сеансу корисно проводити аналіз (наприклад, дискусії з напарником чи консультантом), здійснювати «самопідтримку», профілактику (*чи* боротьбу зі стресом), збираючи також ***інформацію про себе***:

Які ситуації сприймаєте як складні? Які здаються простими?

З ким працювати для було найкраще?

Кому надали найбільше користі?

Які помилки робили (які були типовими)?

Прийнявши рішення коли і як краще завершити роботу групи, слід продумати яким має бути період завершення.

Робота кожної ***групи*** – це унікальний досвід, який є цінним і має бути всебічно проаналізованим.

Список використаних джерел

1. Санникова О.П. Адаптивность личности:[монографія] / О.П. Санникова, О.В. Кузнецова. – Одесса: Издатель Н.П. Черкасов, 2009. – 258 с.

2. Санникова О.П.Пролонгированный подход к исследованию детерминационных процессов // Наука і освіта. Спецвипуск. Психологія особистості: теорія, досвід, практика – Одеса: 2007. – С.156-162.

3. Технології роботи організаційних психологів / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – К.: ІНКОС, 2005. – 366 с.

4. Карамушка Л.М. Психологія управління закладами середньої освіти: [монографія] / Л.М. Карамушка. – К.: Ніка-Центр, 2000. – 332 с.

5. Третьяченко В.В. Колективні суб'єкти управління: формування, розвиток та психологічна підготовка / В.В. Третьяченко. – К.: Стилос, 1997. – 585 с.

6. Данчева О.В., Швалб Ю.М. Практична психологія в економіці та бізнесі / О.В. Данчева, Ю.М. Швалб. – Київ: Лібра, 1999. – 270 с.

7. Страцинська І.А. Соціалізація та розвиток у житті особистості / І.А. Страцинська // Наука і освіта – 2009 – №6 – С. 136-139.

8. OrganizationalBehavior // Переклад українською: Організаційна поведінка / Д. Гелріґел, Дж. В. Слокум-молодший, Р.В. Вудмен, Н.С. Бренінг. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи» (SponsoredbytheInternationalRenaissanceFoundation), 2001. – 726 с.

9. KelleyC. Assertiontraining: A facilitator's guide. – La Jolla, Calif: University Associates, 1979.

10. Lange A.J., & Jakubowski P. Responsible assertive behavior. – Champaign, Ill.: Research Press, 1976.

11. StewartJim. Speedtraining. SystemsforLearninginTimesofRapidChange – Koganpage, London-Stirling (USA) //Переклад російською: СтюартДж. Оперативныйтренинг. – СПб: Питер, 2001. – 128 с.

12. RacePhil, SmithBrenda. 500 TipsforTrainers – Koganpage, London-Stirling (USA) // Переклад російською: РэйсФ., СмитБ. 500 лучшихсоветовтренеру. – СПб: Питер, 2001. – 208 с.

13. ThorneKaye, MackeyDavid. EverythingYouEverNeededtoKnowaboutTRAINING – Koganpage, London-Stirling (USA) // Переклад російською: ТорнК., МаккейД. Тренинг. Настольнаякнигатренера. – СПб: Питер, 2001. – 208 с.

14. LeighDavid. DesigningandDelivering. TrainingforGroups – KoganpageLtd // Переклад російською: Ли Д. Практика группового тренинга. – СПб: Питер, 2001. – 224 с.

15. Myers David G. Social Psychology – New York-St. Louis-San Fransisco-…Sydney-Tokyo-Toronto: McGRAW-Hill, INC // Переклад російською: МайерсД. Социальнаяпсихология – СПб: Питер, 1996. – 685 с.

16. Герасимов Г.И., Илюхина Л.В. Инновации в образовании: сущность и социальные механизмы (социальный аспект) – Ростов н/Д, 1999.

17. Кларин М.В. Педагогические технологии и инновационные тенденции в современном образовании (анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин // Инновационное движение в российском школьном образовании. – М., 1997.

18. Бехтерев В. Внушение и его роль в общественной жизни / В. Бехтеев. – СПб: Питер, 2001. – 256 с.

19. Роджерс К. Клиентоцентрированная терапия. / Пер.с англ.. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 1997 – 320 с.

20. Свияш А.Г. Решаем проблемы / А.Г. Свияш. – СПб: Питер, 2001. – 224 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Строгая Светлана Викторовна,
Днепродзержинский центр подготовки и переподготовки
рабочих кадров строительства и автотранспорта

В настоящее время для мирового образования характерны весьма важные тенденции: первая тенденция – это повсеместная ориентация многих стран на переход от элитного образования к качественному образованию для всех; вторая тенденция заключается в углублении межгосударственного сотрудничества в области образования; третья тенденция

предполагает существенное увеличение в мировом образовании гуманитарной составляющей.

Смена ценностных ориентиров приводит к пониманию того, что условием развития, производства и воспроизводства общественной ценности становится обогащение интеллекта, творческой энергии, духовно-нравственных сил личности.

В психолого-педагогической науке оформляются концепции личностно-ориентированного образование, цель которого определяется пониманием приоритетности развития личности учащегося, полноты раскрытия его потенциала, отношением к ребёнку как субъекту собственной жизни. Такой подход обуславливает и новое содержание, и новые формы организации учебно-воспитательного процесса.

Одной из реалий конца XX – начала XXI веков является интенсификация интеграционных процессов в мировом образовательном пространстве (МОП) – тенденция, которая становится одной из базовых категорий современной педагогики.

Сложившаяся годами практика общественного развития приучила человека подчиняться управлению извне, то есть со стороны семьи, организации, социума, государства. Теперь же в условиях рыночной экономики, конкуренции, экологических проблем и т.д. человек должен позаботиться о себе сам, а государство, социум, семья предоставляют ему лишь условия для этого. На смену внешнему управлению приходит внутреннее , которое носит индивидуальный характер и имеет целью жизненную самореализацию человека на основе собственных биологических, социальных и психических ресурсов. Этот процесс называется становлением человека, личностным ростом, движением к успеху. Идея самоуправления для тех, кто понял, что все возможности жизненного успеха заключены в них самих. Таким образом, возможно деление людей на 2 типа: тех, кто это понял, и тех, кто считает, что их развитие завершено, либо слишком закрыты или амбициозны, либо отдают предпочтение внешним признакам успеха [1].

Изменения диктуют необходимость формирования личности, умеющей жить в условиях неопределенности, личности творческой, ответственной, стрессоустойчивой, способной предпринимать конструктивные и компетентные действия в различных видах жизнедеятельности. Ясно, что при недостаточно для успешной профессиональной деятельности получить высшее образование – возникает потребность пополнять свои знания, добавлять, возможно из другой области. Как результат такого явления – актуальность и востребованность концепции непрерывного образования [1].

Современной парадигме научного знания и образования несоответствует традиционная предметная структура содержания, отражающая, как принято считать, «основы наук». Эти основы так же далеки от представленных ими наук, так и от практики реальной жизнедеятельности человека. Требуется иная конструкция содержания образования, отвечающая основным феноменам единого и целостного мира и формирующимся общечеловеческим ценностям.

Педагогика – чрезвычайно многогранная отрасль знаний, исследующая сложные явления и процессы. Это единственная из наук, имеющая дело с постоянно изменяющимся человеком. Он – индивидуально неповторим, импульсивен и непредсказуем. Учитель постоянно перестраивает свои подходы в воспитании и обучении, определяет методы диагностики, воздействия и коррекции своих действий, так как каждый ребенок нуждается в индивидуальном подходе. А значит путь один – создать условия для саморазвития личности, ведя её к самоактуализации, самореализации. В таком случае обучение должно быть увлекательным, основанным на приёмах и методах педагогики поддержки и взаимопомощи.

«Новому Роду человечества, Новой Расе нужна педагогика любви, добра, понимания, содействия, сорадости, сострадания, защиты. Детям нужна педагогика Мудрости, которая взращивает духовность и духовную общность. Педагогика, имеющая глубокие корни в классическом наследии… называется Гуманной педагогикой» [2].

В центре внимания гуманной педагогики – «уникальная целостная личность, стремящаяся к максимальной реализации своих возможностей, открытая для восприятия нового опыта,

способная на сознательный и ответственный выбор в разнообразных жизненных ситуациях»[3].

В ходе психолого-педагогических исследований последних лет было выявлено, что ведущей педагогической целью, способствующей успешному становлению здоровой и гармоничной личности ребенка, является именно гуманизация образования. Гуманистическая направленность предполагает свободу и творчество, как учащихся, так и педагогов.

Гуманно-личностная технология, разработанная академиком Ш.А.Амонашвили, является одной из эффективных для раскрытия внутреннего потенциала ребенка, развития его личностных качеств, формирования его мировоззрения. Овладение основами гуманно-педагогического мышления – это важнейшее составляющее личности учителя III тысячелетия. Оно опирается на «Мудрость веков», питается жизненными источниками мировой педагогической мысли от Конфуция и Сократа, несет идеи современных мыслителей от Л.С. Выготского и Д.Н. Узнадзе до Я. Корчака и В.А. Сухомлинского.

Результаты практических исследований Ш.А. Амонашвили подтвердили, что педагогический процесс будет только тогда хорош, когда воспитание идет впереди обучения, ибо вызванные им к действию духовные силы будут впитывать знания как пищу, необходимую для дальнейшего роста и становления личности школьника[4].

Анализ мировых тенденций в области профессионально-педагогического образования свидетельствует, что функция учителя, как передающего знания, не является сегодня основной в педагогической деятельности и тем самым не характеризуют его как профессионала. Профессиональные обязанности учителя значительно расширены и определены его функциональной деятельностью, выполнение которой будет способствовать реализации принципа развития общества. Они базируются на социально-культурных ценностях учителя – профессионала. Это человеческие, духовные, практические и личностные ценности учителя.

Сегодня интериоризация этих ценностей составляет социально-педагогическую культуру учителя и определяет ее базовые компоненты, в которые входят гуманистическая позиция и личностные качества, социально-педагогические теории, нелинейное мышление, педагогические и образовательные технологии и умения их применять в своей практике, опыт творческой деятельности, способность обосновывать собственную педагогическую позицию и педагогическую деятельность как систему (социальную, дидактическую, воспитательную, методическую, технологическую, управленческую), культура профессионального поведения, педагогическая техника, способы саморазвития и учителю XXI столетия предстоит непременно овладеть прогрессивными технологиям обучения и воспитания, новыми достижениями отечественного и зарубежного опыта и адаптировать их к своей предметной деятельности и к индивидуальным особенностям и способностям учащихся, решать сложные профессионально-педагогические задачи, требующие интеграции знаний, практических умений и навыков из смешанных с педагогикой наук как философия, психология, медицина, религиоведение, экономика, культурология, право, что потребует от него значительных усилий и способностей к непрерывному образованию и самообразованию.

Инновационные технологии в системе педагогического образования включают в себя методики подготовки и проведение активных методов обучения, так как эффективное обучение новым технологиям возможно только с помощью этих же технологий. Преимущества их перед традиционными формами очевидны и заключены: в дифференциации подходов к каждому участнику процесса обучения; в концентрации содержания обучения на опорных методах; в сжатости временных рамок обучения; в ориентации на интенсивное достижение конкретных результатов; в установке на немедленное использование полученных знаний, начиная с момента входного контроля получения знания; в творческом развитии личности обучаемых в режиме реального времени (здесь и сейчас).

Таким образом, дидактические функции инновационных технологий при разработке и использовании активных методов обучения и соответствующих методических программ могут значительно расширить возможности обучения в воспитании педагогических работников, так как эффективное обучение новым технологиям возможно только с помощью этих же технологий.

Список использованных источников

1. Инновационные технологии в образовании: [монография] / Под редакцией М.А. Хайруддинова. – Симферополь:Доля,2010.
2. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. – М: Педагогика, 1996 – 240 с.
3. Волынкин В.И. Педагогика в таблицах и схемах: учебное пособие / В.И. Волынкин.– Ростов на Дону: Феникс, 2007 – 282 с.
4. Амонашвили Ш.А. Баллада о воспитании. Истинное воспитание ребенка в воспитании самих себя / Ш.А. Амонашвили. – Артемовск, 2008.

СИТУАЦІЙНА МЕТОДИКА У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

Сук Любов Василівна,
Зіньківський професійний аграрний ліцей

В Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті зазначається, що освіта «є засобом відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, ... дієвим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені». Найважливішими завданнями реформування освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості та формування її фізичного й морального здоров'я.

Сьогодні неможливо навчати учнів старими методами. Знань стало так багато, професійні навички стали настільки різноманітними, що їх неможливо передати в повному обсязі в межах традиційних методів, шляхом ретрансляції, позбавленої емоційності. Тому останнім часом для сучасної освіти важливим є застосування технологій, які сприяють індивідуалізації навчання, діяльнісній активізації учнів, діалоговій взаємодії між викладачем і учнем (педагогіка співробітництва).

Випускники професійно-технічних навчальних закладів працюють в умовах швидкого розвитку науки, техніки, технології. Уже сьогодні цикл оновлення технології в окремих галузях промисловості коротший, ніж термін навчання. Тому проблеми професійно-технічної освіти – це перш за все проблеми створення передумов для підготовки кваліфікованих робітників нового типу, всебічно освічених, творчих, які вміють швидко адаптуватись в нових економічних умовах.

Формування професійних навичок майбутніх водіїв, електромонтерів, слюсарів-ремонтників, кухарів, кондитерів забезпечують викладачі спеціальних дисциплін, які працюють над розвитком творчого робітника, що є не лише носієм певної суми знань, а й здатний вирішувати виробничі завдання на достатньому науково-технічному рівні.

Сучасний рівень науки і техніки потребує формування і виховання творчо мислячих кваліфікованих робітників. Сьогоднішньому учню недостатньо лише поглинання «готової» інформації. Необхідно навчити його самостійно шукати способи розв’язання проблем, пов’язаних з реальними ситуаціями у житті, з майбутньою діяльністю.

Важливу роль тут відіграє використання ситуаційної методики (кейс-методики), що дозволяє не лише поліпшити розуміння, активізувати пізнавальний інтерес, але й сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних та творчих навичок.

З методичної точки зору кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що «містить структурований опис ситуацій, що запозичені з реальної практики». В перекладі з

англійської кейс – випадок, кейс-стаді – повчальний випадок. Класичним є визначення поняття «кейс-стаді» як опис ситуації, яка реально існувала. Кейс-стаді, за визначенням вчених (Ш.І. Бобохужаев, З.Ю. Юлдашев), це «сукупність умов та обов'язків, що описують конкретні, реальні обставини на даному етапі». Кейс, це завжди моделювання життєвої ситуації. Як інтерактивний, кейс-метод може застосовуватися при закріпленні знань та вмінь, що були отримані на попередніх заняттях, розвиткові навичок аналізу та критичного мислення, зв'язку теорії та практики.

Кейс-метод ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянутироль викладача і учня. Зобов'язання викладача під час застосування означенногометоду полягає в тому, щоб створити у процесі навчання такі умови, які б дозволилирозвинути в учнів уміння критично мислити, аналізувати, спонукати їх поділитисявласними думками, ідеями, знаннями та досвідом. Зобов'язання учня полягає втому, щоб, збагачуючи своєю творчою енергією навчальний процес, прийняти на себечастку відповідальності за його результативність. За цих умов учні повинніусвідомлювати, що викладач знаходиться в аудиторії для того, щоб допомогти, а вонимають скористатися цим у повній мірі, проте основна відповідальність за результатнавчання покладається на тих, хто навчається.

Завданням кейс-методу є не просто передача знань, а розвиток у учнів здатності адекватно діяти в нестандартних ситуаціях, що вимагають знань з багатьох наук, які, як правило, виникають на підприємстві та вимагають вирішення таких проблем, які реально виникли чи можуть виникнути і потребують прийняття рішення.

За допомогою цього методу учні мають можливість проявити та вдосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, застосовувати на практиці теоретичний матеріал. Використання цього методу необхідно ще й тому, що він дозволяє побачити неоднозначність вирішення проблем в реальному житті, вимагає активної індивідуальної участі учнів і не передбачає єдиної «правильної відповіді».

Кейс-метод розвиває такі навички:

- аналітичні (вміння відрізняти дані від інформації, класифікувати, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, аналізувати, представляти та добувати їх; мислити чітко й логічно),
- практичні (формування на практиці навичок використання теорії, методів та принципів),
- творчі (генерація альтернативних рішень),
- комунікативні (вміння вести дискусію, переконувати, використовувати наочний матеріал та інші медіа-засоби, кооперуватися в групи, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий та переконливий звіт),
- соціальні (оцінка поведінки людей, вміння слухати, підтримувати в дискусії чи аргументувати протилежні думки, контролювати себе тощо).

Розробка і викладання кейсів – неймовірно складна задача, яка висуває вимоги високого професіоналізму, педагогічної майстерності і ерудиції.

Розробка кейсу складається з таких елементів: вступ; загальні знання чи інформація про предмет; опис проблеми; аналіз; висновок; додаток.

Обов'язковими складовими кейсу є такі: назва кейсу; опис основної ідеї кейсу (огляд кейсу); мета кейсу (чого навчає); місце кейса в учбовому плані (для самостійного планування навчального процесу); формулювання проблеми та план вивчення матеріалів кейса; поетапне завдання для виконання; питання для обговорення; вимоги до оформлення результатів роботи з кейсом; опис ситуації; довідкові матеріали; посилання на додаткові інформаційні ресурси (для самостійного вивчення).

Кожна з проблем (ситуацій), які розглядаються в кейсі, має відповідати чотирьом умовам.

По-перше, кейси повинні бути правдивими, реалістичними, однак, в той же час, не обтяженими деталями, бути за тематикою зв'язаними з матеріалом, що вивчається. Добрим вважається кейс, який відповідає десяти характеристикам якісного кейсу: бути вміло розказаною історією, стосуватися важливої проблеми, описувати драматичну ситуацію з

прийняттям критичного рішення, містити конкретні порівняння, надавати можливість для узагальнення висновків, мати центрального героя, давати змогу оцінити ефективність вже прийнятих раніше рішень, бути оптимальним за розміром, містити оптимальний обсяг інформації.

По-друге, ситуаційні вправи пропонують розгляд феноменів, з якими, як правило, стикаються робітники в конкретних умовах.

По-третє, кейси загострюють інтерес учнів до питань, з якими ті стикаються, підкреслюють їх значущість та необхідність вирішення. Кейси також пропонують шляхи реакції та вдосконалюють майстерність учнів у вирішенні проблем.

По-четверте, кейси вдосконалюють практичні навички; спрямовують на пошук відповідних шляхів, можливих реакцій на різноманітні ситуації, використання специфічних інструментів та понять.

Аналіз і вирішення конкретних виробничих ситуацій є одним із методів, який застосовує кожен викладач практично на кожному занятті, особливо на етапах узагальнення і систематизації та закріплення знань. Застосування такої технології навчання дає можливість сформувати в учнів вміння використовувати набуті знання для вирішення виробничих, в тому числі нестандартних ситуацій. Так під час вступного інструктажу на уроці з виробничого навчання з професії «Кухар, кондитер» за темою: «Приготування страв з м'яса» майстер пропонує розв'язати такі проблемні ситуації:

- Пересолили тушковане м'ясо, що робити?
- Страва: Бефстроганов: сметанний соус з комочками. Ваші дії?

На уроці з предмету «Устаткування ПХ» за темою: «Машини для подрібнення м'яса та риби. М'ясорубки.»:

- М'ясорубка не ріже м'ясо, а мне його, що робити?
- Подрібнений продукт нагрівається, на ножі намотуються плівка та сухожилля. Ваші дії?

На уроці з предмету «Спецтехнологія» з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» за темою: «Основи електробезпеки» викладач пропонує учням ситуацію:

- Людина наступила на обірваний провід повітряної лінії 0,4кВ і була вражена електричним струмом. Ваші дії?

Ознайомлюючи учнів з типами та марками проводів та кабелів, що застосовується в освітленні, викладач пропонує розв'язати задачу: як вибрати необхідний провід, якщо в магазині відсутній даний. Необхідний провід ПРВД, пропонують ПРД. Чи можлива заміна?

В змісті завдань конкретних виробничих ситуацій одночасно утворюється проблемність прикладного характеру. Будь-яка ситуація і є свого роду проблема, яка завжди потребує шляхів її вирішення. В даному випадку проблема носить практичний характер, а шлях її розв'язання – теоретичний. Тобто, учень, оперуючи певними теоретичними знаннями, визначає варіанти вирішення проблеми.

Викладачі спецдисциплін ліцею мають досвід розробки та впровадження в навчальний процес ситуаційних технологій. Вибір такої технології навчання не випадковий, адже забезпечує навчання учнів в діяльності, сприяє організації колективної діяльності мислення та використання групи як засобу розвитку індивідуальності, розвиває у учнів вміння спілкуватися, мислити, здатність до практичної дії. Цьому сприяють проведення уроків у вигляді ділової гри.

Урок – виробнича ситуація – метод активного навчання. Особливість цього методу полягає в імпровізованому розігруванні учасниками гри різних ролей у заданій проблемній ситуації.

В діловій грі синтезуються ознаки методу аналізу конкретних ситуацій і рольових ігор. Так, урок по темі «Монтаж повітряних ліній напругою до 1000В» викладач проводить у вигляді ділової гри (урок – виробнича ситуація).

Конкретна ситуація. Монтажним об'єктом згідно завдання є новозбудована вулиця Братів Зерових в місті Зінькові. Необхідно виконати монтаж ділянки повітряної лінії напругою 0,4 кВ відповідно до затвердженого проекту. Урок проводиться в три етапи. Викладач знайомить учнів з обов'язками електромонтера-лінійника, організацією електромонтажних робіт, з основними умовами підвищення продуктивності праці… Формує підрозділи: перший підрозділ – виконує підготовчі роботи; другий – займається розбиванням траси повітряної лінії і риттям котлованів під опори; третій – виконує монтаж опор повітряної лінії та монтаж проводів; експертна група; інженер з техніки безпеки. Учні знайомляться з об'єктом ігрового моделювання, вхідними даними, ігровою ситуацією, функціями учасників гри, правилами і методикою її проведення, а також з системою оцінювання, функціями експертної групи та інженера з техніки безпеки.

В даний час викладачі спецдисциплін працюють над розробкою і впровадженням в навчальний процес кейс-методу (ситуаційного), адже цей метод дає змогу оцінити ефективність раніше прийнятих рішень, розвиває підприємницькі навички, сприяє мобілізації всіх отриманих учнем знань для розробки практичних рекомендацій щодо вирішення тієї чи іншої проблеми, яка міститься в ситуаційній задачі, забезпечує синтез теорії з практикою.

Викладачі спеціальних дисциплін розробляють кейси на основі діяльності підприємств. Для прикладу беруться базові підприємства, які добре знають всі учні, оскільки проходять на них виробничу практику, використовується історія розвитку підприємства, його структура. Розробка кейсу присвячується конкретній події, яка відбулася на підприємстві.

Завдання роздаються учням завчасно, формуються групи по 3–4 особи, які індивідуально обговорюють кейс, виявляють проблему, приймають рішення. На практичному занятті кожна група учнів виступає з власними гіпотезами, в ході дискусії вони оцінюються, зазначаються переваги і недоліки кожної. Викладач виконує роль диспетчера процесу співтворчості – генерує запитання, фіксує відповіді, підтримує дискусію, спрямовуючи її хід на вирішення поставленої проблеми.

Пропонуючи учням завдання у формі кейсів, ми відкриваємо їм значно більшу можливість поділитися своїми знаннями, досвідом і уявленнями, тобто навчитися не тільки у викладача, а й один у одного. Такий метод формує впевненість учнів усобі та власних здібностях. Учні активно вчаться слухати один одного івисловлювати свої думки.

Найголовнішою навичкою, яку здобуває учень під час навчання, повинно стати вміння під професійним кутом зору сприймати будь-яку наочну, вербальну інформацію, самостійно осмислювати, приймати рішення, оцінюючи його можливі наслідки, визначати оптимальні шляхи реалізації цього рішення.

Використання ситуаційних технологій у навчально-виховному процесі дає змогу готувати конкурентоспроможних фахівців, які відповідають вимогам сучасного виробництва, з творчим мисленням та прагненням до професійного вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті // Педагогічна газета. – 2001. – Липень. – С. 4.

2. Бобохуджаев Ш.И. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / Ш.И. Бобохуджаев, З.Ю. Юлдашев. – Ташкент. – 2006.

3. Галушко В.П. Деловые игры / В.П. Галушко. – К.:Урожай, 1989. – С. 8.

4. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок / Книга для вчителя. – К.: Радянська школа, 1989. – с. 13.

5. Смолянинова О.Г. Дидактические возможности метода case-study в обучении студентов. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: // www. lan.krasu.ru.

6. Стрельніков В.Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання. – Книга 2. – Полтава, 2002. – 145 с.

7. Шеремета П. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / П. Шеремета, Г. Каныщенко. – Київ: Центр інновацій та розвитку. – 1999.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ

Тітаренко Олена Петрівна,
Краматорське вище професійне училище

В українській педагогіці постійно триває дискусія, що є найголовнішим: виховання, навчання чи освіта? Одні вважають, помилково розглядати виховання як елемент освіти, мовляв, виховання в широкому смислі охоплює і питання освіти. Інші намагаються розрізнити поняття культури, освіти і виховання, шукаючи особливості кожного з них. Багато хто поняття «освіта» зводить до поняття «навчання», виводячи процеси виховання «за дужки». Або ж освіту тлумачать як цілеспрямований процес навчання і виховання в інтересах особистості, суспільства, держави, який супроводжується констатацією досягнень громадянином /учнем, студентом/ визначених державою освітніх рівнів. Для досягнення мети достатньо розуміти виховання як «процес життя людини з погляду впливу на нього середовища, пристосування його до середовища й підтримки пристосованості на належному рівні». Далі варто розрізняти «традиційне побутове виховання», те, що передається з покоління в покоління від дорослих дітям у силу звичок і традиції, і «цілеспрямоване виховання», тобто те, що робиться свідомо й навмисно силами людей, задіяних у цій сфері професійно [2, 21-22].

Школа XXI століття обумовлює необхідність докорінного переосмислення освітньоїпарадигми, актуалізації змісту, технологій становлення особистості учня як суб'єкта іпроектувальника життя, створення проектно-життєвого простору, спрямованого нарозвиток і саморозвиток компетентної, конкурентноздатної особистості, яка вміє творчорозв'язувати проблеми, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни. Середняшкола має захистити і підтримати дитину, виробити в неї життєздатність, озброїтимеханізмами і технологіями розробки життєвих стратегій, життєвих проектів. Місія школи спрямована на оволодіння кожною молодою людиною ключовимикомпетенціями як важливого результату якості навчально-виховного процесу.

Компетентнісно спрямована освіта, як зазначається у «Державному стандарті базової іповної середньої освіти» – створює передумови для індивідуалізації тадиференціації навчання, його профільності у старшій школі, запровадження особистісно-зорієнтованих педагогічних технологій, формування соціальної, комунікативної,комп'ютерної та інших видів компетенцій учнів, поглиблення практичної і творчоїдомінант навчальної діяльності. Сьогодні головним виміром якості функціонуванняосвітньої системи має бути здатність молодого покоління повноцінно жити йактивно діяти у новому світі, постійно самовдосконалюватись, адекватно реагуватина зміни, особливо у періоди технологічних та цивілізаційних проривів. За цих умовпотрібна ідеологія самовизначення особистості, яка забезпечувала б проектуваннявірогідної моделі соціальної й індивідуальної поведінки людини в ситуаціїневизначеності.

Щобзнайти своє місце в житті, ефективно освоїти життєві і соціальні ролі, випускникукраїнської школи має володіти певними якостями, компетенціями:

- бути гнучким, мобільним, вміти інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе на ринку праці;
- критично мислити;
- використовувати знання як інструмент для розв'язання життєвих проблем;
- генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність;
- володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді;
- вміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;
- цілеспрямовано використовувати свій потенціал, як для самореалізації у професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави;
- уміти здобувати, аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення;
- бережливо ставитись до свого здоров'я і здоров'я інших як найвищої цінності;
- бути здатним до вибору із численних альтернатив, що пропонує сучасне життя.

Компетентнісний підхід покликаний подолати прірву між освітою і вимогами життя. Ідея компетентнісно спрямованої освіти органічно пов'язана із тими педагогічними прецедентами, де утверджуються такі суспільно значущі цінності, як свобода вибору, творчий продукт, життєвий досвід, проектна діяльність.

Компетентнісно спрямована освіта може стати стрижневою інноваційною домінантою сучасної модернізації за рахунок внесення фрагментів проектних практик в освіту й активне залучення педагогів, громадськості до визначення ключових життєвих компетенцій.

Перехід до компетентнісно спрямованої освіти обумовлює потребу у розробці концептуальних, проектно-технологічних засад переведення різних типів шкіл із режиму функціонування у режим випереджального розвитку педагогічних систем, а також оволодіння керівниками шкіл, педагогами теорією і методологією проектування, проектною культурою.

Соціально-педагогічне проектування – фундаментальна умова і передумова побудови відкритих, динамічних освітніх систем реалізації інноваційних технологій, проектів. У відповідності із сучасними методологічними, культурологічними положеннями проектування розглядається як соціокультурний феномен, основними характеристиками якого виступає:

- спрямованість цільових зусиль на перетворення, формування і вирощування нових способів діяльності;
- зверненість до обрисів майбутнього, яке народжується у мисленні і забезпечується завдяки рефлексії;
- націленість на розвиток проектованого об'єкта [4, 7].

Проектна діяльність, за образним висловом видатного бразильського педагога Пауло Фрейде, дозволить подолати «банківську», об'єктну систему освіти, коли:

а) вчитель вчить, а учень вчиться;

б) вчитель знає все, а учні нічого;

в) вчитель думає, а за учнів думають;

г) вчитель говорить, а учні слухають – покірно;

д) вчитель дисциплінує, а учні підкоряються;

е) вчитель діє, а учні мають ілюзію, що діють через дії вчителя;

ж) вчитель визначає зміст програми, а учні (яких ніхто не питав) пристосовуються до неї;

з) вчитель змішує владу знання з власною професійною владою, яку він (вона) встановлює на противагу свободі учнів;

и) вчитель – суб'єкт навчального процесу, учні ж – його прості об'єкти.

«Не дивно, що банківська модель освіти вважає людей пристосованими, керованими істотами» [5, 55].

Проектний метод у компетентнісно спрямованому освіті – це дидактичний інструмент,який створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо) і самостійності учня в досягненнінового, стимулюючи його природну допитливість і творчий потенціал.

Проект передбачає чітке формулювання мети – результату у розв'язанні учнем життєвої проблеми. Проектна діяльність допомагає молодій людині включитись в активнусоціальну дію, оволодівши здатностями через проект власного розвитку змінювати цей світ. У проектній діяльності докорінно змінюються відносини вчитель-учень:

1) учень визначає мету діяльності – вчитель допомагає йому у цьому;

2) учень відкриває нові знання – вчитель рекомендує джерела знань;

3) учень експериментує – вчитель розкриває можливі форми і методи експерименту, допомагає організувати пізнавально-трудову діяльність;

4) учень обирає – вчитель сприяє прогнозуванню результату вибору;

5) учень активний – учитель створює умови для розвитку активності;

6) учень – суб'єкт навчання – вчитель –партнер;

7) учень несе відповідальність за результати своєї діяльності – учитель допомагає оцінити отримані результати і виявити способи удосконалення діяльності [4, 12-13].

Під час роботи на проектом учень самостійно виконує аналіз, синтез матеріалу та оцінює свою діяльність, це дає змогу виховувати та розвивати навички високого рівня. Це робить якість навчання та виховання вищими. Активнапозиція учня і реалізація принципу «вчитися, діючи» є важливою характеристикоюпроектів роботи. Кандидат педагогічних наук А. Самохіна вважає, що властивостями проектної роботи є такі характеристики:

1) проект – це цілісна робота, її не можна закінчити, зупинившись на півдорозі, оскільки оцінюється кінцевий продукт;

2) проект – складна робота, яка складається із різних видів діяльності;

3) обов'язковим атрибутом є реальна практична діяльність. Практика – системоутворювальний компонент розвитку життєвої компетентності учнів;

4) проектна діяльність ґрунтується на активній соціальній дії у вирішенні життєво значущої проблеми [3, 23].

Учні співпрацюють на всіх етапах проектування, починаючи з пошуку матеріалів та закінчуючи захистом проекту.

Проектна діяльність учить вихованців:

- проблематизації (освоєнню проблемного поля і виділенню підпроблем, формуванню відповідної проблеми і постановці задач);
- цілепокладанню і плануванню змістовної діяльності учня;
- самоаналізу і рефлексії (результативності й успішності у розв'язанні життєвої проблеми);
- презентації у різних формах;
- пошуку і відбору актуальної інформації;
- практичному застосуванню знань у різних ситуаціях;
- актуалізації знання;
- проведення дослідження (аналізу, синтезу, висуванню гіпотези тощо) (Н. Пахомова).

Проекти можуть бути:

- особистісні, парні, групові (за кількістю учасників);
- короткочасні, середньої тривалості, довготривалі (за часом проведення).

Короткочасніпроекти використовую в межах одного уроку, наприклад, при вивченні теми «Текстовий процесор», коли за обмежений час учні повинні створити статтю в газету з певної теми та оформити її засобами Microsoft Word.

Проекти середньої тривалості пропоную як залікові роботи в кінці певної теми. Так, після вивчення теми Комп'ютерна анімація» учні повинні представити на оцінку

анімаційний фільм з певної теми навчального предмету, або по закінченні теми «Презентації Power Point» учні демонструють свої презентації.

Довготривалі проекти виконували учні з високим рівнем навчальних досягнень на протязі, як мінімум, одного семестру для захисту їх на державній підсумковій атестації з інформатики в 11 класі. Це були і електронні підручники з різних навчальних предметів, і бази даних вчителів школи, учнів школи, випускників минулих літ.

Слід зазначити, що українська школа знаходиться на початковому етапі освоєння методу проектів – перспективної технології XXI століття, соціокультурного феномену, який сприяє досягненню нової якості навчально-виховного процесу [4, 12].

При викладанні предметів для підвищення якості навчання на уроках можна використовувати інтерактивне навчання з використанням інноваційних технологій. Це сприяє мотивації навчальної діяльності учнів та ліпшому засвоєнню матеріалу, підвищенню активності учнів на уроках.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання, де всі йогоучасники є рівноправними, рівнозначними суб'єктами пізнавальної діяльності. Особливостіорганізації полягають у тому, що під час навчання відбувається моделювання життєвих ситуацій,використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідноїситуації. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу надіншим, так і однієї думки над іншою, учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

При застосуванні інтерактивних технологій, необхідно пам'ятати декілька правил:

- інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього життя групи, а також значної кількості часу для підготовки як учнів, так і педагога, тому треба створити план поступового впровадження інтерактивного навчання;
- можна спочатку використовувати прості інтерактивні технології – роботу в парах, малих групах, коли в учнів з'явиться досвід потрібної роботи, такі заняття будуть проходити набагато легше;
- інтерактивне навчання – не самоціль, а лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню, доброзичливості.

Для ефективного заснування інтерактивного навчання необхідно старанно планувати роботу так,щоб дати завдання учням для попередньої підготовки (прочитати, продумати, виконати самостійніпідготовчі вправи). Під час інтерактивних вправ потрібно надавати учням час подумати надзавданням, щоб вони сприйняли його усвідомлено, а не механічно. Важливо практикувати швидкіопитування, самостійні домашні роботи з різноманітних матеріалів теми, що не були пов'язані зінтерактивними завданнями, перевірку домашнього завдання проводити не за виконаними вдомавправами, а за вправами аналогічними до домашніх. Після закінчення проводити емоційнеобговорення за підсумками інтерактивної вправи [1, 119].

Види інтерактивних технологій:

- кооперативне (групове) навчання – це організація роботи в малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою;
- фронтальні технологій інтерактивного навчання – сприяють розвиткувмінь швидко мислити, чітко орієнтуватися у навчальному матеріалі приймати рішення, відтворювативласні думки, відносять спільну роботу всього класу;
- ігрові технологій інтерактивного навчання – імітації, рольові та ділові ігри,драматизацію;
- технологія індивідуалізації процесу навчання – прикладом є проектний метод.

На всіх етапах навчання можна використовувати сучасні мультимедійні технології пов'язані із створенням мультимедіа – продуктів: електронних книг, енциклопедій, баз

даних, контролюючих програм, інтерактивних навчальних програм, електронних мап. У цих продуктах об'єднуються текст, графіка, звук та відео, анімація, інтерактивність.

Досвід роботи з програмами-тестами показав, що результати тестування стимулюють пізнавальну активність учнів. Програми-тести за короткий термін часу об'єктивно оцінюють знання з теми, перевіряють весь матеріал, а всі учні знаходяться у рівних умовах. Використання тест-програми в ролі тренувальної вправи дає змогу учням ліпше запам'ятовувати матеріал.

Комп'ютер значно розширив можливості подання інформації на різних етапах уроку завдяки застосуванню графіки, кольору, звуку, інших засобів мультимедіа.

Також на уроках можна використовувати мережеві технології, які призначені для спілкування, пошуку різної інформації через мережу Інтернет. Це робота з пошуковими машинами, спілкування за допомогою електронної пошти, участь у телеконференціях та форумах, спілкування в чатах, дистанційне навчання, on-linetестування та інше.

Отже, сучасні технології дозволяють: підвищити ефективність пізнавальної діяльності, облегшити працю вчителя, яскраво та доступно викладати матеріал уроку, зацікавити учнів до навчання.

Список використаних джерел

1. Карплюк С.А. Проблема розробки й впровадження інноваційних навчальних технологій., Вісник Житомирського державного університету / С.А. Карлюк. – Ж., 2008.

2. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф. Клепко. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 328 с.

3. Самохина А. Обучение через делание / А. Самохина // Учитель, 2003. – № 4. – С. 23.

4. Сучасні технології в освіті: Реком. бібліогр. покажч. Ч. 1. Сучасні технології навчання / АПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; Уклад.: І. П. Моісєєва, Н. Д. Грудініна; Наук. консультант і автор вступ. ст. І. Г. Єрмаков; Передмова Л. О. Пономаренко; Наук. ред. Т. Ф. Букшина; Бібліогр. ред. Є. К. Бабич; Відп. за вип. Л. О. Пономаренко; Рецензент Л. І. Даниленко. – К., 2005. – 211 с.

5. Фрейде Пауло. Педагогіка пригноблених. – К .: Юніверс, 2002.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМНОЇ ЗМІНИ У ПСИХІЦІ ОСОБИСТОСТІ

Торба Наталія Григорівна,
старший викладач кафедри педагогіки
і психології професійної освіти
ІПО ІПП (г. Донецк) ДВНЗ «УМО»

Існування людини в умовах безперервних змін, як навколишньої його об'єктивної дійсності, так і внутрішньої, суб'єктивної картини світу визначає необхідність зміни себе й свого оточення в бажаному напрямі. Включаючись у різноманітні життєві ситуації, людина зазнає різних змін, які переважно належать до непередбачених і неусвідомлюваних.

З точки зору С. Макшанова, незважаючи на істотні розходження в поглядах на проблему змін загалом й змін психічних феноменів людини зокрема, багато філософських шкіл і напрямків шукали відповідь на наступні питання:

- що є причинами й факторами змін?;
- які межі, спрямованість і зміст змін?;
- як ставиться людина до перманентних змін?
- які можливості людини можуть довільно змінюватися?

Діапазон підходів широкий, однак серед усього їхнього розмаїття можна виокремити наступні основні моменти:

1. Світ, та його зміни детерміновані вищою інстанцією – Вищим Розумом, або долею. Призначення змін для людини полягає в тому, щоб кожний прийняв ідею смиренності перед реальністю заданих Вищою інстанцією змін і відмовився від спроб довільного втручання упродовж власного життя. Зміни не залежать від волі людини, не можуть усвідомлюватися нею, або носять вторинний стосовно їхньої справжньої причини характер. Людина, особистість розглядається переважно як об'єкт. Межа можливого для змін, що відбуваються на вибір людини, – її ставлення до дійсності.

2. Світ, зміни, що відбуваються в ньому, детерміновані законами (механістичними, біологічними, соціальними), виведеними на матеріалістичних засадах. Людина може пізнати ці закони й користуватися ними. У той же час змінити ці закони людина не в змозі, це є межею для довільних змін.

3. Зміни світу спонтанні, співіснують детерміновані й випадкові події. Дана людині суб'єктивність дозволяє їй робити вибір між категоріями добра й зла, створення й руйнування й у такий спосіб визначення по-новому реальності і своєї поведінки в ньому. Міра змін визначається усвідомленістю, своєчасністю й обґрунтованістю зробленого вибору, можливостями людини стримувати напругу, пов'язану з наслідками прийнятого рішення (трансформації звичного ходу подій) і її готовністю відповідати за зроблений нею вибір. Людина вільна змінювати себе й світ. Характер змін не може бути визначений однозначно [9].

Психологія, сприймаючи філософські ідеї, зверталася до проблеми змін стосовно до різних рівнів психіки й психічних явищ. Загалом можна сказати, що психологічна наука є наукою про зміни психічного. Теорії змін психологічних феноменів різняться саме залежно від трактування умов, що визначають психічні перетворення.

У соціальній психології розвиток психіки індивіда пояснювався процесом соціалізації, у ході якого відбувається засвоєння індивідом норм, зафіксованих в «колективних уявленнях». На початку XX сторіччя в ході перших експериментальних соціально-психологічних досліджень було встановлено, що в присутності інших людей змінюються особливості перебігу психічних процесів, самопочуття й результати, у тому числі професійної діяльності людини. Зовнішнє оточення забезпечує присвоєння соціальних норм і культури у знаковій (символічній) формі. Під впливом цих форм відбувається перебудова структур психіки. Крім того, визнається існування універсальних законів розвитку психіки. Змінам психологічних феноменів при цьому ставилася чітка межа. У своїх крайніх значеннях вони визначаються біологічними резервами людського організму й неможливістю або складністю для людини контролювати виникнення деяких психічних явищ, що керуються механізмами несвідомого. Для психічних змін характерний не тільки поступальний розвиток. Можливі йінволюційні процеси, процеси дезадаптації й кризові явища, що приводять до деструктивних перетворень психічного, і нерідко завершуються руйнівними процесами на соматичному рівні й у соціальному оточенні носія психіки [14].

Психологічні концепції змін виходять із ідеї про послідовний розвиток психіки на різних рівнях. Результати змін, що відбуваються на нижчих рівнях, визначають характер розвитку психічних явищ більш високого рівня.

Багато дослідників виокремлювали етапи, стадії розвитку психіки, психічних функцій, суб'єкта професійної діяльності, особистості. Л.С. Виготський, звертаючись переважно до періоду дитинства й підліткового періоду, надавав особливого значення переходам від одного вікового етапу до іншого, кожному з яких властиві специфічні конфлікти й кризи. Ідея про внутрішні закономірності розвитку привела його до висновку про оптимальні строки навчання, у межах яких воно найбільш ефективне. Із цього випливало положення про необхідність дозрівання для засвоєння певного обсягу знань і навичок, про те, що навчання йде попереду розвитку, а також ідея небезпеки блокування розвитку, якщо час упущений. Ця ідея сприйнята й втілена в педагогічній практиці [6].

Таким чином, психологічне бачення проблеми змін психічних феноменів людини припускає три основних варіанти їхнього перебігу:

1. Зміна як дозрівання, яка підпорядковується певним закономірностям, має фазовий, етапний характер. Для кожної стадії характерне досягнення певного рівня розвитку психічних функцій на основі результатів попереднього етапу.

2. Зміна як процес і результат навчальних зовнішніх втручань, наприклад, виховання. Вони можуть здійснюватися як з урахуванням результатів і закономірностей зміни-дозрівання, так і стихійно; носити як конструктивний, так і руйнівний характер.

3. Зміна як процес і результат втілення власних виборів людини, зумовлена як результатами дозрівання, так і підсумками навчання, виховання й формування.Результати усвідомлених змін також можуть носити конструктивний або руйнівний характер.

В основі теорій, що орієнтовані на механічну, лінійну детермінацію розвитку психіки лежить уявлення про реактивну й пасивну природу людини. Найбільш повно лінійний детермінізм представлений у концепціях ортодоксального біхевіоризму, згідно з яким будь-яка зміна поведінки (реакція) має причиною одну й цілком певну зовнішню подію (стимул). Однак це уявлення зіштовхувалося із численними суперечностями і його можливостей бракувало навіть для опису різноманіття психічних явищ.

І. М. Сєченов [15] стверджував стосовно психічних явищ принцип причинності, зазначаючи при цьому, що людина відрізняється надзвичайною розмаїтістю дій за однакових зовнішніх умов. Він вважав, що зовнішні події діють тільки за посередництвом психологічних характеристик людини.

О. М. Леонтьев [13] вважав, що внутрішнє (суб'єкт) діє через зовнішнє й тим самим себе змінює у співвідношенні з потребами людини, дає можливість орієнтації в діапазоні змін від появи найпростіших навичок до глибинних особистісних трансформацій.

Якщо розуміти зміну як те, що відбувається у динамічних системах, то до факторів, що детермінують зміну, відносяться:

- актуальні, минулі й очікувані стани самих систем;
- актуальні й прогнозовані стани зовнішнього середовища;
- цілеспрямовані впливи, що вироблюються самою системою (процеси саморегуляції);
- випадкові внутрішні процеси;
- цілеспрямовані процеси в зовнішнім середовищі, макросистемі;
- випадкові процеси в зовнішнім середовищі.

Загалом проблема об'єктивних і суб'єктивних факторів, що детермінують зміни, широко представлена у філософському й психологічному знанні. Прихильники тверджень про чільну роль «середовища», «ситуації», «суспільства», «об'єктивної» і «зовнішньої» детермінації змін приводять численні аргументи на користь того, що людина є продуктом обставин, які впливають на неї, і з аналізу яких можна з'ясувати певні закономірності життя особистості.

До інтегральних характеристик середовища, що впливають на психіку людини, можна віднести її динаміку як міру мінливості, а також рівень визначеності або невизначеності ситуації для конкретної людини або групи. Динамічність факторів середовища, їхня інтенсивність і суб'єктивна значущість для людини викликає зустрічну динаміку в психічній діяльності суб'єкта, змінює його стани, вимагає напруги певних функціональних систем. А ця напруга є необхідною передумовою до зміни.

Зміна характеристик навколишнього середовища об'єктивно приводить до змін людини, яка в нього включена. Особливо сильними зміни стають у ситуаціях, що пов'язані з радикальними стосовно індивідуального досвіду людини перетвореннями навколишнього середовища. Радикальні перетворення зовнішнього середовища приводять до розриву всієї сукупності звичних для людини відносин, що викликає необхідність установлення нової системи зв'язків з навколишнім [14].

Важливо врахувати те, що найвпливовішим чинником середовища є група, що безпосередньо включає в себе соціальне оточеннялюдини.

Індивідуальні властивості, маючи високу стабільність і фактично не піддаючись змінам впродовж життя, визначають динаміку формування навичок, умінь, навчання й

професійної діяльності. У свою чергу, психічні формування знаходять своє віддзеркалення у ставленні до себе та самооцінці.

З розвитком особистості вплив індивідних структур стає більше складним, маскується, компенсується індивідуальними формами поведінки, що вже згадувалися вище, але зберігає своє значення, що з особливою силою проявляється в критичних та екстремальних ситуаціях. Можливості компенсації негативних особливостей нервової системи залежать у першу чергу від рівня мотивації суб'єкта. Визначальне значення для змін мають особистісні властивості. Не відкидаючи положення про індивідні риси як межі для змін, можна стверджувати, що і солдат із слабкою нервовою системою, і інтровертований педагог, здатні у більшості ситуацій успішно виконувати свої професійні обов'язки, якщо дуже прагнуть цього. Однак, це потребує від них набагато більше зусиль, ніж від їх колег-екстравертів [14].

Узагальнюючи, можна сказати, що один з головних принципів навмисної зміни полягає в тому, що вона здійснюється «зверху униз». Спочатку на найвищому рівні усвідомлюється необхідність зміни, наприклад, почати користуватися новим способом мислення. Старий спосіб, доки він не був усвідомлений, не може бути замінений. Далі необхідне дослідження себе у напрямку «з низу уверх»: відстежувати свої операції мислення, які зазвичай не усвідомлюються (автоматичні операції є нижчими стосовно свідомості).

Список використаних джерел

1. Абдулина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О.А. Абдулина. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Блонский П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения в 2 т. / Под ред. А.В. Петровского Т. 1.– М.: Педагогика, 1979 – 304 с.
3. Богоявленский Д.Н., Менчинская Н.А. Психология усвоения знаний в школе/ Д.Н. Богоявленский, Н.А. Менчинская. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1960. – 386 с.
4. Василюк Ф.Е. Жизненный мир и кризис: типологический анализ критических ситуацій / Ф.Е. Василюк // Психологический журнал, 1995. – № 3. – С. 90-101.
5. Вачков И.В. Групповые методы в работе школьного психолога / И.В. Вачков. – М.: Ось – 89, 2002. – 224 с.
6. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В.Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
7. Гальперин П.Я. Основные результаты исследований по проблеме формирования умственных действий и понятий. – М.: Знание, 1965. – 50 с.
8. Емельянов С.М. Обучение паритетному діалогу: [учебное пособие] / С.М. Емельянов. – Л.: изд-во ЛГУ, 1991. – 204 с.
9. Кузьмина Н.В. Методы исследования педагогической деятельности / Н.В. Кузьмина. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1970. – 114 с.
10. Коломенский Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах. Учебное пособие-2 е издание, доп. – М.: «Тетросистема» 2000. – 439с.
11. Лидерс А.Г. Психологический тренинг с подростками. – М.: Академия, 2003. – 256с.
12. Леонтьев А.Н. Категория деятельности в современной психологи / А.Н. Леонтьев // Избр. Психологические произведения: в 2т. – М.: Педагогика, 1983. – Т.2. – С.243-246.
13. Марголина Т.И. Конфликтность как метаиндивидуальная характеристика учителя //Автореф. дисс… канд психол. наук. Пермь, 1996. – 24 с.
14. Психологический словарь. Под редакцией В.В. Давыдова, А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – С. 350.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ В ГАДЯЦЬКОМУ ЛІЦЕЇ

Тютюнник Микола Борисович,

Сучасне навчання потребує не тільки засвоєння вже одержаних людством знань, але й ознайомлення учнів з найбільш актуальними проблемами, які стають перед нашим суспільством, перед кожною галуззю науки і господарства. В зв'язку з цим особливе значення мають міжпредметні зв'язки між загальноосвітніми та спеціальними дисциплінами. Вивчення теоретико-методологічних засад міжпредметних зв'язків без з'ясування їхньої класифікації було б неповним і недостатнім для ефективного налагодження зв'язків хімії з іншими навчальними дисциплінами. На проблемі взаємозв'язаного навчання акцентував Г. Ващенко [2, 85]. З'ясовуючи суть принципів навчання, вчений зазначав, що знання учням треба подавати так, щоб вони були внутрішньо зв'язані між собою і творили цілісність .

У сучасній дидактиці досить поширеними є класифікації міжпредметних зв'язків за їхніми видами. Вид міжпредметних зв'язків (за А.І. Єремкіним [3, 77] – конкретна форма взаємодії частин та елементів знань, умінь і навичок з погляду їхнього змісту і специфічних особливостей прояву. Значущі ознаки, за якими можна провести видову класифікацію міжпредметних зв'язків у процесі вивчення хімії в ПТНЗ:

• навчальна інформація, що вивчається;
• час вивчення окремих дисциплін (або тем);
• формування вмінь і навичок учнів;
• формування прийомів розумової діяльності учнів тощо.

Найбільший інтерес, на нашу думку, у процесі вивчення хімії мають міжпредметні зв'язки, що відповідають основним видам знань, передбачених навчальною програмою.Інформаційна структура навчального предмета передбачає виокремлення змістовно-інформаційних міжпредметних зв'язків. З огляду на цей аспект цікавою видається видова класифікація міжпредметних зв'язків, запропонована Л.В. Туріщевою [6, 4-5]. Цей підхід до класифікації міжпредметних зв'язків подаємо в узагальненому вигляді (рис. 1).

Розв'язання питань практичного налагодження міжпредметних зв'язків потребують визначення педагогічних умов. До педагогічних умов, що забезпечують реалізацію міжпредметних зв'язків у процесі вивчення хімії в ліцеї можна віднести:

• врахування специфіки налагодження міжпредметних зв'язків у навчально-виховному процесі;
• дотримання вимог щодо налагодження взаємозв'язків хімії та інших навчальних дисциплін;
• узгодження навчальних програм з різних дисциплін, відображення в них міжпредметних зв'язків;
• акцентування міжпредметних зв'язків у навчальній літературі;
• розроблення методичного забезпечення міжпредметних зв'язків;
• координацію педагогічної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу у моделювання міжпредметних зв'язків тощо [4, 80-89].

Приведемо приклад ілюстрації взаємозв'язку деяких розділів курсу хімії з відповідними темами курсу матеріалознавства в ліцеї, який готує кваліфікованих робітників наступних спеціальностей: трактористів, машиністів кранів автомобільних, будівельників, кухарів. Вивчаючи тему «Прості речовини неметали. Явище алотропії» посилаємося на ті знання учнів, які вони отримали при вивченні курсу матеріалознавства. Під час фронтальної бесіди з'ясовуємо будову кристалічної решітки алмазу. Знаючи, що міцність речовини залежить від її будови, що структура кристалу впливає на його властивості, учні пояснюють, що алмаз – найтвердіший мінерал, міцність його по шкалі Мооса є рівною 10. Він має дуже високу температуру плавлення (3900°С). Висока міцність його обумовлена просторовим розташуванням атомів в тетраедричному кристалі, у зв'язку з високою міцністю його застосовують для бурових робіт, в якості шліфувального матеріалу та для інших аналогічних цілей. Учні розповідають, що графіт відрізняється своїми фізичними властивостями,

застосовується в якості мастильного матеріалу для мащення деталей машин, які труться, і сажа використовується в якості наповнювача гуми, (при виготовленні автошин).

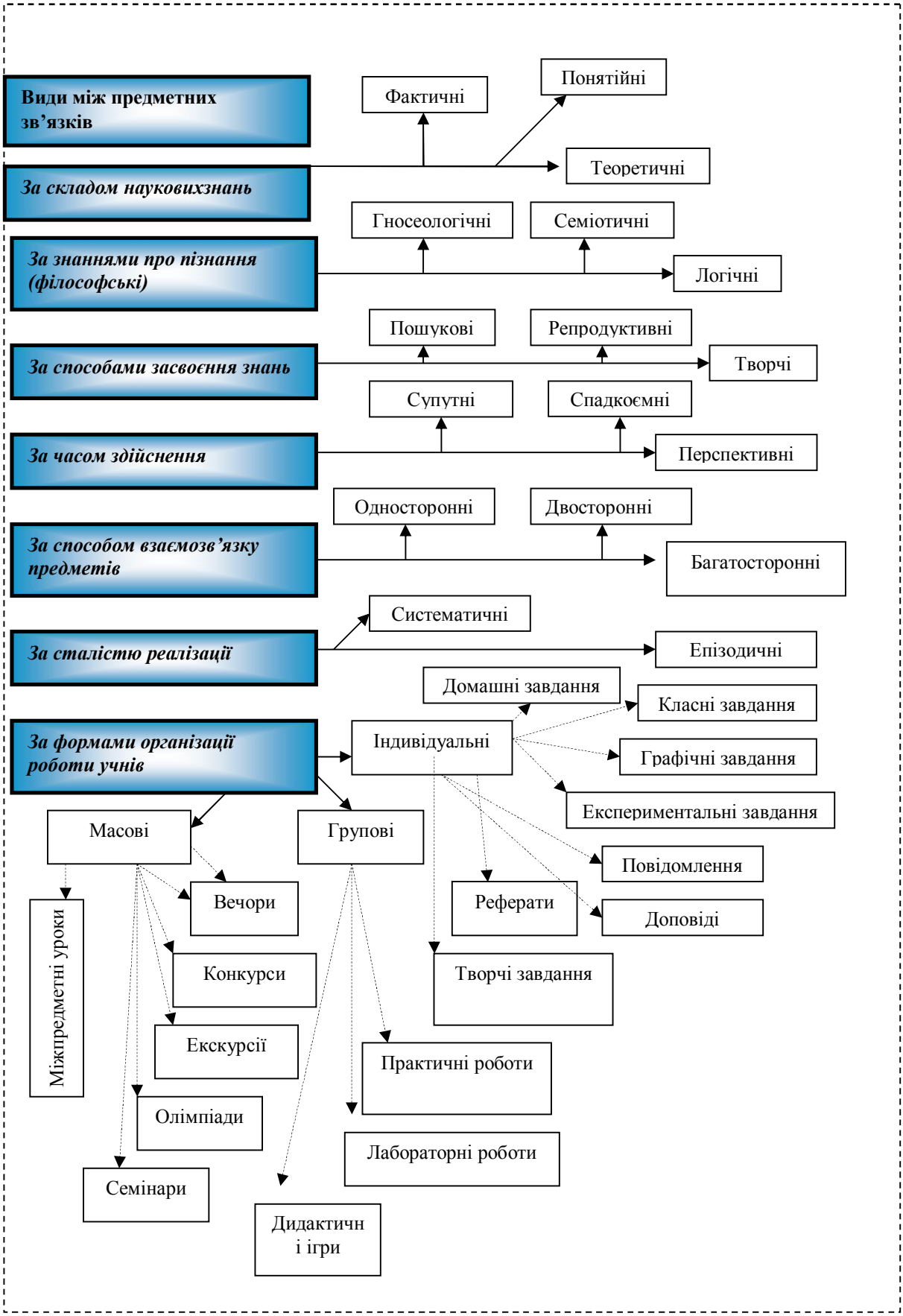

Рис.1. Класифікація міжпредметних зв'язків

Нижче наведено деякі міжпредметні зв'язки деяких тем курсу хімії з іншими предметами, які застосовуються при підготовці спеціалістів робітничих професій у Гадяцькому ліцеї.

Тема уроку: Неметалічні елементи, розташування в періодичній системі, загальна характеристика

- Міжпредметні зв'язки: фізика, основи електротехніки

Будова атома: заряд і склад ядра атома. Розподіл електронів по енергетичних рівнях і підрівнях.

Азот – інертний газ, ним наповняють електричні лампочки.

Тема уроку: Амоніак

- Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство

Насичення поверхні сталі азотом називають азотуванням. Для цього використовують амоніак. Завдяки азотуванню підвищується корозостійкість металів.

- Міжпредметні зв'язки: біологія

Вмедицині і у побуті розбавлений розчин амоніаку називають амоніачною водою або нашатирним спиртом.

В сільському господарстві концентрований розчин амоніаку використовують у якості рідкого добрива.

- Міжпредметні зв'язки: фізика

Амоніак при звичайній температурі, але при підвищеному тиску переходить в рідкий стан. Рідкий амоніак при випаровуванні викликає сильне охолодження. Це явище використовують у холодильних установках.

- Міжпредметні зв'язки: астрономія

Сатурн, Уран, Нептун – планети гіганти. Спектральні спостереження показують, що атмосфери цих планет містять молекулярний амоніак.

Тема уроку: Солі амонію. Якісні реакції на йон амонію та хлорид-іон.

Міжпредметні зв'язки: слюсарна справа

Нашатир (амоній хлорид) використовують при паянні гальмівних трубок, радіатора. Солі амонію при нагріванні розкладаються до амоніаку і хлороводню: NHCI=NH+HCL. Хлороводень реагує з оксидом, перетворюючи його на летучу хлористу сіль. Солі амонію широко застосовують як нітрогеновмісні добрива (амоній нітрат, амоній сульфат), як компоненти вибухових сумішей (амоній нітрат), у виробництві сухих гальванічних елементів, у хлібопекарському та кондитерському виробництвах (амоній гідрогенкарбонат).

Тема уроку: Фосфор

- Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство

Фосфор – шкідлива домішка сталі. Утворює з залізом сполуку Fe_3P, яка розчиняється в залізі. Завдяки цьому сталь становиться крихкою в холодному стані – холоднокрихкість.

Тема уроку: Номенклатура насичених вуглеводнів

- Міжпредметні зв'язки: географія

Глинсько – Розбишівський нафтогазовий басейн, Шебелинський, Тюменський, Самотлор – найважливіші родовища природного газу.

- Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство

1.Продукти горіння насичених вуглеводнів використовують для доменного плавлення:

$CO_2+C=2CO$

2. Газова цементація в оксиді вуглецю (2) здійснюється так: вироби нагрівають і витримують при температурі 920 – 950^OC в печі, куди протягом однієї години безперервно подають газ CH_4. Цементації піддають вироби зі сталі, інструменти.

Тема уроку: Нафта і продукти її переробки

Міжпредметні зв'язки: трактори і автомобілі

Продукт нафтоперегонки – бензин, дизельне паливо, мастила.

Ми вважаємо, що у процесі вивчення хімії в ліцеї міжпредметні зв’язки виконують такі важливі функції:

• навчальну (поліпшення змісту шкільної хімічної освіти на підставі комплексного підходу до відбору і координації навчальної інформації, взаємній узгодженості та інтеграції знань, умінь і навичок учнів з хімії.);

• виховну (виховання учня, формування екологічних знань, умінь і навичок, екологічної культури й мислення тощо);

• розвивальну (розвиток творчої особистості учня, його пізнавального інтересу, активності, креативності, культури мислення та мовлення, оволодіння ним логічними прийомами мислення).

Ці функції збігаються з головними функціями процесу навчання.. Доречно використовувати як під час опитування, так і під час ознайомлення учнів з новим матеріалом, для його закріплення. Застосування міжпредметних зв'язків на уроках хімії значно підвищує зацікавленість учнів у вивченні предмету, сприяє формуванню наукового світогляду, розширює знання та сприяє поліпшенню успішності.

Список використаних джерел

1. Буринська Н.М.Хімія, 10 кл.: Підручник для середніх загальноосвітніх закладів / Н.М.Буринська, Л.П.Величко. – Київ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. – 190с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання: [підруч. для педагогів] / Г. Ващенко. – К., 1997.
3. Еремкин А.И. Система межпредметных связей в высшей школе (аспект подготовки учителя): Монография / А.И. Еремкин. – Х.: Вища школа, 1984.
4. Ковальчук Л. Міжпредметні зв’язки у процесі вивчення хімії в загальноосвітній школі. Вісник Львівського університету / Л. Ковальчук, І. Когут. – Л., 2008. – С.80-89.
5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 кл. Хімія. Рівень стандарту. – Київ, 2010.
6. Туріщева Л.В. Міжпредметні зв’язки у навчанні хімії / Л.В. туріщева. – Х., 2004.
7. Ярошенко О.Г. Хімія: Підручник для 10 кл. загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень) / О.Г. Ярошенко.– К.:Грамота, 2010.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Федоренко Елеонора Михайлівна,
ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти»

Конфлікти відіграють особливу роль у житті людей, їхньому розвитку, самореалізації, відносинахз іншими людьми, нарешті, у житті суспільства в цілому. Конфлікт як одне зі значимих явищ психічного життя людини безпосередньо пов'язаний із проблемою психологічного благополуччя – фундаментальною проблемою психологічної науки.Конфлікти неминучі, закономірні, але, крім деструктивного, вони мають потужний конструктивний потенціал. У самому конфлікті закладена можливість продуктивного керування й дозволу. У психології конфлікт визначається як «зіткнення протилежне спрямованих, несумісних один з одним тенденцій, окремо взятого епізоду у свідомості, у міжособистісних взаємодіях або міжособистісних відносинах індивідів або груп людей, пов'язане з негативними емоційними переживаннями» [4, 184]. Звідси видно, що основу конфліктних ситуацій у групі між окремими людьми становитьзіткнення між протилежно спрямованими інтересами, думками, цілями, різними поданнями про спосіб їхнього досягнення.

Зіткнення точок зору, думок, інтересів, позицій, дій - досить часте явище педагогічногожиття. Конфліктологічні знання й уміння є важливою частиною професійної компетентності педагога. Педагогічний процес здійснюється через постійну взаємодію його учасників, що нерідко стає конфліктним. Щоб виробити вірну лінію поводження в різних конфліктних ситуаціях, суб'єктам взаємодії дуже важливо знати, що таке конфлікти і як люди приходять до згоди. Знання закономірностей конфліктів підвищує культуру спілкування й робить життя більшестійкої в психологічномувідношенні, а також сприяє активізації педагогічного процесу. Крім того, від рівня культури спілкування педагога, його вміння попереджати й вирішувати конфлікти, використати педагогічний потенціал конфліктної ситуації значною мірою залежить ефективність навчально-виховного процесу.

Разом з тим ми повинні констатувати, що педагогам не вистачає елементарноїконфліктологічної культури, не вистачає знань про конфлікти, про шляхи їхнього конструктивного рішення. Багато педагогів воліють вирішувати виникаючі конфліктні ситуації силовими методами, навіть не догадуючись, що є мирні методи виходу з конфлікту, що приводять до результатів «виграш - виграш». А це зовсім неприпустимо, коли відбуваються процеси реформування й лібералізації освіти, активного включення учнів у процес керування навчальним закладом, у процес ухвалення рішення в ньому. У педагогічних ситуаціях перед викладачами, майстрами в/н найбільше чітко встає завданнякерування діяльністю учня. При її рішенніпедагогу треба вміти вставати на точку зору учня, розуміти його міркування, сприймати, як учень сприймає сформовану ситуацію, чому він вчинив саме так. У складних ситуаціях велике значення мають емоційний станпедагога й учня, характер сформованих відносинзі співучасниками ситуації, вплив присутніх при цьому третіх осіб, а результат рішення завжди має певний ступінь успішності через важко прогнозоване поводження учня залежно від багатьох факторів, урахувати які вчителеві практично неможливо [5, 121].

При вирішенні педагогічних ситуацій дії часто визначаютьсяособистою образою на учнів. Упедагога тоді проявляється прагнення вийти переможцем у протиборстві з учнем, не піклуючись про те, як учень вийде із ситуації, що засвоїть зі спілкування із викладачем, майстром в/н, як зміниться його відношення до себе й дорослим. Для педагога й учня різні ситуації можуть бути школою пізнання інших людей і самого себе.

Конфлікт у педагогічній діяльності часто проявляється, як прагнення педагога затвердити свою позицію і як протест учня проти несправедливого покарання, неправильної оцінки його діяльності, учинку. Конфлікти в педагогічній діяльності надовго порушують систему взаємин між педагогом і учнями, викликають увчителя глибокий стресовий стан, незадоволеність своєю роботою. Такий стан збільшується свідомістю того, що успіх у педагогічній роботі залежить від поводження учнів, з'являється стан залежності вчителі від «милості» учнів.

У підлітків різко розширюється поле виникнення зіткнень, конфліктів, непорозумінь, взємонепорозуміння. Серед конфліктогеннихфакторів можна виділити порушення переважно учнями й рідко педагогами тих або інших правил і порядків, без яких навчальний процес неможливий.

Крім порівняно необразливих подій у роботі педагогів з підлітками мають місце такі, які приводять до хворобливих переживань тієї й іншої сторін. Як правило, це конфлікти, пов'язані з дидактичними помилками й, головним чином, у методиці оцінювання знань і вмінь підлітків. Конфлікт у зв'язку із цим багато в чому залежить від реакції викладача й від майстерності, надійності, відкритості критеріїв, якими він керується, оцінюючи знання й уміння підлітків.

Також причиною невдоволення підлітків виявляються такі методичні вади в роботі вчителя, як незрозуміле пояснення, безсистемний виклад, ускладненамова, відсутність повторення, сухість піднесення матеріалу, невміння зв'язати тему з життям, розкриття теми наспіх. Підлітки констатують такі факти методичної недосконалості педагога, як невміння

зацікавити предметом. Учні підліткового віку бачать, коли вчитель прийшов на урок непідготовленим.

На виникнення конфліктних ситуацій впливає недостатнє урахуваннявикладачем значимості будь-якої діяльності (крім навчальної) для учня. Така неузгодженість у суб'єктивних оцінках значимості приводить, як мінімум, до порушення взаємодії з підлітками, часто обурює відношення педагогів до ігнорування їхніх вікових здатностей і особливостей, образаособистості учнів, приниження їхнього достоїнства. У вчинках постійно проявляється прагнення до оригінальності, гумору, нестандартному способу взаємодії в різних ситуаціях, у тому числі й у конфліктних.

Коли викладачі, майстри в/н розуміють складність і суперечливість поводження всіх учасників конфліктної ситуації, тобто бачить не тільки вчинок учня, але й самого себе, свої дії його очами, вониздатні дати об'єктивну оцінку свого поводження, попередити конфлікт, взяти на себе розумне керування ситуацією, що значною мірою полегшує розуміння індивідуальних і вікових особливостей учнів.

Розуміння природи педагогічних конфліктів, причин їхнього виникнення й розвитку допоможе виробити педагогам правила поведінки в конфліктній взаємодії, привести ситуацію до обопільної згоди конфліктуючих сторін. обґрунтовано, що конфліктами в педагогічному процесі цілком можна управляти. У педагога є можливість передбачати початок конфліктної ситуації, вчасно втрутитись в процес протікання конфлікту, внести свої корективи й вивести конфліктну ситуацію до оптимального дозволу. Професіоналізм педагога це система ціннісно-цільових, когнітивних домінант, що виявляються в креативній модифікації освітньо-виховного середовища. Лише той педагог зможе бути успішним фацилітатором, який найкраще використовуючи всі резерви людського фактору, усвідомлює складність людської психіки, вміє осягати світ іншої людини керуючись чіткими моральними критеріями.[6, 368]Визначаючиповодження в конфлікті, педагог повинен у першу чергу з'ясувати причину конфлікту, мети, намітити сфери зближення точок зору з конфліктуючою стороною, уточнити поведінкові особливості опонента.

У педагогічному процесі професійно-технічних навчальних закладів найпоширенішими конфліктами є: конфлікти, пов'язані з індивідуальними особливостями педагога й учня. Таким чином, конфлікти можуть розвиватися як би по спіралі, де агресивні реакції одних учасників конфлікту подпітивают аналогічне поводженняв інших. Конфліктна ситуація переважно розвивається за принципом сумації конфліктогенів. При спробі розв'язати конфлікт вичерпується інцидент, але конфліктна ситуація не усувається, і конфлікт залишається не вирішеним. Конфлікт, що виникає при відсутності урахування особистісних рис, однак елементарнізнання не тільки особливостей учнів, але й особливостей і станупедагога з їх боку, міг би посприяти зниженню конфліктних ситуацій. Також важливі конфліктні ситуації, що виникають при контролі знань. Цей конфлікт відноситься до організаційного. Його дозвіл вимагає як постійного супроводу психологом учасників освітнього процесу, так і зміни програмної частиниосвітньої системи відповідно до вимог до зовнішнього незалежного тестування.

Відсутність індивідуального підходу педагогів з урахуванням вікових особливостей, індивідуально-особистісних характеристик учнів при організації роботи на уроці, в майстернях, виробничої практики, подачі матеріалу, навчально-виховного процесу в цілому. Незнання навичок конструктивногоповодження в конфліктних ситуаціях, не дає можливості вчасно помітити назрілий конфлікт і знайти оптимальний шлях до його вирішення.

У зв'язку із цим можна припустити, що не всі педагогічні працівники, майстри в/н, характеризуються достатньо високим рівнем конфліктологічних знань умінь і навичок. Тобто, серед них виражений дефіцит педагогів, що володіють навичками конструктивного вирішення конфліктів.

Виходячи з вище викладеного виникає необхідність створення нових, інноваційних шляхів з метою профілактики конфліктів у педагогічному процесі, усунення недоліків знань конфліктології серед інженерно-педагогічних працівників професійно-технічної освіти. За

допомогою нових комп'ютерних технологій маємо можливість проводити дистанційне навчання викладачів, майстрів в/н. Навчальний курс лекцій за тематикою «Особливості конфліктної взаємодії у педагогічному процесі» з наступним тестовим зрізом знань. Проведення інтерактивного спілкування у мережі між навчальними закладами, on-live конференції з вище зазначеного проблемного питання. Обмін досвідом між представниками психологічної служби професійно-технічних закладів освіти на сторінках спеціалізованого сайту.

Такі заходи нададуть допомогу у віднайдені шляхівможливостей отримати нові, такі необхідні знання інженерно-педагогічним працівникам, у результаті чого скоротиться численність стресових факторів, та професійне вигоряння педагогів. Опанування знань про особливості психології підліткового віку, закономірностей конфліктів та шляхи їх вирішення посприяють налагодженню взаємопорозуміння між учнем і вчителем.

Можна сформулювати головний психолого-педагогічний принцип – не слід закривати очі на протиріччя й конфлікти, які неминуче виникають у педагогічному процесі, їх треба враховувати, аналізувати, обговорювати. Конфлікти, при правильному до них підході, можуть стати ефективним фактором педагогічного процесу.

Список використаних джерел

1. Андреев В.И. Саморазвитие культуры разрешения конфликтов/ Хрестоматия по социальной психологи / В.И. Андреев. – М.: Международная педагогическая академия, 1994.
2. Анцупов А.Я., Прошанов С.Л. Конфликтология: междисциплинарный подход / А.Я. Анцупов, С.Л. Прошанов. – М., 1999.
3. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В. Гришина. – СПб.: Питер, 2007.
4. Краткий психологический словарь / Под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М., 1996.
5. Натанзон Э.Ш. Психологический анализ поступков ученика / Є Ш. Натанзон. – М.: Просвещение, 1992.
6. Приходченко К.І. Творче освітньо – виховне середовище загальноосвітнього закладу гуманітарного профілю. – Наукове видання: монографія / К.І. Приходченко. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 640с.
7. Рыбакова М.М. Конфликт и взаимодействия в педагогическом процессе / М.М. Рыбакова. – М., 1991.
8. Сергоманов П.А., Хасан Б.И. Ситуация учения-обучения как конфликт /П.А.Сергоманов, Б.И.Хасан // Журнал практического психолога. – 1999. – № 2. – С. 64-71.
9. Хасан Б.И. Конфликт и его разрешение – условие реального самоопределения // Проблемы самоопределения молодежи.: Сб. тезисов научных сообщений. – Красноярск, 1987. – С. 124-128.
10. Хорни К. Наши внутренние конфликты. Соч. Т. 3. – М.: Смысл, 1997.
11. Чистякова Т.А. Педагогический конфликт и способы его преодоления / Т.А. Чистякова. – М., 1987.
12. Чумиков А.Н. Управление конфликтом / А.Н. Чумиков. – М., 1996.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПТНЗ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Харагірло Віра Єгорівна,
завідувач відділу педагогічних технологій,
ІПО ІПП (г. Донецк) ДВНЗ «УМО»

У психологічній і педагогічній науках проблему формування готовності до педагогічної діяльності досліджують в різних напрямах і аспектах. Наприклад, Я.Н. Коломинський, А.Ф. Лисенко, Д.С. Мазуха, О.Г. Ярошенко досліджували шляхи

ефективного формування готовності до педагогічної діяльності, О.М. Коберник – готовність студентів педагогічних навчальних закладів до впровадження інноваційних педагогічних технологій, Л.В. Кондратова – морально-психологічну готовність студентів як комплексну характеристику їх педагогічного професіоналізму, О. Томас – мотиваційну готовність студентів до майбутньої професійної діяльності.

На психологічних аспектах формування готовності до професійної діяльності зосереджують увагу Г.О. Балл, В.Т. Дорохіна, Л.М. Карамушка, В.О. Моляко, С.І. Равикович та ін.

Проте сьогодні, незважаючи на наявність праць науковців із проблеми формування готовності фахівців до професійної діяльності, проблема формування готовності викладачів ВНЗ до інноваційної педагогічної діяльності є невирішеною в педагогічній науці як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Дослідники педагогічної готовності обґрунтовують свої варіанти її структури. Зокрема, український педагог О.М. Коберник, на підставі вивченнясутності проблеми готовності до педагогічної діяльності, виділяє такі основні компоненти готовності викладачів до впровадження інноваційних технологій:

- мотиваційний, до складу якого увійшли такі показники: установка на особливу значущість і важливість нових освітніх технологій у сучасному навчально-виховному процесі; прагнення до активного вивчення педагогічних інновацій; бажання майбутнього вчителя творчо й неординарно проектувати педагогічну діяльність;
- когнітивний – інтеграція психологічних, педагогічних і технологічних знань;
- операційний – уміння як такі інтегровані якості, що набуті студентами під час опанування змісту психолого-педагогічних і фахових дисциплін, самостійної діяльності в період педагогічних практик [7, 107].

Л.В. Кондрашова, акцентуючи на багатоаспектності змісту морально-психологічної готовності викладачів ВНЗ, пропонує більш розширену та насичену її структуру, компоненти якої такі:

- мотиваційний (професійні настанови, інтереси, прагнення займатися педагогічною діяльністю);
- морально-орієнтаційний (професійний обов'язок, відповідальність, любов до дітей, педагогічний такт, педагогічна вимогливість, товариськість, віра в можливості і здібності дитини тощо);
- пізнавально-операціональний (професіональна спрямованість пам'яті, уваги, мислення, уяви, творчі здібності й засоби, які забезпечують інтелектуальний розвиток учня);
- емоційно-вольовий (емоційна сприйнятливість, професійний оптимізм, ініціативність, настирливість у вирішенні навчально-виховних завдань, самовладання, здатність управляти своїм настроєм і психічним станом інших);
- психофізіологічний (професійна діловитість, працездатність, прагнення доводити до кінця розпочату справу, вирішувати педагогічні задачі; активність і саморегуляція, врівноваженість і витримка, жвавий темп роботи);
- оціночний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу вирішення професійних завдань оптимальним педагогічним разкам) [8, 4-15].
- На думку російського науковця В.О. Сластьоніна, професійна готовність фахівця охоплює такі компоненти:
- психологічна готовність – сформованість певного ступеня спрямованості на професійну діяльність;
- науково-методична готовність – передбачає володіння повним обсягом суспільно-політичних, психолого-педагогічних і спеціальних знань, необхідних для професійної діяльності;
- практична готовність – наявність сформованих на прогнозованому рівні професійних умінь і навичок;

- психофізіологічна готовність – наявність відповідних передумов для професійної діяльності й оволодіння певною спеціальністю професійно значущих рис особистості;
- фізична готовність – відповідність стану здоров'я та фізичного розвитку вимогам професійної діяльності і професійної працездатності [10].

Професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це – психічний, активно-дієвий стан особистості, складна її якість, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність. Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності.

Педагогічні інновації, як і будь-які інші нововведення, породжують проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання інноваційних програм з державними програмами виховання і навчання, співіснування різних педагогічних концепцій. Вони потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічного новаторства. На заваді цим нововведенням стають невідповідність нових типів навчально-виховних закладів вимогам батьків, які здебільшого орієнтуються на традиційні стандарти навчання і виховання.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно- ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерела готовності до інноваційної діяльності сягають проблематики особистісного розвитку, професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення педагога.

Упровадження нової ідеї, проекту або технології часто наштовхується на різні перешкоди, які названо анти-інноваційними бар'єрами. Антиінноваційні бар'єри (франц. barriere – перешкода, перепона) – зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності. До зовнішніх бар'єрів належать:

- соціальні бар'єри (несумісність нового з наявним досвідом і цінностями, прийнятими в суспільстві; стереотипи мислення педагогічного співтовариства);
- організаційні бар'єри (протидія керівних органів освіти втіленню нововведень;
- відсутність координаційних центрів з розроблення та впровадження педагогічних інновацій);
- методичні бар'єри (брак методичного забезпечення нововведення, недостатня поінформованість у галузі педагогічної інноватики);
- матеріально-технічні бар'єри (навантаження педагогів, побутові умови, рівень заробітної платні).

До внутрішніх бар'єрів належать психологічні (особистісні) бар'єри, які приховують глибинні особистісно-професійні проблеми.

Психологічні бар'єри – психічні стани, що виявляються в неадекватній пасивності педагога, яка заважає здійснювати інноваційну діяльність.

Опір нововведенням є поширеним явищем. Він може поставати як пряма відмова від участі в інноваційній діяльності, імітація активності з одночасною демонстрацією того, що нововведення не дає позитивних результатів, тощо.

Для виміру рівня готовності викладача до впровадження інноваційних педагогічних технологій відділом педагогічних технологій було запропоновано анкету визначення готовності викладача до педагогічної творчості яка складається з семи блоків питань. Ця

анкета дає можливість виявити чинники які гальмують впровадження в досвід роботи інноваційних педагогічних технологій. Аналіз результатів показав що інтерес до інновацій у педагогічній діяльності проявляють 72 % респондентів. Але серед головних причин, які гальмують втілення в досвід роботи новітніх педагогічних технологій педпрацівники ПТНЗ назвали такі (Рис. 1):

- слабке фінансування інноваційного руху, немає матеріальної зацікавленості – 16 %;
- відсутність інформації про нові ідеї й підходи в навчанні й вихованні – 13 %;
- слабкий зв'язок науки й практики;
- нестача часу й сил для створення й застосування педагогічних новацій – 16 %;
- консервативна сила звички: менше часу й сил потрібно для роботи по-старому – 24 %;
- страх невдачі при застосуванні нового;
- неприємні наслідки через колег по роботі (заздрість, пересуди) – 11 %;
- відсутність підтримки зі сторони керівництва – 7 %;
- не бачу необхідності займатися новим, оскільки традиційна методика дає достатньо ефективні результати – 24 %.

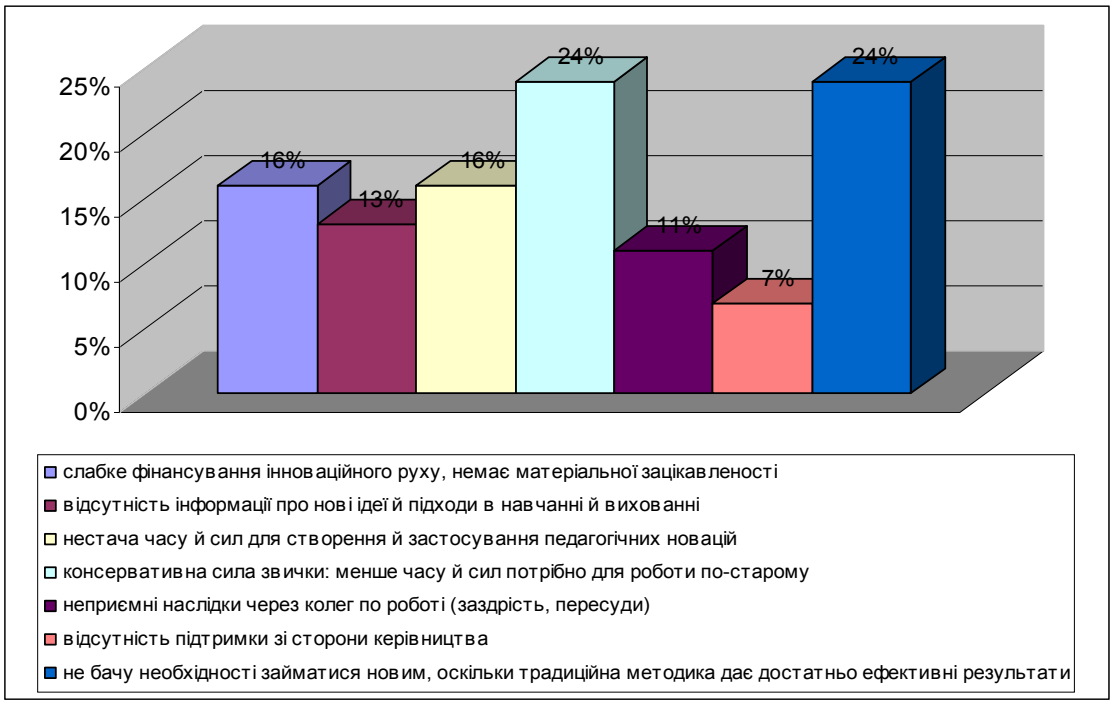

Рис.1.

Педагоги назвали також внутрішні протиріччя, які виникають у них при застосуванні новітніх технологій (рис. 2).

- неминучі невдачі, помилки, а це неприємно – 42 %;
- немає впевненості, що нове принесе практичну користь – 27%;
- неминуча втрата часу для роботи по-новому, немає компенсації за новаторські зусилля – 31 %;

На запитання «Чим на Вашу думку цікава інноваційна діяльність» респонденти відповили наступне (Рис. 3):

- підвищується інтерес до навчання й виховання – 35 %;
- зростає авторитет серед батьків і дітей – 25 %;
- радує підтримка адміністрації, рівноправні відносини з нею – 15 %;
- можна отримати новий статус серед колег, повага до новаторства – 15 %;

- зростає самоповага, формується новий погляд на себе – 17 %.

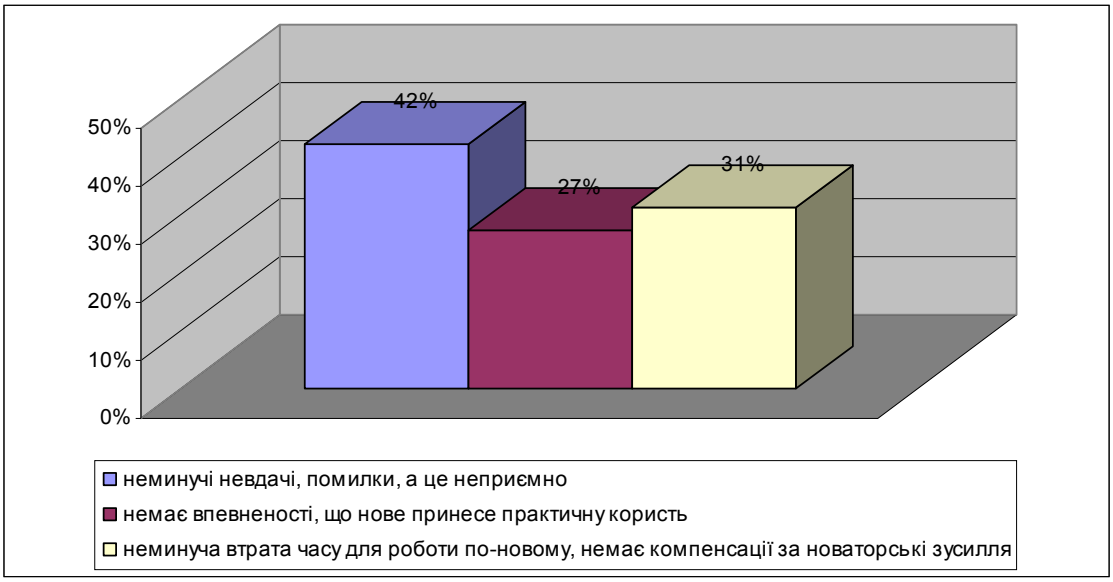

Рис. 2.

Найбільш популярними серед педагогів ПТНЗ визначені такі педагогічні технології (Рис. 4):

- технологія превентивного виховання – 22 %;
- технологія особистісно-орієнтованого навчання – 15 %;
- проективна технологія – 21 %;
- ігрові технології – 42 %.

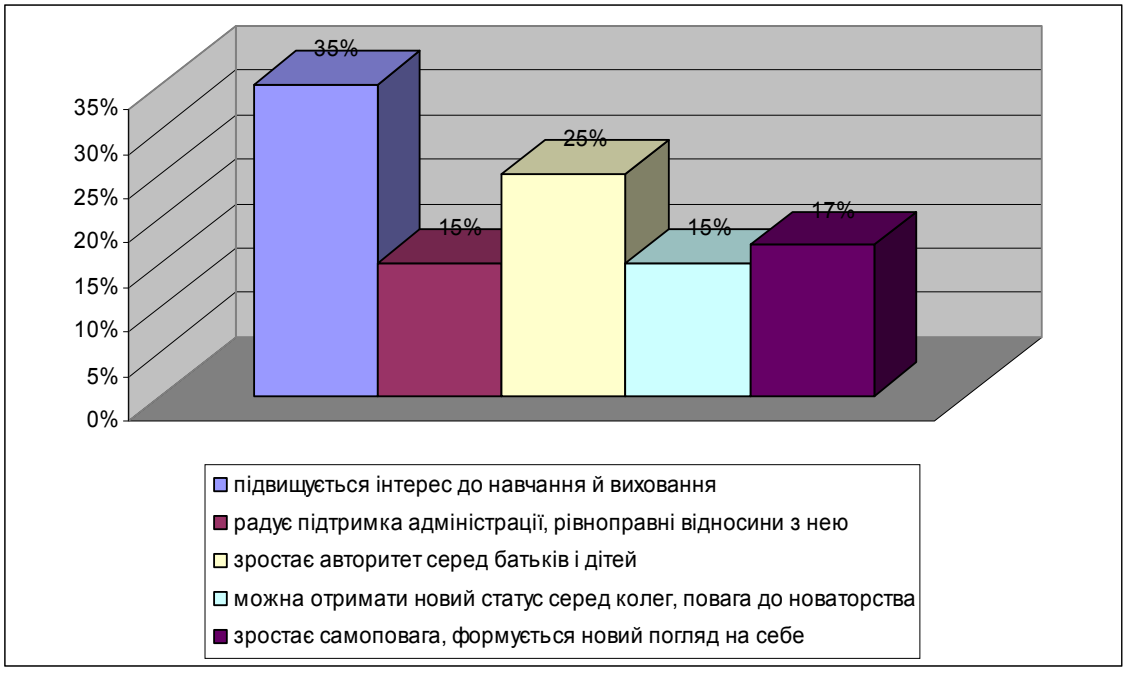

Рис.3.

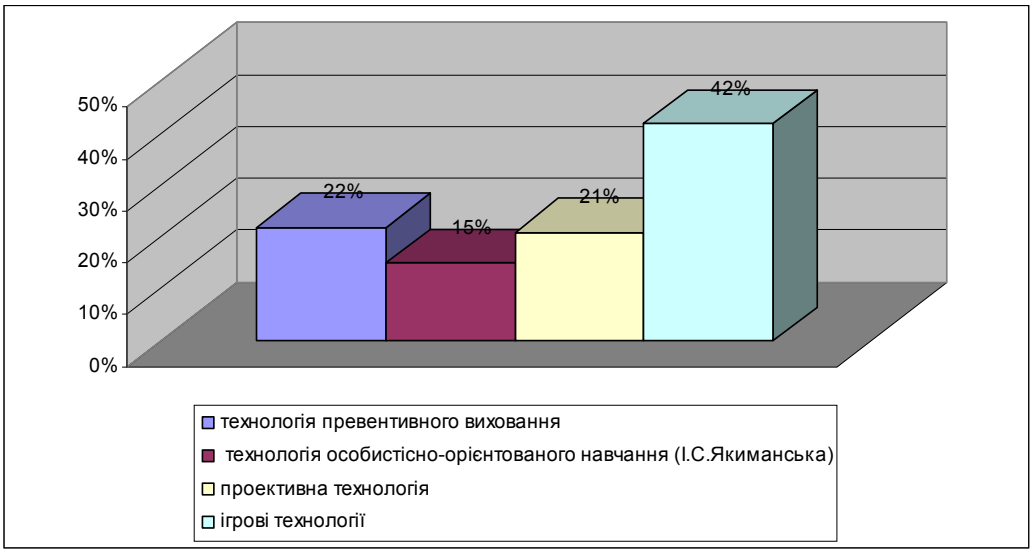

Рис. 4.

Таким чином ми з'ясували, що педпрацівники ПТНЗ очікують від курсів підвищення кваліфікації вдосконалення своєї психолого-педагогічної компетентності. На наш погляд, ми також повинні запропонувати слухачам програму психологічних тренінгів для подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності. Працівниками відділу було розроблено тренінги «Професійна корекція і розвиток особистості», «Стратегія кар'єрного і життєвого росту», які було впроваджено в навчальний процес на курсах підвищення кваліфікації. На думку автора статті, впровадження педагогічних інновацій в навчально-виховний процес буде ефективним за умови сумісної діяльності ІПО ІПП УМО з НМЦ ПТО та навчальними закладами, в яких буде створене інноваційне середовище.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ САПР У ПІДГОТОВЦІ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Чебишева Ірина Вікторівна,
ДНЗ «Макіївський будівельний центр
професійно-технічної освіти ім. Ф.І. Бачуріна»

Останнім часом у світі праці все вагоміше заявляють про себе суттєві зміни: швидке впровадження нових технологій, нові форми організації виробництва, скорочення і навіть зникнення окремих підприємств, поява нових сфер зайнятості тощо. Комп'ютери, електронне спілкування та Інтернет докорінно змінюють шляхи ведення міжнародного бізнесу та взаємодії людей у процесі трудової діяльності. В країнах з так званою перехідною економікою, до яких належить і Україна, ці зміни підсилюються ще й значними соціально-економічними перетвореннями, які мають великий вплив на ринок праці.

Розуміння нинішніх вимог до «робочого місця» стає важливим фактором у реформуванні сфери професійно-технічної освіти молоді та подальшого навчання працюючих робітників. Технологічні інновації в промисловості створюють такі умови, коли людська праця, як така, перестає бути головним чинником підвищення продуктивності виробництва. Кваліфікація робітника старіє значно швидше, ніж це було 10–20 років тому, оскільки багато рутинних операцій бере на себе автоматизація, вивільнюючи робітників, даючи їм можливість брати на себе більш відповідальні і складні завдання у виробничому

процесі. Це, природно, потребує більш серйозної уваги до організації професійного навчання і перенавчання робітників.

Нові вимоги до конкретного робочого місця і трудової діяльності стали головними спонуками до подальшого пошуку нових стратегій професійно-технічної освіти. Хоча ці пошуки дещо відрізняються в різних країнах, їх загальною ідеєю є максимальне наближення навчального процесу до набуття слухачами практичних умінь і навичок, необхідних у реальному житті, справжнього інтегрування теорії і практики, встановлення міцних взаємозв'язків між професійною освітою та сферою праці. Рух у цьому напрямі знаходить своє відображення і в деяких змінах у поглядах на теорію професійно-технічної освіти. Зокрема, мова йде про традиційні навчальні плани і програми професійно-технічних закладів, побудовані за принципом поділу теорії і практики. Вважається, що слухач має спочатку оволодіти відповідними знаннями, а потім застосувати їх на практиці. Звичайно, певні зусилля, щоб зблизити ці дві складові навчання, завжди мали місце як в теорії професійно-технічної освіти, так і на практиці, проте докорінно змінити цей підхід неможливо за умови сучасної схеми організації навчального процесу. Нині процес розвитку професіоналізму бачиться дещо по-іншому: оволодіння знаннями та їх застосування розглядається як єдиний процес, а не окремі його складові. Реальне навчання фактично має місце тоді, коли той, хто навчається, є учасником справжньої практичної діяльності тому що:

1. Організоване (стаціонарне) навчання складає лише невелику частину безперервного набуття професіоналізму та життєвого досвіду, більша частина якого здобувається за межами навчального закладу.
2. Зростання ролі людського фактора в сучасній економіці, яка більшою мірою базується на науково-містких технологіях та кваліфікаціях високих рівнів, висуває підвищені вимоги до компетентності працівників.

Компетентність – поняття не нове, але воно набуло особливого звучання в останні 15–20 років, зокрема в сфері розвитку людських ресурсів, включаючи професійну підготовку. Багато різних тлумачень цього поняття дається у відповідних дослідженнях та спеціальній літературі. Більшість дослідників сходяться на тому, що компетентність в широкому розумінні включає знання (на тому чи іншому рівні) стосовно відповідної галузі діяльності, практичні та соціальні навички, які можуть бути ефективно використані в даному соціально-економічному контексті. Іншими словами, компетентність є реальна здатність індивіда досягти заданого результату роботи або мети. Компетентність часто ототожнюють з кваліфікацією. Кваліфікація – це лише потенційна можливість виконати завдання в даній галузі діяльності.

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від індустріального до інформаційного суспільства. Об’єм знань, що породжується світовою спільнотою, подвоюється кожні два-три роки. Тому в сучасному інформаційному суспільстві необхідні вміння здобувати, критично осмислювати та використовувати інформацію, що передбачає оволодіння інформаційними технологіями.

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації у світі дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Входження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає і галузь освіти.

Успіх у застосуванні обчислювальних засобів у навчальному процесі залежить насамперед від того, як передові інформаційні технології (ІТ) допоможуть поліпшити викладання традиційних, добре забезпечених методично, предметів професійно-технічного циклу. Однак, впровадження комп'ютерів у вивчення навчальних дисциплін є значною мірою стихійним явищем; нове програмне забезпечення не дуже впливає на процес навчання у профтехзакладах. Такий стан речей наводить на думку, що перше реальне застосування комп'ютер знайде в освітньому напрямі «Технологія» при вивченні універсальних комп'ютерних технологій: текстових процесорів, електронних таблиць, графічних редакторів тощо. Основною метою профтехосвіти при цьому стає підготовка кадрів, здатних

вирішувати завдання сучасного виробництва з використанням ІТ. При складанні програми освітнього курсу «Комп'ютерна графіка» вирішиться таке навчально-виховне завдання, як трудова політехнічна та професійна підготовка учнів до умов сучасного виробництва, формування основ комп'ютерної інженерної графіки із застосуванням її у різних галузях машинобудування.

Дисципліна «Комп'ютерна графіка» припускає комп'ютерну підтримку професійно-технічних курсів «Креслення», «Деталі машин», «Теорія машин і механізмів», «Технологія обробки конструкційних матеріалів з елементами машинознавства», предметів нарисної геометрії, фізики та виробничого навчання.

Однією з найважливіших умов стійкості і дієвості знань, умінь і навичок є створення міжпредметних зв'язків у процесі викладання навчальних курсів. Вирішення проблеми міжпредметних зв'язків відіграє важливу роль при визначенні змісту, методів і організації навчально-виховного процесу який повинен укладатися на основі органічного поєднання загальної і професійно-технічної освіти.

Міжпредметні зв'язки – явище багатогранне і різнофункціональне, яке враховується при розробленні навчальних планів і програм, складанні підручників, навчальних і методичних посібників з відповідних навчальних предметів. Для цього необхідна цілеспрямована система співпраці викладачів і майстрів, яка сприятиме становленню таких зв'язків у свідомості учнів і охоплює усі сторони педагогічного впливу на них. Розроблена програма з комп'ютерної графіки дозволяє реалізувати на методичному рівні міжпредметні зв'язки у викладанні таких дисциплін.

Під час викладання креслення. програмний курс «Комп'ютерної графіки» передбачає наявність в учнів початкових навичок виконання креслення: побудова основного напису, специфікації; розставлення розміру, шорсткості, допусків; володіння технікою виконання креслярських робіт, правилами оформлення конструкторської документації тощо.

Вивчення системи автоматизованого проектування (САПР) відбувається за матеріалами курсу «Креслення» із практичним засвоєнням основ геометричного і проекційного креслення, нарисної геометрії, машинобудівного і будівельного креслення, закріплюються навички виконання креслень. Робота із САПР дозволяє учневі реалізовувати свої ідеї: при моделюванні вигляду розробленого завдання виконавець не побоюється вносити довільні зміни, маючи змогу відміни виконання дії; засоби напівавтоматизованого подання розмірів, спряження, штрихування, зображення різьби, деталювання і виконання складальних креслень із застосуванням операцій з фрагментами, можливості одержання наочного зображення об'єкта на основі прямокутних проекцій та його обертання розвивають творчу уяву, логічне та комбінаційне мислення і формують конструкторські задатки у майбутніх фахівців.

Таким чином, нова ІТ в процесі викладання дозволяє легко подати учневі графічний матеріал для читання і виконання креслень, забезпечує самостійне розроблення графічної документації для виготовлення деталей і предметів, дає змогу розв'язувати творчі завдання з елементами конструювання.

Під час викладання інформатикипрограмний курс комп'ютерної графіки доцільно читати учням, які володіють навичками роботи з комп'ютером.Учні повинні знати призначення основних пристроїв комп'ютера, вміти користуватися маніпуляторами, пристроями введення та збереження інформації – принтером, плотером, нагромаджувачами на магнітних дисках, орієнтуватися у загальних положеннях про операційні системи (ОС), зокрема про середовище функціонування САПР. Учні повинні вміти працювати з файловою структурою та надбудовами наявних ОС, з текстовими редакторами, вміти будувати графічні примітиви із використанням мов програмування.

Початкові відомості про САПР учні можуть одержати з розділу інформатики «Ділові застосування ЕОМ» поряд із вивченням систем підготовки текстів, графічних редакторів, комп'ютерно-видавничих систем, табличних процесорів та систем керування базами даних.

Під час викладання математикипрограма комп'ютерної графіки вимагає від учнів знань основ геометричної побудови: поділ відрізка, побудова перпендикулярних та паралельних прямих тощо. Учні повинні вміти здійснювати вимірювання та поділ кутів; поділ кола на рівні частини і побудову правильних вписаних многокутників, визначати центр кола та дуги.

Міжпредметні зв'язки з математикою передбачають засвоєння учнями таких базових понять, як точка, пряма, довжина відрізка та її позначення, вимірювання геометричних розмірів, типові геометричні фігури та їх складові – кут, вершина, сторона многокутника, діагональ, радіус та центр кола. Зокрема, практичні роботи з комп'ютерної графіки передбачають аналіз способів задания кола, дуг, прямокутників, многокутників, лекальних кривих; при виконанні завдань учні використовують знання координатного методу: наприклад, при викреслюванні відрізків прямих ліній вказуються координати початку і кінця відрізка, при побудові прямокутників – координати протилежних вершин, при виконанні еліпсів та многокутників – координати центра та довжини одного з радіусів.

САПР передбачає можливість проведення прямої під кутом до осі абсцис, проведення паралельних прямих із заданиям кроку, що використовується при побудові зображення просторової фігури, яке можна одержати в диметричній, ізометричній та ортогональній проекціях, подати каркасною (дротяною) моделлю, відновити засобами твердотільного (об'ємного) моделювання, а також здійснити його просторове обертання. При цьому створюються умови різнобічного огляду, що приводить до формування цілісного уявлення про фігуру.

Загалом можна стверджувати, що міжпредметні зв'язки комп'ютерної графіки та математики значно сприяють досягненню основної мети курсу «Геометрія»: розвитку в учнів просторового уявлення про відношення форм реального світу.

Розділ курсу «Комп'ютерна графіка» розглядає основні засади комплексного ведення проектування, починаючи з постановки завдання, закінчуючи одержанням креслень і програм для устаткування з числовим програмним керуванням, для чого учні ознайомлюються із додатковими модулями: системного проектування керуючих програм для верстатів та системного проектування маршрутно-операційних процесів.

Під час виробничого навчання у підготовці кваліфікованих робітників особливе значення має узгодження теорії і практики. Яскравим виявом цього є зв'язок спецтехнології і виробничого навчання із застосуванням комплексних навчальних робіт з комп'ютерної графіки. Завдання майстра виробничого навчання – навчити учнів виконувати роботи, характерні для їхньої професії, із використанням знань, одержаних з освітнього курсу «Комп'ютерна графіка». Застосування на уроках виробничого навчання ілюстративного матеріалу — як електронного, так і друкованого, – підготовленого за допомогою САПР, дає змогу передати учням значний обсяг відомостей з читання та виконання графічної документації, дозволяє унаочнити процес складання креслень з використанням записаних на файлі фрагментів елементів креслення, вміти застосовувати імітаційні моделі кінематики і динаміки простих механізмів і систем керування, здійснити моделювання маршрутно-операційних технологічних процесів тощо. Таким чином розширюється і поглиблюється політехнічний світогляд учнів, формується їхня обізнаність з науковими основами і організаційно-економічними принципами сучасного виробництва. Учні ознайомлюються з елементами графічної писемності, елементами техніки і конструювання. Відповідно до програми виробничого навчання учні можуть готувати дидактичний матеріал для кабінетів і лабораторій, виконувати ескізи для оформлення методичних посібників та виготовляти інструменти, пресування, сувеніри, технічні іграшки моделей, механізмів, що їх можна реалізувати в процесі виробничої діяльності.

Трудові вміння та навички учнів при виконанні навчально-виробничих завдань у процесі виробничого навчання є мірилом ефективності засвоєння знань із спецпредметів і повинні розглядатись як основний чинник зворотного зв'язку в системі спецтехнологія – виробниче навчання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту» // Професійно-технічна освіта – 1998. – № 2. – С. 2-10.

2. Бодлак О.Використання інформаційних технологій у підготовці висококваліфікованих робітників / О.Бодлак, Т.Нерода // Професійно-технічна освіта. – 2002. – № 3. – С. 21-23.

3. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах / Р.С. Гуревич. – К.: Вища школа, 1998. – 229 с.

4. Зіньковський Ю. Перспективи розвитку професійно-технічної освіти / Ю. Зіньковський // Професійно-технічна освіта. – 2001. – № 4. – С. 19 – 21.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ПРОБЛЕМИ

Черкай Ганна Олексіївна,
ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу»

У XXI столітті життя висунуло суспільний запит на виховання соціально-компетентної особистості, здатної вистояти в розмаїтті буднів, не втратити гуманних орієнтирів, не позбутися надбаних моральних цінностей. Професійно-технічний навчальний заклад окрім всього має на меті підготовку конкурентоспроможного робітника.

Діяльність кожного педагогічного колективу – це рішення багатьох різних задач, які дозволяють реалізувати ті навчальні, виховні, розвивальні цілі, що стоять перед навчальним закладом. Різномасштабні за своїм характером і рівнем складності вони вирішуються на тому чи іншому ступені ефективності щоденно, погодинно в залежності від рівня компетентності кожного викладача, майстра виробничого навчання, адміністрації закладу. Найбільш важливі з тих задач формулюються як науково-методичні проблеми [4, 89],наприклад: «Диференційований підхід до учнів у процесі навчання», «Удосконалення виховної роботи на підставі вивчення особистості учня», «Демократизація і гуманізація відносин педагога і учня в ПТНЗ», «Шляхи підвищення навчального процесу» і т.п. Як бачимо, ці проблеми представляють собою не що інше, як педагогічні задачі, які практично вирішує кожен навчальний заклад. Але при цьому необхідно врахувати, що інколи виникають такі задачі, які не можливо вирішити без системного підходу.

Який передбачає цілеспрямовану роботу адміністрації, методичної служби, усього педагогічного колективу щодо ефективного використання досягнень педагогічної науки у вирішенні актуальних проблем навчально-виховного процесу через систему методичних заходів, які забезпечують підвищення наукового, загальнокультурного рівнів учасників навчального процесу, вдосконалення їх психолого-педагогічної підготовки та професійної майстерності.

Метою статті є спроба узагальнити досвід педагогічного колективу ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу» щодо ефективності системного підходу у реалізації науково-методичної проблеми «Урок у сучасних освітніх технологіях».

Основними напрямами удосконалення навчально-виховного процесу є пошук нових методик, технологій. Зміни, що відбуваються в системі професійно-технічної освіти, спонукають нас до цього. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників можливе лише за умови ефективної організації навчально-виховного процесу. А основною формою навчального процесу ще з часів Йоганна

Песталоцці був, є і залишається урок. Отже, було вирішино, саме урок стане об'єктом нашого дослідження.

З 2008–2009 навчального року педагогічний колектив розпочав роботу над реалізацією науково–методичної проблеми: урок у сучасних освітніх технологіях. Обираючи проблему методична рада Центру дбала про те, щоб вона була актуальною, тобто сучасною, цікавою, перспективною. Науково-методична проблема «Урок у сучасних освітніх технологіях» – практично-значуща, складна для розв'язання, але реально – вирішувальна педагогічна задача.

Сучасні освітні технології пропонують інноваційні підходи до розв'язання актуальних проблем педагогічної практики [1, 118]. Всю діяльність навколо обраної проблеми ми організували як проект, який передбачав сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих по своїй суті. Робота в рамках зазначеного проекту для кожного з педагогічних працівників була перспективною, оскільки ніхто з учасників не втрачав статусу активної діючої особи, кожен займав позицію, що відповідала його можливостям, знанням, умінням, здібностям, мисленню тощо. З часом це позначилось на загальному формуванні індивідуального стилю професійної діяльності, індивідуального педагогічного почерку. Працюючи в рамках дослідницького, пошуково-практичного проекту «Урок у сучасних освітніх технологіях», викладачі, майстри виробничого навчання в процесі співпраці спілкувалися, допомагали один одному, удосконалюючи при цьому власну педагогічну майстерність.

З метою ефективної організації роботи педагогічного колективу над проблемою ми визначили її аспекти, які стали конкретними завданнями для кожної з методичних комісій. У свою чергу, методичні комісії своїм членам запропонували для дослідження мікропроблеми. З перших кроків ми прагнули до того, щоб діяльність колективу не звелась до великої кількості епізодичних заходів: засідань методичних комісій, відкритих уроків, позакласних заходів, педагогічних читань, засідань педради, створення усіляких пам'яток, інструкцій для учнів тощо. Ми прагнули того, щоб наша робота перетворилася на створення алгоритму, на пошук шляхів озброєння викладачів, майстрів виробничого навчання знаннями, необхідними для вирішення актуальних проблем навчально-виховного процесу, на створення технології, яка б забезпечувала перетворення конкретних знань педагогічних працівників у реальний елемент педагогічної праці.

Вже на досвідно-дослідницькому етапі реалізації проекту «Урок у сучасних освітніх технологіях» ми зрозуміли, сучасні інноваційні моделі навчання потребують нового сучасного педагога,освітня діяльність якого б була цілком зорієнтована на особистість учня. Перетворити педагога з транслятора наукових знань на освітянина, носія соціально-культурного досвіду нації, людства – це тривалий процес, він має бути поступовим, спланованим[5, 26].

Розпочинаючи з 2008 року, ми щороку реалізуємо програму підготовки творчого педагога-дослідника, яка включає дві частини: теоретичний курс і практичний (експериментальний) курс.

Реалізація завдань теоретичного курсу містить:

- Вивчення теорії щодо змісту сучасних освітніх технологій, таких як технологія інтерактивного навчання, проектна технологія, технологія критичного мислення, технологія колективної творчої справи;
- Вимог до уроку в сучасних освітніх технологіях, його структури, методів навчання;
- Здобуття теоретичних знань;
- Участь у навчальних тренінгах, круглих столах, семінарах-практикумах;
- Проведення дослідницької роботи;
- Індивідуальне та групове консультування з окремих теоретичних наукових питань;

- Засвоєння механізму побудові уроків у сучасних освітніх технологіях;
- Вимоги до структури уроку в сучасних освітніх технологіях;
- Оволодіння педагогічними прийомами, методами взаємодії з учнями;
- Підготовка методичних розробок, рефератів, дидактичного, роздаткового матеріалу;

Методична рада планує заходи, стежачи щоб не порушувалися принципи науковості, наступності, посильності. Обсяг у кожного педагогічного працівника конкретної дослідно-експериментальної діяльності різний, в залежності від індивідуального рівня підготовки.

Реалізація завдань практичного курсу містить:

Проведення численних тренінгів, заняття теоретично-практичного семінару «Мистецтво створювати урок», виступи членів педагогічного колективу на семінарах, конференціях, педагогічних радах, численні відкриті уроки викладачів, майстрів виробничого навчання. Наш досвід налічує чотири семінари обласного рівня для різних категорій педагогічних працівників професійно технічних навчальних закладів, на яких ми ділилися досвідом вивчення сутності та упровадження в навчальний процес сучасних освітніх технологій. Про якість виконання практичного курсу свідчать результати роботи педагогічного колективу, а також перемоги наших вихованців на обласних олімпіадах , конкурсах професійної майстерності.

Основна робота щодо виконання завдань проекту «Урок у сучасних освітніх технологіях» здійснювалася на рівні методичних комісій.

В кінці кожного навчального року на засіданні методичної ради головиметодичних комісій звітують перед колегами про професійне зростання членів комісії, презентуючи створену методичну продукцію. Найбільш досконалі зразки представляли діяльність комісій на традиційній методичній виставці «Методичні знахідки. Палітра досвіду».Що дала викладачам, майстрам виробничого навчання робота в рамках проекту«Урок у сучасних освітніх технологіях»?

По-перше, є підстави стверджувати, значно підвищилася теоретично – педагогічна грамотність членів педагогічного колективу, ми набули навичок практичного застосування в своїй діяльності елементів сучасних освітніх технологій, оволоділи ефективними методами педагогічної діяльності, ми навчилися налаштовувати ефективну співпрацю з учнями на уроці. Учасником реалізації проекту став весь педагогічний колектив. Кожна методична комісія, а їх у нас 6, досліджувала ефективність окремої технології і на своєму рівні створювала досвід нової педагогічної практики в умовах нашого навчального закладу. Так, методичні комісії кулінарного та будівельного профілів (голови О. М. Тверезовська, М.О. Івашина) вивчали сутність технології інтерактивного навчання і упроваджували в практику елементи названої технології. Методичні комісії торгівельного профілю, природничо-математичних дисциплін (голови С.П. Кушнірова, В.М. Циганок) створювали досвід упровадження в навчальний процес проектної технології. Члени методичної комісії суспільно-гуманітарних дисциплін (голова Н.І. Мовчан) створювали зразки педагогічної практики з застосуванням елементів технології критичного мислення. Члени методичної комісії класних керівників (голова О.В. Пукась) вивчали і на власному досвіді досліджували ефективність технології колективної творчої справи. В системі методичної роботи закладу з'явився захід «Панорама творчих уроків», який став традиційним. Кожного року, відвідуючи цикли відкритих уроків у сучасних освітніх технологіях, які готували і проводили наші колеги, ми отримували унікальну можливість відстежити, що змінялося в організації навчального процесу, які тенденції назрівали. А ще, серії відкритих уроків виявляли, наскільки результативною була система роботи кожної методичної комісії у рамках реалізації проекту «Урок у сучасних освітніх технологіях». Ми,дійсно, відчули себе дослідниками. Предметомнашого дослідження, уваги була і залишається результативність навчального процесу, його ефективність. У 2011–2012 навчальному році колектив вийшов на завершальний, підсумковий етап реалізації проекту. У жовтні 2011 року відповідно до плану роботи Центру було проведено педагогічну раду з порядком денним:

«Розвитокрозумовихздібностейтарисособистості учнів ДНЗ «СЦПТОХТТРС» у навчально-виховному процесі». На якій голови методичних комісій, проаналізувавши рівень успішності учнів центру за останні три роки, констатували позитивну динаміку (Рис.1).

Педагогічна рада ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу» (Протокол №2 від 24 жовтня 2011 року) відзначила позитивну тенденцію результативності навчально-виховного процесу за період з 2008–2009 н. р. до 2011–2012 н. р. (Рис.1).

Для більшості членів педагогічного колективу робота в рамках проекту «Урок у сучасних освітніх технологіях» була не просто цікавою, захоплюючою, корисною, вона сприяла тому, що змінювалась свідомість викладачів, майстрів виробничого навчання, психологія, йшов постійний процес самопізнання, подальшого самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти педагогів. На тій же педраді, у жовтні 2011 року директор закладу В.М. Денисенко у доповіді зазначив: «…І на далі ми будемо прагнути, щоб кожен викладач, майстер виробничого навчання нашого колективу став на щлях творчого пошуку, розкрив свої потенційні можливості навчився у звичайному бачити незвичне, мати бажання, уміння, можливості нетрадиційно і успішно вирішувати нагальні навчально – педагогічні проблеми. Методичний, дослідницький, пошуково-практичний проект «Урок у сучасних освітніх технологіях», який був розроблений як результат творчого пошуку реального розв'язання практичних проблем навчально-виховного процесу через живу взаємодію дослідницької і практичної роботи – визначив стратегію розвитку нашого навчального закладу» [6, 5].

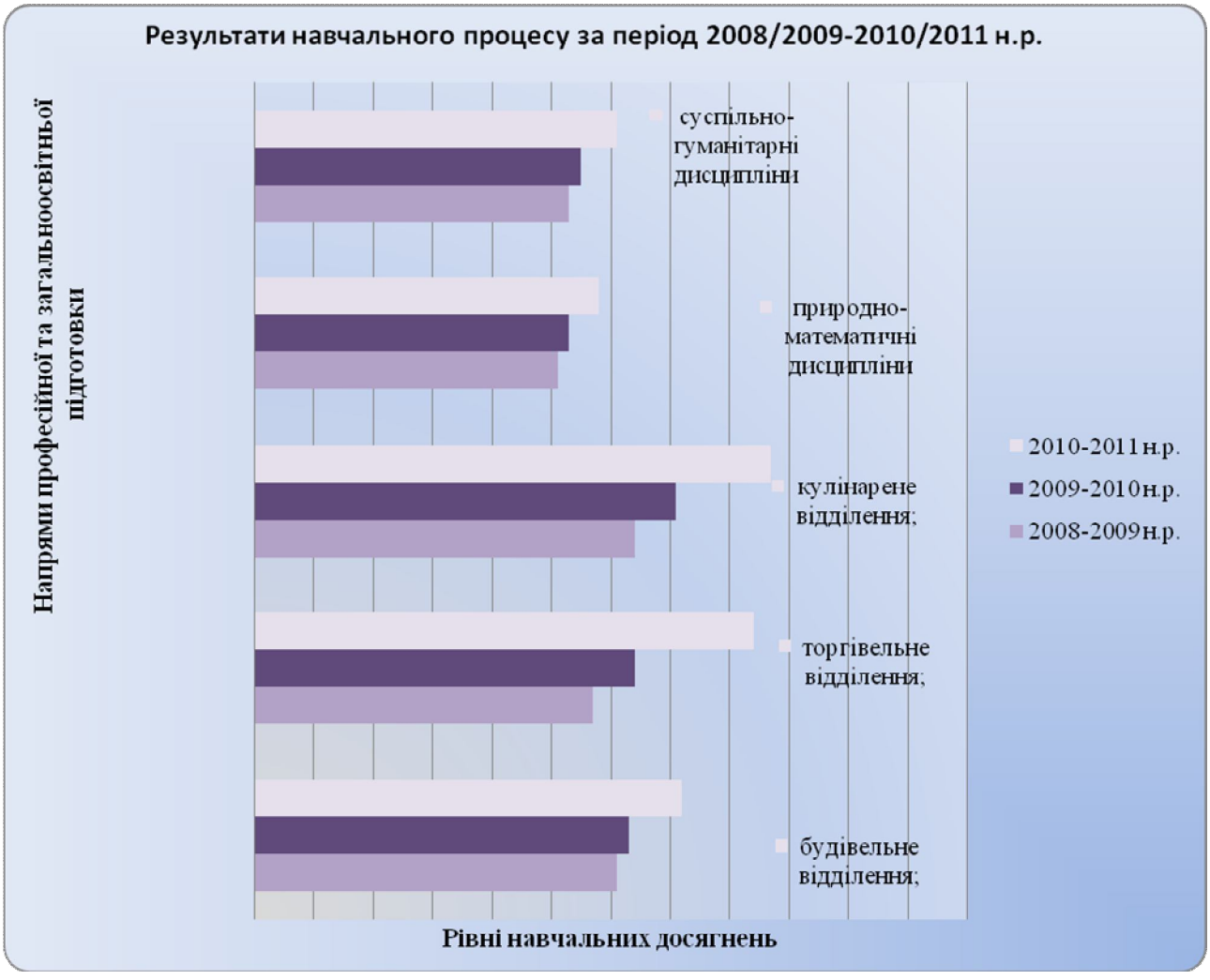

Рис.1.Результати навчального процесу за період 2008/2009–2010/2011 н.р.

Список використаних джерел

1. Основы педагогического мастерства / Под ред. И.А. Зязюна. – К.: «Шкільний світ», 2007. – С.118.
2. Інноваційні педагогічні технології навчання професії. Монографія; За ред. Нікуліної А.С. – Донецьк: Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, 2005. – С.11.
3. Конаржевський Ю.А. Аналіз уроку. Педагогічний бестселер / Ю.А. Конаржевський. – К.: «Ранок», 2008. – С. 218.
4. Красовицький М.Ю. Педагогічна наука-педагогічна практика / М.Ю. Красовицький. – К.: «Шкільний світ», 2001. – С.89-90.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: АСК, 2004. – С. 26.
6. Доповідь директора ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу» Денисенка В.М на педагогічній раді, протокол №2, від 24 жовтня 2011р. – С.5

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СПЕЦТЕХНОЛОГІЇ

Чечельницька Ольга Володимирівна,
Теплицький професійний аграрний ліцей (Вінницька область)

Навчальний процес як правило проводиться за традиційними технологіями навчання (лекція, бесіда), де основна роль відведена викладачеві, який виступає як «джерело знань», має безпосередній вплив на учнів, при цьому рівень засвоєння та результати навчання орієнтовані на розвиток вмінь слухати, записувати, конспектувати велику кількість інформації і відтворювати її. Роль учнів є пасивною, учні не приймають важливих рішень щодо процесу навчання, джерелом мотиваціїє оцінка. Тому перед педагогами, вченими постійно стоїть питання, яким чином активізувати навчальний процес, створити умови для розвитку творчих здібностей учнів та підвищення рівня засвоєння знань.

Серед моделей навчання запропонованих Е.Я. Галантом можна виділити дві основні моделі навчання: «пасивну» та «активну». До цієї класифікації можна додати інтерактивне навчання, як соціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Інтерактивна взаємодія виключає домінування будь-кого над іншими та домінування однієї думки над іншими. Учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, практично мислити,приймати власні рішення.Такі підходи до навчального процесу використав А. Рівін, в основу методики якого покладена ідея "навчаючи інших,навчишся сам».

Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання можна знайти в працях В. Сухомлинського,творчості вчителів-новаторів 70–80 рр. (Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, та інших), теорії розвивального навчання.Тому вивчивши матеріали та досвід педагогів-новаторів, вчених, ми почали впроваджувати в навчальний процес інтерактивні технології навчання, зокрема на уроках спецтехнології.

Метою нашої статті є узагальнення використання інтерактивних технологій при викладанні спецтехнології.

Викладання технологій будівельних робіт потребує таких методів та підходів,при яких високою були б якість та результативність,тому при викладанні поряд із традиційними методами ми почали використовувати інтерактивні технології навчання. Зокрема технології колективно-групового навчання.

Технологія використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу, активізації та мотивації навчальної діяльності.

Організація роботи

1. Підбираємо матеріал та підготовляємо індивідуальний інформаційний пакет для кожного учня.
2. Кожному учневі підготовляємо таблички з кольоровими позначками і цифрами. Кожен з учнів буде входити в дві групи – «домашню» та «експертну».
3. Попередньо необхідно попрацювати з учнями по створенню груп. Учні повинні знати, хто входить в «домашню» групу (6 чоловік) та як формується експертна група (учні розходяться по своїх «кольорових» групах; в кожній групі має бути представник із кожної «домашньої» групи).Кожна «експертна» група повинна вислухати всіх представників «домашніх» груп, проаналізувати матеріал, провести його експертну оцінку.
4. Слідуючим етапом є повернення учнів у «домашні» групи, де вони діляться інформацією. Їх завданням є узагальнення та корекція всієї інформації.

ФРАГМЕНТ УРОКУ

Оголошення теми, триєдиної мети уроку, очікуваних результатів, актуалізація опорних знань учнів(перевірка домашнього завдання, усне опитування).

Інтерактивна частина:

«Мурування стін полегшених конструкцій» (ажурна пилка).

Вивчення систем перев´язування швів.

І. ЕТАП(12–15 хв)

Об´єднання учнів в 4–5 груп по 6 чоловік. Кожному учневі пропонується табличка певного кольору та під певним номером. (Кожна група матиме свій «колір», кожен учень в групі матиме свій номер).

Кожній групі роздається завдання

Завдання групи № 1 (синього кольору)

Прочитайте креслення та опрацюйте систему перев´язування«Колодязне мурування».

Завдання групи № 2 (червоного кольору).

Прочитайте креслення та опрацюйте систему перев´язування «Мурування з повітряним прошарком».

Завдання групи № 3 (жовтого кольору)

Прочитайте креслення та опрацюйте систему перев´язування«Цегляно – бетонне анкерне мурування».

Завдання групи № 4(зеленого кольору)

Прочитайте креслення та опрацюйте систему перев´язування «Мурування з трирядними діафрагмами».

Завдання групи № 5 (фіолетового кольору).

Прочитайте креслення та опрацюйте систему перев´язування «Мурування із утеплювачем із теплоізоляційних плит».

ІІ.ЕТАП (25 хв):

Вчитель обєднує учнів у 6 «експертних» груп таким чином, щоб у кожній експертній групі були учні, які працювали в домашніх групах 1,2,3,4,5. В кожну «експертну» групу входять учні, які мають таблички певного кольору. Наприклад: в «експертну» групу №1 входять учні, які мають таблички червоного кольору і працювали в «домашніх» групах 1,2,3,4,5, аналогічно формуються інші групи.

Мета роботи: кожен з учасників ознайомлює інших зі змістом опрацьованої ним інформації. «Експертна» група аналізує матеріал вцілому.

ІІІ. ЕТАП (30–35хв):

Після завершення роботи в «експертних» групах учні знову об’єднуються в «домашні» групи, де діляться інформацією, коригують та узагальнюють її.

Для закріплення матеріалу учні кожної з груп роблять вправи по муруванню конструкцій із моделей цегли та підготовлюють відповіді на запитання по картках-завданнях.

***Завдання групі №1*:**

Прочитати креслення.

Вимурувати прямий кут стіни колодязного мурування.

Завдання групі №2:

Прочитати креслення.

Вимурувати прямий кут стіни з повітряним прошарком.

Зав*дання групі №3:*

Прочитати креслення.

Вимурувати прямий кут стіни цегляно-бетонне анкерне мурування.

Завдання групі №4:

Прочитати креслення.

Вимурувати прямий кут мурування з трирядними діафрагмами.

IV. ЕТАП (10–15хв):

Групи 1,2,3,4,5 захищають практичні завдання, дають відповіді на питання:

1. Як забезпечується перевязування зовнішньої та внутрішньої верст при полегшеному муруванні?
2. Чому при таких видах мурування існує обмеження щодо будівництва багатоповерхових будинків (не більше 5-ти поверхів)?
3. Які основні правила при використанні сипучих теплоізоляційних матеріалів?
4. Де і для чого використовується неповномірна цегла при полегшеному муруванні?
5. Чому в деяких видах полегшеного мурування кут виконується суцільним або з потовщеними стінками?

Вчитель інформує учнів про очікувані результати та ставить запитання учасникам кожної з груп.

1. Чи доцільна така форма роботи?
2. Чи досягли ви особисто результатів при вивченні даної теми?
3. Який елемент уроку був для вас найскладнішим, чому?
4. Що необхідно змінити чи удосконалити при використанні такої форми роботи?

V. ЕТАП (1–2хв):

Домашнє завдання: А.С.Нікуліна «Камяні роботи» ч. 2, стор.182–190.

Скласти опорний конспект за даною темою.

Висновки

Наші спостереження показали, що впровадження інтерактивних технологій дозволило активізувати навчальний процес, розвивати комунікативні вміння і навички учнів, вміння приймати самостійні рішення, підвищення відповідальності кожного учня, розширення пізнавальних можливостей учнів. Проте, є певні складнощі, зокрема, підготовка таких уроків потребує значної кількості часу. Необхідний також час для підготовки учнів до змін у навчальному процесі (використання інтерактивних технологій), створення відповідних умов для проведення таких уроків.

Список використаних джерел

1. Богданова І.М. Професійна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій. Автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук. – К.; 1998. – 22 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Л.; Либідь, 1997. – С.30.
3. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. – метод. Посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко за ред. О.І. Пометун. – К.; Видавництво А.С.К.; 2004, – 192 с.

ПРОБЛЕМЫ, СВЯЗАННЫЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВРЕМЕНИ

Чумак Ольга Степановна,
Государственное учебное заведение
«Артемовский профессиональный лицей»
заместитель директора по учебной работе

Многие из проблем одинаково проявляются как на работе, так и в личной жизни. И это понятно, ведь в том и другом случае речь идет об одном и том же человеке. Если мы не экономно относимся к своему рабочему времени, то очень часто столь же небрежно и со своим свободным временем. И наоборот.

ПОСТОЯННАЯ «СПЕШКА»

Первой из проблем показывают «спешку». Кто-то даже сказал в шутку, что кульминацией «спешки» является такое положение, когда времени хватает только на то, чтобы успеть расположить дела в порядке их срочности и важности. Постоянно спешащий человек не может сосредоточиться, остановиться и глубоко вникнуть в стоящую перед ним задачу. Ему кажется, что он все время должен спешить, стремительно идти вперед. Некоторым пребывание в постоянной «спешке» даже нравится. Она, подобно наркотикам впитывается в кровь таких людей, и они без нее уже не могут жить.

Одурманенных «спешкой» работников можно довольно часто встретить в учебных заведениях. Такие люди нередко даже гордятся тем, что к ним пристала печать современного «торопящегося» человека.

ПЕРЕУТОМЛЕНИЕ

При достаточно долгом влиянии на человека спешка вызывает умственное переутомление. При длительной работе в условиях спешки может возникнуть опасность умственного переутомления со всеми негативными последствиями. У нас будет плохое настроение, недовольство собой и окружением. Наше скверное расположение духа будет, естественно, влиять и на других, ведь мы живем и работаем не изолированно.

НАГРОМОЖДЕНИЕ РАБОТ

Всегда, когда директор не знает как правильно распределить свое рабочее время, происходит завал работы. Практика показывает, что многие живут в этих условиях постоянно. Такой руководитель всегда отстает и неизменно опаздывает. При этом качество труда зачастую страдает, а некоторые важные работы могут вообще оказаться невыполненными в срок. В таких ситуациях происходит просто разгребание завалов. Это в свою очередь может привести к тому, что руководитель начнет постоянно заниматься не своими делами.

Очередность выполнения работ будет определяться спешкой, а не целесообразностью.

Замечено, что людям, которые в течение длительного времени работали аврально, очень трудно остановиться и заняться разработкой и анализом ключевых, перспективных вопросов. Значение этих вопросов такими людьми умаляется, так как буквально они рвутся расчищать завалы, не видя настоящих задач.

СУЕТЛИВОСТЬ

Неумение правильно использовать время, часто приводит к суетливости, последствия которой могут быть весьма неприятными. Если суетлив руководитель, то он может внести сумятицу в работу всего учебного заведения. В таком случае руководитель - плохой пример для подчиненных. Бесплановo работающим учебным заведениям руководит обычно нервный, неорганизованный человек. Его порывистые действия нарушают ритмичность работы всего педагогического коллектива.

Нехватка времени в рамках нормального рабочего дня приводит к тому, что руководителю приходится часто набивать свой портфель бумагами и продолжать работу дома. При частом повторении подобная ситуация выливается в умственную и физическую усталость. У руководителя не будет сил работать эффективно даже в течение нормального

рабочего времени, если времени для отдыха было недостаточно. Мы рискуем отстать от жизни, поскольку стали узниками спешки и завалов. Последствия всего этого опасны как для самого руководителя, так и для всего коллектива учебного заведения.

НЕСКОЛЬКО СОВЕТОВ ПО РАЦИОНАЛЬНОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ВРЕМЕНИ

1. ОСТАНОВИТЕСЬ НА МГНОВЕНИЕ. Выделите для себя несколько минут спокойного времени, чтобы, находясь наедине с собой или с заместителями определить те проблемы, которые мешают нормально жить и работать. Конечно, эту работу вовсе не обязательно проводить в один присест. К вопросу придется, может быть, возвращаться и два, и три раза. Всего же на нее потребуется не менее 1-2 ч.

2. ЗАФИКСИРУЙТЕ СВОИ ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВРЕМЕНИ. Запишите на бумаге все выявленные проблемы, связанные с использованием времени. Выясните, каким образом они влияют на Вас и наэффективность работы. Попытайтесь также выявить причины каждой из проблем. При этом старайтесь быть объективным и честным. Ведь причины выясняются не для того, чтобы найти виновного, а с целью поиска правильных путей совершенствования использования времени, опираясь на надежные факторы. Для пользы дела хорошо было бы обсудить результаты предварительно проделанной работы в коллективе, в Совете учебного заведения.

3. РАСПОЛОЖИТЕ ПРОБЛЕМЫ В ПОРЯДКЕ ВАЖНОСТИ. В этом вопросе очень полезно прислушаться к мнению членов Совета и коллег.

4. НАМЕТЬТЕ МЕРЫ ДЛЯ РЕШЕНИЯ ЭТИХ ПРОБЛЕМ. Постарайтесь как можно детальнее разработать меры для совершенствования использования своего времени. Не забудьте их записать, чтобы не забыть.

Не отвергайте сразу ни одной идеи. Используйте свою фантазию, а также по возможности опыт решения аналогичных проблем.

5. СОСТАВЬТЕ ПЛАН СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СВОЕГО ВРЕМЕНИ. Соберите воедино все разработанные меры по усовершенствованию использования времени и точно обозначьте даты их выполнения.

КАК РАЗРАБОТАТЬ БЮДЖЕТ ВРЕМЕНИ РУКОВОДИТЕЛЯ УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ И НЕ НАРУШАТЬ ЕГО?

Руководитель учебного заведения нуждается в реальном плане разумного использования своего рабочего времени, который предусматривал бы возможные коррективы, вносимые в жизнь практикой, реальной обстановкой в учебном заведении.

Руководитель сможет составить реальный бюджет своего времени и не нарушать его, если:

- будет планировать свое время, а составляемый план сделает гибким;
- ограничит свою политику «открытых дверей»;
- ограничит количество своих обязанностей путем разумного распределения своей работы между заместителями;
- заставит оргтехнику работать на себя;
- не позволит, чтобы неуместная церемонность отнимала у него и у других людей драгоценное время;
- будет прекращать любую работу сразу после ее выполнения.

Планирование использования своего времени вовсе не означает, что руководитель должен составлять жесткое расписание, в котором все, вплоть до последней минуты будет строго распланировано. Это не означает также и то, что плана следует придерживаться в любом случае, даже когда произойдут непредвиденные или чрезвычайные события. Совсем наоборот. Определенные моменты каждодневной программы должны быть внесены в распорядок дня директора. Среди них будут: проведение анализа уроков, регулярные совещания, прием посетителей. Такие моменты следует планировать заранее и строго придерживаться плана, так как здесь дело касается не только личного времени руководителя,

но и многих других: педагогов, учащихся и их родителей, представителей общественности и т.п.

На отдельном листке бумаги можно перечислить все указанные задачи. Рекомендуется выполнять все задачи в том же самом порядке. Сорвавшаяся встреча или неожиданно отмененное совещание не застанут в этом случае руководителя врасплох, так как ему можно будет сразу же приступить к другому намеченному в плане делу.

Жесткое регламентирование каждодневной работы приводит к тому, что часть времени тратится на праздное времяпровождение или, наоборот, на излишнее перенапряжение, стремление все успеть сделать.

Многие руководители в учебных заведениях, особенно заместители директора чувствуют, что их время находится под строгим контролем со стороны руководства, хотя большинство из них проводит лишь незначительную часть времени под его непосредственным присмотром. Существует почти всегда различимый ритм в ежедневных контактах. Нужно только установить этот ритм. Если, скажем, заместитель чаще всего контактирует с руководителем в первой половине дня, тогда в своих планах нужно предусмотреть наиболее напряженную работу во второй половине дня и загрузить себя до предела именно в эти часы.

Хорошим директором учебного заведения часто считается человек, двери которого постоянно открыты для педагогов, учащихся и их родителей. К такому руководителю идут консультироваться по любому вопросу. Политика «открытых дверей» ведет, как правило, к неразумной трате времени, когда руководитель оказывается вовлеченным в решение массы второстепенных вопросов. Для того, чтобы предотвратить столь нежелательное решение нужно ограничить политику «открытых дверей» часами приема. Надо дать знать всем педагогам, учащимся (и секретарю в том числе), что двери руководителя всегда открыты для обсуждения неотложных проблем, а с текущими вопросами пусть обращаются в установленные часы приема.

Когда руководитель назначает встречи с педагогами, сотрудниками, то каждому из них необходимо заранее дать знать, по какому вопросу их вызывают. Это позволит им подготовиться к встрече, подобрать, если это необходимо, определенные материалы. Это даст руководителю ежемесячно экономить большое количество времени.

Еще больше времени руководитель может сэкономить для себя и своих сотрудников, учащихся и родителей, если стандартизирует технику их приема и будет требовать, чтобы они обосновывали свои просьбы о помощи или принятии того или иного решения путем четкого изложения сути своих проблем. Рекомендуется установить такой порядок рассмотрения проблем:

В чем суть проблемы?

Какие препятствия на пути ее решения?

Что, по их мнению, может и должно устранить существующие препятствия?

Что конкретно они предлагают?

Почему?

Кто (или какие другие педагоги, общественность, организации) будут затронуты этим действием?

Директору учебного заведения нельзя брать на себя весь груз обязанностей по руководству учебно – воспитательным процессом. Для этого нужно часто тщательно разработать положение о распределении обязанностей между директором, его заместителями и другими руководителями учебного заведения. Это положение закрепить приказом по учебному заведению. Часто, во время приема посетителей выясняется, что рассматриваемый вопрос, жалоба входят в компетенцию заместителя директора или другого руководителя. В этих случаях нужно принимать определенное решение (например, о предварительном разборе заявления), передавать его на рассмотрение заместителю, а самому контролировать ход выполнения поставленных задач.

Руководителю нужно помнить о том, что подчиненные и педагоги по достоинству оценят здоровый интерес к их семьям и любимым увлечениям, но все это может навязнуть в зубах, если руководитель будет с неуемным рвением расспрашивать об этом.

Рекомендуется прекращать работу сразу после ее выполнения. При этом следует отметить, что не существует никаких правил, позволяющих определить момент завершения работы. Например, после проведения анализа урока, директор обычно проводит краткую беседу с педагогом, в процессе которой в корректной форме высказывает свои замечания и предложения. Однако на этом работа полностью не заканчивается, поскольку нужно в будущем проконтролировать, как педагог отреагировал на замечания, что предпринял для того, чтобы подправить упущения в своей работе. И все же, при завершении определенного целостного этапа работы, директор должен незамедлительно переключаться на другое дело, оставляя на будущее продолжение или завершение начатого. Умение своевременно переключаться является одним из важнейших элементов культуры управления учебным заведением.

Список использованных источников

1. Гоноболин Ф.Н. Книга об учителе / Ф.Н. Гоноболин. – М., 1965.
2. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций / Л.С. выготский. – М., 1960.
3. Ковалев А.Г. Психология личности / А.Г. Ковалев. – М., 1970.
4. Петровский А.В. Способности и труд / А.В. Петровский. – М., 1966.
5. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя / И.И. Чернокозов. – Киев: Радянська школа, 1988.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ КОНФЛІКТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ЄНАКІЇВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ТОРГОВО-КУЛІНАРНОГО ЛІЦЕЮ

Шарай Юлія Олександрівна,
практичний психолог Єнакіївського
професійного торгово-кулінарного ліцею

Чи доводилося Вам потрапляти в конфлікт? Думаю, що більшість відповість «Так».

Слово «конфлікт» (від латинського conflicts – боротися разом) викликає у більшості людей відверті негативні почуття і думки. Під ним розуміють зіткнення протилежних людей, інтересів, думок, поглядів, серйозні розбіжності, гостру суперечку в спілкуванні [4, 47].

Водночас конфлікти – невід'ємна частина життя. Варто зрозуміти, що конфлікт – це нормально. Всі люди різні, а відмінності сприймати дуже важко. Конфлікт є проявом незгоди між двома чи кількома людьми або ідеями. Він означає, насамперед, взаємодію, діалог. Саме тому конфлікт може стати початком розвитку гармонійних стосунків, можливістю реально щось змінити. Але така можливість виникає лише за умови позитивного спілкування, взаємодії між його сторонами. Ключ до взаємовигідного розв'язання конфлікту полягає в тому, щоб по можливості задовольнити обидві сторони, шляхом взаємного толерантного ставлення досягти консенсусу або компромісу.

Взагалі система освіти порівняно з іншими соціальними інститутами відрізняється розмаїттям функціональних, рольових, міжособистісних, міжгрупових взаємозв'язків. Вони складні, неоднозначні, тісно переплетені, оскільки охоплюють педагогічну, соціальну, психологічну та багато інших сфер життєдіяльності.

У такому розмаїтті стосунків стає неминучим зіткнення інтересів, настанов, думок, позицій, потреб людей. Ці зіткнення виявляються в конфліктах, котрі часто мають руйнівні (деструктивні) наслідки.

Разом з тим адекватність сприйняття конфлікту, готовність до всебічного обговорення проблем, створення атмосфери взаємної довіри та спільна діяльність щодо розв'язання проблем, які існували, сприяють перетворенню деструктивного конфлікту в конструктивний, а вчорашніх опонентів – у співпрацівників. Успішно розв'язаний конфлікт сприяє поліпшенню психологічного клімату в колективі, зростанню взаєморозуміння. Досвід, отриманий у ході розв'язання конфлікту, може бути успішно застосовано в інших конфліктних ситуаціях.

Головна мета роботи щодо попередження конфліктів у навчальному закладі полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних основ запобігання й розв'язання конфліктів та усунення тих факторів, які можуть стати причиною виникнення конфліктних ситуацій.

Завданням адміністрації та психологічної служби навчального закладу є перш за все навчити педагогічний колектив продуктивним способам розв'язання конфліктних ситуацій, подолання труднощів спілкування у колективі та активізувати групову взаємодію. Продуктивне розв'язання конфліктних ситуацій припускає можливість сприйняття цієї ситуації як творчого завдання, переосмислення власної позиції та внутрішньої перебудови, створення умов для гармонійного спілкування на основі позиційного зближення опонентів.

Педагогічна діяльність насичена різноманітними напруженими ситуаціями і різними чинниками, пов'язаними з можливістю підвищеного емоційного реагування. Умови діяльності стають напруженою ситуацією тоді, коли вони сприймаються, розуміються та оцінюються самим педагогом як важкі та складні. Формуванню готовності до напружених ситуацій педагогічної діяльності може сприяти розвиток навичок аналізу й вміння розв'язання проблемних педагогічних ситуацій. Саме аналіз конфліктних ситуацій, які виникають під час роботи, підвищує інформованість педагогів про можливі напружені ситуації в майбутній діяльності та сприяє моделюванню відповідних форм поведінки. Саме тому, в умовах навчального закладу допомога практичного психолога педагогічному колективу полягає не тільки у вигляді надання теоретичних аспектів даної проблеми, а й у практичному використанні отриманих знань, а саме застосуванні необхідних методів у щоденній професійній діяльності та спілкуванні.

Система роботи стосовно профілактики конфліктів у колективі нашого ліцею складена наступним чином. Перш за все для продуктивного вирішення проблеми треба знати в чому ж суть, тому з метою визначення мікроклімату педагогічного колективу та структури його взаємовідносин проводиться групова та індивідуальна психодіагностична робота (анкетування, бліцопитування, психолого-педагогічне спостереження). Важливим моментом на даному етапі є не тільки виявлення проблеми, але й причини її виникнення.

На основі проведеної діагностичної роботи складається певний алгоритм з надання психолого-педагогічної допомоги. А саме, розробка основних рекомендацій для психологічного супроводу: пояснення норм та правил взаємодії в колективі та пояснення безпосередніх обов'язків (з боку адміністрації), конкретизація правил колективної взаємодії, стимуляція успіху та підтримка ініціатив, формування правил безконфліктних відносин та застосування цих правил на практиці; проведення індивідуальних консультацій з метою емоційної підтримки, активізації продуктивної взаємодії та забезпечення компромісної поведінки в процесі прийняття рішень.

З метою психологічної просвіти та формування алгоритму дій в разі виникнення конфліктної ситуації проводяться ділові ігри та тренінгові заняття завданням яких є: зняття емоційного напруження, спрямування учасників педагогічного процесу до активного самоаналізу своїх думок, своєї поведінки, формування навичок ефективного спілкування, зняття тривожності під час спілкування, вміння знаходити точне і вірне вирішення певних конфліктних ситуацій та створення мотивації до подальшої сумісної роботи.

Одним з головних компонентів у формуванні здорового психологічного клімату у педагогічному колективі є збереження психічного здоров'я його членів. Відомо, що педагоги є представниками так званих «комунікативних» професій, які зазнають значного перевантаження під час своєї роботи, звідси з'явився термін «синдром емоційного

вигоряння». Згідно з сучасними даними під «синдромом емоційного вигоряння» розуміється стан фізичного, емоційного і розумового виснаження [3, 8]. Найважливішою причиною виникнення цього явища є найчастіше невміння педагогів опанувати сучасні методи швидкого відновлення своїх психічних сил і наявність шкідливих емоційних навичок таких як: образливість, дратівливість, гнів та ін.. Все це формує «сприятливі умови» для виникнення конфліктних ситуацій.

У кожної людини є внутрішні ресурси, які можуть допомогти в кризових ситуаціях та сприяють розвитку особистості. Позитивне мислення сприяє відокремленню корисних сторін важкої ситуації і допомагає на цій основі скласти конструктивний план дій, не загострюючи уваги на негативних переживаннях і не перешкоджаючи пошуку нових альтернативних способів вирішення особистих та професійних труднощів.

Саме з метою профілактики конфліктів та профілактики емоційного вигоряння в нашому ліцеї було проведено семінар-тренінг для педагогічних працівників «Профілактика та подолання емоційного вигоряння у педагогів». Основним завданням семінару-тренінгу було перш за все ознайомити учасників з поняттям професійного вигоряння, його симптомами, етапами формування, причинами виникнення та засобами профілактики; сформувати навички саморегуляції та відпрацювати прийоми, які дозволяють забезпечити збереження психічного здоров'я педагогів, формування вміння активізувати свої внутрішні ресурси в разі потреби, вміння змінювати своє ставлення до подій у кризових ситуаціях. Треба сказати, що такі форми проведення заходів, з використанням тренінгових технік є дуже цікавими для кожного учасника, не залишають байдужими і є дуже ефективними у профілактичній та корекційній роботі.

Ще одним дуже важливим компонентом у формуванні здорового психологічного клімату у педагогічному колективі та профілактики конфліктів є рівень культури кожного педагогічного працівника. Адже ліцей готує представників професій, які займаються обслуговуванням населення, а тому дуже важливим моментом в навчально-виховному процесі для кожного педагога – бути взірцем уміння спілкування та взірцем уміння толерантного відношення для своїх учнів. На власному прикладі доносити до відома своїх підопічних правила та норми поведінки в суспільстві. Тому педагогічний колектив ліцею постійно займається самовдосконаленням власних професійних та загальнолюдських якостей. З цього приводу творчою групою нашого ліцею був проведений семінар за темою «Культура і ми». Завданням семінару було: вдосконалення моделі міжособистісних комунікацій і взаємодій, розкриття і узагальнення власного досвіду з питань встановлення і підтримання ділових і емоційних відносин з колегами та учнями. Усвідомлення і виконання всіх цих завдань і є гарантом встановлення у колективі позитивного психологічного клімату, заснованого на принципах загальнолюдської моралі.

Треба сказати, що досвід отриманий від участі у подібних заходах допомагає педагогічним працівникам розв'язувати проблеми культури спілкування з усіма учасниками навчально-виховного процесу, розвиває емфатичні якості та експресивні вміння, формує навички конструктивного вирішення складних педагогічних ситуацій та вміння долати емоційну напругу.

Підводячи підсумок, слід сказати, що формування здорового психологічного клімату колективу-одне з найважливіших завдань керівництва навчального закладу. Здоровий психологічний клімат, як показує практика, один з вагомих факторів успішної життєдіяльності людини в колективі та є головним компонентом профілактики конфліктних ситуацій. У тих випадках, коли в колективі недооцінюється роль тих чи інших факторів, що сприятливо впливають на психологічний клімат, може скластися нездорова атмосфера, що виявляється в напруженості людських відносин, у конфліктах між членами колективу. Наявність здорового психологічного клімату та відсутність проявів деструктивного вирішення конфліктних ситуацій в колективі – є одним з показників його зрілості, результатом кропіткої роботи усіх членів педагогічного колективу, відповідальним ставленням до своєї роботи та толерантним відношенням один до одного. Для успішного

виконання своїх професійних обов'язків кожному педагогу необхідно не тільки розвивати організаційно-професійні уміння та навики, але постійно працювати над самоосвітою та поповнювати знання з психології людських взаємовідносин та в жодному разі не забувати про власне здоров'я та родину, що забезпечують душевний спокій та психологічний комфорт та надають творчої наснаги та сили для продуктивної праці.

Список використаних джерел

1. Анцупов А.Я. Конфликтология / А.Я. Анцупов, А.И. Шипилов. – М.: ЮНИТИ, 1999.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В. Гришина. – СПб.: Питер, 2003.
3. Дербеньова А.Г. Профілактика синдрому емоційного вигоряння педагогів / А.Г. Дербеньова, А.В. Кунцевська. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 224 с.
4. Кришемінська Л.Д. Етика ділових відносин у торгівлі: підручник для учнів професійно-технічних навчальних закладів, 2-ге видання, доповнене і перероблене / Л.Д. Кришемінська. – К.: Вища школа, 2006. – 152 с.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ – ПРІОРІТЕТНИЙ НАПРЯМОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Шубчинський Василь Дмитрович,
«Міжрегіональне вище професійне
будівельне училище м. Краматорська»;
Мєнафова Юлія Валентинівна,
«Донбаська державна машинобудівна академія»

На заключному етапі педагогічного процесу піддається розгляду його хід і підсумки, аналізуються допущені помилки і визначаються причини можливої невідповідності результатів первісному задуму.

Специфіка педагогічного процесу полягає в педагогічній взаємодії, сутністю які є прямий чи непрямий вплив суб'єктів один на одного, що породжує їхній взаємний зв'язок.

Під прямим впливом розуміється безпосереднє звертання до того, кого навчають, пред'явлення йому визначених вимог і пропозицій. Специфіка діяльності педагога обумовлює необхідність використання саме цього виду взаємодії. Однак постійне втручання може створювати конфліктні ситуації, ускладнюючи взаємодію педагога й учнів. Тому в деяких випадках більш ефективним є непрямий вплив, суть якого полягає у тому, що педагог направляє свої зусилля не на учня, а на його оточення (однокласників, друзів, батьків). Змінюючи обставини життя, педагог змінює в потрібному напрямку і його самого.

Однією з форм педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування – спілкування між педагогом і учнем, у ході якого педагог вирішує навчальні, виховні та індивідуально-розвиваючі задачі. Специфіка педагогічного спілкування розкривається через види і стилі спілкування.

Виділяють два види спілкування:

- соціально орієнтоване спілкування (лекція, доповідь і т.д.), у ході якого аналізуються соціально значимі задачі, реалізуються суспільні відносини, організується соціальна взаємодія;
- особистісне орієнтоване спілкування, яке може бути діловим, спрямованим на якусь спільну діяльність.

Коли викладач веде пояснення нового матеріалу, то він включений у соціально орієнтоване спілкування. При взаємодії «один на один» (бесіда в ході відповіді біля дошки чи з місця) – це спілкування особистісно орієнтоване.

Характер спілкування викладача з учнями обумовлений, насамперед, його предметно-професійною підготовленістю і науковим потенціалом. Однак, крім знань, у процесі спілкування викладач виявляє особистісні якості, риси свого характеру. Учням важливі індивідуальні особливості викладача. У них складається групова й індивідуальна шкала оцінок кожного вчителя, чітка думка про кожного з них.

Невідповідність особистісних якостей цій шкалі негативно позначається на взаєминах викладача з учнями. У тих випадках, коли дія викладача в чомусь не відповідає елементарній етиці, підривається не тільки його авторитет, але й авторитет усієї педагогічної професії. У результаті знижується ефективність особистісного впливу.

Важливу роль у педагогічному спілкуванні грає стиль. Під стилем педагогічного спілкування розуміються індивідуально-типологічні особливості взаємодії викладача і учнів. Загальноприйняті стилі – це авторитарний, безвідповідальний і демократичний.

При авторитарному стилі спілкування викладач одноосібно вирішує всі питання, що стосуються життєдіяльності як класного колективу, так і кожного учня. Виходячи з власних установок, він визначає характер взаємодії, суб'єктивно оцінює результати діяльності. Авторитарний стиль спілкування реалізується за допомогою диктату й опіки. Протидія учнів такому тиску викладача найчастіше приводить до виникнення стійких конфліктних ситуацій.

Безвідповідальний стиль спілкування характеризується прагненням викладача мінімально включатися в діяльність та зняттям із себе відповідальності за її результати. Такі викладачі формально виконують свої функціональні обов'язки, обмежуючись лише викладанням. Безвідповідальний стиль спілкування припускає тактику невтручання, основу якої складають байдужість і незацікавленість проблемами учнів.

Альтернативою цим стилям спілкування є стиль співробітництва який називається демократичним. При такому стилі спілкування викладач орієнтований на підвищення ролі учня, на залученні кожного до рішення загальних справ. Основна особливість цього стилю – взаєморозуміння при досягненні поставленої мети.

У реальній педагогічній практиці найчастіше мають місце «змішані» стилі спілкування. Викладач не може абсолютно виключити зі свого арсеналу деякі приватні прийоми авторитарного стилю спілкування. Вони виявляються іноді досить ефективними, особливо при роботі з класами й окремими учнями, які мають низький рівень соціально-психологічного й особистісного розвитку. У ході педагогічної взаємодії між викладачем і учнями складаються такі види взаємовідношень:

- стійко-позитивні;
- хитливо-позитивні;
- пасивно-позитивні;
- відкрито-негативні;
- пасивно-негативні;
- негативні.

Стійко-позитивне відношення характеризується постійною увагою до роботи всього класу й окремих учнів, наявністю ділових контактів, спокійною і позитивною емоційною тональністю проведення заняття.

Хитливо-позитивне відношення виявляється тоді, коли мають місце елементи і позитивного, і негативного відношення, але з перевагою позитивного. Найчастіше це ситуативні відносини, обумовлені зміною настрою, результатами діяльності, поводженням учнів.

Пасивно-позитивне відношення виявляється тоді, коли позитивне відношення сховане або важко визначається. При цьому виникає дистанція між вчителем і учнями, байдужність, відсутність взаємодії.

Відкрите-негативне відношення виникає тоді, коли вчитель і учні демонстративно підкреслюють ворожість, неприйняття один одного, дратівливість, несумісність.

Пасивно-негативне відношення характеризується недемонстративним запереченням учнів, байдужістю, схованою ворожістю, сухістю, формалізмом у роботі.

Негативне відношення характеризується нетерпимістю, відкритою ворожістю, агресивністю, негативною оцінкою здібностей учнів, їхнього поводження і відношення до предмета навчання.

Поліпшенню взаємин викладача з учнями сприяють наступні умови:

- створення атмосфери взаємної доброзичливості і взаємодопомоги;
- організація колективних заходів, які створюють загальні емоційні переживання;
- справедливе відношення до всіх учнів і об'єктивна оцінка їхньої діяльності незалежно від уже сформованих міжособистісних відносин;
- облік індивідуальних особливостей кожного учня і колективу в цілому (прагнень, інтересів, ціннісних орієнтацій і ін.).

Організація позитивної взаємодії гуманізує і демократизує як психологічний клімат, так і учбово-виховний процес

Список використаних джерел

1. Шубчинський В.Д., Мєнафова Ю.В. Методичні рекомендації щодо забезпечення професійної компетентності учителя та учня у процесі вивчення курсу «Основи енергоефективності» у ПТНЗ / В.Д. Шубчинський // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна / [редкол. П.С. Атаманчук (голова, наук.ред.) та ін.]. – Кам'янець – Подільський : К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2011. Вип.17: Інноваційні технології управління компетентнісно-світоглядним становленням учителя: фізика, технології, астрономія. – С. 183-186.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПРИ АПРОБАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННІ КУРСУ «ОСНОВИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ» У ПТНЗ

Шубчинський Василь Дмитрович,
Міжрегіональне вище професійне
будівельне училище м. Краматорська;
Мєнафова Юлія Валентинівна,
Донбаська державна машинобудівна академія

При дистанційному навчанні нового курсу «Основи енергоефективності» необхідно використовувати:

- навчальну електронну інформацію (при наявності або особисту);
- комп'ютерні навчальні системи; аудио-, відеонавчальні матеріали суміжних дисциплін (фізика, хімія, біологія, екологія, безпека життєдіяльності);
- мережу «Інтернет».

Мета дистанційного навчання:

- індивідуалізувати підхід і диференціювати процес навчання;
- контроль і діагностика помилок;
- забезпечити самоконтроль і самокорекцію учбово-пізнавальної діяльності;
- демонструвати візуальну навчальну інформацію;
- моделювати й імітувати процеси і явища;
- проводити лабораторні роботи, експерименти і досвіди в умовах віртуальної реальності;
- формувати уміння приймати оптимальні рішення;
- підвищувати інтерес до процесу навчання, використовуючи ігрові ситуації;

- передати культуру пізнання та ін.

Глобальна мережа «Інтернет» є інтегральним засобом, широко використовуваним у дистанційному навчанні. Розвиток глобальних мереж створило принципово нову ситуацію у роботі: багато джерел інформації стали доступні. З'явилося поняття URL (Universal Resource Locator – універсальне посилання). Найбільш сучасні засоби комп'ютерних телекомунікацій, такі, як WWW, враховують це поняття і роблять процес цитування джерел надзвичайно простим. При цьому мова йде не про цитування в звичайному змісті, прийнятому для книг і журналів на паперових носіях, а про можливість відразу одержати повний текст джерела. В результаті міняється сам спосіб учбового матеріалу. Викладач, який впроваджує нову дисципліну, не обмежений просторовими, а головне – тимчасовими рамками для одержання інформації.

Організаційні форми дистанційного навчання

Педагогічна практика виробила добре відомі форми навчання: лекції, семінари, лабораторні заняття, контрольні роботи, іспити, які використовуються і в дистанційному навчанні, однак, є деякі специфічні особливості.

Лекції, на відміну від традиційних аудиторних, виключають живе спілкування з викладачем, але мають і ряд переваг – для запису лекцій використовуються електронні носії. Використання новітніх інформаційних технологій (гіпертексту, мультимедіа, віртуальної реальності) робить лекції виразними і наочними. Такі лекції можна слухати в будь-який час і на будь-якій відстані. Крім того, не потрібно конспектувати матеріал.

Семінари дистанційного навчання є активною формою навчальних занять. Вони проводяться за допомогою відеоконференцій, які дозволяють вести дискусію. Викладач може оцінити засвоєння матеріалу по ступені активності учасника дискусії. Збільшується кількість взаємодій між собою, а сам викладач виступає в ролі рівноправного партнера.

Консультації – це допомога в самостійному вивченні дисципліни. Використовується телефон і електронна пошта, а також телеконференція. Консультації допомагають викладачу оцінити можливості кожного учасника процесу навчання.

Лабораторні роботи в дистанційному навчанні призначені для практичного засвоєння матеріалу. У традиційній освітній системі лабораторні роботи вимагають спеціального устаткування, макетів, імітаторів, тренажерів, хімічних реактивів і т.д. Можливості дистанційного навчання можуть істотно спростити задачу проведення лабораторного практикуму за рахунок використання мультимедіа-технологій.

Віртуальна реальність дозволяє продемонструвати, любі явища, які у звичайних умовах показати дуже складно.

Контроль – це перевірка результатів теоретичного і практичного засвоєння навчального матеріалу. У цьому випадку виправдав себе і заслужив визнання тестовий контроль. Тест, як правило, містить великий перелік питань і пропонується кілька варіантів відповідей. Тести добре пристосовані для самоконтролю і корисні для індивідуальних занять.

Нетрадиційні методи навчання повинні активно використовуватись викладачем. Це аналіз конкретних ситуацій, ділові і рольові ігри, імітаційні вправи, групові дискусії, мозковий штурм, «акваріум» та ін.

Особливості технології дистанційного навчання обумовлюють і вимоги до викладача, який апробує і впроваджує новий курс «Основи енергоефективності». Він повинен володіти:

- професіоналізмом;
- логічною культурою;
- почуттям новизни й актуальності;
- високою методичною майстерністю;
- умінням зосереджувати увагу на головному в досліджуваних процесах і явищах;
- чітким стилем викладу;
- орієнтацією на розвиток навичок самостійної роботи.

Отже, дистанційне навчання сьогодні – це реальність. Одержавши найширший розвиток за кордоном, дистанційне навчання усе більше поширюється в нашій країні.

Відкриваються нові навчальні заклади, що працюють за такою технологією, їхня кількість зростає щорічно.

Подібна форма навчання незамінна для тих, у кого немає часу і можливості, щоб переривати свою учбово-педагогічну діяльність.

Навчання в дистанційній системі вимагає серйозної комп'ютерної підготовки, і є перспективною для викладачів новітніх дисциплін у професійних училищах і центрах, які займаються професійною перепідготовкою дорослих.

Список використаних джерел

1. Бережний М.С., Шубчинський В.Д. Інноваційні технології на уроках теоретичного навчання / М.С. Бережний, В.Д. Шубчинський // Матеріали VII Міжнародної конференції. «Стратегія якості у промисловості і освіті» (3-10 червня 2011р., Варна, Болгарія) у 3-х томах. Том 1 : Якість у освіті: Дніпропетровськ-Варна 2011. – 726с. – С.272-275

2. Бережний М.С., Шубчинський В.Д. Проблеми апробації та впровадження курсу «Основи енергоефективності» у ПТНЗ / М.С. Бережний, В.Д. Шубчинський // Матеріали VII Міжнародної конференції. «Стратегія якостіу промисловостіі освіті» (3-10 червня 2011р., Варна, Болгарія) у 3-х томах. Том 1 :Якість у освіті: Дніпропетровськ-Варна 2011. – 726с. – С.275-278.

СТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИХ СХЕМ З ПОЄДНАННЯМ «КАРТ РОЗУМА»(MINDMAP) НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Шулак Вадим Леонідович,
ДНЗ «Донецький ліцей професійно-технічної освіти»

Очевидно, що тільки інтелектуально й творчо обдаровані молоді люди здатні вирішувати нові складні завдання науки XXI століття, тому необхідні нові освітні технології виховання творчої обдарованої особистості.

На порозі нового століття шкільна освіта зштовхнулася із проблемою, яка обумовлена революцією в області інформаційних технологій, а її унікальність полягає в тім, що вимогою часу стала радикальна зміна найважливіших складових процесу освіти, які залишалися незмінними протягом тисячолітнього історичного періоду існування самого поняття освіти.

Проте, незважаючи на гадану архаїчність традиційних технологій, вони залишаються основними в безпосередній роботі вчителя в питанні підвищення компетентності учня. Тому першорядним у досвіді роботи бачиться поєднання традиційних методик навчання з можливостями інформаційного ресурсу. Девізом роботи вчителі й учнів може стати вираження відомого англійського філософа XVII ст.. Джона Локка – «Логіка є анатомія мислення». [2]

Новизна даного підходу полягає у поєднанні технологій створення структурно-логічних схем та карт розуму (або «MindMap»).

Актуальність дослідження визначається тим, що для розвитку наукового мислення учнів необхідне застосування різноманітних технологій, у тому числі інформаційних, оскільки замикатися на якій-небудь методиці - означає приректи навчальний процес на однобічний характер. Тому пропонована методика є всього лише складовою цілого комплексу методів і прийомів навчання.

При цьому треба звертати на вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (від 23.11.2011р. № 1392), що вказує про грунтування «на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів» [1].

Методологія питання. Для формування й розвитку наукового стилю мислення учнів, таких як системність, детермінізм, аналітичність, евристичність, пропонується використати завдання для подання навчального матеріалу у вигляді структурно-логічних схем. При цьому

потрібно пам'ятати, що системність, детермінізм, аналітичність, евристичність – цими й іншими рисами наукового стилю мислення повинен володіти насамперед сам учитель. Крім того, найважливішою складовою вмінь і навичок учителя є комп'ютерна грамотність, причому на високому рівні створення комп'ютерних презентацій з теми й т.п.

Створення структурно-логічних схем не є чимось новим у методичній роботі. Над проблемами комплексного наукового підходу з питань навчання працювали багато вчених, у тому числі й суміжних з педагогікою науках, таких як психологія, логіка. Компетентністний учень як кінцевий продукт навчально-виховного процесу був і залишається об'єктом уваги всіх, хто причетен до розробки цього питання.

Відповідно до розробленої методики учні вивчають прийоми структурування матеріалу, виробляють уміння підготовки навчального матеріалу для наступного викладу.

«Засвоєння окремих понять, часто не пов’язаних у систему (тобто емпіричних понять), не дає можливості усвідомити закономірності та тенденції історичного розвитку, досягти цілісного розуміння певного періоду розвитку суспільства» [3, 6].

Для формування й розвитку наукового стилю мислення учнів пропонується використати в навчальному процесі таку форму роботи, як завдання по самостійному поданню навчального матеріалу в текстовому, графічному, табличному виді. При цьому потрібно пам'ятати, що пізнавальний інтерес виражений у своєму розвитку різними станами й умовно розрізняють послідовні стадії його розвитку:

- цікавість;
- допитливість;
- пізнавальний інтерес;
- теоретичний інтерес.

Тому для досягнення необхідного результату на конкретному уроці існують різноманітні прийоми розвитку пізнавальних мотивів, а саме:

- підготовка учнями комп'ютерних презентацій з теми;
- ситуація успіху;
- створення проблемної ситуації;
- аналіз уявних ситуацій;
- створення схем тощо.

Створення «карт розуму» може допомогти досягненню формування й розвитку наукового стилю мислення учнів, один із авторів цієї методики Тоні Бьюзен (Tony Buzan).

Карта розуму(або «MindMap») – це графічне вираження процесів багатовимірного мислення і тому є найбільш природним способом мислення людського мозку. Це потужний візуальний метод, який надає універсальний ключ до розкриття потенціалу, наявного в мозку кожного. Метод карт розуму можно застосувати в навчальній діяльності.

Карта розуму має чотири базові відмінні риси:

- об'єкт уваги / вивчення сфокусований в центральному образі,
- основні теми та ідеї, пов'язані з об'єктом уваги, розходяться від центрального образу у вигляді ідей,
- гілки, що приймають форму плавних ліній, пояснюються і позначаються ключовими образами і словами. Ідеї наступного порядку (рівня) також зображаються у вигляді гілок, що відходять від центральних гілок і так далі,
- гілки формують пов'язану вузлову структуру (систему)[4].

У процесі виконання завдань учнів вивчають прийоми структурування навчального матеріалу, наприклад, окремої теми шкільного курсу та сприяє підходу в стилі мозкового штурму. Одночасно відбувається структурування наявних у них знань по даній темі. У них виробляються вміння підготовки навчального матеріалу для пояснення. Надалі під час самостійного вивчення навчальних тим отримані навички застосовуються для структурування вже нового матеріалу. Така робота дозволяє поліпшувати самостійну

діяльність учнів, формувати в них уміння самостійної роботи з навчальною й науковою літературою.

Інноваційність методики підходу до вивчення історії.

На основі викладеного підходу розроблена методика, що має наступні кроки.

1. *Створення блоків.* Кожному учневі пропонується проробити конкретну тему раніше вивченого шкільного матеріалу. При цьому учні виділяють розглянуті в запропонованій темі питання, створюють блоки, які потім необхідно об'єднати в єдину структурно-логічну схему.

Наприклад за темою: «Українська революція» створюється блок «Українська Центральна Рада»:

Таким же чином розробляється кожен окремо блок. Його варто наповнити «теорією», тобто чітко вказати розглянуті поняття, вказати зв'язок із уже наявними знаннями (датами, явищами). Кожен окремий блок повинен мати чітку структуру взаємопов'язаних ключових моментів.

2. *Моделювання структурно-логічної схеми.* Далі необхідно встановити логічні зв'язки між всіма блоками й розробити структурно-логічні схеми. Подібна робота дозволяє розвивати системність і детермінізм мислення.

3. *Кінцевий результат роботи учня.* На наступному етапі пропонується підготувати пророблений матеріал для пояснення. Варто продумати порядок викладу навчального матеріалу, що перебуває в блоках, підготувати приклади, що супроводжують пояснення, контрольні питання, і так далі. Така робота вчить учнів моделювати навчальне заняття, а також сприяє розвитку аналітичного й евристичного мислень. Створені схеми дозволяють наочно представити певну тему по історії.

При запропонованій методики:

1. Учень самостійно працює над «блоками».

2. На подальшому етапі учні моделюють загальну «картину» структурно-логічної схеми у поєднанні із «картами розуму».

При цьому потрібно дотримуватися принципів:

1. Принцип системності – в якій всі елементи тісно пов'язані між собою і стають певною єдністю.

2. Принцип оптимальності досягається шляхом вибору головного в досліджуваному матеріалі, а також ефективних прийомів, методів і форм навчальної діяльності.

3. Варіативність опису та використання схем та «карт розуму». Робота за таким принципом деякий проміжок часу дозволяє учням складати подібні структурно-логічні схеми

по аналогії. Це дає можливість отримані навички переносити на навчання школярів самим моделювати «блоки».

4. Принцип науковості – складений матеріал відповідає науково-методичній базі шкільної освіти України.

Підсумковий результат роботи учнів по певній темі може відрізнятися, оскільки кожний може мати своє бачення структурно-логічних зв'язків. Це залежить від теоретичного рівня, психологічних особливостей і т.п.

Тому необхідно виділити наступні етапи формування вміння складання структурно-логічних схем та «карт розуму»:

1. Демонстрація вчителем у процесі вивчення нової теми елементів схеми;

2. Навчання учнів основним умінням і навичкам створення структурно-логічних схем та «карт розуму»;

3. Самостійне створення учнями структурно-логічних схем та «карт розуму».

Кожний з етапів припускає застосування різних методів і прийомів, де чільне місце можуть займати інтерактивні технології. Вибір методичних засобів та прийомів залежить від різних факторів, приміром, загального рівня класу, наявності навчальних програм (аудіо - , відео -) і т.п.

Робота вчителя повинна бути індивідуалізована стосовно кожного учня й повинна виходити з існування умовних груп рівня підготовки: сильної, середньої й слабкої. Індивідуалізація дозволяє оптимізувати навчально-виховний процес і приводить до поступового вирівнювання груп при наступному обміні підсумкових результатів роботи між учнями.

Висновки. Використання інформаційних технологій бажано в силу високого рівня наочності. Крім того, самостійна робота учнів по створенню проектів «MindMap» при використанні ІТ-технологій викликає інтерес у самих учнів, оскільки, проходячи кілька стадій пізнавального інтересу, в остаточному підсумку закріплюється як навичка та вміння.

Основні труднощі в підготовці конкретного уроку полягають у тім, що серед величезного різноманіття навчальних програм тільки невелика кількість зв'язана зі шкільною програмою, з послідовністю викладу матеріалу, термінологією, предметним наповненням, що пропонують логікою курсу середньої школи й освітнім стандартом. Крім спеціалізованого програмного забезпечення, розроблене професійними педагогами в співдружності зі шкільними вчителями, сучасні мультимедіа-енциклопедії, словники, ігри з елементами навчання вимагають спеціальної адаптації, творчої роботи вчителі й учнів.

Тому і полягає актуальність запропонованої педагогічної технології, що у ході її використання застосовуються наочність, технічні засоби навчання, різні форми організації навчального процесу, у тому числі з інтерактивними технологіями, а також це може бути одним із способів з перевірки та оцінювання результатів навчання історії.

«Майбутнє за системою навчання, що вкладалася б у схему *учень-технологія-вчитель,* за якої викладач перетворюєтьсяв педагога-методолога, технолога, а учень стає активним учасником процесу навчання» [5, 274].

Список використаних джерел

1. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п

2. http://www.aforismo.com.ua/authors/887/

3. Терно С.О. Технологія формування історичних понять в учнів 9-го класу загальноосвітньої школи: Посібник для вчителя / С.О. Терно. – 2-е вид. — Запоріжжя: Просвіта, 2002. – С. 6.

4.http://www.eduwiki.uran.net.ua/wiki/index.php/Програма_FreeMind_для_навчальної_діяльності_та_роботи_в_ТС_проектах

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ. КАК ЕЕ ПРАВИЛЬНО РАЗРЕШИТЬ?

Шульга Роман Сергеевич,
Славянский профессиональный
художественный лицей

Педагогическая ситуация – это факт, жизненная история, с которой преподаватель сталкивается в повседневной работе и которая порождает педагогические задачи, требующие решения.

В основе каждой педагогической ситуации лежит конфликт: недовольство, разногласие, противодействие, противостояние и разрыв. Конфликты возникают не в силу проявления объективных обстоятельств, а в результате их неправильного субъективного восприятия и оценки людьми.

Работа преподавателя над разрешением педагогических ситуаций складывается из нескольких взаимосвязанных действий:

- определить его вид конфликта;
- его причины;
- его особенности;
- применить необходимый для данного типа конфликта способ разрешения;
- самоанализ и самооценка принятого решения.

Методы, способы, профилактика межличностных конфликтов

Существование методов значительно упрощает контроль над коллективом, и облегчают выполнение задач членами группы. Разъяснение требований – разъяснение того, какие результаты ожидают от каждого ученика. Здесь должны быть упомянуты такие параметры: уровень результатов, который должен быть достигнут, кто предоставляет и кто получает разную информацию, система полномочий и ответственности, четко определены политика, процедуры и правила. Классный руководитель уясняет все эти вопросы не для себя, а с тем, чтобы ученики хорошо поняли, чего ждут от них и в какой ситуации. На данном этапе составить инструкции с четким перечнем обязанностей.

Общеорганизационные комплексные цели – структурный метод управления ситуацией требует совместных усилий коллектива. Необходимо направит усилия всех участников на достижение общей цели. Изложение ценностей коллектива раскрывает содержание комплексных целей.

Структура системы вознаграждений. Вознаграждения можно использовать как метод управления конфликтной ситуацией, оказывая влияние на поведение людей. Дети, которые вносят свой вклад в достижение общеорганизационных комплексных целей, помогают другим членам коллектива и должны вознаграждаться благодарностью, грамотой, признанием, похвальными листами, призами, интересными экскурсиями, благодарственными письмами родителям. Важно, чтобы система вознаграждений не поощряла неконструктивное поведение отдельных лиц или групп. Систематическое скоординированное использование системы вознаграждений и поощрений тех, кто способствует осуществлению общеорганизационных целей, помогая людям понять, как им следует поступать в конфликтной ситуации, чтобы это соответствовало желаниям администрации школьного учреждения.

Профилактика межличностных конфликтов у школьников.

Наряду с методами управления и разрешения конфликтных ситуаций преподавателю надо владеть и методами по профилактике таких ситуаций. Профилактика межличностного конфликта – это система мероприятий (психологической, социально-психологической диагностики, психологической и педагогической коррекции), направленных на предупреждение конфликтной ситуации, способной привести к возникновению межличностных конфликтов.

Моделирование конфликтных ситуаций является одним из таких методов. Этот прием, во-первых, актуализирует интеллектуальный потенциал учащихся, во-вторых, способствует тренировке умения конструктивного спора. Приемы для моделирования конфликтной ситуации:

- отрицание ведущим (учителем или учащимся) предложенного группой учащихся решения;
- утверждение, защита, отстаивание ведущим альтернативного решения;
- имитация непонимания педагогом сути вопроса;
- расслоение участников дискуссии на микрогруппы с последующей взаимной критикой альтернативных решений.

В моменты наивысшего накала страстей при конфронтации мнений преподавателю рекомендуется:

- прервать обсуждение и дипломатично обобщить результаты;
- предложить письменно-графическое решение проблемы разным микрогруппам;
- предоставить слово более флегматичным учащимся;
- отобрать экспертов для оценки каждого из предлагаемых решений.

Административные способы предотвращения конфликтных ситуаций.

Улаживание и профилактика межличностных конфликтов может производиться при помощи сугубо административных способов, которые имеет право применить руководитель коллектива.

Система наказания и вознаграждения. В сфере взаимодействий эффективны распоряжения о лишении провинившегося учащегося каких-либо льгот, вызов родителей, запрет на участие в массовых мероприятиях. А в качестве награждения – благодарность, способы поощрения, проведение мероприятий.

Педагог должен обеспечивать условия, чтобы ученик получал адекватную оценку своего труда: поощрение и похвалу за успехи и конструктивную критику за ошибки и промахи.

Большинство конфликтов, действительно, оканчивается компромиссом, где достаточно трудно определить относительные преимущества той или иной стороны. Следовательно, необходимо различать между собой желание заключить мир и готовность признать себя побежденным: очень часто в наличии оказывается только первое. Стремление сторон к миру может быть вызвано очевидной невозможностью достичь цели, или непомерной ценой успеха, или, в более общей форме, осознанием меньшей привлекательности продолжения конфликта по сравнению с его мирным исходом. Во всех этих случаях противники вряд ли будут склонны признать свое поражение, несмотря на явные усилия найти выход из такого положения, при котором никому не удается полностью одержать верх. В таком случае соперники вынуждены испробовать путь компромисса. Обсуждение возможности компромисса, который положит конец призрачной погоне за победой, предполагает адекватную оценку наличного положения вещей. Такой оценке, в свою очередь, будет способствовать наглядность и доступность показателей взаимного соотношения сил, о которых шла речь выше. С этой точки зрения, одна из ключевых функций посредника состоит в облегчении доступности этих показателей для враждующих сторон. Способность соперников вести переговоры зависит от того, насколько совпадают присущие им системы символов; общность символов обеспечивает тождество оценок в сложившихся условиях. Таким образом, символы победы и поражения самым непосредственным образом связаны с процессом преодоления ситуаций, когда в равной мере невозможны ни полный выигрыш, ни абсолютный проигрыш.

И в заключении необходимо отметить условия для успешного решения ситуации:

- сочетание требовательности с доверием;
- соблюдение меры в требованиях;
- тщательная обдуманность поступков;

- чередование различных видов работы, отказ от роли «диктатора» и единственного источника знаний;
- тщательное продумывание оттенков в голосе при изложении информации для ее осмысления.

Список использованных источников

1. Анцупов А.Я. Конфликтология: Учебник для вузов. 3-е изд. / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов – СПб.: Питер, 2008.
2. Анцупов А.Я. Профилактика конфликтов в школьном коллективе. – М., Гуманит. изд; центр ВЛАДОС, 2003.
3. Бурлачук Л.Ф. Психология жизненных ситуаций / Л.Ф. Бурлачук, Е.Ю. Коржова. – М.: Рос. пед. агентство, 1998.
4. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – М., 2001.
5. Галагузова М.А. Социальная педагогика: курс лекций / М.А. Галагузова. – М., 2003.
6. Лисецкий К.С. Предупреждение межличностных конфликтов в системе отношений старшеклассников / К.С. Лисецкий. – М., 1994.
7. Мудрик А.В. Социальная педагогика / А.В. Мудрик. – М.: Академия, 2009 г.
8. Натанзон Э.Ш. Психологический анализ поступков ученика / Э.Ш. Натанзон. – М.: Просвещение, 1991.
9. Петроченко Г.Г. Ситуативные задачи в педагогике / Г.Г. Петроченко. – Минск: Университет, 1990.
10. Поташник М.М. Педагогические ситуации / М.М. Поташник, Б.З. Вульфов. – М.: Педагогика, 1983.
11. Рабочая книга социального педагога. Профилактика безнадзорности, правонарушений, охрана здоровья детей / Под ред. Л.В. Кузнецовой; сост. Г.С. Семенов. – М.: Школьная Пресса, 2007.
12. Тихомирова Е.И. Социальная педагогика: Самореализация школьников в коллективе / Е.И. Тихомирова. – М.: Академия, 2005.
13. Шишковец Т.И. Справочник социального педагога / Т.И. Шишклвец. – М., 2005.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ПТНЗ

Юденкова Олена Петрівна,
ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне училище
з поліграфії та інформаційних технологій»

Постановка проблеми.Система професійно-технічної освіти за своєю природою має прогнозувати і враховувати зміни в економіці, відтворювати зміни виробничих технологій у змісті освіти, впроваджувати нові форми управлінської діяльності, забезпечувати безперервне і системне підвищення кваліфікації усіх категорій працівників навчального закладу. Із переходом до ринкової економіки з’явилися і чітко виокремились три групи інтересів по відношенню до професійної освіти – інтереси особистості (учня, слухача ПТНЗ), роботодавця (замовника кадрів) і держави. Вони часто не співпадають, а інколи і вступають у суперечність, вимагаючи від такої соціальної інституції як професійна освіта, швидкої адаптації до усіх змін, оновлення змісту освіти, підготовки соціально-інтерактивних і мобільних кваліфікованих робітників. Вирішенням усіх наведених проблем займаються педагогічні працівники ПТНЗ: викладачі спецтехнології, викладачі загальноосвітньої підготовки, майстри виробничого навчання, методисти, старші майстри, заступники директорів, директори. Отже, саме рівень кваліфікації педагогічного працівника ПТНЗ, його особисті якості, особливості процесів його мислення, готовності до інноваційної діяльності є визначальними чинниками у процесі формування в учнів системи теоретичних знань,

практичних та інтелектуальних умінь, професійних навичок, які мають забезпечити рівень кваліфікації з визначеної професії відповідно до вимог соціального замовлення (роботодавців, держави, соціуму). Маємо зазначити, серед проблем сучасної педагогіки одним із пріоритетних є питання формування професійно та педагогічно компетентного педагогічного працівника ПТНЗ, готового до сприйняття і розв'язання нових завдань, до формування в учнів активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах.

Метою статті є дослідження структури професійно-педагогічної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ на основі системного підходу; визначення взаємозв'язків її структурних компонентів у педагогічній системі.

Розгляд цього питання вимагає вирішення двох основних завдань: визначити зміст поняття «професійно-педагогічна компетентність педагогічного працівника ПТНЗ»; вибрати науковий підхід, який дозволяє визначити структуру вищевказаної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Формування професійно-педагогічної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ покладено на систему професійно-педагогічної освіти та є складовою педагогічної інноватики. Система професійно педагогічної освіти спрямовується на підготовку педагога з високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на новітніх досягненнях психолого-педагогічних наук, сучасних спеціальних знаннях певної галузі виробництва; з високим рівнем педагогічної компетентності, критичного мислення, здатності застосовувати наукові надбання на практиці; здатності запроваджувати цінності демократичної, правової держави [7, 735]. Формування педагогічно компетентного педагогічного працівника є на нашу думку, віддзеркаленням основних змін у тенденціях та закономірностях сучасної освіти в Україні.

Проблемою підготовки та формування в педагога професійної та педагогічної компетентності займаються Н. Абашкіна [1], А. Алексюк [2], О. Дубасенюк [6], І. Зязюн [8], В. Луговий [9], С. Сисоєва [11], О. Пєхота [10] та ін. Висвітленню окремих питань формування готовності педагогів до професійно-компетентної діяльності присвятили дисертаційні дослідження К. Баханов [4], І. Богданова [3], І. Гавриш [5] та інші.

Незважаючи на активізацію зусиль, спрямованих на вивчення окремих складових професійно-педагогічної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ, вважаємо за необхідне детальніше розглянути задану проблему у контексті професійно-технічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі глибокого аналізу дефініцій поняття «професійно-педагогічна компетентність педагогічного працівника ПТНЗ», а також керуючись власним досвідом здійснення основних функцій діяльності педагога, маємо змогу дати цьому поняттю наступне визначення – *професійно-педагогічна компетентність (ППК)*– це здатність педагогічного працівника ПТНЗ кваліфіковано здійснювати професійно-спрямоване навчання і виховання в рамках конкретної професії на рівні вимог, які встановлені державними стандартами професійної освіти, на основі поєднання техніко-технологічних та психолого-педагогічних знань, умінь та навичок.

Професійно-педагогічна компетентність педагогічного працівника ПТНЗ складається з двох інтегрованих одна в іншу складових: компетентності техніко-технологічної (інженерної) і компетентності психолого-педагогічної. При цьому, техніко-технологічна компетентність є предметною або змістовною сферою діяльності, тобто тією сукупністю знань, умінь і навичок і якостей особистості, яку необхідно передати учню в процесі здобування професійної освіти. Психолого-педагогічна компетентність, в свою чергу, є засобом, який забезпечує цю передачу.

Таким чином, професійно-педагогічна компетентність є єдиним інтегрованим утворенням, яке формує одну із підсистем особистості педагогічного працівника ПТНЗ. Зазначимо, що будь-які зміни, навіть в одному елементі системи, призводять до зміни загальної якості системи. Саме тому, удосконалюючи один з компонентів ППК, можна покращити її якість в цілому, тобто підвищити рівень професійно-педагогічної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ. Здійснювати це маємо тільки за умови визначення структури ППК.

Вирішувати це завдання маємо за допомогою *системного підходу*, який, з однієї сторони,полягає у сприйнятті педагогічного явища як цілісної педагогічної системи, а з іншої, в отриманні якомога більшої інформації про зміст і стан кожного її компонента, а також взаємодію його з іншими компонентами.

Виходячи з уявлення про педагогічну систему (ПС) як цілісну та на основі досліджень російських науковців [14], її структуру можемо подати як шестикомпонентну:

1. Мета освіти і її інформаційний еталон.
2. Зміст освіти.
3. Учень (слухач ПТНЗ).
4. Педагогічний працівник ПТНЗ.
5. Засоби (засоби, методи і форми) навчання і виховання.
6. Результат і продукт професійної освіти.

Визначена структура ПС – це її статистична характеристика. Вважаємо, що процес взаємодії структурних компонентів ПС – це і є сам педагогічний процес з усіма його характеристиками, які можна вважати *динамічними характеристиками* ПС. Маємо зазначити, що взаємодія структурних компонентів між собою можлива тільки за чітко визначених *умов.*

Поняття «умова» у довідниковій та науковій літературі трактується як «філософська категорія, в якій відображаються універсальні речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність» [12, 482].

«Умова – ставлення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може» [13, 497].

Умови є тим середовищем, в якому явище виникає, існує та розвивається. «В умові відображається ставлення речі до тих чинників, завдяки яким вона виникає та існує» [15, 531]. У науково-педагогічній літературі умови розуміють як сукупність заходів (об'єктивних можливостей) навчально-виховного процесу, які забезпечують досягнення учнями вищого рівня діяльності [16]. Узагальнивши думки різних авторів, визначаємо, що будь-яка умова – це певне обмеження, яке покладається на дійсність, тобто на функціональність предмета. Таким чином, можемо зазначити, що кожен компонент педагогічної системи містить у собі додаткове змістовне навантаження. Російські науковці називають його функціональною оболонкою (ФО) компонента педагогічної системи [14, 243]. Дослідники пропонують використовувати функціональні оболонки до кожного компонента педагогічної системи, які співіснують у тісній інтеграції (пропонуємо розглянути за схемою «ПС – її функціональна оболонка»): мета освіти і її інформаційний еталон (1) – соціально-професійний прогноз (А); зміст освіти (2) – принципи відбору змісту освіти (Б); учень (слухач ПТНЗ) (3) – індивідуальні психофізіологічні особливості (В); педагогічний працівник ПТНЗ (4)– професійно-педагогічна компетентність (Г); засоби (засоби, методи і форми) навчання і виховання (5)– принципи та правові норми навчання і виховання (Д); результат і продукт професійної освіти (6) – педагогічна діагностика (Е).

На підставі виокремлених одиниць можемо сформувати взаємозалежність елементів професійно-педагогічної компетентності з компонентами педагогічної системи та функціональними оболонками (табл. 1). Окремо зазначимо, що необхідно виділити *додатково управлінську компетентність,* як компетентність у галузі управління процесами навчання і виховання. При цьому, педагогічний працівник, управляючи процесами навчання і виховання, фактично управляє розвитком особистості учня.

Висновки. Таким чином, на основі системного підходу та аналізу наукових праць маємо можливість визначити структуру професійно-педагогічної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ. Перш за все ми маємо з'єднати в єдине ціле такі структурні елементи ППК як цільова та прогностична компетентність, які в подальшому пропонуємо розглядати як *прогностично-цільову компетентність*.

Таблиця 1

Зв'язок структурних компонентів педагогічної системиі їх функціональних оболонок з елементами професійно-педагогічної компетентності

Визначення компонента, ПС/ФО	Назва компоненту ПС, або ФО	Елемент професійно-педагогічної компетентності (ППК) педагога професійної майстерності
1 – ПС	Мета освіти та її інформаційний еталон	*1. Цільова* компетентність у галузі ідеальної моделі майбутнього кваліфікованого робітника, цілей навчання і виховання
А – ФО	Соціально-професійний прогноз	*2. Прогностична* компетентність у галузі перспектив розвитку суспільства і професії, за якою здійснюється підготовка, а також здатність передбачати наслідки педагогічних впливів
2 – ПС	Зміст освіти	*3. Спеціально-предметна* компетентність у галузі змісту навчального предмету і професії, за якою відбувається навчання
Б – ФО	Принципи відбору змісту освіти	*4. Соціально-професійна* компетентність у галузі вимог до відбору змісту освіти майбутнього фахівця та громадянина
3 – ПС	Учень, слухач (ПТНЗ)	*5. Біографічна* компетентність у галузі походження, а також умов і факторів становлення особистості учня
В – ФО	Індивідуальні психофізіологічні особливості	*6. Психофізіологічна* компетентність у галузі індивідуальних якостей і властивостей особистості учня
4 – ПС **Г**	Педагогічний працівник ПТНЗ	*7. Аутопсихологічна компетентність* у галузі недоліків та переваг власної особистості і діяльності
5 – ПС	Засоби навчання і виховання	*8. Методична компетентність* у галузі засобів, методів, форм, а також технологій навчання і виховання
Д – ФО	Принципи і правові норми навчання і виховання	*9. Регламентно-нормативна* компетентність у галузі наукових вимог і нормативно-правової бази організації процесу навчання
6 – ПС	Результат і продукт освіти	*10. Акмеологічна компетентність* у галузі доведення результатів власної діяльності до рівня педагогічної майстерності і формування основ профмайстерності в учнів
Е – ФО	Педагогічна діагностика	*11. Діагностична компетентність* у галузі контролю за результатами навчання і виховання учнів

Поряд з цим виокремлюємо ще одну додаткову компетентність – *комунікативну,*як здатність здійснювати професійно-педагогічне спілкування (з учнями, батьками, колегами, роботодавцями тощо). Після усіх уточненьструктура ППК педагогічного працівника ПТНЗ буде включати *дванадцять елементів*. По друге, ми маємо враховувати, що в основі компетентності, як здатності здійснювати діяльність, лежать відповідні знання, а також уміння і навички їх використання.

Дослідивши структуру професійно-педагогічної компетентності педагогічного працівника ПТНЗ на основі системного підходу, маємо зазначити, що сьогодні, в умовах інформатизації освіти, швидких умовах техніко-технологічних змін виробництва кожен педагогічний працівник ПТНЗ має сам моделювати методику підвищення своєї професійно-педагогічної компетентності різними формами, методами і засобами на основі системного підходу.

Списоквикористаних джерел

1. Абашкіна Н. В. Проблема професійної підготовки в педагогічній спадщині А. С. Макаренка // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – Вип. 1 – К.,2001. – С. 201–202.
2. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі / Алексюк А. М. – К.: Рад. школа, 1981. – 206 с.
3. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій: Дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. – О., 2003. – 440 с.
4. Баханов К.О. Чинники впливу на інноваційну діяльність учителів історії (на матеріалі анкетування вчителів України) // Педагогічні науки: Зб. наук. праць. – Бердянськ, 2004. – №3. – С. 45-55.
5. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: Дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. – Х., 2006. – 579 с.
6. Дубасенюк О. А. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності педагога / Дубасенюк Олександра Антонівна. – Житомир, 1994. – 246 с.
7. Енциклопедія освіти/ Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії: [навч. посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів] / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
9. Луговий В.І. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні (теоретико-методологічний аспект): Дис. … доктора пед. наук. – К., 1995. – 429с.
10. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М.Пєхота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За ред. О.М.Пєхоти. – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.
11. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя: Навчальний посібник / С.О. Сисоєва. – К.: КГПИ, 1989. – 113 с.
12. Український Радянський Енциклопедичний Словник/ Ред. Бабичев Ф.С. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1987. – Т.ІІІ. – С. 736.
13. Условие// Философский словарь/ Под ред. И.Т.Фролова. – 5-е узд. –М.: Политиздат, 1986. – С. 497.
14. Устемиров К.У., Васильев И.Б., Девятьятова Т.А. Методика обучения общетехническим и специальным дисциплинам. – Алматы: РАД и АЛ, 2006. – 304 с.
15. Філософський словник/За ред. В.І. Шинкарука. – К.: АН УРСР, 1973. – 600 с .

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОГРЕСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Ярмольчук Олена Георгіївна,
Лубенський професійний ліцей

Розглядаються питання доцільності впровадження інтерактивних методів навчання в професійній освіті при підготовці сучасних кваліфікованих працівників будівельної галузі. Визначено результати використання методів активного навчання та дано достовірні оцінки динамічному уроку виробничого навчання, який розвивається разом з життям.

Вступ. Педагогічна професія – одна із найдавніших. Виникла вона на ранніх етапах розвитку людства у зв’язку з потребою передавати підростаючому поколінню набутий досвід. Освіта завжди була важливим показником розвитку людини, суспільства, держави та

її конкурентоспроможності. Тому в умовах сьогодення курс України на світову та європейську інтеграцію вимагає відповідних змін і в системі освіти, зокрема і в системі професійно – технічної освіти. На перший план виступає якість професійної підготовки учнів, яка не можлива без впровадження інтерактивних форм у навчання, вивчення сучасних, прогресивних технологій будівельної галузі.

Швидка зміна технологій, використання нових матеріалів вимагають забезпечення високої якості професійної підготовки, професійної мобільності, компетентності. Суспільство потребує людей освічених, здатних самостійно мислити і швидко орієнтуватись у життєвих ситуаціях, звільнених від комплексів та стереотипів, вимагають від фахівця постійного професійного зростання, оволодіння додатковими знаннями і вміннями, гнучкої зміни професійного поля діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності продукту праці.

Сучасними науковцями переконливо доведено, що «особистість розвивається на полюсі творіння, а не на полюсі споживання» [1, 331]. Відтак, цілком правомірно припускати, що позитивна динаміка процесу формування будь-якої особистісно професійної якості найбільш продуктивно буде відбуватися, якщо у діяльність особистості задіяти увесь її духовний потенціал. У контексті зазначеного не є винятком така особистісна-професійна якість, зокрема майбутнього працівника будівельника.

Створення умов для розвитку творчого потенціалу, творчої активності учнів є одним із важливих завдань виробничого навчання. Майстер має здійснювати пошук шляхів для формування технологічно грамотної, комунікабельної особистості, яка зможе самостійно навчатись у продовж всього життя. У цьому зв'язку виходячи із завдань і змісту виробничого навчання у учнів потрібно формувати життєво важливі основи технічних знань і вмінь, залучати їх до різних видів практичної, колективно-групової діяльності з урахуванням економічної, екологічної і підприємницької доцільності, соціального досвіду, а також формувати в них прагнення до самовизначення, самореалізації, забезпечити оволодіння знаннями і вміннями в галузі технології, економіки, організації й екології сучасного підприємства, формування уявлень про перспективи його розвитку; виховувати загально-трудові якості.

Основна частина. Якщо дати визначення поняття інтерактивна технологія навчання, то це така організація навчального процесу, за якої неможлива не участь учня у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників процесі навчального пізнання: або кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітуватись, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання. Інтерактивні технології навчання включають в себе чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, розумові і навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів.

На сучасному етапі мета педагога, майстра виробничого навчання, не тільки пройти програму, а й розвинути, виховати, навчити учня. Тому урок в цьому аспекті – основна форма навчального процесу.

Сучасний урок виробничого навчання – це динамічне поняття, яке розвивається разом з життям.

Уроки виробничого навчання в групі «Штукатур, маляр» мають конкретну мету – навчити учнів штукатурним і малярним роботам, ознайомити їх з передовими технологіями, сучасним інструментом, виконувати завдання швидко, якісно, не порушуючи правила безпеки праці.

Учень повинен одержувати естетичне задоволення від виконаної роботи.

Лише в умовах активного навчання, що стимулює розумову діяльність, сприяє формуванню пізнавальних інтересів – стає реальною триєдина мета – навчання, розумовий розвиток і виховання особистості.

Потрібно постійно працювати над вдосконаленням методів і форм проведення уроків виробничого навчання. Основне в цій роботі – психологічне передбачення тих процесів, які будуть на уроці, і повний відхід від будь-яких штампів педагогічної технології. Навчальний матеріал необхідно втілювати в нетрадиційну цікаву форму, зберігаючи головні елементи традиційного уроку –сприймання нових знань, їх осмислення, узагальнення, застосування. Використання ефективних методів навчання сприяє вихованню в учнів рис творчої діяльності та кращого оволодіння знаннями.

На вступному інструктажі опитування учнів можна проводити з застосуванням різних інтерактивних технологій навчання: бліц-опитування, елементів гри. Для цього необхідно підготувати та систематизувати вивчений матеріал, визначити коло питань, по яким майстер виробничого навчання здійснить перевірку знань, умінь та навичок учнів.

Доцільне застосовування на уроках виробничого навчання на вступному інструктажі слідуючих інтерактивних технологій навчання: «Незакінчені речення», «Вірю-не вірю», «Робота в парах», «Робота в малих групах», «Ситуативне моделювання», та інших. При проведенні вступного інструктажу можна застосовувати комунікативний підхід під час рольової гри при перевірці знань, вмінь учнів за матеріалом уроків технології малярних робіт «Фарбування панелей», «Фарбування сходових клітин», охорона праці «Безпека праці при виконанні малярних робіт» взаємопов`язаних з темою №3 виробничого навчання «Вправи по виконанню малярних робіт складності 4-го розряду» підтемою 3.4 «Приготування кольорового складу» темою уроку «Оздоблення поверхонь під цінні породи каменю». Важливою задачею майстра є створення на уроці виробничого навчання реальних та уявних ситуацій вирішення поставленої задачі, використовуючи для цього різні прийоми роботи. Одним із таких прийомів є рольова гра. Рольова гра – простий спосіб пізнання учнями навколишньої дійсності, найбільш доступний шлях до володіння знаннями, уміннями, навичками. У процесі гри майстер бере роль, але не головну, щоб гра не перетворилась у традиційу форму роботи під його керівництвом.

Рекомендую під час вступного інструктажу використання мультимедійних презентацій, плакатів, макетів, обладнання, інструменту, виробів, відтворення вивчених прийомів і способів роботи, аналіз технічної документації та знання інструкцій. При виконанні самостійної роботи на уроках виробничого навчання я відмовилася від авторитарності, надаючи перевагу самоосвіті учнів, керованої майстром, розумового розвитку, пізнавальної активності.

Отже основна мета при проведенні уроків виробничого навчання не вироблення окремих умінь та навичок, а повне врахування нахилів, особливостей, здібностей кожного учня.

Для пояснення технологічних процесів робіт, які будуть виконувати учні на уроці важливим етапом е особистий показ, демонструючи вміння, майстерність, знання сучасного технологічного процесу, акцентуючи увагу на призначенні, важливості перевірки якості, відповідно до вимог, створюючи проблемні ситуації і вирішуючи їх, вказуючи на можливості та шляхи вдосконалення технології штукатурних і малярних робіт, необхідно пропонувати учням повторити і прокоментувати дії майстра. Під час закріплення нового навчального матеріалу і контролю знань учнів використовую різноманітний роздатковий матеріал: рекламні та інформаційні буклети, тести, картки-завдання для усного і письмового опитування, багаторівневі комплекти завдань для тематичного оцінювання, зразки різних видів робіт.

Ефективність навчання значно вища, коли всі учні самостійно перевіряють один у одного засвоєний матеріал, аналізуючи при цьому наочні зразки завдань, або самостійно перевіряючи певні практичні вправи.

Висновки. Задачі формування кваліфікованого робітника, готового до творчої праці, конкурентоспроможного на ринку праці, маючого активну життєву позицію вимагають нових підходів до організації і змісту уроків виробничого навчання.

Основною задачею вважаю: не тільки високу професійну підготовку учнів згідно кваліфікаційної характеристики, а й необхідність формувати в учнів вміння самостійно добувати нові знання, застосовувати одержані вміння та навички в різноманітних виробничих умовах та ситуаціях, не пасувати перед труднощами, самостійно аналізувати і вирішувати проблемні ситуації.

При проведенні вступного інструктажу доцільно застосовувати комунікативний підхід під час рольової гри при перевірці знань, вмінь учнів за матеріалом уроків технології малярних робіт «Фарбування панелей», «Фарбування сходових клітин», охорона праці «Безпека праці при виконанні малярних робіт» взаємопов`язаних з темою № 3 виробничого навчання «Вправи по виконанню малярних робіт складності 4-го розряду» підтемою 3.4«Приготування кольорового складу» темою уроку «Оздоблення поверхонь під цінні породи каменю». Важливою задачею майстра є створення на уроці виробничого навчання реальних та уявних ситуацій вирішення поставленої задачі, використовуючи для цього різні прийоми роботи. Одним із таких прийомів є рольова гра. Рольова гра – простий спосіб пізнання учнями навколишньої дійсності, найбільш доступний шлях до володіння знаннями, уміннями, навичками. У процесі гри майстер бере роль, але не головну, щоб гра не перетворилась у традиційну форму роботи під його керівництвом.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. – Кн. 2: Особистісно- орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д. Бех. – К. Либідь, 2003. – 344 с.

2. Решетовська Л.М. Сучасні технології виробничого навчання в ПТНЗ: Методичний посібник / Л.М. Решетовська.– Львів: СПОЛОМ,2005. – с. 148.

СПИСОК УЧАСНИКІВ ІІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення»
(26-30 березня 2012 року)

1. **Александрова Діана Стефанівна** – ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти».
2. **Артеменко Світлана Миколаївна** – заступник директора з навчально-виховної роботи, Бердичівський професійний аграрний ліцей.
3. **Бабаскіна Алла Василівна** – Краматорське вище професійне училище.
4. **Бабич Тетяна Леонідівна** – майстер виробничого навчання І категорії, ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти».
5. **Балабанова Катерина Євгенівна** – старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО», кандидат педагогічних наук.
6. **Безценна Тетяна Михайлівна** – навчально-методичний центр професійно-технічної освітиу Дніпропетровській області.
7. **Бендас Наталія Михайлівна** – Зіньківський професійний аграрний ліцей Полтавської області.
8. **Бондаренко Нінель Олександрівна** – майстер виробничого навчання.
9. **Васильчук Валентина Василівна** – майстер виробничого навчання І категорії, ДНЗ «Артемівський професійний ліцей».
10. **Верченко Надія Вікторівна –** вчений секретар ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО», старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО», кандидат біологічних наук.
11. **Висоцька Людмила Євгенівна**– ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування».
12. **Вікулова Юлія Василівна** – Чугуївський професійний аграрний ліцей.
13. **Волик Олександр Миколайович**– Чугуївський професійний аграрний ліцей.
14. **Волченська Тетяна Василіївна** – старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО».
15. **Герінович Наталія Володимирівна** – викладач, Броварський професійний ліцей.
16. **Герук Галина Василівна** – Комунальний заклад Київської обласної ради«Васильківський професійний ліцей».
17. **Глушко Юлія Юріївна** – ДНЗ «Професійно-технічне училище № 23 імені Бірюзова С.С. м. Полтави».
18. **Горбатюк Михайло Миколайович** – викладач спеціальних технологій з професії «Верстатник широкого профілю», ДПТНЗ «Краматорський центр професійно технічної освіти».
19. **Горбенко Євген Дмитрович** – викладач охорони праці ДНЗ «Ізюмський професійний аграрний ліцей».

20. **Гребенькова Галина Володимирівна** – методист, ДНЗ «Професійне училище Одеської державної академії холоду».
21. **Деркач Ірина Геннадіївна** – Слов'янський професійний ліцей залізничного транспорту імені Героя Соціалістичної Праці П.Ф. Кривоноса.
22. **Долгова Алла Олександрівна** – викладач вищої категорії, Слов'янський професійний аграрний ліцей.
23. **Дунець Лілія Михайлівна** – Вище професійне училище №25 м. Хмельницького.
24. **Євсеєва Людмила Григорівна** – ДНЗ «Професійно-технічне училище №23 імені Бірюзова С.С. м. Полтави».
25. **Єрмакова Зоя Іванівна** – старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк); здобувач Університету менеджменту освіти.
26. **Жукова Надія Костянтинівна** – Професійно-технічне училище №17, м. Олександрія.
27. **Задорожна Оксана Олександрівна** – Професійне училище Одеської державної академії холоду.
28. **Захарова Оксана Миколаївна** – Артемівськийіндустріальний технікум ДВНЗ «ДонНТУ»
29. **Зінченко Валентина Володимирівна** – Зіньківський професійний аграрний ліцей Полтавської області
30. **Іванов Олександр Олександрович** – Донецьке вище професійне машинобудівне училище
31. **Каткова Тетяна Григорівна** – Зіньківський професійний аграрний ліцей Полтавська область
32. **Киба Надія Василівна** – методист, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області.
33. **Коваль Лариса Євгенівна** – старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО».
34. **Колесниченко Тетяна Тимофіївна** – ДНЗ «Артемівський професійний ліцей».
35. **Кочаток Наталія Дмитрівна** – Вище професійне училище №25 м. Хмельницького.
36. **Кошлякова Олена Михайлівна** – викладач, Державний професійно-технічний навчальний заклад «Свеський професійний аграрний ліцей», Сумська область.
37. **Курмаз Тетяна Вікторівна** – Донецьке вище професійне гірниче училище.
38. **Кушнірова Світлана Петрівна** – викладач, Державний навчальний заклад «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу».
39. **Ліпатова Валентина Ахмедівна** – майстер виробничого навчання І категорії ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти».

40. **Лісун Ольга Іванівна** – Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області.
41. **Легенька Юлія Юріївна** – заступник директора з навчальної роботи ДПТНЗ «Житомирський професійний технологічний ліцей».
42. **Леонова Ольга Анатоліївна** – Краматорське вище професійне училище.
43. **Лукашина Поліна Кузьмівна** – ДНЗ «Професійно-технічне училище № 23 імені Бірюзова С.С. м. Полтави».
44. **Лучинець Олена Павлівна** – Нововолинське вище професійне училище.
45. **Максименко Олена Георгіївна**–завідувач кафедри педагогіки та психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО»; кандидат психологічних наук.
46. **Малютіна Наталія Леонідівна** – Донецьке вище професійне машинобудівне училище.
47. **Мєнафова Юлія Валентинівна** –Донбаська державна машинобудівна академія.
48. **Московець Наталія Олексіївна** – Державний навчальний заклад «Професійно-технічне училище № 23 імені Бірюзова С.С. м. Полтави».
49. **Назарець Зінаїда Олексіївна** – Методист науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області.
50. **Паламар Ірина Іванівна** – Торезький професійний ліцей.
51. **Парфенчик Марцеліна Казимирівна** –Торезький професійний ліцей.
52. **Панченко Дар'я Володимирівна** – ДНЗ «Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну».
53. **Панченко Олена Володимирівна** – Зіньківський професійний аграрний ліцей, Полтавської області.
54. **Пашкова Наталія Володимирівна** – доцент кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ «УМО», кандидат педагогічних наук.
55. **Петренко Світлана Григорівна** – Чугуївський професійний аграрний ліцей.
56. **Піковець Лариса Григорівна** – навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області.
57. **Попович Тетяна Анатоліївна** – Слов`янський професійний художній ліцей.
58. **Прилуцька Світлана Олексіївна** – викладач спецдисциплін ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти».
59. **Присяжнюк Валентина Юріївна** – Центр професійно – технічної освіти м. Житомира.
60. **Птиця Оксана Михайлівна** – методист, ДПТНЗ «Полтавське вище професійне училище ім. А.О. Чепіги»
61. **Рафальська Олена Олександрівна** – аспірантка Київського національного університету будівництва і архітектури.
62. **Рафальська Раїса Іванівна** – ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І.Г. Боровенського, Полтавська область.

63. **Рой Наталія Вікторівна** – Гадяцький професійний аграрний ліцей.
64. **РингачОлена Володимирівна** – практичний психолог Донецького ліцею професійно-технічної освіти.
65. **Савустьяненко Тетяна Лук'янівна**– доцент кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП **(**м. Донецьк) ДВНЗ **«**УМО», кандидат біологічних наук.
66. **Самотаєва Елла Олександрівна** – старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП **(**м. Донецьк**)** ДВНЗ **«**УМО», кандидат психологічних наук.
67. **Семенюк Олена Володимирівна** – практичний психолог ДПТНЗ «Новоград-Волинського професійного ліцею».
68. **Січкар Галина Іванівна** – Лубнський професійний ліцей, Полтавська область.
69. **Синиця Олена Володимирівна** – Державний навчальний заклад «Шосткинський центр професійно-технічної освіти», викладачі професійно-теоретичної підготовки.
70. **Ситнікова Наталія Євгенівна** – доцент кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП **(**м. Донецьк**)** ДВНЗ **«**УМО», кандидат психологічних наук.
71. **Скрипник Світлана Федорівна** – методист професійного гірничого ліцею м. Комсомольська .
72. **Соколова Олена Миколаївна** – Краматорське вище професійне училище (№ 14).
73. **Стойчик Тетяна Іванівна** – Криворізький професійний гірничо – технологічний ліцей
74. **Страцинська Віра Григорівна** – методист, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, «Відмінник освіти України».
75. **Страцинська Ірина Анатоліївна** – к. психол. н., представник психологічної служби ДНЗ «ОВПУТТХ», доцент Південноукраїнського державного університету ім. К.Д. Ушинського.
76. **Строга Світлана Вікторівна**– практичний психолог, Дніпродзержинський центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівництва та автотранспорту.
77. **Сук Любов Василівна** – Зіньківський професійний аграрний ліцей Полтавської області.
78. **Тітаренко Олена Петрівна** – Краматорське вище професійне училище.
79. **Торба Наталія Григорівна** – старший викладач кафедри педагогіки і психології професійної освіти ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ **«**УМО».
80. **Тютюнник Микола Борисович** – Гадяцький професійний аграрний ліцей.
81. **Федоренко Елеонора Михайлівна** –ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти».
82. **Харагірло Віра Єгорівна** – завідувач відділу педагогічних технологій ІПО ІПП (м. Донецьк) ДВНЗ«УМО»

83. **Чебищева Ірина Вікторівна –** директор, ДНЗ «Макіївський будівельний центр професійно-технічної освіти ім. Ф.І. Бачуріна».
84. **Чепіга Наталія Григорівна** – ДНЗ «Професійно-технічне училище № 23 імені Бірюзова С.С. м. Полтави».
85. **Черкай Ганна Олексіївна** – ДНЗ «Сумський центр професійно-технічноїосвіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу».
86. **Чечельницька Ольга Володимирівна** – Теплицький професійний аграрний ліцей Вінницької області.
87. **Чумак Ольга Степанівна –** заступник директора знавчальної работи, ДНЗ «Артемівський професійний ліцей».
88. **Шарай Юлія Олександрівна** – практичний психолог Єнакіївського професійного торгово-кулінарного ліцею.
89. **Швидка Світлана Василівна** – ДНЗ «Шосткинський центр професійно-технічної освіти», викладачі професійно-теоретичної підготовки.
90. **Шубчинський Василь Дмитрович** – Міжрегіональне вище професійне будівельне училище м. Краматорська.
91. **Шулак Вадим Леонідович** –ДНЗ «Донецький ліцейпрофесійно-технічної освіти».
92. **Шульга Роман Сергійович** – Слов'янський професійний художній ліцей.
93. **Юденкова Олена Петрівна** – ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій».
94. **Ярмольчук Олена Георгіївна** – Лубенський професійний ліцей, Полтавська область.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ (м. ДОНЕЦЬК)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

25 березня – 5 квітня 2013 року буде проведена IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція на тему **«Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення».**

До участі в конференції **запрошуються** керівники та методисти навчально-методичних центрів, керівники та педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації, психологи, аспіранти, фахівці в галузі навчання дорослих.

Робочі секції конференції:

1. Особливості управління процесом розвитку навчального закладу системи ПТО в сучасних умовах. Керівники – Максименко О.Г., Коваль Л.Є.
2. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес. Керівники – Верченко Н.В., Савустьяненко Т.Л., Харагірло В.Є.
3. Психолого-педагогічна компетентність в системі неперервної педагогічної освіти. Керівники – Єрмакова З.І., Пашкова Н.В.
4. Створення позитивного соціально-психологічного клімату в педагогічному й учнівському колективах ПТНЗ. Керівники – Самотаєва Е.О., Торба Н.Г.
5. Реалізація гуманістичного напряму засобом впровадження особистісно-орієнтованого підходу в педагогічний процес. Керівники – Волченська Т.В., Ситнікова Н.Є.
6. Сучасні інформаційні технології в навчанні дорослих (дистанційні курси, e-learning; тренінги тощо). Керівники – Балабанова К.Є., Коваль Л.Є.
7. Досвід роботи психологічної служби професійно-технічних навчальних закладів. Керівники – Максименко О.Г., Самотаєва Е.О.

Робочі мови конференції: українська та російська.

Особи, зацікавлені взяти участь у роботі конференції мають надіслати до 24 березня 2013 року електронною поштою за адресами: kafpppo@yandex.ua:

- заповнену за зразком заявку (додається);
- статтю (тези);
- електронний варіант сканованої квитанції про підтвердження сплати організаційного внеску або відправлений факсом (062) 206-86-51.

Організаційний внесок становить 100 грн. (друкування матеріалів конференції, їхнє пересилання та виготовлення сертифікату учасника конференції).

Назва файлу повинна відповідати прізвищу доповідача зі вказівкою: для заявки – Zayavka, для статті – Stattya, для тез – Tezy, підтвердження сплати організаційного внеску – Vnesok.

Наприклад: Sirenko - Zayavka, Sirenko - Tezy, Sirenko - Vnesok.

За результатами конференції буде видано збірник наукових статей та надано сертифікат учасника. Збірник тез доповідей конференції надсилається одразу після проведення конференції на поштову адресу учасника, вказану у заявці.

Вимоги до статей та тез:

Назва статті посередині рядку великими літерами (без крапки), шрифт Times New Roman 14 розміру, жирний.

Нижче, через один інтервал, праворуч – прізвище, ім'я, по батькові автора, повна назва установи, де працює або навчається автор (шрифт Times New Roman 12 розміру). Через один інтервал текст статі (тез), який повинен відповідати таким вимогам: формат А-4, поля: верхнє, нижнє, ліворуч, праворуч – 2 см, шрифт Times New Roman 14 розміру, міжрядковий інтервал - 1. Список використаних джерел (без повторів) оформлюється в кінці тексту під назвою «Список використаних джерел». У тексті посилання позначаються квадратними дужками зі вказівкою в них порядкового номера джерела за списком та через кому – номера сторінки (сторінок), наприклад: [4, с. 89].

Обсяг тексту: статті 6-8 сторінок, тези 3-4 сторінки у форматі .doc, .rtf.

Заявка

Прізвище, ім'я, по батькові.
Місце роботи, посада.
Науковий ступінь, наукове звання.
Секція.
Назва статті.
Поштова адреса (разом з поштовим індексом).
Електронна адреса.
Мобільний телефон для зв'язку.

Реєстраційний внесок надсилається на розрахунковий рахунок 31251273210256 КБ «Приват-Банк».
МФО 834016
Код 35946459
Призначення платежу: за участь у конференції.

Довідки за телефонами:

Науковий керівник конференції: Максименко Олена Георгіївна, завідувач кафедри педагогіки та психології професійної освіти, тел.: (050) 376-93-04.

Керівник конференції: Харагірло Віра Єгорівна, завідувач відділу педагогічних технологій, тел.: (095)208-16-98.

Секретар конференції: Коваль Лариса Євгенівна, старший викладач кафедри педагогіки та психології професійної освіти, тел.: (050) 859-55-28.

З повагою, оргкомітет конференції!

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
(м. Донецьк)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ

Підготовка та перепідготовка фахівців за очною та заочною формами навчання:

- «Психологія» (бакалавр, 4/4,5 роки; скорочений термін навчання – 3/3,5 роки; вартість – 6500/6300 грн.за рік);
- «Психологія» (магістр, 1 рік; вартість – 8000 грн.за рік);
- «Психологія» (друга вища освіта, магістр, 2,5 роки; вартість – 6000 грн.за рік);
- «Охорона праці» (бакалавр, 4/4,5 роки; скорочений термін навчання – 2/2,5 роки; вартість – 6300/6000 грн.за рік);
- «Професійна освіта. Охорона праці» (бакалавр, 4/4,5 роки; скорочений термін навчання – 2/2,5 роки; вартість – 6300/6000 грн.за рік);
- «Професійна освіта. Дизайн» (бакалавр, 4/4,5 роки; скорочений термін навчання – 2/2,5 роки; вартість – 6500/6300 грн.за рік);
- «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» (бакалавр, 4/4,5 роки; скорочений термін навчання – 2/2,5 роки; вартість – 6300/6000 грн.за рік);
- «Педагогіка вищої школи» (магістр, 1/1,5 роки; вартість – 7500/7000 грн.за рік);
- «Управління навчальними закладами» (магістр, 1/1,5 роки; вартість – 7000/6500 грн.за рік);
- «Адміністративний менеджмент» (магістр, 1/1,5 роки; вартість – 8000 грн.за рік).

Терміни зарахування:
з 01 вересня, 01 жовтня, 01 грудня та 01 лютого.

Підготовчі курси:
- до вступу у вищі навчальні та ЗНО громадян України;
- до творчого конкурсу з живопису для вступу за спеціальністю «Професійна освіта. Дизайн».

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників за напрямом 0101 «Педагогічна освіта».

Навчання і перевірка знань з питань охорони праці керівних кадрів та фахівців закладів освіти, підприємств, установ, організацій.

Курси з образотворчого мистецтва.

НАША АДРЕСА:

83101, м. Донецьк, вул. Куйбишева, 31а

З південного автовокзалу доїхати до інституту можна:

- трамваєм № 3 (зупинка «Ленінський райвиконком»);
- тролейбусом № 9, № 17, маршрутним таксі № 9, № 37 (зупинка «Металургійний технікум»)

Сайт: ipo.dn.ua, E-mail: dipodist@mail.ru

Додаткову інформацію можна отримати по телефонам:
050-255-25-59 – Оксана Михайлівна
(062) 206-86-51 – приймальна